

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

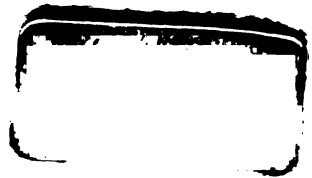
Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

~~12~~

12² = 144

78130

~~44-2~~

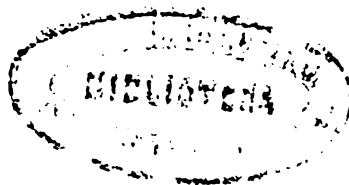
~~7-2~~

2 17

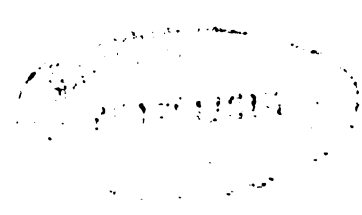
9146.73)

M 972

DOCTORIS
LAURENTII
MATTHEV,
ET SANZ,
I. C. VALENTINI,
TOMVS PRIMVS
DE REGIMINE VRBIS,
ET REGNI.

312
MILITARY
RECORDS
SECTION
OFFICE
OF THE
ADJUTANT GENERAL
WASHINGTON, D. C.
20315
MAY 19 1964
RECEIVED
GENERAL INVESTIGATIVE
DIVISION

38.130

**TRACTATUS
DE REGIMINE VRBIS
ET REGNI VALENTIÆ**
Sive selectarum interpretationum ad
principales Foros eiusdem.
LIBER PRIMVS.

Vtriusque literaturæ floribus exornatus
Politice documentis ditatus, & Sacri
Valentini Regij Senatus deci-
sionibus illustratus
Potentissimo Monarcha Augustissimo
Domino semper Inuito
PHILIPPO III. Opt. Max.
In S.S. Arag. Concilio.

QUEM OFFERT
Illustrissimus D.D. Didacus de Sylva, &
Mendoza, Marchio de Orani, eiusdem
Catholice Maiestatis Cubicularius, &
Constabulariorum Primarius, Auctoris
Parens colendissimus

QUEM SCRIBIT
Doct. Laurentius Mattheu & Sanz, Gene-
rosus, Equestris Ordinis B. Mariae de Mon-
tesa, post alios Togæ gradus in eod. S.R.V.
Senatu civilium causarum
Auditor.

C E N S U R A

CLARISSIMI IVRISCONSULTI,

EXIMIIVQVE REGII CONSILIARI,

Ioannis Chrysofthomi Berenguer de Morales , Militis , iamdiu in Foro Valentino literatissimi Advocati , eruditissimi causarum Patroni , Gerentis vices generalis Gubernatoris Urbis , & Regni in Criminalibus Assessoris , sacri Valentini Senatus strenui Fiscalis , ac demum Senatoris integerrimi.

ACRI, Supremi , Regij Aragonum Concilij iussu , qua potui cura perlegi , & attentè perpendi librum , *De regimine Urbis , & Regni Valentia, ad foros principales eiusdem* , inscriptum , á Doctore Laurentio Matheu , & Sanz , Equestris Militiz Beatæ Mariz Montezæ , & sancti Georgij de Alfama Equite , ac sacre Regiz Audientiz Valentinz in Civilibus Regio Senatore meritissimo , editum , nihilque in eo orthodoxæ Fidei , aut probis moribus repugnans adinveni ; imò nostræ Civitatis , & Regni , monarchicæ gubernationis placita , vsu , & observantia approbata , miro ordine , ac methodico progressu digesta , vtriusque iuris selectioribus decretis , & definitionibus fulcita , & eximia eruditione ornata agnovi ; adeò vt summam Authoris diligentiam , ingenij aciem , & eruditionem commendent ; & his lucubrationibus verba Plinij in Panegyrico ad Traianum , appositis-
ma sint : Has verò & in vulgus exire , & posteris prodi , cum ex utilitate , tum ex dignitate publica fuit. Sicque prælo , & præmio dignissimas censeo. Valentiz die quarto Iulij , anni 1654.

D. Ioannes Chrysofthomus Berenguer de Morales , Regius Consiliarius.

NOS Don Felipe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Gerusalem, de Portugal, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordova, de Corcega, de Murcia, de Iler, de los Algarves, de Algecira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brabante, de Milan, de Atenas, y Neopatria, Conde de Abspurg, de Flandes, de Tirol, de Barcelona, de Rosellon, y Cerdeña, Marques de Oristan, y Conde de Goceano. Por quanto por parte del Magnifico, y amado Consejero el Doctor Lorenzo Matheu, y Sanz, Cavallero de la Orden de Montesa, de la nuestra Real Audiencia Civil de Valencia, nos ha sido representado que ha compuesto vn libro intitulado, *De regimine Urbis, & Regni Valentia, ad foros principales eiusdem*, suplicandonos sea de nuestro ser vicio darle licencia para imprimir, y venderle en dicho nuestro Reyno de Valencia. E nos atendiendo a la utilidad que se ha de seguir dello, hemos tenido por bien de cōcederle esta licencia por tiempo de diez años en la manera infraescrita. Por tanto con tenor de las presentes, de nuestra certa ciencia, y Real autoridad, delibetadamente y consulta damos licencia, permiso, y facultad al dicho Doctor Lorenzo Matheu, y Sanz, para que por tiempo de diez años que se han de contar desde el dia de las presentes en adelante, por si, ò por la persona que su poder tuviere, y no otro alguno, pueda hazer imprimir, y veder el dicho libro intitulado, *De regimine Urbis, & Regni Valentia, ad foros principales eiusdem*, en el dicho nuestro Reino de Valencia, y prohibimos, y vedamos, que ningunas otras personas lo puedan hazer por todo el dicho tiempo sin su licencia, permiso, y facultad, ni lo puedan entrar en el dicho Reino de otro endonde se imprimiere; para venderle: y si despues de publicadas las presentes huviere alguno, ò algunos que durante el tiempo referido intentaren imprimir, y vender el dicho libro, ni entrarle impresso, como dicho es, incurra en pena de quinientos florines de oro de Aragon, dividideros en tres partes, a saber es, vna para nuestros Reales cofres, otra para el dicho Doctor Lorenzo Matheu, y Sanz, y otra para el acusador: y demas de la dicha pena, si fuere impressor, pierda los moldes, y libros que assi huviere impresso. Y mandamos con el mismo tenor de las presentes al Ilustre nuestro Lugarteniente, y Capitan general, y a los Nobles, Magnificos, y amados Cōsejeros el Regente, y Doctores de nuestra Real Audiencia, Portantvezes de general Governador, y a otros qualesquier Oficiales, y subditos nuestros constituidos, y constituideros en el dicho Reino de Valencia, que la presente nuestra licencia, y permission, y todo lo en ello cōtenido tēgan, guarden, tener, guardar, y cumplir hagan, y no permitan, ni den lugar a q̄ sea hecho lo contrario en manera alguna, si demas de nuestra ira, ò indignacion, en pena de mil florines de oro de aragon, de bienes del que lo contrario hiziere exigideros, y a nuestros reales cofres aplicaderos desean no incurrir. En testimoni de lo qual mandamos despachar las presentes cō nuestro sello Real en el dorso selladas. Dat. en la nuestra Villa de Madrid a ocho dias del mes de Julio, año del nacimiento de nuestro Señor Iesu Christo mil seiscientos cinquenta y quatro.

YO EL REY.

Vt. Don Christ. Crespi Vicecancel.

Vt. Comes de Robres. Reg.

Vt. D. Mich. de Lanuza.

Vt. Comes de Alhatera.

Vt. D. Paschalis Reg.

Vt. Berbegal pro. Con. gen.

APPRO-

APPROBATIO A. R. P. F. LVDOVICI AVA-
 lencia, Ordinis sacri Minorum Capucinorum Franciscianum, arctioris
 instituti, Ministri sæpè Provincialis Provinciae Sanguinis Christi, Reg-
 norum Valentiae, & Murciae, liberalium Artium Magistri, sanctaeque
 Theologiae Antecessoris, ac Praeceptoris iubilati, tumque utriusque
 Regni Iudicum Fidei Senatus Consiliarij
 Qualificatoris.

VM primùm censoriae severitatis limam (benè omina-
 tum onus, pluris mihi pendendus honos) praescripam ab
 Illustrissimo, & Reverendissimo D. D. Hyacintho Mi-
 nuarte, Maronensi Antistite, æquissimo Vicario genera-
 li, pro Illustrissimo, Excellentissimoque D. D. F. Petro
 à Urbina, Archiepiscopo Valentino, Regis Maximi Ca-
 tholici D. N. à Consilij Valentiaeorum ex Prorege, & ex
 Duce summo prudentissimo, apud Romanum Pontificem ex Legato, sa-
 pientiae, religionis, pietatis, & cunctae honestatis pompa, fui contuitus; in-
 tractatum, *De regimine urbis, & Regni Valentiae*, in duas sectum partes, Au-
 thore perillustri D. D. Laurentio Macheu, & Sanz, Iuriconsulto Valenti-
 no clarissimo, Equestribus Montesaë Militiae, & sancti Georgij insignibus
 purpurato, de Consilio S. C. Maiestatis, in Regia Audientia causarum civi-
 lium Auditore integerrimo. In sinu exultas, dulcem fovens tam generosi pa-
 rentis gnatū, gratulabundus, faustè quasi auguratus, cum Iuvenali exclamavi:

*Sidera te excipiant, modò primùm incipientem.
 Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.*

Ad tumque pro certo cum Seneca habui, *indulgentiae istud esse, non iudicij,*
 epist. 46. studiumque singulare, ut Minervæ fruerer primitijs. Consuetudi-
 ne potius, quàm premente iure in praesentia censurae, certaue incogitatio-
 ne, Auctore, & inscriptione inspectis, constiti; perficiendi, quod magnam
 molem Regiae Aedis D. Laurentij Escurialis, faciemque sacri ædificij prof-
 piciens, cogitatione versabar, terga vertendi, ne si pedem in id, coelum
 aliud, inferrem, oppressus gloria succumberem. Attingique causam cur pre-
 veniens ad Fanū illud accedentes, clarissimus nostras Vates Auctoris Balcei
 Collega, quippe nobili Militaris, Regijque Ordinis Montesaë etiam pur-
 pureo stemmate insignitus, ac Commendatarius Perpucientis Primipilarius
 Praefectus, & Locumtenens Magni, & serenissimi Magistri, aut, si mavis,
 Administratoris Generalis, Domini Regis Philippi Secūdi Aragonum, om-
 niumque primi, Iacobus Falconius, cuius dignum immortalitate subactum
 ingenium, laboresque, cunctae ad astra vsque, nationes extulere. Testem
 promillenum produco Arnaldum Vnion Belgam, *in suo Ligno vitae, tom. 3.
 cap. 40. pag. 2.* Et me herclè, erit illo minor maior fama, iusteque laborando
 in suadendo sudet, ne Divi Aedes Laurentij de cælo ætiment descēsas, gra-
 vibus illis vsique suavibus carminibus lib. 1. epigram. 11.

*Hoc opus immensum, quod tantam suspicis hoppel,
 Non dubita, humanae constituere manus.*

*Prima Dei sedes cœlum est, hanc pone secundam,
In terris tantam non habet ille Domum.*

Aureum pariter meditabar opus, imò penitiùs gemmeum, vel cœleste, mi-
ro cuiusdam reconditæ, ac profundissimæ doctrinæ radiantis splendore cir-
cumsolum, plausu maximo, minimè coticula dignum. Illumque ei impertiens
digrediebar, quippe ex Authoris nomine, eiusque celebritate famæ, satis su-
perque probatum censerem, ut ab Timotheo Oecumenius: *In (Laurentio)
verò solo nomine contentus est, quia hic suis moribus, & virtute (addo & om-
nigenæ eruditionis copia) sufficiens haberet cognitionis iudicium, Actor. 20.*
De quoque concinentem audio:

Magne tuum nomen, rerum est mensura tuarum.

Ovid. lib. 1. Fast. Quem igitur triumphum non de triumphali lauro, sem-
per censita in delicijs Apollini, in nostro non præstolarer Laurentio? Quidni
Deos haud modò lauream, sed & ferta, ex lætissimis acuarijs Cornucopiæ
floribus mirificè compota, ad eius ornanda tempora, per niveas Minervæ
manus fore præstanda, ad certam raperer spem? Orthodoxæ Fidei offensio-
nis umbram quæ suspicaret de generosa prole, illius candorem in maiorum
suorum sanguine ebibentem Gradus eius splendentibus flammis isdem, qui-
bus turpes Galliæ Hæretici, originarias domos illustrissimi cognominis de
Matheu (ex Comitatu Burgundiæ olim oriundi) in clarissima Tili Civitate
sitas, Lugdunensis Provinciæ, quia illibatæ Fidei columinis doctrinæ Fulcri,
ad excidium usque, & vastitatem, eas delere elaborantes, id nihilominus
haudquaquam assequentes, dirigentibus. Luminibus illis utique generosæ
stirpis victorias celebrantibus, vel eis cœlo Catholici zeli sacrificium, ut as-
solet, approbante. In re literaria, morumque probitate, quid de tanto viro,
quem præclara indoles, feracissimum ingenium, claræ dotes, defæcatus san-
guis (etiam severo Iudicium Religionis assensu probatus) multiuga erudi-
tio Philosophiæ, Mathematicæ, Theologiæ, Iuris triplicis Pontificij, Va-
lentini, & Cæsarei comprehensio mirè ornant, simulque clangunt, quique
ab adolescentia honestatis cunctæ paradigma se detexit, intrepidè non con-
ciperem? Cùm is sit, quem Ennodius politissima depinxit arte: *In cavo
flore spem fructuum tantus metiebatur agricola, in ætatis naufragio, morum li-
tus, ex doctrinarum, ac prudentiæ portum attigisse*, lib. 1. epist. 1. Celebres
Valentina, ac Salmaotica Univeritates literarum emporia, quas lustravit,
utique & illustravit, pervulgant, eiusque immortale existent monumen-
tum. Sed quid mirum? Imò miratio maxima extitisset, si Authorem pulcher
doctrinæ, virtutisque nexus haud nobilitaret, quem amnes sapientiæ, &
æquitatis maiorum suorum, fluentis perlucidis, alijsque donis, mediocre
ignorantibus, non modò affatim irrigat, sed suos in eo comperendinare,
non frustra, terminos contendit. Lepidè dicta de clarissima Deciorum pro-
sapia à magno Casiodoro, de florentissimis Matheu, & Sanz, adæque ac-
cipio: *Maximæ serenitatis luminibus sanguis irradiat, qui tot annis conti-
nuis simul splendet claritate virtutis; & quantumvis rara sit hæc gloria, non
agnoscitur in tam longo tempore, stemmate variata. Sæculis suis produxit no-
bilis vena primarios. Nescit inde aliquid nasci mediocre, tot probati, quot
geniti, & quod difficile probatur, electa frequentia est*, lib. 3. variarum 6.
Maiorum tanti Catonis in bello, & pace gesta, nunquam pro merito
laudata, Tucydide, Salustio, vel Livio (si per tempora licuisset) dig-
num

num opus. Aliquid degustare minimè excuso. Ducant aciem celeberrimi, & amplissimi Barones de Bergoin Domus antiquissimæ, & inclytæ Mattheu Toparchæ, ob ardua, & insignia militaria facinora, honoribus varijs à Christianissimis Regibus donati. Inter huius eximios generis annumerandus D. D. Andreas Mattheu, Bartolus alter, magnus Senator supremi, & gravissimi Parisiensis Parlamenti, & D. Petrus Mattheu sapientissimus Auctor summæ constitutionum summorum Pontificum Sixto V. S. P. dicatæ. Admodum itidem R. & Apostolicus P. Claudius Mattheu sacerrimi Ordinis Societatis Iesu, fulmen sacrum flagrans, vel sacratior Iupiter, impavidè tonans, rupeaque hæreticorum Galliæ corula comminuens, lenia Catholicorum pectora sapientia eximia, mirabili iustitia in veri Numinis, Fideique pietate inflammans, cunctisque collustrans. Tum & alter D. Petrus Mattheu (seu Matthei, ut vulgò circumfertur) à secretis illius magnanimi Regis Francorum, sublimia semper meditantis, fortunæque vicissitudines experti, Henrici Quarti fidus Historicus. Hæc sua virilis linea, cuius præconia nequam brevibus erant præcludenda cancellis. Maternæ prosapiæ probitatis, & splendoris pelagum, framæ, & abollæ miranda, etiam libando tentare, graviolem verborum cataclysmum, & placidioris sermonis peristromata examinat, separata namque volumina repetit ex iure, magisque sonantem, imò argenteam, efflagitant tubam, nec parum Valentinorum, Aragonensium, exterorumque etiam monumenta ornant. Ad Hispaniæ ex Mauris acquisitionem primi Sancij, corde belligeri, Duces ex Germanica splendidiori nobilitate, in eam appulere. Infracti in hostes, veri Numinis robore catafracti, talia in eos patrarunt, ut summis honoribus, ac primipilis Muneribus, hæreditatibusque in Regnis Navarræ, Aragoniæ, Maioricarum, & Valentis, utique horum debellatores, ut Proceres, & Magnates decorati fuere. Præcat Hercules D. Nugnus Sanz (ab alijs Sanchez appellatus) Comes Rosillionis, qui pluribus ei cognatione iunctis militibus stipatus, Augustissimo, semper invictò Iacobo Primo, per antonomasiam Adquisitori, cōsanguineo suo, in Regni Ballearium, postque Valentinorum debellatione assidue alticit. Regiumque conatum dulciter nostras non Accipiter, sed canora Lulciola Falco cecidit lib. 1. Epigram. 18.

*Ire Valentinus cum decrevissit ad Afros
Subdereque antiquo barbara colla iugo.*

*Venit, pugnavit, vicit, discrimine parvo
Libertas Urbis redditur, Urbisque Deo.*

Maioricæ Dominum Iaquez, seu Iacobum Sanz Baiuliæ generalis munere honoravit. Valentis denique D. dictum D. Nugnum honoribus, ac prædijs æquissimus hæreditavit Rex, alijs Regni debellatoribus Sancios, familiam quippe Heroem, & augustè cristatam præferens, eamque stemmate Aragonum Regum honorificè decorans, cum prius pro nobilitatis insigni Ducum de Ala in Germania monumentum, à quibus præclaram originem ducunt, alam nempe solummodo purpuream in argenteo campo deferrent. Quam granam labente tempore cum æmulatio in dubium revocasset, Rex Maximus Ferdinandus Catholicus Regio decreto confirmans, gaudere Sancios eisdem nobilitatis insignibus, quibus Reges Aragonum, Vallisoleti 15. Iulij 1513. perspicuum fecit. Scriptis, & fama hominum erit nomen semper amplissimum D. Petri Sanz, cuius animi virtutibus, ac fortitudini, adeò Iacobus Rex juvenis credidit, eiusque Curia, ut Cæsaraugustam se revocans, prava consilia, quæ patruus Ferdinandus Infans machinabatur, declinans ei Regia tutela, suæque custodiæ Aula concredita fuerit. Quidni opima spolia,

Henric. Cæsar. de Avila in hist. belli civil. Fræcia.

Ex hist. S. Ioan Rupensis. Doct. Escolano part. 2. hist. Regni Valentis, lib. 9. cap. 8. ex cap. 15. num. 10.

Bæcas Aragon. hist. fol. 426. ad 489.

D. Ioan Dameto in Chronica noviss. Regni Ballearium, lib. 2. tit. 1. ff. 3. in fin.

M. Diago hist. Regni Valen. lib. 7. cap. 22.

D. Dameto ff. 11. pag. 231.

D. Escolano lib. 7. c. 27. n. 5. ex Bener, & Zurita.

D. Escolano lib. 9. c. 14. ex. num. 8.

& hæredia cum Villis de Seniera, & Roseta iuxta Setabim Vrbe[m] sitis, impartitus fuerit? Auxeritque ornamentis Magni Cubicularij Regiæ Basilicæ, Legati in arduis, & gravissimis causis ad Apostolicam Sedem? Non intermoritura gloria digni fuerit firmissimi fratres Domini Arnaldus, Bernardus, & Martinus Sanz, Neapolim vsque ad sanguinem, interitumque pro serenissimo, ac strenuo Rege Alphonso Aragonum Quinto, aduersus Renatum Ducem Anjou, miro, inuidiosove robore tutati. Sanè Martinus boni cognomētum (non minus ac alter inter Guzmanos præstantes Alphonfus Perez Methimæ Sidoniæ el bueno dictus) Gallis militibus Arnaldo in vincula abrepto coram iugulum, nisi arcem quam pro suo Principe propugnabat, Renato cederet, ex turri liberè minas, & animosè spernens, sui que spem militibus præcludendo, arcis claves Neptuni limphistradens, vulnera passus mortifera, ipsamque pendens parvi mortem, arcem, fidemque suam est intrepidè tuitus. Inter Primores Aragoniæ Regni numerandi D. Lope, & D. Otto Sanz, ille quartus anno 1129. hic septimus anno 1148. Aragonum Iustitia. Sed ad propinquiores Authoris progenitores accedens, eximijs orandus laudibus adavus illustrissimus D. D. Franciscus Sanz Magnus Magister, vndecimus numero Equestris Ordinis, & Regij Montesiæ acerrimo Aragonum Iacobo huius nominis Secūdo, in arce Montesiæ Regni Valentini erecti, à S. Pontifice Ioanne X X I I. anno 1317. confirmati (in quo haud dubiè Primas fert, Princepsque inter cæteros est, etsi clarissimos, militares Ordines, Diadema solum Regium parentem agnoscens, cū in obsequijs Ecclesiæ exhibitis, ac Regibus, nulli secundum exteri etiam hilaritèr falsi sint) & Divi Georgij, Equestris quoque Ordinis ab inlyto D. Rege Petro Aragonum Secundo instituti in Castro Alfamæ, Principatus Cataloniæ, Valentino Regno proximo, anno 1201. sub Innocentio I I I. Urgente verò generoso Rege Petro Aragoniæ I V. ad annum 1373. à Gregorio I I. confirmati. Mōtesiano verò incorporati anno 1399. sub Benedicto X I I I. instante D. Rege Aragonum Martino. Præterire non possum ab hoc Primicerio Magistro insignes Dynastas effluentes, Comites de Olocou, iam Marchiones iidem de Llaneras, militarium Ordinum Calatravæ, & Montesiæ insigni decoratos. Qui in re militari, & politica, exteris livor, nostris fidelitatis exēplum; hostibus iustè dedecus exitere. Hanc maternam propaginem (sicut & aviæ paternæ) fulgētissimis Regni Procerum venustam sanguine, & familijs Proxida, Centellas, Çapena, & Pellicer, intueor, cunctis eius Herculeis subiugatoribus, qui sibi armis, & triumphis maius Regno nomen, nullo vnquam sæculo interiturum pararunt. Ex ijs etiam tot insignes Solones numerantur, ut pro iure dicundo Magistratus, Regijque munus Consiliarij, Authori quasi hæreditario, & sanguinis iure obstrictum esse videatur. Tum & de ipso locutus Casiodorus lib. 6. variar. epist. 16. *Ipsa quodammodo dignitas in Penatibus vestris larem posuit, & domesticum factum est, publicum decus.* Ij sunt D. D. Galpar Çapena Dominus locorum Luca, & Benitagell, D. D. Petrus Sanz de Alboy, D. D. Andræas Sanz de la Llosa Ordinis Montesiæ Eques, Dominus loci de Ayacor, Proh dolor! arctissimo vinculo mihi necessitudinis coniunctus, in sacro, & supremo Aragoniæ Consilio Regentes. In hac insuper Regia Audientia, & Cancellaria Valentina, D. D. Vincentius Paulus Pellicer, iunior, & senior, D. D. Raymundus Sanz de la Llosa, gravissimus Regis Thesaurarius generalis, Dominus loci de Guadacequias (à cuius filiorum, ac nepotum splendore, morum comitate, prudentia, pietate, animique, & corporis virtutibus, non modò famigerata Santium familia, sed Civitas, & Reg.

Escolano lib.
9. cap. 15.
num. 9.

Blancas fol.
426. ad 429.
Escolanocap.
14. n. 8.

Escolano lib.
9. c. 7. *Bar-*
bof. de iure
ecclesiast. lib.
1. cap. 41.
n. 85. *Azor*
1. part. post
Moral. lib.
13. cap. 5.

P. Ioan. Ma-
riana Societ.
Iesu, in sua
Hispania hi-
stor.

Incorporatio
nem firmavit
Conciliū Cō-
stancienſe, &
P. Martinus
V. in Bulla
incipit, Sacer
Ordo
noſter, ka-
lend. Iunij,
pontificatus
anno 4.

& Regnum, splendorem, auctoritatemque petunt) Tum eius natus D. D. Balthasar Sanz, & D. D. Petrus Sanz, utriusque avunculi, & Moresianæ Equestris Militiæ, cunctique sacri Licurgi, ut nostras Iuvenalis alter, Falco canebat lib. 3. satyra 6. fol. 65.

Res sacra est Iudex; & legum Diapotesas:

Qui tot, tantique Minervæ Arcem tenuisse conspiciuntur, suæque famigerabili stirpi mirificè quod de Hispania Poëta scripserat Claudianus, adaptatur: *Hæc generat, quæ cuncta regant*, de laudibus Serenæ. Ex ea enim, ceu ex equo Troiano, ad mirum, viri sapientissimi, validique prodire, consilij, belloque disertissimi, *Esiscopula rara sit*, ut asseverat Ausonius epist. 7. Si verò magnum refulsit facinus, roborque animi gloriosi Regis Iacobi Primi, quem nostri commilitones generosi lustrabant Valentinum Regnum Sarracenorum invasione vastatum, & alium vnguibus tenacibus ferarum evelle. Non minùs inter omnia floret, ipsum iuris cum laude administratione tueri: præterquam enim: *Quæ parare, & querere arduum fuit, nescio an tueri difficius?* Livius lib. 7. decad. 4. *Et quid prodesset inventam, si non fuisset iugiter custoditum?* Caliodor. lib. 6. epist. 23. Quæ arma acquirunt, sapienter iura conservant. Nec ineleganter eloquentiæ flumen, progressus in iuribus *urbanam militiam appellabat*, orat. pro Murena. Et eloquentior sapientia: *Vir sapiens, fortis est, & vir doctus robustus, & validus*, Proverb. 24. 5. Sicuti neque inattentè Iustinianus Imperator, in suarum proœmio Institutionum, terminos commutans: *Imperatoriam maiestatem non solum armis ornatam, sed etiam legibus oportet esse armatam*, fatur idem in Novella 24. protendens. Haud igitur armis se dedere iura, vel Mavortii sua dulcia cedit arma Minerva, ut nostra modulata est Philomena Falco lib. 1. Epigram. 76.

Nec toga militiæ cedit, stant omnia legi.

Imò Maximus Valerius: *Leges utiles plus Reip. prodesse, quàm arma*; lib. 2. cap. 9. sapientiùsque suffragium: *Melior est sapientia, quàm arma bellica*, Ecclesiastes 9. 18. Arma utique emortuum quasi corpus, ac confusum Regni compararunt chaos, Leges, autem, luraque lucem veluti, vitam, rationemque inspirant: *Si quis auferat legem ex hominum vita, tanquam si mentem perdidisset, in perfectam insaniam, atque perturbationem redigeret*, Dionysius aiebat Prutolus orat. 75. Meritòque cantitabat alter:

A feris non discrepant homines soluti legibus.

Absque murâ Vrbes multæ sunt, nulla absque legibus.

Arma itidem severitate, plagis, cruore (Regio interdum) cædibus Vrbes nanciscuntur, ut de Valentina Adquisitor invictus D. Iacobus Rex memorat privil. 85. post initium, inter Civitatis, & Regni privilegia: *Quam nos eripimus de manibus Paganorum, & proprio sanguine adquisivimus*. Idque Historiographi contestantur. At Mercurij Caducæum, & Ius: *Cùm sit omnium Princeps, & dominus, absque armis, & vi, ditionem retinet, sed contra vim destruit* ut Prutolus enuntiat orat. 75. Eapropter æquè Sigismundus Imperator cùm quidam Thrasus, militia gloriabundus, Vrbano Magistratus despiciendos diceret, militumque Tribunos extolleret, excandescens Augustus, animique sentia explanans, ita obiurgavit: *Tace, ò Thraso, nulla nobis militia foret opus, si suas quisque Civitates, & Imperia iustè, rectèque gubernaret*. Eos ve-

rò

D. Beuter 2. part. Chron. general. c. 37. Episcopus Albaracin, & D. Escolan. par. 1. lib. 3. cap. 5. num. 13.

rò , qui legibus cum laude moderantur Rempublicam , curarum nostrarum
 eximium levamen , sui Regis nomine edisserit Casiodor. lib. 5. epist. 3. Hūc
 ergo , qui tot sapientiæ auspicijs , vix vnquam sceliciores , militavit , et si
 eius ingenij , eruditionisque in iure , & forensibus dubijs ingenti dexterita-
 te differentem nemo audisset (quod pluries cum non exigua mihi attigit vo-
 luptate , simul ac lucro) quis mecum non iudicaret , falso quodam , perenni-
 que Cathabatos Iurisprudentiæ , ad gubernacula Regni tenenda , legibus-
 que administrandum , Iuriumque Athlantem ortum fuisse : tum eoque elo-
 quentiæ Parentem alloquentem exposuisse : *Vt natura non disciplina Con-
 sultus esse videaris , ita peritus , ac prudens , ut ex iure civili non scientia so-
 lum , quædam verum etiam bonitas nata esse videatur* , Cicero in lib. de clar.
 Orator. inscript. Brut. num. 65. Suumque opus ut ex officinis Bartoli , &
 Baldi quasi immediatè prodiens , non summa veneratione suscipiendum
 Quippe eruditissimi Senatoris , à nostro præpotète , pariter & iusto Rege D.
 D. Philippo Quarto (quem Deus longum sospitet) insigniori Traiano , cui
 luculente aptius Plinij in Panegy. (sine vlla , vel minima assentatione) ver-
 ba consonant. In quo omnium laudum conceptus harmonicus , ac suis nume-
 ris temperatus invenitur : Toties Magistratibus honoratus , ac veluti digi-
 to factioris Consilij Aragonum supremi notatus , ei laudes impertiente Ca-
 siodoro : *Curia suprema est ornamentum Ordinum cæterorum* , lib. 1. epist. 13.
 Cui Illustrissimus Dominus D. Christophorus Crespi de Valdaura , eius
 emeritissimus Vicecancellarius , Regijque Prætorij Præles , & splendidus
 diadema , ad omnia summus natus summa cunctorum applausu ævo nos-
 tro præsidet scelici , sapientissimi , seu Papiniani ex sacro Senatu , Regia-
 que Cancellaria Valentina , de cuius Prætoribus animosius , prudentissimus
 augustus noster Theodorico , exprimere valet : *Cum qui à nobis provebitur ,
 præcipuus , & plenus meritis æstimetur* , apud Casiodor. lib. 1. epist. 3. *Ete-
 nim Senatus respuit , eximie non probat* , eodem lib. 4. epist. 41. annuente
 quippe Iurisprudentiæ ornatu , morum exemplo , generis splendore , expe-
 ditiori causarum dexteritate , & integritate , omnigenæque eruditionis en-
 cyclion , nulli secundus emicat. De eoque audio modulatum Faustum :

*Aequa gerit rectam , libratque pondere lancem
 Iustitia immota , firma , tenaxque manu.*

Qui etsi tantus ; celeberrime eniteat Senatus , adeò temperatè , ac modestè
 se gerit , ut oppido hilari fronte iustitiæ , & politicæ fortunatorum eventuum ,
 suum Archistragem Excellentissimum Principem , Magnatem , Dominum
 D. Ludovicum a Moncada , Aragon , Cardona , & Luna , Ducem Montalti ,
 & Bibonæ , Regum altā sobolem , & excelsum propaginem Aragoniæ , Nea-
 polis , & Siciliæ , huius Regni oculatissimum Proregem , integritate Maxi-
 mum , Dynastarum sine exemplo exemplar , originem repetat : Verba alte-
 rius Senatus Alexandrum Severum acclamantis , Xiphilino scribente assu-
 mens : *Omnes rectè faciunt omnia , quia tu rectè imperas*. De tot itaque tam
 magnis sapientiæ , morum candoris , illibatæ fidei , scientiarum cataleptis ,
 pignoribus commendato Authore , quid mirandum , si opus eius vel minima
 labe carere constituerem ? Imò insuperabili panegeri dignum sancirem sibi-
 que fidem præstiturum iustam , meaque neutiquam egere : *Vera etenim bona
 vocem mittunt ex se ipsis naturaliter : nam nec Sol , nec Luna opus habent interpre-
 te , qui nos doceat ab altero interdium , ab altero nocte mundum univèrsam illustra-
 ri* ,

ri, sed ipsius splendore fidem vel absque teste faciunt oculis. Conscribebat Philo de sacrific. Abel, & Cain. Idcirco sine examine ad lidium lapidem, exemplo ut ad meas pervenit manus, ut aureum veritus librum, suo pulito artifice restituere, unica me impellebat cogitatio. Avidè tamen vel libèdo quid colligere peroptans, nonnulla captim legi, ac discelsi. prius maxima perfusus voluptate. *Iterum sitiens* (verba sunt Senecæ ad Lucillum) *accessi, tanquam lecturus ex commodo adaperui, ac tandem degustare volui, deinde blanditus est ipse, ut procederem longius, tanta dulcedine me tenuit, & traxit, ut illum sine ulla dilatione perlegerem.* Hic Lector siste! Apage; Paucula tibi eloquor; si sublimia, attende. Opus Authori suo est compar. Quod cum dixi, nec maius exclamare potero. Quæ de utroque sceleriter conceperam, factè, imò excellentius perfectà reperiens, cum Ovidio decanto epist. 15.

Plus hic invenio, quàm quod promiserat illa.

Ast utrumque Aragoniæ supremum, & Valentium Senatuum, eximium sapientiæ simulacrum, enixè, quod Consiliarius magnus Theoderici, eius nomine, Senatui conscripsit Romano, deprecor: *Huic ergo Patres Conscripti, tantis meritis perlucenti favete linguis, & plausu, erit quoque vestra benevolentie laus, & cum dignis charitatem expenditis, ceteros ad exemplum incitatis.* Neque accidat quod dolens conquerebatur de Trifulcis linguis Horatius in Arte: *Indignior quicquam reprehendi, non quia crasse, illepidè dictum putetur, sed quia nuper.* Cunctosque Anagnostites, Consenatores, & æqui Doctores.

Magnos Signiferos, Ducesque Iuris.

(Ita vos concinis Falco appellat lib. 1. Epigram. 31.) quorum coronata Civitas, ac semper fidelissima Valentia, sicut & clarissimorum Equitum feracissima est Parens, vota desiderantium explete, gloriæ Regni consulite, & quæ in exenterandis Iuris extis elaborastis, orbis totius commédatione digna producite. Suadeat ex sacris Hieronymus ad Faustum: *Aliquid sanè relinquendum est, ut cum diutius nobis vivere non liceat, eo ipso nos vixisse testemur.* Vel ex vestris persuadeat Baldus: *Quemadmodum triste evenit diviti decedere sine herede, ita etiam miserrimum est, habenti gratiam intellectus, & posteris suis nil scriptum relinquere, quo possint velut heredes intellectus aliquantulum consolari,* in proem Decretal. Vel cedite tandem generosi D. Laurentij exemplari: *Quo cessat* (Casiodori sunt verba) *querela usurpata, quia duabus curis ingenium non debet occupari,* lib. 9. epist. 2. Qui etsi pluribus, & varijs Magistratus curis præpeditus, ætamen Municipalis Valentini Iuris Paraphrastis munus sceleriter complent, Regni, Civitatisque gubernacula, velut ad miraculum enucleavit. Idcirco Maximis Regibus nostris Valentium Regnum suo sanguine semel, & iterum adquisivisse videtur, cruentè per celeberrimos maiores suos, suo verò elaborato, & artificioso opere, incruentè; quo iura sua teneant, tranquillitate fruantur, suumque quisque possit constanter habere. Pergat modò quæ cœpit, & suis numeris impleat, novas vires induat. Lauro si coronatus, maiora valebit.

*Quis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?*

Iuvenalis satyr. 10. asseverabat, & Xenophon in Alconom. *Magna imminet bonis*

*bonis desperatio, cum ab ignavis, se præmijs discretos non afficiant. Sed cuiusmodi-
modicumque sit, animosè, & constanter prosequatur, quandoquidem haud
modò divino Numini hi complacent egregij labores, sed coronam etiam,
& gloriam, & qualem valet præstare sæculum de fama æternitatem, de me-
moriam resurrectionem negotiantur; tum apud nationes exterarum admiratio-
nem, gratulationem apud nostram adipiscuntur. Quod ego vaticinium cre-
do futurum, sicut aveo. Sed vela contrahens, ne in magno eius præconio-
rum ponto naufragium patiar. In litore ex voto tabellam, seu inscriptionem
aris D. D. Laurentij Mathæi, & Sanz, talem cum spectato conterraneo Fal-
conio, aliam collimante scopum, appendo:*

*Hunc tibi fructum
Cura dabit, capies communem vivus honorem,
Mortuus in nato vivas, ibique per ora
Omnia, quod fueris tam clari germinis Author:
lib. 9. fol. 79.*

Lucem igitur aspiciat liber, ut lucem posteris reddat. Sic sentio, haud cen-
seo. Ex nostro Conventu Valentino Sanguinis Christi Capucinatorum X V.
Kalendas Augusti, Anno Christiano M. DC. LIV.

Fr. Ludovicus à Valentia.

Imprimatur.

D. I. Episcop. Maran.
Vic. general.

P O.

POTENTISSIMO
DOMINO,
INVICTO

MONARCHÆ, SEMPER
AVGVSTO,

PHILIPPO QVARTO
OPTIMO MAXIMO,

QVEM FIDES CATHOLICA TVTE-
LAKEM CANIT, QVEM RELIGIO
Christiana Protectorem acclamat.

QVEM MAVORTIS VIRTVS INNATA
tollit ad astra. Quem Minervæ decus inter summos,
& supremos orbis Principes pri-
mum ponit.

CVIVS CLEMENTIA IN OPPOSITO CLIMATE CE-
lebratur: Iustitia in varios Orizontes diffunditur: Prudentia æthereos
penetrat axes: Assiduitas in expediendis negotijs laudum
mercede potitur.

IN SACRO, SVPREMO ARAGONVM CONCILIO, IPSIVS
Principis pectori immediatè addicto, scientia inlytro, experientia
conspicuo, atque virtutibus cunctis
celeberrimo.

LAVRENTIVS MATHEV, ET SANZ,
æternam foelicitatem dicit.

RODEVNT iam (Augustissime Domine)
prodeunt, inquam, ex fumo in lucem (vtinam
faustè!) lucubrations Regiminis Vrbis, & Reg-
ni Valentiz, tanto tutelari munitz, tanto muni-
mine clypeatz, ne livor, sicut in Authorem, in
opus diffunderetur. Ad asylum tuæ Maiestatis
confugientes quærent quod gloriæ parcat invidia; nam licet ex
humi,

a Ouid. lib.
1. de remed.
amor.

humilitate propria prætermittantur, dum ad pedes tuos Regios
deferuntur, obtrectationes gravius verentur, aiente Poëta: a

Livor summa petit, perflant altissima venti.

b lib. 2. ode
1.

Aut quia celsiora facilius feriuntur, Horatius: b

*Sæpius ventis agitur ingens
Pinus, & celsa graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulmina montes.*

c lib. 1.

Aut quia maiori casu præcipitata pereunt. Claudianus c

*————— Iam non ad culmina rerum
Iniustos crevisse queror: tolluntur in altum
Ut lapsu maiora ruant.*

Sed omine devicto, ad portum fœlicitatis advectæ lembum gene-
rosam concedunt, ut navi, è qua immensum pelagus Iurispruden-
tiz navigarunt, in aras tuæ Celsitudinis condigné libentur, ut Ma-
iestati tuæ decorosius offerantur. Quis enim Optimati prandium
parat, quin mappæ eximio cultu mensam adornent? Quis Numi-
ni hecatombea facit, quin altaria condigné instruantur, quin Sa-
cerdos infulis perpolitus præcingatur, ut victima dignius consa-
cretur? Exiguum hoc denum tibi, ò potentissime Regum, obla-
turus, non ex humilitate mea in tuam invictam dexteram transfe-
rendum decreveram, eo quòd infinita distantia à cœlo in abyssum
semper reperitur. Marchionis de Orani parætis colendissimi, ma-
num tanquam vehiculum statui, ut decentius officium hoc exhi-
beam; ut condigniùs gratitudinis meæ obsequium hoc apponam;
ut thura dem honestius, tuo numini semper addictus. Quod qui-
dem non appendo, ut nominis tui amplitudo ingens pandatur;
nam prænomen *Optimi*, obnomen *Maximi*, tuis eximijs virtutibus
vndique debitum, quantum id ipsum commendet, fama ipsa per-
sonat. Tabellam hanc debilem ad aras immortalitatis sacram fa-
cio, quæ durationi tuæ cœlebritatis, tantum addere potest expres-
sionem affectus libentis.

Regiminis Valentini commentaria primus prælo trado; pro-
vincia est nondum suscepta á Regno ab hostibus vindicato: tan-
tumque in eo necessaria, quantum humeri mei impares oneri in-
genti cœlentur. In Comitij generalibus habitis anno 1645. tua sa-
cra Maiestas dignata fuit toga me, indignum, cõdecorare: ex tunc
con-

constitutum habui aliquid specialiter eligere, quod gratias meo
 nomine, hoc exigente beneficio, referret. Hoc destinavi, non tam
 eruditione calami fretus, quam necessitate privata ductus, eo
 quod per quatuor, & amplius secula nemo emisit in auras commen-
 taria legum, & fororum nostrorum. Oriebatur hinc durissimus
 labor tyronum, quia sine numine certo vastum praxis oceanum
 navigare compellebantur. Suadebat operam dare publica exigen-
 tia, aut privata commoditas; at scopulorum periculis non semel
 obijciabantur, nam semitis saepe non observatis consuli volebant,
 dum adhuc apti ad consilium admittendum forte non reperiebantur
 (quod haerari potest, an perniciosius illis esset, vel Reipubli-
 cz, quam aliquando pervertisse eveniebat.) Si opus hoc perfectio-
 nem obtinisset, his omnibus fieret satis: medela autem congruen-
 tem tribuere, non ita de me sentio, ut credam assequi posse; as-
 sumptum omnino dimittere nefas erat, dum damnum deploraba-
 tur. At si verum habetur, quod labor praebet, quod natura negat,
 assiduitatem apponendo (prout munerum curae, quibus func-
 tus fui, tolerarunt) ars naturam fregit, ut manus praestaret
 quod genium per se consequi nequibat. Vtriusque Juris nitidissi-
 mis limphis, politioris literaturae odoriferis floribus, Jurisconsulto-
 rum selectissimis placitis, Doctorum purioris doctrinae autho-
 ritatibus opus hoc elaboravi, continens omnium iurisdictionum
 à te profluentium circumscriptionem sphaeram: sed ita, ut cum Lip-
 sio dicere queam, omnia mea esse, & nihil: nam electio, & appli-
 catio à me sunt, doctrinae, & sententiae variae, ab Scriptoribus tam
 antiquis, quam Neotericis conquestae. Quae quidem selectissi-
 ma in se videntur, utinam adaptatio congruat, ne dici possit, *Are-
 na sine calce*. Quae sunt Caesaris, Caesari redduntur, unicuique glo-
 riam suae doctrinae retribuendo: nam nil advectum, nil in hoc ope-
 re conscriptum, quin proprii Authoris nomine condecoretur, ne
 Herculana scabies delinuat, ne turpis arrogationis blanda adulatio
 pruriant. Si quid in me doctrinae est; si quid in hoc opere *eruditionis*
 reperitur, sacri Valeriani Senatus iuris scientiae limpidissimi fontis,
 integritatis venerandae ingentis amnis, prudentiae mirae inaccessibilis
 oceani, instructioni deberi fateor: in eo enim specimen sanioris dis-
 ciplinae admiratur, verioris sententiae medulla colitur, selectioris
 doctrinae Oracula coagulantur: nam tot gravissimorum virorum,
 coetus iste, consortio coalescit, tot integerrimorum Consultorum
 societate componitur, tot experientissimorum Senatorum comi-
 tantia compilatur, ut non tam mirum, quod tenui hac musa, gra-
 cili

illi hac aevna moduletur opus, quam quod non eruditiori Philosophia illustratum evadat. Hinc est, quod oblatio illius tibi, iustissime Regum, in hoc Sacro Supremo Aragonum Concilio ingeratur: quoniam profunditas scientiarum, Politicarum, ac prudentiarum illius (cuius laus nulla nimia est) nostri Senatus mater est cara. Prestantissimis Iuris Viribus, quos in ea Aula foves, huius Regni administrationem concedis, eo quod sacrae Astreze Vindices strenuè iura patrie ingenti plausu tuentur, unicuique quod suum est mirabili dexteritate impartuntur, virtuti premia, vitij poenas summa æquitate ministrant. His velut organicis instrumentis mystici Reipublice corporis fungeris vice sensum, ex quorum temperata assonantia harmonia dulcis optimi Regiminis, aura suavi resultat, impulsu tui (qui primum mobile cuiusque perfectionis veneraberis) mirabili modo pulsata. Ex quo haud dubie resultat, quod crebrioribus triumphis fama tua perennet, repetita lauro tua tempora præcingantur. Fœlices equidem qui tuo sæculo vivunt: fortunati, qui te dominante lætantur: beati, qui sub tuis auspicijs degunt; nam fata quibus imperas auguste, in subditos tuos te cooperante faustissime diffunduntur. Nec tuæ victricis dexteræ atrox bellorum cruor gloriam diminuit, sæva inimicorum arma remouent fulgorem: nam nec victoria esse potest sine adversarijs, nec ingens nisi devictorum fortitudo trophæa maiora præparet. Hæc perpetuò tibi æternum Numen concedat, atque vitæ durationem diuturnam, quantum Fides, quam tueris, expostulat, quantum Monarchia, cui dominaris, exoptat.

P A R E N T I
C O L E N D I S S I M O,
ILLVSTRISSIMO MARCHIONI
D E O R A N I.

PRVDENTISSIMO DOMINO BARONIA-
rum de Monovar, Sollana, & Gallura, fidelissimo Regio-
Cubiculario, strenuo Regionum Constabu-
lariorum Primario.

D. D. DIDACO DE SILVA,
ET MENDOÇA;

LAVRENTIVS MATHEV, ET SANZ S. D.

*Q*UONIAM generositatis tuæ, colendissime Pater, effectus in me diffusos quotidie experior; nunc munificentiam tuam supplex imploro, nunc ad limina tuæ liberalitatis humiliter pulso, auxilium reverenter invocando, protectionem humiliter exposcendo; dum D. N. Philippo Optimo Maximo opus hoc, proprio sudore partum, sacrare cupio. De humanitate illius in subditos nequaquam hæsito, de caritate in servos minime nago, cum inter tot, quas colit, virtutes, notæ sint istæ, non secus ac luminaria inter astra secernuntur. Modestia mea, dum dignè exiguum hoc donum offerre exoptat, ut hilariori vultu inspiciatur, intercessorem ambit: ut auribus latis percipiatur, conciliatorem anhelat: ad hoc tuam in me beneficentiam excerpit; si annueris, laurum equidem opus consequetur æternam, & mei affectus ad optatos deducuntur fines. Per natam carissimam, quam iugali tæda sociasti, per liberos, quos nepotes humanus honoras, quos sanguinis tui splendore condecoras, imprecor, ut tenue hoc meæ submissionis studium in manum Catholicæ Maiestatis conferas. Dignitas, & amplitudo argumenti exoptulat, ut nemini mortalium consecretur, nisi cui optimi regiminis origo tribuitur, & rectæ Reipublicæ gubernationis palma debetur. Quare frontem huius libelli (qui de Regimine Urbis, & Regni Valentiaë inscribitur) Philippici nominis splendore illustrari decerno; quod per me assequi arduum quidem fateor, nisi te mediante Numen nostrum concedat. Non ut hoc assequar, vetustissimæ tuæ gentis Regiam progeniem, ex Paternianis Ducibus depromptam, Silvarum inclytam prolem,

perenni Mendoziz fonte commixtam ; augusta Cerdarum propagine
 contextam , Portugalliz conspicua stirpe connexam , illustrissima Bor-
 gix familia cumulatam describam , tot supremis , & Regalibus diade-
 matibus insignitam , tot summorum Pontificum infulis decoratam. Non
 maiorum tuorum clarissima facinora in Religione Catholica defensionem ,
 atque Regiæ Maiestatis obsequium tot sæculis impensa , revolvam.
 Non propria strenua facta , tum in acie dum Ferdinando Austriaco Car-
 dinali inhæreas : tum & in Aula , dum deplorato Baltasari Carolo Prin-
 cipi Augusto inserviebas , & dum Domino nostro assidue , & vigilanter
 assistis , depingam : hæc enim per se nota sunt , ab Historicis sæpius delinea-
 ta , ab ipsa Fama frequenter pipilata. Quod tibi ut hoc consequar propono ;
 unica ratio est , & ni fallor , urgentior. Natos meos , nepotes habes : liber
 hic est genij filius carissimus , sicque tanquam nepotem ad te attinet ut illum
 protegas , suprema Hispaniarum , ac orbis , Maiestati libando. Carpentano-
 rum ille studia continuo cernit , Beticorum frequenter meditatur , Vasconum
 assidue prospicit , Celtiberum non semel favore prosequitur. Fac ut & Ede-
 tanorum ingenij partus benignè accipiat , ne cum Poeta dicere cogamur : a

¶ *Invenalis*
satyr. 7.

Nos tamen hoc agimus , tenuique in pulvere sulcos
 Ducimus , & litus tenui versamus aratro.

Vale. Valentia 4. Kalendas Decembris anni 1654.

LEC.

Cum tibi Romano dominas in honore secures
Et liceat medio ponere iura foro-
Cæsaris, ex samæ Vestigia iuncta tenebis
Mecoenatis erunt Vera trophæa fides.
Ex Proper Lib.3

G. Velino sc.

Spinoza I.

LECTORI.

SCRIPTORES antiqui Philosophiæ Juris; textum cum glossa nudè tradebant, vnius, vel alterius interpretis doctrina explicatum. Nunc iam omni eruditione illustratum, toto literaturæ genere exornatum impendunt Recentiores; quò prospexisse videtur illud Iuvenalis:

Satyræ 11.

*Illæ dominatæ, nostræque ex arbore mensas
Tempora viderunt, hos lignum stabat in usus;
Annosam si fortè nucem deiecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur
Vnguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatus
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes.*

An more antiquo commentaria hæc scribenda essent, an novo; non semel dubitaveram: sed quoniam noviora iucundiora sunt. Ovid.

Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum.

3. de Ponto.

Vetustiora verò insipida. Titus Calpurnius.

Æglog. 7.

*Vilia sunt nobis quæcunque prioribus annis
Vidimus, & sordet quidquid spectavimus olim.*

Iuxta Neotericorum methodum scribere decrevi, nam omnia correlativè lapsu temporis immutantur. Iuvenal.

eadem Satyræ 11.

Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.

Fasciculum hunc nostri Regiminis omni literatura legali, & politici confeci, non instar perdicis aliena ova incubantis, nam cuiusque authoris doctrina, illius nomine decorata, traditur; sed ut apis operosa, suavi florum nectare depròpto, favum construere studui. Benè Lipsiana sententia: *Nec aranearū sanè textus ideo melior, quòd ex se fila gignunt; nec noster vilior, quòd ex alijs libemus ut apes.* Allegationem copiosam elargior, sed ita, ut nemo fermè adducatur; quin in fonte doctrinam scrutatus sim: nam ut ait Martialis;

libr. 9. epigram. 102.

*Multum (crede mihi) refert à fonte bibatur,
Qui fluit, an pigro, quem stupet vnda lacu.*

Valentinorum fororum commentaria nemo hucusque edere curavit:

Vit : sed quando de hoc agere decrevi , animum retuli ad textum , quem commentari , omnes foros elucidando . impossibile visum fuit ; nam pro munerum cura , minimè vacare ad tantam , ac ingentem molem licebat . Neque opus digestum evadere erat possibile ; cum materia fororum non ita cōgruat , vt methodica dispositione tradi posset . Hanc ob causam operæpretium duxi seligere principales foros ad iurisdictionis materiam spectantes , eosque interpretari , vt regimen Urbis , & Regni faciliter percipiatur . Ex selectis volumen hoc , non contēendum , resultat , in quo habes quid ; quid ad iurisdictionem Regiam , & Magistratus , per quos exercetur , attinet , simul cum eorum origine , & potestate . Ad hoc primum volumen non solum destinavi ea quæ nunc eduntur , sed & duo capita , vt dixi *cap. 1. §. 2. num. 53.* quæ elaborata ad secundum reservantur . Dum prælo iam aliqua tradita fuissent , animadverti quòd ex toto deformis codex resultaret , ipsumque ideo in duo dividere volumina statui ; nihil enim sine proportione gratum , imò & pulchritudo ipsa venustatem ex proceritate amittit . Catul.

————— *nam nulla venustas,
Nulla in tam magno est corpore mica salis.*

in adag. inanis oper. col. mibi 814. ad

Hæc omnia curaveram , vt tibi placeret opus : at oleum , & operam perdidit , nam vt ait Erasmus : *Adeò nusquam magis ingrati sumus , magis invidi , magis morosi , nusquam minus candidi , quàm in pensitandis eorum laboribus , quibus (meo quidem animo) nulla vnquam satis digna gratia referri queat . Indocti negligunt , semidocti rident : docti , si paucos exceperis , præcipuos quidem illos , sed tamen paucos , partim invident , partim morosius carpunt , ac dissimulatis tam multis quæ rectè dicta sint , sicubi fortè fortuna semel , aut iterum , lapsus fuerit Author (Quis autem non labitur aliquando ?) Id solum notant , id solum meminerunt . Si hoc enim evenit præclaris Scriptoribus , vt Erasmus ait , quantò magis mihi evenire credam ? Eveniat equidem : & tunc dicam cum Martiali ?*

libr. 6. epigram. 61.

*Ecce rubet quidam , pallet , stupet , oscitat , odit,
Hoc volo : nunc nobis carmina nostra placent.*

lib. 1.

Abfit , nam si opus ex parvo penu æstimetur , nemo erit qui in illud insurgat : Herculanei labores sunt invidiæ obiectum , livoris scopus . Benè Tibullus :

*At vos exiguo pecori furesque , lupique
Parcite : de magno est præda petenda grege.*

Si

Si tamen labores, quos tibi offero, effreni lingua carpas, Bilbilitanus Poeta pro me respondeat:

lib. 11.
epigr.
103.

Et sua plus nulli, quam tibi lingua nocet.

Post fata fortè laudabis, nam sæpè fama vivis negatur. Propertius. lib. 3.

*At mihi quod vivo detraxit invida turba,
Post obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
Maius ab exequijs nomen in ora venit.*

Si benè de opere sentis, fructe; sin minus, aliud ede melius. Vnum in animi grati vicissitudinem exposco, vt si lapsus inveneris in dicendo; ne vitio adscribas, quin elenchum, in quo errata notantur, consulas. Vale.

Laurentius Mattheu, & Sanz.

GENEROSO, ET STRENUO

VIRO LAURENTIO MATTHEV, ET SANZ,
Equestris Ordinis intemerata Virginitatis, & Matris Mariæ purissimæ
de Montesa, & incliti Martyris S. Georgij de Alfama Militi professo,
quatuor hucusque Togis eminentibus, Assessoris scilicet Principis Gu-
bernatoris Urbis, & Regni Valentini, Advocati Fiscalis, Iudicis
Regiæ Curie, & Senatoris in causis civilibus in eius S. R. Concilio pro-
meritis insignito, & ab inde pluribus alijs, & eminentioribus conde-
corando, Iurisque, & Politicæ spectatissimo conditori, hæc licet
exodia in symbolum gratitudinis, & in amoris thesse-
ram exarabat, & referebat.

DOCTOR IOANNES ARQUES IOVER, IN LYCEO
*Valentino olim Iuris Canonici Antecessor primarius, & Censor,
Regiusque apud Valentinos Consiliarius.*

T Nili fertilis steriles verè alumni circa Deorum, aut Idolorum cultum voraginoso alij elemento litantes, brutis alij bruta delentes, se sibi, & posteris lubricos præbuere, ita Aganippes, Sicelidum luci Hierophilaces, illi, inquam, Philosophorum Presbyteri in summi, & primi boni, vltimi finis structura, scemina licet viri, omnibus visi sunt. Id namque quidam (nomina consultò tibi, à *amantissime Collega*, & Historiographis infatigabilibus relinquo) vt Ætherci, virtutis aræ, pallidè, quidam vt Gigantes, facultatum ærario, stupidè, quidam vt Epidamnei voluptatis thalamo, ceritè, quidam vt Monachi scientiarum delubro sicce, quidam vt Aristippi, aut Sardanapali Assyriorum non Regis, sed fœcis Æmuli Barathro stomachi, bardè, quidam denique vt salutis facricolæ (alijs omisis) incolumitatis asylo, timidè consecrarunt. Quæ sententiæ abyssus, quod scholarum oceanum non ex Dei inciticia (fremant licet plures) sed ex acuminis hypocausto, spiritus Mæandro, *electione*, qua nihil, Archiphilosopho teste, implicatus, & lacinosus, fluxit, manavit. Ea siquidem tot reflexionum ambages vestita, tantisque hæsitacionum amphyrabis septa est, vt & Gorgophora Pallas pluries anceps, nec eruere, nec exuere potis fuerit. Quorsum quadrat Prodicij Idolatræ de Hercule notho Catholicus fœtus, de eoque nonnullis historijs fabula verior Cyri pedagogo lib. 2. Memorab. relata, cuius qua solet Cicero gravitate, lib. 1. Offic. his verbis mentionem fecit: *Namque Herculem Prodicium dicunt (vt est apud Xenophontem) cum primùm pubesceret quod tempus à natura ad deligendum quam quisque viam vivendi sit ingressurus datum est exiisse in solitudinem, atque ibi sedentem diu secum, multumque dubitasse cum duas cerneret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi melius esset.* Quibus, et si hypothesis hæc nimis obliqua, & opaca esset, nimis etiam recta, & diaphana redderetur. Sed illi (licet aliquando Philosophos, Heroesque corripere) si mentis navim ab id genus argutiarum salebris, ab huiusmodi errorum Syrtibus avertentes, velificationem omnem ad vnum Iuris portum, vel potius angiportum direxissent, iure id primùm bonum, iure vltimum ve-

era-

derarentur finem. Sapit quippè virtutes vt Helia ; redolet diuitias vt Oriens ;
 perfert voluptates vt Tempe, scientias fluit vt Helicon, epulas gignit vt La-
 tium, & tandem salutem tribuit vt Moly. Sed quæ non præstabit? Quæ non
 conferet? cum Ius arctè iustitiæ aquiminarium sit, iustitiæque ipse Deus. Eius
 quapropter ars præclarissima tibi *Consultorum maximo*; ab ipsis ferè crepu-
 dijs nõ vt laborum Eurippo Thespiadum genitori, neque vt disciplinarum Illia-
 di Pieridum genitrici, in Eremodicio perplexis, sed vt Servio à contumelia in
 civitate prono, & proclivi, & cordi, & curæ fuit. Hinc postquã in Hispaniarum,
 vel potiùs totius orbis Athenis, in omnium scientiarum Salmanticensi procinctu
 Iyta, & prolyta (verba sunt Iustiniani, & proinde nobis venerabundis veneran-
 da) omniumque commilitonum Antesignanus, imò & Coriphæus prima Peney-
 de comam cinxisti in arenam forenses humore affabilitatis irrigandam, & suc-
 co gratitudinis liniendam parasti descensum, & licet pulvis patrius esset, cui
 plausus, & opinionis sydera terrificis obcæcare nimbis quasi innatum, & ingeni-
 tum est, tantus tamen ad te (domus quippe tua Mercurij ergasterium, iuris,
 vt de Sulpicio asseruit Tullius, palam habebatur oraculum) concursus, & acces-
 sus ex celeri, & fœlicissima negotiorum, licet difficilium, & victoriæ sideratio-
 ni suppositorum expeditione liberè coactus, & sponte compulsus, fuit, vt cum ra-
 bularum Saturninorum, & Sycophantarum astrobalismo, pro omnibus simul, &
 pro singulis scilicet in tuo pulvere litigantibus currere videreris. Ab his honoris, &
 lucri publicis colluctationibus, iuridicis, & foralibus animi, & corporis agitationi-
 bus indefessis, non ex mora cõtingentiæ, sed ex vi necessitatis agonis præfluit,
 & manavit minerval, & ita in Comitijs generalibus anni 1645. Rex noster pius,
 & maximus, Philippus in Aragonia maxima Monarchia Tertius, iurgia penè in-
 numerabilia, quæ in Curia Gubernationis Urbis, & Regni anxie disceptantur, &
 anxius deciduntur, tibi vt eius Assessori sedanda cõmisit, & resolvenda Commen-
 davit: cumque hic ad tantum iuris dicundi colophonem ascensus in Conventu
 trium Fastigionum, vel Statuum Regni quasi per acclamationem decerneretur,
 & ex omnium illius incolarum consensu, & velut adinstar fori conventus est; quæ
 enim à Regno desiderantur simul, & in congregationibus illius vniuersalibus
 proponuntur, & nostro Principi placent, à legibus apud nos nullatenus differunt.
 Deinde morum maturitas, à prudentia potiùs, quàm ab annis spectanda, probi-
 tas vitæ, quæ sæpè à sanguine puro inspiratur, tuorum commodorum quæritatio-
 nis obliuio, quæ in suis memoriam ducit, in ferenda sententia libertas, quæ
 amatur odiosa, arcanorum fidelis custodia, quæ iustitiæ præcepta sartatecta con-
 seruat, Eubulia, Synesis, & Gnomis, quibus antelatus omnibus palam reputaba-
 ris, & quibus huic primo, & principali Prætorio *καταρτος* præfuiti, in causa etiam
 inevitabili fuerunt, vt ad gloriosum (aliquibus truculentum) officium Advocati
 Fiscalis, ad munus proficuum Questoris parricidij, & tandem ad dignitatem hono-
 rificentissimam Regij Senatoris in causis civilibus, nulla, aut brevi temporis in-
 tercapedine remorante euectus, & promotus fuisti, ita vt te *Synedrum vigilantis-
 simum* ad alternata Concilia, ad successivas iudicationes quasi ex impullu Astreæ
 Catradomi alterum Gany medem à Iove Catholico, ab Aurora Austriaca alte-
 rum Memnonè non electum, sed raptum fuisse audacter dicere, & verè affirmare
 valeam. Sed quid mirum, cum quæ Cicero pro Ctel. Isocratis pigmento dixe-
 rit, de te spiritu pythonico prædixerit: *Equidem (vt ad me revertar) ab his fontibus
 profluxi ad hominum famam, & meus hic forensis labor, vitæque ratio dimanavit;
 ad existimationem hominum paulò latius commendatione, ac iudicio meorum.* Nomen
 illustrare, famam propagare, & ad posteros transmittere, nec à divinis, nec à
 profanis scriptoribus sugillatur; verisimè enim dictum est ab Ecclesiast. 40. 19.

Filij, & edificatio civitatis (Regimen nihil aliud est) confirmabit nomen, & à Perf. satyr. 1.

At pulchrum est digito monstrari, & dici hic est.

& ita absque aliena iniuria memoriam, & recordationem in ævum pertrahere & in æternitatem diffundere, non est quòd vllò vertatur vitio: *Cùm honoris ambitio* (verba sunt Gassen. in Epicuri Ethic. tom. 3. pag. 1362.) *ut à quibusdam fit, non sic universè damnanda, maxime quidem si quis non nisi ex solida virtute, & intemerata moderatione ipsum requirat. Eo certè differt nobilis, excelsusque animus à plebeio, & humili, quòd nisi honorem, & gloriam ex suis non quærat actionibus: cùm ille ex suis præter lucrum, quæsumque consecetur nihil. Atque id quidem, ne memorem, quod docet experientia, estque iam pridem observatum fore, ut facta grandia, illustriaque omnino sileant, si ex animis appetitum gloriæ, honorisque ademeris. Simulacra ex ære, alioque metallo confecta, licet Lysippus, Phidias, & Praxitelles confatores fuerint, oblivioni, & despectui pedetentim subijciuntur, ut Alexandri, Cæsaris, & Pompei pacis, & belli tunc temporis arbitratorum, statuæ ad fidem pro Rostris sunt, & exinde iure, iuris sacerdos religiosissime, in animum privatim induxisti, tui publicam memorationem per communes cortices, chartas, papyrum, & codices vsque ad orbis vltimam cremationem deducere, & proteclare; licet enim istæ debiles, fragiles, molles, & citò perituræ materiæ sint, incorruptibiliores tamen, & immortaliores ære, auro, terra, & alijs omnibus, ab omnibus reputantur, & perhibentur. Sunt quippe adinstar monumenti omniù decessum, non contingentem, sed necessarium ab integro, & in æternum perfacile conservantis, ut eloquentiæ Pater 4. Philip. graviter exaravit: *Maiores quidem nostri statuas multas decreverunt, sepulcra paucis; sed statuæ intereunt tempestate, vi, vetustate; sepulcrorum autem sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri, aut deleri potest.* Ad rem tamen graviùs, & ampliùs Calvinus Catholicus: *Statuas olim, inquit, veteres cùm nomen alicuius de Republica bene meriti immortalitate apud posteros donare cuperent, solemniter decernere decreverunt, quarum aspectu constaret perpetuò rei gesta memoria. Quo in genere observationum honesta voti ratio baud dubiè multos ad virtutis imitationem invitans certè non potest improbari; verùm hoc sæculo, prælucente divino verbo, palam videre licet, quanto feliciùs id bonis literis, quàm vlla potuit statua præstari: si quidem nullum externæ rei monumentum humana arte sic potest apparari, quod non invidia, vel neglectus posteritatis, aut etiam temporum vicissitudo faciliè subvertat. Literarum verò divinitus inditam maiestatem nulla unquam vis, aut incuria hominum poterit.* Deliberatio de opere conftruendo, edendo, & vtilitati publicæ consecrando, licet actus prudentiæ quodammodo videatur, & proinde crudus, & durus, & non ab omni calore electionis alterandus, & decoquendus, tibi tamen, *Senator egregie*, quoad prudentiam facilimus, quia memoria, intelligentia, docilitate, & solertia, quæ illius primæ partes videntur, durissimorum pacis decoctionem civilem facis, & ratione, providentia, circumspectione, & cautione, quæ illius secundæ sunt partes, ut ex D. Thoma Pelliziar. docet Manual. regul. tom. 2. tract. 9. cap. 2. sect. 3. subsect. 1. n. 133. crudissimorum Belli digestionem Politicam consequeris, dum illius congregationi adversus procos, & infidos Gallos Cathalonix fidelissimū Principatū absque iure (proh dolor!) semicristatū sublevantes, aditus fuisti: de te enim *nostri iudicarij Firmamenti stella primæ magnitudinis* (quia inferni supernis legem non imponunt, & astris tenebræ sententiam non dicunt) Horat. verba non fecit, dum dixit:*

Summi-

*Summite materiam vestris qui scribitis equam
Viribus, & servate diu quid ferre recusent.*

& ita interpretationis fororum, ut ais, principaliorum, & ad regimen Urbis, & Regni facientium, non omnibus lustrabilem illustrandam Provinciam suscepisti, in eaque à delictorum erroribus expurganda, & in vera intellectu, sensu, & enucleatura iuris Municipalis augescenda, & exornanda tam eruditè, tam elegantè, & tam genuinè te gessisti, ostendisti, & adaptasti, ut livori inertis, & mordaci ad odium, & susurrationem via penitus preclusa sit, & placidæ ingenuitati, & amabili veritati, ad æmulationem, & laudationem amplissima pareatur, & iteratur via. Suum cuique tribuere voce stentorea & in orbem, & ad cælum, à quo descendit, & per quem vagatur, nostra clamat divinissima Iurisprudencia, & ita hæc selectissima interpretamenta tibi, *Valentine Areopagita*, tot sæculis abstrusa, & latentia, tot olympiadicis obstrusa, & arcana doctioribus, & ut dicimus, forifertis, ut luce publica gauderent, iure quasi maiorum, & in contentioso proculdubio debebatur, ut testis est omni exceptione, & actione maior, Regni invictissimus, & maximus Expugnator Iacobus Rex Primus, de quo aliquando tyronum, & nunc Consultorum minimus musitans cecinit:

*Crispinus, Vivius, Tarinus, Serverus, Arbas;
Celsibero æternam hanc sacravere domum.*

Dum in principio fororū coævos, comites, aulicos, synchronos, & fortunatissimos cõlegislatores, Triboniano, Ioanni, Theophylo, & alijs non irreverenter à Iustiano in præfat. ff. C. & instit. relatis doctrina, & forte simillimos refert, *Petrum Sanz* enumerat, & recenset; si ergo ille *Sanz* ab Urbis, & Regni è faucibus infidelium Christiana ereptione foros condidit, ipsos alterum *Sanz* in illius, & Regni æterna custoditione enucleare, non est quòd miremur, cum apud nos conde-
re, & interpretari ex eadem familia sint, & in eodem semper consedeant solio. Poterant olim hanc Sparctam nancisci, & nobilitate *Don Petrus Sanz de Alboj S. S. Aragonum* Concilij eruditissimus Regens, *Don Raymundus Sanz de la Lofa*, *Don Baltasar Sanz*, *Don Petrus Sanz* in hac sacra Regia Cancellaria Cõsiliarij dignissimi, & *Don Andreas Sanz* dicti supremi Senatus disertissimus Regens; omnes quippe fuerunt Iuris Achlantes fortissimi, omnes fororum firmissimæ fulturæ, omnes Musarum amphracti, non aphaacti, & omnes prudentis oneris Baltarantes, tibi tamen, *iuris admirande Antisses*, hoc fastigiũ laboris, hoc culmen honoris prudentissimè reservarunt, ut quasi mutuata, aut familiaritatis, vel sanguinis: vel potius *Sanziorum* iure derivata in te à *Petro* scilicet primo eruditione, à *Raymundo* praxi, à *Baltasare* sollicitudine, ab alio *Petro* peritia iuris, & ab *Andrea* æquitate, hæc fororum scholia profundissima, eruditus ut *Alciatus*, practicus ut *Alexander*, sollicitus ut *Cuiacius*, consultissimus ut *Innocentius*, & æquissimus ut *Ivo*, in lucem, quam foeliciter non aspirabant, in integrum ederes, & à tenebris, quibus infautè expirabant, faustè vindicares. O tu qui de Vrbe, & Regno scribis, quare de orbe, & cœlo non scriptitas? nam qua facilitate flustro, & otio Urbis sanctuaria calles, & Regni Politiam percalles, eisdemorbis mæandros metiris, & extricas, & cœli intricaciones diloricas, & revolutiones diglutis. O foelix era, o tempus faustitate redundans, quo *Titus* reviviscit, & *Mela* renascitur, quo *Iacobus* delineat, ad rectamque rationis lineam dirigit foros, quo *Ptholomæus* non pigui, & rudi, sed subtili, & urbana Minerva nostros collineat laudabiles mores. In eorum quippe omnium ænigmatibus aperiendis, ad veritatis

tis scopum acclinandis scrupis, tu *Iurisprudentiæ indagator æcerrime*, ea industria, ea sedulitate, ea doctrina, ea harmonia, eo concentu, eaque analogia vsus es, ut verba sint pura, tersa, nitida, candida, propria, selecta ad mentem explicandam, quod eorum officium est, aptissima, & non æquivoca ut illa:

Vt color pallæ reboantis æther

Omnibus clarè pateat, laborat

Voce vel tincta Cytharistria Pallas

Murise palla.

Effata enim; resolutiones, & sententiæ non à me, sed à Tull. in vim vaticinij lib. 2. de Orat. describuntur: ait namque. *Tam integræ sententiæ, tam veræ, tam noxæ, tam sine pigmentis, fucoque puerili, ut mihi non solum tu incendere iudicem, sed ipse ardere videaris.* Et ita quando in harum iuris patrij nonnullis scopulosis illustrationem scrutator, & lector, in earum iteratam, & repetitam ruminacionem ardeat, & incendatur, non equidem res monstruosa, & in Ægypto rara monstrabitur, & nasceretur, quia tu sacer cognitor, uti *Matthæus*, non donatus (licet tuis regulis quælibet potest teneri Respublica) sed donans, Quinto Metello, qui civitatem gaudendam donavit, liberalior, & magnanimior, cum & urbem extricatam, & Regnum scholizatum condones, & ita omnibus intellectu facilem, & administratu administraturis non difficile, tuis, *Matthesibus*, firmisque, demonstrationibus Regionem nostram, seu Regnum, ut Geographus (mundi ut Cosmographus poteras) per montes, colles, valles, portus, promotoria, per aliosque fines, & confines completè, & fideliter descripsisti, & discriminasti. Motus astrorum iustitiæ, naturales scilicet, & civiles iudicium, rapidos actorum, violentos reorum, circumflexos, & tortuosos procuratorum, trepidationis tyronum, & librationis æquinoctiorum satellitum, nos ut Astrologus adamusim edocuisisti, Tribunalium Regni alternationem per instantiarum, & appellationum consonantiam, per supplicationum dissonantiam, & per recursuum, nullitarum, & revisionum (utinam hæc, quæ verè calumpniæ sunt, à nostra arceantur Republica, & à fastigijs Regni hæc fastidia laqueo iuris municipalis indissolubili suffocarentur) absonantiam musicus harmonicè percinisti, nonnullorumque scholiastum errores legali musica, quam veteres *Encyclopediam* dixerunt, eorum irrisionem, & sillogramiam refrænando, & compescendo musicè enumerasti, & ab integro punxisti, & inde etiam ut *Sanz* more sanatum à duodecim Tabulis memoratorum oblitterato nunquam a Senatu, & Republica Valentina defecisti, quinimo illius foros medijs acutissimis, & perspicacissimis scholizationibus quasi iterum *Sanxisti*, & illius commoda præiudicia *Sanctè*, & cum venerabilitate (ut ita dicam) & enucleationis *Sanctione*, & veluti eorum *Sampsas* ad lenitatem pacis, bellis forensibus, iam fororum dilucidatione ab inde inexpugnabili consecuta, amandatis, nanciscendâ exprimendo, ut Tritoniæ blâdus, & placidus administer, in posterum contuisti, & gladiator peritus perpetuitati vinxisti, & solidè confirmasti. Si enim Quiritibus *lex Sanctia* non defuit, ut Cicero in *Topicis*, & ex eo inter alios Hothoman. de legib. Roman. probant, ita & nobis Valentinis eisdem adesse debebat, Valentia namque, & Roma significatu, mirabilibus, iuris illustribus, & iure Italico simul, & prope adstant, coveniunt, licet nomine quoad situm, & situ quoad clima perægrè distent. Ut *Sapens* ab his nullatenus deviasisti, quia hoc iuris nostri Syrcum, & fororum hipsema acuminis tui calore decoctum, scientiæque, & methodi igne digestum, *Sapiens* vii *Saperda*, ita *Sapidum* reddidisti, ut constitutiones nostras *Sapinas* & enodés omnibus exhibueris. Ideoque necessum est, ut exinde adhuc legulei sapore tantæ doctrinæ inebrientur, & iocum ditare congaudeant sermonis, tum & periti *Sapient*, quidye sibi agendum, & quid eligent-

gendum deinceps, ut Æthnici, Epidamnei, Aristippus, & Hercules Prodicus; non ignorent, & ita hæc tua hypomnemata celeberrima curæ vel ad sanctiores Tyberis antiquos retrahent, vel ad novos Turiz referent nomothetas. Quibus & finitimum est *prudendum prudentissime*, ut tuo sale Setabiteni ad condiendum ediscendi desiderium efficaciori, quo tui clarissimi progenitores à Regni acquisitione ferè semper nutriti, & Magistratu Religionis Montefianæ, quam professus est, ad cuius gloriã sine sale nullus est qui pervenerit, non levi tenore, sed magnũ incrementum receperunt, tuoque lepori, & stylo Virgilij poësim, & Demosthenis elegantiam superantibus sub *pellibus* Appollineis stâtes, & in castris Minervæ, & scenomatibus stativis assidentes sine *pellis* curâ, & in propria quiescetes, ad tanti codicis, qui fororum nõ inepetè *pellivium*, & solium, tum & forilegium nuncupandum arbitror, meditationem, nocturnamque, & diurnam versationem nos absque violẽtia moveas, lenta festinatione conducas, sponte compellas, & absque fraude ut *Pellicerius* pellicæas. Ergo (Epiphonemati adhærebunt omnes) ex paradiso Valëtina, & à tuis strenuis, & generosis familijs hi quatuor bonarũ artium fontes, isti quatuor selectioris literaturæ rivuli, hæc quatuor Iurisprudentiæ politicæ flumina ortum scatebra Nilotica reperibiliorem habuerunt, & in te omnium sciẽtiarum immensum, & incircumscripsum mare à naufragio incertitudinis, & à servitute erroris libera, & manumissa istis Mavortis temporibus ingressa fuerunt, ut nostra Respublica in porto Iustitiæ tranquillè quiesceret, & à tantis hæresum focalium scopulis sarrita, & ignorantiarum legalibus salebrofitatibus erepta, suoque nitore antiquo restituta prorsus incolumaretur. Perge igitur, perge, *Iudex integerrime*, & editionem secundi tomi appara, & præpara, in hacque, & in illa latratus invidorum, & detractorum morsus ne timeas, quia cum a sanguine alatus sis & Ovidius dixerit 4. *Metamorphos.*

Ille avidos morsus velocibus effugit alis.

provespertilione alato pugnes, quem & in his quoad morsus, qui formicarum perhibendi, & vilipendendi imitari poteris: *Aliunt siquidem eam esse inter vespertilionem, & formicas naturæ discordiam, ut si ala tantum vespertilionis formicarum cavo adnota fueris, nullæ earum foras progrediatur.* Tum & à cedis nobilissimis, de quibus Pallad. Rut.

Sub thalami specie, Fœlices iungere Sylvas.

Et idem etiam Stroz. fil.

Et varios factus Sylva benigna feret.

Sacrorum flammis, & lumini, quibus livoris aqua consumitur, non ingratis, leo generosus (quanvis Sylvius, sicque ab Æneæ filio descēdens habeatis) cuius tanta est magnanimitas, & robur, ut eorum symbolum sit, larvis, qui susurriones redolent, non terreatur, sacra custodiat, & servet. Et ita *non tantum Mycenarum portis, sed etiam reliquorum edificiorum, præcipui verò phanorũ valvis, ædiumque sacrarum vestibalis leones tanquam divinorũ custodes* (inter quæ leges, & fœri recensentur) *ut est passim cernere, statuebantur.* Et proinde parum refert publico murmure indignationem ostendentes, dracones alatos esse, & eos retorto collo leonem pectora admordere, quia & hi dracones alatos vnguibus impactis comprimunt, confodiunt, & enecant. Et ideo nullus Zoylorum

lorum est, qui supplex alas leoninas non adoret, & nullus Aristarcorum, qui humi procidens leonem pennatum non veneretur, & eo maxime quod omnes periuatum habeant, te his solertem incubuisse, te his infatigatū operam navasse, non sub umbra humilis myricæ, sed alto sub tegmine montis, qui licet quando summus est, teste Horatio, fulmine feriat, non tamen quando *mons catenatus*, aut *catenatus*, aut *mons Lunæ*, est, sive hic *Caucasus*, *Athlas*, aut *Latimius* sit, hi quippe cū tantæ altitudinis sint, ut ab eis astra maiora visuntur, & illorum ortus, & occasus perspicuntur, à *Zenicorum* dictarijs, & *Spurcitijs* (fulminationes enim non ascendunt) penitus immunes, & liberi sunt. Et hinc etiam iterum necessum fiet, ut tui elaboratissimi commentarij detractorum *de metrijs*, *cathapaltesque machinis* (ut inter doctissimos doctior aiebat aliquando) vlllo tempore non *contemerabuntur*, cum leonis vnguibus, vespertilionis pennis, *Sanxiorum* alis, montis culmine *Syraculio*, montis proceritate *Aragonia*, & *Montis corona Regia*, *consultorūque berillis*, atque *Lini-curijs machæropbonticatis*, & *carisophilotatis* videantur. Et ideo de illis illud vulgatum, quod & tui nominis est, vna tantūm vocula immutata lubens repeto.

*Pyramidum molem potuit delere vetustas,
Fororum hanc molem non feret vlla dies*

Sisto iam, & has meas tricas, quisquillas, gerras, scobes, & seiagraphiam, quæ adinstar præconis non in nàvali, sed in forali certamine, & exinde superato difficiliore te victorem declarantis, sunt, iuxta illud *Virgilianum* lib. 5, *Æneid.*

*Tum satus Anchisa cunctis ex more vocatis
Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declaras, viridique advelat tempora lauro.*

Ne despicias, rogo, ne floccipendas, quæso, quæ enim ut gratitudinis fœtus, ut benevolentię census, ut amoris partus ex animo offeruntur, ut dixi, non levitatis contemptu ad solum deprimenda, sed æstimationis pondere ad cœlum elevanda sunt. Vale. Ex *Mulæo*, quia meum tuum, *καυδæ* enim *φιλομυθονικæ* kalendas *Octobris*, anno à *sataniçi ergastuli* contractione 1654.

MVLTVS NOMINIBVS, ATQVE TITVLIS
decorato Domino Laurentio Matheu, & Sanz, Generoso, Mon-
tesianæ Militiæ glorioso Crucis stemmate insignito, à Consi-
lijs Catholici Hispaniarum, & Indiarum Regis, & in
sacro, Regioque Valentino Senatu
meritissimo Senatori.

VICTORIANVS DE CALAHORRA, GENERO-
sus, in eodem Senatu Collega, S. P. D.

CIENS, & prudens silentio præterire duxi fumosas anti-
qui tui generis imagines, nobilitatis, inquam, gloriosam
stirpem, diffusum sanè mihi argumentum ad veras laudes
texendas ministrantia, quæ foeliciori calamo prædicanda
relinquo, præsertim cum nota sint, non solum domesticis, &
Valentinis, verùm etiã exteris, & longè disitis nationibus.
Novam orationis materiem iuuenio, novam, inquam, no-
bilitatis gloriam, quam tibi proprio Marte comparasti, literarum lucubrati-
onibus partam, ex qua ingens tibi honoris, & ornamenti immortalis cumulus ac-
cessit. Hæc tuo labore consecutus, cætera Ovidio attestante, non propria,
sed aliena reputanda.

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,

Vix ea nostra voco.

Illos ego laudo, qui potiùs de suis, propriaque manu pulchrè perpatratis præ-
claris facinoribus, quàm aliena proavorum stemmata buccinantur, vt opti-
mè, & sententiose ille cothurnatus cecinit:

Stemmata quid faciunt? Quid prodest Pontice longo

Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus

Maiorum?

lib. 13. Mo-
sam.

Iuvenal. Sa-
tyr. 8.

Non hoc de te villo vnquam tempore dici poterit, quin potiùs de antiqua
proavorum nobilitate, & de recenti, quam tibi literarum olea peperit, ple-
no poteris ore celebrari, profectò, ac iure optimo dignissimus, qui scienti-
arum coronis exorneris; laurea Apollinari, & Minervali virente hedera dcc-
tarum frõcium præmio coroneris: *Doctrina* (inquit Cassiodorus) *facile exor-
nat generosum.* Duplici diademate redimitus existis, dum antiquiori nobili-
tati novam Iurisprudentiæ addidisti. Ludit ad hæc Spartianus in Iuliano Im-
peratore: *Didio* (ait) *Iuliano, qui post Pertinacem imperium adeptus est, proa-
vus fuit Salvius Iulianus, bis Consul, Præfectus urbi, & Iurisconsultus, quod
magis eum nobilem fecit.* Hæc ille, & alia sexcenta poteram hic afferre, quæ
brevitati studens omitto, ne videar amantiissimo Domino Laurentio adularis,
quod quidem vt Plinius simili occasione locutus Imperatorem Traianum ce-
lebrans: *Tam longè abesser ab ulla adulationis specie, quantum abest à necessitate.*
Legi igitur librum tuum, oculis, & animo perecurri, vel potiùs lectitavi, non
vulgari gaudio delibutus, opus sanè numeris omnibus absolutum, Cleanti ad
lucernam elaboratum, tanto sacri nostri Senatus Interprete, & Magistro dig-
nissimum, in quo mirabili ingenij claritate Regni regimen, eiusque leges ad
publicam vtilitatem enodatas tradidisti. Hæc literarum incrementa, hos foel-
licissimos progressus, hos feraces Iurisprudentiæ fructus, mirabiles ingenij
tui

lib. epist. 9.
epist. 7.

Spartianus in
Iuliano.

in Panegy.
Traiani Im-
perat.

ruf doctes exoptebant, nec nō à primævo ætatis florē quid esses facturus, por-
 tendebant; quandoquidem vix viginti ætatis annos expleveras, cū te lu-
 ris prudentiæ Doctoratus laurea vocavit, postquam Mathematicæ, & Philo-
 sophiæ studio non vulgari progressu satisfeceras. Non revoco in memoriam,
 te ea ætate Advocati munus tanta efficacia, ingenijque acumine, ac dexteri-
 tate exercuisse, ut omnium plausus assequeris: nec in lutticiæ criminalis
 Assessorem creatum, nedum viginti quatuor annis completis, cū id omni-
 bus satis innolescat. Omitto, te nos vigesimum septimum annum attingen-
 tem, iam te Assessoris honorifica toga criminalis Gubernationis huius Regni
 Valentini insignitum conspexisse: in quo munere obeundo tanta te integri-
 tate gessisti, ut meritō in Fisci Regij Advocatum sacri nostri Senatus promo-
 veri merueris, ubi Regalia iura vigilantissimè defendenda curasti. Nonne
 Auditoris Criminalis munere functus, nec non Civilis pari felicitate, qua
 semper solitus, ita ut de te canere valeamus, quod de Honorio Imperatore
 cecinit Claudianus?

*Ad Honor.
 lib. 1.*

*Si titulos, annosque tuos numerare velimus,
 Facta premunt annos*

Tandem pro coronide virilis ætatis, antequam trigesimum septimum ætatis
 annum ageres, hoc opus laborum tuorum, vel potiùs dulcissimi tui litera-
 rum otij factum in lucem profers, in quo ditando non solum videris scientia-
 rum omnium libasse latices, sed crystallinos fontes exhaustisse. Quapropter
 meliori ratione, quàm de suo libro Lyricus cecinit, de tuo dicere poteris abs-
 que vlla scriptorum invidia.

*Horat. lib. 3.
 Odarum.*

*Exegi monumentum ære perennius,
 Regalique situ pyramidum altius.
 Quod non imber edax, nec Aquilo impotens
 Possit diruere, aut innumerabilis
 Annorum series, & fuga temporum.
 Non omnis moriar, sume superbiam
 Quæstam meritis, & mibi Delphica
 Lauro cinge volens Melpomene comam.*

Quippe in hoc opere adamussim elaborato invenies, ut paucis loquar cum
 Lyricorum Principe.

*Hinc tibi copia
 Manabit ad plenum benigno
 Ruris bonorum opulenta cornu.
 Quidquid dignum sapiente, bonoque est.*

Vale feliciter, vale Pancratico, fructu tuo bono, vel potiùs ipsa te insignia
 fruantur.

A S T R E Æ

A C E R R I M O

VINDICI, TRITONIDOS CEREBRI-

GENÆ CASTISSIMÆ PROLI;

Iuris patrij Valentini primaria

Interpre-i.

D. LAVRENTIO MATHEV;

ET SANZ, EQVITI ORDINIS MONTE;

fiani Generoso, & D. Philippi Quarti in S. R. A. V.

prudentissimo Synedro.

O D E

DICOLOS TETRASTOPHOS;

I Ncrepa blandas Heliconis auras
Culta, vocali cithara, Thalia,
Dum virum celsum celebrare tentat
Nostra Camæna.

Colligit pulchræ nitidis in hortis
Chloridos flores apic ut coruscos;
Pinguis è pastu tennes & implet
Nectare cellas.

Non secus Noſter, relegens virorum,
Author insignis, monumenta, flores
Atticos carpsit, spatiatus amplis
Pallados arvis.

Dædalū, sumēs thyma grata, tectum
Finxit hoc, purū redolens liquorem,
Mella libaret studiosus Vrbi,
Et simul Orbi.

Hinc foros Regni calamo suavi
Infavos vertit, genuina iura
Dum Magistratus referat, Senatus
Votaque promit.

Omne, Laurenti Generose, punctum
Cynthij Cætu, meritò tulisti,
Dum sophis mixtū Regimen parasti
Vtile dulci.

Iure debetur tibi iam comanti
Fronde victricis, speciosa Laurus
Delphica, ut frontem viridi decòre
Semper obumbret.

Inclytas eia refona volūcris
Fama iam laudes celebris Togati;
Quâ celer candens Phaëton iugales
Torquet anhelos.

Ex Museo, Quinto Kalendas Septembris. 1654. à Virgineo partu,
in nobile amicitiz obsequium iucundo corde
sacrabat.

D. Mathias Morla S. Metropolit. Eccles. Valent. Præpositus,
Iuris Civilis in Alma Academia Primarius Professor,
& utriusque Iurisprudentiæ Censor.

CA:

C A R I S S I M O

EX SORORE NEPOTI, PRÆSTAN-
TISSIMO DOCTORI, AMANTISSIMO

discipulo, integerrimo Senatori Laurentio Matheu,
& Sanz, Iura Valentina
exponenti.

I A M B I C V M C A R M E N.

D Ecus Musarum, Patriæ
Splendor, nitorque Militum,
Inter Togatos eminus
Fulgetra tot eiaculans.

Q Vem dulci fovet gremio
Regalis Aula Iudicum:
Mavortis inter cœlici
Electumque Cruciferos.

Q Vem sibi Vatem seligit
Nepos Atlantis alliger:
Et modulantem diligit
Apollinis quem cithara.

Q Uo furor almus compulsi?
Quo te duxerunt Superi?
Licurgus ut indigenas
Leges, vel Solon panderes?

R Egni statuta, calamo
Dum novo reddis peruia:
Fororum dum recondita
Aperta tradis placita:

Q Uot Athenarum superas
Priscis laudata seculis:
Et facillè prætervolas
Mira nostris oracula.

T E nulla latent Phocidis,
Inter condensa, Numina:
Tibi ministrant Supplices
Pimplæi vivi latices.

A Dsunt Charites calamo,
Adsunt sororum choreæ,
Adsunt Tonantis munera,
Adsunt Minervæ gratiæ.

I Mpervia cunctis æquora
Primo conatu dirimis:
Inter ruentes Vortices,
Securos pandis tramites.

O Quàm diserrè fœdera
Inter diversa statuis:
O quàm argutè differis
Ne veritas elangueat.

N Ec te fugit Historia,
Clio tecum pasciscitur,
Ne limphas eius avidus
haustu secundo exhaurias.

E Uterpe emittis halitum;
O quàm mulcet suavitas,
Quam penicillo sedulè
Tua legenti, suggeris.

A Rcana legum, conscius
Mentis velut legiferis;
Superno stylo reseras,
Clara doces indagine.

O scelix semper Patria,
O fausta semper Civitas,
O nunquam sat laudabilis
Pro te, nepos, progenies.

V A L E.

*F. Ludovicus Sanz de Proxita, ex observantia Carmeli, Philosophiæ, &
Theol. Magist. ac propof. Fidei Censor in Regno Valent. & Prin-
cipatu Cataloniæ, Authoris avunculus, & Præceptor,
intimo corde facrat.*

P E R-

PERILLVSTRI DOMINO
LAVRENTIO MATEV, ET SANZ,
GENEROSO, MONTESIANI ORDINIS
Equiti clarissimo, Regijque Valentiz Senatus
Iudici integerrimo.

ELOGIVM GLORIAE.

Quantz! Quantz!

Præ lætitia tota Iurisprudētia p̄sonet.

Lucem enim vidit, lucem v̄niverso daturus liber
sine fastu tumidus, sine nausea elegans, sine fūco sapiens,
sine compare Magnus.

O vtinam plausus excipiat, quem tāto viro dignus perfecit ausus,
Audet siquidem non parum.

Qui elucubratas studiorū vigiliis p̄zelo subditis
zternitati commendandas.

Pro Superi! quām benè de Regno isto merebitur hic liber;
Quid Regno? Merebitur & mundo.

Gubernat siquidem tacitus, si docet eloquens
semper primus, secundus nemini.

Fœlix Patria, quæ tantūm peperit Filium,
quantum sese ipse commendat.

Fœlix Filius, qui Patriz studuit, Patriz vixit,
Vivat diu Fœlix.

Vt quāto maiora p̄ferat, maiora canam.

E I D E M.

*Sceptra tenent Reges, cincta diademate fronte;
Sic voce, & iussu subdita Regna regunt.
Ast liber hic totum mundum sine voce gubernat:
Sic tibi sceptrum parat, sic redimitus ovat.
Lector siste, rogo, librum lege, perlege, & audi,
Plus regere est calamo, quam regere imperio.*

E I D E M

Anagramma.

M A T E V.

V A T E M.

*Noscere qui Luris Sapiens incognita queris;
En V A T E M, abstrusas qui tibi pandit opes.*

Don Ferdinandus Mazparrota I. V. D.

IN LAVDEM PRÆSTANTISSIMI, INTER
primarios Legalis scientiæ Magistros Iurisconsulti,
eruditionis Papinianæ gloria
conspicui.

D. D. LAURENTII MATHEV; ET SANZ, IN:
signi Montefianæ Familiæ signo insigniti, & in S. R. V. S.
Consiliarij eximij, & integerrimi.

EPIGRAMMA.

EST quisquam monumenta queat præclara referre
Authoris? Nemo. Prætereunda tamen.
Ipsius patres Lugdunia prælia clamant,
Hæreseæ fauces ense secasse fero.
Cuius & è Ducibus genus vndique præminet Alæ,
Orbis in cunctis, & super astra micat.
Laurenti dum scribis, dum secreta retexis,
Ignaris legum nubila clara refers.
Dæque Iovi leges, neptunia Regnaque frænas,
Plutoni tradis dogmata Marte tuo.
His igitur normis, regulisque regatur oportet
Cælum, terra, mare, tartara Regna simul.
Nam ius si exponis, doctè dominaris & astris,
Astra tibi cedunt; pareat ipsa humus.

Luisius Agramunt de Cisternes, I. V. D.
& Valentinus Advocatus.

IN LAUDEM CLARISSIMI D. LAURENTII
Mattheu, & Sanz, Regimen Urbis, & Regni Valentiz
selectis interpretationibus elucidantis.

O D E.

TRICOLOS TETRASTROPHOS.

Quæ cura Vati, quæve Heliconidum,
Illustris Heros, carminibus tuos
Æternæ augustos honores
Sanguine, & ingenio paratos?
Proh! quale lumen sanguinis inclyti
Præfert aviti gloria stemmatis,
Seu Martis ausus, litteratos
Seu placeat celebrare fastus.
Sed tu vetustis impatiens decus
Debere solis Progenitoribus,
Perenniorem fabricasti
De proprijs meritis coronam.
In corde nunquam sedit inertia,
Rubigo gentis nobilis. Otium,
Procul recessit. Militasti
Palladijs animosus armis.
Et vero in amplo divitijs tuo
Minerva quantas pectore clausit;
Hæc scripta testantur; Cleantis
Quæ vigilem redolent lucernam.
Quot verba totè cernimus in libro
Sudata prælo, sunt totidem tubæ,
Quibus per orbem fama doctum
Spargit opus, tacituras nunquam.
Quot eruditæ dulcia pabula
Menti ministras? Quot rationibus
Sententias armas, & illis
Oppositas validè refellis?
Quæ difficultas incidit ardua,
Quam tu profundæ mentis acumine
Non luce dones, & nova arte
Expedias, facilemque reddas?

Non Sphingis olim doctior Oedipus
Ænigma solvit. Dedale nec tuos
Narratur errores viarum
Promptior explicuisse Theseus.
Legum supellex nullibi ditior
Effluxit unquam. Credideris loqui
Priscos Catones, aut Solones,
Aut Lacedæmonios Lycurgos.
O Regno, & Vrbi quærus honos tuo
Iurisperito de calamo venit,
Dum reddis in Prælo perenne
Nobile opus, Patriæque leges?
An non remotis gentibus, & locis,
Si ignota forsan fama Valentiz
Sorderet, in lucem hoc volumen
E tenebris revocare posset?
Sed me quis ausus, quis furor impulit
Maiora nostris viribus aggredi?
Quid lingua certat buccinare
Quæ superat genus omne laudis?
Nec si Sororum Castalium chorum
Phœbi parentis spiritus entheos
Nec si loquacis fila plectri
Solicitet digitis Arion:
Nec si Sacerdos Threicius Cheli
Prædulce vocis consociet melos,
Quod promereri nomen, Heros;
Pro meritis satis eloquentur.
Non vîsato laudibus in tuis
Vti cothurno, vel tenui lyra
Fas est; sed artis grandioris
Plectra petis, cytharæq; chordas.

IN EIVSDEM AVTHORIS, ET OPERIS LAUDEM.

EPIGRAMMA.

L Laurenti, Patriæ columen, spes altera Regni,
Purior Hesperia Nobilitatis honos;
Cuius & Augusto Iuris - prudentia cordi
Insidet, ac gratos implet amica sinus.

Perge

Perge Valentini Regni Moderamen, & Urbis
 Ingenio, & scriptis nobilitare tuis.
 Sic erit ut dubiam palmam sub lite relinquis,
 An tu plus Patriæ, an debeat illa tibi
 Præbuit illa solum, generi decus addidit illa,
 Materiem calamo præstitit illa tuo.
 Tu tamen, extremis ut in horis illa sciatur,
 Efficis, & toto nomen in orbe sonet.
 Namque Valentina Regimen qui legerit Urbis,
 Inquiet, hæc vellet vivere lege Polus,
 Ergo tibi, & Patriæ cum sit laus mutua, nonne
 Alter in alterius laude perennis erit?

IN EIVSDEM AVTHORIS LAUDEM, CVM
 allusione ad eius nomen, & gentilitia insignia.

ALIUD EPIGRAMMA.

Regni illustrasti leges, & Patria iura,
 Luceque tam fruitur nobile mentis opus.
 Quid superest? ut in astra vehat te laudibus orbis
 Laurenti, & circum tempora laurus eat.
 Scilicet hæc doctæ fronti pulcherrima merces,
 Summaque votorum cuilibet esse solent.
 At tibi nec laurus in præmia ceterè possant,
 Nam prius à lauru nomen, & omen habes.
 Nec tibi fat fuerit si nomen in astra feratur,
 Aurea cum dederit sydera stemma tibi.
 Unde quod est alijs pretium non vile laboris,
 Vilius est meritis, inferiusque tuis.
 Ergone scriptoris tibi desunt præmia clari?
 Non ita, sed merces grandior inde venit:
 Namque alij laurus quærunt, & sydera: prensant
 Te tamen in proprium laurus, & astra decus.

Albinus Abella Societatis Iesu,
 Theologia Professor.

STRENO VIRO, SAPIENTISSIMO
Jurisconsulto nostras leges interpretanti, Laurentio
Matheu, & Sanz.

O D E
TRICOLOS TETRASTOPHOS.

POETICA FICTIO.

Rigatus Orci Turigenam pater
Lymphis eburnos cum premeret to-
Sinus ut Astrææ fluentes (ros,
Viserat exoriens Apollo,
Innixæ pennis garrula mollibus
Tractus Dearum sydereos secans
Concussit ære rauco ocellos
Imbrè soporiferâ tumentes.
Fugavit atram Turia lammis
Noctem reclusi territus; & tholos
Crystallinos, ostroque fulta
Deseruit conopæa cursu.
Præcepit vaganti turba fugacium
Clangore contra stat Nardom tubæ.
Excita, cremenrum doloris
Fœminæ solitum cohorti.
Vox hæsit arcto territa gutturi,
Complexa Tellus Virginibus pedes
Patrique, causam quærit alti
quem biberat, fremitus uterque
Conceptus omnes iudicio timor
Fallit incerto, cum subito Iovis
Minister adstat missus alto
Perpete Mercurius volatu.
Quin (lectus inquit) Turia planibus
Gestis? Quid hæres? cum sacra coelium
Te turba prædicat beatum,
Atque hilari canit ore Tellus.
Sylvæ propago fulmineus leo
Est Sanctij ostro sanguinis Aliger
Spelæa flammatus ocellum,
S stipite natus honos avito,
Ne erede monstrum, quæ dederim, rogo,
Maiora spectes. Prodigium novæ
Acumen illi mentis, acris
Insolitum, cumulat, leoni.
En mentis alter partus, origine
Minerva summi progenies Dei
Refundit, vrbis exprimendo,
Iure decus, regimen parenti.

Aurica tranans æra perpeti
Pennæ globosum remigio, loquax,
Tubæ canebat hunc boantis,
Ære, quibusque oculata pennis.
Hæc Arcas: hæsit Turia nuntio,
Visuque libri marmoreus stetit,
Vt Lybicus senex Medusæ
Gorgonæ riguit capillis:
Aut qualis ortu luminæ primo
Datus tenebris, cernit Apollinem
Cum vindicis dono, reclusis
Hæret imaginibus profundè.
Quandoque pectus nectare gaudij
Succumbit; orco sæpius agnita
Clades; reduxit vt fugacem
Menti animum, dedit ore vocem.
Iam me beatum prædicet horrido
Chorus per orbem murmure gentium,
Crystallus atra nocte claudat
Lutetiam Sequanæ solura.
Memphim vaganti flumine nobilis
Nili coardet lymphæ silentio,
Incerto obumbret hinc Athenas,
Imbreque Cæcropias illisus.
Asiæque, fortis, florida, Martia
Hinc inre seclis docta Valentia
Vocaberis fœcunda nato,
Qui patriam cumulat trophæis:
Novus Minervæ Iupiter arduæ
Matthæe Laurens vrbis honor, decus;
Cœlestium dignus cohortis,
Mergere & ambrosiâ capillos.
Hinc exarata præmia chartulæ
Sedebis, Heros maxime, proximus
Ac inter Heroas supremum
Marmoreus retinebis orbem;
Hæc lætus: Imbri corpora perfluo
Dedit, superbæ claustra Valentia
Visurus amne. Cuncta rauco
Fama solo retulit boaru.

EPI-

EPIGRAMMA:

Summa Valentini presit iam gloria Regni
 Clavo tecta suo regia sapè Iovis.
 Torserat exoriens pleno vestigia cornu
 Turia librantis fulmina nocte facis.
 Nec regimen Matthæ tuum, pancarpia, raro
 Nobilior, patriæ nexuit orbe comas.
 Iure tibi, patriæque novam, quo crescat utrique
 Ambiguo nomen, carpis, honore, viam.
 Miratur regimen generosa Valentia Regni,
 Quod tuus hic plaudens exprimit arte liber.
 Summa petit, gestit summis, & summa tenebit.
 Luna Valentinis dum micet orbe viris.
 Surgat opus, mirum non est, cum Sanctia dedat.
 Pluma gradum; mirum, ni petat astra liber.
 Alitis aucta Iovis pennâ, velut arte Menippus,
 Hand Phæbi radios cæca timebit avis.
 Iam Vespertilio pennatis vsus Olympi
 Remigijs, poterit claustra tenere gradu.
 Quin, decus, affixus cælo, velut Vrsa Tonantis,
 Concilians orbi, nobile sydus erit.
 Ni Matthæ tuis redimitus tempora flammis,
 Conculcans Phæben, quartus in orbe micet.
 Cæcus & ille dato fulgebit lumine Phæbus,
 Atque tuum grata luce beabit opus.
 Sic tibi debebit, quas evomat ore favillas,
 Debebis pariter secla beare librum.

EPIGRAMMA.

Primus in accessum patriæ decus exprimis, Heros,
 Nulla tibi radians dat Cynosura viam.
 Vnicus, ut primus: solius gloria crescit,
 Passer Arabs meritò crederis esse viris.
 Authorum duellus absint licet, aster apertum
 Matthæi generis lumine pandet iter.
 Sic quæ stella prius fulgebat Lucifer igne,
 Venturos ducet iam Cynosura viros.

Iosephus Zaragoçà Societatis Iesu.

D. D. LAURENTIO MATHEU, ET SANZ,
Vrbis, & Regni Valentini regimen mirabili exponenti felicitate,
debitum celebraturus honorem.

EPIGRAMMA.

THreicij vicina rogo Luscinia Vatis
Pierios tenui proferet ore modos?
Latoi suspensa dabit testudo lapillo
(Gloria Grzcorum) fundere dulce melos?
Aut vbi perfusus Phaëtonis lumine voces
Memnonis argutas exprimet ore lapis?
Ast ego Phœbeis perculsus pectora flammis;
Durior efficto Memnone labra premam?
Non ita, sed subito resoluta silentia rumpam,
Ni Philomela viri, carmine Cygnus ero.
Non modò vicinum, germen de stirpe parentum
Cogis sub tecto fundere verba tuo.
Euge decus patriz, generosæ gloria stirpis,
Perge stylo Regni prodere iura tui.
Tolle gradum, pennas agita, fastigia carpe?
Haud manet Icarij fors tibi dira gradus.
Nunc Vespertilio tecum rutilantia pulset
Claustra poli, cœlo nobilis aster eat.
Stemmatis ala rubrum stellis redimita colorem
Evehat, æternùm duret honoris apex.
Quanta tibi, generique paris diademata laudis,
Atque mihi fratri gloria quanta venit?
At quid ego? gracili quanvis modulamine honorem
Fratri conciliat, me cecinisse, satis.
Elingui vocem præbes, lapidique sonorem,
Effigiesque tuo lumine verba tulit.
En busti, chelidis, iubaris miracula crescunt,
Phœbo es maior, par crederis esse Iovi.

D. Ludovicus Mathew, & Sanz, Authoris germanus frater, in
fraterni amoris, & sanguineæ gratitudinis monumentum,
gratulabundus venturæ posteritati consecrat.

N O M E N C L A T O R

AUTHORVM, QVORVM SCRIPTA

IN HOC OPERE

LAVDANTVR.

A

BBAS Panormitanus.
Acurtius.
Addentes ad Lud. Molin.
Aelianus.
Matthæus de Afflictis.

Ioannes ab Affelen.
Franciscus de Ainqa.
Alexander ab Alexandro.
Iacobus Alvarez.
Alexander Tartani Immolensis.
Andreas Alciatus.
Don Franciscus Alfaro.
Clemens Alexandrinus.
Horologius Alfagranus.
S. Ambrosius.
Annellus de Amatis.
Marcus Antonius de Amatis.
Flavius Amendola.
Petrus Ancharranus.
Christophorus Anguiano.
Cæsar Angelus.
Franciscus Ansaldo.
Ioannes Andreas.
Ioannes Annus Viterbiensis.
Author allegationis Eccles. Angelo-
politana.
S. Antoninus Archiepiscop. Florent.
Annanias.
Thomas Amello Salernitanus.
Marius Antonius Maceratanus.
Marcabrunus de Angustis.
Petrus Apianus.
Apuleius.
Aristoteles.
Aragon.
Argent.
Angelus Aretinas.
Ioannes Baptista Asinius.

Novus Athlas.
Atheneus.
S. Augustinus.
Antonius Augustinus.
Franciscus Aviles.
Petrus Nuñez de Avendaño.
Martinus de Ayala.
Balthazar Ayala.
Ioannes Azor.
Iosephus Aznar Valentinus.

B

I *VANVS Bardaxii.*
Bartolus.
Baldus.
Petrus Barbosa.
Augustinus Barbosa.
Ioannes Barclaius.
S. Basilius.
Cæsar Baronius.
Nicolaus Balbus.
Ioannes Baptista Baiardus.
Andreas Barbaria.
Paulus Balzaranus.
Franciscus Balduinus.
Petrus Anton. Beuter. Valentinus.
Augustinus Berous.
Petrus Belluga Valentinus.
Bertazol.
Ægidius Benedictus.
Christophorus Befoldi.
S. Bernardus.
Ioannes Bellonus.
Silverius Bernat Valentinus.
Thomas del Bene.
D. Christ. Benavente, & Benavides.
Ioan. Chrysost. Berquer. Valentinus.
Ioannes Belletus.
Gabriel Berart.

NOMENCLATOR

Ægidius Bellanera.
Berosus.
Franciscus Beccius.
Robertus Belarminus.
Biblia sacra.
Petrus Blesensis.
Hieronymus Blancas.
Camillus Correllus.
Castillus Bravadilla.
Ægidius Bofsius.
Nicolaus Boerius.
Ioannes Bodinus.
Traianus Boccacini.
Martinus Bonacina.
Virgilius Bocaccius.
Don Fr. Franciscus Boil.
Albertus Bologneus.
Iacobus Bofsius.
Ludovicus Bologninus.
Bonifacius.
Don Ioannes Briz Martinez.
Octavius Branchiforcus.
Vincentius Brunus.
Matthæus Brunus.
Matthæus Lopez. Bravo.
Barnabas Brissonius.
Philippus Broida.
Burgos de Paz.
Gnilielmus Budeus.
Iulius Cæsar Bulengerus.
Ioannes Bursatus.
Franciscus Bursatus.
Marius Burgius.
Butrius.

C.

IACOBVS *Cancer.*
Ferdinandus Castro Palao.
Mendez de Castro.
Victorianus Calaborra Valentinus.
Don Ioannes Castillo Sotomaior.
Aurelius Castodorus.
Restaurus Castaldus.
Bartholomæus Casaneus.
Don Franciscus Castillo.
Antonius Capicius.
Ioannes Francisc. Capiblanco.
Paulus Castrensis.
Iulius Capitolinus.

Carrasco.
Ambrosius Calepinus.
Calicius.
Titus Calphurnius.
Petrus Caballus.
Don Antonius Canales.
Carbonell.
Guillelmus Casadorus.
Franciscus Caldas Pereyra.
Georgius Cabedo.
Horatius Cavalcanus.
Alfonlus de Castro.
Borgninus Cavalcanus.
Hieronymus Cagnolus.
Augustinus Caputus.
Cato Vticensis.
Ludovicus Casanate.
Caius Valerius Catulus.
Antonius Cardoso.
Prosperus Caranita.
Iacobus Cavalerius.
Camilus de Curte.
Iulius Cæsar.
Thom. Cerdan de Tallada Valentinus.
Petrus Cenedo.
Ioannes Cephalas.
Celius Rodiginus.
Michael Cifuentes.
M. Tullius Cicero.
Onufrius Cigala.
Silvius Cipres de Povar, aliàs Don
Ludovicus Cressi, & Borja, Episco-
pus Orcelensis, Valentinus.
S. Cyprianus.
Octavius Chaqueranus.
Laertius Cherubinus.
S. Ioannes Chrysostrimus.
Claudius Claudianus.
Iulius Clarus.
Didacus Covarruvias.
Sebastianus Covarruvias.
Hippolitus à Collibus.
Ioannes Corrasius.
Adamus Cotzen.
Gregorius Nunnus Coronel.
Franciscus Conanus.
Renatus Copinus.
Constitutiones Ecclesiæ Valentiniæ.
Philippus Comines.

Mathias

AUTHORVM.

Mathias Colerius.
Petrus Philippus Corneus.
Leonardus Coqueus.
Ioannes Corraffius.
Ioannes Martinus à Costa.
Ioannes Costa.
Felix Contelorus.
Crecentius.
Aymon Craveta.
Cursus senior.
Cursus iunior.
Marius Curtelli.
Rafael Cumann.
Jacobus Cuiacus.
Curia Pisana.

D.

ELISEVS *Dança.*

Demostenes.
Philippus Decius.
Don Ioannes Dexart.
Tiberius Decianus.
F. Francisc. Diago Valétius.
Antoninus Diana.
Blasius Flores Diaz de Mena.
Bernardus Diaz.
Hugo Donellus.
Franciscus Duarengus.
Paulus Duran.
Petrus Dueñas.
S. Dionysius Areopagita.
Dionysius.

E.

EPITECTVS.

Del. Erasmus, Retoradanus.
Gaspar Escolano, Valentinus.
Sigismundus Escaccia.
Don Ioannes Escobar.
Don Franciscus Muñoz Escobar.
Don Alfonso Escobar.
Don Braulius Esteve, Valentinus.
Eumenius.

F.

ANDRÆAS *Fachineus.*
Antonius Faber.
Ioannes Faber.
Petrus Faber.

Prosperus Farinacius.
Stephanus Fagundez.
Iacobus Falcó, Valentinus.
Michael Ferrer.
Fenestella.
Pomponius Festus.
Melchior Febo.
Felinus.
Lactantius Firmianus.
Lucius Florus.
Petrus Ioannes Fontanella.
Petrus Follerius.
Forgetus.
Martinus Fornarius.
Valentinus Frosterus.
Stephanus Forcatulus.
Rad. Fornelius.
Vincentius de Franchis.
Ioannes Baptista Fragofo.
Philippus Francus.
Don Didacus Frances Veriutigoyti.
Martinus Frexia.
S. Fulgentius.
Rafael Fulgosus.
Vincentius Fusarius.
Fredericus Furio, Ceriolanus, Valen-
tius.

G.

ANTONIVS *Gama.*

Nicolaus Garcia.
Franciscus Garcia.
Ioannes Garcia.
Hicronymus Garcia.
Albertus Gandinus.
Andreas Gail.
Galenus.
Leander Galganerus.
Aulus Gellius.
Iacobus de S. Georgio.
Marcus Anton. Genetiss.
Marius Giurba.
Franciscus Gicciardinus.
Garcia Gironda.
Golcius.
Antonius Gomez.
Ludov. Gomez, Valentinus.
Iacobus Gordonus.
Dionysius Gosofredus.

Hic.

NOMENCLATOR

Hieronymus *Gonzalez*.
 Ludovicus *Gozadinus*.
 Cæsar *Grassis*.
 Thomas *Gramaticus*.
 Hieronymus *Gratus*.
 Laurentius *Gracianus*.
 Carolus *de Grassis*.
 Stephanus *Gratianus*.
 S. *Gregorius Magnus*.
 Petrus *Gregor. Tolosan.*
 Sebastianus *Guazzinus*.
 Petrus *Veceius à Guevara*.
 Ioannes *Gutiérrez*.
 Iacobus *Gutherus*.

H.

DIONYSIVS *Halicarnacius*.
Herodotus.
Heginius.
 Don Gaspar *Hermosilla*.
 S. *Hieronymus*.
 Cellus *Hugo*.

I.

IAROS. S. B. *Smirz*.
Jaffon. Maynus.
 Petrus *Iacobus à Montepesulano*.
 Frater *Iosephus de Jesu Maria*.
 Osualdus *Illigerus*.
 Iulius Cæsar *Imbrianus*.
 Alexander *Imola*.
Innocentius.
 Paulus *Iovius*.
 Flavius *Iosephus*.
Ioannetus.
Isostrates.
 S. *Isidorus Hispalensis*.
 Andræus *de Isernia*.
 Marius *Italus*.
Iuvenalis.
 Melchior *Iunius*.
 Franciscus *Iuntinus*.

K.

IOANNES *Koubier*.

L.

DON Ioannes *Baptista Larrea*.
 Iannius *Langleus*.

Paulus *Layman*.
 Iosephus *Laurentius*.
 Hieronymus *Laurentius*.
 Vvolfgangus *Lazius*.
 Ælius *Lampridius*.
 Molina *de Lassarse*.
 Alphonfus *de Lara*.
 Capitius *Latro*.
 Cæsar *Lambertinus*.
 Robertus *Lancelotus*.
 Christophorus *Lanfrancus*.
 Iulius *Lavorinus*.
 Lancelotus *Conradus*.
 D. Franciscus Hieronymus *Leon, Va-*
lentinus.
 Pomponius *Letrus*.
 Petrus *Ledezma*.
 Titus *Livius*.
 Petrus Franciscus *Linglois*.
 Iustus *Lipsius*.
 Gregorius *Lopez*.
 Melchior *Loterius*.
 Nicolaus *Loftus*.
 Iosephus *Ludovicus*.
Lucianus.
 Pater Ioannes *Lugo*.
 Marcus Æneus *Lucanus*.

M.

IOANNES *Mariana*.
 Robertus *Marania*.
 Don Garcia *Mastullus*.
 Ioannes *Mandariaga Valentinus*.
Mastulus.
 Valerius *Maximus*.
 Salvianns *Mastlensis*.
 Ioannes *Marquez*.
Macrobius.
Martius.
 Lucius *Marineus Siculus*.
 Doct. *Marta*.
 Franciscus *Mantica*.
 Amianus *Marcelinus*.
 Franciscus *Marcus*.
Marmol.
Matamoros.
 Laureanus *Martinez de la Vega, Va-*
lentinus.

Vale-

A V T H O R V M.

Valerius *Martial.*
 Iosephus *Mascardo.*
 Alderanus *Mascardo.*
 Hercules *Marescosus.*
Masulus.
 Quintilianus *Mandofius.*
 Thomas à *Maluenda*, Valentinus.
 Ioannes *Matienco.*
 Pomponius *Mela.*
 Iacobus *Menochius.*
 Melchior *Pelaez à Merez.*
 Fernandinus *Menchaca.*
Mercerius.
 Rodericus *Mendez Silva.*
 Don Didacus *de Mendoca.*
 Iacobus *Meddenderpius.*
 Ludovicus *Mexia.*
 Mercurialis *Merlinus.*
 Ioannes *Medina.*
 Petrus *Mistinenfis.*
 Bernardus *Gomez Miedes*, Valentinus.
 Thomas *Mierez.*
 Ioachimus *Misengerius.*
 Franciscus *Milanensis.*
Menander.
 Ambrosius *Morales.*
 Michael *Molino.*
 Ludovicus *Molina*, Theologus.
 Ludovicus *Molina*, Iuriconsultus.
 Martinus *Monter.*
 Petrus Augustinus *Morla*, Valentinus.
 Mathias *Morla*, Valentinus.
 Don Raym. Guiller. *Mora*, Valentinus.
 Excellentissimus Don Guiller. Raym.
Moncada, Marchio de Aytona.
 Ioannes *Moneta.*
 Horatius *Montanus.*
 Antonius *Monachus.*
Mos.
 Paulus Antonius *Montaner.*
 Christophorus *Monterde*, Valentinus.
 Fabius *de Manteleon.*
 Marius *Musa.*

N.

MARTINVS *Azpilcueta Navar-*
rus.
 Georgius *Nata.*
 Petrus *Fernandez Navarrete.*

S. Gregorius *Naziänzenus.*
 Ioannes *Naucerus.*
 Don Alfonso *Narbona.*
 Don Didicus *Narbona.*
 Blasius *Navarro* Valentinus.
 Marcus Antonius *Nata.*
Nazarius.
Natalis Comes.
 Ælius Anton. *Nebriffensis.*
 Ioannes *Nevisanus.*
 Antonius *de Nigris.*
 Pater *Niquectus.*
 Ioannes Maria *Novarius.*
 Don Petrus *Noguerol.*

O.

LVDOVICVS. *Ocaña*, Valentinus.
 Sforcius *Oddo.*
 Iosephus Vincentius *del Olmo*, Valenti-
 cius.
 Antonius *Olivanus.*
 Seraphinus *Olivarius.*
Oldradus.
 Abraham *Ortelius.*
Osficus.
 Ioannes *Osalora.*
 Anton. *Fernandez de Otero.*
 Franciscus *Othomanus.*
 Ovidius *Nalo.*

P.

GVIDO *Pape.*
 Flaminius *Parifus.*
 Ioannes Iañez *Parladorus.*
 Ioannes *Papontus.*
 Iacobus *Pamelius.*
 Onufrius *Panvinus.*
 Durus *de Pascolis.*
 Don Gabriel *Pareja.*
 Guido *Pancirolus.*
 Don Ioannes *Pareja.*
 Franciscus *Patricius.*
 Baltazar *Pæz.*
 Latinus *Paccatus.*
 Marcus *Salon de Pace.*
Paulus.
 Aulus *Persius.*
 Don Ludovicus *Peguera.*
Petrus

NOMENCLATOR

Petrus secundus Rex Valentiz.
Lucas de Pena.
Marc. Anton. Peregrinus.
Franciscus Penia.
Petrus Pechius.
Alfonfus Perez.
Antonius Perez.
Martinus Perez ab Vnana, Valentinus.
Didacus Perez.
Don Alfonso Peralta, & Cabrera.
Antonius de Petra.
Petrus de Petra.
Petrus Peralta.
Gabriel Pereyra de Castro.
Philo.
Arias Pinellus.
Franciscus de Pisa.
Antonius Picbardus.
Curia Pisana.
Plato.
Plutarchus.
Plinius senior.
Plinius iunior.
Vincentius Planes, Valentinus.
Plautus.
Ioannes Platea.
Hieronymus Portolès.
Franciscus à Ponte.
Ioannes Baptista Polo Valentinus.
Ægidius Polo Valentinus.
Ioannes Baptista Possavinus.
Ludovicus Possius.
Philippus Probus.
Hieronymus Prateius.
Titus Probus.
Sextus Propercius.
Pscholomeus.
Jacobus Puteus.
Paris de Puteo.
Ioan. Francisc. Purpuratus.

Q.

MARCUS Fabius *Quintilianus.*
Quintanadueñas.

R.

CALIXTVS *Ramirez.*
Iosephus Ramon.
Ludovicus Romanus.

Don Laurentius Ramirez de Prado.
Pater Paulus Rojas, Valentinus.
Don Franciscus Ramos del Mançano,
Authoris PRÆCEPTOR.
Alexander Raudensis.
Iacobus Revardus.
Garcia Resendius.
Petrus Rebusus.
Guilielmus Redoanus.
Matthæus Rejaule, Valentinus.
Don Acatius Ripoll.
Hipolicus Riminaldus.
Aloisius Riccius.
Franciscus Ripa.
Rota Romana.
Iosephus Rocafull, Valentinus.
Ioannes Rosinus.
Amator Rodericus.
Rolandus à Valle.
Blasius Robles Salcedo.
Hieronymus Romanus.
Albericus de Rosate.
Scipio Rovitus.
Emanuel Rodriguez.
Ruzeus.
Carolus Ruinus.
Iulius Cæsar Ruginellus.

S.

PATER *Thomas Sanchez.*
Don Didacus Saavedra.
Gregorius Sayrus.
Michael Salon, Valentinus.
Ioannes Salas.
Don Franciscus Salgado.
Don Petrus Sanz, Valentinus.
Salustius Crispus.
Franciscus Salazar.
Bartholomæus Salicetus.
Saoza.
Michael Hieron. Sanz, Valentinus.
Petrus Gonzalez de Salcedo.
Ludovicus Saravia.
Alexander Scotus.
Scala. Scaglius.
Iosephus Sesse.
Seneca Philosophus.
Seneca Tragicus.

Didacus

A U T H O R V M.

Didacus *Segura*.
 Ioannes *Selva*.
 Carolus *Sigonias*.
 Iacobus *Simancas*.
 Thomas *Simancas*, *Valentinus*.
 Regner. *s Sixtinus*.
 Petrus *Siria*, *Valentinus*.
Simacus.
 D. Ioan. *Solorçano Pereyra*.
 Franciscus *à Soffa*.
Socrates.
 Dominicus *Soto*.
Sophocles. Eman. *Souza Faria*.
Speculator.
Ælius Spartianus.
Strabo.
Stobeus.
 Benvenutus *Straca*.
 Ioachimus *Stephanus*.
 Franciscus *Suarez*.
 Petrus *Sardus*.
 Emanuel *Suarez de Ribeira*.
 Suetonius *Tranquillus*.
 Guido *Suafius*.
 Marcus Antonius *Surgen*.

T.

Petrus Hier. *Taraçona*, *Valentinus*.
 Cornelius *Tacitus*.
 Carolus *de Tapia*.
 Dominicus *Tason*.
 Ascanius *Tamburinus*.
 Arisminus *Tepatus*.
 Septim. Florens *Tertulianus*.
 Ioannes Baptista *Testay*.
 S. Thomas *Aquinatis*.
 Antonius *Thesaurus*.
 Gaspar Antonius *Thesaurus*.
 Marcus Anton. *Thomatis*.
 Ioannes Baptista *del Thoro*.
 Andreas *Tiraquellus*.
 Matthæus *Timpj*.
 Augustinus *Tisfensis*.
Titelmanus.
 Albinus *Tibulus*.
 Franciscus *Torrassa*.
 Petrus Franciscus *Tonduti*.
 Ioannes *à Torquemada*.
 Ioan. *Ægidius Trullench*, *Valentinus*.

Alexander *Trentacinquius*.
 Nicolaus *Trigantius*.
 Fabius *Turretus*.
 Horatius *Turfelinus*.
 Dominicus *Tuschus*.
Turnebus.

V.

Ioannes *Vaseus*.
 Ferdinandus *Vazquez Menchaca*.
 Gabriel *Vazquez*.
 Sebastianus *Vantius*.
 Ioannes Baptista *Valençuela*.
 Alvarus *Valascus*.
 Terentius *Varro*.
 Ioannes *Valero*, *Valentinus*.
 Melchior *Valencia*.
 Ioanes Antonius *Velazquez*.
 Don Iosephus *Vela*.
Vegetius.
 Christophorus *à Vega*.
 Martinus *Viciana*, *Valentinus*.
 Vitalis *Canalis*, Episcopus *Oscensis*.
 Virgilius *Maro*.
 Don Franciscus *Vico*.
 Michael *Martinez del Villar*.
 Polidorus *Virgilius*.
 Ioannes Ludovicus *Vives*, *Valentinus*.
 Hier. *Vida*. Francisc. *Vivius*.
 Baltazar *de Victoria*.
 Rafael *Volaterranus*. *Vapiscus*.
 Vulielmus *Archiepiscopus Tyri*.
 Bernardus *Vualterus*.

X.

Ioannes Paulus *Xamari*.
Xenophon.
 Franciscus *Ximenez Arias*.
 Rodericus *Xuarez*.

Z.

Franciscus *Zabarella*.
 Vldericus *Zacius*.
 Lelius *Zechius*. Hier. *Zevallos*.
Zenon. Franciscus *Zipens*.
 Hieronymus *Zurita*. *Zipetus*.
 Marius *Zuarius*.
 Hubert. *Zucarius*.
Zucarelus.

S V M M A C A P I T V M, ET PARAGRAFORVM.

C A P V T I.

De Regni, Urbisque situ, & Regia potestate, atque iurisdictione.

- §. 1. De Urbis situ, Regniq; termino, & origine, ad for. 1. de term. Reg.
- §. 2. De origine, & differentia fororum, eorūq; explicatione, & quo pacto ligent Principem, ad for. 4. in proem. for.

C A P V T II.

De Magistratibus Regijs huius Regni Valentie.

- §. 1. De officio Locūtenentis generalis D. Regis, eiusq; iurisdictione, potestate, & origine, ad for. 4. in extravag. *Que lo Visrey*, fol. 36.
- §. 2. De Regio Concilio, Regijsq; Senatoribus, ad for. 22. Curiar. anni 1626. iunct. privil. 23. Domini Regis Ferdinandi Secundi, vulgò nuncupato *la pragmática de la Real Audiencia*.
- Seçtio 1. De potestate, & origine Regij Concilij in communi, atque de evocatione causarum.
- Seçtio 2. De qualitatibus requisitis ad senatoriam dignitatem.
- Seçtio 3. De origine, & natura Magistratum omnium de Regio Concilio, & omnium officialium inferiorum ex familia eiusdē S. R. Senatus.
- §. 3. De officio Gubernatoris Urbis, & Regni, Gerentis vices eiusdem, atque de eorum Curia, potestate, & iurisdictione, ad for. 97. de iurisdic. omn. iudic.
- §. 4. De officio Baiuli generalis, Magistri Rationalis Regiē Curie, alijsq; Regij patrimonij administris, ad for. 62. de Cur. & Baiul. for. 1. in extravag. *Que los condes dels Batles*,

fol. 38. cum alijs iuribus.

- §. 5. De Iudice causarum decimalium, & de eius iurisdictione, ad for. fin. de decimis.
- Seçtio 1. De concessione decimarum per Sedem Apostolicam facta Regibus Aragonijs, atque de iurisdictione in causis decimalibus ad eisdem Reges spectante.
- Seçtio 2. De origine Iudicis causarum decimaliū, eiusq; potestate, & iurisdictione, de materia quindennij, & amortizationis, atque de concessione novalium.
- §. 6. De Magistro, & Alcadijs domus Regiæ Monetariorum, ad for. 3. in extravag. *quels moneders*, fol. 16. & de potestate Patris orphanorum.

C A P V T III.

De Regni generalitate, eiusq; representatione, iurisdictione, officijs, officialibus, & eorum electione.

- §. 1. De vera Regni representatione in Comitijs generalibus, ad for. 116. cū aliquibus seqq. de Cur. & Baiul.
- Seçtio 1. De modo, & forma celebrandi Curias generales, de Brachijs, Statibus, atque Curialibus.
- Seçtio 2. De gravaminibus Curie, natura, & qualitate legum condendarum, atque de forma donativorum.
- §. 2. De generalitate Regni, eiusq; Deputatis, ceterisque officialibus ad actum Cur. in cap. 5. in princip. Brachij ecclesiast. anni 1547. iūctis alijs iuribus.
- §. 3. De electione Deputatorum, aliorumq; officialiū Generalitatis Regni, ad c. 18. in extravag. *Eleccio de Diputats*, fol. 41. & de dividuitate, & individuitate electionum.
- §. 4. De modo exigendi debita Generali

SYMMA CAPIT. ET PARAGRAF.

ralitatis , & an in eis Milites fruatur privilegio militari , ne condemnentur ultra quam facere possint.

CAPUT IV.

De officialibus urbanis , eorumque electione , & potestate.

- §. 1. De forma nova , & antiqua electionum officialium urbanorum , ad for. 24. in princip. de Cur. & Baiul.
 - §. 2. De officio Iustitiæ Urbis , tam in civilibus , quàm in criminalibus , ad explicationem fori 18. de Cur. & Baiul. cum alijs iuribus.
 - §. 3. De Iuratis , & Concilio generali Urbis , & eorum potestate , ad for. 62. Curiar. anni 1604. iunctis alijs iuribus.
- Secção 1. De potestate Iuratorum , & Concilij generalis , atque de iurisdictione in aliquibus rebus concessa iuratis.
- Secção 2. De iure patronatus Urbis in Academia Valentina , Præpositusis , Nosocomio generali , & Domo pœnitentiæ sceminarum , quæ ex quaestuarια vita ad eam confugiunt.
- §. 4. De officio Rationalis Urbis , Syndicorum , & Ædilis , eorumque natura , potestate , iurisdictione , & origine , ad cap. 3. in princip. actor. Cur. Brachij Regal. anni 1552. iunctis alijs iuribus.
 - §. 5. De qualitatibus necessarijs in eligendis ad officia urbana , ad explicationem for. 41. §. *Mes avant* , de Cur. & Baiul. cum alijs iuribus.
 - §. 6. An exempti à contributione collectorum Urbis , ab electionibus arceantur , & de exceptione parentum duodecim filiorum , ad for. 239. Curiar. anni 1604. iunctis alijs iuribus.
 - §. 7. De obreptione , & subreptione præstationis iurium urbanorum causâ Officij sanctæ Inquisitionis , numne impedimêto sit ad urbana officia

obtinenda , ad for. vlr. de precibus Princip. offer. cum alijs iurib.

- §. 8. De impedimentis perpetuis , & temporalibus ad officia urbana obtinenda , atque de oppositione eorundem , ad explicationem for. 8. de Notar. aliorumque iurium.
- §. 9. De electionum appellatione , recursu , nullitate , & devolutione ad superiorem , pro explicat. act. Cur. Brachij Regal. 21. anni 1626. cum alijs iuribus.
- §. 10. De Consulibus maris , sive mercatorum , alijsque officialibus minoribus Urbis , ad for. 17. de clam. non mut. cum alijs iuribus.
- §. 11. De curatoribus operum publicorum , apud nos appellati , *Obres de murs, y valls* , & eorum potestate , atque de veredis publicis , & officio Præfecti cursorum , ad for. 137. Cur. anni 1564.

CAPUT V.

De iure pascendi.

- §. 1. De concessione generali pascuorum facta Vrbi Valentie per serenissimum Dominum Regem Iacobum Primum in universo Regno , ad for. 1. de pasturis.
- §. 2. De pascuis reservatis ad bestias , pecora , & armenta cuiusque oppidi , vulgò dictis *Bovalar* , & de usu pascuorum , ad for. 3. de pasturis.
- §. 3. De modo , & forma obtinendi civilitatem in Vrbe , ad for. 9. (quo sententia adempriorum continetur) cap. 1. de pastur. quid nomine adempriorum contineatur , an per concessionem civilitatis concedatur immunitas iurium Regionum , & an Princeps possit limitare effectus instrumenti civilitatis , nuncupati *Franquea* , in certis rebus , vel respectu certarum personarum.
- §. 4. An iurisdictione Iuratorum acquisita quoad servitutes nuncupatas *Am-*

SVMMA CAPIT. ET PARAGRAF.

prias (seu verius quoad defensionem earundem) se extendat ad cognitionem querelarum , apud nos dictarum *Clams de tales*, & de iurisdictione Subiustitiæ, nuncupati *Iusticia de trecents fons*, ad for. 5. de pastur.

CAPVT VI.

De his, qui habent iurisdictionem concessam in dominium.

§. 1. De Baronibus, eorumque iurisdictione, & quomodo eis quærat, ad for. 150. Curiar. anni 1604. & for. 10. de feudis.

Sectio 1. De acquisitione iurisdictionis, tam titulo, & concessione speciali, quàm per vsum, & consuetudinem, & generaliter de omnium regaliarum acquisitione, in qua ad concordiam reducuntur, for. 10. de feudis, cum for. 72. de iurisd. om. iud. aliàs inter se pugnantes, & explicatur privi. 33. Domini Regis Alfonsi Tertij.

Sectio 2. De Baronum iurisdictione, potestate, atque origine, & in quibus casibus limitata eorum iurisdic-

tio apud nos reperiat, & de facultate condonandi delicta.

§. 2. De iurisdictione infima, apud nos appellata *Alfonsina*, & quo pacto quærat Dominis oppidorum, & an ipsi concedant vtiliter facultatē vniuersitatibus subditorum ad veditio-nem censualium, ad for. 78. de iurisd. om. iudic.

§. 3. De iurisdictione Dominorum directorū in rebus emphiteusis vt censitis, atque de iudicibus per eosdem Dominos delegatis, atque de nominatione adiudicorum, siue coniudicum, ad for. 17. de iur. emphiteut. cum alijs iuribus.

§. 4. De his, qui habent iurisdictionem concessam titulo gubernatorio, & num per hanc concessionem deterior conditio fiat ordinariorum, atque de successione in ea iurisdictione, ad cap. actor. Brachij Regal. Cur. anni 1626.

§. 5. De Assessoribus omnium Magistratum, & officialium Regni; & de eorū potestate, & iurisdictione, natura, atque origine, ad for. 44. de Cur. & Baiul. iunctis alijs iuribus.

SERIES

SERIES DECISIONVM

SACRI REGII VALENTINI SENATVS,

quæ in hoc volumine traduntur.

I.

ACTVS Curia ab vno Brachio propositus, & impetratus, omnia Brachia, & eorum singulos ligat, si ab alijs non impugnetur, vel protestetur, pag. 27. n. 49.

II.

Baro, cui competit in Baronia iurisdictionis privative, si dolose procedat, amittit causæ cognitionem, pag. 74. n. 41.

III.

Privilegium electionis fori concessum viduis, pupillis, & miserabilibus personis, non censetur derogatum per legem, aut privilegium concedens alii cui iurisdictionem in certis causis, nisi fiat specifica mentio illius, pag. 77. num. 51. & pag. 462. num. 10.

IV.

Iurisdictionis privative concessa in certa specie causarum cum verbis enixis, & clausulis amplissimis, derogat privilegio viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum absque expressa mentione, pag. 77. num. 52.

V.

Locumtenentes Gubernationis, tam generalis, quam speciales, non sunt Locumtenentes Gubernatoris, sed Gerentes vices illius, & sic appellari debent ubique, pag. 140. num. 29.

VI.

Obtinens officium Gubernationis in aliqua ex Tenentijs illius, Locumtenens Gerentis vices censetur, etiam si in titulo Gerens vices nuncupetur, pag. 140. num. 30.

VII.

Locumtenens generalis Gerentis vices Gubernatoris, nisi casu quo Gerens vices impeditus est, non potest fulminare processus civiles, neq; crimi-

nales, sententias ferre, latus executi, aut alia perficere, pag. 141. num. 31.

VIII.

Locumtenens generalis Gerentis vices potest informationes de delicto in fraganti, delinquentes capere, & in carcerem mittere; sed si superveniat Gerens vices, debet Locumtenens cessare, & ipse Gerens vices potest informationes illas perficere, aut de novo incipere, dict. pag. 141. num. 31.

IX.

Locumtenens generalis Gerentis vices in visitatione carceris facienda per eundem Gerentem vices, potest intervenire si viderit, sed non debet convocari, dict. pag. 141. num. 31.

X.

Gerens vices Gubernatoris, dum Regentis Locumtenentiam generalem Principis moderatur, potest carceratos Gubernationis visitare, delicta condonare, & mandata in eadem Curia suo nomine expedire, d. pag. 141. n. 34.

XI.

Gerens vices generalis Gubernatoris potest præcipere, & mandare Locumtenenti generali ea quæ faciendæ sunt, dict. pag. 141. num. 35.

XII.

Gerens vices Gubernatoris visitare debet universitates sub dominio particularium existentes, si Domini mixtum imperium obtineant, secus si obtinent merum imperium, pag. 145. n. 52.

XIII.

Locumtenens Gerentis vices præfertur Subrogato, aut substituto illius, tam in exercitio officij, quam in alijs plurimis rebus, 147. num. 67.

XIV.

Quavis Locumtenens præsens sit,

¶¶¶¶ 3.

non

non impeditur Gereps vices in subrogando in casibus sibi permisis, dict. pag. 147. num. 67.

XV.

Sportulæ, sive averiæ debentur Iudici, aut Magistratui, cuius nomine sententia condemnatoria lata fuit, non autem ipsam sententiam exequenti, pag. 148. num. 70.

XVI.

Cognitio causarum decimalium, etiã inter Ecclesiasticos, spectat in hoc Regno ad Iudices Regiæ iurisdictionis, pag. 188. num. 70.

XVII.

Iudex ecclesiasticus in hoc Regno non debet se intromittere in cognitionem causarum decimalium, cum iurisdictionis pertineat ad Regia Tribunalia, pag. 194. num. 85.

XVIII.

Iurisdictionis in bonis appellatis *de realengo*, per Ecclesiam, vel ecclesiasticas personas acquisitis, pertinet ad Regem in hoc Regno; quod procedit etiã in Diocesi Orcelensi, pag. 198. n. 100.

XIX.

Iurisdictionis causarum decimalium ad Regem pertinet in Diocesi Orcelensi, etiã si ea Regni pars aliquando fuerit in dominio Regis Castellæ, & sub Diocesi Cartaginensi, pag. 199. num. 104.

XX.

Episcopus Oriolensis tenetur admittere contentionem iurisdictionis secundum concordiam, quam habemus, in causis decimalibus suæ Diocesis, dict. pag. 199. num. 104.

XXI.

Decimæ solvendæ sunt ab omnibus possidentibus bona *de realengo*, etiã si privilegiũ à Sede Apostolica obtinuerint non solvendi decimas, eo quod effectus profanæ fuerunt, & concessio Sedis Apostolicæ interpretari debet absque præiudicio concessionis factæ Regibus Aragonum, pag. 199. n. 105. *Et nota hanc decisionem, quia plura in ea de materia decimarum decisa sunt.*

XXII.

Bona fidei commissa perpetuo, sive maioratui supposita, etiãsi emphiteutica sint, non tenentur ad solutionem quindennij, pag. 209. num. 123.

XXIII.

Manus mortuæ, ut sunt Ecclesiæ, Monasteria, universitates, & his similia, tenentur solvere quindennium ex bonis censitis sibi iam acquisitis, pag. 209. num. 125.

XXIV.

Iurisdictionis concessa Magistro, & Alcadij domus Monetæ, ad causas civiles, & criminales Monetariorum, privativè concessa est quoad alios Iudices, pag. 221. num. 17.

XXV.

Monetarij non fruuntur privilegio fori in causis delationis tormentorum igneorum cum silice, pag. 222. n. 26.

XXVI.

Vacante Præceptoris alicuius Ordinis militaris, quæ obtinet vocem in Brachio, sive Stamento Ecclesiastico, administrator illius Præceptoris non consequitur interventum in dicto Brachio, aut Stamento, pag. 289. num. 4.

XXVII.

Vno, aut altero ex Deputatis Generalitatis Regni noviter electis, impedito, non suspenditur iuramentum cæterorum, neque antecessor continuat, si adsint Deputati ex omnibus Stamentis, pag. 283. num. 37.

XXVIII.

Deputatis omnibus vnius Brachij impeditis ad iuramentum præstandum, Deputati cæterorum Brachiorum iurant, & antecessores impeditorum continuant, ne pro illo Brachio deficiat, pag. 284. num. 37. in fin.

XXIX.

Impedimentum vnius ex eligendis, non extenditur ad alios in cõkursu sortis, quando non est præfinitus numerus concurrentium pro forma electionis, pag. 293. num. 23.

Nulli-

XXX.

Nollitas electionis à Principe facta ad infaculationem vnus, licet quoad ipsum deficiat in forma, nō vitiat electionem aliorum, qui iuxta formā electi fuer, pag. 293. num. 26.

XXXI.

In faculatus ad officia Generalitatis, vel actu officialis pro strenuo Brachio militari, si suscipiat Ordinis militaris insigne, ipso facto amittit ius infaculationis, & officium quod obtinebat, pag. 295. num. 33. & pag. 436. num. 4.

XXXII.

Bona Militis mole creditorum gravati venduntur deductis bonis assignatis ad alimenta, non obstante privilegio militari, ne conveniatur ultra quam facere possit, nam huic sit satis relictis alimentis, pag. 300. num. 22.

XXXIII.

Heredes debitoris Generalitatis nō fruuntur privilegio militari, ne conveniantur ultra quam facere possint, etiamsi militares sint, pag. 307. n. 39.

XXXIV.

Debitorum Generalitatis tenentur solvere usuras retardate solutionis ad rationem pensionationis censualium, quae respondentur per ipsam Generalitatem, pag. 310. n. fin.

XXXV.

Iustitia Civilis, ex catalogo Civium electus noviter, iurare potest, etiamsi Iustitia Criminalis anni antecedentis conuincatur, ob impedimentum successoris, tuncque minime dici potest, ambos eiusdem ordinis esse, nam momentanea rensetur illa detentio, pag. 318. num. 26.

XXXVI.

Noviter electi ad officia dividere naturae, quales sunt Iustitiae, & Assessores, ob impedimentum vnus non debent repelli à praestatione iuramenti, & immisione in possessionem officiorum, dict. pag. 318. num. 26.

XXXVII.

Causae evocatae ad Regiam Audien-

tiam, absente, Dominio Rege, vel Prorege, per decem dies à termino generali Urbis, devolvuntur ad Iudices ordinarios, ad quos seclusa evocatione spectabant, pag. 330. num. 28.

XXXVIII.

Causae per sententiam decisae in Regia Audientia non devolvuntur ad Ordinarios, ex absentia Proregis, vel Regis, d. p. 330. n. 70. & seqq.

XXXIX.

Observantia contra foros non censetur praescripta ante lapsum triginta annorum, etiamsi habeat causam disconquiam, dict. pag. 330. num. 32.

XL.

Ordinarii Iudices, ad quos causae devolvuntur, non possunt remittere causas, quas alias seclusa devolutione condonare nequebant, pag. 331. n. 33.

XLI.

Cessante absentia Regis, vel Proregis, causae redeunt ad Senatum absque nova evocatione, etiamsi Ordinarius ad aliquos actus devenierit, d. p. 331. n. 34.

XLII.

A declarationibus factis per Iuratos Urbis in causis ad eos spectantibus ex iurisdictione privative concessa provocari potest ad Senatum, dum specialiter non interdicatur, pag. 348. n. 38.

XLIII.

Ordinationes officijs mechanicis concessae per Iuratos in gradu appellationis reformantur, moderantur, & meliorantur in Regia Audientia, p. 351. n. 39.

XLIV.

Causae statutorum Urbis, vulgò appellatorum *Stabliments*, & spectantes ad impositionem contributionum, atque assisarum, non sunt evocabiles, etiamsi sint possessoriae, apud nos appellatae *Firme iuris*, d. pag. 351. n. 39.

XLV.

Iurisdictione privative concessa Iuratis Urbis, procedit in his causis, quae dicuntur versus quos Civitas habet fundatam intentionem, non autem in alijs causis, pag. 353. num. 40. in fine.

Sindi

XLVI.

Sindicum, seu Legatum mittere ad D. Regem nequeunt Generalitas, & Vrbs inconsulto Prorege, & sine eius facultate, atque licentia, pag. 355. n. 49.

XLVII.

Lapsus triennij vacantis non expectatur, ad hoc ut officia Vrbs in cōmmandam obrineri possint ab eo, qui in proprietate obtinuerat, pag. 393. n. 19.

XLVIII.

Lite durante super officio temporali, si tempus elapsum fuerit, electus remanet exclusus, nam tempus litis cōputatur in anno, vel triennio, pag. 393. num. 20.

XLIX.

Iuratus ex Civibus cingulum militiae obtinendo, amittit officium, si titulum militiae in forma expeditum obsequatur, pag. 395. num. 26.

L.

Accusatio sine subscriptione ad penam talionis iuxta fori formam, nullius est momenti, pag. 396. num. 31.

LI.

Consuetudine immemoriali questum est Sindico Vrbs, quod possit accusare vtiliter sine legitima subscriptione ad penam talionis, pag. 397. n. 36.

LII.

Ad officia Iustitiae, Iurati, Aedilis, & Consiliarij Vrbs, requiritur aetas viginti quinque annorum cōpletorum, alias nulla est electio, pag. 407. n. 14.

LIII.

Iudices Regij cōgrosunt de causis bonorum *de realenco*, ab Ecclesia, vel Ecclesiasticis possessis, etiamsi actio intentata personalis sit, dum sit respectu dictorum bonorum, pag. 493. n. 23.

LIV.

Rescripta Principis iuri tertij derogantia, eo inaudito executioni mandari non debent, quin Princeps consulatur, pag. 430. num. 16.

LV.

Officiales titulati sancti Officij Inquisitionis fruuntur immunitate quoad

praestationem iurium Vrbs, sicut ceteri immunes, pag. 431. num. 16.

LVI.

Exemptio à praestatione iurium Civitatis non operat officialibus titulatis sancti Officij Inquisitionis, quominus ad officia Vrbs, & eorum concursus admitterentur ante secundam concessionem infaculationis, pag. 434. n. 34.

LVII.

Impedimentum ad honores proveniens ex accusatione criminali adversus eligendum instituta, non obest quominus eligatur, si annus elapsus sit, & per eum non steterit quod causa non decidatur, pag. 442. num. 32.

LVIII.

Quando inquisitus, vel accusatus non venit infamiae nota afficiendus apud probos, & honestos viros, accusatio, vel inquisitio non obest ad honores, pag. 343. num. 32.

LIX.

Electio nulla est, si approbati iudicialiter, excludatur, etiamsi ab approbationis decreto provocatum fuerit, vel nullitates versus ipsum proposita, quanquam non inter sit inhibitio, sive mandatū de nihilo innovando in electione, pag. 446. num. 4.

LX.

Appellatio interposita ab electione post iuramentum, sive possessionem electi, suspendit exercitium, si appellans ante possessionem protestatus fuerit, eodem pacto ac si antea provocatum fuisset, pag. 449. num. 20.

LXI.

Electio peccans in forma positiva nullius momenti est quoad omnes, si autem peccaverit in alijs circumstantijs, vel solemnitatibus, tantum erit nulla quoad inhabiles, pag. 430. n. 24.

LXII.

Electio facta excluso habili, licet non deficiat in forma, nulla est, quia exclusus habet ius questum ad sortem, & incertus est sortis effectus, pag. 451. num. 25.

Electio

LXIII.

Electio devolvitur ad superiorem, si electores scienter inhabilem ad sortem admiserunt, vel habilem excluderunt, pag. 451. num. 27.

LXIV.

Electio, quæ fieri debet per superiorem iure devolutionis, ex matriculatis habilibus ad sortem fieri debet, dict. pag. 451. num. 27.

LXV.

Vt devolutio electionis evitetur, in dubio præsumendum est, electores ignorasse nullitatem, vel inhabilitatem, cum consistat in facto occulto, & iure intricato, pag. 451. num. 29.

LXVI.

Devolutionis ius sublatum per for. 21. Cur. anni 1626. est quoad electiones ad insaculationes, sive matriculas, non verò respectu electionum per sortem fiendarum ex iam matriculatis, pag. 452. num. 32.

LXVII.

Electio facta de aliquibus inhabilibus ignoranter, non devolvit ius eligendi ad superiorem, sed ipsi electores, quibus electio commissa est, possunt iterum electionem perficere, pag. 452. num. 34.

LXVIII.

Iurisdictio Consulum maris non est prorogabilis ex partium consensu, nec virtute pacti electionis, & renunciatio. nis fori, part. 456. num. 8. *Et nota hanc decisionem, quia pulchra est ad plura ex his, quæ in hoc volumine traduntur de distributione iurisdictionis in Magistratus Urbis.*

LXIX.

Iurisdictio Præfecti incilium, vulgò *Cequier*, concessa est urbi, vel oppido præcipuo districtus, ita vt si in termino generali reperiat aliqui Baronia, cognitio rerum spectantium ad incile commune, & irrigationes ex eo, non pertinent ad Baronem, sed ad *Cequiarium*, nomine illius universitatis, pag. 463. num. 22.

LXX.

Ætas viginti quinque annorum requisita ad officia Urbis, non requiritur ad munus Curatoris operum publicorum, apud nos appellati *Obrer de murs, y walls*. Neque qualitas contractus matrimonij, pag. 471. num. 19.

LXXI.

Exteri obtinentes civilitatem in urbe immunes sunt à præstationibus, à quibus veri Cives immunes reperiuntur, pag. 516. num. 46.

LXXII.

Immunitas, quæ resultat Civibus fictis ex cōcessione civilitatis, potest per Principem limitari, & modificari, pag. 522. num. 73.

LXXIII.

Subiustitia, sive Iustitia tercetorum solidorum, est Iudex querelarum damni illati in agris, apud nos dictarum *clams de tales*, privatione ad alios, etiãsi damnus inferens sit ex Collegio monetariorum, pag. 527. num. 11.

LXXIV.

Possessio, cui ius resistit, nõ est manutenibilis, pag. 545. num. 35.

LXXV.

Baro per actum, quo renunciare videtur suo iuri, amittit iurisditionem, & sic fit causa evocabilis ad Senatum, quæ aliunde evocari non poterat, pag. 554. num. 62.

LXXVI.

Ex offensa facta Baroni causa officij, sive ad officium spectante, ipse Baro nõ redditur suspectus ad cognoscendum in illa causa, pag. 555. num. 63.

LXXVII.

Si autem offensa fiat personæ Baronis ex causa privata, tunc redditur suspectus, & non potest causam iudicare, pag. 555. num. 63.

LXXVIII.

In quatuor casibus de novo Baroni- bus concessis per for. 150. cum seqq. Curiar. anni 1604. iurisdictio concessa est cumulativè, pag. 556. num. 66.

Baro

S E R I E S

LXXIX.

Baro cognoscere non potest de criminibus patratibus in Baronia per Regios officiales, pag. 557. num. 73.

LXXX.

Baro cognoscere nequit de crimine vasalli obtinētis salvam guardiam Principis, pag. 558. num. 74.

LXXXI.

Baro cognoscere non potest de offensa facta per suos vasallos cuicumque Regio officiali, etiam intra Baroniam pag. 558. num. 76.

LXXXII.

Baro, qui intra districtum Baronie habet oppida, in quibus iurisdictio infima spectat ad alium, potest in illis oppidis apponere officialem, qui cognoscat de causis ad Baronem spectantibus, pag. 561. num. 91.

LXXXIII.

Obtinens Baroniam iure pignoris, iurisdictionalia omnia administrat, pag. 562. num. 91.

LXXXIV.

Pœna exilij perpetui imponi nō potest per dominum iurisdictionis Alfonso, sed per obtinentem merum imperium, & sic Dominus Alfonso cognoscere nequit de crimine homicidij in rixa patrati, pag. 572. num. 8.

LXXXV.

Dominis iurisdictionis Alfonso debetur dimidium pœnæ pecuniariæ impositæ per obtinentem merum imperium ratione criminum intra territorium oppidi domini Alfonso patratorum, pag. 573. num. 14.

LXXXVI.

Ad venditionem censualis per universitatem faciendam requiritur facultas, sive licentia Domini obtinentis supremam iurisdictionem sub nullitatis decreto, ita ut nequaquam sufficiat licentia Domini Alfonso iurisdictionis, sive mixti imperij, pag. 574. n. 21.

LXXXVII.

Exceptio nullitatis contractus censualis ob defectū licentiæ Domini me-

ri imperij opponi potest in iudicio executivo iuxta foros, pag. 575. n. 25.

LXXXVIII.

Pensiones solutæ ratione censualis quod nullum declaratur ob defectum licentiæ Dñi meri imperij, non debent computari in sortem, pag. 576. n. 26.

LXXXIX.

Facultas, aut consensus Dñi primi censualis ad imponendū secundum super re primò subiugata, in tantum reddit secundum nullum, in quatum præiudicium infert primo, pagin. 576. num. 27.

XC.

Iurisdictio rei censitæ vti censitæ spectat ad Dominum directum, etiam si emphiteuta sit pupillus, vidua, miserabilis persona, universitas, vel Collegium, pag. 584. num. 9.

XCI.

Quæstio inter Dominum directum, & emphiteutam, si non sit de re censita vti censita, coram ordinarijs agitari debet, pag. 587. num. 21.

XCII.

Iudici delegato per Dominum directum, non debet dari coniudex, seu associatus in prima instantia, nisi causa legitima urgente, pag. 587. n. 22.

XCIII.

Coniudicis, vel associati nominatio non pertinet ad Dominum directum, si Senator Regius esse debet, sed ad ipsum Senatum pag. 588. num. 27.

XCIV.

Associati, sive Coniudices desumpti ex Regio Senatu, præferuntur cuicumque Iudici, cui assignantur, pag. 587. num. 32.

XCV.

In oppidis, in quibus iurisdictionis suprema, seu merum imperium concessum est Dominis titulo gubernatorio, Iudices ordinarij districtus possunt cognoscere de criminibus in eis patratibus, ita ut sit locus præventioni inter ipsos, & Dominos, pagin. 593. numer. 11.

Iuris-

D E C I S.

XCVI.

Jurisdicção suprema titulo gubernatorio concessa, privativè cēsetur quoad Curiam Gubernationis, ita vt Gerens vices non possit in illis oppidis cognoscere, pagin. 594. num. 12.

XCVII.

Magistratus, vel officialis, cui à lege, vel Principe datus est Assessor, vel aliàs de consilio Assessoris tenetur iudicare, necesse habet consilium Assessoris sequi, pag. 611. num. 37.

XCVIII.

Officiales Baronis ad nutum amovibiles, revocari possunt sine causæ cognitione, pag. 613. num. 47.

XCIX.

Magistratus iudicans de consilio Assessoris sibi dati, ministerio legis, vel à Principe, excusatur, etiam si iniquam

sententiam tulerit, pagin. 613. numer. 57.

C.

Officialis, seu Magistratus animadvertere in Assessorem, vel Locumtenentem, fruētes eadem iurisdictione, nequit, quia par in parem non habet imperium, pag. 621. num. 87.

CI.

Assessor ordinarius obtinens de publico salarium, tenetur solvere delegato, vel substituto mercedem laboris, pag. 623. num. 90.

CII.

Delegatus officialis debet habere easdem qualitates, quæ in officiali requiruntur, & sic advocatus non versatus in praxi per biennium, delegati, vel substituti Assessoris munus subire nequit, pag. 627. num. 107.

PROTESTATIO.

SI quid hîc, vel alibi, Sanctæ Romanæ
Ecclesiæ difsonum dixerim, indictum
âscisco, & vt deleatur, spongiam offero:
nam inscitiâ, aut incuriâ lapsum protestor.

LIBER

LIBER PRIMVS
DE REGIMINE VRBIS,
ET REGNI
VALENTIÆ.

CAPVT I.

*De Regni, Urbisque situ, & Regia potestate, atque
iurisdictione.*

S. I.

*De Urbis situ, Regniq; termino, & origine, ad
for. 1. de termin. Regni.*

TEXTVS.

Iacobus I. Rex.

QUESTS són los termens del Regne de Valencia: del Canar de Vlldecona, que es riba la mar, aixi com va lo riu ensus, è passa per la Cenia, é hix a Benifaçá: è roman Benifaçà el terme de Valencia, & Morella ab los termens: aixi comparteix ab Monroig, è hix al riu de les Truytes, que es prop la Glesiola, è aixi com va a Arcedo, é Aledo, los quals son dins lo dit Regne, é aixi com ya a la Mosquerola: è

R. Laurentij Masibem oper. tom. 1.

A

de

de la Mosquerola a Mora : è entenem Ruvíols el dit Regne : é de Mora així com va a la font de la Babor , è així com va el riu Davenportosa , è hix a la Maçanera : pero dellà del riu es de Aragó , è del riu ença del Regne de Valencia , així com va a la serra de Iavalambre : è de la serra de Iavalambre així com hix a Castell Phabip, é Ademuz, é aquets dos castells son del Regne de Valencia. Et de Ademuz així com va al terme que parteix Ares , é a Santa Creu , è de allí com hix al terme de Toixa , è de Xelva , è hix a Senarques , é parteix terme ab Castellà : é així com hix a Xerelli , é a la serra de la Rúa , è feneix a Cabriol , é al terme de Garamoxen , é a la Font de la Figuera , é com hix a Burriaron , è de allí a Almizra , é al port de Biar , que parteix terme ab Billena , é així com va la serra de Biar , entro en la Mola , é entro en la mar , que parteix ab Bossot , è ab Aygues.

S V M M A R I A.

VALENTIA in Hispania Tarraconens. num. 1.

Valentia in Edetanis sita, ibid.

Valentia amoenitas, & viriditas, ibid.

Valentia à Rege Romo condita, num. 2.

Impugnatur tanquam fabulosa, & à militibus Viriati condita probatur, ibid.

Iunius Brutus Consul Romanus, Valentia conditor, ibid.

Mariana contrarium tenet, num. 3.

Impugnatur opinio Mariana, num. 3.

Valentia Alcantara situs inter Tagum, & Anam, ubi antiquitas Mendicalea, num. 4.

l. fin. ff. de censibus expenditur, num. 5.

Illicitani, non Licitani, sunt immunes in dict. l. fin. ex Antonio August. ibid.

Propinquitas locorum est fallax coniectura, num. 6.

Sertorianum Gymnasium in Illergetibus conditum probatur, ibidem.

Viriatus fugatus in Carpentaniam, & occisus in proximis sylvis prope Saguntum, num. 7.

Roma.

Romani civili doctrina eruditi, num. 7.

Regni Valentini nomen, à Mauris initiatum, & cognitum, num. 9.

Aodala primus Valentiaæ Rex nominatur, anno salutis humani generis 888. ibidem.

Inviçtissimus Dominus Iacobus Primus, Regnum à manu infidelium eripuit, anno 1238. num. 10.

Prima Regni vindicatio, à confinio Dertusæ, vsque ad terminum de Biar longitudine complebatur, num. 11.

Idem inviçtissimus Rex, Regnū Murcia expugnat, anno 1265. ibid.

Villenam capit, & Emanueli genero donat, ibid.

Anno sequenti ipsam Murciam vindicat, & Alfonso Castellæ Regi, cognomento Sapienti tradit, ibid.

Alfonsus anno 1296. Regi Aragonum, Regnum Murcia donavit, num. 12.

Sententia arbitraris inter Castellannum, & Aragonium Reges, à Lusitano Dionysio, ibid.

Totius Regni descriptio nova, ibid.

Valentiam habuisse Edetanos, & Contestanos, ex Plinio, & alijs multis, nam. 14.

Edeta vrbs vbi nunc Liria, ibid.

Contestani, & Batestani, quibus Illicitani annumerabantur, in occidentali plaga Regni, ibid.

Contestatorum caput, oppidum antiquitus Cotayna, nunc verò Co-centayna, ibid.

Illercaones in septentrionali plaga, ibid.

Vrbes, & annes celebrati in antiquo ævo, num. 15.

Turia amœnitas à Claudiano cognita, ibid.

VALENTIÆ regimen explanaturò, quid priùs incumbat non reperio, quàm de situ, nomine, & origine Urbis, & Regni aliqua prælibare. Valentiaæ Regnū ab vrbe eius Metropoli sumpsit nomen. Situs ipsius in Hispania Tarraconēsi, vt notum est, quem eleganter descripsit P. Ioannes Mariana de rebus Hispan. lib. 12. cap. 19. his verbis. Valentia in ea Tarraconensis Hispaniæ parte sita est, quā olim tenuerunt Edetani, loco plano, & amœnissimo, nullius rei idoneę egēs, nisi quòd adveçto plurimū frumento opus habet, armis, virisq; opulenta. Lætissima cœli, solique facies. Hyems egeli-

egelida. Æstas tēperata flatibus maris. Tanta rerum omnium copia, Civiū, ædificiorumq; elegancia, vt patriz oblivionē advenis inducere sit opinio. Omne genus arboribus horti nobilissimi: citreis maximè in quincuncē institutis: vnde perpetua viriditas Hyeme, atq; Æstate. Citrei circum parietes citrea cōclavia ita rami innexi, inflexique arte sunt, vt iustarum ædium speciem repræsentent. Aditū arcet operis firmitas: aspectum frōdes rimis omnibus stipatis, opere topiario in varias formas cōpositæ: avium, animantiū totius domestici apparatus. Quales eliseos cāpos beatorum sedes antiquitas finxit, talis terræ, vrbisque facies Valentiz est cœlo data. Turia ad lævam alluit: qua parte Regia est, radijs surgentis Solis obiecta, atque pōte cum reliqua vrbe cōmissa, in plures rivulos diductus; quæ res agrum irriguum efficit, vrbi aquarū copiam suppeditat. Ad mare æstuarium est ad tertium milliare, nonnulla loci insalubritate, id in commodum piscium, tum multitudine, tum varietate compensans. *Hæc P. Mariana.*

2 Nominis vrbis origo, sicut & cōditor, variè ab authoribus traditur. Vaseus enim, & alij (quos aliqui ex nostratibus secuti fuere) Regi Romo, Græco originem tribuunt, à quo Romam appellatam tradunt, Valentiamque à Romanis, qui eam nobilitarunt: eo quòd latinè idem sit Valentia, ac græcè Roma. Aliquibus fabulosa hæc traditio videtur, vt Resendus asserit, qui eam à Lusitanis Viriati militibus conditam, & nominatam affirmat, quasi viris valentē, & armis. Sed Resendio accuratissimè respondit eruditus Iosephus Vincentius del Olmo in *Lithologia, cap. 1.* qui apertissimè probat à Romo conditam, appellatæque Romam, licet à Viriati militibus ampliata nomen in Valentiam commutaverit.

3 Hæc sententia displicuit P. Mariana *lib. 3. cap. 7.* nam licet fateatur, ex his, qui sub Viriato militarunt; à Iunio Bruto Consule, Valentiam constructam fuisse, anno ab vrbe condita 616. (quod & tradiderat Livius *lib. 55. ibi: Iunius Brutus Consul in Hispania ijs, qui sub Viriato militaverant, agros, oppidumque dedit; quod Valentia vocatum est*) tamen Valentiam Alcanteræ esse contendit, propter locorum vicinitatem.

4 Sed salva pace tanti viri in historia eruditi, contrarium probare conabor, nam coniectura illa vicinitatis locorum fal-

lax̄ utiq̄ue est, ad hoc ut á nostro zvo ad illud, argumētum sumatur. Imprimis enim neque in descriptione Hispaniz Antiquz (sive mappa) quz Iulij Czsaris commentaria comitatur, neque in his, quz Geographi antiqui, & Neoterici adducūt, alia Valentia reperitur, quàm illa, quz in Edetanis constituitur; neque de alia Geographi mentionem faciunt, cūm ex professo & regiones, & oppida, & flumina, & colles exiguiore describunt. Imò in descriptione, sive mappa Veteris Hispaniz, quam Novus Atlas edidit tom 2. minimè de Valentia Alcanterz meminit, de qua absque dubio meminisset, si condita tunc esset, cūm tot annis ante Czsaris bella Viriatī militibus ager donatus fuit. Et quod magis est, in ipso situ, quem Valentia Alcanterz obtinet, ad distātiā duorum graduum longitudinis, ad Occidentem fermè, iuxta ripam Tagi fluminis versus Anam Mendicalem describit, propinqua Norbz Czsarez, sicut & hodie est Alcāterz: cūm Norbam Czsaream Alcanteram esse non dubitetur.

5 Demum Valentia Hispaniz, per antonomasiam nostra Valentia est. Benè Plutarchus in Pompeio: *At cūm Eherenium, & Perpennam viros militares, qui ad Sertorium confugerant, quique illius Legati erant, subdidisset, circa Valentiam occidit amplius decem millia militum.* De hoc conflictu ipse Pater Mariana fateatur eodem lib. 5. cap. 14. nostram Valentiam propinquam esse, ibi: *Ad Sucronem sitam in agro Valentino sexdecim ab vrbe millibus passuum.* Quod expressè probatur ex l. fin. in prin. ff. de censib. ibi: *Idem ius Valentini, & Illicitani habent. Barchinonenses ibidem immunes sunt.* Dubitari enim non potest, Paulum de nostra Valentia locutum fuisse: tunc eo quòd Valentia hzc Colonia fuit Romanorum; quare immunitas ad eam pertinebat, ut ex nūmo zreo apud Golzium patet, & nostrates Historici docēt: tum etiam ex ipsa contextura, nam Paulus prius in Lusitania Pacenses, & Emeritenses inter immunes numerat: Valentia Alcanterz tunc in Lusitania erat, ut est compertum, sicque inter Lusitanos Valentini numerarentur. Postmodum verò Valentinos, & Illicitanos, (non Licitanos, ut in Florentina lectione, sed Illicitanos, ut in Vulgata, sicut probat Anton. August. emendat. lib. 3. c. vlt.) atque Barchinonenses, hoc est, Valentinos omnes, & Catalaunos, cūm Illicitani sint incolz

illius partis vbi nunc sitz sunt Orcelis , & Alon vrbes : Illic enim iuxta Geographos, vbi nunc est *Guardamar*, sita erat, vltra Staberum, vel Segura, ad litus maris, sive iuxta Historiographos, vbi adest *Elche*, citra Staberum (licet & ego cum Geographis sentiam in his, quz sunt peculiaria sui instituti) Quod & firmatur ex his, quz de Valentia scripta reliquerunt Ptholomeus, Pomponius Mela, Volaterranus, & alij quamplures illius zvi Geographici.

6 Labitur enim Pater Mariana fallaci coniectura propinquitatis locorū ; sicut pariter labitur quoad Gymnasium Sertorianum *eodem lib. 3. cap. 13.* dum asserit, Hoscam vbi Gymnasium Sertorius construxit ad erudiendam iuventutem Hispanicam, esse sitam in Batestanis. Puritas enim hominis Hoscaz, quz in Illergetibus erat, vsque ad nostra tempora seruati, & immortalia monumēta ipsius Academiz adhuc permanentia contra ipsum apertē concludunt, vt Çurita, & alij quamplures probant ; atque adeo idem quoad constructionem Valentiz est affirmandum.

7 Et si res benē perpendatur, neque eō argumento propinquitatis loci vti valet. Nam licet Viriatus, eiusq; milites Lusitani fuissent ; tamen quando ager á Iunio Bruto datus eis fuit, non erant in Lusitania. Ipse Pater Mariana *eod. lib. 3. c. 5. Servilius in Betica ad Arsam urbem Viriatum fugavit, in Carpentaniam vsque secutus est.* Itaque Viriatus aufugit à Betica vsque in Carpentaniam (hoc est Castellam Novam, vt ipse Mariana tradit *lib. 1. cap. 4.*) ab hinc in proximas sylvas dimissus, incolumen se seruavit Viriatus : Cōsulque ad Vectones, & Calecos penetrare constituit. Tunc Viriatus occisus, & vt ex Apiano, Alexandrino, Morales, & alijs tradit noster Diago *lib. 2. Annal. Val. cap. 20. & 21.* prope Saguntum, eoque tempore militibus data venia, datusque ager : atque adeo nōdum in Lusitania essent, sed in Valentia, vel ad summum in Carpentania, quz Valentiz confinis est, ac per consequens propinquior ager Valentinus noster erat, vt ibi oppidum eis donaretur.

8 Idque summa ratione nititur. Romani enim civili doctrina ita eruditi erant, vt ipsius facti exitus demonstravit. Servilius enim Legatos Viriati muneribus delinivit, magnisque inposte-

in posterum promissis hortatus fuit, ut Viriatum opprimeret. Fecerunt utique, & cum Romam elapsi à Patribus facinoris premium postulassent, responsum fuit, nūquam Senatui, Populoque Romano placuisse, ducem à militibus trucidari; sicque, qui prudēter proditores invisos habuerunt, militibus seditiosis non erant concessuri agrum proximum Lusitaniz, tãquam matri seditiosis ipsius, sed in aliã provinciam deductis, ut memoria seditiosis avelleretur. Sic fecisse Germanicū legionibus seditiosis placatis, tradit Tacit. lib. 1. *Annal. ibi: Haud multo post in Rhosiam mittuntur specie defendendæ Provincie, ob imminentes Suevos: ceterum, ut avellerentur castris trucidibus, adhuc non minus asperitate remedij, quàm sceleris memoria.* Sicque fecisse Brutum credendum est, quando Lusitanis arma detracta, & agri dati, ut terra cultu distenti, oppressi rebellandi penitus abijcerent cogitationem, sive facultatem. Verba sunt ipsius P. Mariana dict. cap. 5. in fin. qui si hæc perpenderet, fortè à dicto recederet.

9 Regni Valentini primordia, sicut tradunt Petrus Mitienensis, Petrus Antonius Beuter, Abraham Ortelius Mauris tribuuntur, cum hæc regio tempore Romanorum, & Gotorum nullatenus Regni titulum obtinisset. Hisen enim Rex Cordubæ decessit circa annum Christi 888. cui successit Alca filius. Aodala Patrus illius, qui Valentiz tunc dominabatur, ex Taviar ad se vocavit alium fratrem, cui nomen Culema, ex hæredatusque fuerat. Hi duo fratres magnis copijs adunatis profecti Cordubam, nepotem Regno expellere conati sunt: prælio autem victi, Aodala fuga sibi consuluit, Valentiamque reversus est. Maurorum autem præcipui se inter patruos, nepotemque interponentes, eò rem deduxerunt, ut Aodala se Valentiz Regem inscriberet: Culemæ autē quolibet mēse ex redditibus Valentiz mille Moradinos (pecuniæ genus, quod postea fortè Morabatini dicti, valentq; quantum quinque dragmata Betica, sive decē solidi) instruendæ mensæ, & adhuc quinque Moradinorum millia ad res necessarias parandas penderent. Quibus pactis cum Aodala assensisset, primum se Valentiz Regem compellavit.

10 E manibus autem Sarracenorum invictissimus Dominus Rex Iacobus Primus & Regnum, & Urbem vindicavit for-

lici expugnatione anno salutis humani generis 1238. vt Çurita, Beuter, Mariana, Miedes, Escolano, & Diago tradunt, & ipse Rex scriptum reliquit in historia expugnationis ab ipso; sicut proptio ense depicta, sic proprio calamo contexta, quæ ad initium corporis privilegiorum edita fuit.

11 Sed quoniam tunc tantum expugnauit à Dertusæ confinia-
bus vsque ad terminū vrbis Villenz, inde in nostro foro pri-
mo Regnum eo pacto descriptum habemus: nam cum fori
conderentur anno 1240. vt infra trademus *cap. 2. §. 5. num. 52.*
vsque ad ea tempora expugnata, comprehendi posse est aper-
tum. Sed postea anno 1265. idem serenissimus Rex Murciæ
Regnum sibi impugnādum desumpsit. Initium huius impug-
nationis fuit Mauris Villenam eripere; quam illico Emanuēli
genero, Regis Castellæ fratri restituit. Deinde Elda, Orce-
lis, & Illice sub iugum missæ, multaque alia eo tractu oppida
hostibus detracta, pars vi, deditione pleraque. Vltimo verò
anno sequenti 1266. ipsam Murciam subegit, quam Alfonso,
cognomēto Docto (sive vt vulgus infit, *el Sabio*) genero tra-
didit, vt scribit P. Mariana *lib. 3. cap. 15.*

12 Deinceps anno 1296, die tertio Februarij Alfonso Reg-
num Murciæ ditioni nostrorum Regum restituit, vt tradit
Viciāna 3. *part. Chron. Val. fol. 162.* & meminit Mariana *lib. 15.*
cap. 1. Sed demum contentione inter Reges orta, ad ipsam
componendam Dionysius Lusitaniz Rex partium consensu
delectus arbiter, Ioanne Ferdinandi Castellæ patruo, & Se-
meno Luna Cæsaraugustano Episcopo adiunctis, ad Torrellas
oppidum, pronuntiavit, vt Aragoniz, Castellæque ditionis
Staberus fluius (Segura nunc) communis terminus esset;
Aragonij præcipuo commodo Illicitano portu, alijsque circa
oppidis auctis, vltroque ipsi datum, quod magnis antea votis
exoptarat, ad 8. diem Augusti 1304. De qua sententiā Ma-
riana *dict. lib. 15. cap. 17.* & Viciāna *vbi proximè*, qui addit, se-
cundā sententiā, confirmatam primam, pronuntiatq; Arizæ
die 26. Februarij anni sequentis, ex tuncque Regnum Valen-
tiæ vsque ad Illice portum, eiusque terminum extenditur.

13 Ad Meridiem enim Murcia, Carthagoque Nova vergit,
ab eaque parte, quam antiqui Hefesti tumulum vocitarunt:
nunc autem *Punta del Pinato*, Cœnobiumque D. Genesij Car-
tucia-

tūcianorū, Via Dei nomine, attingens versus Occidentem, ad terminum oppidi Fananella, domosque de Costa extenditur, pervenitque ad terminum oppidi Salinas, á quo retrocedens sinu quodam efformato, quo Saig, & Villena à Regno excluduntur, ad oppidi Elda confinia cum termino de Biar connectitur, quo incipit Vetus foralis descriptio, cuius plurima aliqua antiquata, ita vt nec nominis memoria extet. Oppidum Cupdet (non sine dubio termini ipsius) circumscribit pyramidaliquadam figura, cum Fonte de la Figuera, vt in peculiari nostri Regni descriptione, sive mapa est videre apud Atlantem novum *part. 2.* atque adeò longitudine completur á flumine Brigantio, nunc de la Cenia, vsque ad Hefesti tumulum, sive Punta del Pinato. Ad Occidentem Castiliam Novam, Aragoniamque respicit. Ad Septentrionem Cataloniam, ea parte, qua Dertusa vrbs conspicitur, ad oppidum de Vildecona, non procul ab Iberi ore. Ad Orientē, & Meridiem litora maris, quæ eleganter descripsit Pōponius Mella in *compend. geograph. orbis, lib. 2. cap. 6.* contenta duplici sinu: Sucronensi ab ore Iberi incipienti ad Ferrarium promontorium terminato, sive Dianium, nunc autem *Cabo Marti*: & Illicitano, qui in eodem promontorio nascitur, finiturque ad Scombrariam, sive Herculis insulam, non procul ab ipso tumulo.

14 Hanc regionem quondam habitasse Edetanos, sive Sedetanos tradit Plinius. Contestanos Ptholomeus; sed vterque verum dixit de vniverso Regno loquendo, cum vtriusque populi maiorem partem comprehendere nostra confinia sit certum. Edetani enim erant ad partem orientalem Regni, à Turulo fluvio vsque ad Sucronem (quibus comprehendebantur & Leonicensēs) quorum nomen ab Edeta vrbe denominabatur, sita non procul ab oppido Liria, proximaque Lauro ni, vt ex descriptione antiqua Hispaniz patet. Contestani autem ad plagam occidentalem, à Sucrone vsque ad Batistanos, quorum pars nostro Regno includitur, nempe Orcelis, aliaque oppida exigua. (quibus & Illicitani annumerabatur) Ex eis enim Contestania Hispaniz Tarraconensis regio apud Plinium, cuius memoriam cōservari affirmat in oppido olim Cotayna nuncupato, nunc vocabulo corrupto Cocentayna,

ad

10 De regim. Reg. Val.

ad fontem amnis, quem *de Alcoy* (olim *Castri alti*) nominamus, mareque ingreditur iuxta oppidum *Oliva* contra *Pituisas* insulas. Ad Septentrionem denique *Illercaones* cum parte antiquæ *Celtiberiæ*, ut accuratè probat *P. Diago Annal. lib. 1. cap. 4. 5. & 6.*

5 Celebris fuit hæc Regio, & olim, & nunc, tum & urbibus opulenti illustrata, quarum *Pomponius* *Valentiam*, *Saguntum*, *Lucentiam*, *Alon*, & *Illice* numerat, quarum situm cognoscimus, nempe *Sagunti* fide, & *Arumnis* inclytæ, ubi oppidum *Morvedre* conspicitur, conservantis adhuc pristinae magnitudinis ruinas. *Valentia* ubi diximus num. 1. *Alon* autem adhuc permanet, insignisque est mercatorum commercio. *Illice*, ubi *Guardamar* adest, ut dixi. *Lucentia* verò non procul ab oppido *Diana*, sive *Denia*. Tum & fluminibus *Mella* numerat *Serabim*, qui fortè *Brigatius* est, *Duriam*, sive *Turiam* nostrum, de quo *Claudian. in laud. Sirena.*

Floribus & roseis formosus Duria ripis.

& *Sucronem*, qui magnitudine alijs præstat, magnamque partem Regni irrigando fecundat; ob quod ripa ipsius denominatur, quæ ditior est cæteris. Sed sat sit de Regni situ, nam nos non geographicum opus aggredimur, sed fororū interpretationem.

§. II.

De origine, & differentia fororum, eorumque explanatione ad for. 4. in præmio for.

T E X T V S.

P E T R V S I I. R E X.

Anno 1358. Valentia ad supplicationem
totius Curia.

COM per occasio de los intricacions, les quals posen los Juristes en los pleyts donat diversos enteniments als furs, fundan, é interpretan, é declaran lo enteniment de aquells per lleys decretals, é decrets, ò gloses de aquells sia donada gran materia als litigants de longament pledejar.
Perço

Perço cobejants obviar a la longuea dels pleyts , é questions fen fur nou , ordenam que la Cort judge , è determen los pleyts , é questions que son , é seràn en lo Regne de Valencia, segons la forma de fur de Valencia a la letra tan solamèt, sens alguna allegacio , é interpretacio de leys decretals , ò decrets, ò sens gloses de aquells. Entenem empero , é volem , que per lo present fur no sia fet , ò engendrat perjudici algu als privilegis , franqueses , libertats , é immunitats als Braços de la present Cort , ó algun de aquells per nos , é per nostres alts predecessors otorgats en tró en lo present dia de huy , aixi en general , com en special , ans romanguen en sa fermetat , é valor : è de aquells los dits Braços . é cascu de aquells , els singulars de aquells se puixen alegrar : è aquells puixen allegar, é en prova traure , si , é quant ben vist los fera , sens pena alguna que per aquella allegacio , adjudicacio , ò difinició per vigor de aquells fahedora , no puixa esser demanada , ò levada. En aquelles coses que fur no bastarà , sia recorregut a seny natural de prohomens de Concell de cascuna ciutat , villa , ò lloch del dit Regne , hon los dits pleyts , ó questions seràn. Volem empero , é declaram que Nos, ne nostre Concell, nel Governador , ó Procurador , Balle , ó Loctinent de aquells, é delegats nostres , é delegats , é subdelegats de aquells jutgen , è determenen los pleyts , ò questions que davant aquells seràn , hos menaràn , per la forma desus declarada. Aço enadit, que lá hon fur no bast , no sien tenguts demanar , ò haver consell de prohomens de les ciutats , viles , ò lochs , hon dits pleyts , ò questions seràn.

S V M M A R I A.

- V**ALENTIA ut plurimum Catalaunis fuit populata, n. 1.
 Fori conditi de consilio procerum, num. 2.
 Fori scripti Catalauno idiomate, & quare, num. 3.
 Rex habet in Regno supremam potestatem nemini mortalium subditam, num. 4.
 Reges Hispania non recognoscunt superiorem, num. 5.
 Etiam nec summum Antistitem in temporalibus, num. 6.
 Rex Valentia penitus non recognoscit superiorem, num. 7.

For. 4.

- For. 4. in proem. explicatur, num. 8.
 Imperator non habet superioritatem in Regno Valentia, ibid.
 Leges Imperatorum non ut iura disponentia admittuntur in Regno, n. 9.
 Fori in Regno ius commune sunt, num. 10.
 Deficiente ferro recurrendum ad ius commune, non tãquam ad legem,
 sed ad rationem, num. 11.
 Ad ius canonicum prius recurrendum est deficiente foro, postea ad
 ius civile, num. 12.
 Limita in computatione graduum cognationis, ibid.
 Interpretatio iuris exclusa est in Regno, num. 13.
 Intellige de extrinseca, non de intrinseca, ut ibid.
 Forus, qui sumitur à iure civili, omnes limitationes, interpretationes,
 & intelligentias iuris recipit, num. 14.
 Dominus Leon notatus à Fontanella decis. 598. num. 15. explicatur,
 & defenditur, num. 15.
 Contraforistæ omnem interpretationem excludere conantur, num. 16.
 Homines per ratiocinationem percipiunt, num. 17.
 Verba legis absque ratione non aperiunt mentem, num. 18.
 Plura exempla proponuntur, num. 19.
 For. 6. de minor. expenditur, num. 20.
 For. 1. de termino Regni perpenditur, num. 21.
 For. 2. de adulterijs perpenditur, num. 22.
 For. 12. de testibus perpenditur, num. 23.
 For. 104. de Curia, & Baiul. expenditur, num. 24.
 Absurdum infertur ex dictis foris nuda litera intellectis; ibid.
 Prudētum iuris interpretatio ubique admissa tanquã necessaria, n. 25.
 Legis spiritus ratio, num. 26.
 Legis anima mens, & ratio, corpus verò verba, num. 27.
 Reprehensio Valentinorum, & Aragonensium iustissimè à Fontanel-
 la proposita, num. 28.
 Interpretatio extrinseca, extensio, & subtilitates iuris exclusæ, n. 29.
 Fori Regni habent vim Canonis provincialis, num. 30.
 Fori conditi à Domino Rege Iacobo I. non sunt leges pactionatæ, n. 31.
 Fori dicti Regis Iacobi I. non sunt irrevocabiles, num. 32.
 Fori conditi de consilio Prælatorum, & procerum, possunt revocari, si
 de eis fiat expressa mentio, num. 33.
 Iuramentum de servandis foris intelligitur secundum naturam princi-
 palis obligationis, num. 34.

Confir-

*Confirmatio nil de novo addit, sed quod antea erat conservata; num. 35.
Fori conditi in Curia generali, mediante pecuniæ oblatione, transeunt
in contractum, & sunt irrevocabiles, num. 37.*

Regia potestas ex iustitia orta, num. 38.

Princeps non est solutus legibus quoad vim directivam, num. 39.

Rex in Regno potestatem habet legibus absolutam, num. 40.

Rex neque per modum legis contraforos disponere valet, num. 41.

Rex in Regnis Aragonum non est solus legislator, num. 42.

Explicata cum Belluga, num. 43.

*Fori non revocantur per edictum temporale, exigente bono publico;
num. 44.*

Differentia inter forum, & actum Curia, num. 46. & 49.

*Fori de consensu totius Curia fiunt, & sic legibus curiatis Romano-
rum assimilantur, num. 47.*

Fori omnes ligant, num. 48.

Actus Curia quid, num. 49.

Privil. quid, num. 50.

*Fori actus Curia, & privilegia irrevocabilia sunt, si interveniat pe-
cuniæ oblatio, num. 51.*

VALENTIÆ Regnum sic à Domino Rege Iacob-
bo obtentū, cū omnes incolæ Sarraceni essent, quo-
rum maior pars aufugit, novis incolis impletum fuit,
& magna ex parte ex Catalaunis, ac fermè ex Gerunda, Tarracone,
Dertusa, vt P. Mariana in fit d. lib. 12. c. 19. licet etiā plures
Aragonenses hic incolatum contraxerint. Finita enim prima
Regni expugnatione, pacataque iam tumultuaria armorum
cōsitatione, invictissimus noster Princeps, vt civili curæ novi
cives incumberent, saluberrimisque legibus regerentur, con-
cionem congregavit, quam è Prælati Aragoniz, & Catalo-
niz, & Proceribus, nobilibusque viris, atque probis homini-
bus eduxit, quorū consilio foros condidit, vt in for. i. proæm.
fororum habetur: eoque foros Catalauno idiomate scribere
iussit, eo quòd cū vt plurimum Catalauni incolæ erant, eo-
rum lingua in novo Regno præhabita fuit: & consonū rationi
iudicavit, vt leges vulgari idiomate scriberentur, ne alicui ce-
latæ manerent. Hanc rationem expressè tradit Miedes in ges-
tis, sive vita ipsius Regis. Postea verò vbi forus deficiebat,

D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

B

ipse

ipse aliquā addidit, vel vbi sufficēti aliqua declaratione egebat, foros ipsos declaravit, vt notat compiler fororum in *in apostil. ad for. 1. proæm. for.* Demique autem cū Curiz generales à Dominis Regibus frequenter celebrarentur, in ipsis plures de novo conditi, & antiquorum plures correcti, vt ex volumine fororum patet. Modus autem celebrandi Curias generales, ex professo tradit Belluga, cui, cū primus doctrina, & antiquitate sit, lectorem ad hoc remitto.

- 4 Ab expugnatione Regni dubitari non potest, Regem supremam, ac regalem authoritatem, atque iurisdictionem obtinuisse, nemini mortalium subordinatam. Nam præterquam quod in cōmuni Reges Hispaniæ Imperatoris potestatem non
- 5 recognoscunt in superiorem, vt docuit *Glos. in cap. Adrianus, verb. per singulas in fin. 63. dist. Covar. in regul. peccatū 2. part. §. 9. n. 9. Matienço in l. 1. tit. 10. lib. 5. recopil. glos. 21. n. 2. vbi plures refert D. Leon decis. 12. num. 14. lib. 1. Sigismun. Scaccia de iudic. caus. civil. & crimin. lib. 1. cap. 16. num. 3. don Ioan. Baptist. de Larrea alleg. fiscal. 12. num. 10. lib. 1. alijs relatis Petrus Gregor. Tolos. de Repub. lib. 6. cap. 13. num. 26. Et quod magis est, neque summum Antistitem in temporalibus, & demptis his, quæ ad Fidem pertinent. Solorçano de iur. Indiar. lib. 3. cap. 1. num. 85. tom. 1. qui plures laudat: nam, vt ipse probat lib. 4. cap. 3. num. 30. tom. 2. habet fundatam suam iurisdictionem temporalem in toto Regno. In speciali Rex Valentiz neminem pariter recognoscit. Belluga in *speculo, rub. 11. §. his igitur, num. 1. & Borrellus ibidem, lit. A. dominus Cerdan in veriloq. cap. 1. §. 1. dominus Leon vbi proximè, eo quod maximis laboribus, gravissimis periculis, immodicisque impensis Regnum à Sarracenis occupatum vindicavit, quæ est ratio à Doctoribus tradita.**

- 7 Vnde infertur ratio dispositionis nostri tex. ibi: *Que la Corte jutge, è determen los pleyts, è questions, que son, è seran en lo Regne de Valencia, segons la forma de fur de Valencia, a la letra tan solament, sens alguna allegacio, ò interpretacio de leys, decretals, ò decrets, ò sens gloses de aquells. Hoc est, quod Curia iudicet, atque dirimat lites, & quæstiones, quæ sunt, & erunt in Regno Valentia, iuxta formam fori Valentia, ad literam tantum, sine aliqua allegatione, aut interpretatione legum, decretalium, aut decretorum, & glosarum eorundem.*

Cūm

8 Cùm enim Pontifex, & Imperator nullatenus habeant
superioritatem in Regno, vt dictum est, nisi Pontifex in spi-
ritualibus, & rebus Fidei, inde est, quòd leges, & decreta eo-
rum defectu authoritatis minimè teneant in Regno, nec ad-
mitti valeant tanquam iura disponentia, sed standum est foro,
9 vt expressè docet Petr. Gregor. *dict. lib. 6. cap. 13. n. 26.* Dñs
Leon *d. decis. 12. n. 15.* & Dñs Cerdan *in veriloq. dict. cap. 1. §. 1.*
De Aragonis tradunt Portoles ad Molin. *verb. Forus, num. 13.*
pag. mihi 733. qui etiã de alijs Provincijs. (Vnde fori ius com-
10 mune Regni sunt, Franq. *decis. 102. n. 21. part. 1.* Dñs Leon *in*
respons. iur. post decis. 210. num. 45. lib. 2. & decis. 1. n. 17. lib. 1.
Cancer. var. lib. 2. cap. 1. n. 2.) Quæ ratio deducitur ex for. 1.
in eodem proæm. versic. Volem.

Et quanquam in textu nostro alia ratio proponitur, nẽpe ne
litium finis impediatur Advocatorum argutijs, de quibus latè,
& benè Ianius Langl. *semest. lib. 1. c. 1. in prin. & Xamar de off.*
iud. & advoc. lib. 2. q. 1. ex num. 35. tamen á prima non est rece-
dendum; nam illo ævo sanctiùs visum fuit litibus obviam ire;
propter incolarũ simplicitatem, postea Republica nimiũ flo-
rescete, civiumque facultatibus adauctis, necessariũ fuit, vt iu-
risperitorum patrocinia quærerentur, vt in simili probat doctis-
simè, vt solet, D. Ioan. Solorç. *de iur. Ind. lib. 4. c. 3. n. 2. tom. 2.*
11 quod cõvincitur apud nos *ex rub. de advoc. & procur. in for.* At-
que adeo reteta prima ratione, licet deficiente foro recurrendũ
sit ad ius cõmune, vt Belluga probat *in spec. rub. 11. §. his igitur,*
n. 3. Bardaxi *ad for. Aragon. tit. de advoc. for. §. num. 3.* id intel-
ligendum est non tãquam ad legem, sed ad rationem natura-
lem scriptã, vt habetur *in for. 1. proæm. ad fin. ibi: A natural seny,*
è equaltat, id est, ad naturalẽ rationem, & equitatem. Quod innuit
Belluga *ibid. num. 3. ibi: Iudex eo casu naturalem rationem servare*
tenetur, & hoc aliquoties lege cavetur in Valẽtina Provincia. Sequũ-
tur D. Cerdan *in veriloq. d. c. 1. §. 1.* & D. Leon *decis. 2. n. 17. &*
decis. 4. n. 2. & decis. 12. n. 13. & decis. 107. n. 20. Burgos de Paz
in l. 1. Tauri, num. 520. cum plur. seqq. Pinel. in rub. C. de bon.
mater. p. 2. n. 12. Cifuent. *in l. 3. Tauri, n. 3.* Anton. Gom. *in l. 1.*
Taur. in prin. Pater Molin. de iust. & iur. tract. 2. disp. 176. in
fin. Pater Sanch. de matrimon. lib. 7. disp. 87. num. 29. circa fin.
Suar. de legib. lib. 3. c. 8. à n. 7. Cast. Pal. oper. mor. p. 1. tract. 3.

de lege in com. disp. 1. punct. 22. §. 1. à num. 8. præcip. num. 10.

Et nota differentiam, nam forus in principio de Curia loquitur, ibi: *Que la Cort juge*, sicq; dispositio solum tenet in Curia Ordinariorum, & quavis ad finem extendatur ad ceteras Curias, & Cōcilium Principis, vt patet in *versic. Volem*: tamen Curia ordinaria, deficiente foro, de consilio proborū hominum tenetur iudicare; Cōcilium verò Principis minimè, vt in eodē foro habetur, & vt colligitur *ex for. 5. ibid.* quo pœnis puniuntur allegatio iuriū; sed his pœnis non tenentur ceteri officiales; sicque deficiente foro remanet dispositio for. 1. nempe, *a natural seny, è equaltat.* Sed dubitari potest, an ad ius canonicum, vel ad civile prius recurrendum sit: & ad canonicū cum Belluga; Portol. & alijs docet D. Leon *decif. 4. n. 2. & seq. & decif. 55. n. 16.* eo quòd magis iuri divino inheret: & deficiente canone, siue iure canonico, ad civile, vt *ibid.* probat. Quod limitandum est in computatione graduum, vt idem dominus Leon docet *dict. decif. 4. num. 16.* & in pœnis criminum, vt mox dicetur.

Sed magis vrgent verba illa fori, ibi: *A la letra tan solament, sens allegacio, ó interpretacio*, id est, *ad literā tantūm, sine aliqua allegatione, aut interpretatione.* Ex quibus verbis omnem interpretationē iuris excludere non pauci cōtendunt: imò Brachia Regni semper id consequi conata fuerunt; adeò vt in Curia generali anni 1645. idem cautū sit. Ex hoc tamen nō tollitur iusta, & legitima interpretatio, cū solum excludat frivolā, & extrinsecam, non autem intrinsecam, quæ venit ex mente, & ratione fori, vt ex Bald. Ancar. & alijs probat D. Leon *d. decif. 1. n. 36. tom. 1. Mendez à Cast. in præct. Lusit. fol 423. Gracian. discep. for. c. 15. n. 22. Menoch. conf. 5. n. 28. lib. 1. Castr. Pal. tract. 3. disp. 5. punct. 3. §. 2. n. 6. Escob. de vtroq for. art. 6. n. 105.* præsertim quādo forus desumitur à iure cōmuni, nam tunc ab eo interpretatur, & recipit omnes limitationes, interpretationes, & intelligētias, quas à iure cōmuni recipit. Belluga *in spec. rub. 38. §. conqueruntur, num. 2. vers. Sine merito*, pluribus relatis Portol. ad Molin. *in d. verb. Forus, n. 9.* Bardaxi *ad for. Arag. tit. de Prælat. relig. pers. num. 12. Sessè decif. 339. num. 36. tom. 3. D. Mōter. decif. 11. n. 14.* qui de Aragonis loquuntur. Pluribus relatis Fontanel. *de pact. claus. 4. gl. 18. p. 2. n. 68. & decif. 498. num.*

- 15 *num. 15. & seqq. tom. 2. qui de Catalaunis, licet non benè percipiat quæ traduntur à domino Leon in locis ubi proximè; nam in responso iuris tanquam consulens indistinctè locutus fuit; in d. autem decif. tanquam iudex, & causarum decisor distinguit interpretationem intrinsecam ab extrinseca. Ex nostris præter Bellug. & dominum Leon, dominus Morlà in Empor. lit. 1. quæst. 11. num. 16. dominus Victor. Calahorra in allegat. falsitatis pro Reg. fisc. num. 20. dominus don Braulius Esteve in allegat. præcedentiæ pro Episcopo Oriol. num. 23. Mathias Morlà in allegat. 1. iurisdic. Diputator. Regni in sindic. Ordin. Minor. n. 18. cum seqq.*
- 16 Id enim, quanquam certissimum esse arbitror, nullatenus æquo animo luros credo, qui contraforos speculantes quotidie conqueruntur; nam semper conantur ostendere, omnem interpretationem fororum esse interdictam, ita ut litera eorum strictè sit accipienda, quin discursui, & rationi sit locus in ea exponenda, neque menti adhzrendum, sed verbis.
- 17 Quod à recto sentiendi tramite deviare non dubito; homines enim iudices sunt, qui cognitionem perfectam nõ habent, sed per ratiocinationem, & discursum. Vnde Arist. 1. metaph. c. 1. dixit: *Hominum autem genus arte etiam, ac ratiocinationibus. Imò ratio, & intellectus in homine eiusdem potentiz sunt, D. Thom. 1. part. quæst. 79. art. 8. in corp. ibi: Intelligere enim est simpliciter veritatem intelligibilem apprehendere. Ratiocinare autem est procedere de vno ad aliud ad veritatem intelligibilem cognoscendam. Et ideo Angeli, qui perfectè possident secundum modum suæ naturæ cognitionem intelligibilis veritatis, non habent necesse procedere de vno ad aliud: sed simpliciter, & absque discursu veritatem rerum apprehendunt: ut Dionys. dicit. 7. cap. de divin. nomin. Homines autem ad intelligibilem veritatem cognoscendam perveniunt procedendo de vno ad aliud, ut ibidem dicitur: & ideo rationales dicuntur.*
- 18 Verba legis quantumvis legantur, mentem eius absque ratione, & discursu percipi impossibile est, nec id perfectè omnino, eum humanæ mentis capacitas nunquam perfectè cognoscere, & intelligere valeat. Ex quo deducitur origo opinionum, & sententiarum in omni scientia, & doctrina. Lex Domini interpretatione sanctorum indiget, ut à nobis rectè percipiatur: & leges Valentinorum ea carebunt? Sacræ paginæ
- 19

litera tot; tantisque modis à Patribus, & Ecclesiz Doctoribus expenditur; & literam fororum expendere nefas erit? In sacra Theologia vix aliquid est (demptis his, quæ ad fidem pertinent) quod conflictu opinionum non evolvatur, & nostra iura quæta manebunt? Ius naturæ immutabile est; principia Philosophiæ vte plurimum experimentis eõmprobata, & nihilominus in Philosophia & naturali, & morali, tot fuerunt, & sunt sententiæ: & in nostro textu nil dubitandum esse fatebimur? Histotiz continent facta individua, & tamen recentiores in antiquorum traditis intelligendis, vel temporum cursibus computandis varijs altercationibus laborant: & foros tot seculis ante nos conditos intelligere perfectè debemus sine discursu, & ratiocinationis effectibus? Medendi ars in eo versatur, ut contraria contrarijs curentur; ceterum in applicatione medicamentorum, vel quia de postulante hæsitatur, vel de impediente ambigitur, sunt sæpè variæ Medicorũ opinionationes, imò in eodem ægroto aliquando contradictoriæ medellarum applicationes: & in tam vasta iudicandi Provincia nil incertum in foris esse affirmabimus? Astrorum nunquam satis explorata facultas, ita ut quotidie nova sidera potentiz visus objeiantur: & nostri fori ita explorati erunt, ut nihil novi addere mens valeat? Tot esse sententiæ, quot sunt capita, dixit vetus commune proverbium, eleganter Persius satyr. 8.

*Mille hominum species, & rerum discolor usus:
Velle suum cuique est, nec voto vivitur vno.*

nonne idem erit in modo percipiendi legum nostrarum decisiones veterano illo idiomate contentas? Liberum arbitrium tollere nefas est, si que dum homines erunt, & diversi intelligendi modi, & variæ sentiendi opinionones ut videantur, est necesse. Sed ponamus sine discursu, & ratiocinatione iudicandum esse, nudè litera percepta; ad effectum iudiciorum deveniamus.

- 20 In foro 6. de minoribus cautum est, ne minores in criminibus excusentur à pœna ratione ætatis, nisi septem annos non excedat qui facinus patravit. Si forus iste ad literam præcisè intelligendus, vel practicandus est; delinquenti puero decem annorum pœna capitalis imponenda erit, si crimen exigat, quod est

est absurdum. Si intrinsecé forus secundum ius interpretetur, ita eius decisio intelligenda est, vt omnino propter ætatē non vitet pœnam, sed mitiori pœna plectatur.

21 In foro 1. de termino Regni habetur, quòd fines Regni nō extenduntur vltra confinia oppidorum de Biar, & Bossot; ad literam sumpto, omnis pars Regni, secundum sententias denique adiudicata, ab eò excluditur, sicque civitates Orce-lis, & Alon cum suis districtis: ergo affirmabit aliquis, Alo-nensem urbem, vel Marchionatum Elig in Regno non con-tineri, quia in foro non describuntur?

22 In foro 2. de adulter. cavetur, quòd mulier per vim cog-nita, querelam teneatur proponere eodem die, quo violentiam fuit passa, nisi carceribus mancipata sit, vel aliter legitimé sub sequestro detenta, ibi, *embargada, presa*, aliás non audiat. Ad literam nudé hzc decisio intellecta, minor non excludi-tur, & ideo semel oppressa, si tutor, vel curator intra diem querelam non proposuerit, amplius non audietur: nam sub verbis *presa, embargada*, neque hzc, neque valetudinaria, neque in eremo violata, & similes comprehendí possunt ex rigorosa verborum significatione, sed interpretatione ra-tionis mediante, quæ est eadem ac iuris.

23 In foro 12. de testib. ad fin. cavetur, quòd testes de auditu non probant. Ad literam omnes testes de auditu excluduntur à fide: quomodo enim sine iuris interpretatione fama proba-bitur, & cætera, quæ per sensum auditus percipiuntur, velutí convitia, clamor, & his similia, de quibus testem de auditu plené probare scripsit Giurb. *conf. 34. n. 4.* vbi plures? Quan-tæ caulz antiquorum factorum peribunt, quotque qualitatēs immemorialis improbatz, ac improbabiles manebunt, sic- que ipsa immemorialis possessio?

24 In foro 104. de Cur. & Baiul. cavetur, ne Iustitia in crimi-nalibus vrbis, nec cæteri Iustitiz Regni procedant per inqui-sitionem in crimine falsi instrumenti publici, quin præcedat relatio Iuratorum, & procerum artis Tabellionum, qua im-petati, suspecti de falso declarentur. Ad literam hic forus, qui de Iustitijs loquitur, non disponit in Curia Gubernatio-nis, nec in Regia Audientia, nam de eis non loquitur. Qua-ritur de causa solemnitas hzc in omni Tribunali observatur, nisi

nisi extensione iuris mediante? quamquam hinc non sit ex idé-
tate rationis. Quod in alijs quamplurimis foris, qui de Cu-
ria Ordinariorum loquuntur, experimento cōprobatur. Hoc
à regnicolis inductum est pro observatione fori, & tamen per
interpretationem iuris: ergo iuris interpretatio nunquam ex-
clusa fuit.

25 Si hzc ita se habent, quomodo prudentum iuris extermi-
nanda interpretatio est, quando leges nostræ non omnia nobis
trita tradunt ad lites terminandas? Erit ne Respublica nostra
prudentum responsis privata, dum cernimus Romanam, &
ceteras politicis institutis ornatas ab hac interpretatione mini-
mé deviare? Neque etiam lex de quibusdam providere potest,
ideo legis danda est alicui potestas. Et quamvis legi maximè
deferendum sit, quia ea turbatione caret, qua mentem hu-
manam non carere cernimus, tamen maius incommodum ac-
cederet Reipublicæ, si illa lex irrationaliter capiatur, & ita sit
inflexibilis, vt nulla rationis vi, vel necessitatis vrgentia in-
telligi, aut interpretari, atque corrigi valeat; hoc enim esset
sub tyrannide legis vivere, & peius quàm sub tyrannide ho-
minis. Bené Petr. Gregor. Tolos. *de Repub. lib. 7. cap. 10. n. 9.*
& post eum Calist. Ramir. *de lege Regia §. 4. num. 9.* Forfan-
dicetur in favorabilibus admittendam, in odiosis minimè to-
lerandam? Transeat. Sed quid, vel respectu cuius favorabile,
aut odiosum iudicabimus? Eritne favor privati præferendus
publico? Erit odiosum fontem punire, aut favorabile impu-
nitum dimittere, vt ferocitate, impunitatis munimento, am-
pliata, iterum delinquendo atrocius operetur, aut multo peio-
ra committat?

26 Si iuxta votum succederent omnia, quisque malefactor, si-
cut cupit, haberet forum, qui à pœnæ acerbitate indemnem
servaret: debitor, ne creditoris instantia premeretur: alienæ
rei detektor, ne ab ipso vindicari posset. Id impossibile est, nam
leges à ratione deviare nequeunt, cum ratio spiritus sit legis.
D. Augustin. *in cap. sedulo 12. dist. 38. ibi: Utile est nosse ita esse
præponendas verbis sententias, vt præponitur animus corpori, l. non
dubium §. C. de legib. l. contra legem 29. cum duab. seqq. ff. eod. vbi
clarius Bald. ibi: Virtus legis principaliter in mente, & mens idem
27 est, quod ratio legis, quæ est anima eiusdem. Nam sicut homo constat
anima,*

anima, & corpore, sic lex verbis, & mente, ita ut verba sint tanquam corpus, mens verò anima, & spiritus. Exornant, alijs relatis, P. F. Franciscus á Solla super constit. sum. Pontif. de largit. munerum. D. Cerdan in veriloq. cap. 12. §. 4. & don Franc. Amarya in Apolog. post lib. 10. Cod. num. 10. & 11.

28 Quibus suppositis, in nudo literarum fororum iudicio inhzrendum non est, ne amplius reprehendamus, ut nos reprehendit Fontanel. *dict. decis. 498. num. 18.* his verbis: *Non sumus Cathalani tam illiberales, quantum vicini nostri Aragonenses, & Valentini, qui has suis foris interpretationes à iure communi resultantes nolunt concedere, tam addicti sunt chartæ, licet aliquando, velint, nolint, eis interpretationibus uti compelluntur.*

29 Neque ex hoc inanis remanet foralis dispositio, cum ab ea non solum excludatur extrinseca interpretatio, ut diximus, sed etiam extensio, & ampliatio, ut ex Beroio, Menochio, Portolés, & alijs tradit D. Leon *decis. 91. num. 4. tom. 1.* dummodo extensio non fiat ex omnimoda idemitate rationis, ut ipse probat *ibid. num. 10.* & Bardaxi *ad for. Aragon. tit. de iuram. vendit. per Dom. Regem præstand. num. 2. fol. mihi 54.* nam tunc non dicitur extensio, & pariter excluduntur subtilitates iuris, ut in simili docuit D. Leon *decis. 24. num. 9. tom. 1.*

30 Sed ut pergamus, Dominus Rex Iacobus I. ut diximus, concionem coëgit ex Przlatis, Proceribus, atque Nobilibus, ut ipsorum consilio fori conderentur. Ex quo duo pulchra inferuntur. Primum est, quòd cum fuerint conditi interveniètibz cunctis Przlatis Coronarum Aragonum, ut ex foro 1. proœm. patet, & Nuntio Apostolico, ut testatur Belluga *in speccul. rub. 11. §. videndum, num. 10.* Fori nostri habent vim canonis provincialis, ut in *cap. regula 2. §. porro 3. distinct.* & ligant Ecclesiasticos, & eorum bona. Pluribus relatis Cenedo *prædic. quæst. 18. num. 18.* D. Morlá *in Empor. 1. part. tit. 1. quæst. 16. à num. 9. in fin.* D. Leon *decis. 65. num. 5. tom. 1. & decis. 148. num. 17. lib. 2.* Pluribus P. Castro Palao *in oper. moral. tom. 1. tract. 3. de lege in com. disp. 1. punct. 23. à num. 4. cum plur. seqq. & punct. 24. §. 6. num. 6. cum seqq.* Quod pariter procedit in omnibus foris conditis in Curijs generalibus, eo quòd Przlati interveniunt simul cum sindicis Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium, qui statum ecclesiasticum repræsentant.

Secun-

- 31 Secundum est, quod licet fori conditi à Domino Rege Iacobo I. de consilio Prælatorum, Procerum, ac Nobilium ipsique intervenientibus facti fuerint, tamen non sunt leges pacificationatæ, cum non fuerint tunc celebratæ Curia, nec interfuerit oblatio pecuniarum, mediante qua transierunt in contractum, fierentque irrevocabiles. Et quanquam maioris efficaciarum sint istæ leges factæ de consilio Procerum, quam illæ, quæ à Principe solo fiunt, non per hoc tollitur potestas Principis ad ipsas revocandas. Bene verum est, quod interventio eorum operatur, ut licet contra eas rescribat, nisi expressam mentionem fecerit, non valet rescriptum, nec tollitur legis dispositio. Si autem esset lex facta per solum Principem sine consilio Procerum, tunc ex clausula generali, *non obstantibus*, valeret rescriptum, & tolleretur illa lex quoad disposita in rescripto. Ita Belluga in *spec. rub. 2. per tot. & rub. 47. num. 2. D. Leon decis. 144. num. 11. & 46. cum seqq. tom. 2. & decis. 21. num. 15. tom. 3.*
- 32
- 33
- 34 Nec iuramentum de servandis foris à Principe præstitum in principio sui regiminis, vel in celebratione Curiarum, vel confirmationes in ipsis Curijs generalibus ab ipso potestatem derogandi prædictos foros, qui non transierunt in contractum: nam iuramentum semper intelligitur præstitum secundum tenorem principalis obligationis, *l. fin. C. de non numer. pecun. Rota decis. 128. num. 1. part. 1. in noviss. D. Leon dict. decis. 144. num. 18. tom. 2. & dict. decis. 21. n. 14. tom. 3.*
- 35 Confirmatio autem nihil addit de novo, sed quod antea erat conservat. Menoch. *conf. 191. num. 46. pluribus relatis Barbof. in collect. ad cap. cum dilecta 4. de confirmat. num. 6. Fontanel. de pact. claus. 4. glos. 10. part. 2. num. 42. ita ut ex generali statutorum, sive privilegiorum confirmatione, ea quæ in usu non sunt, minimè comprehenduntur. Idem Barbof. claus. 59. num. 54. ac per consequens neque per iuramentum, neque per confirmationem subsequentem natura horum fororum immutata unquam fuit. Quibus responderi potest ad rationes dubitandi propositas à D. D. Raymundo Mora Senatore, in *compil. foror. Generalitatis, rub. 26. in prin. in not. lit. B.**
- 36 Fori autem, qui in generali Curia conditi fuerunt, mediante pecuniarum oblatione transierunt in contractum. Nam licet
- Prin.

37 Princeps legibus absolutus sit, *l. Princeps, ff. de legib.* hoc intelligitur respectu iuris civilis, supra cuius caput est Princeps: nō autem respectu iuris gentium, á quo cōtractus dimanant, imò contrahens subijcitur eisdem legibus, quibus ligantur privati. Bald. *in l. digna vox, C. de legib. Curs. iun. consil. 1. num. 9. & cōsil. 142. n. 7. Menoch. conf. 403. num. 7. lib. 4. Molin. de Hispan. primog. lib. 3. cap. 3. num. 16. vbi Addent. Gratian. discept. cap. 891. num. 9. lib. 5. Castillo controvers. tom. 5. cap. 106. n. 17. & seqq. Xamar de offic. iud. part. 1. quæst. 18. num. 21. & part. 2. quæst. 7. num. 14. qui alios referunt. Quāquam enim Princeps solutus legibus sit, lege honestatis, quæ firmior, validiorque est, nunquam solvitur: ex iustitia enim Regia potestas orta est; ob ipsius administrationem plures Iovis filij habiti. Hypol. á Collibus *in libel. nobilis, propos. 20. qui libellus olim sub Anibaldi, Vbaldi nomine, editus fuit, habeturque in speculo Aulicarum, atque Policarum propositionum, pag. mihi 131. Imò pietate, & iustitiā Principes Dij fiunt. Seneca in ludo, laté Langleus semestr. lib. 7. c. 17. pag. mihi 462. don Franc. Amaya obser. lib. 1. cap. 1. n. 7. & 97. cum seqq. & in l. 2. num. 11. & seqq. C. ne fiscus rem quam vendidit, lib. 10. don Didacus Saha-vedra in symbol. polit. symb. 21. per tot. Si enim ex hoc ad observantiam cunctarum legum teneri est compertum, *l. imperfecto, C. de test. ibi: Licet enim lex imperij, solemnibus iuris imperatorem solverit, nihil tamen tam proprium imperij est, quam legibus vivere, dict. l. digna vox, C. de legib. cap. quæ in Ecclesiar. de constitut. multò magis legum iure gentium, & naturali inductarum. Bené ad rem Faquin. controver. lib. 1. cap. 2. in prin. Sicque tenetur ad observandam fidem, & implendum cōtractum; quod intelligendum est, non ita vt aliquis sit, qui Principem cogere possit ad ipsam observantiam, sed quia ipse à se tenetur has leges observare, dict. l. digna vox, ibi: Digna vox maiestate regnantis, legibus alligatum se profiteri, & re vera maius imperio est submittere legibus Principatum. Quod est idem ac dicere, quòd nō tenetur vi coactiva, sed directiva, vt ex D. Tho. 1. 2. q. 96.***

39 *art. 5. ad 3. colligitur. Nam, vt ipse Angelicus Magister explicat, ibi: Quantum ad Dei iudicium Princeps non est solutus à lege, quantum ad vim directivam eius: sed debet voluntarius, non coactus legem implere. Faquin. dict. cap. 2. versic. Quarta, & seqq. Vnde tales*

tales fori; qui in contractum transierunt, irrevocabiles sunt; l. quod semel, vbi Bart. ff. de decret. ab Ord. fac. Bellug. in spec. rub. 2. num. 2. & ibi Borrel. lit. D. & rub. 47. num. 1. vers. item quod, Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 7. cap. 20. num. 26. Olivan. in vsua. altum namque, cap. 3. num. 9. Mieres coll. 1. num. 5. Cancer. variar. part. 3. cap. 3. num. 68. Xamar vbi prox. Sesse decis. 74. num. 41. cum seqq. Bardaxi ad for. Aragon. tit. de his quæ D. Rex, num. 5. & seqq. fol. 49. D. Leon decis. 21. n. 2. & seqq. tom. 1. & dict. decis. 144. num. 10. & 56. tom. 2. & decis. 39. num. 70. tom. 3. D. Cerdan dict. cap. 1. §. 1. pluribus P. Fragofo de Repub. part. 1. lib. 1. disp. 1. §. 1. num. 100. & seqq. & disp. 3. §. 2. num. 213. & seqq. qui n. 219. de Regina, & filijs disputat. Amaya ad dict. l. 2. num. 13. cum seqq. C. ne fiscus rem, quam vendidit, lib. 10.

- 40 Unde est, quòd licet Dominus Rex habeat in Regno potestatem legibus absolutam, vt Brachia ipsius Regni fatentur in capitibus habilitationum Curiar. 1604. fol. 80. cum fori conditi in Curia mediante oblatione pecuniz in cōtractum transierunt, inde est, quòd Princeps nequit facere aliquid in eorum derogationem, vt Doctores supra traditi probant, &
- 41 cum eis omnes foristz. Nec etiam per modum legis, quia in Regnis nostræ Coronæ, Dominus Rex non statuit sine Curia contraforos, sed simul cum Curia, vt de Catalonia tradunt
- 42 Calicius, Peguera, & alij relati á Cancer. var. lib. 2. cap. 1. num. 7. & lib. 3. cap. 3. num. 52. Fontanel. decis. 3. n. 25. tom. 1. & decis. 283. num. 7. eod. tom. & de Aragonis Molin. verb. foros in Aragonia, & verb. libertates, fol. 304. col. 3. in fin. & ibi Portolés, Bardaxi ad for. Aragon. tit. quod Dominus Rex, num. 1. in fin. fol. 2. col. 4. num. 3. Sesse decis. 74. num. 46. & de inhibit. cap. 1. §. 5. num. 6. Calixtus Ramirez de l. regia, §. 19. & §. 25. qui non bené explicant, cum id limitandum sit quoad legem derogatoriam fororum, sicut explicat Belluga dict. rub. 47. num. 2. ibi: Et licet quidam foristæ velint dicere quòd Princeps foros nequeat facere citra Curiam, tamen non est verum indistinctè. Benè tamen fateor, quòd foros cōtra generales foros nequeat facere ex Regni privilegio (vt dixi) sed foros, & leges generales sic, quia hæc est Principis potestas. Quare apud nos quotidie fiunt leges sine Curia, vt notum est, per modum ordinationum, & pragmaticarum,

rūm; neque id incognitum est Cataloniæ, vt colligitur ex ad-
ductis à Xamar dict. part. 2. quæst. 7. num. 45. & seqq. & Ripoll
regul. cap. 35. num. 141. & clarius c. 25. n. 50. & seqq. aut Arago-
nensibus, vt tradit idem Ramirez §. 21. num. 12. vbi plura
exempla lit. R.

44 Sed irrevocabilitas horum fororum limitanda est casu quo
observatio ipsorum fororum repugnat publicæ vtilitati; nam
tunc Dominus Rex non tenetur foros observare, etiamsi
eos iurasset, vt ex Theologorum sententia tradit D. Leon de-
cis. 34. n. 24. tom. 1. lex enim est cōmune præceptum, ac com-
munis Reipublicæ sponsio, l. 1. ff. de legib. & ibi communiter
DD. atque adeò semper ad bonum publicū ordinatur. Bene
D. Thom. 1. 2. q. 9. art. 2. ibi: *Vnde oportet, quòd cūm lex maxi-
mè dicatur secundū ordinem ad bonum cōmune, quodcūque aliud præ-
ceptum de particulari opere nō habeat rationē legis, nisi secundū ordi-
nem ad bonum cōmune: & ideo lex ad bonum cōmune ordinatur.* De-
ficiente enim essentia legis, & ea deficit; & eo ipso quo turpia,
vel inutilia iubeantur, aut permittantur, lex non erit. Bart. in l.
ult. C. si adver. ius. c. erit autem lex, dist. 4. Myling. ad Princip.
instit. de iur. nat. n. 12. Corral. ad l. 1. de legib. part. 1. c. 3. n. 27.
Hugo Donel. lib. 1. com. c. 5. & ibi Illiger. lit. L. Menchaca il-
lust. cap. 31. n. 26. Sayr. in clavi reg. lib. 3. c. 1. n. 4. & cap. 3. n. 5.
Layman Theol. moral. tract. 4. cap. 1. num. 5. idem D. Tho-
mas de regimin. Princip. cap. 11. Rebuf. in proem. ad leges Gall.
tom. 1. artic. 1. glos. 1. num. 18. Navar. in commen. de finib. n. 28.
Anguian. de legib. lib. 1. per tot. & lib. 3. controver. 1. & 2. nos-
ter Salon de iust. & iur. tom. 1. col. mibi 511. dominus Morlá in
empor. tit. 1. num. 16. & seqq. Vazq. in 1. 2. disp. 155. cap. 2. & 3.
Salas de legib. disput. 1. sect. 1. Suarez de legib. lib. 1. cap. 7. nos-
ter Præpositus Rocafull in praxi moral. lib. 6. cap. 3. Fragos. de
Repub. part. 1. lib. 1. disp. 3. num. 202. Barbos. in collect. ad d. cap.
erit autem lex, num. 7. & seqq. Peguer. decis. 39. per totam. Ma-
ximè quando edictum temporale fit bono publico exigente;
nam tunc licet aduersetur foris, & nequeat fieri in vim edicti
perpetui, in vim edicti temporalis bene fieri potest, vt probat
Peguer. decis. 39. per tot. præcipuè num. 12. Cancer. var. lib. 3.
cap. 3. n. 52. & seqq. D. Mora in for. Diput. rub. 35. in not. lit. E.
quidquid in cōtrarium dicat Molin. in repert. verb. fori Aragon.

D. Laurentij Massieu oper. tom. 1.

C

Sed

- 46 Sed in ipsis foris, siue iure nostro, est aliqua differentia: nam alij sunt veré fori, alij actus Curiz, alia denique privilegia. Forus enim appellatur lex generalis, quæ omnes regnicolas comprehendit, sicut cōditæ à Domino Rege Iacobo, vt diximus *supra hoc s. num. 30.* vel ordinamenta, siue constitutiones à Rēgibus factæ, vel generali Curia conditæ de consensu totius Curiz; quæ leges in contractum transeunt, vt diximus. Vnde infertur, hos foros in Curia editos leges curiatis esse, sicut leges Romuli, qui primas leges Romanorum curiatis appellavit, *l. 2. in prin. ff. de orig. iur. ibi: Et ita leges quasdam, & ipse curiatis ad populum tulit.* Quas congregata multitudine factas Titus Livius scripsit *decad. 1. lib. 1. ibi: Rebus divinis ritè perpetratis, vocataque ad Consilium multitudine, quæ coalescere in populi vnus corpus nulla re paeterquam legibus poterat, iura dedit.* De consensu ipsius, dum status popularis duravit, tunc enim communem omnium sponsonem continebant, postea lege regia lata populus transferendo potestatem sponsonit le leges à Principe ferendas servaturum, *s. sed & quod Principi, instit. de iur. natur. gent. vt explicat Illigerus ad Donel. lib. 1. comit. cap. 16. lit. D.* Vnde cū stante antiqua Reipublicæ forma diversa Comitiorum genera essent, pro Comitiorum diversitate nomina accipiebant, erantque centuriatæ, curiatæ, & tributoriz, vt post alios Mercet. 2. opinion. 3. Illiger. dict. lib. 1. cap. 8. lit. B. de quibus Aulus Gellius *noct. atticar. lib. 15. cap. 27.* Alexander ab Alexand. *dier. genial. lib. 4. cap. 3.* Quare nostros foros Belluga *dict. rub. 47. num. 7.* leges curiatis vocat, sicut pariter constitutiones Cataloniz Fontanel. *de pact. claus. 3. glos. 3. num. 71.* & has omnes ligare certum est: tum quia omnibus requisitis constant, de quibus *in l. leges generales, C. de legib.* tum etiam quia eduntur iuxta formam, *l. humanum, C. de legib.* nempe congregatis Prælati, Proceribus, & Militibus Regni, ex illorum voluntate & consilio, vt docet Belluga *dict. rub. 47. num. 1.*
- 48 Actus veró Curiz in eo differt à foro: nam forus, vt dixi; ex consensu totius Curiz, hoc est, trium Brachiorum Regni, Ecclesiastici, Militaris, & Regalis, siue sindicorum vrbium, & oppidorum, atque ad eorum preces fit. Actus verò Curiz

ad vnus , vel duorum Brachiorum preces conceditur indifferenter : nam aliquando in vim legis profertur ; quod cognoscitur aliquibus signis, quæ notantur in *l. leges in prin. C. de legib.* Aliquando in vim privilegij, vt puta quia vtitur Princeps in decreto concessionis verbis *indulgemus, concedimus*, & his similibus, *arg. tex. in l. qui se patris, C. vnde liberi.* Differentia effectus hæc est, nam forus, vt dixi, lex generalis est, quæ ligat omnes indistincte, etiam inuitos, vel renitentes, *l. leges, C. de legib.* sufficit enim quod de consensu maioris partis Brachiorum Ecclesiastici, & Regalis edatur, *l. forma, C. de Decurionib.* Militaris verò nemine discrepante, quod à consuetudine obtinuit ordo, Fontanel. *de pact. clauf. 3. glos. 3. num. 73.* Sed actus Curiz editus ex cōsensu vnus Brachij, si ab alio impugnetur, vel contradicatur, aut protestetur, contradicenti, & protestanti non obest: nam non est lex, quia nō est commune præceptum, vt vult *l. 1. ff. de legib.* Notant hanc differentiam Belluga *vbi prox. num 4. D. Leon decis. 21. num. 1. tom. 1. Mied. in Cur. Ferdin. 1. col. 9. cap. fin. versic. Sed in Catalonia, Olivan. in vsat. alium namque, cap. 1. num. 16. Fontanel. dict. clauf. 3. glos. 3. num. 70. Ripoll regaliar. cap. 4. num. 43. & seqq. ex Aragonis Callx. Ramir. de lege regia, §. 19. in fin. licet omnino non explicet; sed §. 15. in not. lit. K. actum Curiz allegat.* Sicut enim plebiscitum erat, quod plebeio Magistratu rogante plebs cōstituebat, quod ab initio solam plebem astringebat. *Aul. Gel. noct. attic. lib. 15. cap. 21. ibi: Quibus rogationibus ante Patritij non tenebantur, donec Q. Hortensius Dictator eam legem tulit, vt eo iure, quod plebs statuisset, omnes Quirites tenerentur.* Sic apud nos, quod à Brachio Regali, quod populum repræsentat, precibus oblatum est in Curia, non ligat Militares, vel Ecclesiasticos, ipsis obstantibus, vel é contra. Si verò non obstant, neque protestentur, omnes ligant, vt Belluga, & cæteri tradunt, & sic definitum fuit per Senatum Regia sententia publicata per Nicolaum Dehona R. M. S. die 25. Maij 1591. ad favorem Regij Fiscii Procuratoris, & versus don Petrū Carroz dominū de Toga, & syndicos dicti oppidi, Cirat, & Argelita. Cuius tenor est, vt sequitur.

Xps.

AT T E N T O quòd in Curijs generalibus celebratis anno 1564. in villa Montilonis, per suam Regiam Majestatem fuit dispositum, & ordinatum ad supplicationem Brachiorum Ecclesiastici, & Regalis, ex iustis causis bonum publicum concernentibus, quòd populati in locis, & villis constructis prope flumen dictum de Millas habentes paludes ad amercandum canabem, & linum, quarum aqua delcurrit in dictum flumen, mutant infra brevem terminum eis præfingendum, in alium locum escolaticia, sive escolaticias dictarum paludum, ita quòd de cætero non redeat, neque discurrat earum aqua in flumen prædictum de Millas, sub pœna 25. libr. de bonis contravenientium irremissibiliter exigendarum, mandando præconizari publico præconio in dictis villis, & locis, ut nullus ignorantiam allegare possit, ut hæc, & alia latius in dicto actu Curiz continentur. Cuius virtute, & pro illius executione constat die 17. Augusti anni 1588. fuisse de provisione Locumtenentis Gubernatoris ultra rivum Vxonis præconizatum in locis de Cirat, Argelita, & Toga, quòd illorum habitatores habentes dictas paludes devient earum escolaticia à dicto flumine, ut non possit aqua à canabe, & lino infecta in illud discurrere, & redire, sub pœna in casu contraventionis in prædicto actu Curiz contenta. Et licet per syndicos prædictorum locorū, & nobilem don Petrum Carroz de Villaragut dominū, qui dicitur dicti loci de Toga, pro suo interesse fuerit appellatū à dicto præconio, sub prætextu inter alia, quòd dictæ paludes, seu maior pars habuerunt ab vrbe condita escolaticia in dictū flumen de Millas sine cōtradictione aliqua; & quòd prædictus actus Curiz non cōprehendit, neq; comprehendere potest personas de Brachio militari, neq; illorū bona, qualia sunt dicta loca, cum solū fuerit factus ad supplicationē aliorum Brachiorum, nimirū Ecclesiastici, & Regalis. Cæterum attento, quòd etsi cōstitisset fluxisse hucusq; dictam aquā in dictum flumen, quia tamē per dictā foralem dispositionē fuit id expressè prohibitū, non poterūt amplius habitatores dictorū locorum emittere illā ex dictis paludibus in dictum locum. *Attento insuper, quòd non constat; syndicum dicti Brachij militaris fuisse protestatum tēpore editionis, sive publicationis dicti actus Curia, neque ab eo proclamatū in dictis Curijs;*

Vnde

Unde in viam iuris comprehendit omnes, de quocunque Brachio sint, ac si esset forus ad supplicationem totius Curia concessus. Attento denique quòd pro parte dictorum appellantium non fuerunt talia deducta, nec allegata, propter quæ, aut aliàs debeat dictum præconium revocari, seu in aliquo reformari. Eapropter, & aliàs, attendendis attentis, conclusionem in Regio Consilio factam insequendo pronuntiamus, & declaramus cum interventu Fisci Regij Advocati, benè per dictum Locumtenentem Gubernatoris provisum cum dicto præconio, illudque quatenus oporteat, confirmamus, & minùs benè ab eo appellatum per syndicos dictorum locorum de Cirat, Argelita, & Toga, & don Petrum Carroz, non obstantibus in contrarium prætentis, & neutram partium im expensis condemnamus, sed pro bis tractis executionem fieri mandamus.

Vidal & pro Reg.

Vt. Monerde.

Vt. Cerdà.

Vt. Nuñez.

Vt. Pellicer F. A.

Publicata per Nicolaum Dehona R. M. S. die 25. Maij, 1591. Valentiz.

50 Demum privilegium est lex privata, qua aliquid contra legem privatæ personæ, aut vniversitati conceditur, *cap. privilegia, distinc. 3. Bald in l. lapilli, ff. de rer. divis. de quibus Belug. ibid. versic. Item habemus privilegium. Bardaxi infor. Aragon. tit. de privil. gener. Arag. fol. 26. num. 1. & seqq. Molin. verb. privilegium. & Portol. ad eum ibid. laté Cancer. var. lib. 3. cap. 3. per totam. Quare constitutiones personales, quia non ad consequentiam producuntur, beneficia, & privilegia magis quàm iura dicuntur. l. 12. & seqq. ff. de legib. Hug. Donel. lib. 1. c. 5. Ob quod vt plurimum iura cõtenta in corpore nostrorum privilegiorum, aut de speciali persona, vel vniversitate, aut de speciali casu loquuntur. Sed aliqua reperiuntur, quæ vniversaliter disponunt, vel ad vniversum Regnum postea extensa sunt, & sic omnes ligant, tuncque sunt ex legibus proprio nutu Principis conditis.*

51 Sed hæc iura hoc inter se commune habent, quòd quoties

donum à Curia, vel privato sanctionem obtinente, Principi offertur, pretiumque in iure condendo intervenit, transit dispositio in contractum, & irrevocabilis manet, vt ipse Belluga vbi proximè docet, & in rub. de invention. Cur. & rub. de donat. Cur. per tot. Quod non est intelligendum vt interpretatur Illiger ad Donel. lib. 12. com. cap. 4. lit. A. dicens, quòd ex eo quòd lex publica sponsio est, contractus pluries nominatur; & sic Arist. 1. Rhetor. pactum legem nominat, ac legem pactum: lex enim in eo sensu est pactum publicum, & pactum lex privata. Rad. Fornel. 5. rer. quotid. 14. nam in hoc significato etiam leges à Principe latæ sine pretij oblatione cōtractus vocari possunt. Si autem pretij oblatio non adsit, neque leges, neque privilegia irrevocabilia sunt, cūm id à potestate Principis pendeat, vt de legibus diximus dict. num. 30. & de privilegijs notat Glos. in cap. decet de Reg. iur. in 6. Pura alia de his iuribus cōgerit Bellug. dict. rub. 47. scitu dignissima; sed quoniam ab ipso tradantur doctissimè expedita, vt moris est, ibi videri poterunt.

5 3 Uniuersalis igitur iurisdictio Domini Regis in varios riuulos diducta, per diversos Magistratus in hoc Regno regitur. Quorū aliqui immediatè à Principe exercitium obtinent, quales sunt Regij officiales, qui in Regno præsunt iuxta metas officij ab vnoquoque ipsorum moderati, de quibus capite sequenti dicendum est. Alij autem ærarium Regni administrāt; eisque concessa est iurisdictio necessaria ad sui muneris prosecutionem, qui vocātur Deputati, de quibus breuiter attingemus capite tertio. Alij, qui iurisditionis exercitium tēporale habent, non immediate à D. Rege, sed mediante electione commissa vniuersitati, hique sunt Ordinarij locorum, de quibus in capite quarto: nam vrbis Magistratibus expeditis facile quid in quacunque vniuersitate fiat, inferri potest. Sed cūm specialiter officialibus vrbis cōmissa sit iurisdictio ademptoriorum in pascuis, ideo capite quinto de iure pascendi agere decrevi. Alij denique habent iurisditionem à Principe in dominium cōcessam, de quibus capite sexto. Sequitur immediatè contentionem expeditio capite septimo, & in octavo de iudicijs criminalibus institutio, relinquendo iudicia civilia ad secundam partem huius operis.

CAPVT

C A P V T I I.

De Magistratibus Regijs huius Regni Valentie.

§. I.

De officio Locumtenentis generalis Domini Regis, eiusque iurisdictione, potestate, & origine, ad for. 4. in extravag.

Que Visrey, fol. 36.

T E X T V S.

F E R D I N A N D V S R E X.

Anno 1510. Montisoni.

NTEM Senyor, com per fur del alt Rey en Marti de digna memoria, sia estat proveit, q̄ Visrey, ne Loctinent general no puixa esser posat en lo dit vostre Regne sino en cas de vrgent necessitat, ó de imminents bandositats, ó a suplicacio dels Iurats de Valencia, é lo dit fur fos temporal, é nunca sia estat confermat, é per consequéncia expirat. Perço lo dit Bras humilment suplica, sia merce de vostra Alteza, ab acte de la present Cort declarar lo dit fur esser expirat. E la Loctinença general posada per vostra Magestat a peticio de la dita Ciutat, è Iurats de aquella, esser expirada. Restant a vostra Magestat la Real prehemincia, així com ans de la edicio de dit fur era en poder dels antipassats Reys pera poder posar si volra Loctinent general. *Sa Magestat declara lo dit fur esser extinet, com fos temporal, restant sa Alteza en sa prehemencia Real, així com restava, y tenia ans de la edicio del dit fur.*

S V M M A R I A.

OMNIS iurisdictione á capite Regis, tanquam à fonte procedit, num. 1.

De Cancellar. & Vicecan. ibid.

Primus Magistratus est Prorex, num. 2.

Pro-

- Prorex representat Principem, num. 3.
 Qui de officio Proregis tractant, num. 4.
 Proregis officium antiquissimum est, num. 5.
 For. 23. de procur. expenditur ad probandum, quòd tēpore capti Regni iam officium hoc erat cognitum, num. 6.
 Prorex Locumtenens Regis vocatur, num. 7.
 Primus Prorex, de quo nomen habetur nostris iuribus, fuit Infans Petrus Aragonius, filius Domini Regis Iacobi 2. & patruus magnus Regis Petri 2. num. 8.
 Ratio, ob quam Proregis officium inductum fuit in Aragonia Regnis, num. 9.
 Proregis apud nos prima creatio haberi ex nostro iure non potest, n. 10.
 Prorex assimilatur Praefecto praetorio, num. 11.
 Prorex assimilatur Praefidi Provinciae, num. 12.
 Prorex praefertur Praefecto praetorio, & Proconsuli, num. 13.
 Prorex omnibus privilegijs, quibus Rex gaudet, vti censetur, ibid.
 Prorex nemini magis assimilatur, quàm ipsi Regi, num. 14.
 Proregis sigilli symbolo natura cognoscitur, nam est alter, & idem; unde alter nos vocatur, num. 15.
 Proregis officium magnatibus semper tribuitur, num. 16. & 14.
 Proreges Valentini ex Regia stirpe, num. 17.
 Guillelmus Raymundus de Mōcada Cubicularius Regis Martini, fuit primus Prorex, qui non ex Regē natus, num. 18.
 Prorex tempore Cōmunitatum, apud nos Germania, qui eam extirpavit, fuit Didacus Hurtado de Mēdoça, Comes de Melito, n. 19.
 Proreges à tempore Cōmunitatum vsque ad nostra tempora omnes recensentur, num. 20.
 Prorex praefertur omnibus Proceribus, Pralatis, & Magistratibus, num. 21.
 Prorex sedet in eodem solio, vbi Rex sedere consuevit, num. 22.
 Proregi debetur eadem reverentia, quae debetur Regi, num. 23.
 Proregis iurisdictio ordinaria est, num. 24. & 46. & 47.
 Iurisdictio ordinaria potest dari per modum mandati, num. 25.
 Regij Consiliarij Iudices ordinarij sunt, num. 26.
 Iurisdictio Proregis, & Consilij, eadem est, ibid.
 Prorex, & Consilium sunt vnum corpus individuum, num. 27.
 Proregis officium non expirat morte Domini Regis, num. 28. 47. & 50. cum seqq.

Prorex finito triennio continuare tenetur vsque ad adventum successoris, num. 29.

Princeps solus potest prorogare potestatem ab ipso concessam, num. 31.

Prorogatio non fit finito primo termino, num. 32.

Prorogatio obtineri, & presentari debet intra primū terminum, n. 33.

Limitatio temporis eam vim habet, vt finito eo contrariam contineat dispositionem, num. 34.

Iurisdicctio emanata per modum mandati, censetur delegata, num. 35.

l. meminisse oportebit 10. ff. offic. Proconsul. expenditur, num. 36.

l. vnic. §. 1. C. vt omnes iudices, tam civiles, quàm criminales, expenditur, ibid.

Prorex non solū potest, sed tenetur continuare finito triennio, n. 37.

Si contrarium operabitur, sindicari potest, num. 38.

Doctores tenentes quod debet continuare, num. 39.

Idem de subrogato Proregis, eo mortuo, num. 40.

Observatio Senatus, num. 41.

Officium tacitè prorogatum, dum non mittitur successor, num. 42.

Officium non extinguitur donec successor pervenerit, num. 43.

Officium non dicitur novum per continuationem, sed veteris extensio, num. 44.

Iuramentum, & fideiussores in principio magistratus praestiti extenduntur ad prorogatum, ibidem.

Iurisdicctio ordinaria conceditur à Principe per modum mandati, n. 45.

Proregis iurisdicctio quare ordinaria est, num. 47.

Effectus aliquot iurisdictionis ordinariæ in Prorege, n. 49. & seqq.

Bardaxi sententia apud nos non habet locum, num. 51.

For. 2. & 17. de procurat. in contrarium adducti declarantur, n. 52.

Regia dignitas nunquam moritur, num. 53.

Quare presente Rege cesset Proregis potestas, num. 54.

Gubernatoris officium ad representationem primogeniti Regis introductum fuit, num. 55.

Plures quaestiones de Prorege tractant Doctores laudati, num. 56.

Prorex habet potestatem subordinatam legibus Provinciae, num. 57.

Proreges non habent plenitudinem potestatis legibus absolutam, n. 58.

Prorex tenetur iurare observationem iuris patrij, num. 59.

Prorex habet quadruplicem potestatem, scilicet dispositivam, iudicialiam, gratiosam, & æconomicam, num. 60.

Politica, & æconomica specie differunt, num. 61.

Oeco-

34 De regim. Reg. Val.

Oeconomiam imitatur principatus, num. 62.

Domus est parva civitas; unde Reipublicæ rector in rebus domesticis exerceri debet, num. 63.

Civitas magna domus est, & politica communis œconomia, num. 64.

Princeps pater, patronus, curator, & defensor subditorum, ibidem, & num. 107.

Prorex habet potestatem politicam, & œconomicam, num. 65.

Prorex expellere potest à Regno qui nocui sunt publicæ tranquillitati, virtute potestatis œconomicae, & in subsidium politicae, & iurisdictionis, num. 66.

l. congruit, ff. de offic. Præsidis expenditur, num. 67.

Metroici dicebantur vagabundi, num. 68.

Ratio superioris sententiæ traditur, num. 69.

Qui expellendi sunt, num. 70.

Princeps medicus est, ex Isala, 71.

Privil. 1. Regis Ferdinandi Secundi explicatur, num. 72.

Prorex concedere potest privilegium, num. 73.

Dictio alius facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, n. 74.

For. 77. Cur. an. 1385. expenditur, num. 75.

Exterminatio à Regno per œconomicam potestatem vsu recepta est, num. 76.

In Ecclesiasticos idem observari, num. 77.

Prorex non passim hac potestate uti debet, attenda fororum providentia, num. 78.

Senecæ elegans dictum circa materiam, num. 79.

Prorex curare debet de ubertate annonæ, num. 80.

Vulgi unica cura est, de annona nempe, ex Tacito, num. 81.

Proregi non abdicatur potestas curandi de annona, etiamsi id ex foro spectet ad iuratos, num. 82.

Administratio officialibus vrbis concessa non præiudicatur ex superintendentia Proregis, num. 83.

Princeps sicut parens subditorum est, est maritus Reipublicæ, n. 84.

Prorex debet curare ut populus honestè oblectetur, num. 85.

Populi pueritiam imitantur, num. 86.

Populi tristitia cogitationes adversus Magistratus, & Principem excitat, num. 87.

Agitationes taurorum Hispaniæ primùm denegatæ, denique à Pontificibus permissæ, ibid.

Super-

Superfluitates in ornatu, convivij, & sumptibus corrigere ad Principem attinet, num. 87.

Intemperantia ornatus, & sumptus periculosa & damnosa in Republica, num. 88.

Inde maleficia oriuntur, num. 89.

Memorabilis sententia cuiusdam oratoris, num. 90.

Virorum excessus in ornatu mala quæ gignit, Seneca, num. 91.

Istius excessus nostro ævo difficilis medella, num. 92.

Prorex delicti indultum concedere potest, si adsit partis remissio, n. 93.

Limica primò, in aggressione domus, vulgò trencamèt de alberch, num. 94.

Item, casu fractionis pacis homicidio secuto, num. 95.

Item, in homicidio Clerici, nisi habita absolutione à Sede Apostolica, num. 96.

Item, in delatione pugionis, aut ensis de punta de gra de ordi, y agulla espardeñera, num. 97.

Item, delinquenti cum instrumento manuali filicis, num. 98.

Item, delicta committivarum, num. 99.

Fori 33. & 34. de criminib. explicantur, num. 100.

Delicto duplex offensa fit, privata, & publica, num. 101.

Princeps vt caput Reipublicæ, benè potest remittere offensam eiusdem, num. 102.

Forma observanda in concessione gratiæ, num. 103.

Pœna imposita iure divino, vel naturali, remitti nequit; iure verò civili remittitur, num. 104.

Pater potest remittere iniuriam filio illatã sine ipsius consensu, n. 105.

Contraria sententia, num. 106.

Occidens Principem parricidium committit, num. 107.

Pœna licet imponatur iure naturali, vel divino, si in parte executioni mandata fuit, poterit remitti sine consensu partis offensa, n. 108.

Ex iusta causa omnes pœnæ condonantur sine consensu partis, n. 109.

Circa existentiam causæ credendus est Princeps, num. 110.

DIXI capite præcedenti, Domino Regi competere omnimodam iurisdictionem in Regno, nemini mortalium quoad temporalia subiectam: nunc autem videndum est qualiter ab ipso regatur, atque administretur. Sed imprimis notandum est, non hîc loqui de administratione per-

personali ipsius Principis, nam hoc mediante Cancellario, Vicecancellario, ac regètib. Cancellariam in sacro supremo Aragonum Consilio moderatur: de quorum officio, origine, & potestate habentur aliqua in libro ordinationis domus Regiz, compilato à Domino Rege Petro Secundo, *part. 2. fol. 42. & seqq.* cuius exemplar manuscriptum habetur in archivo officij Magistri Rationalis Regiz Curiz huius Urbis, & Regni, traduntque aliqua Belluga *dict. rub. 6. num. 6.* & ad eum Borrel. *lit. S. Mieres coll. 6. in Cur. Cervar. Oliven. in vs at. alium namque cap. 4. num. 39. & seqq.* Molin. *in report. for. Aragon. Versic. Vicecancellarius*, & Portol. *ibidem*, omnino videntur, præcipuè *num. 9. & 13.* Bardaxi *in for. 2. de iuram. vendit. per tot. fol. 75.* Sed de Magistratibus, per quos in Regno ordinariè iurisdictionis, atque potestas Regia administratur.

Certum enim est, omnem iurisdictionem à capite Regis tanquam à fonte procedere, & in Magistratus cæteros tanquam in rivus derivari, ita ut qui ab eo iurisdictionem non suscipit, ut à fonte rivus subtracto fomento aret, necessariò & siccatur. Vital. *in rub. for. Aragon. de iudicib. relatus à Bardaxi tit. quòd primogenitus possit, num. 5. fol. mihi 65.* dominus Thomas Cerdan *in arbor. iurisdic. in prin.* Quare cum apud nos neque sub rubricis fororum, neque in aliqua ex eis ordinatè, aut methodicè de nostris Magistratibus tractetur, iuxta prærogativam vniuscuiusque Magistratus aliqua trademus.

- 2 Prima enim dignitas post Regiam celsitudinem Domini Proregis, sive Locumtenentis, Ducisque generalis in Regno est, non tam antiquitate originis apud nos, quàm qualitate splendoris, superioritatis, & excellentiæ: repræsentat enim invictissimi Domini nostri Regis personam, ac tam in rebus politicis, quàm bellicis administrationem omnem in Regno sustinet. De quo plura Maranta *de ord. iudic. part. 5. in prin. n. 9.* Borrel. *de præstan Regis Cathol. in præfat. num. 60.* Camill. *de Curt. de feud. part. 1. num. 5. fol. 9.* Marius Mata *in consuet. Pa-nor. cap. 11. num. 28. & in comment. cap. Alfonsus 21. num. 4. & seqq.* Carol. de Grass. *de exceptionib. except. 1. n. 43.* plura don Francisc. à Ponte *in vberissimo tract. de potest. Proreg. per tot. & præcipuè tit. 7. de assens. Reg. 5. 6. num. 24. & seqq.* Mastril. *de Magistr. lib. 5. cap. 6. per tot.* don Ioan. Solorçano *de iur. Indiar. lib. 4.*

lib. 4. c. 9. per tot. tom. 2. & in Polic, Indiar. lib. 5. cap. 12. per tot. qui plures & plura tradunt: ex Catalaunis Olibanus in vsat. alium namque, cap. 4. numer. 8. & sequentib. Cancer. variar. lib. 3. cap. 3. num. 325. & sequentib. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 15. num. 110. & decis. 3. nu. 22. & seqq. tom. 1. Ioseph. Ramon. consil. 3. num. 17. & seqq. Ripoll. regal. cap. 1. num. 13. & c. 21. num. 29. cum seqq. Xamar. de offic. iudic. & Advocat. p. 1. cap. 7. n. 97. ex Aragonensibus Molino in repertor. for. verbo Locumtenens generalis, & Portol. ad eum ibidem, Bardaxi ad for. Aragon. tit. quod Dominus Rex non possit facere Locumtenentem, num. 3. fol. mihi 58. & ex nostratibus Bellug. in specul. rubric. 1. vbi Borrell. lit. L. & rubr. 24. §. postremo, num. 5. Domin. Cerdan in arbore iurisdic. verbo Visorey, & in veritoq. c. 1. §. 2. per tot.

- 5 Proregis officium novum non esse, ex pluribus comprobatur Mastrill. *ibid.* num. 3. quæ hîc non repetuntur, cum conspicuè explicentur: apud nos etiam novum non est, si rectè perpendatur, nam licet vsus huius maximi Magistratus non semper in Regno habitus sit: tamen ab eo capto de illo fit mentio in for. 36. de iurisd. omn. iud. & for. 18. de Cur. & Baiul. & for. 23. de procurator. sicquè benè sequitur tunc iam cognitum fuisse. Fuerunt enim dicti fori cõditi ann. 1240. vt cap. præcedenti diximus, in eisque hæc verba habentur in for. 36. *Nengu no pusque esser Iutge elet sinolfa el Princep, ô son Lochtinent.* Et in for. 23. *Aquells que tindran nostre logar, id est, nostri Locumtenentes.* Proreges enim Locumtenentes Regis vocantur, tum à Doctoribus relatis per Mastril. *dict. cap. 6. num. 1.* & Solorç. *dict. cap. 9. nu. 10.* tum etiam ab omnibus nostræ Coronæ Auctoribus supra laudatis, imò Dominus Rex semper sic Proreges appellat in suis rescriptis. Et in for. præcipuè in nostro text. & de Prorege hunc forum interpretatus fuit Tarazona *instit. foral. lib. 1. titul. 5. in fin. princip.*

- 8 Demum Infans Petrus Aragonius Comes Ripacursiz, & Mõtancarû de Prades, filius D. Iacobi Reg. Secun. & patruus magnus D. R. Petr. Sec. fuit Prorex huius Regni ann. 1355. vt patet ex privil. 75. D. R. Petr. Sec. & abhinc frequentius nominantur in nostris iuribus, vnde non est mirum, quod tẽpore D. Reg. Martini, iã de modo, & forma nominandi Proregem certis tantû in casibus ageretur in for. 1. in extrav. *que Visrey. fol. 36. cõdito an. 1403.* D. Laurentij Matthen oper. tom. 1. D Ra.

9 Rationem introducendi hunc Magistratum tradit Oliban. d. c. 4. n. 58. nempe absentiam D. Regis, nā ob eam necesse habuit aliquem supremum Magistratum deputare, qui pro eo, & illius nomine regalias exerceret, & vniversalem in Provincia haberet iurisdictionem, qui à foro destinatus non erat, quem Locumtenentem generalem appellavit. Et cum tēpore D. R. Petri Sec. (qui est Aragoniæ Petr. Tert.) ob multitudinem bellorum vltra mare Regis absentiz frequentiores esse cœperint, vt nostri historici narrant, & signanter Vician. d. p. 3. fol. 6. Marian. d. lib. 16. c. 12. 13. & 19. & lib. 17. c. 1. 3. 6. & 9. inde abhinc frequentius apud nostra iura Locumtenentes memoratos inuenimus.

10 Quando autē hunc Magistratū Reges nostri crearūt, apud nostros Auctores nō habetur, nā vt ait Bardax. tit. de offi. Locūt. gen. n. 2. fol. 72. forus loquitur iā de eo in esse producto (quod apud nos de d. privil. 75. pariter dicendū est, nā est ius antiquius quod de eo loquitur clare) Neq; Catalani tradūt: sicq; quid certi affirmare nequim⁹, nā à principio nullo iure inductū fuit, sed necessitate vrgente, voluntateq; D. Reg. cooperante, à qua creatio illius pendebat. Quare & in d. for. 1. in ext. que Visrey⁹ creandi necessitas ita perpēsa fuit, vt licet tēporaliter decerneretur à D. R. Martino, ne alijs in casibus creari posset; sed cū ex Regia præminentia ius creandi similes Magistratus in Principe resideat, visceribus eius affixa, vt dicto text. nostro habetur: inde est quod D. Rex Ferdinandus & dispositionem dicti for. 1. extinctam declaret, & ad se pertinere præfatam præminentiam constanter affirmet.

11 Hunc Magistratū plures Præfecto Pretorio cōparant ad text. in l. vnic. ff. de off. Præf. Præf. l. vnic. C. de sent. Præf. Præf. Spec. Dec. Surgen. & Olib. cū relatis à Mastrill. d. c. 6. n. 22. & ipsi assimilari in pluribus cōpertum est, vt dixit Olib. ibid. & patet ex traditis, doctis. à D. Franc. Amaya ad l. curialibus 66. c. 2. per tot. C. de Decurion. lib. 10. nam vt ex Casiodor. nu. 4. tradit: Vice sacra vbiq; iudicabat, & nullus ei miles de foris sui authoritate præscribebat. quæ consonat cū nostrorū Proregū potestate, vt infra dicetur.

12 Alij, Proconsuli assimilari tenent, relati ab ipso Mastrill. num. 33. seu Præsidi Provinciæ, pluribus laudatis Solorç. dict. lib. 4. cap. 9. num. 6. pluribus etiam Marius Giurb. consil. 19.

num. 13.

num. 13. & seqq. Sed omnium sententia sustineri potest, nam ut plures tenent, Proreges non solum assimilantur, sed etiam præferuntur Præfecto Prætorio, Proconsuli, & Provinciæ Præfidi, idem Mastrill. alijs relatis, *ibid.* num. 24. nã omnibus privilegijs, & prærogativis quibus Reges gaudent, ipsi fruuntur, *l. vnicuique, C. de proxim. Sacror. Scrin. lib. 12.* Bartol. *in l. comperimus, num. 4. eod. titul. Roman. singul. 167. & singul. 367.* Menoch. *consil. 52. num. 162.* Ioann. Francisc. Leonard. de Margil. *cap. 3. n. 9.* Frecc. *titul. quis dicatur Dux n. 29.* Surgen. de Neap. *illust. c. 22. n. 8.* Alvar. *in specul. Pontif. c. 54. num. 34.* Carol. de Graf. *de except. except. 1. nu. 45.* Castal. *de Imperat. q. 65. n. 5.* Surd. *consil. 281. n. 1. & seq. & consil. 540. n. 18.* etiã si sint specialia, Milanens. *decis. 8.* optimè his omnibus, & alijs quam plurimis relatis Solorç. *dict. cap. 9. num. 10. & 11.* & in Politic. *dict. cap. 12. versic. Pero de qualquier suerte.* nam ut ipse, *dict. num. 10.* ait, nulli magis propriè nostri Proreges assimilantur, quàm ipsis Regibus, quorum comitatu eligi solent, magna ipsi alioqui nobilitate, & dignitate fulgentes. Ad cuius dicti probationem num. 12. adducit Marium Zuarium in *emblem. Politic. 16. pag. 108.* qui sub symbolo, *sigilli*, representationem Proregum optime demonstrat, adiuncta inscriptione, *alter, & idem.* Quod consonat cum eo quod nostri de Proregibus dicunt, nempe esse, *alter nos Regis.* ex clausula expressa tituli ipsorum, cuius formam ad literam tradit Viciana in *4. part. Chronicle Valentin. pagin. mihi 32.* tradunt Olibanus *dict. cap. 4. num. 58.* Bardaxi *dict. fol. 58. num. 4.* Belluga *dict. rubric. 25. num. 4.* Domin. Cerdan. *d. cap. 2. ibi: Tanquam alter nos,* Mastrill. *dict. cap. 6. num. 32.* Sesse *decis. 175. nu. 5.* Giurb. *consil. 19. num. 19, & seqq.* Vincent. de Franch. *decis. 165. n. 3. vbi Flavius Amendol. in addit. Ripoll. regal. d. c. 1. nu. 33. & d. c. 21. n. 28. & seqq.* Xamar. *d. c. 7. num. 19.*

Ob quod, cum representatio Regiz personæ tam expressa, & immediata sit, inde est, ut hoc officium magnatibus semper mandetur; imò á principio proximiores ipsius Regis, ex ipsa Regia stirpe ad hunc Magistratum regendum destinabantur. Nam, ut diximus ex *dict. privileg. 75. R. Petr. Secundus,* Petrum patrum magnum Locumtenentem creavit. Ex *privil. 90. eiusdem Regis* constat, Ferdinandum fratrè Mar-

chionem Dertulz , & Dominum de Albarracin, Locumtenentem fuisse anno 1319. (quod clare liquet, licet ibi dicatur *generali Gubernatori nostro* : nam subdit, *nec non Regentibus Cancellariâ ipsius*, Gubernator enim in hoc Regno nunquam iudicavit per Regentes, & Cancellariam, sed per Assessores, ut mox dicitur : & loquitur de commissione causarum, quam nunquã Assessoribus factam fuisse est compertum, neque ab ipsis fuit sicut à Regētibus) Ex for. 34. *de secur. præstand.* & for. 2. *de his qui ad Eccles. confugiunt*, apparet Infantem Ioannem primogenitum eiusdem Regis Petri Secundi fuisse Locumtenentē anno 1370. Ex for. 20. *de Cur. & Baiul.* idem ann. 1374. Ex priv. 134. eiusdem R. Petr. Secundi, & privil. 1. & 3. R. Ioan. Primi, idem constat, nam ipse parenti successit in Regno.

18 Ex privil. 25. & 26. R. Martini resultat, Guillelmum Raymondum de Moncada, Cubiculariū eiusdem, apud nos, *Camarlengo*, Locumtenentem fuisse ann. 1409. Et nota in his iuribus, quod expresse vocatur *Vifrey*. Deinceps Dñs Ioannes Rex Navarræ frater Alphonsi Tertij, demumque Ioannes Secundus Locumtenens fuit anno 1438. Privileg. 19. & sequentibus. R. Alphonsi Ter. ex for. 54. *de iur. emphiteot.* anno 1444. ex for. 13. *de pastur.* for. 21. & 30. *de procuratorib.* usque ad annum 1446. Iterum Mariâ Regina vxor ipsius Alphonsi Tertij, fuit Locumtenens anno 1440. Privileg. 38. & pluribus sequentibus. R. Alphonsi Tertij. Deinde Dominus Rex Ferdinandus, cognomento Catholicus, fuit Locumtenens parentis. Privil. 1. Reg. Ferdinand. secundi anno 1472. Demum Ioannes de Lanuza, é cubiculo Regis, Iustitiæque Aragonum, fuit Locumtenens anno 1492. Constat ex provisione, de qua Dominus Mora, *in compilat. for. general. in addit. ad rubr. 11. pag. mibi 351.* Henricus Aragonius, Dux Segobris. Comes Ampuriarum, frater patruelis eiusdem R. Ferdin. Secun. fuit Locumtenens ann. 1497. Privil. 17. R. Ferd. Secun. Ioanna Regina Neapolitana, soror eiusdem Regis Cathol. fuit Locumtenens anno 1505. & seqq. Privil. 27. 29. & 31. eiusdem. Reg. iunctis traditis à Viciana dict. 4. part. fol. 19. pag. 2. ad fi. Didac. Hurtado de Mendoza, Comes de Melito, fuit Locumtenens tempore Cōmunitatum, sive ut nostrates vocant, *la Germania*, iuravitq; die 21. Maij. 1520. Post eū Regina Ger.

Germana fuit Locumtenens Domini Regis, dum nupta fuit Marchioni de Aspore, posteaque ad alia vota convolans eodem defuncto cum Duce Calabriz, ipsa, & Ferdinandus Dux Calabriz fuerunt Locumtenentes perpetui ab anno 1527. for. 27. de minor. for. 23. de Cur. & Baiul. for. 91. & 118. de iurisdic. omn. iudic. for. 20. & 43. de testib.

20 Hi enim Proreges sunt, quorum iura nostra antiqua meminere. Post eos vero continué hoc munus subierunt sequentes. Bernardinus á Cardenas Dux Maquedz, & Marchio de Elche, creatus fuit Locumtenens immediatè post Ducem Calabriz anno 1553. duxitque munus per aliquos annos sequentes. Alfonso Aragonius Dux Segobriz, fuit creatus Locumtenens anno 1561. complevitque triènum. Marchio de Mòdejar successor destinatus, iuravit die 1. Decembris 1562. Antonius Alfonso Pimentel Comes de Benavente, fuit Prorex nominatus anno 1567. & gubernavit Regnum vsque ad annum 1574. cui successit Vespasianus Gonçaga Princeps de Sabone, Dux de Trayeto, gubernavitque anno 1575. cum duobus seqq. parteque anni 1578. Dux Naxerz successor datus, iuravitque die 31. Julij 1578. Franciscus Moncada Marchio Aytonz, ab anno 1581. vsque ad 1594. Franciscus Sandoval & Rojas, Marchio de Denia, iuravit die 28. Junij 1595. duxitque munus anno 1596. & 1597. qui demum Dux Lerma creatus, Pijssimo Domino Philippo Tertio carus, supremi gradus Magistratum apud eum obtinuit, demumque ad purpuratum sacerdotium transivit. Huic successor fuit datus Ioannes Alfonso Pimentel, Antonij filius, Comes de Benavente, iuramentum præstitit die 28. Maij 1598. gubernavitque ad initium anni 1602. Deinceps Ioannes á Ribera Patriarcha Antiochenus, quòdā noster Præsul pijssimus, ad Locumtenentiam eVectus fuit ann. 1602. vsque ad initium anni 1604. abhinc Ioannes á Sandoval Marchio de Villamisar, qui dignitatē obtinendo obiit Valentiz die 24. Ianuarij 1606. Ludovicus Carrillo & Toledo Marchio de Caracena, successor destinatus fuit ab anno 1607. vsque ad diem 17. Octobris 1615. Gomezius Suarez de Figueroa Dux Feriz, locum ipsius occupavit die 27. Novembris 1615. vsque ad diem 11. Julij 1618. Antonius Pimentel Marchio de Tavera, Locum

D 3

tenen.

tenentis officium subijt die 25. Martij 1619. vsque ad 4. Decembris 1622. Enricus Avila & Guzman Marchio de Povar, sequenti die iuravit, obtinuitque munus vsque ad 20. Maij 1627. Ludovicus Fajardo & Bequesenes Marchio de los Velez, locum ipsius aggressus fuit die 2. Ianuarij 1624. Regitq; officium vsque ad funus, nam obiit Valentiz die 24. Novembris 1631. cuius successor fuit nominatus filius Petrus Fajardo Marchio de los Velez, iuramentum prætstitit die 19. Decembris, eiusdem anni, continuavitque vsq; ad 23. Maij 1635. Ferdinandus á Borgia Præsentor maior nostræ Montefianæ Militiz, successit ab ipso die vsque ad 18. Septembris 1640. Fredericus Colona Princeps de Butera, successit die sequent vsque ad 20. Martij 1641. Ludovicus de la Cerda Dux die Medinaceli, à die 27. Maij eiusdem anni, vsque ad 22. Februarij 1642. Franciscus á Borgia Dux Gandiæ, á 12. Maij subsequenti, vsque ad 15. Decembris eiusdem anni. Rodericus Ponce de Leon Dux de Arcos, ab ipso die, vsq; ad 5. Octobris 1645. Eduardus Ferdinandus Alvarez de Toledo Comes Oropesius, à die 7. Decembris 1645. vsque ad 16. Augusti 1650. Frater Petrus Urbina Archiepiscopus Valentinus à die sequenti vsque ad eandem anni 1652. quo Ludovicus Guillelmus de Moncada Princeps Paternó, Duxq; de Montalto, Dominus meus colēdissimus, ipsum officium obtinuit.

- 21 Sed ut ad rem redeamus, ex eadem repræsentatione evenit, ut præferatur cunctis Proceribus, Prælati, & Magistratibus Regni, Mar. Mut. *in dict. cap. 21. n. 1.* sedeatque in eodem folio ubi sedere Rex consuevit. Bellug. *in specul. rubr. 6. num. 4.* Casan. *in cathal. glor. mund. part. 5. considerat. 32.* Alvar. *in specul. Pontif. cap. 54. num. 35.* Bobadill. *in politic. lib. 3. cap. 2. n. 1. lit. C. & num. 20.* eique debeat idem honor, ac reverentia, qui debetur Regi, ex traditis à Menoch. *consil. 52. num. 1. lib. 1.* cum sit Principis imago, plura á Ponte *in dict. tract. Mastril. dict. cap. 6. num. 74.* Solorç. *dict. cap. 4. num. 13.* Mandriaga *in tract. del Senado, y su Principe, cap. 4. versic. El tercer Senado.*
- 24 Sed videndum est, an habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Delegatam habere tenuerunt Michael. Ferr. *1. part. observat. Cathal. cap. 9.* Oliban. *dict. cap. 4. num. 37.* Fontanel. *de pact. claus. 4. gloss. 10. nu. 10.* Cancer. *variar. res. lib. 3.*

cap. 3. num. 327. Sed rationes ab ipsis traditæ nullatenus subsistunt, ac per consequens, neque sententia tenenda.

Ratio ob quã Olibanus in eam sententiã inclinãt, ea est, nempe potestãtẽ à Rege dimanare in Locumtenentem per modũ mandati, sicq; delegatã esse infert. Ad quod satisfit ex allegatis à Cãcer. *vbi proximẽ nu. 326.* nempe iurisdictionem ordinariã
 25 posse dari à Principe per modum mandati, *l. 1. §. ab initio, ff. de offic. Præfekt. vrbis, cap. tua de offic. Vicar. cap. legatos, de offic. delegat. in 6. cap. si Abbatẽ, de elect. eod. lib. 6. Bellug. dict. rubr. 24. versic. Postremo, num. 5.* Quod amplius convincitur ex eo,
 26 nam idem Olibanus *num. 38. 45. & 49.* tradit Regios Consiliarios iurisdictionem ordinariam habere, eo quod à lege, sive
 27 constitutione Cataloniz dimanat. Sed iurisdictione eorum eadem est, ac iurisdictione Locumtenentis; est enim vnum corpus individuum, atque inseparabile Prorex, & Consilium, ita vt nec Prorex absque Doctoribus Regij Consilij, nec Regium Consilium absque Rege, vel Prorege causas decidere valeat, iustitiamque administrare ex iuribus Cataloniz allegatis per Ioseph. Ramon *consil. 3. num. 34. & seqq.* ergo eo ipso, quod iurisdictione Regij Consilij fluat per modum legis, & constitutionis, & ordinaria sit: pariter & iurisdictione Proregis erit ordinaria, cum vna eademque sit. Est enim Prorex Præsides Consilij, & sic caput ipsius, dataque per leges Provincie Consilio iurisdictione ordinaria, & capiti est attributa; præsertim cum contrarium legibus ipsis non sit cautum (nam si cautum esset, vtique isti Doctores allegarent) argumentando de toto ad partem, vel è contra. *Barbos. argum. 104. num. 1.* nec Rex nominando Proregem aliud facit, quàm caput illius Consilij temporaliter constituere, personamque designare, ad quam iurisdictione illa ordinaria competat.

28 Ratio autem adducta à Iacobo Cãcer. *dict. num. 327.* sufficiens non est ad probandum, iurisdictionem delegatam esse: nam non ex eo quod morte concedentis finiatur, sequitur non esse ordinariam, vt statim dicam. Ratio denique adducta à Fontanella in eum vrget, nam quidquid dicat, Locumtenentes ad trienniũ in Regnis Europæ, ad sexenniũ in Regnis Americæ à Domino nostro Rege Catholico destinantur (Fontanella enim quamquam doctẽ tractatum de pactis nuptialibus, & de-

& decisionū tomos cōtexuit, nunquam senatoriam dignitatem consecutus fuit, atque adeò non mirum, quòd hæc ignorasset, cum privilegia huiusmodi non pateant privatis Doctoribus) eoque tempore elapso, vel confirmantur Proreges, vel successores mittuntur. Nonne ab exteris consuetudo nostra laudatur, vt Provinciæ concedantur, ea lege quod triēnij, vel sexēnij, vt plurimum potestas sit? Sic consulente Cleobulo Meleander monebatur apud Barclaium in Argenide *lib. 3.* dum ex duobus vinculis, quæ Siciliam seditionibus procerum obnoxiam reddebant, vnus: *Mos (inquit) constituendi Praetores Provinciarum in eam legem, vt non ante Magistratu, quam vita decedant.* Nonne Hispania est, illa ab aduerso litore diffusa Regio, quam æmulam sæpè Siciliae, vocat, eamque imitari suadet, vt seditionū vincula delerentur: sicut & Gallia ipsa Sicilia? Equidem ea est. Quare igitur de temporali destinatione ambigitur? Quod & probant Doctores supra laudati, & ex titulis clarè liquet, atque adeò licèt triēnalia sunt, eo ipso quo videmus continuare, vsque ad adventum successoris iurisdictio ordinaria comprobatur. Hanc sententiam tenuerunt Bellug. ²⁹ *vbi sup. Bardaxi ad foros Aragon. dict. titul. quod Dominus Rex nō possit, pag. 59. numer. 7. versic. Contrarium. D. Cerdan dict. §. 2. pag. 16. in fin. Philipp. Franc. Alexand. Lucas de Pen. & alij, quamplures relati á Solorç. dict. cap. 9. num. 11.*

Sed vt nullatenus hæsitari possit, an eo quod sint officia hæc temporalia, continuare possit Locumtenens vsque ad adventum successoris, ad literam tradere decrevi allegationem doctissimi Dñi Doctoris Vincentij Planes Regij Fisci Advocati, prout iacet in dietario Regij Senatus, ab ann. 1622. vsque ad 1633. fol. 62.

Allegatio Domini Doctoris Vincentij Planes R. F. Adv.

³⁰ **I** Vnctis omnibus Aulis fuit dubitatum, vtrum finito triēnio officij Excellentis Proregis Marchionis de los Velez, absque prorogatione aliqua posset continuare in administratione officij. Et licèt prima facie videbatur dicendum, quod non, quia licèt sua Maiestas potest prorogare. Vazq. *de success. progress. lib. 3. §. 30. num. 85. Casiodor. var. lib. 7. cap. 2. qui nōmini*

mine Principis in hæc verba prorumpit: *In vestro proposito sit administrationem vnus anni suscipere; nostrum est merentibus tempus augere.* Et licet sit verum dicere, suam Maiestatem dictum tempus prorogare, vel de novo creare, & nominare: sed tamen verissimum est affirmare, huiusmodi prorogationem concedendam esse, antequam primum tempus labatur, finito enim, & completo cursu primi temporis, prorogatio minimè fit, nec facta tenet, quia non haberet quid prorogaret, *l. sed etsi manente, ff. de precar. c. dissolvendum, de sponsalib. nup. Speculat. titul. de dilat. §. nunc. dicamus, versic. Et sunt hæc, Rebuf. in concordant. Franci. tit. de prorogat. dilat. ad proband. verb. Francisc. Camill. Borrell. de Magistrat. lib. 1. cap. 12. num. 50. 61. & seqq. Novar. collectan. 72. num. 14. & 15. Maltrill. decis. 35. num. 3. Castill. decis. 102. num. 11. & seqq.* Qui omnes affirmant, non solum intra primum tempus consequendam esse
 32
 33
 34
 prorogationem, sed etiam presentandam: ergo tam ex prædicto capite, quam ex lapsu triennij, videtur extincta iurisdic-
 dictio, cum limitati temporis tanta sit vis, vt lapsa eo contra-
 riam contineat dispositionem, *l. Tais ancilla 41. §. infra, ff. de fideicommiss. libert. l. si intra 23. ff. de stat. libert. l. non distinguuntur 32. §. fin. l. arbiter 50. §. vltim. ff. de arbitr. Bald. in proæm. §. hæc autem tua, Angel. in l. si vnus, §. si cum libero, ff. de iust. & iur. Surd. consil. 294. num. 9. idem Surd. decis. 202. num. 18. Ant. Fabr. in l. meminisse 10. ff. de offic. Proconsul. vbi pro ratione dubitandi hanc assignat.*

Secundo consideratur pro parte affirmativa, quod iurisdic-
 35
 dictio est emanata à sua Maiestate per modum mandati, & per consequens videtur habere iurisdictionem delegatam, que finito tempore non potest continuari, Bald. in dict. l. meminisse oportebit, num. 3 ff. de offic. Proconsul. Bovadill. lib. 1. cap. 2. nu. 33. vbi allegat Avilés. Stephan Gracian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 184. num. 47.

Quibus non obstantibus contrarium fuit resolutum, nemine discrepante, iunctis tribus Aulis, vt dictum est, per iura expressa, nempe text. in l. meminisse oportebit 10. ff. de offic. Pro-
 36
 consul, ibi: *Vsque ad adventum successoris omnia & verè Proconsulem agere. l. vnica, §. 1. C. vt omnes iudic. tam civil. quàm crimin.* ibi: *Administrationem autem deponere non volumus decessorem, antequam*

tequam successor ad Provinciae fines pervenerit. & ibi Gloss. verbo pervenerit, allegat textum in Authent. ad miss. coll. 7. §. illud autem, text. in l. venditor 49. §. Iudices, ff. de iudicijs, ibi: Iudices à Præsede dati solent etiam in tempus successorum eius durare, & cogi pronuntiare, easque sententias servari. Et ibi Anton. Fab.

- 37 Ex quo textu inferitur, quod non solum potest, sed tenetur continuare, & compelli ad continuandum, ponderando text. ibi: Cogi pronuntiare, & sic Bovadill. dict. lib. 1. cap. 2. num. 27. affirmat, non posse discedere vsque ad adventum successoris, & quod si discederet, poterat syndicari, allegando Amadeum de syndicat. & Avilés in cap. Pratorum, quibus additur Gregor. Lop. in l. 3. part. 2. titul. 18. gloss. Porque mayor culpa es.

- Per quæ iura sic in terminis resolvunt Guid. Pap. decis. 501.
- 39 per tot. assignando rationem, quia apud eum remanet administratio cum titulo, Fontanell. de pact. claus. 4. gloss. 10. part. 1. num. 99. versic. Quoad primum, breviter. Mich. Ferrer 3. part. observat. c. 413. vbi statim in princip. attestatur ita determinatum in favorem Comitis de Aytona, cum esset nominatus Dux de Terranova, Cancer. variar. part. 2. cap. 8. num. 122. cum seqq. Vincent. de Franch. decis. 293. quæ omnino videntur da est, Francisc. à Ponte de potest. Proreg. titul. de assens. Reg. S. 5. num. 15. & 21. versic. Siquidem indubitatum est non cessare dignitatem, vel iurisdictionem alterius, nisi vsque ad adventum successoris in Provincia. Et dict. n. 15. allegat decis. Vincent. de Franc. Bertazol. consil. 71. num. 58. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 93. Vanti. de nullit. titul. 9. de deffect. iuram. num. 112. Roman. singul. 190. Tapat. variar. lib. 1. titul. de official. & offic. col. 6. vers. Vicerex, Mastul. ad Capic. decis. 158. n. 2. Marius Muta ad consuetudin. Panormit. consuet. 68. num. 11. Giurb. decis. 9. num. 6. versic. Nec Bertazol. (& in num. 8. declarat procedere in subrogato Proregis mortuo Prorege, idem affirmat Novat. collectan. 169. num. 5. & 6. Vincent. de Franch. decis. 255.) noster Valent. D. Cerdan. in suo veriloq. cap. 1. in fin. ibi: Y si acabado el termino de su comision el Rey no ha nombrado otra persona para regir el Reino, le ha de regir hasta la venida del successor. quæ refert, & sequitur don Garcia Mastrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 6. num. 114. Stephan. Gracian. discept. forens. cap. 184. nu. 42. & seqq. & num. 45. versic. Amplius, dicit non esse necessariam expressam

pressam prorogationem, sed sufficere tacitam, cum officialis finito triennio habeat administrationem.

- 41 Et sic observatum tempore Marchionis Aytonæ, & Comitum de Benavent, & Marchionis de Caracena, qui omnes finito triennio respectivè continuarunt suam iurisdictionem.
- 42 Cui resolutioni non obstat non fuisse intra triennium prorogatum, neque presentatam prorogationem officij, quia ultra quod sufficit tacita prorogatio, ex Gratian. *vbi sup.* est
- 43 tamen advertendum, quod non dicitur extinctum officium donec successor prævenit, text. in dict. l. *meminisse oportebit* 10. ff. de offic. Proconsul. ibi: *Cum sit vnus Proconsulatus, & utilitas Provincia exigat esse aliquem, per quem negotia sua provinciales exigunt.* & ibi Anton. Fab. vbi pro ratione decidendi, hanc assignat, & etiam ibi Bald. Bartul. post plures Camill. Borrel. de Magistratib. lib. 1. cap. 12. num. 64. & 65. & num. 57. affirmat, quod non dicitur novum officium, sed veteris officij continuatio, & per consequens fideiussio, & iuramentum in principio Magistratus præstitum, ad prorogatum etiam tempus, & continuationem extenditur. Et sic non militat dispositio iuris, qua cavetur, quod concessum ad tēpus censetur prohibitum post tempus, licet sit nominatus successor, quia nullam habet iurisdictionem, donec ingrediatur, & iuret, text. in l. 1. ff. de offic. Præs. August. Mastrill. dict. cap. 6. num. 106. & seqq. & lib. 2. cap. 2. num. 47. & lib. 6. cap. 3. nu. 1. & seqq. Bovadill. lib. 3. c. 7. n. 17.
- 45 Nec etiam obstat fuisse emanatam iurisdictionē à sua Majestate per modum mandati, quia per modum mandati Princeps dat iurisdictionem ordinariam, l. 1. §. *cum urbem*, ff. de offic. Præs. urban. cap. tua, de offic. Vicarij, cap. legatos, de offi. legat. cap. si Abbatem, de elect. in 6. Et quod Proreges habeant iurisdictionem ordinariam, affirmant Bellug. in specul. rubric. 24. §. *postremo*, num. 5. Iban de Bardax. de offic. Gubernat. q. 2. n. 35. vbi plures allegat, & in versic. *Tandem si credimus omnibus*, duas assignat rationes. Primam, quia est iudex ad universalitatem causarum. Secundam, quia datur à Rege, & post infinitos Mastrill. dict. cap. 6. num. 35. versic. *Decimo nono infero*, & num. 114. versic. *Cuius iurisdictionis tanquam ordinaria non expirat.* Novar. in prælud. collat. resolut. 1. num. 11. Fontanell. *vbi sup.*
- num.

48. Deregim. Reg. Val.

num. 100. vbi dicit, quod licet habeant Locumtenentes iurisdictionem delegatam, suam iurisdictionem semper continuant vsque ad adventum successoris.

- 48 Ergo à fortiori, si competat iurisdictione ordinaria, Mastrill. vbi sup. dict. num. 114. versic. *Subdens*, quod isti continuant vsque ad adventum successoris, & ex hac communi resolutione, & opinione, num. 113. illat. 19. resoluit, quod per mortem Regis non expirat officium Proregis, & num. 132. illat. 24. resoluit, quod si recedat à civitate animo redeundi, dimitendo familiam in Regali Palatio solitæ habitationis, posse Regiam Audientiam continuare suam iurisdictionem, quod etiam disposuit Imperator Carol. V. pragmat. public. in hac vrbe die 1. Maij 1543. cap. 13. & num. 164. illat. 30. resoluit, posse Proregem in calu infirmitatis, absentia, vel cuiuslibet alterius impedimenti subrogare. Et in num. 250. illat. 54. resoluit, quod Proregis iurisdictione, quæ est ordinaria, ob præsentiam Regis non expirat, quod etiam disposuit Imperator Carol. V. in dict. pragmat. cap. 14. tales, & tanti sunt effectus iurisdictionis ordinariæ. Quæ omnia fuerunt deducta, & allegata per Magnificum Vincentium Planes Advocatum Fiscalem die 2. Ianuarij 1631. & resolutum vt dictum est.

Hæc habentur in dicto dietario scripta manu Antonij Ludovici Cases R. mandat. Scribæ, quæ tradere decrevi, vt videatur, quo fundamento opinio nostra nitatur, nempe doctissima allegatione, & trium Aularum resolutione.

- 50 An autem iurisdictione Proregis expiret morte Domini Regis? Videtur dicendum, quod non, eo quod sit ordinaria, & ex traditis à Bellug. vbi sup. D. Cerdan. dict. §. 2. Mastrill. dict. c. 6. num. 113. & seqq. & D. Planes in d. alleg. versic. *ultim.* licet enim Bardaxi dict. num. 7. dicat contrarium iudicasse S. Senatum supremum Aragoniæ, cuius sententiæ legis apud nos habent vigorem, vt probat D. Leon decis. 81. nu. 17. tom. 1. Valde hoc dubito, eo quod si talis sententia adesset, tanquam lex à nobis observaretur: quod nullatenus fit, imò quoties mors Domini Regis contingit, Valentini Proreges prosecuti gubernationem fuerunt. Imò in dietario Regij Consilij anno 1621. inuenio notatum, quod die 2. Aprilis plurimæ deprecationes factæ fuerunt pro salute Domini Regis, die 11. quo

quo celebrabatur Pascha Resurrectionis publicatum funus ipsius, ferizque indiēt per novem dies, vt moris est. Die autem 21. Excellentissimus Marchio de Tavarā iussit, quòd non celebraretur Consilium propter magnum laborem habitum in funus die antecedenti, sicque nullatenus fuit eius iurisdicō extincta, vt notum est.

51 Quare verius credo, quòd Aragonenses, & Catalauni fuerunt contrarij opinionis, & habuerunt approbationem à supremo Senatu suarum resolutionum, & pariter Valentini, qui contrariam tuebamur sententiam, vt Bardaxi tradit; nam cum leges cuiuscumque Provinciæ diversæ sint, ideo opinio approbata à Senatu vniuscuiusque Provinciæ, fuit per Supremum confirmata. Nostra autem multis fulcitur authoritatibus à Belluga, Mastril. & alijs adductis, quibus addendus Solorçano cum ab ipso relatis *dict. lib. 4. cap. 11. num. 34.* qui non solum pro nostra sententia est, sed fortiori in casu eam tuetur, nempe quando Prorex nominatus, adhuc non erat adeptus possessionem muneris, docens quòd Rege mortuo, absque alio titulo, vel confirmatione admittendus est.

52 Neque forus 2. mandati, & for. 17. de procurat. obstant, nam eorum dispositio locum haberet in casu Solorçani, cum eis tantum caveatur, quod procurator qui vsus non fuit mandato, non admittatur. In nostro autem casu, cum iam supponamus admissum, fori pro nobis sunt, apertissimis verbis.

53 Neque ratio adducta à Bardaxi pro sua sententia *dict. num. 7.* obstabit, animadverso, quod loquitur de officialis morte, nos autem de morte Principis; Regia enim dignitas nunquam moritur, *l. proponebatur, ff. de iudic.* alijs relatis Solorçano *dict. cap. 11. num. 35. & lib. 2. cap. 27. num. 77.* Neque exemplum Vicarij Episcopi firmare ipsius sententiam potest, cum id speciale sit in Episcopo, cui à iure Pontificio datus est successor, nempe Capitulum Sede vacante, qui succedit in iurisdictione. *cap. vnic. de maior. & obedient. in 6. cap. Pastoralis, §. præterea de offic. Ordin. pluribus Barbof. de Canonic. cap. 42. num. 62. cum seqq. & num. 104. cum seqq.* Si enim mortuo Rege iure nostro alicui competeret iurisdicō, bene loqueretur, quod Proregis officium cessaret, sed cum nostro iu-

re nil de hoc casu dispositum sit, remanet in dispositione iuris.

Neque id refragatur ob rationem traditam á Jacob. Cancer. *diēt. cap. 3. num. 327.* nempe quòd ex eo quòd Proregis iurisdictionis cessat præsente Domino Rege, delegata dicenda est, cum non cesset iurisdictionis ordinaria, qualis est Gubernatoris; quia facilè convincitur ex eo: Nam vt diximus *supra num. 49.* non propter præsentiam Regis iurisdictionis Proregis cessat; & si cessaret cum absentia Regum, causa fuit, 54 vt Proregis officium, qui cum in omnibus repræsenterat, crearetur; Rege præsente repræsenteratio suspenditur, & causa constituendi officium quiescit; sed non per hoc qualitas iurisdictionis immutatur, cum Rex eandem iurisdictionem prosequatur per eosdem Consiliarios, terminos, & stylos. Neque paritas gubernationis, siue Gubernatoris procedit, nam officium Gubernatoris non fuit introductum ad Regis, sed ad primogeniti ipsius repræsenterationem, vt infra dicemus, 55 & expressè cavetur in *Privil. 2. R. Martin.* & sic sicut Proregis potestas cessat præsentia Regis illius principalis, potestas Gubernatoris cessabit per præsentiam primogeniti quatuordecim annorum maioris.

Plures quæstiones in materia subiecta inuenies doctissimè digestas per Doctores superius laudatos, præcipuè Pontej Mastrillo, & Solorçano, quas non repeto, ne aliena transcribere videar.

Illud certissimum est, omnem potestatem, & iurisdictionem Regiam pertinuisse ad Locumtenentem generalem, dum non fuerit specialiter denegata, sed tamen subordinatam legibus, 57 foris, atque capitibus Regni. Petrus Gregor. Tolos. *syntag. iur. par. 3. lib. 47. cap. 21. num. 2.* Bovadill. *lib. 1. Politic. cap. 2. nu. 5.* Oliban. *diēt. cap. 4. nu. 6.* Capicius *decif. 130. num. 43.* Capiblanco *de Baronibus prac. 1. nu. 20.* Cancer. *diēt. cap. 3. nu. 330.* P. Mandriaga *ubi sup.* Dominus Cerdan *diēt. §. 2.* quod probat ex clausula expressa eiusdem tituli, ibi: *Iuxta leges, constitutiones, capitula, pragmaticas, & privilegia Regni.* Vnde est, quod Locumtenentes non habeant plenitudinem potestatis legibus absolutam, Lucas de Pen *in l. contra publicam, num. 11. vers. Hanc igitur, C. de re milit. lib. 12. Mar. Italus de immunit.*

Eccles.

59 *Eccles. cap. 5. §. 7. nu. 6. Mastril. dict. cap. 6. num. 37. Solorzano dict. lib. 4. cap. 10. num. 39.* Quod comprobatur ex eo, nam Prorex antequam utatur sua iurisdictione, tenetur iurare servare foros actus Curiarum, privilegia, & cetera iura patriz. Pluribus relatis Solorzano *dict. lib. 4. cap. 11. num. 25.* sicque virtute iurisiurandi ad ipsarum legum observationem, ut omnes authores Aragonenses, & Catalauni ubi proxim. tradunt.

60 Quibus positis quadruplicem potestatem habere Proreges constat. Prima est potestas dispositiva, scilicet condendi iura, *l. omnes populi, ff. de iust. & iur. docent Bellug. Rub. 24. n. 5. vers. Postremo, Mastril. de Magist. d. c. 6. nu. 75. & 43. cum seqq.* Secunda est iudiciaria, *l. 1. ff. de offic. eius, l. imperium ff. de iurisdict.* Tertia, gratiosa, sive dispensandi, & gratias concedendi, *l. 1. ff. ad leg. lul. de ambit. c. si gratiosa de rescript. Belluga d. nu. 5. Mastril. d. nu. 35.* Quarta æconomica. Nam licet politica, & æconomi-

61 ca inter se specie tantum differant, ut probat Aristot. *lib. 1. politic. cap. 1.* dubitari non potest, æconomiam prius ortam fuisse, quam politicam, quia Adamus primo dominativam potestatem habuit, quam politicum Principatū. Pluribus Fragos. *de Repub. introduc. proem. §. 1. num. 6.* unde æconomiam imitationis fuit Principatus. Sicut enim pater solus præest, & dominatur familiæ: sic Princeps solus dominatur civitati, vel genti (nam ex politicis hæc est optima ex Aristot. *Ethicor. 8. cap. 10. & Politic. 3. cap. 11.*) unde oportet, ut futurus Reipublicæ

62 rector, in rebus domesticis, seu æconomicis præexercetur, quia domus est quædam parva civitas, & æconomia compendiosa Respublica, sicut civitas magna domus est, & politica communis, quædam æconomia, Bovad. *in Polit. lib. 1. cap. 1. nu. 25.* Fragos. *dict. §. 1. num. 7.* Unde Princeps pater, patronus, curator, & defensor subditorum dicitur. Salgado *de Reg. protec. p. 1. c. 1. prælat. 2. num. 76.* Cútel. *de immu. lib. 2. quest. 14. num. 35. & seqq. & q. 16. nu. 7. & q. 55. nu. 20.*

63 Supposita hac potestate in Principe, quam nemo negare valet, bene sequitur ex dictis eam habere Proregem, cum sit, *alter nos, ipseus*: unde incumbit ei onus regendi Provinciam, non solum politicè media iurisdictione, sed etiam æconomi-

64 cè media potestate paterna, quam in subditos habet. Circa

- cuius exercitium primò dubitari potest, an possit expellere à Regno virtute huius potestatis quoscumque viderit nocuos publicæ tranquillitati, & paci, licet iudicialiter sibi de delicto non constet in specie, vt media iurisdictione coercerentur Et posse eos expellere probat text. in l. moris ff. de pœnis, l. fin. ff. de interdicit. & relegat l. Praeses in fin. ff. de offic. Praesid. optimus ad rem text. in l. congruit eod. ibi: Congruit bono, & gravi iudici curare, vt pacata, atque quieta Provincia sit, quam regit; quod non difficile obtinebit, si sollicitè agat, vt malis hominibus Provincia careat. l. si quis ingenua, s. in civilibus, ff. de captivis, & postlim. revers. pluribus probat Petr. Velleius à Guevar. in dict. legib. Mantua; sigul. 603. Lancelot. Conrad. in tempor. iud. lib. 1. cap. 7. num. 165. Boyadill. in polit. lib. 2. cap. 13. per tot. Francisc. Zipi. de Magistr. lib. 3. cap. 9. Ponte de potest. Proreg. tit. 1. nu. 12. Mastr. de Magistr. lib. 3. cap. 4. num. 227. & seqq. & d. cap. 6. num. 217. Solorcan. de iur. Ind. lib. 3. cap. 27. num. 1. & in Polit. India. lib. 4. cap. 27.
- 67
- 68 Quod ita antiquitus frequentabatur, vt iura hos relegatos nomine proprio designent, nempe Metroicos, l. certa forma, C. de iur. fisci, lib. 10. sive Metecos, vt Amaya docet ibid. num. 1. Colonizque ex eis deducebantur, vt ex dict. text. constat, & Amaya probat, nec hos tantum voluntate eorum interveniente, sed iussu Principis, & pœnæ nomine, Amaya ibid. num. 8.
- 69
- 70 Eratio est: nam sicut pater filios improbos, ac rebelles potestate æconomica, è domo eicit, sic Princeps subditos tranquillitatem publicam turbantes, è domo magna (id est Provincia) cui præest, expellere, & exterminare potest; hoc enim officium Principis est. Optimè Seneca, de clement. lib. 1. cap. 14. ibi: Quod ergo officium Principis? Quod bonorum parentum, qui obiurgare liberos nonnunquam blandè, nonnunquam minaciter solent. Pluribus Salgado de Reg. prosect. part. 1. cap. 2. num. 278.
- 71
- & seqq. Quales autem sint qui expelli possunt, expressit, Mastril. dict. lib. 3. cap. 4. à num. 227. vsque ad 238. vbi aliam pulchram rationem tradit, nempe, sicut medici (medicus enim Princeps est, Isaiz 3. 7. ibi: Non sum medicus, & in domo mea non est panis, nolite me constituere Principem populi, prosequitur P. Velazquez de optim. Princip. lib. 3. annot. moral. 17. nu. 4.) membrum (zpe putrefactū) incidunt, atque in totum erradicant, ne
- aliam

aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere possit, sic necesse est, si Rempublicam salvam esse volumus, vt perditissimos, & malos homines ex vrbe penitus extirpemus: *Ne corruptus integro violatus casto labem infligat.* Cicer. in Vatinius.

72 Neque obstat privileg. i. Domin. Reg. Ferdinandi Secund. quo expresse cavetur, vt nullatenus aliquis occidatur, neque executio corporalis fiat, mutilatio membrorum, alięque pœnz imponantur, quin processus iuxta fori formam præcedat. Nam in primis eo iuramento non teneri successores, patet: nã præterquam quod iuramentum est personale, D. Thom. 2. 2. *quæst. 98. artic. 2. ad 4.* tunc Domin. Ferdinandus non erat Rex, sed Locumtenens Regis, vt in exordio ipsius privilegij expresse dicitur: & sic licet ipse durante officio teneretur, successores in officio, vel Regno non tenentur. Et quamquam Locumtenens concedere possit privilegium, sicut probant *Cancer. dict. cap. 3. num. 329.* & alijs relatis *Mastrill. dict. cap. 6. num. 243.* non per hoc ex terminatio exclusã est, cum ibi loquatur de gravioribus pœnis infligendis, nempe mortis naturalis, mutilationis, & alijs pœnis (quæ intelligendæ sunt similis naturæ, cum præcedentibus, nam dictio, *alius*, facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, præcipuè non addita dictione, *quibuscumque*, pluribus *Barbol. dictio. 26. num. 1. & seq.*) non debet interpretari de levioribus, qualis est exterminatio, de qua apud Doctores dubitatur, an sit corporis affectiva necne. Et licet ibi de alijs iuribus mentio fiat, iuræ hæc non apparent (si extassent vtique allegarentur *in cap. 18. gravam. Cur. anni 1626.* vbi privilegium allegatur) & sic effectus iste æconomice potestatis non excluditur: atque adeo nõ obstante dicta dispositione exterminari possunt perturbatores pacis publicæ, casu quo utilitati Reipublicæ expedire visum sit,

75 Confirmatur ex for. 77. Cur. anni 1585. quo Curia supplicavit Domino Regi, ne vllus Militaris status expelleretur à Regno absque cognitione causæ, vbi asseritur, id ipsum foro cautum esse (licet de foro non constet) & sic exceptio, quã Curia fateatur, firmat regulam in contrarium, *Barbol. axiom. 85. num. 4.* Neque Militaribus indultum reperitur, nam decretum istius capituli est, quod Dñs Rex mandat, vt disposi-

- ta per forūm observentur atque adeó nil de novo disponitur.
- 76 Quod & vſu receptum eſt, vt patet ex capitibus 13. & 14. gravaminum Curiz anni 1626. (quorum decreta ſolum diſponunt, & in eis habetur, vt fori inviolabiliter observentur) & inter perſonas Eccleſiaſticas tranquillitatem publicam, vel iura Regia perturbantes, idem observatur, quando aliter
- 77 ſuccurri non poteſt, ex pluribus congeſtis à Solorç. *dict. cap. 27. per tot. præcipuè num. 51. & ſeqq.* imò in Prælatos hæc poteſtas exerceri valet, vt probat Cutell. *part. 2. de immunit. quaſt. 18. per tot.* & hoc abſque cognitione, neq; iuriſdictionis exercitio, cum Princeps non habeat in Prælatos, neque in Eccleſiaſticos, vt Salgado, Solorçano, Cutel, & ab eis relati doctent, ſed in vim poteſtatis æconomicæ ad reprimenda eorū delicta ratione iuſtæ præventionis, & defenſionis pacis, & tranquillitatis Reipublicæ, plures relati à Patre Diana 4. *par. tractat. 1. & Giurb. conſil. 48. & 49. à num. 6. Dom. Polo in ſuis adverſarijs, tom. 8. adverſ. 245. verſic. Secundò adnotaveram.* Et hoc in Regno eſt indubitatum, nam ita cautum eſt in for. 10. *de iuriſdict. omnium iudic. ibi: Tunc non debent mirari Prælati ſi per exercitiū ſuæ ſuperioritatis, quam univèrſaliter habet in univèrſis temporalitatibus Regni ſui, ad defenſionem ſui iuris notorij adhibet remedia dudum à ſuis antecelloribus aſſueta.* Remedia iſta ſunt occupatio temporalitū, exilium, & cætera, vt habetur in dicto foro, qui ad literam eſt concordia cum Legato à latere, vt ex eo patet, & infra latius dicemus in *cap. de contention iuriſdict.* Nunc autem ſic, à foro poteſtas hæc exercetur in Eccleſiaſticos iura Regia turbātes: ergó multo magis in laicos, qui quietem publicam tranſvertunt. Idem in Catalonia, & Aragonè observatur, vt ibi probavimus. Ex quo reſultat, quod in Regno nullatenus eſt excluſa poteſtas æconomica, ad hoc vt inquieti, & incorrigibiles exterminentur, licet reſpectu graviorum pœnarum diſpoſitio dicti privilegij procedat.
- 78 Benè verum eſt, quod attempta fororum noſtrorum circumſpectione in procedendo ad pœnz impoſitionem, Proreges non paſſim, & indifferentè pervenire ad exterminationem debent: ſed maxima, & urgentiſſima cautela, quando aliter ſuccurri nō poteſt, vt inſpecie docet à Ponte *dict. tit. 1. n. 14. & 15.* ſi enim
- 79 hoc ex poteſtate paterna ad Principē pertinet, non rectè operabitur,

rabitur, nisi consilium ipsius Senecæ sequatur *dict. cap. 14. ibi: Tarde sibi pater sua membra abscindat, etiam cum abscindat, reponere cupiat, & in abscindendo gemat, cunctatus multum, diuque.*

- 80 Demum ad Proregem incumbit cura de vbertate annonæ, nam ad tranquillitatem publicam semper maximopere prodest, *ne plebs acri annonæ fatigetur. Tacit. in fit. 4. annal. cum vulgus in abundantia obtinenda vnicè studeat, idem Tacit. 4. histor. Vulgo vna est publicæ annonæ cura.* Si enim vt diximus, Princeps pater est subditorum, sicut pater habet curam domus suæ, filiosque sub sua potestate existentes regit in pace, & alit: sic etiam Princeps subditos regere, tueri, & alere debet, alijs relatis Fragos. *in dict. introd. proæm. §. 3. num. 28. latè Pōte. titul. 2. de abundant. civit. per tot. Solorç. dict. cap. 9. n. 61.*
- 82 Neque obstabit, si dicas per foros, & privilegia omnem administrationem annonæ, siue circa abundantiam, & vbertatem victualium demandatam esse Decurionibus, siue Iuratis, nam per hoc non censetur abdicata potestas superioris, neque ius superioritatis, si Princeps vult occurrere in casibus necessitatis, cum ius superioritatis nunquam intelligatur concessum, nec à Principe abdicatum, vt ex Bald. & alijs probat Ponte *dict. titul. 2. §. 1. nu. 16. & seqq.* Administratio enim officialibus vrbis concessa, nunquam præiudicabitur per superintendentiam Domini Proregis, qui casu necessitatis vrgentis ipsam vrbānam administrationem tueatur, & foveat; cum pluries operandū sit, quod metas potestatis vrbānz omnino excedit. Sicut enim Princeps parens subditorum est, maritus Reipublicæ vocatur. Plato. *lib. 16. de Regno*, Socrates; apud Xenoph. *lib. 3. Philo. lib. de origin. Princ. Cuiuslibet de immunit. lib. 2. q. 55. n. 20.* licet enim matri familias cōpetat cura rei familiaris, victus, & cætera, quæ intus domū fiunt, non per hoc sublata censetur patris familias potestas ad curandum de ipsis, maximè tēpore necessitatis. Et sic sunt plurimæ pragmaticæ de modo victualium vendendorum, fructuum afferendorū, & sic similibus: de modo quo Prorex in his se interponat, agemus infra *cap. 4. §. 3. vbi Regia rescripta de hoc agentia traduntur.*
- 85 Deinceps Principi, seu eius vices habenti incumbit curā, vt populus honestè oblectetur ludis, spectaculis, alijsque oblecta-

oblectamentis licitis, nam vt Iuvenal. scripsit satyr. 10.

— *Duas res tantum anxius optat,*

Panem, & Circenses.

- 86 Nam vulgo sicut pueris omne ludicrum in pretio est. Senec. epistol. 116. *Imò cupiens voluptatum, & si trahat eo Princeps latum. Tacit. in vita Agricol.* Expedi enim populum exharare ludis publicis, vt aliquantulum respiret, & maiores deinde vires adferat ad labores, quibus animum suum impendat. Ex tristitia populi cogitatio ipsius aduersus Principes, & Magistratus cōverti solet, D. Didac. Saavedra *symbol.* 72. quare agitationes taurorū, aliorumque ludorum apud Hispanos frequentantur: quorum vsus approbatus fuit, vt docet Fragos. *diēt. lib. 1. disput. 2. §. 10. num. 83. & seqq.* vbi plura refert, & inter alia Pontificum decreta, quibus hęc agitationes nobis denegatz, postea concessę extiterunt.
- 87
- 88 Ad Principem etiam attinet correctio superflui sumptus in ornamento, & convivijs, aut supellectile, per quorum intemperantiam salus publica periclitatur. Senec. epist. 115. *Conviviorum luxuria, & vestium, agrę civitatis indicia sunt,* cum ex
- 89 superfluitate sumptuum substantia rei familiaris vndique subvertatur, indeque non pauca maleficia oriuntur, nam vt Cicero in 2. *Catal.* ait: *Eadem illa, quę erat in abundantia libido permanet.* Vnde sequitur quod Salust. ad Cęsar. inquit. *Vbi familiares opes defecerunt, ad facinora incedunt.* De mulierum excessu in ornatu si Seneca apud nos scripsisset, specialius non loqueretur: *Video (inquit) vniones non singulos singulis auribus comparatos: iunguntur inter se, & insuper alij bini superponuntur. Non satis muliebris infania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonia auribus singulis perpendisset.* Neque substantia tantum, sed honos, fama, pudor in ornatu consumitur, nam vt dixit quidam eruditus orator nostri *ēvi: Ay muger, que aviendo traido solo en dote la honestidad, quiere gastar tãta gala, que en breves dias viene a gastar en ella todo el dote.*
- 90
- 91
- 92 Sed quare de fœminis, dum viros gravius in ornatu peccare conspicimus. Pariter Seneca de hoc vitio disserit *lib. 7. natur. quęst. Quidquid est boni moris, extinguimus levitate, & politura corporis. Muliebres munditias antecessimus, colores meretricios matronis quidem non induendos, viri sumimus. Tenera, & molli ingressu*
Suspens-

93 *suspendimus gradum, non ambulamus, sed incedimus. Quod quidem perniciosissimum adolefcentulis fuit. Audiamus Senecam patrem de his loquentem i. controv. Torpent ecce ingenia desidiosa inventutis, nec ullius rei honesta labore vigilatur. Cantandi, saltandi, que obscœna studia effœminatostenent: & capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, mollitie corporis certare cum feminis, & immundissimus se extolere munditijs nostrorum adolescentium specimen est. Quis equaliam vestrorum, quid dicam satis ingeniosus, satis studiosus, imò quis satis vir est? Emolui, enervesque quod nati sunt, invitati manent expugnatores aliena pœdicitia, negligentes suæ. Plura ad rem Petrus Gregor. Tolosan. de Repab. lib. 4. cap. 11. nu. 6. cum plur. seqq. Quare nostri serenissimi Reges agnoscentes damnum, quod Republicæ evenit, ex inordinato sumptu indumentorum, & ornatus, in for. 7. & multis seqq. de drap. sartor. & vestib. modum imponere in his conati fuerunt. Sed hoc illo auro xvo, hunc autem cum Tiber apud Tacitum lib. 3. *Annal. Si quis legem sanciat, pœnas indicat, ejdem illi civitatem verti splendidissimo. cuique, exitio parati, neminem criminis expertem clamitabunt.**

95 Satis de œconomica potestate, de qua tot eruditissimi viri scripsere. Nunc autem de potestate dispensandi, sive gratiosa aliqua brevissimè dicamus. Quod enim Prorex possit privilegia concedere, diximus *sup. num. 72. Modò autem videamus, an Prorex possit de criminibus gratiam facere, & nullatenus dubitari potest, dummodo ad sit partis consensus, Mastrillus d. cap. 6. nu. 147. imò à jure peculiariter ad Principem spectat, & in eo est præcipua regalia ipsius, l. moris, §. sed enim, l. divus, l. 2. l. ad bestias, ff. de pœnis, idem Mastrill. lib. 3. cap. 8. num. 1. & ad indulg. gener. cap. 2. Farin. q. 6. per tot. Sessè de inhibiti. cap. 1. §. 5. num. 80. Ramirez de lege Regia §. 25. nu. 45. qui plures alios laudant. Et ratio est: nam sicut diximus, Prorex potest ea omnia que ad potestatem Principis spectant (dum non sint de reservatis) ratione representationis: inde est, quod quæcunque crimina si reservata non sint, condonari, & remitti à Prorege possunt.*

96 Sed videamus quæ sint crimina apud nos reservata in hoc casu: Primum crime est aggressus ad domum animò damnificandi ibi habitantes, ex for. 9. de malefactoribus, quod delictum

97. Etum apud nos capitale est, & irremissibile., de quo latius *infra cap. de iudicijs criminal. s. de probat. delict. & pœn.* Secundum est fractionis pacis, & treguarum cum homicidio, *actus curie brachij Militar. vnicus Cur. ann. 1552. fol. 12.* Tertium est, homicidiū Clerici non habita absolutione à Romano Pontifice, & Sede Apostolica, & parte, aut Ecclesia satisfacta, *privil. 23. s. statuimus, in extravag. fol. 242.* Quartum, delatio armorum pessimæ conditionis, apud nos dictorum, *de punta de gra de ordi, ó agulla espardeñera; Pragma: R. diei 27. Maij 1584.* quæ est domini Regis, sibi reservantis facultatem condonandi, excluso nominatim Prærege. Quintum, in criminibus patratiss cum instrumentis igneis, silicis, *ex R. Pragma. die 26. Aprilis 1613.* quod etiam interdicitur nominatim Præregi, licet frequenter in reservatione rescripto dispensetur. Denique delinquens in committiva bannitorum, *ex R. rescripto anni 1550.* Sed de primo, & quarto aliqui ex Fiscalibus dubitant ex magna potestate Præregis, de qua *Castill. decis. 113. num. 6. lib. 1. Novar. in collect. ad prag. Neapol. in prælud. propos. 2. per tot.*
100. Dixi superius, quod hæ gratiæ valent, dummodo accedat partis legitimæ assensus, ad quod allegari solent *for. 33. & 34. de crimin.* Sed observandum, est foros illos non loqui de consensu ad remissionem pœnæ, sed damni dati, ut in litera patet: ab quod si offensus satisfactum: damnum sit, iuxta foros gratia tenebit, ut in *for. 33.* exprimitur, ibi: *Nisi prius parti contra eum prætendenti illud sibi pertinere, interesse pecuniarium, & civile satisfecerit, aut exolverit realiter, & de facto.* Et in *d. for. 34.* ibi: *Es se-ra hauda remissio per homey fet, que no contrastant la dita remissio, lo homeyer sia tengut pagar les penes pecuniaries pertanients a la part del occis, segons fur: è si pagar no les porrà, que no li valla la dita remissio.* Hoc est: *Et si consecuta fuerit remissio de homicidio patrato, non obstante dicta remissione homicida teneatur solvere pœnas pecuniarias applicatas parti, iuxta foram, & si solvere non poterit, quod remissio nullius roboris sit.* *Lex. de for. contra. in d. for. 33. & 34.*
101. Et ratio est, nam ex delicto duplex offensa fit, nempe parti; cui damnum infertur, & Reipublicæ, cuius interest, ut omnes quietè vivant. Sic duplex actio oritur, una parti ad interesse dani dati, vel pœnam pecuniariam ipsi applicatam, & altera Reipublicæ ad punitionem, ut eius exemplo ceteri pareant. Cum
102. autem
- 103.
- 104.

autem Princeps sit caput Reipublicæ, potest remittere offensam publicam, & sic indulgere pœnam corporalem, vel Fisco applicandam; sed tamen non potest tollere parti offensæ ius quæ situm, atque adeo neque potest ex gratia reum absolvere quoad interesse partis. Hoc apud nos expressè cautum est, sed à iure valde controversum, licet hanc sententiam communem dicat Gomez *var. lib. 3. cap. 11. num. 39. vers. Tertio, & in specie,* ubi alios refert.

105 Bene verum est, quod à iure aliqui distinguunt, an pœna delicti imponatur à iure divino, & naturali, vel à iure civili, ita, ut imposita iure divino, naturali, vel gentium remitti non possit, quin adsit remissio partis, vel causa iusta urgeat, ut probat Farin. *quest. 6. num. 15.* alijs relatis Sesse *de inhibitionibus cap. 1. §. 5. n. 37.* Sin autem imposita sit de iure civili, possit absque partis consensu, causæque existentia, Sesse *ibid. num. 36. cum seqq.* qui Farinatium, & lios aliter sentientes expendit, Peregrinus *de iure Fisc. lib. 4. tit. 8. num. 18.* Sicque consului in causa cuiusdam Magnatis, qui condemnatus fuit ad certam pecuniæ quantitatem solvendam parti offensæ, & in certam pœnam corporalem, & pecuniariam Fisco applicandam, & cum parti quantitatem sibi adiudicatam solvisset, dubitabatur an necessarius esset consensus partis ad remissionem pœnæ corporalis, & per supradicta dixi non requiri, & de facto obtinuit gratiam absque partis consensu, sive eo non spectato.

106 Ad cuius sententiæ probationem deduxi etiam, quod à iure pater potest remittere iniuriam filio factam absque ipsius consensu. *l. sed si vnus, §. filio familias, ff. de iniurijs:* cum autem Princeps sit pater subditorum, ut dixi *supra hoc eodem §. num.*

107 69. & seqq. Aristot. *Politic. 1. cap. 8.* ibi: *Filiorum autem imperium est regium. l. si quis filium, post princip. C. de inoff. test.* ibi: *Qui omnes subiectos nostros, & filios, & nepotes habere existimamus affectione paterna, & imitatione.* Caltr. *conf. 48. num. 9.* Fragos. *de Repub. lib. 1. in proem. §. 1. nu. 11. vers. Post.* Inde est quod possit remittere iniuriam subditi. Et quanvis Sesse *num. 62.* dicat id procedere in patre ratione patriæ potestatis, quæ non residet in Principe; tamen in Principe à fortiori procedere dicendum est, cum pater subditorum verè, & realiter existimetur ex dictis;

108 nam potius est vinculum potestatis in Principe, quam in parente;

109 rente, vt pluribus probat Fragof. *ibid. num. 9. & §. 3. nu. 29.* & id quoad omnes iuris effectus, vt patet in eo qui Principem occidit, nam propriè parricidij crimen patrat. *l. 1. ff. ad l. lul. Magest pluribus Larrea allegat. 65. nu. 44. tom. 1.*

110 Et casu quo pœna imponatur ex delicto iure divino, vel naturali, si ea non sit capitalis, vt putá deportationis, relegationis, exilij, vel similis naturæ, dum in parte executata sit, poterit ab ipso Principe sine consensu partis indulgeri. Et ratio est, nam vt dixit D. Thom. 2. 2. *quæst. 67. art. 4. ad 3.* & cum eo Farina. *d. quæst. 6. nu. 18.* ideo pars habet ius ad pœnam corporalem, quia quodammodo honoris recompensationem, & restitutionem accipit offensæ, siue iniuriæ in pœna infligenda reo: nam hæredibus solatium est videre homicidam iure ducente, debitam pœnam pati. Cum autem ex eo quod pœna in aliqua parte executata est, iam offensus honoris recompensationem accepit, vel hæredes solatium (nam substantia pœnæ non adest in deportatione, aut exilio temporis præscripti in sententia, cum magis, vel minus non mutet substantiam pœnæ.) Inde est, quod condemnato in relegationem ad decennium, biennio iam in eum executata, posuit Princeps residuum relegationis condonare sine partis consensu, atque causæ urgentia.

111 Si autem adest iusta causa, omnes tenent, quod Princeps in quocunque delicto potest, non solum pœnam, sed ius partis remittere, cum tunc causæ publicæ utilitatis utilitas privati cedere debeat. *Parisi. conf. 1. vol. 4. nu. 42. Decius conf. 520. num. 5. Plotus inter conf. crim. divers. conf. 75. num. 51. Iul. Clar. in prax. q. 95. Bossius tit. de remed. ex sol. clem. num. 23. & 48. Mencha. contr. illustr. cap. 4. num. 11. Farin. d. q. 6. nu. 22. Nata conf. 471. Sfor. Oddo de rest. in integ. q. 99. num. 74. & seq. Pegri. de iur. fisc. tit. 8. nu. 18. lib. 5. Afflict. decis. 361. nu. 4. Surd. conf. 203. nu. 26. Ramirez de lege Reg. §. 25. num. 46. Mastril. ad indult. gener. cap. 22. nu. 47. Peguer. decis. 39. n. 11. Sesse decis. 178. num. 5. & de inhibit. d. cap. 1. §. 5. nu. 44. 49. & 116. quorum omnes ferè, distinguunt, vtrum causa sit ordinaria, nam tunc non*

112 extenditur ad damna; vel publica, tuncque extendatur. Et circa causæ existentiam credendum est Principi, *Clement. 1. de probat. vbi Barbof. Farin. q. 9. nu. 26. Aliatus de præsump. regul. 3. præsump. 8. Don Ioannes del Castill. controvers. lib. 3. cap. 28.*

num,

num. 18. Dominus Don Petrus Sanz, avunculus carissimus, Regijque Senatus olim doctissimus Senator, in suis observationibus, lit. R. obser. 12.

113 Modus, sive forma concedendi gratias delictorum prescriptus est apud nos diversis Regijs rescriptis, & in summa ea est, ut dominus Regens, & Advocatus Fiscalis concordati voto (quod decisivum quoad hæc habent) delictum remissibile esse subscribere debent; casu autem discordiæ Regiæ Maiestas consulitur. Si verò dubitatur, an expediat, in hæc, tã ipsos, quàm ceteros Senatores qui consuluntur, consultivum tantum suffragium habere est expressum.

114 De potestate autem dispositiva, & iudiciaria, quia simul cum Senatu exerceri solet, & debet, in sequenti §. dicemus.

§. II.

De Regio Concilio, Regijque Senatoribus ad forum 22. Cur. anni 1626. iuncto privil. 23. Domini R. Ferdinandi Secundi, dicto la Pragmatica de la R. Audienc.

T E X T V S.

PHILIPPVS ARAGONIÆ III. CAS.

tellæ autem IIII. optimus maximus.

Montisoni anno 1626.

ITEM ab lo fur primer de les Cortes del any 1604. fol. 9. se instituiren en la Real Audiencia de Valencia dos Sales, la vna pera les causes civils, y la altra pera les criminals, y per no ser bastants los Oydors de la Audiencia Civil a despachar la multitud de les causes civils q es tracten en la dita Audiencia, a peticio dels tres Braços del Regne de Valencia, se erigi, ò institui segona Sala Civil, ab la Real pragmatica dada a 9. de Agost 1607. y la experiencia ha mostrat quant necessaria, y convenient es estada, y es la dita segona Sala. Supliquen per ço los dits tres Braços, que sia fet fur de dita ereccio de dita segona Sala, y que en la Real Audiencia hi haja dos Sales pera les causes civils, ab quatre Oydors

D. Laurentij Maishen oper. tom. i.

F

dors

dors en cascuna de aquelles, y que aço dure fins al solio de les primeres Corts, tan solament. *Plau a sa Magestat que dita pragmatica sia feta fur, y que aquella sia guardada, y observada.*

S V M M A R I A.

- C**ONCILIVM quid sit, num. 1.
 Concilium vicem sensuum Principis sustinet, num. 2.
 Concilium adest ex eo ipso tempore, quo Proreges destinati in Regno fuere, num. 3.
 Concilij nostri prima mentio in nostro iure habetur ab anno 1315. n. 4.
 Iudex Curia quis, num. 5.
 Iudex Curia est nomen ministri nostri Concilij, non autem Supremi Aragonum, num. 6.
 Plura iura Valentina adducuntur ex antiquioribus, quibus mentio fit de nostra R. Audientia, num. 7.
 Privilegium 28. D. R. Alfonsi III. loquitur de nostra Regia Audientia, ut habetur in cap. 9. gravaminum Curia anni 1604. num. 8.
 Concilium nostrum ante pragmaticam R. Ferdinandi in forma erat, num. 9.
 Concilium statuebatur olim per pragmaticas, num. 10.
 In Curia anni 1564. iam per foros de Concilio statuendo actum est, ibidem.
 In Curia anni 1585. iam duplex Aula negotijs civilibus constituta fuit, num. 11.
 In Curia anni 1604. vna ex Aulis civilibus deleta, num. 12.
 Omnes ista Concilij constitutiones temporales fuerunt, ibid.
 Concilium novissimè statutum anno 1607. quod per nostrum textum confirmatum fuit, num. 13.
 Ministri è quibus nostrum Concilium constat, num. 14.
 Nomina eorum qui hodie hæc officia obtinent, num. 15.
 Aularum distributio, num. 16.
 Regentis Cancellariam præstantia remissivè, num. 17.
 Doctores tractantes de Senatu, sive Concilio, eiusque iurisdictione, & Principis representatione, num. 18.
 Iurisdictionis Concilij ordinaria est, imò Concilium vocatur Ordinarius ordinariorum, num. 19.

Com.

*Commissions quæ fiunt per Dominum Regentem, non sunt delegatio-
nes, sed causarum quædam distributiones, nu. 20.*

Ratio pulchra ad probandum id ipsum, num. 21.

*Senatus Valentinus iudicat nomine Principis, sicque est verè, & pro-
propriè Cancellaria, sicut Gravatensis, & Pintiana, num. 22.*

*Quando Rex adest in Regno, immediatè nomine ipsius omnia in nos-
tro Senatu peraguntur: quare attributum Maiestatis in supplicibus
libellis expressè tribuitur, num. 23.*

*Locus ubi adest noster Senatus, communis Patria Regnicolis est,
num. 24.*

*Relegatus à Patria, ab vrbe, ubi nostra Cancellaria adest, relegatus
censetur, ibidem.*

*Provocatio à sententia Senatus, non appellatio, sed supplicatio dici-
tur, num. 25.*

De quibus causis cognoscat noster Senatus, num. 26.

*Senatus cognoscit de omnibus illis, de quibus Ordinarij locorum ex
defectu iurisdictionis cognoscere non valent, nu. 27.*

Senatus cognoscit de causis miserabilium personarum, nu. 28.

*Senatus cognoscit de appellationibus sententiarum iudicum ordina-
riorum, & decernit an sua sit iurdictio, nu. 29.*

*Senatus cognoscit de criminibus læsæ maiestatis, & de excessibus of-
ficialium, & delictis Procerum, num. 30.*

*Causæ civiles non attingentes summam ducentarum librarum, in pri-
ma instantia evocari non possunt, nu. 31.*

*Criminales verò, quando criminis pœna non includit pœnam mortis ci-
vilis, vel naturalis, aut mutilationis, num. 32.*

Declara si causa præventa est per Ordinarium, ibid.

*Causæ incolarum Gubernationum ultra Vxonem, Xucarem, sive Su-
cronem, & Xixonam, an sint evocandæ in prima instantia,
num. 33.*

Causæ decimales an evocari possint in prima instantia, num. 34.

*Causæ executivæ virtute venditionis censualis, violarij, vel debitorij,
quomodo evocentur, num. 35.*

*Causæ pertinentes ad iurisdictionem Baronum, vel Dominorum oppi-
dorum, quando evocari possunt, num. 36.*

*Barones non possunt cognoscere de crimine læsæ Maiestatis. divinæ,
& humanæ, fabricationis falsæ monetæ, & plagij, nu. 37.*

Baronès in quatuor casibus de novo concessis per for. 150. Cur. ann.

1604. habent iurisdictionem cumulativè, num. 38.

Barones in causis pœnarum impositarum per Regias Pragmaticas habent iurisdictionem cumulativè ex for. 154. eiusdem Curia 1604. num. 39.

Barones in causis comitivarum bannitorum non habent iurisdictionem privativè, num. 40.

Fadiga de iustitia, quid, num. 41.

Causa exactionum iurium Civitatis, an possint evocari, nu. 42.

Causa exactionum iurium Generalitatis, an possint evocari, nu. 43.

Causa patrimoniales an possint evocari, num. 44.

Causa emphiteoticales an evocari possint, num. 45.

Causa delictorum officialium superiorum habentium officium à Rege Domino collatum, non possunt evocari, num. 46.

Potestas iudicandi de Regijs administris, de regalibus Principi reservatis est, num. 47.

Praxis apud nos, num. 48.

Causa custodiae vrbis tempore pestis evocari non possunt, nisi cum recursus emittitur, num. 49.

Causa respectantes ad statuta Gymnasij Valentini non evocantur, nisi in casu recursus, nu. 50.

Privilegium concessum pupillis, viduis, & miserabilibus personis, non censetur derogatum, nisi individua mentio fiat, vbi decis. Senatus, num. 51.

Concessa iurisdictione privativè, an dictum privilegiū derogatum censetur, num. 52. vbi decisio Senatus supremi.

Prorex potest condere statuta, num. 53.

Prorex non potest pragmaticas antiquas tollere, si facta sint per eius superiorem, num. 54.

Proregum edicta de consilio Senatus, perpetua sunt, num. 55.

Quæ autem fiunt sine voto Consilij, solum durant durante officio, num. 56.

Pragmatica quo tempore vim obtineant remissive, num. 57.

De potestate Proregis tanquam Ducis generalis, num. 58.

CONSILIVM Principis rectè descripsit Fridericus Furius in libello de consilijs, & consiliarijs cap. 1. ibi: Consilium principis est certa concio, vel congregatio hominum selectorum ad consulendum Principi, vel pacis, vel belli tempore; cuius

cuius opera praeitorum meminit, praesentia cernit, futura providet; suarum machinationum felicem successum consequitur, incommoda effugit: aut si id fieri nequeat, viam, qua illa leniantur, invenit. Quare recte infert ibidem: Consilium respectu ad Principem habito vicem omnium sensuum ipsius ferè sustinet, intellectus, memoria, oculorum, aurium, vocis, pedum, manuum. Ob quod sicut homo non recte sine intellectu, memoria, & alijs sensibus se habere, aut regere potest: ita pariter Princeps sine consilio regere subditos, ac moderare perfecte nequibit. Vnde per vetusta est consuetudo Principum, & dominantium, Consilia habere, Consiliarios creare, atque illorum ope, & ministerio uti, ut quae agenda sunt optimè decernantur, & decreta executioni mandentur. Ex quo infero, quod sicut Domini Reges Aragoniae semper Consilium apud se habuerunt ad rectam suorum Regum gubernationem: ita pariter eo ipso quo Locumtenentes sibi destinarunt, eis Consilium simul assignarunt, ut iustum, & equumque exequerentur.

4 Et consequenter, sicut dixi supra §. praecedenti, num. 8. primum Proregem, de quo mentio expressa habetur in nostro iure, fuisse Petrum Aragonium, filium Dni R. Iacobi Secundi, patrumque magnum Dni R. Petri Secundi, ut ex eius Privil. 75. apparet anno 1355. sic eo tempore Consilium esse dicendum est. Quod probatur ex eo, quod per quadraginta annos antecedentes de Consiliarijs expressam mentionem nostro in iure habemus. Dominus enim Iacobus Secundus Rex, Privil. 74. & 82. expeditis annis 1315. & 1317. Iudicem suae Curiae Guillelmum Iasser appellat; Iudices enim Curiae apud nos Quaeitores criminum, sive Auditores Aulae Criminalis, vulgò, *Alcaldes del Crimen*, vocantur, ut ex formulis allatis per Pegueram in *prax. crimin. cap. 12. num. 9. & 11.* & ex nominibus adductis per Fontanellam in *princ. tom. 1. decisionum pagin. antecedenti indicem argumentor.* eorum qui in Senatu Cataloniae, tunc sedebant patet. Sic enim à Dno Rege vocantur in titulo, sive privilegio eiusdem officij, ibi: *Tenore praesentis de nostra certa scientia, Regiaeque autoritate, deliberatè, & consulto officium praedictum Iudicis Curiae, &c.* Pariter vocantur in *for. 28. Cur. ann. 1564. for. 7. Cur. anni 1585.* & alijs quamplurimis. Si enim tunc Valentiae Iudices Regiae Curiae

- erant, bene sequitur, & Senatum adesse: nam à parte ad totum validum est argumentum, Barbol. *argum. iur. loco* 82. qui plures refert. Neque dici potest, forté tunc ex consilio illo lateri ipsius Regis adiacenti intelligendum. Nam divinatorium est eo quod numquam in supremo illo Senatu Iudices Curie, huius Regni, vel alterius cuiusvis ex nostra Corona adfuisse tradatur, imò semper Senatores Regentes Cancellariam nominati fuere, sicut & nunc nominantur, atque adeo de Iudice Curie Consilij Valentini necesse intelligenda sunt privilegia superius dicta, quæ comprobantur ex traditis per Rodericum Mendez Silva *in pobl. gener. de Espa. in Reg. Val. c. 2.* qui Dño Regi Petro Secundo constitutionē tribuit ann. 1361.
7. Demum Dominus Rex Petrus Secundus *Privil. 85.* loquitur de Consiliarijs, Iudicibus, & Auditoribus Curie, quod Privilegium expeditum fuit anno 1358. & in *Privil. 106.* loquitur de Regia Audientia, nominatque Regentem, & quod magis est, formula publicationis est eadem, qua nunc utimur in publicandis sententijs nostræ R. Audientie, *in for. 1. 2. & 3. in extravag. Provisio super fideiussione, & c. fol. 57. & 58.* loquitur de Regia Audientia; qui fori conditi fuere anno 1370. 1371. & 1382. Dominus Ioannes Rex Primus *in Privil. 14. in extravag. fol. 238.* expedito anno 1390. loquitur expressè de Regia Audientia Valentina. Et Dominus Rex Martinus *in Privil. 19.* loquitur de causis evocandis ad Regiam Audientiam anno 1408. & iam de ea locutus fuit *in for. 19. & 20.* (infra expendendi) de Iudicijs conditis anno 1403. Dominus Rex Alfonso Tertius *in Privil. 28.* loquitur de Vicecancellario, Regente Cancellariam evocatione, atque commissione causarum, quod privilegium de nostra Regia Audientia interpretatum fuit, *cap. 9. gravamin. Cur. ann. 1604.* & Privilegiū 32. eiusdem Regis de eodem loquitur, condita annis 1436. & 1438 igitur multo ante pragmaticam Domini Regis Ferdinandi Secundi, de qua *in Privil. 36.* eiusdem Senatus noster creatus fuit: bene verum est, quod tunc nondum forma data fuit, neque constitutio Senatus perpetua erat, eo quod iuxta dictos foros 18. & 19. de iudicijs, absente Dño Rege exercitium Senatus suspendebatur. Et sic quoties Locumtenentis officium expirabat, ita pariter, & Senatus, vt ex dicta pragmatica

matica constat. Et quoties Locumtenens destinabatur, & Consilij formandi, & Consiliarios eligendi potestas ei dabatur, ut ex privilegio, & instructionibus datis per Invictissimū Imperatorem Carolum V. Didaco de Mendoza Comiti de Melito, adductis ad literā à Viciāna: *d. par. 4. fol. 32. & 33. pater: quō modo interpretandi sunt Mandriaga d. c. 4. & ceteri dicentes nostrā Cancellariam à Rege Catholico institutam.*

10 Modus autem statuendi Consilium per pragmaticas sanctiones observatus fuit usque ad nostra tempora, sed ab anno 1564. iam in Curia generali de Consilio statuendo, atque confirmando actum est, ut constat *ex for. 28. cum tribus & viginti. seqq.* quō aula Criminalis à Civili seggegata fuit, aliaque plura constituta. Et in Curia anni 1585. iam duplex aula Ci-

11 vilis fuit constructa, vnaque criminalis, ut *ex for. 7. cum seqq.* constat. In Curia autem anni 1604. vna ex aulis Civilibus deleta fuit *for. 1. cum novem & viginti. seqq.* modo ibi expresso: Sed cum ex pluralitate causarum civilium Auditores expedire, prout decebat, nequirent, ad supplicationem Brachiorū,

12 ut in nostro textu habetur anno 1607. secunda Aula Civilis restituta fuit, & cum omnes istæ constitutiones temporales fuissent, nempe usque ad futuras Curias, quamvis in nostro

13 textu confirmationem temporalem Brachia Regni postularent, tamen Dominus Rex absolute pragmaticam confirmavit in nostro foro: quare nunc in eodem statu permanet, ita ut in Curia anni 1645. tantum duo Consiliarij additi fuerent ad res gubernij, & gratiz solum qui non ex iuris peritis, neque togatis, sed ex nobilioribus, & experientia peritoribus quibus paræ dignitatis, atque emolumentum cum Senatoribus Aulæ Criminalis summa attributa fuit.

14 Itaque nunc Senatus constant Senatoribus sequentibus. Regente Cancellariam, qui in eo preest: Locumtenente generalis Thesaurarij, octo Senatoribus Civilibus tribus Criminalibus, qui Iudices Curiz sunt: duobus equitibus ad res politicas, & gratiosas (qui *de capa y espada* vocantur) duobusque Fiscalibus, vno ad causas criminales, & iurisdictionales; altero verò ad civiles, sive patrimoniales, ut Mandriaga dixit *dict. cap. 4.* demptis his duobus noviter institutis. Qui hodie hæc officia obtinent, sunt sequentes.

15

Nobis

- 1 Nobilis Don Antonius Iuan de Centellas Equestris Ordinis Calatrava, olim apud Salmantinos Collegij maioris Ovetensis Regens Cancellariam.
- 2 Nobilis Don Alexander Vidal de Blanes, Ordinis B. Mariae de Montesa, Locumtenens Thesaurarij.
- 3 Nobilis Don Franciscus Bono eiusdem Ordinis Decanus, Senator Civilium causarum.
- 4 Nobilis Don Cosmas Gombau, Senator in Civilibus.
- 5 Magnificus Doctor Ioannes Arquez Iover, Senator in Civilibus.
- 6 Nobilis Don Michael Vives, Senator in Civilibus.
- 7 Magnificus Vitorianus Calaborra, Senator in Civilibus.
- 8 Nobilis Don Antonius Ferrer, Equestris Ordinis B. Mariae de Montesa, Senator in Civilibus.
- 9 Nobilis Don Franciscus Milan, Equestris Ordinis Divi Iacobi, Senator gratia.
- 10 Nobilis Don Braulius Esteve, Iudex Regiae Curiae, sive Senator in Criminalibus antiquior.
- 11 Nobilis Don Ildefonsus Calatayus, Equestris Ordinis Divi Iacobi, Senator gratia.
- 12 Sequens locus ordine antiquitatis servato, mihi Laurentio Mathen & Sanz, Ordinis B. Mariae de Montesa, tributus fuit in Senatu Civilium causarum.
- 13 Magnificus Ioannes Chrysostomus Berenguer Iudex Regiae Curiae, sive Senator in Criminalibus.
- 14 Nobilis Don Vincentius Moscoso & Pimentel, olim eiusdem Collegij Ovetensis Senator in Civilibus.
- 15 Magnificus Carolus del Mor, Iudex Regiae Curiae, sive Senator in Criminalibus.
- 16 Magnificus Nicolaus Monllor, Regij Patrimonij Advocatus.
- 17 Nobilis Don Franciscus Escorcia, Regij Fiscij Advocatus.

Hoc quoad univrsalium Senatuum, quoad speciales Aulas sic distributum est. In Civili antiquiori adsumus.

D. Francisc. Bono.

Calaborra.

D. Ant. Ferrer.

Et ego.

In alia autem Aula Civilium causarum adsunt domini.

D. Cosmas Gombau

Arquez.

D. Michael Vives.

D. Vincent. Moscoso,

Czte.

Cæteri autem dempto Advocato Patrimoniali in Aula Criminali assistunt, ubi res gratis, atque politicæ gubernationis tractari solent. Patrimonialis Advocatus nullius, Aulæ est: sed ubi de re, vel causa ad Patrimonium Regium differitur ibi interventum habet, tam extra, quàm intra Senatum.

17 Dominus Regens frequenter in Aula criminali adest, sed ubique intervenire potest pro libito, de cuius officij præstantia plura tradunt Mastril. *de Magistr. lib. 5. cap. 8. num. 20. Xama. de offic. Iudicis p. 1. q. 2. nu. 50.*

18 De Senatu verò in communi, & de eius iurisdictione, atque præstantia, & Principis repræsentatione Boer. *de author. Magn. consil. num. 159.* Federicus Furio *in d. libel. de consil. & consiliar. quod habetur in speculo aulicar. atq; politicar. proposition. in princip. Casaneus in Cathalog. glor. mund. part. 7. consider. 11.* Gregor. Lopez *in l. 19. tit. 9. partit. 2. & in l. 4. tit. 24. part. 3.* Covarru. *practicar. cap. 4.* Rebuf. *in concord. verb. Cancellariam.* Azeved. *in Curia Pintiana lib. 2. cap. 23. & lib. 4. c. 6.* Tiraquel. *de nobil. cap. 2. num. 20.* Thesaur. *in præfat. ad decis. Pedemont. per totam. Gamma. decis. 1. per totam. Matienço in l. 3. tit. 11. gloss. 11. num. 4. recopil. Didacus Perez in l. 1. tit. 1. lib. 4. ordinam. verb. Oidores, Parladorus rerum quotid. diff. 10. & 11.* Castill. Ramirez *de lege Regia §. 10.* Garcia *de nobil. gloss. 1. § 2. n. 14.* Melchi. Iunius *question. politic. 85.* Alfaro *de officio Fiscal. glos. 24.* Carrasco *de casibus Curia, num. 96.* Ægidius Bened. *in l. ex hoc iure, 1. p. cap. 3. ex § 2.* Bovadill. *in politic. lib. 1. cap. 9. ex num. 14.* Navarrete *discurs. politic. 25. in fin.* Tapia *de excell. Cancellar. Neapolit. per tot. tract. Valençuela conf. 82. nu. 46. & conf. 92. num. 51. & 52. & consil. 94. num. 1.* Don Didacus de Mendoga *in histor. bell. Granatens. lib. 1. fol. 6. num. 4.* Solorçano *de iur. Indiar. lib. 4. cap. 3. per tot. tom. 2. & in Polit. Indiar. lib. 5. cap. 3. per tot.* Petr. Gregor. Tolos. *de Repub. lib. 24. cap. 6. & alibi, ut ibi refert.* Langleus *Semestrium lib. 7. per tot.* Anton. Faber. *in Codice lib. 1. tit. 7. de Senatoribus per tot. & lib. 5. tit. 4.* Ioan. Papon. *in prolog. ad lectorem libri arrestorum, Mastril. de Magistrat. lib. 5. cap. 8. per tot. & lib. 2. cap. 1. per tot. cum seqq. apud quos plura tam de Senatu, quàm Senatoribus.*

19 Hæc de origine, antiquitate, atque progressu nostri Senatus. Sed ut pergamus, in primis notandum est, quòd sicut secundum

cundum ius Cataloniæ iurisdictione Senatus est ordinaria, ut tradit Olibanus *d. cap. 4. num.* (imò vocatur, & est ordinarius ordinariorum, cum ipsorum iudicia moderetur, & corrigat) eo quod à constitutione, sive lege illius Principatus derivatur: sic etiam apud nos postquam à foro statutum est Consilium, id iurisdictione ordinaria non delegata intelligendum est. Neque commissiones causarum, quas dominus Regens decernit, delegationes dicendæ sunt, sed quædam distributiones causarum, ut negotia facilius, & rectius expediantur. Quod clarissimè convincitur, perpenso, quòd si delegata esset iurisdictione, eam tribueret ipse Regens, qui causas committit, & distribuit: sed hic est de Consilio, & à se ipso facit has distributiones, quæ vulgò, *comisiones*, vocantur; ergo in ipso Consilio residet iurisdictione ordinaria, quæ vna, & eadem est cum iurisdictione Proregis, qui Senatum consulit in quocumque negotio expediendo, tam pertinente ad iurisdictionalem, quàm politicam potestatem, secundum Aularum discretionem.

22 Secundò observandum est, quòd noster Senatus iudicat nomine Principis, eiusque utitur Regio sigillo: quare honore, dignitate, atque præminentijs par est cum Regijs Cancellarijs Granatensi, & Pintiana, ut ex traditis à Parlador. *dict. diff. 10. à num. 10.* patet; imò, quod plus est, quando Dominus Rex adest in Regno, nomine ipsius immediatè omnia peraguntur, tuncque expresso Maiestatis attributo in supplicibus libellis, & non aliter cū Senatu agitur, ut ex inveterato, & vetusto stylo compertum est. Neque ab aliquo inhibitiō expressa expeditur ad nostrum Senatum: Sancto enim Officio Inquisitionis id prohibitum expresse est in concordijs, de quibus infra. Supremus autem Status Aragonum (quamquam de superioritate, & potestate eius nō dubitatur ad inhibendum) tamen numquam solet inhibitionem expressam literis immittere: quod speciali favore, quo nostrum Senatum prosequitur, factum esse diuturno tempore fatemur. Ex quibus resultat, quòd vrbs, sive oppidum ubi adest noster Senatus, communis patria censenda est, & ideo quisque ibidem repertus conveniri potest, etiamsi alibi contraxerit, ex traditis à Parlador. *ubi prox. num. 15. & 16.* atque relegatus à patria

tria ab vrbe, vbi nostra adest Cancellaria relegātum esse dicendum est, vt ipse probat *num. 18.* Et sic similiter infertur; quòd provocatio á sententia Senatus, non appellatio, sed supplicatio nominatur: de quarum differentia, & similitudine dominus Leon *decis. 103. per tot. vbi plura.*

Tertió observandum est, quòd iurisdictio Senatus adeo magna est, vt generaliter de omnibus cognitionem habere dicendum sit: nam non solum in eo de omnibus causis ad Ordinarios pertinentes in prima instantia cognosci sol et, sed etiá, de omnibus illis de quibus Ordinarij locorum, & terrarum totius Regni ex defectu iurisditionis cognoscere non valent: Nec non de causis viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quarum est forum Principis eligere, ad text. in *l. 1. C. quando imperat. inter pupill. & vidu.* Sic pariter iudicat de appellationibus Iudicium ordinariorum, decernitque an sua sit iurisdictio. Petr. Gregor. *de iud. caus. feud. q. 5. nu. 3. & q. 8. per tot. ac etiam de crimine læsæ Maiestatis, & excessibus omniũ officialium, & delictis Procerum, hoc est, Ducium, Marchionum, Comitum, atque Baronum; latè Ponte de potest. Proreg. tit. de Asses. §. 7. num. 4. Maltril. d. lib. 5. cap. 8. num. 3. & seqq.*

Ad hoc vt de istis causis in Senatu cognoscatur, ante omnia evocandæ sunt, neque aliter radicata cognitio dicitur, nisi prius evocetur. Et licet dubitari possit improprium esse verbum evocare: nam in proprio significato evocare, nihil aliud est, quám extra vocare, vt Iosephus Laurent. in *Amalthea Onomastic.* Calepinus, & cæteri dictionarij tradunt: in iure autem pro *abducere* aliquando sumitur; vt in *l. Proculus 26. ff. de dam. infect.* ibi: *Aut si in vicino tuo agro cuniculo, vel fossa aquam meam evoces.* Aliquando pro *removere, extrahere, l. sacra, §. 1. ff. de rer. divis.* ibi: *Solent qui religione eum locum liberare volunt; sacra inde evocare: vel in ius vocare l. 1. §. 1. ff. de fori.* ibi: *Tametsi non rectè fecerit qui eos evocaverit: vel in re criminosa citare, l. 3. in fin. ff. de testib.* ibi: *Testes non temere evocandi, sunt per longum iter: vel in rebellica ad diversa loca diversos cogere exercitus, vt ex Budeo, & alijs tradit Rebuf. ad const. reg. tract. de evocat. in prin.* Sed regulariter desumitur pro eo, quod est causam inchoatam ad se vocare, vt probat Rebuf. *ibid. 8. & 9. ita*

vt evocatio sit causæ pendentis coram inferiore ad Principem, vel alium superiorem legitimè facta revocatio, seu translatio, vt ibidem tradit, & post eum Fab. in C. lib. 1. tit. 12. diff. 15. num. 2. & lib. 3. tit. 1. diff. 1. num. 8. in notat. alijs relatis Ripoll Regal. cap. 25. num. 1. & seqq. Vnde propriè evocare causam tantummodo dici potest, quando lis, & causa coram inferiori inchoata ad tribunal Principis transfertur, sicque de vno ad aliud traducitur, & evocari non potest, quin prius alibi adsit, sicut evocatio deorum fiebat in obsidionibus urbium cum Numina urbis obsessæ deprecabantur, vt ea relicta in civitatem obsidentium transferrentur, de qua evocatione bene cum formula, qua hæc peragebantur, Langleus Semestr. lib. 13. cap. 2. pag. mihi 782.

Neque adhuc in ea significatione placuit Langleo, vt causæ, quæ à tribunali inferiorum abducuntur ad superiorem, evocatæ dicantur, sed revocatæ, Rebuffum acriter improperando, lib. 7. Semestr. cap. 17. pag. mihi 464. Sed omissa hac de nomine questione, evocatio apud nos in quacumque causa, siue apud inferiorem initiata, siue de novo ad Senatum adducta, fieri solet, ita vt evocare apud nos significet decretum, quoddam, quo dominus Regens, vel Senatus pronunciat causam ad cognitionem ipsius spectare, vnde in lato significato hoc nomen sumitur.

Quo posito cum regula sit, quòd iurisdictio Senatus generaliter omnes causas comprehendit, inde est, quòd generalis regula constituenda sit, vt omnes causæ evocabiles dicantur.

32 Quam conclusionem limitam primò in causis civilibus, quarum evocatio in prima instantia, si id, de quo agitur, nõ attingit biscentum librarum æstimationem, fieri nequit. In criminalibus autem, quando crimen non includit pœnam mortis naturalis, civilis, vel mutilationis, for. 12. Cur. anni 1585. Quod intelligendum est in criminalibus, quando causa præventa est ab Ordinario, cui competit, secus si præveniatur à Senatu: nam tunc cuiuscumque generis sit, in eo definitur, vt observantia incusé demonstrat.

33 Limita secundo, in causis incolarum Gubernationis Ordelis, Setabis, atque Castillionis Planitiz, ex for. 56. & seqq. vsque

usque ad 67. de iurisdic. omnium iudic. actus Cur. 3. Brachior. Militar. & Regal. anni 1547. for. 132. Curiar. anni. 1585. for. 47. & for. 225. Cur. anni 1604. Quod respectu primæ instantiæ intelligendum est, vt in dictis foris expressè cavetur, ita vt neque causæ viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum evocari possint: imò, nec ratione per horrescentiæ. Inquam sententiam inclinasse Senatam, tradit dominus Polo in suis advers. tom. 2. advers. 94. quod aliquando vidi practi-
cari.

34 Limita tertiò, in causis decimalibus, nam licet in Regno factæ sint profanz, vt pluribus probat dominus Leon decis. 3. lib. 1. per totam, tamen in prima instantia ad iudicem specialem causarum decimalium cognitio spectat, de quo Belluga in specul. Rub. 13. vers. Restat. num. 126. dominus Cerdan in veriloq. cap. 12. §. 3. vers. Presupuesto, ad finem dominus Leon dict. decis. 3. in fine, ita vt evocatio interdicta credatur in prima instantia, for. 20. de decim. actus Cur. r. Brachij Ecclesiast. anni 1547. & actus Curie 2. eiusdem Brach. ann. 1552. bene verò in casu appellationis, vel recusus, vt dominus Cerdan ubi proximè, & in arbore iurisdic. vers. El juez de diezmos, & dominus Leon ibid. tenent. Sed de hac limitatione maximopere dubito cum fori prædicti, non loquantur expressè in decretis, neque dispositio clara prohibens evocationem reperitur, atque adeo idem dicendum erit, ac in cæteris causis. Et quamquam ex specialitate causarum, iurisdic. privative concessa censeatur, hoc intelligi non potest respectu superioris concedentis, vt alibi diximus: bene vero respectu inferiorum, vnde & causa recusus interdicta est Gubernatori, for. 8. & 10. de decim. & sic observantia ea est, vt causæ qualificatæ iuxta forum in prima instantia evocentur.

85 Limita quartò, in causis executionis, præsertim virtute contractus censualis, redimibilis, aut vitalitij, ac debitorij cum redditibus, quarum privilegia magna sunt: nam ad instantiam rei executivæ conventi evocari non possunt, ex for. 9. Curie anni 1548. bene verò ad instantiam actoris, eo quod instrumenta executiva de stylo corroborata reperiuntur clausulis renuntiationis proprii fori, & iudicis, ac iudicij electionis, atque variationis, de quorum privilegijs

74 De regim. Reg. Val.

luc tempore agemus, & aliqua tradit dominus Leon decif.
33. num. 3. lib. 1.

- 36 Limita quintò, in causis Baronum, five ad eorum iurisdictionem pertinentibus *for. 62. & 63. de iurisdic. omn. iud.* nam evocari non possunt etiam ratione viduitatis, aut miserabilitatis, nec in gradu appellationis, vel recursus, nisi in casu manifeste oppressionis, *for. 151. Cur. anni 1604.* Sed
- 37 hæc limitatio non procedit in crimine læsæ Maiestatis, divinæ, vel humanæ, fabricationis monetæ, & crimine plagij: nam in *for. 150. eiusdem Curia.* patet Barones iurisdictionem nullam in his criminibus habere. Item non procedit
- 38 limitatio in quatuor casibus de novo concessis Baronibus *in dict. for. 150.* nam concessio illa cumulativè fuit, ut explicavit Regia Maiestas, *cum rescripto anni 1606.* Neque in casibus pœnarum impositarum per Regias pragmáticas deferentibus arma prohibita, cum iurisdicção hoc in casu concessa Baronibus cumulativè expressè sit, *for. 154. eiusdem Cur.* Neque in delictis patratís à commitivis bannitorum:
- 40 tum quia, ut plurimum arma prohibita per Regias pragmáticas deferendo patrantur: tum etiam, quia respiciunt tranquillitatem publicam Regni, atque originem ducunt à delicto principali factionum, quòd non tantum committitur in hac, vel illa Baronia, sed in toto Regno, vel saltem in eius præcipua parte; & ne continentia causæ dividatur, in supremo Tribunali de eis agendum est. Neque in defectum iustitiæ, vel quia Barones iusticiam ministrare nequeunt, vel dolose procedunt (quod nostrates *fadiga de justicia*, vocant,) *ex §. 5. & 6. in extravagan. stil de la governacio, fol. 52.* & ita pronuntiavit Senatus de anno 1652. sub examine Nobilis Don Braulij Esteve, ad favorem Reg. Fiscii Procuratoris, & contra Illustrem Ducem de Maqueda Marchionem de Elig, in causa Stephani Iulia, Jacobi Sepulcre, & aliorum, actuarius causæ Roselló, & latius dicemus *cap. 6. §. 1.* ubi latè iurisdicção Baronum explicatur cum omnibus limitationibus, tam à iure, quam à foro inductis, plurimis sacri Senatus decisionibus illustratis, atque generali observatione comprobatis.

Limitatio

- 42 - Limita sextò, in causis statutorum factorum per officiales urbis, & exactionis Iurium civitatis, quæ ad Iuratos, & Rationalem pertinent, *for. 106. de iur. omu. iudic. privil. 18. & 37. Regis Alfons. III. privil. 18. R. Ferdin. II. actus Cur. 3. capitum Brachij Regal. anni 1552. fol. 13. iunctis Regijs rescriptis, dat. Matriti 21. Maij 1561. & 6. Maij 1614. alijsque quamplurimis in primo tomo Regionum rescriptorum R. Concilij, fol. 1. & seq. Dñs Mora in compilat. fororum Deputation. Rub. 11. nu. 41. in gluf. litt. A. Ita vt neque per viam recursus, iuris firmæ, vel aliàs, de eis in Regia Audientia tractari possit, sed casu quo aliquis conqueratur, dominus Prorex absque figura iudicij Iuratos vocare debet, eisque verbo præcipere quid faciendum sit, idque præcisè observandum donec à Regia Maiestate aliter sit provisum, ad quem eo in casu tantummodo patet aditus, de quo infra latius cap. 4. §. 4.*
- 43 - Limita septimò, in causis exactionis iurium Generalitatis Regni, ex pluribus foris, & privilegijs congestis per dominum Mora dict. Rub. 11. per tot. præcipue num. 41. cum pluribus seqq. ita vt neque ratione iuris firmæ, aut interdicti, vti possidetis evocari causæ possint, *for. 22. Cur. anni 1547. Sed an privilegium viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum censeatur exclusum, dic quod sic, & ita bis pronuntiatum per Senatum, nempe die 28. Februarij 1643. in favorem Generalitatis, & contra Syndicum Religionum Mendicantium, referente domino Polo, Scriba Baptista Rodriguez, & mererente die 28. Novemb. 1653. in favorem Sindici Generalitatis, & contra Syndicum Ordinis Minorum S. Francisci, Scriba Roda, & pro eo Scrig.*
- 44 - Limita octavò, in causis patrimonialibus, nam hæc ad Curiam Baiuli generalis privativè pertinent, vt infra dicemus. §. 4. hoc cap.
- 45 - Limita nonò, in causis emphiteoticalibus, quæ nullatenus evocari possunt, dum de re censita, vt censita agitur, adhuc in possessorio summarissimo retinenda, *for. 19 de iur. emphitea. nec in secunda, vel vltiori instantia, bene verò quando dubitatur an res censita sit, vt in eodẽ for. 19. habetur, de quo infra cap. 5. §. 3.*

- 46 Limita decimò, in causis delictorum officialium habentium officium privilegio Regio perpetuè collatum, nam de his solum cognoscit Dominus Rex, vel qui mandatum speciale habet ab ipso, *for. 30. de appellat. privil. 88. Domini R. Iacob. 11. quod à iure cautum est. l. 2. C. de offi. præfect. Prætor. August. l. 1. §. administrationem, C. ut omnes iudices, tam civil. quàm crimin. l. si gravius C. de dignit. lib. 12. l. in sacris C. de prox. sacror. Scrin. l. cubicularios, C. de præposit. sacr. cubic. l. in diversa, C. de silentiarijs, l. ex eo, C. de agentib. in reb. l. 1. & 2. C. de comit. confis. l. ne quisquam in princ. ff. de offic. Proconsul. Et ratio est, nam Regij administri tanquam adfessores, & associati dati sunt ipsi Proregi ad Regnum gubernandum; vnde potestas iudicandi adversus eos de regalijs Principi reservatis est, & eius superioritati, atque supremæ dignitati specialibus, & in ipso Domino Rege residet potestas hæc. Dominus Cerdan. *in veriloq. dict. cap. 1. §. 2. in princ. pluribus relatis Ponte de potestat. Proregis, tit. 1. num. 2. & §. 4. num. 6. Mastril. de Magistrat. dict. lib. 5. cap. 6. num. 134. cum seqq. Ianius Langleus (qui originem huius iuris erudite, vt solet, speculatur) lib. 7. Semestrium cap. 18. per tot. Solorzano de iure Indiar. lib. 4. cap. 4. nu. 66. & seqq. tom. 2. & in politic. lib. 5. cap. 3. vers. Alo què toca, apud quos plura ad saturitatem reperies. Quod ita apud nos observatum vidimus, & quamquam ad inquirendum commisiones dari solent, ad inquisitionem generalem tantum, non autem ad specialem, sive vt inquisitio transmittatur, vel sicut apud nos dicitur, vt reus accusetur, vel denunciatur, & condènetur, dari solent; sed ad Regium Aragoniz supremum Senatum transmittitur summaria informatio cum rei confessione ex officio exacta. Imò quamquam causa cuiusdam Regij administri domino Proregi commissa absolutè fuisset, summaria informatione perfecta, dubitavit Senatus, an vltro procedi posset: nam verba rescripti non aperte potestatem procedendi tribuebant, & cum consuleretur quidam ex Regijs supremi Senatoribus, de mente Senatus supremi, respondit quòd ad vltiora procedi debebat, quare fuit accusatus, sed ante condemnationem literæ causa videndi, & recognoscendi impetratz fuere, & sic causa in Supremo decissa.**

Limi

49 Limita vndecimo ; in causis pertinentibus ad custodiam urbis tempore pestis, vel morbi epidemialis, nam id privativè ad Iuratos urbis spectat, dempto recurſu, qui ad Regiam Audientiam pertinet, ita expresse cautum reperitur *in actu Cur. 262. Brach. Regal. anni 1626.*

50 Limita duodecimo, in statutis confectis per Iuratos, Rationalem, Syndicum, Advocatos, & Scribam urbis in rebus pertinentibus ad Gymnasium Valentinum, nam eis facultas hæc concessa est, reservato recurſu ad Regium Senatum, ita expresse definitur *in act. Cur. 264. eiusdem Brachij Regal. Cur. ann. 1626.*

51 Ad quarum limitationum intelligentiam notandum est, quòd privilegium concessum pupillis, viduis, & miserabilibus personis respectu electionis fori nò censetur derogatum, per aliud privilegium, legem, aut forum, nisi de dictis personis specifica fiat mentio, vt docent Antonius Thesaurus *decif. Pedem. 177. num. 9. Castillo controvers. lib. 3. cap. 25. num. 7. Michael Ferrer observ. 1. part. obser. 12. Franch. decif. 187. & 192. tom. 1. Peregrin. variar. tract. tit. de iurisd. ord. nu. 18. Barboſ. in l. 1. ff. de iud. tract. 4. num. 27. Cancer variar. lib. 2. cap. 2. num. 24. & seq. Valascus allegat. iur. tom. 1. allegat. 65. Gratian. discept. for. tom. 1. cap. 182. n. 10. & ita decissum fuit per Senatum sententia publicata per Alreus die 20. Aprilis 1596. in favorè Pauli Llopis curatoris filiorum Ioannis Monter, contra Paulum Aldana, quæ postea fuit in Supremo confirmata.*

52 Sed alij tenent, quòd si iurisdictio privativè concedatur, tunc licet de miserabilibus mentio non fiat, privilegium eorum censeatur derogatum quoad illas causas. Menochius *de arbitr. lib. 2. cas. 66. num. 52. Marquesanus de commissionib. tit. de evocat. causar. s. 2. p. 2. num. 102. Novar. in praxi de elect. & var. for. section. 2. quæst. 43. qui plures laudant ; sufficit enim, quòd per generales clausulas privativè iurisdictio concedatur, vt derogatum censeatur huic privilegio, Grat. d. cap. 182. nu. 13. cum seqq. Marques. vbi sup. Ioan. Bapt. Ciarlin. controvers. foren. cap. 102. nu. 14. & 15. & sic declaratum fuit in Supremo sententia publicata per Hieronymum Ricarte, die 1. mensis Iunij 1638. ad favorè Sindici urbis, contra servientes Ecclesijs, ibi: *Attento præterea, quod licet dubium sit, an in servientes**

tes Ecclesijs inter miserabiles personas connumerentur, tamen considerato quod secundum magis veram, & receptam sententiam, nec prae-textu miserabilitatis, possunt se eximere dicti servientes à iurisdictione dictorum officialium, quibus in his causis assisariarum peculiariter est eis demandata, & concessa iurisdictione, & privative ad quoscumque iudices. Quid dicendum in hoc opinionum conflictu, nam utraque Supremi sententia qualificata, atque canonizata reperitur? Dominus avunculus Don Petrus Sanz in suis observat. lit. F. obser. ult. hæc omnia adducit, sed ad concordiam ex diametro pugnancia, non conatur reducere. Quid nos igitur dicemus? Me referente fuit pro hac sententia iudicatum in causa Sindici generalitatis Regni pro eo, & adversus syndicum Ordinis fratrum Minorum S. Francisci Regia interlocutoria, diei 27. Novembris 1653. Scriba Roda, quod, & antea fuit provisum sub examine Mag. domini Polo die 28. Februarii 1643. ut dixi num. 43. Verum tamen est, quod sunt diversæ clausulæ in concessione iurisdictionis vrbis, & generalitatis, pro quibus hæc præiudicia lata sunt ab appositis in favore Consulû maris. Quas omnes limitationes declaro, dummodo causa non sit consistorialis, nam extante hac qualitate omnes evocantur, tradit Dñs Leon decis. 10. n. 19. tom. 3.

53 — Postquam autem causæ evocatae sunt, de vnaquaque cognoscitur iuxta sui naturam, de quibus in vnaquaque materia Deo dante trademus. Cognoscit etiã Dominus Prorrex alio modo de certis causis, nempe verbaliter, summarie, & de plano, quod deductum est ex dispositione for. 113. de Cur. & Baiul. quo cavetur, quod Dominus Rex personaliter in vnaquaque hebdomade, subditos audiat die Veneris, vel sequenti, si illo die impediatur, in ea vrbe, vel oppido Regni vbi reperitur. Demum ad Locumtenentes hæc dispositio prorecta est in for. 17. Cur. anni 1585. for. 14. Cur. anni 1604. (quo novissimè forma traditur) juncto cap. 16. actor. Brach. Ecclesiast. & Regalis anni 1626. de qua Audientia latissimè Michaël Ferrer observ. 3. p. cap. 17. cum seqq. Oliban. de action. p. 1. lib. 3. ad S. Bonæ fidei, num. 5. Fontanel. decis. 375. num. 1. & seqq. & decis. 568. num. 5. & 11. tom. 2. licet in aliquibus iura Cataloniz à nostris iuribus differant, sed de hoc infra latius Deo dante trademus.

Ad

Ad dispositivam potestatem deveniendo dubitari nō potest, dominum Proregem posse condere statuta, edicta, sive pragmaticas nomine Regis Maiestatis, antiquas tollere, super eis dispensare, ut probant Andr. & Afflict. in cap. feudalem de prohib. feudor. alienat. Capic. *ibid.* vers. Tertio notandum, pluribus relatis Mastril. d. lib. 5. cap. 6. num. 45. Giurba *consil.* 19. num. 45. Fontanel. de pact. claus. 4. gloss. 18. p. 5. num. 66. & gloss. 19. p. 1. num. 73. & decis. 528. num. 8. tom. 2. (nec dissentit Molin. in repertor. for. Arag. verb. libertates Regni, vers. Item in eo quia Dominus Rex solus, cum de foris loquatur, adductus à Sesse *decis.* 75. num. 6. nam ut explicat num. 15. & seqq. de alijs statutis intelligitur prohibitio.) Ripoll *regal.* cap. 35. num. 123. & seqq. Xamar. de offic. Iud. & Advocat. par. 2. quest. 7. num. 10. & seq. Anguian. de legib. lib. 2. controvers. 27. per tot. Novar. in collect. ad prag. Neapol. in prelud. prop. 8. nu. 3. & seq. qui omnes materiam erudite pertractant, sicque eorum scripta minimè transcribuntur. Quæ potestas intelligi debet iuxta metas suæ iurisdictionis, & potestatis, ita ut non possit edicta, atque pragmaticas condere derogatorias legum superioris ipsius, nempe Dñi Regis, ut Anguian. *ibid.* num. 8. Mastr. nu. 46. & Giurb. num. 30. 39. & 67. docent. Neque contra dispositiones forales, ut expressè cavetur. in for. 83. Cur. ann. 1564. for. 14. & 176. Cur. ann. 1585. & for. 28. Cur. ann. 1604. tradit noster Lud. Gomez ad regul. Cancell. in proem. fol. 6. col. 2. ad medium. Quibus autem qualitatibus leges, seu edicta constare, debent trademus *infra* cap. 3. §. 1. à num. 98. per plures *seqq.*

54
55
56
Sed dubitari solet, an edicta Proregis sint perpetua, vel temporalia, & apud nos cum de voto Senatus pragmaticæ fiant, perpetua esse dicendum est, ad tradita per Mastril. *ibid.* num. 47. Novar. *dict.* num. 3. imò absque Concilij voto nullius momenti esse affirmari potest cum Giurba *consil.* 12. num. 30. Castill. *decis.* 113. num. 7. Si autem sine Concilij deliberatione fierent (prout de iure fieri possunt, ex deductis per Giurbam *dict.* *consil.* 12. per tot. Mastril. & alios *vbi sup.* quod à foro prohibitum non invenio) solum duraret effectus durante officio promulgantis, ex traditis ab ipso Giurba num. 22. in fine; Novar. qui bene distinguit *ibid.* Quo verò tempore vim pragmaticæ

57 maticz obtinent, tradunt Linglois *decis. 43. quæst. 2. num. 1. & seqq.* Chacher. *decis. Pedemont. 71. per tot.*

58 Sed ne apud nos omisione prætermiffa dicatur potestas ad dominum Proregem pertinens, tanquam Ducem generalem, aliquid de ea dicendum est. Per hanc enim personis armatz militiz, & rebus bellicis præest, & imperat, in quo Magistro militum comparatur. *l. 1. C. de offic. magist. milit. explicat erudite vt solet Bulenger. de Imper. Romano, lib. 3. cap. 12. per tot.* qui originem, dignitatem, atque iurisdictionem docet, & tradit ad rem Don Francis. Amaya in *l. 1. C. de fundis limitrophis. lib. 11. in lib. 10. C. sub. rub. de annon. & tribut. num. 27. & seq. & in l. curialibus 66. cap. 2. num. 15. & seqq. eod. lib. 10. tractant de hac potestate, Olibanus *dict. 4. num. 62.* Petr. Gregor. *lib. 19. sintag. cap. 19.* Loterus *de iur. & privil. mil. lib. 2. cap. 6.* Ayala *de iur. & offic. bell. lib. 3. cap. 8.* Caball. *resol. crim. cas. 294. ex num. 262.* cum alijs adductis per Mastrill. *de Magistr. dict. lib. 5. cap. 16. & decis. 173. per tot.* Solorçano *de iure Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 31. nu. 8. & 9. & lib. 4. cap. 10. nu. 35.* vbi tradunt quæ sint ea, quæ ratione huius muneris competunt. Apud nostrum ius solùm cautum reperitur, quòd causæ Capitaniz summarie tractentur, *ex for. 8. Cur. ann. 1604.* cuius ratio esse potest: nam militaris occupatio evolvi nõ debet iudicialibus terminis, ac dilationibus: licet enim militia, & literz confraternizent, tamen strepitus illius, non sinit tranquillitatem harum apparere: & licet in nostra Hispania adsit Concilium belli supremum apud Principem, tamen causæ appellationum in rebus militaribus huius Regni nõ ad illud, sed ad Supremum Aragoniz deferuntur, *for. 25. eiusdem Curie.**

SECTIO SECVNDA §. II.

EA, quæ pertinent ad gubernationem, Regni privativè ad Proregem spectant, num. 59.

Senatores in rebus gubernationis si consulantur, habent suffragium consultivum, num. 60.

Provocatio à decreto Proregis per modum gubernationis à quo aliquis læditur, deferenda est Senatui, num. 61.

Aulicum Senatus distributio separatam cognitionem tribuit, n. 62.

Proz

Prorex quando causa adest, potest Aulas omnes coadunare, num. 63.

Exempla huius consuetudinis, num. 64.

Senatori, interventus causæ radicatæ in sua Aula, tolli non potest, num. 65.

Prorex supplere potest, ex vna Aula, vel ex Advocatis patrimoniali, & Fiscali numerum Aulæ deficientis, ex Regio rescripto. n. 66.

Candidatum proponere quando officium vacat, ad Proregem, & Senatium spectat, num. 67.

Forma proponendi candidatum, num. 68.

Magistratus gradatim dari debent, non per saltum, num. 69.

Mos proponendi tres in locum vacantis, à Romanis mutuatus, n. 70.

Princeps sua scientia non potest omnia complecti, num. 71.

Plures officia ambiunt, qui ea non merentur, num. 72.

Bonitas in Senatore requiritur, num. 73.

Senator vir bonus appellatur, ibid.

Senator vnum Deum credere, diligere, atque timere debet, nu. 74.

Ethnici vnum Deum fatebantur, ibid.

Dæmones etiam, num. 75.

Vnam sanctam Ecclesiam venerari, & credere debet Senator, ibid.

Summus Pontifex vices Dei in terris habens Ecclesiam moderatur, sanctissimè infallibili assistentia in rebus fidei & morum Spiritus sancti illustratus, num. 76.

Ex vera fide, & religionis vnitatem, recta gubernatio resultat, nu. 77.

Vnitas religionis vnitatem subditorum generat, num. 78.

Impietas Ioannis Bodini, & aliorum hæreticorum cõdemnatur, n. 79.

Reges Hispaniæ vnitatem religionis Catholicæ, Apostolicæ Romanæ fatentur, quia ita credunt, ita sentiunt, num. 80.

Reges Hispaniæ non parcunt impensis, aut laboribus pro amplianda fide, num. 81.

Sancti Officij Tribunal erectum ad obtinendam integritatem religionis, nam. 82.

Pietas in Consiliario necessaria est, quia ex ea descendit iustitia, n. 83.

Pietas vera est Dei notio, cultum debitum reddens, num. 84.

Iudex pius dum punit, non odit fontem, sed crimen, num. 85.

Iudex pius gloriatur dum prohibet, non dum punit delicta, nu. 86.

Iudex rectus Rempubicam amore prosequitur proprijs commodis posthabitis, num. 87.

Conscientia pura in Iudice requiritur, num. 88.

Iudex

- Iudex sine conscientia diabolus est, num. 89.*
Iniquo tradere magistratum, est ponere eusem nudum in manu furios
si, ibidem.
Morum integritas in Senatore requiritur, num. 90.
Consilia improbi contagione auctoris vilescunt, cū memorabili exem
plo, num. 92.
Virtus Magistratus non ea esse debet, vt miracula faciat, sed ne à sub
ditis reprehendi possit, num. 93.
Senator veritatem amare debet, num. 94.
Auctoritas nihil valet sine veritate, ibid.
Senator exponere debet vitam pro veritatē tuenda, ibid.
Dissimulatio, quo in casu permessa Senatori, num. 95.
Doctores hæc omnia de bonitate Consiliarij comprobantes, num. 96.
Secunda qualitas candidati est genium capax officij, num. 97.
Sanator ingenium celer, atque alacre habere debet, ibid.
Maxima ingenia ad gubernationem periculosa, num. 98.
Hebetes, ac rudes inhabiles ad gubernationem, num. 99.
Celeritas ingenij requiritur in cognoscendo, non in deliberando, n. 100.
Audacia in iudicando reprehenditur, ibid.
Consilia celera evertere solent, ibidem.
Celeritas in exequendo, mora in deliberando requiritur, 101.
Nisi necessitas aliud suadeat, quia periculum est in mora, ibid.
Consiliarius liberalis esse debet, num. 102.
Avaritia condemnatur in Gubernatore, aut Conciliario, num. 103.
Docilitas cordis requisita in Conciliario, num. 104.
Mutare Concilium non est inconstancia, sed virtus, dum ratio sequa
tur, num. 105.
Tenax Conciliarius esse non debet, num. 106.
Fortitudo in Conciliario requiritur animi, non corporis, num. 107.
Humanitas etiam quæ est propria virtus hominis, num. 108.
Humanitas Conciliarij temperanda, ita, vt facilitas non diminuât
auctoritatem, neque severitas amorem, num. 109.
Silentium in Conciliario necessarium valde, num. 110.
Per for. 45. Cur. anni 1604. in principio cuiusvis anni, sententia ex
communicationis publicatur à Iudice ordinario Ecclesiastico, contra
secretum regij Concilij revelantes. ibid.
Senator non sileat solum ore, sed corde, & mente, ibid.
Senator debet esse laboriosus, num. 111.

Tertia

- Tertia qualitas Senatoris, est scientia, num. 112.*
Senator debet scire Philosophiam, ibid.
Philosophiæ rationalis, & naturalis sufficit notitia moralis, necessaria est scientia, num. 113.
Jurisprudentia necessaria in Senatore, num. 114.
Etiã in Principibus, & optimatibus, num. 115.
Jurisconsultorum copia, indicium malæ constitutæ Republicæ, iuxta Platonis dictum, num. 116.
Plato non loquitur de veris Jurisconsultis, sed de fori rabulis, num. 117.
Jurisconsulti Sacerdotes iuris antiquitus appellabantur, num. 118.
For. 119. Cur. anni 1626. expenditur, num. 119.
Jurisprudentia non solum requiritur in Senatore speculativè, sed practice, num. 120.
Dignior non dignoscitur ex numero negotiorum, sed ex gloria triumpho, num. 121.
Historiæ cognitio requiritur in Consiliario, num. 122.
Exempla profunt valde, eaque adquiruntur per historiæ cognitionem, num. 123.
Eloquentia requiritur in Consiliario, num. 124.
Non prodest bene intelligere, nisi melius explicetur, num. 125.
Eloquentiæ gloria cum Jurisprudentia communis est, ibid.
Eloquentia Consiliarij non in multiloquio consistit, num. 126.
Emphasis, per quam clarè plusquam dicitur significatur, est propria oratoria Consiliarij, num. 127.
Senator interrogatus respondeat, ita ut graviora sint dicta rogatis, ibidem.
Quarta animi Senatoris qualitas est prudentia, num. 128.
Exempla effectus prudentiæ in Sole, & stomacho, ibid.
Prudentia in libris inveniri non potest, licet eius compendium literis contineatur, num. 129.
Consiliarius non dicat sententiam ad momentum, num. 130.
Vigilantia Consiliarij cernitur dum occasione fruitur, num. 131.
Consiliarius irrequisitus non debet consulere, num. 132.
Necessitate urgente tenetur sententiam proponere, num. 133.
Exempla instruunt, quia experientia comprobantur, num. 134.
Corporis Consiliarij qualitates quatuor, num. 135.
Prima qualitas corporis est ætas, ibid.
Senatores à senectute dicti, & patres vocati, ibid.

Qua

84 De regim. Reg. Val.

*Qua etate quis promoveri debet ad Senatoriam dignitatem, nu. 136.
Senectus Consiliarij non tam in corpore, quàm in mente c onsideranda,
num. 137.*

Secunda qualitas est nobilitas, num. 138.

Exempla huius rei proponuntur, num. 139.

Tertia qualitas Consiliarij est complexio, num. 140.

*Colerici, & sanguinei debent esse Consiliarij, non melancholici, aut
phlegmatici, num. 141.*

Quarta qualitas est conveniens corporis proportio, num. 142.

Elegantia aspectus Consiliarij auget auctoritatem, num. 143.

Exempla proponuntur, num. 144.

Qualis forma esse debet in viris, num. 145.

Quantum oportet in electione Consiliarij cogitare remissive, nu. 146.

59 **H**Vcusque in hoc capite dictum est, de potestate,
& iurisdictione Proregis, & Senatus, nunc ad spe-
cialia deveniamus. Dixi s. i. potestatem economi-
cam, & gratiosam peculiariter ad Proregem pertinere, et
quod voluntarij iurisdictionis sunt, & sine figura, atque stre-
pitu iudicij exercentur: iudiciale verò, & dispositivam ad
Proregem, & Senatum. Omnia autem spectantia ad gene-
ralem Regni gubernationem, etiam pertinent ad Proregem
solum, vt in terminis docet don Ioann. Solorçano *de iure In-
diar. lib. 4. cap. 3. num. 38.* & sic licet consulat Senatores, non
tenetur sequi eorum consilium, nam suffragia ipsorum in his
60 rebus consultiva sunt, vt idem Solorçano tradit: in rebus ve-
rò iustitiz aliter procedit, nam decreta Senatus minimè im-
mutare potest, sed omnia decernenda per Senatum, vt ex-
pressè habetur in prag. R. Ferdin. contenta in *Privil. 36. eius.
cap. è de present,* quz per plures foros confirmata est quoad hæc.
Neque aliquid in rebus iustitiz providere potest, absq; Con-
cilio, & Cancellaria, przter quam in rebus bellicis, *for. 37. Cur.
anni 1581. docent Regens Ponte de potestat. Proreg. tit. de dele-
gation. causar. num. 13. & seqq. vsque ad fin. Mastril. de Magistr.
lib. 5. cap. 6. nu. 38. qui nostrates Bellugam, & dominum Cer-
dan laudat cum alijs. Solorçano d. cap. 3. num. 43. & seqq. Si*
61 enim ex provisio à Dño Prorege per modum gubernationis
aliquis læderetur (quod numquam, aut raro contingit) tunc
Senat

Senatus cognitio intrabit, eo quod per viam iustitiz audiendus est. Tradit Solorzano *ibidem num. 39.* Benè verum est, quod nostri Proreges ita humaniter se habent cum Senatu, ut omnia ferè ad gubernationem spectantia Senatui deferant, & ipsum consulant, quod ad necessitatem deductum esse affirmari merito potest, tum ex diutina observantia, tum etiam, quia à foro Consiliarij ad res gubernationis constituti sunt.

- 62 Aulæ verò Senatus ita distributæ sunt (ut diximus) quod duæ causarum Civilium constituentur, una verò causarum Criminalium, & sic in vnaqua que separata cognitio habetur, ut in pragmatica, de qua noster textus loquitur, expressum reperitur, *for. 7. Cur. anni 1585.* & probatur in iure argumento *l. quod in rerum 24. §. fin. ff. de legat. 1. l. ades, ff. de legat. 3. Solorzano de iure Indiar. lib. 4. cap. 3. num. 70. Fontanel. decis. 283. num. 10. & seqq.* Tamen cum expedire visum est, Prorex potest, & solet, omnes Aulas coadunare, & hoc non solum quoad res gubernationis, vel consulendum ea, quæ Dominus Rex iubet cum Senatu consulere: sed ad res iustitiz tractandas, & lites aliquas expediendas. Bis postquam in Senatu admissus fui, id observari vidi in causis iudicialibus. Primum fuit anno 1647. in causa vertente coram Magnifico domino Francisco Aguirre, inter Egregium Comitem de Real, & eius creditores, in qua desumpta fuit quædam trium Aularum resolutio, sed re composita non fuit executioni deducta. Secundum fuit in causa vertente inter Don Iosephum Sanz Canonicum, & Archidiaconum Algeziræ ex vna, & Doctorem Iosephum Puchasans Canonicum, & Syndicum Capituli alme Sedis ex alia, anno 1649. ad relationem Nobilis domini Don Hieronymi Querol, super possessione officij Vicarij generalis Sede Metropolitana vacante: in qua non solum substantialia causæ, sed omnia intermedia, per resolutiones trium Aularum expedita fuerunt. Nec obstant tradita à Solorzano *vbi proxime*, & Fontanella *dicti. decis. 283.* nam ipse in casu necessitatis, utique fatetur in sequenti decisione, imò *decis. 284. num. 27.* de contraria observantia testatur, licet dicat antiquibus solum fieri ad informationem styli, sed non

tradit rationem differentiz. Ad Solorcanum, vt respondeamus, supponendum est, hoc non fuisse per forum interdictum, neque per pragmaticas institutionis Senatus, sicque sequendus stylus est. Nec sequi potest inconueniens ab ipso proposito, *dict. num. 70. & seqq.* nam si Senatoribus Aulæ, in qua radicata causa est, interventus denegaretur, tunc nullitas sequeretur; nam deficeret forma per pragmaticas foro confirmatas, inducta; procederentque, omnia deducta per Fontanellam *dict. decis. 283. num. 10. & seqq.* Bene Ponte de potestate Præreg. *dict. titul. de delegation. causar. per totum.* Attamen quando servata forma (nullius Senatoris eius Aulæ, auctoritate lesa, vel iure suffragandi) alij adduntur; tunc ipsa non tollitur; imò adimpletur in posteriori significato, & hoc semper licitum est: quod & in alijs Regnis observatur, vt tradunt Valenguela *consil. 94. num. 24. volum. 1.* Franquis *decis. 252. num. 7. part. 2.* Anton. Theaur. *decis. Pedemont. in præfat. num. 32.* Extat in subiecta materia memorabilis nota in nostro Senatu, quam tradere non abs re erit. Per Regiam pragmaticam *diu. 23. Augusti ann. 1568.* tradita est forma seruanda in reculatione iudicis (de qua infra suo in loco). Excellentissimus Dominus Comes de Benavente secundus, observavit non semel, ad instantiam alicuius partis, causas iam commissas, avocare à re latore; easque ad aliam Aulam transferre, non servata forma dictæ pragmatice: Senatus sentiebat id fieri non posse, & quamquam dictus Excellentissimus Comes Senatus sententiz detulit, quid iuxta forum conscientiz fieri posset, à Theologis petijt. Nominati fuere per ipsum, Pater Fr. Michael Salò (doctissimus ille, qui de iustitia & iure tractatum eruditissimum edidit) Frater Petrus Arias, ambo Ordinis Sancti Augustini, & Pater Iosephus Iulian Societatis Iesu, qui concordæ fuerunt in foro conscientiz fieri non posse, & ita subscripserunt die 20. Octobris 1602. & Dominus Prorex iussit omnes causas in pristinum statum restitui, & ne in eventum aliquid simile accideret, in libris Cancellariæ hæc adnotari iussit, decreto diei 24. eiusdem mensis Octobris.

66 Difficilior videtur ipsi Fontanella decisio alterius quæ
stionis

ffionis an deficiente numero Senatorum in vna Aula possit suppleri ex alia ; vt videre est in dictis decisionibus 283. & 284. & in hac *num.* 8. tradit in Aragonia admissos aliquando fuisse Doctores privatos , in Catalonia verò *num.* 2. causas expedire qui reperiuntur , licet ad vnum deveniatur , & causa sit magni momenti , vtrumque inconvenienti gravissimo non caret : apud nos enim diffinitum est , quòd si deficiant Senatores Aulae criminalis, Prorex supplere possit numerum , ex Aulis civilibus , vel ex Regijs Filci , aut Patrimonij adnotatis , per Regium rescriptum , *dat. Matriti die 17. Novembris 1610.* & è contra, deficientibus in aliqua Aularum civilium , suppleantur ex reliquis, ex Regio rescripto *datis ibid. die 30. Aprilis 1633.* quod necessitate urgente, denique concludit Fontanella *dict. decis. 284.* cum decisionibus Senatus, & testatur don Ioannes Solorçano ab ipsa Regia Audientia fieri posse, *dict. lib. 4. cap. 5. num. 25.*

- 67 Propositio candidatorum ad Senatoriam dignitatem obtinendam pertinet ad Proregem, & Senatum, iuxta *l. 2. C. de offic. presid. ibi: Iudicio Senatus precipimus ordinari.* Bene Tacit. *histor. 1. Suffragia, & existimationem Senatus reperta, vt in cuiuscumque vitam, famamq; penetrarent.* Laté Ian. Langleus *Semestr. lib. 7. cap. 10.* Et licet Princeps sequi factam ab eis non teneatur, quia absolutus dominus est horum officiorum, nullaque lege astrictus reperiatur : tamen tanquam piissimus, atque Catholicus, vt plurimum ex propositis eligit. Sed ne in confuso procedamus, liceat in hoc aliquantulum immorari. Vacante officio Senatoris nostri Senatus (nam si sacri supremi Senatus sit, vel Regentis nostram Cancellariam, consultatio non fit sine iussu Principis) vel alicuius ex Assessoribus Gerentis vices Gubernatoris, aut Baiuli generalis urbis, & Regni (alii autem Assessores Gerentis vices Orcelis, & Locumtenentium, à solo Prorege consuluntur) cum Præsidi expedire videtur, de propositione Candidatorum agitur. Sed quia non per saltum, sed gradatim ad honores promoveri debent, iuxta Modestini responsum *in l. vt gradatim l. ff. de muner. et honoribus,* tradunt Langleus *Semestrium lib. 7. cap. 1. per tot. & dict. cap. 10. ad medium,* & Pater Marquez *in Gubernator.*

Christian. lib. 1. cap. 9. §. 3. graduum omnium promotiones ex iam officijs inferioribus mancipatis Prorex solus proponit. Attamen Candidatos, qui nondum officium obtinuerunt, proponere ad Senatum spectat. Sicque congregatis omnibus Aulis, dempto Locumtenente Thesaurarij, cui hoc expresse denegatur (fortè quia ad eius officium, à solo Prorege propositio fit) ad sacellum properamus, & ibi sacris celebratis, Spiritus Sancti gratiam implorando, ad Senatus Aulam remeamus, vnusquisque ex Senatoribus in schedula secretè proponit tres viros, quos iudicat idoneos ad officium obtinendum, & illi tres qui maiori suffragiorum numero approbati reperiuntur, hi Domino Regi proponi per Proregem debent, ab ipso graduandi iuxta excessum suffragiorum inter eosdem. Bene verum credo,

70 quòd approbatio Proregis magni momenti esse solet, nam frequentius qui eam obtinet, & officium postea obtinere experientia comprobatur. Sicut enim mortuo Flamine Diali, *Confarreatis parentibus genitos tres simul nominari ex quibus vnus legeretur vetusto more.* Tacit. lib. 4. annal. Tiraquel ad Alexand. lib. 2. dier. genial. cap. 3. lit. M. pagin. mihi 133. Langleus *Semestrium dict.* lib. 7. cap. 10. Sic defuncto Senatore tres ætatis legitimæ, opinionis spectatæ à Senatu nominantur, ex quibus per Principem successor eligendus. Ratio autem ob quam hæc forma inducta fuit, non est difficile vt percipiatur.

71

72 Electio enim Consiliarij res magni momenti est, sicque Princeps informari debet: nam vt ait Tacitus, *sua scientia non potest cuncta compleri.*

Sed videamus quibus virtutibus ornatus esse debet proponendus. Absit à me, vt de hoc agam ad instruendos ipsos dominos Senatores, quos peritiores me colo. Qui Candidatorum numero admitti volunt, vt moneantur cupio. Leviter enim plures in his immisceri conantur: aliqui (licet raro) qui digni sunt, admitti recusant, vtrique peccant: nam *esse levitatis ad Republicam velle accedere cum non liceat, & nolle accedere cum oportunum foret*, testatur Ioannes ab Affelen in libel. *vir politicus.* Dicamus enim breviter quo fundamento niti quis debet, ad hoc vt ad Senatoriam dignitatem promoveri possit, quæ certè pro-

desse

desse valebunt ad ipsius muneris rectam administrationem.

73 Plures DD. de hoc argumento scripsere, ex quibus ea tantum legemus quæ ad nostrum institutum, brevitate solita non egressa, conducunt: nam si omnia explanare voluissemus, integrum tractatum conficeremus. Sunt enim aliz qualitates animi, aliz verò corporis, aliz primariæ, aliz secundariæ, aliz naturales, aliz acquiræ. Per has discurrere Doctores solent; nos verò ad qualitates animi, & corporis omnia reducendo, præcipuas solas declarabimus. Prima qualitas animi in Candidato requisita ad Senatoriam dignitatem *Bonitas* est: Consiliarius enim vir bonus esse debet, sicque bonitate fulgere. Hæc complectitur his extremis. De Deo rectum sensum teneat, eum diligat, timeat, debitumque cultum exhibeat. Vnum esse Deum Catholica fides docet, & licet Ethnicis plures colebant, tamen vnum fatebantur. Tacitus 1. *histor.* sic ait: *Vnum esse regnatorem omnium Deum, & demum ibidè: Summum illud, & æternum, neque mutabile, neque interiturum.* De ipsorum Ethnicorum turba sic loquitur Tertul. in *apologet. ad gentes, cap. 24.* *Non ne conceditis de æstimatione communi, aliquem esse sublimiorem, & potentiozem, velut Principem mundi, perfectæ peritiæ, & maiestatis?* Imò & dzmonia ipsa, quæ in idolis colebantur, id ipsum fassa fuisse, idem testatur ibidem: *Omnis ista confessio illorum, qua se Deos negat esse, quaque non alium Deum respondent, præter vnum cui nos mancipamur.*

76 Sicut enim vnus est Deus, ita vna est sancta Ecclesia, vnum Baptisma, & vno regitur divino Spiritu, *Extravagant. vnã sanctam, de maior. & obedient.* pluribus Barbof. *de iur. Eccles. vnivers. lib. 2. cap. 3. num. 110.* Ita pariter vna est fides Catholica, Lactantius Firmia. *lib. 1. divin. instit. cap. 20.* verum cultum Deo exhibens, cuius Vicarius est Summus Pontifex Romanus vices Dei in terra habens, qui à divino Spiritu (in rebus fidei & morum) infallibili assistentia illustratus, ipsam Ecclesiam, ac Romanam Sedem regit, atque moderatur sanctissime. Hanc vnitatem fidei profiteri iussit Imperator in *l. cum Ætos populos 1. C. de sum. Trinit.* Eam tenere debet Senator, tota corde amplecti, totisque viribus defendere; ex hoc enim recta Reipublicæ gubernatio resultat. Quod vtique cognovit

90 De regim. Reg. Val.

- Ethnicus Valerius Maximus *lib. 1. cap. 1. de Lucio Furio Bibaculo*, ibi: *Quapropter non dubitaverunt sacris Imperia servire, ita se humanarum rerum futura, regimen existimantia; si divinae potentiae bene, atque constanter fuissent famulata.* Vnitas enim religionis vnitatem subditorum generat, Divus Gregor. Nazianz. *orat. 12.* & cum eò Marquez in *Gubernat. Christ. lib. 1. c. 1.* Vnde impietas Ioan. Bodini *lib. 3. de Repub. cap. 7.* cum alijs relatis per Solorçano *de iur. Indiar. lib. 3. c. 26. nu. 2. tom. 2.* qui ad rectam gubernationem prodesse libertatem conscientiae ausi fuerunt firmare, clarè convincitur, & lepide impropere Trajan. Boccalin. in *regguagl. Parnaf. part. 1. regg. 64.* sub nomine Imperij Othomani (cui non fuit ausus respondere Christophorus Befoldi *politicor. lib. 2. cap. 1. num. 73. vers. 3.* sacrilegè asserens ob maiora mala vitanda permixibilem esse conscientiae libertatem. Quomodo enim maiora mala vitabuntur si permittatur omnium malorum origo?) Reges enim nostri Hispaniarum Catholici vnitatem religionis Apostolicæ, ac Romanæ totis viribus sustinent, atque defendunt, quia ita credunt, ita sentiunt, itaque profitentur, adeo, vt pro eius defensione, exaltatione, atque ampliatione, neque impensis parcant, neque laboribus indulgeant. Latissimè, atque doctissimè Don Ioan. Solorçano *de iur. Indiar. lib. 2. cap. 16. nu. 20. & seqq. tom. 2.* Fidei præcepta ad Sedem Apostolicam, Ecclesiasticosque legitimos Præsules docere spectat: eam protegere, defendere, tuerique facere, ad supremam Regis potestatem. Ob integritatem fidei conservandam in nostris Hispaniarum amplissimis Regnis, Reges Catholici Tribunal fidei sanctæ Inquisitionis erigi curarunt, vt inferius dicam, quod adeo vtile Reipublicæ fuit, vt intacta fides apud nos conservetur omnino. Sed in his non immoremur: turpissimum enim esset de hoc dubitare, atque civili doctrine, religionis materiam involvere, vt tradit Pater Marquez *lib. 2. c. 34. §. 2.* Nobis enim quaestio non est, de quo nemini nostratum dubium est.
- Ex pietate Consiliarij iustitia ipsius descendit. Lactantius *lib. 1. de iust. cap. 15.* ibi: *Pietas verò, & aequitas venæ sunt eius: his enim duobus fontibus constat tota iustitia.* Sicque Magistratus, non solum Christianus, sed pius esse debet: Pietas enim (teste eodem Lactantio *ibidem*) nil aliud est, quàm Dei notio; huius
- cognit

84 *cognitionis summa est, ut eum colas; ignorat itaque iustitiam qui religionem Dei non tenet. Quomodo enim potest eam nosse qui vnde oritur ignorat?* Iudex enim pius dum delicta punit, non criminolum odit, sed crimen: si enim reum odio prosequeretur, non de correctione ipsius tractaret. Tacit. 1. *annal.* Gloria ipsius consistit in prohibendis, non in puniendis delictis. Valer. Maxim. *lib. 6. cap. 3. ibi: Ceteriorem delicto præbuit ultionem, ut potius caveret iniuriam, quam vindicaret.* Misericorditer enim in ipsa punitione se habet, *ut damnare scilicet videatur iustitia, non potestas.* Salvian. *Malsilens. lib. 1. de gubern. Dei.* Amore rerum publicarum ita rapitur, ut propriam auctoritatem, honorem, fortunam impendere paratus sit, Fredericus Furio Cæriol. Valentinus, vir eximie eruditionis (qui apud invictissimum Imperatorem Carolum V. literis, ac virtute non parum illustris habitus fuit) *de Consil. cap. 2. vers. Nona.* Architecti finis esse potest domus, & lucrum, Medici, ægrotantis sanitas, & præmium, Consiliarij verò, utilitas propria, & publica, sed hoc intentione, non effectu: nam finis architecti, vel Medici non est, quæstus quatenus artificis, sed quatenus mercenarij, inde Tacitus *lib. 12. annal. Paucis publicum decus cura, plures tuta differunt.*

88 Puritatem conscientiz maximopere habere, est necesse; Seneca *Epistol. 59. Sapiens nunquam sine gaudio est: gaudium hoc non nascitur nisi ex virtutum conscientia.* Baldus *in l. 2. num. 15. C. de sent. & pericul. recit. ibi: Ne sine scientia sit insipidus, sine conscientia diabolus.* Matth. Timpij *in specul. boni Magistrat. sign. 35. par. 1.* Adamus Cotzen *lib. 2. politicor. cap. 3. nu. 6.* P. Marquez *in Gubernat. Christ. lib. 1. c. 3. 20. §.* Malo enim tribuere Magistratum, est enssem ponere nudum in manu furiosi. Requiritur enim integritas morum in eo qui præest populis, l. *Magistros; C. de protestor. & med. lib. 10. ibi: Moribus primum excellere debet;* deinde *facundia. l. 1. C. de condit. in pub. hor. lib. 10. ibi: Optimè, sibi conscius pro integritate mētis apponatur custos. Cuius rei rationem tradit Casiodorus variar. lib. 10. ibi: Necessariam Reipublicæ est personas dignitatibus aptas eligere, ut cum iustitia committitur, malis moribus non gravetur. Alioqui inefficax est ab homine exigere quod agnoscitur non habere: contra confidenter quæritur, quod inesse sentitur.* Prosequitur don Laurent. Ramirez de Prado *de Consil.*

- Concil. & Concil. in Cokiet, lib. 3. cap. 1. adnot. 1. & cap. 7. adnot. 1.
Sed esto quod rectè iudicet, nam nō semel fuit visum, exem-
plum iniquitatis, quōd tribuit subditis vitari non potest. Vn-
de Divus Bernardus: *Principis error multos involuit, & tantis ob-*
est, quantis præst ipse. Clarius Divus Gregorius *Moral. cap. 16.*
Omne quod à minoribus voluptuose agitur, maiorum disciplina cobi-
betur: cum verò maiores ipsi voluptati deserviunt, nimirum, minori-
bus lasciviæ fræna laxantur: quis enim sub disciplina se constructio-
ne retineat, quando & ipsi qui ius constructionis accipiunt, sese volup-
91 *tatibus relaxant?* Lacedemoniorum exemplum traditum ab
ipso don Laurentio, ubi proximè, ex Aulo Gellio noctiū *atticar.*
lib. 18. cap. 3. id mirissimè probat. Quidam turpissimæ vitæ
92 *consilium salutare Reipublicæ præbuit, sed non eo auctore*
admissum, ne dehonestaretur turpissimi auctoris contagione. Regi-
enim Consiliarij de vitiorum coërtione, ipsis commendata,
curant, de moribus civium componēdis, de criminibus extir-
pandis. Si enim vitiosi essent, neque alios reprehendere pos-
sent, neque condemnare, nam timorem infert accusatio illa in-
terna reatus. Seneca: *Nihil magis timidum facit animum, quàm*
reprehensibilis vitæ conscientia. Prosequitur Bovadilla in *politic.*
93 *lib. 1. cap. 3. num. 60.* & licet Senator non ita virtutem colere
teneatur, vt miracula faciat. Alciatus de *presumpt. regul. 3. pra-*
sumpt. 2. num. 6. Soto de *iust. & iur. lib. 3. q. 5. artic. 2. conclus. 1.*
Bovadill. *dict. cap. 3. num. 77.* Tamen irreprehensibilis vitæ
esse debet, quod docuit eleganter Cicer. pro Milon. ibi: *Ma-*
gistratus omnia non modò quæ reprehendi palam, sed quæ obscurè co-
gitari possunt timemus, rumorem, fabulam fictam, falsam, perhor-
rescimus, ora omnium, atque oculos intuemur: nihil est, tam molle,
tam tenerum, tam aut fragile, aut flexibile, quam voluntas, erga nos,
sensusque civium.
- 94 Præ omnibus veritatem amabit Consiliarius, quæ pluri-
mum conducit ad auctoritatem in ministris necessariam, Di-
vus Augustinus in *sermon. de Assumption. Auctoritas sine verita-*
te, nihil valet. Magistratus enim sunt leges loquentes, Cicer.
lib. 3. de legib. Borrel. de mag. lib. 1. cap. 1. num. 69. lex sine veri-
tate subsistere nequit. Mastril. *de mag. lib. 2. cap. 2. num. 53.* Li-
cet enim propter veritatem vitam periculo exponant, eam
servare, amare, & sequi debent. Hippolit. à Colib. in *politic. pro-*
95 *pos. 15.*

pos. 15. Matth. Timpij in speculo boni Magistr. signo 93. part. 2. Petrus Gregor. Tolos. de Repub. lib. 24. cap. 6. num. 5. qui late & bene, Adamus Cotzen lib. 7. politicor. cap. 13. §. 7. vers. Vndecima virtus. Sed per hoc non tollitur potestas dissimulandi, necessitate urgente, quod intacta veritate fieri debet, vt docent P. Marquez lib. 1. cap. 14. §. 1. per tot. quo explicat doctissimé, quomodo id fieri possit, & don Laur. Ramirez de Prado in notis ad cap. 2. per tot.

96 Hæc enim omnia de Religione, pietate, virtute, ac moribus Consiliarij tractant Lactantius lib. 3. divinar. instit. cap. 3. & lib. 4. cap. 4. Iustus Lipsius politicor. lib. 1. cap. 2. Iarof. S. B. Smir. de Consiliar. propos. 5. Plato de Repub. lib. 2. Matth. Timpij in specul. boni Magistratus part. 1. sign. 31. & par. 2. fig. 68. Hippolitus à Collibus Auctor damnatus in libel. Consiliarius, Christophorus Besoldi auctor etiam damnatus politicor. lib. 2. cap. 1. 29. P. Marquez in Gubern. Christ. lib. 2. cap. 28. §. 2. & cap. 29. §. 1. & lib. 1. cap. 5. §. 2. Trajan. Bocalin. d. regguagl. 64. Coronel de optimo Reipub. statulib. 4. cap. 2. & 3. part. 2. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 24. cap. 6. nu. 4. & 11. Adamus Cotzen politicor. lib. 2. cap. 17. per tot. P. Velasquez de optimo Princip. lib. 2. ad not. 3. & 5. per tot. eleganter don Laurent. Ramirez de Prado de Consil. & Consiliar. in lib. 3. Cokler. t. 1. adnot. 1. Saavedra simbol. politic. 24. 25. 26. & 52. & novissimé Excellentissimus affinis, ac dominus meus colendissimus Marchio de Aytona in discurs. Militari, punct. 29. per tot. qui omnes politicæ doctrinæ Auctoresunt. Ex nostris iuris Scriptoribus plures congerunt Bovadilla in politic. lib. 1. cap. 3. Mastril. de Magistratibus lib. 2. cap. 1. & 2. Borrel. de præst. Regis Cathol. cap. 21. & 84. & de Magistrat. lib. 1. cap. 4. num. 14. cum aliquib. seqq. Solorçano de iur. Indiar. d. lib. 4. cap. 4. per tot.

97 Secunda qualitas, genium, sive capacitas ipsius Candidati. Consiliarius enim ingenio celeri, atque alacri esse debet, non tamen maximo, aut excellentissimo, nam iudicium numquam æquipollet. Sunt enim maxima ingenia ignea potius timenda, & miranda, quàm laudanda, ob subtilitatem potius novandis rebus, quàm gerendis, monstruosos gignunt effectus, Besoldi lib. 2. politic. cap. 3. num. 51. Nihil enim magis repugnat sapientiæ, quàm nimia subtilitas. Segur. in director. iudic.

- indic. part. 1. cap. per tot. Vnde sententia latæ á iudicibus subtilis ingenij ferè omnes revoantur. Mastril. de Magistr. lib. 2. cap. 2. uum. 88. & seqq. Per contrarium ingenium sordidum
- 99 in Consiliario pessimum est. Hebetes enim, ac rudes, sunt instar agri natura sterilis, qui quamvis sapius colatur, paucos, vel malos, vel immaturos fructus reddit. Hippol. á Colib. in Consiliar. ad princip. Resoldi politic. lib. 2. cap. 3. nu. 51. Cotzen politicor. lib. 4. cap. 7. §. 8. qui latè. Don Laurent. Ramir. de Prado dict. cap. 1. adnot. 1. qui plura eruditionis miræ.
- 100 Celer ingenium sit in cognoscendo, non in iudicando: audacia enim in hoc reprehenditur, Cotzen lib. 7. cap. 17. §. 7. vers. Vicefima. Livius lib. 35. histor. Consilia audacia prima specie leta sunt, tractatu dura, eventu tristia. Nascuntur sæpe ex cupiditate, idem Livius lib. 22. Qui cupit festinat, & qui festinat evertit, aptiora enim sunt delictis, quam operationibus. Tacit. lib. 1. histor. Scelera impetu, consilia mora convalescunt. Sicque Consiliarius ponderosus sit, ne sero dicendum non putaram, Cicet. 1. offic. Iarof. ab Smir. de Consil. prop. 6. Timpij par. 1. sign.
- 101 39. Quamvis enim celeritas in exequendo commendetur, lentitas, & mora in deliberando, Saavedra symbol. 64. per tot. non in casu repentino necessitate urgente, nam ut inquit Tacitus 1. histor. Nullus cunctationi locus est in eo consilio, quod non potest laudari, nisi per actum. Nam repentinus casus adfert, quod cunctatione opus non sit, ubi punitior sit quies quam temeritas. Tacit. ibidem.
- 102 Alacer ingenio liberalis est, quo populus capitur. Avarus enim omnibus invidus, plurima enim mala per avaritiam inferuntur, Aristot. lib. 2. politicor. cap. 7. Pleraque eorum que homines iniuste faciunt, per ambitionem, & avaritiam committantur. Inde est in Senatore turpissimum. Imperator Iustinianus Novella 8. collat. 2. tit. 2. in præfat. Est quoque sacrotum eloquium mirabile, quod avaritia omnium fit mater malorum, maxime quando non privatorum, sed iudicum inhaeret animabus. Cicet. 2. officior. Nullum est vitium tetrius, quam avaritia, præsertim in Principibus, & Rempublicam gubernantibus. Frederic. Für. Ceriol. de Consilio, & Consiliar. cap. 2. vers. Duodecima. Magistratus enim pattores sunt, ad custodiendam gregem destinati, ut probabo infra cap. 5. §. 1. in princ. si autem avari fiant, lupi rapaces erunt, ob

ob hanc causam Ietro Moyses consuluit viros eligere ad Consiliarios, qui avaritiam oderint, Exod. 18. 21. de quo articul. latè, & bene Timpij signo 15. part. 1. & sign. 27. part. 2. Hippolit. à Collib. de Consiliar. pag. mibi 55. Iustus Lipsius civil. doct. lib. 3. cap. 6. Bovadilla in politic. lib. 1. cap. 3. num. 31. Mastril. de Magistrat. lib. 2. cap. 12. num. 66. cum plur. seqq. Borrel. de Magistrat. lib. 1. cap. 9. nu. 72. cum seqq. P. Marquez in Gubernat. Christian. lib. 1. cap. 20. §. 3. Velasquez de optimo Princip. lib. 2. adnot. 22. num. 4. Solorzano de iur. Indiar. lib. 1. cap. 16. num. 8. & lib. 4. cap. 9. num. 30. tom. 2.

104 Docilis capacitas in Consiliario etiam est necessaria. Sic Salomon postulavit, 3. Reg. 3. 9. *Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit. c. magna 22. q. 4. l. nonnumquam, ff. de collat. bonor. Cicer. lib. 1. officior. Nemo doctus mutationem consilij inconstanciam dixerit.* Imò tenacitas, atque pertinacia mentis, vitia sunt in Consiliario. *Nunquam præstantibus in Republica gubernanda viris, laudata est in vna sententia perpetua permansio.* Hippolit. à Collib. in Consiliar. pag. 54. Besoldi lib. 2. politic. cap. 3. num. 49. Matth. Timpij dict. fig. 39. in prin. p. l. 105 Marquez d. cap. 20. §. 1. Cotzen dict. cap. 3. §. 7. vers. Tertia virtus, & vers. Decimaquarta. Don Laurent. Ramirez de Prado cap. 2. per tot. Hæc enim docilitas non implicat cum fortitudine, vna enim instruit animum ad eligendum meliora, alia verò electa constanter exequitur. Quæ fortitudo non est referenda ad corpus, sed ad animum. Frideric. Fur. Cerial. de Consil. & Consil. cap. 2. vers. Decimaquinta. Per hanc enim Consiliarij recta cum ratione operabuntur: nam vt Salustius dixit ad Cæsar. *Non ex aliena libidine huc illuc fluctuantes agitantur: interdum alia, deinde alia decernunt, uti eorum qui dominantur, simulas, atque arrogantis fert, ita bonum, malumve publicum existimant.* Virtutes ambz sunt, atque adeo non implicant in eodem subiecto. Bene Seneca significavit, ibi: *Sapiens, nec in aliquibus se mutat, sed potius aptat.* Iust. Lipsius dict. lib. 3. cap. 5. Besoldi d. lib. 2. cap. 3. nu. 44. Timpij sign. 70. p. 1. Cotzen d. cap. 13. §. 7. vers. Decimatertia. Borrel. de Magistr. lib. 1. cap. 4. num. 15.

108 Humanitas est præcipua virtus in genio Magistratus: Adeo enim propria hominis est, vt ab ipso nomen acceperit. Ioan. ab Affe-
leq

- len in vir politicos: sed hęc temperanda, vt Tacitus docet in
 109 *Agricol. Ne aut facilitas auctoritatem, aut severitas amorem dimi-*
nuat. Affelen vbi prox. Lipsius lib. 2. cap. 16. Timpij sign. 77.
 110 *part. 1. qui plura exempla congerit. Demum cautus esse de-*
bet Consiliarius, quod obtinebit silendo. Valer. Max. lib. 2.
cap. 2. Taciturnitas optimum, atque tutissimum rerum administran-
darum vinculum. Silere non debet lingua tantum, nam hoc
turpe esset ignorare, sed mente etiam, quia multi sermone qui-
dem celantes, ipso aspectu, vultu, aut facto aliquo, revelant decreta.
Iarol. ab Smir de Consil. propos. 24. Hippol. à Collib. in Pala-
tino. latè Matth. Timpij in specul. sig. 80. p. 2. qui plura exem-
pla adducit, Petr. Gregor. Tolosan. de Repub. lib. 24. cap. 6.
num. 6. Cotzen d. cap. 13. s. 7. vers. Altera, & vers. Decimasex-
ta. D. Laurent. Ramir. de Prado in notat. ad cap. 2. Romani
enim ultimo supplicio mulctabant revelantes secreta Concilij,
l. si quis 38. s. transfuge, ff. de penis, Timpij vbi proxim. num. 13.
Belluga in speculo Rab. 10. num. 5. & ibi Borrel. lit. A. qui latè,
& bene: acutè Trajanus Bocalin. regguagl. 3. ad fia. qui post-
quam controversiam Doctorum proposuit in discernenda
eximiori lege politica Reipublicæ Venetæ, Hermolaum Bar-
batum, narrat, dixisse: Che cosa gli pareva digna di stupor grande
che la Republica Venetiana in così gran numero di Senatori trovasse
quella segretezza, che con tante diligenze, è con tanti buoni tratta-
menti di liberalissimi doni il Principi molte volte cercavano in vn solo
secretario, in vn paio di consiglieri. Cui Respublica ipsa subiungit:
Voi havete nominata quella pretiosa gioja della quale io tanto mi pre-
gio. Erudite Erasmus in adagijs, verb. Garrulitas, adag. Cornice
loquacior. Ad hoc obtinendum in nostro Senatu, pręter iu-
ramentum, quod præstatur in ingressu officij, sententia exco-
municationis, quot annis, publicatur per Ordinarium Eccle-
siasticum contra revelantes secretum Concilij, for. 45. Cur. ann.
 111 *1604. Denique habere debet mentem laboris avidam, inge-*
nium infatigabile; legnes enim, atque laborem subterfugien-
tes ad privatam vitam adhuc non profunt: licet enim literis
imbuti sint, non relevat, nam sine applicatione, idem est, ac
fame perire, reservatis in arca pecunijs. Bene D. Laur. Ram-
de Prado cap. 3. per tot. & in adnot. cur. ann. 1604.
 112 *Tertia animi qualitas est scientia, sine cuius sale Consilia-*
 rius

rius nemo esse debet, nec potest: quæ & qualis in eo requiratur, breviter explicandum est. Primum requiritur in Consiliario Philosophiæ cognitio. Coker *lib. 3. cap. 7.* & ibi Don Laurent. Ramirez de Prado. Hæc triplex, ut Philosophi omnes tenent, Moralís, Naturalis, Rationalis. Macrobi. *de somn. Scipion. cap. ultim.* Naturalis, & Rationalis sufficit notitia, Moralís verò perfecta cognitio, ut ipsi docent. In ea consistit totius gubernationis assumptum, quare Cicer. in *Tusculan.* ait: *O vita Philosophia dux: ò virtutum indagatrix: ò epultrix vitiorum!* Plin. Jun. in *epistol. 2.* *Nulla laudabilior Philosophiæ pars, quam agere negotium publicum, cognoscere, iudicare, promere, & exercere iustitiam, quæque Philosophi doceant in usu habere.* Pulchrè Aul. Gellius *noct. atticar. lib. 10. cap. 22.* ibi: *Virtutum omnium disciplina est, quæque in publicis simul, & privatis officijs excellit, civitates, & Rempublicam, si nihil prohibeat, constanter, & fortiter, & peritè administrat.* Hæc est illa, quam iactare Anaximandrum scripsit Barcla. in *Argenide lib. 1. ad fin.* quamque Nicopompum in Principum Aulis, tyrocinio posito, didicisse refert. Huius partes sunt *Ethica, Oeconomia, Politica*, Iarof. ab Smir. *de Consil. propos. 10. in prin.* de quibus tot libri à Platone, Aristotele, & alijs scripti reperiuntur. Hancque Consiliario necessariam esse Hippol. à Collib. docuit in *Consiliar. pag. 15.* Mastril. *de Magistr. lib. 2. cap. 3. num. 31.* ex Platone, & alijs.

Demum requiritur iurisprudentiæ peritia, in hoc enim nemo dubitare potest, latè Mastril. *dict. cap. 3. per tot.* Borrel. *de Magistrat. lib. 1. cap. 8. per tot.* Solorçan. *de iur. Indiar. lib. 4. cap. 4. in princ.* Quod apud nos dubitari nequit, nam Senatus noster non solum ad summam Regni gubernationem, sed ad lites expediendas, institutus fuit. Et licet tantum ad consulendum Principi, vel eius Locumtenenti generali in rebus regiminis ordinaretur, necessaria erat iuris scientia in Consiliario, ut Principi consuleret, atque proponeret ea, quæ iustitia, & æquitate constant. *l. 1. ff. de iust. & iur.* Casiodor. *variar. lib. 3. epistol. 33.* Hippol. à Collib. in *Consil. pag. 17.* Don Laurent. Ramir. de Prad. *cap. 8. per tot.* ubi exempla plurima adducit. Aristotel. *Paliticar. lib. 3. cap. 8.*

D. Laurentij Marthen oper. tom. 1.

I

Tim

Deregim. Reg. Val.

(Timpij *part. 1. fig. 31. num. 2.* Fredericus Fur. Ceriol. *de Consil. cap. 2. versic. Quinto.* Iarof. ab Smir. *dict. propos. 10.* Cotzen *Politicor. lib. 5. cap. 29. per tot.* (quo probat Principibus, Optimatibus, Nobilibus convenire, imò necessarium esse huic scientiz operam dare) Beloldi *Politicor. lib. 2. cap. 2. num. 35. & 37.* (quo probat non homines lædere, sed ipsas leges, qui iurisperitos vituperat) Langleus *dict. lib. 7. cap. 10.*

- ¶ 116 Nec latet Platonis dictū 3. *de Republ.* nempe indicium esse malę constitutz Reipublicę, si multi Iurisconsulti in ea inveniuntur. Nam hoc, vt bene respondit Timpij *d. fig. 31. n. 2.* non de Iurisconsultis veris, sed de fori rabulis intelligendum. De quibus Petr. Blesensis *epist. 26.* (cuius elegantissima verba adducit Ian. Langleus *Semestrium lib. 1. cap. 1. in princ.*) Iurisconsulti enim veri Sacerdotes iuris appellabantur, nam veteres eos adibant, non solum de iure civili, sed de omni officio, & negotio. Satis enim hanc necessitatem vsus demonstrat, nam ignorantiam Magistratum supplere cogit per Assessores, qui omnibus assignantur.
- ¶ 119 Hinc profluit ratio, ob quam nostri fori providenter definitum habent tempus, per quod iuris scientiz operam dare debet, qui ad officium aliquod est promovendus. Vt Assessor ordinariorum vrbs fiat (præter gradum iuris, de quo *in for. 25. Cur. ann. 1626.*) per biennium iurisprudentiam profiteri debet practicè, *for. 48. de Cur. & Baiul. vt dicam infra cap. 4. §. 2. num. 30.* ad officia Assessoris togati, nempe Curiarum Gubernationis, & Baiuliz generalis per triennium, ad Senatoris munus per quinquennium, *for. 119. Cur. ann. 1626.* quę regula limitatur in eodem foro, in eo qui Cathedram moderatus est in publica, atque approbata Academia per tres annos, aut in Collegio maiori per idem tempus commemoratus fuerit. De qua exceptione aliqua per Don Ioānem Solorçano *dict. cap. 4. n. 10. & seqq.* & hoc summa cum ratione, quia iuris scientia, non solum speculativè requiritur, sed practicè, in Senatoribus, sicut in Medicis: nam præcepta theórica, sine praxi in vtroque periculosa sunt. Ioan. Assessor *in vir politic. ad medium.* Solorçano *vbi proxime, num. 8.* Langleus

131 *nico propof. 18. ab ea prospiciet quando operandum fit ; cum vigilantis esse videatur capere properantem occasionem , Seneca epist. 22. Morum imitari conabitur : Novissima enim omnium germinat, & parit inter primas , ita prudens si tardius caperit , celerius perficiat. Hippolit. à Collib. de Consiliar. pag. 48. Hinc etiam dubium illud politicorum absolvat , nempe , an Consiliarius tam diligens esse debeat, vt etiam non requisitus subministrare consilium teneatur? Licet autem generaliter fieri non expediat , quia mos inveteratus est , vt consilium non detur , nisi postulatio præcedat ; curiosus enim videtur qui in dando consilio se ingerit , sicut Medicus , cum non vocatus ad ægrotum se intrudit : tamen in rebus magni momenti, necessitate exigente, etiam non rogatus Consiliarius debet ob bonum publicum Principi consulere : quod á*

132 Romanis Senatoribus factum fuisse testatur Tacitus lib. 2. *Annal. ibi: A maioribus concessum egredi aliquando relationem, & quod in communi conduceret loco sententiæ promere. Et lib. 3. Annal. Licebat patribus, quoties ius dicendæ sententiæ accepissent, quæ vellent, expromere, relationemque in ea postulare. Hippolit. à Collib. in Consiliar. pag. 47. Exempla salutaria perpendet:*

134 *Quintil. lib. 3. instit. orat. Exempla plurimum in consilijs profunt: quia facillimè ad consentiendum homines ducuntur experimentis. Sed non ad instar interpolatoris, qui indumentis homines quærit, sed sartoris, qui hominibus vestimenta conficit. D. Laurent. Ramir. de Prado in introduct. ad lib. de Consiliar. in prin. De prudentia Consiliarij tractant Saavedra symbol. 28. cum duobus seqq. Besoldi politicor. lib. 1. cap. 1. num. 45. & seqq. Fredericus Fur. Ceriol. de Consil. cap. 2. vers. Sexta, Timpij par. 2. sign. 59. cum seqq. & p. 1. sign. 63. P. Velasquez de optim. Princip. lib. 3. adnot. 1. & seqq. Cotzen. politicor. lib. 3. cap. 2 per tot. præcipue n. 12. D. Laur. Ramir. de Prado cap. 5. per tot. Borrel. de Magistrat. lib. 1. c. 4. n. 13. Lips. politicor. lib. 1. c. 6. & seqq. Mastril. de Magistr. lib. 2. c. 2. num. 77. & seqq. Bovadilla in politica, lib. 1. cap. 5. per tot. qui plura, & plures. Tota enim doctrina politica, præceptis prudentiæ explicatur , sicque neque omnino tradi potest, neque pro operis instituto plus dictis licet.*

135 Corporis autem qualitates in Consiliario in his quatuor comprehenduntur. Prima est ætas Senatoris. Senatores á se-

nectute dicti; vnde & Patres appellati fuerunt, Salust. in *Catilin.* *Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat: hi vel etate, vel curæ similitudine, patres appellabantur.* Latè Marquez in *Gubernat. Christ. lib. 1. cap. 5. §. 2.* Fredericus Furio Ceriol. *de Consil. & Consiliar. cap. 3. vers. Prima.* Hippol. á Collib. in *Consiliar. pag. 10.* Iarof. ab Smir. *de Consil. propos. 13.* Langleus *Semestr. lib. 7. cap. 10. pag. mihi 384.* dicam latius *infra cap. 4. §. 5. num. 12. & seqq.* Qua autem etate quis admittendus sit, hi Doctores tractant. Iulius Cæsar Bulenger. *de Imper. Rom. lib. 7. cap. 4.* annum vigesimum quintum præfinit. Langleus *vbi prox.* antiquitatis arcana investigare conatur. Sed quod ab omnibus percipi potest est, vt à trigésimo vsque ad sexagesimum præfinitur, ante trigésimum immatura etas videtur, post sexagesimum autem iam decrepitudine incipit, ob quod illud proverbium, *sexagenarios de ponte deijcere*, Macrob. *lib. 1. Saturnal.* Erasmus in *adagijs* Non quia de ponte sint præcipitandi, sed quia suffragium non ferunt, quod per pontem antiquitus dabatur. Iarof. ab Smir. *d. prop. 13.* Iuvenes enim impetu viridis etatis agitantur. Senes verò timide, suspicione, avaritia, invidia, loquacitate moventur, & sic medium eligendum. Nam senectus, de qua omnes ad Senatoris munus loquuntur, non est ea, quæ corporis artus imbecilles reddit, aut crines canitie dealbat: sed iudicium maturando perficit. Vnde Poëta.

Non satis est mento, satis est canescere mente.

Si enim iuuenis virtutem prosequatur, moribus senex erit; Tacit. *1. histor. Ea etas tua, quæ cupiditates adolescentiæ iam effugerat.* Bene D. Laurent. Ramir. *de Prado d. c. 5. in adnot.* Ceterum, vt adolescentes etiam immaturi instruantur, non omnino á rebus publicis gerendis exterminandi sunt. P. Marquez *vbi prox.* Cotzen *lib. 7. c. 8.* Saavedra *symbol. 66.* cuius rei ratio traditur Clarius á Langleo *d. c. 10. pag. 385.* nempe brevitatis vitæ humanæ angustia fieri, vt præsumatur, si proveccta etate non sciat, vltèrius affecuturum; vnde antequam ad eam perveniat, ad tractanda negotia publica admitti debet. Quibus addo, si experientia fulgere debet Senator, quæ longo negotiorum vsu percipitur, si maturis annis admittatur, cum eam perceperit, iam ad Acherontis litus properabitur.

Secun-

138 . . . Secunda qualitas est stirps, siue genus, nā in eo qui praeesse debet, decens requiritur, ne à subditis contemnatur, inde est, quod nobiles in Magistratibus, ceteris paribus, praeferendi, praesertim in nostro Regno, vbi adest copia nobilium: *A natura enim comparatum est, vt plus expectetur de illo, cui plus fortuna tribuit. Affelen in vir politic. Orbes caelestes non in eodem loco collocati sunt, nobiliores enim, nobiliora loca tenent: elementa, lapides, metalla, animantia, dissimilitudinem, & dignitatis, & potentia habent; virtute quadam seminis in sobolem haec praestantia infunditur.*

139 Cum igitur in belluis, rebus mutis, videamus hunc ordinem teneri, quid mirum si in homine omnium animantium Principe, id observetur? Hippol. à Collib. in nob. propos. 1. & seqq. vnde nobiles praeferendi. Nobilitas autem non intelligenda qualitas, per quam aliquis fit noscibilis: nam haec tam ad bonum, quam ad malum refertur. Sed claritudo generis à Principe, qui iura maiestatis habeat lege, vel consuetudine, ob virtutes Reipublicae, & vitae communis salutares, & commodas, scientiam scilicet, vel res praeclare gestas, familiae alicui collata. Hippol. à Collib. in nob. propos. 10. De speciebus nobilitatis apud nos infr. cap. 3. §. 5. num. 2. & seq. Ex quo infertur, quod homo abiecti. natiuitatis, aut stirpis, sed egregiae virtutis, nobiliori ignaui praeferendus est, latè Besol. politic. 1. cap. 11. nu. 38. & seqq. & latius Cotzenlib. 8. cap. 20. nisi ex radice infecta nascatur, nam similes omnino arcendi sunt. P. Marquez in Gubern. Christian. lib. 1. c. 3. §. 4. De spureis non pauci dubitant, Borrel. quæstionem bene expedit, de Magistr. lib. 1. cap. 7. per tot. An autem naturales, vel exteri esse debeant, dicam infra cap. 4. §. 5. nu. 22. & seqq.

140 . . . Tertia qualitas est complexio; haec optima requiritur in Senatore, tum vt ceterarum qualitatum index, tum vt. valetudine aduersa non laboret: *Temperamentam enim est fons, à quo animi perturbationes, & affectus dimanant. Niquectius de physiognomia humana lib. 1. cap. 10. Fredericus Für. Ceriol. de Consiliar. cap. 3. vers. Secunda. Colerici, & sanguinei, ingenij acuminè, memoria, iudicioque valent. Solent esse iusti, affabiles, fideles, benefici, magnifici, fortes, agiles, sani, atque temperati. Melancholici verò, & phlegmatici sunt rudes, tristes, vani, infesti, malitiosi, suspiciosi, superstitiosi, inscij, & intempestivi.*

141

vt idem docent *ubi proxim.* D. Laurent. Ramir. de Prad. cap. 4. adnot. 1. Quæ omnia ex dictis astrologorum confirmare poteramus, sed ne hîc misceantur termini illius facultatis (quam aliquando degustasse non piget) adeatur Franciscus Iuntino in *specul. Astronomiæ* cap. 6. vbi ad saturitatem.

142 Quarta qualitas est, vt convenienti corporis statura, membrorum proportione, atque vultus comitate ornetur; *Defectus enim corporis defectum animi significat*, Galen. lib. 2. de temperament. minuitque auctoritatem, cum populo irrisioni potius, quàm venerationi exponatur. Frederic. Fur. Cerial. de *Consiliar.* cap. 3. vers. *Tertia, & seqq.* In corporis equidem maiestate auctoritatem niti liquet. Dur. de Pascol. in *Aulic. politic. propos.* 43.

143 Iarof. ab Smir. de *Consiliar. propos.* 1. Hanc qualitatem approbasse veritatem infallibilẽ ex sacra pagina, constat in Moyse electione, *Exod.* 2. 2. D. Paul. ad *Hebræos* 11. 23. & in electione David 1. *Regum* 16. 12. *Es pulcher aspectu, decoraque facie: & ait Dominus, unge eum, ipse est enim.* Aristotel. lib. 4. *politicor.* cap. 4. refert: *In Æthiopia Magistratus conferri pulchrioribus.* Seneca lib. 1. de clement. cap. 16. ait: *Ovem pulchriorem principatum obtinere, quem sequitur D. Basilii Homil.* 8. in *Examer.* Cuius rei duo exempla tradit Tacitus: primum in Galba lib. 1. *historiar.* ibi: *Ipsa ætas Galbæ, & irrisui, & fastidio erat assuetis iuventa Neronis, & Imperatores, forma, ac decore corporis (vemos est vulgi) comparantibus.* Secundum in Tito Vespasiano eod. lib. 1. ibi: *Augebat famam ipsius decor oris cum quadam maiestate.* Bene Lucanus in *farsal.*

Vultus adest verbis, facieique incesta perorat.

Prosequuntur P. Marquez in *Gubern. Christ.* lib. 1. cap. 3. §. 2. Don Laurent. Ramir. de Prado. cap. 4. per tot. Saavedra *symbol.*

144 3. Bene verum est, quod deformitas corporis suppleri virtutibus potest, vt idem D. Laurent. probat *ibid.* in exemplis; ad finem. At in viris non vocatur forma, pulchritudo venulata, hæc enim ad mulieres spectat, quæ naturæ patrimonium ditissimum credunt, & amant. Ovid. de *art. amand.* lib. 1.

Delectant, etiam castas, præconia formæ,

Virginibus cura est, grataque forma sua.

145 nam id in viris vituperatur, vt dixi §. 1. n. 92. Sed corporis vniuersi proportionata compositio, per quam decor augetur, atque

que

que animi maiestas cōmendatur. Qualis hęc esse debeat tradunt relati superius: quibus adde Ioan. Bapt. Porta in lib. *Physiognomie*, & Niquectium de *physiognomia hum.* sed vltra omnes ad rem D. Laurent. Ramir. de Prado d. cap. 4. per tot. & in not. ad eum.

146 Quantum Reipublicę interfit quòd digniores eligantur, probant P. Marquez in *Gubern. Christian. lib. 1. cap. 20. §. 4.* Bovardilla d. cap. 3. nu. 75. Mastril. de *Magistrat. lib. 1. cap. 1. & 2.* per tot. Solarçano de iur. *Indiar. d. lib. 4. cap. 4. in princ.* qui plures alios laudant. Pluribus etiam Barbof. de iur. *Eccles. univers. lib. 1. cap. 19. num. 135. & seqq.* Langleus *Semestrium d. lib. 7. cap. 10. per tot.* Petrus Gregor. Tolos. de *Repub. lib. 24. c. 6. per tot.*

SECTIO TERTIA §. II.

Cancellaria dupliciter sumi potest, num. 147.
 Cancellaria sumitur pro ipso Prætorio, sive Senatu, ibid.
 Cancellaria propriè est scrinium cancellis clausum, destinatum expediendis negotijs Curie ad iustitiam spectantibus, nu. 148.
 Cancellariæ nomen improprie tribuitur Regijs Auditorijs, sive Audientijs, num. 149.
 Cancellariæ officiales, qui & quot sunt, num. 150.
 Regentis Cancellariam officij præstantia, num. 151.
 Cancellarius quis erat tempore Romanorum, nu. 152.
 Cancellarij nominis derivatio, num. 153.
 Cancellarius Aragoniæ esse debet Prælatus magnus, vel notabilis persona Ecclesiastica secundum ordinationes domus Regiæ, nu. 154.
 Vicecancellarij institutio, num. 155.
 Vicecancellarij officij præstantia, & magnitudo ampliata, & quare, num. 157.
 Vicecancellarij dignitas est prima post Regem in Corona Aragonum, num. 158.
 Vicecancellarius assimilatur gloriosissimo Quæstori Candidato, ex Belluga, & alijs, num. 159.
 Vicecancellarius assimilatur illustri Præfecto Prætorio, num. 160.
 Præfectus Prætorio quis tempore Romanorum, num. 161.
 Vicecancellarius præfecto Prætorio similior, eo dempto, quod numquã præfuit militibus prætorianis, num. 162.

Vicec

- Vicecancellarius est Assessor immediatus Principis, num. 163.
- Vicecancellarius Iurisconsultus esse debet, ibid.
- Vicecancellarius esse debet oriundus à Regnis Coronæ Aragonum, num. 164.
- Doctores tractantes de Cancellario, & Vicecancellario, num. 165.
- Præfedi Prætorio officium dupliciter considerari potest, num. 166.
- Præfedi Prætorio officium, quomodo spectet ad Proregem, num. 167.
- Præfedi Prætorio officium, quomodo spectet ad Vicecancellarium, num. 168.
- Magister militum quis, & à quo institutus fuit, num. 169.
- Ad Proregem quæ pertineant tanquam Magistro militum, 170.
- Ratio instituendi officium Regentis Cancellariam, num. 171.
- Regens Cancellariam præsidet in Regia Audientia, & Cancellariam administrat, num. 172.
- Regens Cancellariam loco Vicecancellarij suffectus est ex foro, & pragmaticis, num. 173.
- Regentis munus primum est in Regno post Proregem, num. 174.
- Regens præcedit omnes Magnates, Titulatos, Barones, ac Magistratus Regni, ibid.
- Vicecancellarius, & Regens Cancellariam iurare tenentur in ingressu officij in plena Audientia ex foro, num. 175.
- Vicecancellarius, & Regens præstant homagia, & iuramentum fidelitatis Domino Regi, & successoribus in ingressu officij, quod à foro Aragonia dimanat, num. 176.
- Regens non solum iurat servare foros, sed etiam servari facere, num. 177.
- Regenti mittitur instructio privata à Domino Rege, per quam regulare debet officij exercitium, num. 178.
- Regens non potest sibi causam committere ex foro, num. 179.
- Regens in omni Aula interventum habet, ibid.
- Regens habet exercitium iurisdictionis civilis, & criminalis, ibid.
- Regens est Assessor Proregis, num. 180.
- Regens decernit contentiones iurisdictionis cum Officio sanctæ Inquisitionis, ac militia nostra Montesia interveniente pro Regia iurisdictione, ibid.
- Regens decernit commissiones ad creandos notarios per totum Regnum, num. 181.

Regens sumit iuramentum officialium togatis inferiorum, & ipsorum togatorum absente Prorege, & Vicecancellario, ibid.

Regens Cancellariam causas distribuit inter Senatores, num. 182.

Regenti communicantur cuncti supplices libelli per mandati scribas, & ipse illos decretat, ibid.

Regens habet audientiam publicam in propria domo, ubi publicantur sententia Regiæ, & ad criminales, ad eam rei adducuntur, n. 183.

Regens executores commissarios nominat, ibid.

Regens vsque ad certam summam de pecunia Fisci dispensat, concedendo chirographa, dicta libranças, ibid.

Regens est textus in causis contentionum, quæ inter Senatores susciuntur, ibid.

Thesaurarij Locumtenens quis, & cui assimiletur, num. 184.

Thesaurarij Locumtenens non potest esse ex ministris togatis Senatorum, num. 185.

Apud Thesaurariam, sive ararium hoc fisci, solum adest pecunia quæ procedit ex pœnis, & maleficijs, ibid.

Senatoria dignitatis antiquitas, num. 186.

Senatores non solum causas iudicant, sed pluribus alijs negotijs interponuntur, ibid.

Quæ negotia sint hæc remissivè, num. 187.

Sedendi modus in Senatu, vel extra inter Senatores observatus, ibid.

Modus dicendi sententiam in Senatu, & extra, num. 188.

Data paritate votorum Regens suffragium ferre debet, si autem ipse interfuit, ad Proregem defertur, num. 189.

Senatores nostræ sacræ Regiæ Audientiæ, cui ex Magistratibus Romanorum assimilentur, num. 190.

Duumviri litibus iudicandis qui, num. 191.

Triumviri capitalis qui, ibid.

Mastrilli traditio impugnatur, ibid.

Variè iudices Aula Criminalis apud auctores nominantur, ibid.

Senatus Romani auctoritas tempore Regum Reipublicæ, & Imperatorum describitur, num. 192.

Auditores nostræ sacræ Regiæ Audientiæ verè Senatores sunt, num. 193.

Senatus noster Valentinus SACRI titulo cõdecoratur ab antiquo, ibid.

Fisci patroni munus apud nos divisum, num. 194.

Fisci Patronus, de quibus curare debet, num. 195.

Patris

Patrimonialis Advocatus, de quibus rebus agere tenetur, num. 196.

Regens praesidet in Senatu, num. 197.

Antiquior praesidet in ea Aula, in qua Regens non reperitur, num. 198.

Regente impedito antiquior de Senatu officium Regentis gerit, num. 199.

Privilegium per quod hoc ius comprobatur, num. 200.

Senator qui pro Regente habetur prerogativis ipsius fungitur, num. 201.

Scriba mandati qui, & quibus assimilentur, num. 202.

Alguazellrordinarij qui, & quibus assimilentur, num. 203.

Procuratores Fiscales qui, num. 204.

Scriba maior Regiae Curiae quis, & cui assimiletur, num. 205.

Adiutor Locumtenentis Thesaurarij quis, & quo utatur officio, num. 206.

Scriba registri qui, & quibus muneribus fruuntur, num. 207.

Lictores, apparitores, qui, & quibus assimilentur, num. 208.

Familia inferior Regiae Audiētia, quae extra fasces progreditur, describitur, num. 209.

Alguazelli Regij extra ordinem duodecim, & quo munere fungantur, num. 210.

Aetuarij causarum civilium numero vigintiquatuor sunt, num. 211.

Aetuarij causarum criminalium sex sunt, num. 212.

Commissarij Regij qui vocentur, & de eorum officio, num. 213.

Lictores, Birrorarij, sive ut dicimus verguetes qui, & ad quod instituti, num. 214.

Lictores isti non possunt acta iniungere, nisi de commissione apparitorum, ibidem.

Proxeneta, & praeo qui, & ad quod, num. 215.

147

AD specialia cuiuscumque officij deveniendo, ut clarius Regentis Cancellariam officium explicetur, dupliciter Cancellariae nomen accipi posse supponendum est. Primo pro Senatu ipso, sive Curia suprema, aut Auditorio Provinciae: ut tradit Covarruvias *praeticar. quest. cap. 4. nu. 10. vers. Et haec*, noster doctissimus Ludovicus Gomez Episcopus Sarnensis, Valentinus, in *proem. ad regul. Cancellar.*

mūnus, & suffectum loco Cancellarij, vt de eisdem curaret. Cuius officij amplitudo, cum Cancellario in substantialibus coequata est, vt idem Miedes probat *ibid.* & patet ex eodem libro ordinationum domus Regiz. Hoc vno dempto, quod Przlatus Ecclesiasticus non sit, sed ex iurisperitis szcularibus desumatur.

157 Quare prima origo, vt dixi, huius excellz dignitatis fuit ex ordinationibus domus Regiz, vt Mied. Portol. Oliban. & alij ex nostratibus narrant, & ex ipsarum libro desumitur nō obscurè. Sed postea frequenti Regum nostrorum commu-
 158 nicatione, Magistratus factus fuit amplissimz potestatis, & iurisdictionis: ita vt sit primus administer, tam iustitiz, quàm gratiz, in tota Aragonum Corona. Probant Miedes, Oliban. Molin. Portol. & Calixt. Ramirez *vbi sup.* Bulenger. *de offic. Reg. Gall. tit. de Vicecancellarijs*, Gomeſius noster *vbi prox.* & Barboſ. *d. cap. 4. num. 95.* Cui autem officium hoc, ex antiquis Romanorum correspondeat, non satis exploratum reperio. Belluga noster famosissimus Iuriconsultus *in specul. Princip. rub. 6. num. 6.* & Portoles *vbi proximè*, quos sequitur Ramirez *d. num. 26. in not. lit. Q.* gloriosissimum Quzstorem Candidatum esse dicunt, de quo *in l. 1. ff. de offic. Quæstor.*
 159 *ibi: Sanè non omnes Quæstores provincias sortiebantur, verùm excepti erant Candidati Principis: hi enim solis libris principalibus in Senatu legendis vacant.* Fenestell. *de Magistr. Romanor. c. 3.* Pompon. Letus *de Magistrat. c. de Quæstoribus*, Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 2. c. 2.* & ibi Tiraquel. Pancirol. *in notit. Orient. cap. 72.* Vvolfgang. Lazius *dict. lib. 2. c. 14.* Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 3. c. 15.* Qui quidem postea Assessor Principis factus fuit, *l. vlt. C. de mandat. Princip. l. penult. in princip. C. de divers. rescript. Autent. de mandat. Princip. §. 1. Edict. Iustinian. 13. §. 1.* Bulenger. *vbi prox.* Amaya *in l. fin. c. 3. n. 1. C. de Decurion. lib. 10.* Sed officium Quzstoris magis adaptatur Theſaurario generali, eo quod omnes Quzstores dicti sunt á quærendo, & origo ipsorum à conquirendis pecunijs zrariz deducitur, vt omnes isti Doctores tenent.

160 Camillus Borrellus *in addict. ad Bellug. dict. Rub. 6. lit. G.* Przfecto Prztorio assimilari docet. Is enim á principio erat qui Militibus prztorianis, ac denique omnibus exercitibus,

ac vetigalibus, Imperij à Cæsare impositus erat, in quo statu permanit ab Augusto, vsque ad tempora Alexandri Severi, qui ei tribuit Senatoriam dignitatem. Eius enim officium in eo statu erat post Principem primum, l. 6. C. de offic. Præf. Prætor. Orient. ita vt nullum reperiretur æqualis potestatis, vice sacra vbique iudicabat, Curiales coërcebat, & licet aliz dignitates titulos habuissent præfinitos, ipse totum penè gerebat, & quidquid in Imperio erat, æquali modo tractabat, ab eius sententia non erat provocatio, neque minoribus restitutio concedi poterat. l. præcipimus 32. C. de appellation. l. 3. cum seqq. C. de offic. Præf. Prætor. Orient. Fenestell. de Magistr. cap. 22. Pompon. Lætus c. de Præf. Prætor. Vvolfg. Læzius d. lib. 2. c. 2. Rosinus Antiquitatum Romanor. lib. 7. cap. 33. Bulenger. d. lib. 3. c. 2. qui principium huius dignitatis Iosepho Patriarcha refert, ex Casiodoro lib. 8. epistol. 20. Sicut enim Tribunus Celerum Regi aderat, Legatus Cõsuli, Prætori Quæstor, Dictatori Magister equitum: sic Imperatori Præf. Prætorio, vt cum Fenestell. & alijs tradunt Alexand. lib. 4. cap. 23. ad fin. & ibi Tiraquel. Pancirol. in notit. Orient. cap. 5.

- 162 . In hoc secundo statu certissimum est, Vicecancellarium nostrum illustrissimum, Præf. Prætorio munere fungi, d. l. præcipimus 32. C. de appellat. ibi: *Virum illustrem Præf. Prætorio qui in nostro est comitatu, virum etiam illustrem Quæstorem nostri Palatij, sacris iudicijs Præsidentes.* Est enim primus Magistratus à Principe, eius immediatus Assessor, sacri supremi Aragonum Senatus Præs. in eodem vice sacra iudicat, à cuius decretis provocatio non est, quidquid in Corona est æquali modo pertractat. Tradunt ex Catalaunis Mieres in d. collat. 10. cap. 3. per tot. Oliban. d. c. 4. nu. 39. Fontanell. decis. 367. nu. 9. & seqq. ex Aragonensibus Molinus in Report. verb. Vicecancellarius, & Portol. in scholijs ibid. Bardaxi in for. 1. num. 2. tit. de offic. Cancellar. Calixtus Ramirez de leg. Regia, §. 10. num. 11. & 23. cum seqq. ex nostratibus Bellug. d. Rub. 6. num. 6. Ludovicus Gomez in d. proæm. q. 1. per tot. P. Mandriaga de Senat. & Princip. cap. 3. vers. *Siguiese el Concejo*, ex alijs Covarruvias d. cap. 4. nu. 10. Boerius in tract. de auctor. Mag. Consil. nu. 10. Borrel. ad Bellug. d. lit. G. Mastril. de Magistr. in prælud. num.

num. 50. Faber. in C. dict. diffinit. 1. num. 5. in not. Barbol. dict. cap. 4. num. 95. & in collectanea ad cap. nostrum de officio ordinar. Saavedra in symbol. politic. 56. in princip. qui plures alios laudant.

166

Sed quoniam §. 1. num. 11. dixi Proregem assimilari Præfecto Prætorio, & num. 162. Vicecancellarium idem officium obtinere, & num. 58. Proregem comparari Magistro militum, id magis elucidandum venit. Ad quod supponendum est ex dictis, Proregem duplex munus obtinere, nempe Locumtenentis generalis Domini Regis, cui incumbit universalis iurisdictio in toto Regno, de qua §. præcedenti, & in hac sectione 1. per totam; & Ducis generalis, de qua num. 58. & ut divisio hæc percipiatur, origo ipsius muneris investiganda est. Summa rei militaris potestas in Republica Romana exactis Regibus per Consules administrabatur, l. 2. §. exactis 16. ff. de origin. iur. Fencstell. de Magistrat. Romanor. cap. 7. Pompon. Lxtus cap. de Consulibus, Carol. Sigon. de antiquo iure Roman. lib. 1. cap. 20. Rosin. antiquitat. lib. 7. cap. 9. Alexand. ab Alexandr. dier. gentil. lib. 3. cap. 3. Bulenger. de Imperator. Roman. lib. 1. cap. 1. & 18. Consules per se bella gerebant, militibus imperabant, exercitusque præbant, quare Prætores appellari soliti fuerunt, ut ex Festo, Iustinian. Varron. & alijs probat Rosin. dict. lib. 7. cap. 11. Vvolfgang. Lazius lib. 2. cap. 1. Bulenger. de Roman. Imper. lib. 3. cap. 2. Cum autem Consulatus annuus esset, si durante bello munus explebatur, imperium prorogari per Senatum solebat; tuncque Consules Proconsules nominabantur, ut præter relatos, probat Borrel. de Magistratib. lib. 1. cap. 12. num. 19. cum seqq. (licet postea nomen Proconsulis ad officium speciale delatum sit) Si autem milites Consulem ipsum condecorare cupiebant, primis temporibus nomine Imperatoris ipsum illustrabant, quod postea tribuebatur ei qui victoriam reportasset, decem milia hominum cedendo. Alexander lib. 1. cap. 2. & ibi Tirraquell. Carol. Sigon. dist. lib. 1. cap. 21. Rosin. dict. lib. 7. cap. 12. Bulenger. dict. lib. 1. cap. 1. cum seqq. Ob quod summam totius belli apud Imperatores esse dicant omnes isti scriptores, quibus addendus Iustus Lipsius de milit. Roman. lib. 2. R. Laurentij Masthen oper. tom. 1. K dialog.

Dialog. 12. in principio, cuius nomen desumptum fuit ab Etolis, vt cum Livio probat Bulenger. *dict. cap. 1. in principio.*

167

Iulius Cæsar, Pompeij filijs devictis, nomen Imperatoris cum Dictatura, & Tribunitia potestate assumpsit perpetuè, Principatum erigens è Republica, quæ dignitas tanquam suprema totius orbis, prævaluit post eum, vt notum est: tuncque Principes isti Præfectis, seu Prætoribus vsu fuerunt, ad res bellicas administrandas; quod ab Augusto inceptum esse testantur Doctores superius relati, & signanter Pancirol. *in notitia Orientis, cap. 5.* Vnde omnes præfati Scriptores de suprema totius rei militaris dignitate post Principem, sub nomine Præfecti Prætorio locuti sunt, vt ex Bulenger. & alijs probat Amaya *loco laudato superius, num. 11.* Quod observatum fuit vsque ad tempora Constantini Magni, ita vt Præfectus Prætorio, vtpurimum in comitatu Principis adfuisset, præsidendo Prætorianis militibus, & omnibus alijs, cui plures aliz dignitates communicabantur, & Alexander Severus tribuit Senatoriam dignitatem, & ipsum constituit Præsidem sacrorum iudiciorum, vt dixi *num. 160. cum sequentib.* at Constantinus, vt Præfectorum Prætorio potestatem frangeret, eo quod à Maxentij partibus steterant, Magistros militum creavit, quibus data fuit suprema belli potestas: explicant Vvolfgang. Lazius *in commentar. Reipublic. Roman. lib. 4. cap. 9.* Pancirol. *in notit. Orientis, dict. cap. 5.* Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 3. cap. 12.* quatuor Præfectos Prætorio creans: vnum Orienti, alterum Illyrico: alium Italia, & Africa: quartum denique Hispanijs, Gallijs, & Britanniz: Pancirol. *dict. cap. 5.* Bulenger. *dict. lib. 3. cap. 2. & 12.* Nec certum est, vt Amaya affirmat *in leg. ultim. nam. 5. C. de Canonie largit. lib. 10.* vnquam Imperatores Præfecturam Prætorio divisisse vsque ad Constantinum. Imò certissimum habeo, ipsum Augustum duos creasse, & post Tiberium plures Imperatores duos, tres, quatuor, & quinque creasse, vt ex Lampridio, Spartiano, & alijs probat Pancirol. *dict. cap. 5.* Vvolfgang. Lazius *lib. 2. cap. 1.* Bulenger. *dict. lib. 3. cap. 2.* & factum ipsum testatur; nam ratio ob-

quam

quam Constantinus Prætorianos exautoravit, Prætorio diruto, & Præfectos prætorio, qui Prætorianis præessent, sustulit, ea fuit, nam Prætoriani Maxentij partes secuti fuerunt, quod utique fieri nequibat ab ipso Præfecto in comitatu Principis incedente, sed ab eis qui ad alios exercitus moderandos creabantur. Omnes enim scriptores de hoc articulo sub plurali locuti, de Præfectis Prætorio sublatis fuerunt, sicque non unus, sed plures creabantur ante ipsum Constantinum. Bene verum est, quod non habebant certam Provinciam, limites, vel Diocesim, sicut post Constantinum habuerunt.

168. Quibus positis clarè liquet quomodo intelligendum sit, quod diximus de Vicecancellario, & Prorege. Vicecancellarius enim assimilatur Præfecto Prætorio, dum sumitur pro illo Magistratu qui erat in comitatu Principis, sacris Imperatoris Palatii iudicijs præsidens, de quo *int. præcipimus* 32. *C. de appellat.* Prorex verò Præfecto Prætorio unius ex quatuor illis Provincijs divisis per Constantinum, & cum eo tempore potestas rei militaris discreta esset in Præfectura Prætorij, & competebat Magistro militum, ut dixi, inde est, quod potestas, quam habet noster Prorex in re militari, non possit referri ad Præfecturam Prætorij, sed ad Magisterium militate, quod nos appellamus, *Capitania generalis*, atque adeo quando creatur Prorex, non solum Locumtenens Domini Regis, sed Dux generalis in Regno efficitur. Plurali locutione de his muneribus Princeps loqui solet, & ipse Prorex per distinctos ministros uniuscuiusque res expedit, & nomine diverso in vnaquaque dignitate vitur *for. 57. Cur. ann. 1585.*

169. Per hanc enim potestatem Magistri militum, Imperat Militibus, Ducibus, Centurionibus, cæterisque militaribus Præfectis, curat de Regni defensione ab incurso hostili, tam per litus maris, quam per confines mediterraneos, de arcibus muniendis, de militari disciplina conservanda, tam in turpis equitum ad custodiam oræ maritimæ per foros anni 1532. & 1604. institutis, & de speculis erectis, ut naves hostiles non lateant, conservandis, atque muniendis, ubi quod quatuor naves confectæ fuerunt, de quo late

dominus Don Guillormus Raymundus Mora de Almenar nostri Senatus eruditus Auditor (quidam Deputati Regni pro brachio Militari manus gerebat, accuratissime foros, & cetera iura patriæ ad Generalitatem spectantia compilavit,) in *compilat. foror. Generalitat. rub. 38. per totam*, quàm militiam omnem Regni totius fovendo, ne hostes Regnum indefensum invadere possint, ad quod antiquitus per Vespasianum Gonzaga Proregem institutz fuerunt decem legiones peditum, equitumq; turmæ, quæ pronæ essent ad quàmcumque hostilitatem removendam, per pragmaticas sanctiones annorum 1575. & 1576. quæ legiones vocabantur *De la militia efectiva*. Sed temporibus immutatis renovatz hæc sanctiones fuerunt annis 1597. 1629. & 1643. & demum post pestiferum morbum anni 1647. nova forma data per pragmaticam anni 1650. quæ octo legiones institutz: cuius rei utilitas non sine gloria totius Regni fuit in recuperatione arcis Dertulensis à Gallis occupatz, & vindicatz anno 1651. De quo alibi latius dicemus Deo dante. In his omnibus Prorex noster exercet iurisdictionem militarem, itam in civilibus, quàm in criminalibus. *l. 2. C. de offic. Magistrat. milit. ibi: Sciat igitur illustris magnificencia tua sub ea, sive civiliter, sive criminaliter appetantur, eos litigare debere. l. 3. cod.* cum alijs traditis per Doctores laudatos *supr. dict. num. 53.*

170

Sed ut revertamur ad nostrum institutum, ex dictis superius *numer. 152. cum sequentibus*, clarè sequitur, quòd Cancellarius, quem in vrbe habemus, non est idem cum relato *dict. numer. 152*, sed diversum officium habens, curans de iudicandis contentiõibus suscitatis inter Regiam iurisdictionem, & Ordinarios Ecclesiasticos, de quo *infra cap. 7. §. 1. per tot.* In Catalonia iste Cancellarius, qui contentiones diiudicat, præsidet in vna Aula Senatus, vt Fontanelja, & ceteri Catalauni tradunt, sed apud nos solum de contentiõibus curat. Quibus animadversis, vt iam ad nostri Regentis Cancellariam monus deveniat, (cuius explicationem suscepimus enodandam,) cum Vicecancellarius comitatus Principis sequatur, præsideatque in sacro supremo illo totius Coronæ Aragonum Senatu, tanquàm Principis

imme.

- 171 immediatus Assessor; vt in qualibet Provincia ipsius Coronæ, aliquis adesset, qui munus eiusdem Vicecancellarij limitate ad eam, gereret, ipso absente, vel impedito: ideo officium creatum, cui nomen datum fuit Regentis Cancellariam, & ipsum obtinens præsidere debet in Regia Audientia, Mieres *d. collat. 10. cap. 3. num. 11.* quæ nostro iure probantur *ex for. 4. de Cur. & Baiul. for. 117. de iur. omn. iudic. for. 3. Curiar. ann. 1552. for. 7. Cur. 1585. privil. 28. Domini R. Alfons. 3. privil. 36. Domini R. Ferdinand. 2.* Nam Regens Cancellariam in omni hac
- 172 dispositione simul cum Vicecancellario apponitur, vt ibi cōtenta exequatur, signanter *d. privil. 26. ibi: E ab presidencia de nostre Vicecancellor en son cas, è del Regent nostra Cancellaria en lo seu.* Eisdem ferè verbis, dum de præsidentia nostræ sacræ Regiæ Audientię agitur, loquuntur Reges in *cap. 1. & 7. Regiæ prag. anni 1543. & cap. 1. & 2. prag. anni 1564.* quo etiam pacto loquitur Fontanella *decis. 183. num. 2. tom. 1.* Sicque præstantissima est eiusdem Regentis dignitas, & sicut Vicecancellarius obtinet primam post Principem, sic Regens post Proregem: ita vt omnibus Magnatibus, Titulatis, Baronibus, ac Magistratibus, præferatur vbique. Probant ad rem ipse Fontanella *de pact. tom. 1. claus. 3. gloss. 1. num. 8. Dominus Regens Vico in prag. Reg. Sardinia, tom. 1. tit. 2. cap. 3. in princ. Xamar. de offic. Iudicis & Advocati, p. 1. quæst. 2. num. 50.* Sed vt eius præstantia magis elucescat, specialitates præcipuas ipsius muneris tradere decrevi.
- 173
- 174 Iuxta *for. 4. de Cur. & Baiul.* sicut Illustrissimus Dominus Vicecancellarius iurare in plena Audientia tenetur, sic vt iuret Regens Cancellariam forus ipse sanxit. Vicecancellarius in ingressu muneris præstat sacramentum fidelitatis, & homagia Domino Regi, & successoribus eius, iuxta tradita per Molin. *in report. for. Aragon. verb. Vicecancellarius, vers. 2. in fin.* Sic pariter in Regente Cancellariam ex foro Aragoniz, vt
- 175 idē testatur, & apud nos vsu, atq; praxi receptum est. Regens expressè iurat (non solum servare foros, & cetera iura patriz, prout omnes officiales) sed etiam facere servari ea, ordinationes domus Regiæ, Cancellariæ, atq; scribaniz, cum pragmaticis censualiū, & privilegijs domus monetariorum. Signum evidens superioritatis, & magnæ iurisdictionis. Nulli
- 176

- officialium Regni, instructiones mittuntur, quibus se gubernare debet in administratione muneris, præterquam domino Proregi, & Regenti Cancellariam, cum epistola Regia sibi directa, qua id præcipitur. Ipsam vidisse attestor, sub data
 177 *diets 29. Septemb. 1652.* Regens, sicut Vicecancellarius, non potest sibi causam aliquam committere, sed alijs Senatoribus, quod scripserat Mieres *dict. cap. 3. num. 12.* licet contrarium in Catalonia observari scribant Ferrer 3. *par. observan. cap. 80.* & Fontanell. *decis. 367. num. 12. tom. 2.* sed apud nos prohibitum reperitur per *dict. privil. 28. d. R. Alfons. 3. iunct. cap. 9. gravamin. ann. 1604.* Sicque valde dubitare, etiam urgente necessitate, posse contrarium vsu recipi. Sententiæ, commissiones, provisiones, aut quidquid aliud per Regiam Cancellariam expeditur, manu ipsius Regentis subscribitur, non per modum rubricationis, ut cæteri Senatores exequuntur, sed per modum subscriptionis (dum nõ sit de his, quæ per Proregem subscribuntur, nempe in rebus gratiofis, edictis, aut commissiõibus, in quibus iurisdicção conceditur) quæ caventur *in c. 9. prag. anni 1543.* In omni Aula interventum habet cum iurisdictione civili, atque criminali, *cap. 8. prag. anni 1607.* Est
 179 **Assessor immediatus domini Proregis**, cui in omni negotio consulere tenetur, ex tenore sui privilegij. Contentiones iurisdictionis cum Officio sanctæ Inquisitionis, simul cum Inquisitore antiquiori determinat, ac nostræ Montesianæ militiæ, simul cum Assessore seniori, ut tradam *infra cap. 7.* Commissiões decernit ad creandos Notarios Regios per Regnũ.
 180 In posse ipsius iurant omnes officiales inferiores togatis, & impedito, vel absente Prorege, & Vicecancellario, etiam Senatores in manu ipsius iurabunt, *cap. 1. dict. prag. ann. 1543.* (quod dubitatione non caret, eo quòd anno 1645, dum Princeps aderat in vrbe, iuravit dominus Don Antonius Ferrer in posse Regentis, præcedendo rescriptum Regium: signum quòd virtute dictæ pragmaticæ Senatus iuramenti delationem dubitabat.)
 181 **Causas distribuit inter Senatores, & cuncti supplices libelli ipsi per Scribas mandati communicantur in publica Audientia, quã in propria domo fovet, vbi sententiæ Regiæ publicantur, & ad criminales, in eam rei adducuntur. Executores cõmissarios, tam Alguazellos, quàm Actuarios elegit,**

elegit, & vsque ad certam summam de pecunia Fiscī solutiones fieri mandat, chirographa, vulgò, *libranças*, concedendo. Et in contentionibus inter Senatores suscitatas, tertius est iudex, casu discordiæ. Regalias, & iura Regia tuetur, atque plurima alia ad Præsidentem spectantia, exercere solet magnæ auctoritatis, & iurisdictionis.

183

Locumtenens Thesaurarij, sicut Regens creatus fuit, vt exerceret in Regno ea, quæ ad Vicecancellarium pertinebant, ita institutus fuit, vt gereret pertinentia ad generalem Thesaurarium, qui adest in Supremo. Iste enim teste Belluga *diēt. rub. 6. num. 7.* & cum eo Borrel. *lit. H.* est vere Quæstor ærarij, Varro. *lib. 4. de ling. Latin.* Fenestell. *d. cap. 3.* Alexand. *diēt. lib. 2. cap. 2.* cum Tiraq. *ibi.* Rosin. *diēt. lib. 7. antiquit. cap. 22.* Bulenger. *diēt. lib. 3. cap. 13. in princ.* Habet enim interventum in Supremo in omni negotio regiminis, & gratiæ, soletque esse vnus ex Magnatibus proximioribus Principi. In Regno enim Locumtenens ipse in eius locum est successus, & est ad instar Quæstoris provincialis, de quo Rosin. *antiquit. lib. 10. cap. 45.* Vvolfgang. Laz. *diēt. lib. 2. cap. 14.* sed non vt infit Borrel.

184

ubi sup. penes ipsum est tota pecunia Regis: nam pertinens ad Patrimonij ærarium, apud receptorem Baiuliæ generalis adest, vt dicam *infra* §. 4. & ad militiam (cuius ærarium propriè *Magazium* appellabatur, vt ex Tacito probat Vvolfgang. Laz. *diēt. cap. 14.*) apud specialem Quæstorem, vulgò, *pagador.* Thesaurarij enim Locumtenens solum præstet fisco (de quo Bulenger. *diēt. lib. 3. cap. 26.* Don Francisc. Amaya *ad Rub. de iure Fiscī, num. 10. lib. 10.* qui differentiam ærarij, ac fisci bene tradit, sed melius quoad nos noster Belluga *in specul. rub. 28. num. 4. & seqq. ex l. 2. §. hoc interdictum, ff. nequid in loco publ.* Vvolfgang. Laz. *diēt. lib. 2. cap. 14.*) Nec omnino, nam solū exigit pœnas fisco applicatas, & quidquid ratione criminis, vel quasi fisco debetur. Olim vni ex Senatoribus Regiæ Aulæ criminalis munus hoc tribui poterat, & aliquando solebat, sed nunc prohibitum est per *for. 52. Cur. ann. 1604.* Iurisdictionis exercitium non habet, nisi vno in casu, nempe exactionis debiti fiscalis, ex contractis cum ipso, quo commissio- nes per se solum expedit propriij muneris sigillo munitas. In alijs verò pecunias exigit, & solvit in rebus fisci, & interven-

tum

tum habet in Senatu ab antiquo ad res fisci tantum, novissime ad res omnes regiminis, & gratiæ, dempta propositione Candidati, vt dixi *num. 68.* Secundum locum obtinet in Senatu post Regentem Cancellariam, vel antiquiorem domino Regente absente, vel impedito.

- 185 Senatoris dignitas æquæ antiqua est, ac ipse Senatus. Huius origo apud Romanos Romulo tribuitur, Fenestella *de Magistrat. cap. 1.* Pompon. Letus *cap. de potest. Senatus, & plebis.* Alexand. ab Alex. *lib. 4. cap. 11.* & ibi Tiraquel. de quo scribere plures ex relatis *supr. num. 18.* quibus addo nostrum Valentinum, ac religiosissimum, eruditum P. Mandariaga *lib. de Senat. & Princip. cap. 1. & 2.* Bulenger. *lib. 3. cap. 10.* Sed vt facilius percipiatur munus Senatorum, antequam tradamus, cui officio Romanorum Auditores nostri Senatus, assimilentur, iurisdictionem quam habent explicare necesse est.
- 186 Causas omnes, Senatores huius Cancellariæ, iudicant, de quibus supra ad Senatus cognitionem spectare, dixi *num. 26. & seqq.* iuxta distributionem Aularum. In rebus gubernationis, politicæ, atque œconomicæ potestatis Proregi consilium impartuntur, & ipsi Principi cum casus adfert, vel quia in Regno reperitur, vel quia informare Senatū iubet de aliquo negotio, sibi exposito, prout quotidie fit. In causis generalitatis Regni, & vrbs Valentiz, licet iudices non sint, coniudices esse solent, vt dicam *infra cap. 6. §. 3.* In causis patrimonialibus, ad appellationes Assessores assumuntur, tradam hoc eodem capite §. 4. In causis rationum rerum Patrimonialium, consultores ex Senatu designantur, vt ibidem dicam. In contentionum causis cum iurisdictione Ecclesiastica ordinaria, licet consultivè, interventum habent civiles, & suo in casu criminales, de quo *infra cap. 7. §. 1.* Cum delegatis Ecclesiasticis proceditur in Senatu per citationem ad bancum Regium, modo ibidem tradito. Violentias, & oppressiones, tam Ecclesiasticorum, quàm Baronum, obviant medio recurso, vt *ibid. & cap. 6. §. 1.* explicabo. In causis fidei, Consultores ex Senatu desumuntur, tradam *cap. 7. §. 3.* In causis exemptorum ius dicunt, vt *eod. cap. 7. §. 1.* ostendam: ad res bellicas, sive ad iudicia Capitaniæ generalis Auditor ex Senatu legitur: ad Assessorias inclytæ militiæ Montesiæ, Senatores destinantur, sicque nulla ferè

fereres est, quæ hoc, vel illo modo ipsis non deferatur.

188 In rebus, live causis ad Senatum evocatis, procedunt per deliberationem Regij Concilij, desumpta conclusione in vna: quaque Aula, quæ ad minus tribus Senatoribus intervenientibus fieri debet, nisi in rebus exiguis, nempe dacentarum militarum estimationem non excedentibus, quæ per vnum Senatorem expedi possunt, & quadringentarum per duos, *cap. 6. pragm. ann. 1607.* per nostrum textum confirmata. Seden: di modus iuxta antiquitatem ordinatur, sine differentia civilium, vel criminalium, *cap. 1. pragm. ann. 1564.* Suffragandi vero in qualibet Aula incipiendo à reatore caute (sublati enim relatores exteri fuerunt per *for. 7. Cur. ann. 1604.* & hoc munera Senatoribus additum) demum per noviores, & post an-

189 quiores Regens. In Aula criminali fisci Patronus post omnes Senatores suffragium præstat, & vltimo Regens, *cap. 17. pragm. anni. 1543.* In causis autem quæ per deliberationem trium Aularum expediuntur, ordine converso ab antiquioribus reservatis (si res gratiæ, aut gubernij sit) Locum tenentis Thesaurarij, ac Regentis suffragijs, ita ut Regens semper vltimus sit, & summa cum ratione hoc indactum, ne alios auctoritate muneris ad suam sententiam trahat. Hoc in Se-

190 natu: extra vero in cõcione particulari (vulgo *junta*) si omnes de consilio sint, eadem forma observatur; sed extraneo ad eam vocato à novioribus; reservato semper Regentis suffragio, nisi adsint de Supremo, quia tunc post reservatum Regentis suffragium domini de Supremo sententiam dicunt. Quod Regio rescripto anni 1653. definitum est. Data paritate votorum inter Senatores, Regentis votum subintrat, sed si ipse interventum habebat, Prorex sententiam dicit, ut sequatur ea cui accedit: quæ omnia probantur per plura capita pragmaticarum, confirmata per *for. 31. Cur. anni 1564.*

191 His prælibatis videamus cui Romanorum officio correspondant hæc munera. Quoad partem spectantem ad vni: versalem Regni gubernationem, certissimum credo Senatoriz dignitati assimilari. Quoad iudicalem, ut rectius percipiamus Doctorem tradita, distinguendi sunt civiles à criminalibus. Civiles enim Duumviri litibus dijudicandis Præfetti appellantur à Surgentibus. *de Neapol. illust. cap. 26. nu. 25. Magistril.*

de

de Magist. lib. 5. c. 8. n. 52. cum seqq. Quæ sententia sustineri non potest: nam Duumviri erant Magistratus municipales temporarii, qui iudicabant usque ad certam summam, Carol. Sigon. de iur. Ital. lib. 2. cap. 4. Bulenger. de Imper. Roman. lib. 7. cap. 9. quare nec nostris, Neapolitanis, aut Siculis congruere potest, nam licet Siculi temporalia officia obtineant, nempe ad biennium, non habent limitatam potestatem, ut ipse Mastril. docet. Quare potius crederem hos Doctores loqui de Decemviris, de quibus in l. 2. §. deinde 29. ff. de orig. iur. Bulenger. lib. 5. cap. 26. sed neque isti esse possunt (licet in aliquibus quibus assimilari non negamus) ex traditis à Rosino dict. lib. 7. cap. 30. & lib. 9. cap. 14. eo quod exercebant censumviri iudicia, de quibus præter adductos per eundem Rosinum ibidem Vvolfgang. Lazius in comment. Reipub. Rom. lib. 3. cap. 10. in princ. Isti enim non de facto, sed de equitate iudicabant, & non generaliter, sed in certis negotiis, ut ipsi scriptores tradunt; Senatores verò nostri Senatus, tam de facto, quàm de iure, vel equitate ius dicunt. Criminales verò Triumvros capitales esse ait Mastril. ibid. ex dict. l. 2. §. deinde 29. A principio Duumviri capitales creati fuerunt, ut quæstionem de Horatio fraticida haberent, Fenestella dict. cap. 5. Pomponius Lætus c. de Duumviris. Postea ad Triumviratum numerus pervenit. Qui custodiam carceris haberent, ut cum animadverti oporteret, interveniunt eorum ferret. dict. l. 2. §. deinde 29. Sed neque isti Senatoribus criminalis. Aulz assimilantur, nam non adhibebantur generaliter ad omnes reos puniendos, sed vilibus, & abiectis tantum conditionis hominibus, & questionibus. Rosin, dict. lib. 7. cap. 27. quod comprobatur ex traditis à Fenestell. dict. cap. 5. Alexand. lib. 3. cap. 16. & ibi Tiraquel. Nostri enim Senatores de Primatibus, Titulatis, Baronibus, Nobilibus, atque omnibus alijs cognoscunt, dixi supr. num. 29. Prætores Curie esse, Don Ioannes Baptista Larrea tradit allegat. fiscali 52. sed neque Prætores sunt, nam hi à principio non cognoscebant de iudicijs publicis, sed privatis tantum præterant. Et quando quatuor creati ad iudicia publica, unusquisq; de speciali crimine curabat, unus de repetundi s., alius de ambitu tertius de Maiestate, quartus de peculatu. Tradit Rosin. dict. lib. 7. cap. 11. vjdenq. Bulenger. lib. 5. de Imper. Roman. cap. 1.

Noj

- 192 Nostri Senatores, tam de publicis, quàm de privatis iudicijs, cognitionem habent, sine alicuius criminis distinctione. Sorzano *de iur. Indiar. lib. 4. cap. 5.* Quæstores criminum nuncupat, quòd quamvis referatur Quæstoribus, sive Quæstoribus parricidij, de quibus Vvolfgang. Laz. *dict. lib. 2. cap. 14.* neutiquam affirmari potest. Rosin. *dict. lib. 7. cap. 37. ibi: Eorum Magistratus non fuit ordinarius, sed extraordinarius. Cum enim Consules de capite Civis Romani, iniussu populi, ius dicere non possent: Circo quoties usus postulabat, ex Senatusconsulto, vel dictator, vel Consul alter, ambobe, vel Prætorum aliquis, de crimine publico quærere iuebatur: qui iussus erat, is Quæstor dicebatur.* Itaq; Quæstores erant ad instar Iudicum commissariorum ad speciale iudicium, Bulenger. *lib. 5. cap. 27.* Cum autem apud nos Senatores ius dicant in omnibus nomine Principis, Senatoriam dignitatem habere, tam civiles, quàm criminales, quoad omnes partes dicendum est. Senatus siquidem Romanus tempore Regum sic iudicabat, Pompon. Lætus *vbi proxim. ibi: Rex ad Senatum referebatur: Senatus de omni re cognoscebat, & suffragium ferebat, & quod visum pluribus fiebat.* Tempore Reipublicæ omnia per Senatum agebantur, Fenestell. *cap. 1. & sic vocabatur Concilium orbis terræ, Bulenger. de Imper. Rom. lib. 3. cap. 10.* Tempore Imperatorum quoties ipse iudicabat, Senatores in Concilio vocabat, Bulenger. *de Imperator. Rom. lib. 3. cap. 8. & de Imperio lib. 5. cap. 24. Alexan. d. lib. 4. cap. 11. Rosin. antiquit. d. lib. 7. cap. 6. Carol. Sigon. d. lib. 2. cap. 18. vers. Satis iustar, Vvolfgang. Laz. comm. Reipub. lib. 2. cap. 12.* Nos enim sub Monarcha vivimus, & sic vel sumatur Senatus pro tempore Regum, vel Imperatorum, quæ de ipsis scriptæ sunt, nostro Senatui conveniunt. Quare dicendum verè, & propriè Senatū creatum fuisse cum speciali prerogativa tituli SACRI, quod ex *for. unic. in extravag. incorporatio, fol. 61. & privit. 11. Regis Ferdinandi 2. in extravag. fol. 237.* probat dominus Leon in *prefatione ad Lectorem, tom. 1. decision. pag. mihi 4.* quod approbante supremo Senatu observatur in omnibus sententijs, literis, & decretis.
- 195 Fiscus Regij Patroni in nostro Senatu duo sunt, unus ad quæstiones criminum, iurisdictionemque Regiam tuendam, alius ad ærarium, sive Regiam Patrimonium defendendum, de

- de qua distinctione bene Mastril. *d. cap. 8 num. 66.* qui sint isti videamus, Mastrillus *ibid. num. 63.* ait, Fiscalem esse Quæstorem parricidij, de quo dubito, quia, ut dixi, iste quærebat de capitalibus sibi commissis, Fenestel. *cap. 3. Alexand. lib. 2. c. 2. Rosin. d. lib. 7. cap. 37. Carol. Sigon. de antiq. iure Rom. lib. 2. cap. 18. vers. Ad quæ iudicia, Bulenger lib. 5. cap. 27.* quæ ad filci Patronum numquam spectant. Quare potius crederem idem nomen in hoc Magistratu conservari, de quo *in l. 1. rot. tit. C. de Advocat. Fisci*: nam officium Patroni Filci institutum fuit ab Adriano Imperatore, ut testatur Mastril. *nu. 64. Volaterran. de Magistrat Romanor. Bulenger. d. lib. 3. cap. 36. in fin. vel á Marco Antonio Philosopho, ut probat Rosinus d. lib. 7. cap. 36. videndus omnino Vvolfgang. Lazius dict. lib. 2. cap. 13. qui elegantissima verba Casiodor. lib. 1. variar. formul. tradit, memoriz mandanda. Isti enim non inter Senatores annumerantur, quamvis sint de Senatu, tradunt plura ad rem.*
- 196 *Alfaro de offic. Fiscalis per tot. tract. & Don Ioannes Baptista Larrea allegat. fiscal. 1. p. allegat. 1. & fere per tot. Don Francisc. Amaya in tit. C. de iur. fiscali, lib. 10. ex nostratibus Belluga Rub. 33. per tot. Distributio muneris ita concepta fuit, ut Fisci patronus curet de criminibus accusandis, & de pœnis exigendis, de iurisdictione Regia tuenda. Patrimonialis verò de Patrimonio Regio, & xrario, de vectigalibus exigendis, cunctisque iuribus Regijs in rebus civilibus tuendis, notat idem Belluga dict. rub. 28. nu. 4. & Mastril. d. num. 66.*
- 198 In hoc Senatu præsidet Dominus Regens: nam non solum est Præses illius Aulæ, in qua versatur, sed totius Concilij, ut expressè cavetur *in c. 3. prag. anni 1607.* per nostrum forum confirmat, sicque interventum habet ad libitum in Aula, quam elegit: sed frequentius in Aula criminali versatur, ut dixi. Cum autem reperitur in vna, in alijs intervenire nequit: tuncque antiquior illius Aulæ præsidet, & ita in conclusionibus adnotatur iuxta ipsius pragmatice sanctionem. Si autem Regens absentia, vel valetudine impediatur, antiquior de Senatu vices ipsius sustinet, ut cavetur *cap. 2. pragmat. anni 1543.* indistinctè, an criminalis, vel civilis sit, nam semper ad antiquiorem defertur. Quod practicatum pluries vidimus: nam dominus Don Raymundus Sañz (qui tunc officium
- 200 Locum-

Locumtenentis Thesaurarij obtinebat, ante forum superius memoratum) & Dñs D. Petrus Rejaule, qui ex antiquioribus evant in Aula Criminali versando, & tamen quoties casus obtulit, Proregentis munus exercebant. Hæc autem dispositio confirmata reperitur speciali privilegio, quod tradere decrevi, eo quod non est in corpore nostri iuris clausum, & est tenoris sequentis.

Carolus Imperator, &c.

201 **E**T pro sua Maiestate Maria, eadem gratia, &c. Spectabili nobili, dilecto Consiliario, & Regenti Locumtenentiam in Regno Valentie, Ioanni Laurentio de Villarsa, salutem, & dilectionem. Tametsi ex tenore Regie pragmaticæ ultimo editæ super celebratione Regie Audiencie, in isto Valentie Regno prædicto, & alijs sufficienter provisum sit, quod absente, vel legitimè impedito, Regente Regiam Cancellariam, antiquior ex Doctoribus dictæ Regie Audiencie præferatur reliquis Doctoribus dictæ Regie Audiencie, & vices dicti Regentis Cancellariam plenissimè gerat; ad omne tamen dubium tollendum, hanc serie de certa scientia, auctoritateque plenaria, qua fungimur, dictam pragmaticam, si, & quatenus opus sit, integram, & illas am censentes, & pro illius executione, & alijs pro debito iusticie cultu, vobis dicimus, & mandamus, præ prima, & secunda instionibus, quatenus antiquiorem ex dictis Doctoribus, Regie Audiencie prædictæ, vices dicti Regentis Cancellariam, absentis, vel legitimè impediti, regere, & exercere sinatis, & sum eo, & alijs etiam Doctoribus præsentibus, & futuris, in omnibus causis, & negotijs in quibus dictus Regens intervenire deberet, & posset, procedatis, & iustitiam, qualem decet, administratis, iuxta provisionem nostram vobis seorsum transmissam super dicto munere Regentis Locumtenentiam generalem prædictam. Nos enim omnia, quæ per dictam antiquiorem, ex Doctoribus prædictis, ex officio, seu alijs, per vos cum eius voto, & assistentia tanquàm Regentem ipsam Cancellariam, provisæ fuerint auctoritate prædicta, quatenus oporteat, ratificamus, & approbamus per præsentem. Dat. in oppido Vallisoleti die 17. mensis Decembris ann. à Nativitate Dñi 1550.

L A R E M N A.

Vs. De Coll Vicecancel.

Vs. Camacius Reg.

Vl. Ginginta Reg.

Vl. Vergelles Reg.

Coria Locumtenent. general. Val. 9. fol. 174.

P. Laurentij Matiben oper. tom. 1.

L

Qui

202 Quibus positis cessat distinctio, de qua Fontanella *d. decis.* 283. *na. 4.* nam tam intra, quàm extra Concilium, omnia ad Regentem pertinentia operatur antiquior, fruiturque omnibus illis prerogativis, quib⁹ ipse fruitur, ut observantia pluriù annorum, validisque rationibus probat Dñs avunculus Don Petrus Sanz (cuius scripta przlo dignissima sunt, totque laudibus condecoranda, quantis ipse doctilissimus Senator dum vixit meruit illustrari, coniunctio sanguinis calamum tenet, aliqua przlibavit Iosephus Ramon *consil. 23. num. 30.* succedant ea loco elogij quod charissimo avunculo debere fateor) in consultatione doctilissima, quam scripsit in dubio suscitato per Dominum Don Ioannem Hieronymum Blasco Regentem, super averijs, sive xenijs poenz impositæ Rafaceli Garcia de Salat, Militi, cuius exemplar adest in primo tom. *consul. dicti Domini Don Petri Sanz, consul. vltima.*

203 Nunc aliqua de officijs familiz breviter dicamus. Regij mandati Scribz antiquitus tres tantum fuere, noviter quartus additus est. Hi enim loco Secretariorum habentur, de quibus Vvolfgang. Lazius *dict. lib. 2. cap. 4.* Bulenger. *de Imperat. Rom. lib. 3. cap. 9.* ibi: *Prudentes, & intelligentes, ac fideles viri, qui PRÆCEPTA Regia, absque immoderata cupiditatis venalitate scriberent, & secreta fideliter custodirent.* Verba quidem, per quz potius monitio procedendi, in muneris administratione, quàm definitio ipsius explicatur. Participant etiam naturam Referendariorum, de quibus idem Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 4. cap. 14.* ibi: *Scriniarum dispositionem tractabant, supplicum desideria, aut iudicum consultationes Principi insinuabant, & responsa data consulentibus mittebant, quæ dicta MANDATA.* Amaya *in l. vlt. num. 20. C. de Canon. largit. lib. 10.* Possunt etiam dici Magistri libellorum, eo quod libellos accipiant, ac decreta scribant ipsorum, Guid. Pancirol. *in notit. Orient. cap. 116.* qui laté, & bené, Don Francisc. Amaya *in l. 15. & 34. num. 37. cum seqq. C. de decur. lib. 10.* Sunt enim post Togatos primi in officij przstantia, solent eligi ex Ordine militari, per eos sententiz, ac vota Senatus, sive conclusiones scribuntur, sententiz, & decreta publicantur, expensæ taxantur, salaria apud ipsos deponuntur, ceteraque per-

perficiunt ad Secretarij munus spectantia, in secreto Senatus interveniendo. Vnus eorum est Locumtenens Protonotarij Coronæ Aragonum, cuius officium Primicerio Notariorum comparatur, de quo Pancirol. *in notit. Orient. cap. 92.* Vvolfgang. *Lazius lib. 2. cap. 4.* noster Belluga *diēt. Rubr. 6. num. 60.* & ibi Borrel. *lit. N. Mastril. de Magistrat. diēt. lib. 5. cap. 12.* Bulenger. *de Imper. Rom. lib. 1. cap. 14. lib. 3. cap. 22. & lib. 4. cap. 4.* Ilte enim sigillum Regium servat, de quo latè Bulenger. *de Imperat. Rom. lib. 2. cap. 10.*

205 Sequitur ordine Alguazelli officium. Ordinarij duo sunt, quorum officium magnum est, vt benè probat Zurita *in Annalibus Aragon. tom. 1. lib. 3. cap. 70.* adeo vt militibus dari debeat, *for. 121. de iur. omn. iud.* Rex enim Petrus Secundus suo Regio privilegio, datis Perpiniani *die 20. Septembris 1372.* Raymundo de Villanova militi (quem vocat Consiliarium, & Alguazellum suum) castrum de Castalla, cum omni iurisdictione, mero, ac mixto imperio donavit, ex quo deprehenditur præstantia muneris, nam præter splendorem sanguinis, quo fruebatur illustrissima hæc familia, Consiliarij Regij titulus clarè profert. Habebant enim iurisdictionem in familia Regia, *for. 114. cum seqq. de iur. omn. iudic.* Decreta Regia exequiebantur, fontes persequiebantur, noctu vigilabant, fures, raptores, ac cæteros criminosos quærendo, & quod magis est, eis causæ per Cancellarium, Vicecancellarium, vel Regentem Cancellariam committebantur, *for. 117. de iuris. omn. iudic.* Hodie enim dempto hoc potestatem ad omnia alia habent, nam fori prædicti nullatenus revocati reperiuntur, ob quod iuxta tradita per Mastrillum *de Magistratib. lib. 5. cap. 8. num. 103.* Præfecto vigillum assimilari videntur, de quo Fenestell. *de Magistratib. cap. 24.* Bulenger. *lib. 5. cap. 11.* Fruuntur etiam alia prærogativa, nam Lictores, sive Satellites, quos *Verguetes* nominamus, creant, *for. 35. Cur. anni 1564.* & in posse ipsorum iurant.

206 Demum Procuratores fiscales, de quibus *in l. vnica. C. de conduct. & Procurator. lib. 11.* Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 3. cap. 36. in fin.* Sed verius credo ibi non loqui de his procuratoribus fisci, vt ex textu apparet, sed isti sunt actores,

de quibus idem Bulenger. *dict. lib. 3. cap. 25. Mastril. dict. cap. 8. num. 89. cum seqq.* Nec dissentit Amaya *in l. 4. num. 1. & seq. C. de exact. tribut. lib. 10.* In Regnis Castellæ fisci Patronus, & Procurator idem est, ut ex Alfaro, & Larrea colligitur *vbi supra num. 195.* Apud nos enim distincta hæc munera sunt. Sapiunt & isti naturam curiosorum, de quibus Vvolfgang. Lazius *in Comment. de Repub. Rom. lib. 4. cap. 3. in fin.* nam ex Apuleyo tradit, curiosum, delatorem esse, (quamvis, ni fallor, non publicè, sed secretè, ea quæ in Provincijs cernebant, accusare Principi soliti fuerunt.) Procuratores isti nomine fisci, vbique agunt, reos accusant, condemnari instant, pœnas fiscales exequi procurant, & in quacumque lite nomine Principis interveniunt. Duo enim sunt qui fiscales nuncupantur, & de his curant, quæ respectivè ad munus fisci Patroni pertinere dixi, & vnus Patrimonialis, qui de his quæ ad Advocatum patrimoniale, ut dicemus *infra §. 5.*

207

Deinde Scriba, aut Actuarius maior causarum criminalium, qui apud nos *Cap de taula de la Real Audiencia Criminal;* vocatur, apud Siculos Magistrum notarium esse, Mastrillus tradit *dict. cap. 8. nu. 92.* sed mihi videtur correspondere eius munus Tribuno notariorum. Nam antiquitus Tribuni eorundem nominabantur, eo quod alijs sub se scrinarijs præerant, cum militia forensis; & literaria vocaretur, quia armatam imitabatur. Vvolfgang. Laz. *dict. lib. 2. cap. 10.* Bulenger. *lib. 5. cap. 43. in fine.* Iste enim est præcipuus Actuarius criminalium, de servandis processibus curat, *cap. 10. prag. ann. 1637.* de notandis accusatis per fiscum, *cap. 12. prag. anni 1566.* de adnotandis fideiussoribus ad favorem fisci receptis, instrumentis pacis, & treguarum, mandatis pœnalibus, alijsque pluribus per dictas regias pragmaticas dispositis, scribendis in suis libris. Ipsi enim committuntur causæ criminum graviores (licet raro) atque taxationes expensarum criminalium, signanter ea quæ ad scripturam pertinent. Chirographa etiam conficit, quibus solvere Thesaurario mandatur expensas fiscales, vulgò appellata, *libranças*, confessiones in dorso ipsorum chirographorum ad favorem fisci recipit, & Actuarius causarum criminalium Præpositus adest.

Post-

208 Post modum adiutor Locumtenentis Thesaurarij, quare adiutor Quæstoris appellari potest: nam apud Romanos in usu fuit Magistratibus superioribus adiutores dare. l. in sacris, C. de proxim. sacror. scrip. lib. 12. Pancirol. in notit. Orient. cap. 12. Bulenger. dict. lib. 3. cap. 14. curat enim de rebus exiguioribus ad Fiscum pertinentibus, de conscribendis libris rationum, de solutionibus apud tabularium faciendis, atque apochis de recepto ad favorem fisci, recipiendis.

209 Demum duo Scribæ registri, qui regendarij appellari possunt, nam ut Pancirol. docet in uor. Orient. cap. 18. Regendarius dicebatur, quòd ea scripta regeret seu in codicem conferret. Seu symbolographi, nam hi registratores erant, teste Vvolfgang. Laz. dict. lib. 2. cap. 4.

210 Denique duo Apparitores, qui sicut antiquitus virgas cum securibus ante Magistratus deferebant, fasces argenteas, vulgò *mazas*, cum insigni Regio gestant quando Senatus publice incedit. Pomponius Lætus de Magistrat. Rom. C. de Mæst. Reg. Vvolfgang. Laz. lib. 2. cap. 4. Rosin. dict. lib. 7. cap. 48. Bulenger. lib. 6. cap. 18. & 21. Isti enim decreta Senatus, & acta litigantium iniungunt, quod nemini licet, nisi de commissione ipsorum.

211 Dixi de officijs Cancellarij, nunc de reliquis familij Senatus, qui extra fasces incedunt. Primi sunt duodecim Alguzelli Regij extra ordinem creati per for. 16. Cur. anni 1585. de quorum officijs Bovadilla lib. 1. cap. 13. Dñs Leon decis. 34. per tot. Isti enim executiones sententiarum perficiunt, fontes persequuntur, malefactores capiunt, atque Iudicum mandatis parent.

212 Deinde actuarij causarum, tam civilium, quàm criminalium, de quibus Carol. Sigon. lib. 2. de iur. antiq. Rom. cap. 15. vers. De scribis. Bulenger. lib. 6. cap. 57. Rosin. d. lib. 7. cap. 48. in princ. Civiles viginti quatuor sunt, quibus causæ distribuuntur per sortem ab uno per ipsos electo, qui *repartidor* vocatur. Hunc aiunt Præpositum esse, ad instar Scribæ maioris criminum; sed omnino fundamento caret. Criminales sunt sex, duo ex ipsis destinati ad unumquemque ex Regijs Senatoribus Criminalis Aulæ. Et quia in iudicijs earundem causa-

rum quæstiones emergentes declarabimus, ideo non immo-
ramur, qui omnes à Rege creantur.

213 Sunt, & alij Alguazelli inferioris ordinis, qui à Prorege
creantur, dicti Commissarij, de quibus Dominus Leon *dict.*
decif. 34. Commissarius enim est, cui extra ordinem negotium
peragendum committitur. *l. 1. ff. de offic. Præsidis, Bulenger. de*
Imper. Rom. lib. 7. cap. 17. Necessitas enim in causa est, vt hi
nominentur, nam cum ob pluralitatem negotiorum Alguaz-
zelli Regij in civilibus rebus, frequenter occupati existant, de-
ficiat, qui de causis criminum curaret, indeque hoc intro-
ductum, vt latius probat dominus Leon, & licet quotidie
conquerantur contraforistæ de istorum pluralitate, ipsi non
ignorant urgentiam necessitatis.

214 Lictores, Satellites, aut Birrorarij, vltimi sunt qui ab Al-
guazellis creantur, iuxta *for. 35. Car. anni 1564.* quos *Verguetes*
de la Real Alguazileria, nuncupamus: hi sunt inferiores satelli-
tes, qui iustitiæ administrationi deserviunt in rebus infimis,
& vsualibus, vt est malefactores ligare, ad supplicium du-
cere, & similia exequi, de quibus Sigonius *dict. cap. 15.*
Vvolfgang. Lazus. dict. lib. 2. cap. 4. Bulenger. dict. lib. 6.
cap. 21.

215 Sed ne aliquid intactum dimittamus, habet etiam Senatus
Proxenetam de licitandis rebus curantem, apud quem pig-
nora iudicialia deponuntur: cum enim res debitorum iudi-
cialiter distrahēde sunt in auctione publica, iste hastā tribuit,
atque res venales subastat, de quo plura per Amayam *in l. 4.*
per tot. C. de fid. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Et pariter Præconem,
qui tubicine edicta publicat, atque damnatorum crimina no-
ta facit, dum ad supplicium ducuntur, de quo Sigon. *dict. lib.*
2. cap. 15. Bulenger. dict. lib. 6. cap. 20. Hi enim quia non so-
lent, cum Regia Audientia incedit, intervenire in fami-
lia, ideo separatim adnotantur. Sed ad alia progrediamur,
nam in infinitum procederemus, si omnino hæc
tradere nobis in mentem
veniret.

§. III.

*De officio Gubernatoris vrbis, & Regni; Gerentis vicēs eiusdem;
& eorum Curia, ad for. 97. de iurisd. omn. iud. iunctis
alijs iuribus.*

T E X T V S

M A R T I N V S R E X
Anno 1403. Valentiz.

EN tot lo Regne de Valencia no puixa haver; ò esser creat, ò constituit sino tan solament hun Loctinent de Governador general: lo qual nos hajam, ò puxam constituir, é possar. Pero Loctinents locals, ó particulars, així com son los Loctinents della lo riu de Xuquer, é de la Plana, puxam nos constituir, é possar vltra lo dit hun Loctinent general. E lo Governador, é Loctinents defus dits qui ara es, è per avant seran, no puxen per alcuna manera, ò cas comanar son loch, ò subrogar alcu en lo dit offici, sino en cas de malaltia, ó de ausencia, é en los dits cases ho haja a comanar a son Assessor, ò a altra persona honrada, é abonada, natural del Regne de Valencia: la qual lloctinença subrogacio no dur sino tant quant duraran los dits impediments.

S V M M A R I A

POST Curiam Regis præst cateris Curia gubernationis, n. 1.
Gubernator Præsidi Provincia comparatur ab aliquibus, n. 2.
Quod intellige improprie, & lato modo, num. 3.
Gubernator Regni, Procurator generalis Dñi Regis dicebatur, nu. 4.
Procurator iste Regis, non est qui ius inter fiscum, & privatum dicitur, num. 5.
Gubernator non creatur, sed nascitur, num. 6.
Primogeniti Regum Aragonum Gubernatores à iure sunt, ibid.
Primogenitus Regis certissimam habet Regni successionem, nu. 7.
Principes optimi non subito fiunt, num. 8.

Gubera

130 De regim. Reg. Val.

Gubernandi scientia non discitur in actu speculativo, sed practico, num. 9.

Reges Aragonij virtutibus ceteris præstabant, num. 10.

Non solum successores in Regno Gubernatores fuere, sed alij quamplures, num. 11.

Idem apud Catalaunos, & Aragonenses, num. 12.

Gerentis vices Gubernatoris officium conditum, num. 13.

Mentio antiquior nostro iure habita de Gerente vices ann. 1312. fuitque Bernardus Cruelles, num. 14.

Prima mentio Gubernatoris nostro iure anno 1286. ibid.

Plures Gubernatores enumerantur, num. 15.

Gubernatoris officium introductum in Regno anno 1286. num. 16.

Gubernator generalis Proregi assimilabatur, num. 17.

Gerentis vices munus ad Prætozem refertur, num. 18.

Distributio gubernationum Regni citra, & ultra Sexonam, num. 19.

Divisio Gubernationum in Catalonia, num. 20.

Dignitas Gerentis vices vrbis Valentia, & Regni citra Sexonam, licet aequali fungatur potestate, splendore antecellit Gerenti vices civitatis Orcelis, & Regni ultra Sexonam, num. 21.

Noster Gerens vices dominationis titulo decoratur, ibid.

Gerens vices noster habet trinum Locumtenentem, vnum generalem, de quo noster text. & duo locales, num. 22.

Flumina solent esse veluti æterni regionum termini, num. 23.

Gerens vices Orcelis vnicum locumtenentem localem habet, num. 24.

Noster Gerens vices habet duplicem Assessorem, vnum ad causas civiles, alium ad causas criminales, togatos ambos, num. 25.

Locumtenentes ultra Xucarem, & Vxonem, habet vnusquisque Assessorem, quorum Setabensis toga insignitur, ibid.

In gubernatione Orcelis tantum adest vnicus Assessor, tam ad civiles, quàm ad criminales causas, ibid.

Qui nunc officia hæc obtinent, num. 26.

Omnes hi naturales esse debent, num. 27.

Locumtenentes omnes non Gubernatoris, sed Gerentis vices sunt, num. 28.

Regia rescripta, Senatusque decreta, quibus hæc decissa sunt, nu. 29.

Concesso titulo Gerentis vices ultra Xucarem, don Ludovico Carroz, Villarragut, Casarea Maiestas Caroli Quinti declaravit, id intelligendum fore, vt Locumtenens Gerentis vices censeretur, nu. 30.

Decia

- Decisio Senatus, ibidem.*
- Locumtenens generalis Gerentis vices, quo modo exercitium iurisdictionis habet, num. 31.*
- Locumtenente recipiente informationes de delicto, si superveniat Gerens vices, debet Locumtenens cessare, & Gerens vices potest acta proseguere, vel de novo incipere causam, num. 32.*
- Quomodo Locumtenens generalis interveniat in visitatione carceris, num. 33.*
- Gerens vices, dum Locumtenentiam Domini Regis administrat, quomodo Gubernationis potestatem exerceat, num. 34.*
- Gerens vices urbanè se gerere debet cum Locumtenente, num. 35.*
- Gerens vices præcipere potest Locumtenenti, & mandare, ibid. cum Senatus decisione.*
- Domini Cerdan locus impugnatur, num. 36.*
- Locumtenentis generalis officium non à Rege Domino Martino, sed antea institutum fuit, num. 37.*
- Iurisdictionis gubernationis ordinaria est, num. 38.*
- Dispositiones loquentes de substitutione officiorum gubernationis innovatae sunt per R. rescriptum ann. 1597. num. 39.*
- Gerens vices, nec Locumtenentes non possunt subrogare, quin præcedat approbatio Regis, vel Proregis, ibid.*
- Assessores Gubernationis ad invicem substituti sunt, num. 40.*
- Gerens vices in posse nullius præstat iuramentum in ingressu officij, num. 41.*
- Assessores in posse Gerentis vices iuramentum præstant, ibid.*
- Iurisdictionis Gubernationis est suprema, & superior omnibus in Regno, dempta Regiæ Audientia, cui immediatè subest, num. 42.*
- Gerens vices non se debet intromittere in cognitione causarum ad Ordinarios spectantium, num. 43.*
- Gubernator cognoscit de causis viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, num. 44.*
- De causis appellationum, num. 45.*
- De crimine læsæ Maiestatis, falsæ monetae, & plagij, & violatione itinerum, & resistentiâ officialibus Regijs facta, num. 46.*
- De causis vniuersitatum, num. 47.*
- De causis querelarum, & recursus, num. 48.*
- De delictis suorū officialium, num. 49. Explicat ut ibid.*
- De crimine sodomia, num. 50.*

Sed

Sed hoc in casu, si Ordinarius adesse vult, debet eum admittere, dummodo suspectus non sit, ibid.

De visitationibus vniuersitatum sub ditione Regia immediatè existentium, num. 51.

Extende, licet ad particulares pertineat iurisdictionis infima, iuxta Supremi decisionem, num. 52.

De causis quæ ducuntur inter Dominos oppidorum, & illorum vassallos, num. 53.

De causis incilis de Moncada, num. 54.

De causis officialium vrbis, & villarum Regalium, tam respectu delictorum durante officio patrum, quàm civilium, quæ eo durante suscitantur, num. 55.

Cogere etiam potest in casu ad se non pertinenti, vt is, ad quem pertinet, ius, & iustitiam partibus impartiat. num. 56.

De causis fiscalibus quæ tractari nequeunt propter absentiam Domini Regis, num. 57.

Absente Domino Rege in vnaquaque hebdomade die Veneris tenentur carceratos visitare, num. 58.

Moderatur immoderata salaria à Iudicibus delegatis exacta, vel petita, eorumque excessus, num. 59.

Est Iudex exemptorum, num. 60.

Cognoscit de congregationibus officiorum mechanicorum, num. 61.

Libere potest arbitris, vt concordent in laudo, vel tertium eligant, num. 62.

Habet facultatem agrandi, num. 63.

Sed limitata, dum modo non veniat imponenda pœna mortis civilis, aut naturalis, vel mutilationis, ibid.

Extende ad condemnatos in Curijs inferiorum, num. 64.

Sed limita vt num. 65.

Subrogatus sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, num. 66.

Locumtenens præferendus est Subrogato Gerentis vices, ex deliberatione Senatus, num. 67.

Quamquam Locumtenens adsit, non impeditur Gerens vices subrogare, num. 68.

Subrogati non admittuntur ad honorifica, num. 69.

Sportulæ debentur Iudici sententiam ferenti, non exequenti, num. 70.

Ex deliberatione trium Aularum, ibid.

Differentia iuris nostri, & aliorum Regnorum, nempe Catalonia, & Ara-

Aragonia quoad officium Gerentis vices, num. 71.

In Catalonia, & Aragonia Gerens vices non exercet, ubi adest Dominus Rex, aut eius Locumtenens, num. 72.

Apud nos semper exercet, ibid.

Curia Gubernationis est media inter Regiam Audientiam, & Ordinarios inferiores, num. 73.

Per absentiam domini Proregis nil additur Curiae Gubernatoris, ob quod in eius locum subrogetur, num. 74.

Quomodo literae Gubernationis expediuntur, quando agitur cum nostro Locumtenente, generalis Thesaurarij, num. 75.

Quomodo quando agitur cum nobili Magistro Rationali, num. 76.

De insignibus Gerentis vices, eiusque Licitoribus, num. 77.

Insigne Gerentis vices interdictum est ceteris sub poena, num. 78.

Sub eadem poena cavetur, quod officiales Baronum, & Magnatum nominentur Gubernatores, ibid.

POST Curiam Domini Regis, quae Regia Audientia est, sequitur Curia Gubernationis, sive Tribunal successoris in Regno, ut expressè habetur in *for. 104. de iuris. omn. iudic. ibi: Cum post nos, & nostrum charissimum Primogenitum, dictum vestram officium sit principalius in dicto Regno Valentia. Extravag. Stil de la Governacio, in prin. fol. 52. Hunc Praesidem Provinciae vocant Belluga in specul. Rub. 6. num. 8. dominus Cerdan in arbor. iurisdict. vers. El Governador. Portoles ad Molin. verb. Regens officium Gubern. nu. 7. Sed id lato modo intelligendum est, nam ut diximus supra §. precedenti, ad officium Proregis id propriè spectat, quod innuere videtur Olibanus in *vsatic. aliud namque, cap. 4. num. 30. ibi Equiparantur: nam eo ipso quo aequiparatio interponenda est, non idem esse liquet, iuxta illud Virgil. Eglog. 5.**

Non calamis solum aequiparas, sed voce Magistrum:

Atque adeo quadam cum improprietate intelligendum est, eo quod licet Praesides Romano populo, constituto iam Imperio, fuerunt, qui ex equestri Ordine ad Provinciarum administrationem deligebantur (quae minoris dignitatis essent, nec tantae amplitudinis, ut possent Regna constituere, sicut probat V. v. Wolfgang. Laz. d. lib. 2. cap. 8. in prin. ubi addit, sub Pro-

Proconsulibus, & Præfectis Prætorio interdum fuisse constitutos) tamen ex Casiodoro *lib. 6. variar. docet, quod Præfectis Prætorio nomen Præsidis fuit additum, quod spectat ad Proregem.*

- 4 Ab initio Procurator generalis Domini Regis appellabatur nostro iure, ut patet ex *Privileg. 2. & 6. Domini R. Alfonso I. Privil. 3. & 7. Domini R. Iacob. II. & passim deinceps Gubernator, for. 4. in præm. foror. vers. Volens que nos, ne nostre Concell, nel Governador, ô Procurador. Idem asserit Olibanus, ubi prox. num. 27. Molinus in repert. for. Arag. verb. Primogenitus, vers. Primogenitus Domini Regis dicitur Procurator. Bardaxi ad for. Arag. tit. quod Primogenitus possit, num. 8. fol. mibi 67. & tit. quod Regens offic. Gub. sit mere mil. num. 3. for. 82. Sed hic Procurator Principis non intelligi debet, ut sit is qui interfiscum, & privatum ius dicebat, nam in ea significatione ad Baïulum referendum est, ut §. seq. dicemus, sed qui vice Præsidis fungitur, de quo in *l. mittuntur, §. item 2. ff. ex quib. caus. maior, l. 1. C. de pedaneis iudicib. Pancirol. de not. Orient. cap. 111. & seq. & in not. Occid. cap. 55. Carol. Sigon. de antiq. iur. Ital. lib. 1. cap. 26. Bulenger. de Imper. Rom. lib. 4. cap. 38. Habensque iurisdictionem Præsidis de capite sententiam dicere solet, notat pulchrè hanc differentiam Don Franciscus Amaya in *l. 2. num. 5. & seq. C. de iur. fisc. lib. 10.***

- 5 Hic Magistratus non creatur à Rege, sed nascitur, nam iure totius Coronæ Aragonum ad Primogenitum successorem in Regno gubernatio generalis spectat, ut de iure Cataloniae tradit Olibanus *dict. cap. 4. num. 28. & de iure Aragonie Molinus ubi prox. & Bardaxi dict. tit. quod Primogenitus per tot.* apud nos autem passim mentio de hoc reperitur, tum in foris, tum in privilegijs, neque id sine ratione introductum, cum enim Primogenitus certissimam habeat Regni successionem, ut Portoles ad Molin. *ubi prox. num. 3. latè probavit, quâdo ad pubertatem pervenit, equum visum fuit nostris maioribus, ut in Regni gubernatione instrueretur; nam Principes optimi subito non fiunt, sed multarum rerum cognitione, studio, & usu. Benè Episcopus apud Stobæum sermo. 44. Quemadmodum si gubernare non videris, omnino prius artem gubernandi perdisceres, ita civitatem regiturus, regendi disciplinam*

nam addiscito : ut enim illic nāvis vniversa fidei tuæ committitur, ita
 hic tota Respublica gubernanda tibi est. Gymnasium Principum
 Aula est , gubernandi scientia non in actu speculativo ap-
 prehenditur, sed practico. Casiodor. lib. 5. Epistol. 40. Vi-
 9 dicisti, ut credimus, iudicare nostris seruiendo iudicijs : ita quod
 efficacissimum discipulatus genus est, agendo potius instructus es,
 quā legendo. Iucundissimè, ut solet, Trajanus Bocalini in
 regguagli di Parnaso, tentura. regguagl. 20. vers. Non tosi, de-
 fendit Cratippam, cū Dux Effesus increpabat crimen malæ
 educationis nati, eo quod licet Philosophiz præceptis eum
 imbutum, reddiderat ad gubernationis scientiam inutilem.
 Sed Apollo patri criminis reo, dixit, non præceptori id tri-
 buendum, qui scientia, quam publice profitebatur discipu-
 lum imbuit, sed sibi ipsi, nam ut subiungit. *Vn suo pari do-
 uea sapere che le Scuole de figliuoli de Prencipi erano gli Arsenali,
 le armerie, i Consigli di Stato, che le lettere che soggeti tali doveano
 apprehendere era quella Filosofica, quella Poetica, che piu volte la
 settimana si leggeua nel prudentissimo Senato di Venegia.* Quam
 ob causam Hocrates in libello de Regni administratione, dixit:
 Nullius athletis sic convenit exercere corpus, ut regibus animum.
 Nam prudentia apud Principes corypheus inter virtutes est
 gubernationis, Plato in Menone. Prudentia sola præit, & du-
 cit ad rectè faciendam, huius mater est experientia, nam ipsa
 viam demonstrat, ut dixi §. præcedenti nu. 128. Francisc. Guig-
 ciardia. in Hippomeneses politicis, hippomen. 24. Experientia ne-
 cessaria est, quæ omnem suam vim eo convertit, & quasi hac sola
 re ex erit. Tacit. 15. Annal. Multa experiendo, confieri, quæ segni-
 bus ardua videantur. Quare hi Principes qui ab incunabulis
 negotia publica tractarunt, peritiores in arte gubernandi
 experti sunt, ut de Catholico Domino Rege Ferdinando,
 invictissimo Carolo Quinto, prudentissimo Philippo Se-
 cundo, & alijs comprobatum scripsit Saavedra in symbolis
 10 politic. symbol. 3. A quo dimanat, quod Reges Aragonum, ut
 plurimum cæteris, virtutibus militari, & politica præstare
 compertum sit, ut bene considerat Laurentius Gratian in li-
 bello Cathol. Ferdin. Educatio enim iuventutis valde prodest
 in omnibus, ut ex Quintiliano probat Hippolit. à Collib. in
 Palatin. quanto magis in eo qui Rempublicam regere debet?

- 1 1 Sed non solum successores in Regno Gubernatores ad-
fuisse dicendum est, nam & alios factos certissimum habemus. Iaspertus de Castronovo Gubernator fuit huius Regni anno 1300. vt in *privil. 9. Domini Reg. Iacob. II.* patet. Bernardus de Canelles anno 1303. *privil. 19. eiusdem Regis.* Gombaldus de Entença anno 1306. *privil. 27. eiusdem.* De Catalaunis tradit Oliban. *dict. cap. 4. num. 29.* fuisse in eo Principatu Gerardum Cervellon. De Aragonijs Bardaxi *dict. titul. quod Primogenitus, num. 5.* Ferdinandum Aragoniam patrum Domini Reg. Iacobi, Ferrench de Luna, & Ægydium de Liori.
- 1 2
- 1 3 Demum verò introductum fuit Gerentis vices generalis Gubernatoris officium, qui nomine Primogeniti ius diceret in Regno, vt expresse cavetur in *privil. 2. Domini Reg. Martini. P. Mandariaga d. cap. 4. §. 2. in princ.* Quando autem officium hoc conditum fuit, neque nostro iure expressum est, neque à nostratibus traditur, imò Bardaxi *num. 4. vers. Circa dictam,* ad finem, ait, quòd iura suæ Provinciæ (sicut & nostra) de eo loquuntur, iam in esse producto. Prima enim mentio huius Magistratus, quam iure nostro invenire potui, est in *privil. 1. Reg. Petri I. expedito Illerda Kalend. Septembris 1278.* quo Rodericus Ximenez de Luna Procurator Regni Valentiz appellatur. Demum in *privil. 3. Domini Reg. Alfons. I. condito anno 1286.* sicque triginta annis post Regni expugnationem, & viginti octo postquam fori conditi fuere, primus Gerens vices, cuius nomen expressum habemus, fuit Bernardus Cruilles anno 1312. & 1314. *privil. 53. 56. 63. 64. & 73. Domini Reg. Iacob. II.* qui *privil. 79. 95. & 97.* Gilabertum Centelles Gerentem vices pro inelyto Iacobo Primogenito, & generali Gubernatore vocat: idemque Primogenitus eundem Gilabertum suum Gerentem vices nuncupat, *privil. 88. ann. 1318.* Demum idem Rex, Alfonsum primogenitum (mortuo iam Iacobo) Procuratorem generalem vocat *privil. 148. anno 1324. & privil. 158.* Bernardum de Sarriano Gerentem vices eiusdem Alfonsi. Idem Alfonsus (qui Secundus cognominatur apud nos) in *privil. 1.* se Procuratoris patris titulo decorat, & Petrum Primogenitum *privil. 15.* Procuratorem generalem appellat, & *privil. 31. & 43.* Postmodum
- 1 4
- 1 5
- Mar.

Martinus filius Petri Secundi, & frater Ioannis Primi, Dux Montifalbi, & Comes de Euna, Gubernatoris titulo nominatur in *privil. 2. eiusdem Regis Martini anno 1390.* ipsiusque Gerentem vices Rogerium de Moncada in eodem privilegio vocitat. Unde infero, quòd dicto anno 1278. aut circiter, introductus fuit in Regno huius Tribunalis vsus, nam in *privil. 12. Domini R. Iacobi II.* agitur de modo salarii actuarij eiusdem Curiz: quod privilegium, licet dic, & consule careat, eo quod collocatum est inter 10. & 14. quæ expedita fuere anno 1301. eodem anno conditum, & expeditum esse certum est, ex ordine, atque serie scripturæ. Atque adeo tunc forma dabatur in statuenda ipsa Curia, quæ licet à principio fieri soleant, non in instanti, sed aliquo temporis intervallo mediante ad perfectionem redigenda erant. De his nec verbum vllum in ipsa Curia, nam in libris vbi scripta esse debent (qui vulgò *libre blanc* nuncupatur, vbi similia nunc scribuntur, & sunt duo codices) solum reperitur Regium quoddam *rescriptum Regis Iacob. II. datis Valent. 6. idus Martij 1306.* directo Gombaldo de Entença, estque in *lib. 1. pag. 1.* atque aliud directum Gilaberto Centelles, *datis Barchin. 13. Kalend. Septembris 1318. ibid. fol. 15.* & Gubernatores ibi memorati incipiunt ab anno 1406. quo tempore erat Gerens vices N. Boil, cuius nomen proprium præ temporis antiquitatis (quæ omnia vastat) angustia legi nequit, incipit in eodem *lib. 1. fol. 110. pag. 2.*

16 Ex quibus, & præstantia muneris infertur, & æquiparatio cum Præside Provinciæ resultat, nam si ad officium generalis Gubernatoris referatur, verum est assimilari Præsidi Provinciæ, vt videtur de mente Olibani *dict. num. 30.* Bardaxi *dict. ut. quod Regens offic. Gubern. num. 4.* Imò aliqui tenent, idem esse cum officio Proregis, (quod valde dubito) si autem ad Gerentem vices, non ita, nam huius officium ad Prætoris munus magis accedit, & sic eum appellat dominus Leon *decif. 24. in princ. lib. 1.* aut ad Rectorem Provinciæ, vt idem Bardaxi in fit alijs relatis *dict. num. 4.* & bene vt patebit legenti Alexand. ab Alexandr. *lib. 2. dierum genial. cap. 15.* Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 2. cap. 2. vers. Omnes provinciarum,* Vvolfgang. *Lazium dict. lib. 2. cap. 8.* & ea quæ de sua iurif.

138 De regim. Reg. Val.

rifdictione ; & potestate statim dicemus in hoc s.

- 19 Sed quoniam divisa fuit pars Occidentalior Regni, quæ
 vt diximus *cap. 1. s. 1. num. 12.* ex sententia arbitrari Regis
 Lusitani detracta fuit à Regno Murciæ, & huic adiudicata
 anno 1304. etiam Gubernationes distinctæ sunt, vna à con-
 fine Cataloniæ, vsque ad villam Sexonæ, alia abhinc vsque
 ad confinia Murciæ; ita vt Gerens vices vrbs, & Regni Va-
 lentiz in illa præsit, in hac autem Gerens vices civitatis Or-
 20 celis, & Regni Valentiz vltra Sexonam. Pariter in Cata-
 lonia diviſæ Gubernationes Principatus sunt, nam vnus Ge-
 rens vices præest in Comitibus Roselionis, & Ceritaniz:
 alius verò in reliquo Principatus, & vrbe Barchinonensi, vt
 per Olibanum *dict. vsatic. aliud namque, cap. 11. num. 30. &*
seqq. Fontanell. decis. 391. num. 6. & seqq. Nostræ divisionis
 mentio habetur in *foro 58, & 101. de iurisdictione omnium iudic.*
& alijs seqq. tradit etiam Viciana 3. *part. Chronic. fol. 162.*
& sequentibus, vbi privilegium huius divisionis ad literam
 tradit.
- 21 Isti duo Gerentes vices generalis Gubernatoris æquali
 iurisdictione, & potestate funguntur, vnusquisque in suo
 territorio. Sed dignitas nostri Gerentis vices longè vberior,
 est, cum alium semper loco, & prærogativa præcedat, tam
 in Curia generali, quàm alibi. Ei enim concessum est do-
 minationis attributum, tam in scriptis, quàm verbo, tam
 pro Tribunali sedendo, quàm extra, quod initium ha-
 buit à Regio rescripto, quod concessum fuit spectabili Don
 Iacobo Ferrer, *dati Vallisoletæ die 3. Maij ann. 1604.* &
 postea ad successores extensum fuit, vt constat ex Regia
 Pragmatica, *dati Matriti die 26. Maij ann. 1638.* & publi-
 cata Valentiz die 25. Iunij eiusdem anni. Habet etiam trinum
 22 Locumtenentem, nempe generalem totius Gubernationis
 cum exercitio iurisdictionis (dempta audientia publica, mo-
 do infra dicendo) & duos locales, de quibus in nostro textu,
 quorum vnus tenetur præesse in civitate Setabis iuxta
for. 5. in Extravagant. de inquisicio, fol. 1. & vocatur *Locum-*
tenens Gerentis vices vltra Sucronem; sive Xucarem, nam
 23 ab eo flumine circumſcribitur eius territorium. Flumi-
 na enim à natura, quasi æterni divisionum termini
 posita

posita esse creduntur, pluribus, & erudite Parladof. rer. quod
 tit. in sesquicent. diff. II. nu. 1. & seqq. Alius verò in Villa Cas-
 tillionis Planiciz, non procul á Promontorio antiquitus ce-
 leberrimo, dictoque *Tenebrium*, qui ita tenetur ibi adesse, vt
 si alibi degat, possit munere privari, & alteri concedi for. 99.
 de iuris. omn. iudic. habetque territorium ab Vxone, vsque ad
 confinia Regni, versus Cataloniam, & appellatur *Locumten-*
nens Gerentis vices ultra Vxonem, vt in text. patet. At verò *Ger-*
rens vices Orcelis, tantum habet *Locumtenentem localem*
 in eadem vrbe, qui solum munus subit, dum ipse *Gerens vi-*
ces absentia, vel aliter impeditur legitime. Noster enim ha-
 bet duplicem *Assessorem*, vnum ad causas civiles dirimen-
 das, alium verò ad crimina prosequenda, quod inductum fuit
 per for. 20. Cur. anni 1684, qui toga insigniuntur ab anno 1593.
 nam R. rescripto dat. *Sancti Laurentij die 22. Septembris*, eis cõ-
 cessum fuit. *Locumtenentes locales* habent etiam *Assessores*
 in suo districtu, quorum *Setabensis* toga decoratur, ex R. De-
 creto *Curiarum* anni 1645. *Orcelensis* verò vnicum habet *As-*
sessorem togatum. Territorium nostræ *Gubernationis* abs-
 que dubio triplex territorium continet: *Orcelense*. Qui enim
 nunc officia hæc obtinent sunt sequentes.

26 *Nobilis D. Basilius de Castelv* *Equestris Ordinis Calatrava*, *Guber-*
nator eiusdem in Regnis Aragon. & Valentia, & *Cubiculo Dñi*
Don Ioannis de Austria, *Gerens vices Gubernatoris vrbis*, &
 & *Regni*.

Nobilis Don Vincentius Valcerra Locumtenens generalis eiusdem.

Nobilis Don Vincentius de Borja Locumtenens ultra Vxonem.

Nobilis Don Ildesofus Milá de Aragon, Locutenens ultra Sucronem.

Magnificus Doctor Thomas Simancas Assessor Gerentis vices in Ci-
vilibus.

Magnificus Doctor Petrus Ripoll Assessor eiusdem in Criminalibus.

Doctor Thomas Borja Assessor Locumtenentia ultra Sucronem.

Doctor Iacobus Bonet Assessor Locumtenentia ultra Vxonem.

Hi nostræ *Gubernationis*, *Orcelensis* verò.

Nobilis Don Gerardus Ferrer, & Sanz Proxita de la Cerda, Equef-

tris Ordinis Calatrava, Gerens vices Gubernatoris.
 Magnus Ioannes Cascante Garcia de Lasa, Equestris Ordinis
 S. Jacobi, Locumtenens in Vrbe Orcelis.
 Nobilis Don Gaspar Salvador Equestris Ordinis Beatae Mariae de
 Montesa, Assessor eiusdem Gubernationis.

- 27 Qui omnes naturales Regni debent esse, dempto Gerente vices, cui permittitur, vt ex ter sit, dummodo in Regno habitaverit per decennium, nisi casu imminentis bandositatis, quò ex Aragonia, Catalonia, vel altera Provincia, in qua Valentini ad similia officia admittuntur, esse potest, ex *diēt. for. 101. de iuris. omn. iudic.*
- 28 Sed antequam ab his discedamus, aliqua scitu digna, & praxi non inutilia notanda sunt. In primis notandū est, quod Locumtenentes, tam generalis, quàm locales, non Gubernatoris generalis, sed Gerentis vices, Locumtenentes sunt, & appellari debent, ita vt quamquam aliter in privilegio, sive titulo sui officij dicatur, eo modo intelligendum sit, nec aliter ab aliquo nominari valent, ita decrevit Senatus *sententia Regia dies 9. Septemb. 1538.* cuius executorialia registrata sunt in *Divers. for. 17. fol. 171.* in causa vertente inter Don Ioannem Laurentium Villarasa celeberrimum Gerentem vices, & Don Didacum Ladron Locumtenentem Vltra Vxonem. Idem definitum fuit per Senatum *Regia interlocutoria diei 9. Septembris 1572.* inter Don Hieronymum Ferrer Locumtenentem vltra Sucronem, & Syndicum civitatis Setabis. Idem dispositum est in *Regio. rescripto dat. S. Laurentij die 5. Aprilis 1573.* inter Don Heronymum Cabanilles Gerentem vices, & Don Hieronymum Ferrer, & Don Iacobum Ferrer Locumtenentes, confirmatum *Regia interlocutoria sacri supremi Aragonum Concilij diei 13. Septemb. 1574.* registrata in *Comm. Valentia fol. 134.* Et quod magis est, concesso semel titulo, à Domino Carolo Quinto Imperatore, Gerentis vices D. Ludovico Carroz de Villarragut in civitate Setabis, declaravit Cæsarea Maiestas intelligendum fore Locumtenentem Gerentis vices esse vltra Sucronem, *Regia provisione diei 15. Iulij 1523.* registrata in *Divers. Valent. comm. sigil. fol. 206.*
- 31 Quamvis dixi, quòd Locumtenens generalis habet exercitium

3 2 **ctium, demptis his quæ ad audientiam publicam pertinent, id declarandum est, ita ut si Gerens vices non sit absens, vel legitimè impeditus, non possit Locumtenens fulminare processus civiles, nec criminales sententias ferre, latus exequi, aut alia similia perficere, quia id spectat ad Gerentem vices. Potest tamen eo præsente, nec impedito informationes delictorum recipere, delinquentes capere, & in carcerem mittere tantum, & hoc ita, ut si Locumtenente informationem de delicto capiente, superveniat Gerens vices, Locumtenens cessare debeat à dicta receptione, eamque Gerens vices, aut continuare, aut incipere potest; prout sibi bene visum fuerit. Absente tamen, vel impedito Gerente vices, Locumtenens potest quidquid idem. In visitatione verò carceris, potest Locumtenens pro libito adesse, sed non debet convocari à Gerente vices. Casu verò quo Gerens vices Locumtenentia generalem Domini Regis regit (quod sæpe accidere solet) potest utique carceratos Gubernationis visitare, indulgere, si-
 3 3
 3 4 **ve remissiones delictorum concedere, mandataque in eadem Curia suo nomine expedire. Benè verum est, quòd moneri solet, ut ab his absteatur, ne dum negotijs privatæ Curia vacat, deficiat in administratione suprèmi muneris. Ea omnia definita fuerunt per supremum Senatuum Regia interlocutoria, sive provisione diei 20. Octobris 1598. in causa D. Iacobi Ferrer Gerentis vices, & Don Ludovici de Calatayu, registrata in divers. Val. 1. fol. 21.****

3 5 **Uterius, licet Gerens vices generalis Gubernatoris vrbane se gerere debeat cum suo Locumtenente, tamen potest eï præcipere, & mandare, quæ agenda sunt. Ita declaravit Senatus Regia provisione publicata per Franciscum Paulum Alreus Regium mandati Scribam, die 20. Novembris 1584. ad favorem Don Hieronymi Cabanilles Gerentis vices, & contra Don Iacobum Ferret, eius Locumtenentem, his verbis: *Providet, & declarat, quòd quoties impedimentum dicto Gerenti vices occurrerit, taliter quod non possit præesse negotijs occurrentibus, tunc eo quo decet modo, dictus Gerens vices certiore faciat Locumtenentem generalem Gubernatoris, vel servientem dictum officium, de dictis impedimento, vel occurrentia negotij expediendi, ut dictus Locumtenens, vel serviens dictum officium Locumtenentis ad locum so-*
*litum***

- litum Curia hora audientie accedat, & alia faciat, quae dicto officio vel muneri Locumtenentis incumbunt, quae si dictus Locumtenens, vel serviens dictum officium facere recusaverit, vel distulerit (quod non creditur) eo casu dictus Gerens vices possit eidem praecipere, & mandare, quod ea faciat, & adimpleat. Quibus positis perperam dominus Cerdan in *Veriloquio* cap. 14. §. 1. improbat dispositionem nostri fori, quo introductum fuisse autumat à Domino Rege Martino Locumtenentis officium: labitur enim, nam in foro antecedenti iam de Locumtenente locutus fuit Dominus Rex Petrus Secundus, qui sexaginta, & amplius, antea annis forum 96. condidit, & in *privil. 6. Alfons. I.* qui centum, & amplius annis nostrum forum praecesserat, de Locumtenente tractavit. Tum etiam, quia licet verum sit, monstruosum videri corpus duobus capitibus constans, fallitur dum supponit, quod Locumtenens caput sit Curiae, dum adest Gerens vices, nam semper secundum locum obtinet, neque ad aliquid admittitur, nisi ad ea quae compatibiliter geri possunt, nempe ad custodiam Civitatis, noctu eam circuendo die sibi praefixo, vulgò *rondar*, malefactores capiendo, & delicta modo praedicto inquirendo.
- 38 Iurisdicção horum officialium ordinaria est, ut ex *for. 104. de iuris. omn. iudic.* constat, ibi: *De causis, seu quaestionibus ad cognitionem vestri officij, tanquam earum Iudici ordinario, spectantibus.* Probat Olibanus *dict. cap. 4. num. 37. & seq.* quare mandare suam iurisdictionem possunt, ut ex nostro text. patet, & licet in eo concedatur facultas delegandi in casibus praescriptis suum Assessorem, id aperte repugnat cum *privil. 158. Regis Iacobi II. privil. 35. & 96. R. Petri II.* quae tanquam iura antiquiora ab hoc posteriore derogata videntur. Sed hodie omnia ista cessant, nam ex *Regio rescripto dat. in Campillo die 19. Maij 1597.* Gerens vices, & Locumtenentes non possunt aliquem substituere, quin praecedat approbatio Domini Regis, vel Proregis Regni, & merito: nam pro dignitate muneris expedit, ut nec momentaneè quis eum habeat, quin praecedat similis approbatio. Quoad Assessores verò ex *Reg. rescripto dat. in S. Laurentio die 14. Octobris 1590.* unus alterum substituere tenetur, ut in simili factum fuisse Romae, tradit Cuiacius in *l. 5. ff. de offic. Procons.* atque adeo, nisi casu quo uterque impediatur

tur

tur, substitutio non debet admitti. Et quamquam aliquando ita percipitur, ut non impeditur Assessoriam impediti administret, propriamque alteri mandet, contra mentem rescripti similis delegatio est, & valde de legitimitate delegationis dubito; quod, forte, prospicientes nunquam causarum criminalium, nisi utroque impedito à substituto administrari sinunt: & ratio est, nam sententiarum contumaciales, quarum frequens copia est, sustinentur ex vi ritus, & si in eo deficerent, nullius momenti essent, essent utique, si lata reperirentur ab eo qui non potuit iurisdictionem legitime habere; sed causarum civilium Assessoria aliquando alteri mandatur, quae sustinentur ex ratione extensae. *J. Barbarius. Philippus de offic. Prator.*

41. Iuramentum quod prestare tenetur Gerens vices, vel eius Locumtenens à nullo deferitur, sed ipse in Sede Metropolitana coram populo Iuratis vrbis adstantibus, & vrbis Scriba actuante iurat. Assessores iuramentum prestant in posse Gerentis vices, & quamquam aliquando in posse Domini Regentis Cancellariam iuramentum prestassent (vnde inferitur nulla necessitate urgente ad Gerentem vices hoc delatum esse) Regia Maiestas rescripto, *dat. en el Prado die 9. Decembris 1607.* iussit, ut prerogativa hęc Gerenti vices relinquatur, quod, & antea iam erat preceptum Regio rescripto, *dat. ibid. 2. die Novembr. 1594.*

42. Gubernatores enim habent iurisdictionem civilem, & criminalem, merum, atque mixtum imperium cum superioritate respectu omnium curiarum Regni, dempta Domini Regis, sive Regia Audientia, cui immediate subsunt, ut diximus *supr. num. 1.* sed quoniam *in for. 19. & seqq. de Curia, & Baiul.* cautum est, quod Gubernator non se intromittat in causis pertinentibus ad Ordinarios inferiores (ad cuius iuris conservationem Subindicus vrbis, iuxta *for. 38. Cur. ann. 1604.* debet assistere in Curia Gubernationis, ut causas ordinariorum ad eos remittere iustet.) Videndum est quae sint causae ad Curiam ipsam Gubernationis spectantes iuxta foros.

44. Petrus Belluga *in specul. rub. 38.* hanc materiam bene tractavit, sed non omnimode explicavit. Tribuit in primis Gubernatori iurisdictionem in omnibus causis pupillorum, viduarum, & omnium miserabilium personarum, *ex for. 28. de iuris.*

- 45 *iuris. omn. iudic.* Item in causis appellationum *for. 28. in fin. de Cur. & Baiul. & ex generali commissione, sibi á Domino Rege facta, quarum plures sunt in dict. lib. 1. Curia Gubern. fol. 10. & seqq.* sed mihi non solum ob hanc causam, sed a foro expresse cautum esse, *vt for. 20. de Cur. & Baiul. ibi: O en cas de appellacio, la qual empero es prohibida ans de sententia definitiva.*
- 46 In crimine lætæ Maiestatis, falsæ monetæ, plagij, & fractionis itineris publici, atque resistantiæ factæ officialibus Regijs, nam ea crimina sunt reservata, *for. 1. in extravag. que la conexasa fol. 17. for. in extravag. stil de la Governacio, §. 7. & 13. fol. 52. privil. 120. R. Petri II. privil. 33. R. Ferdinandi II.* In causis
- 47 vniuersitatum *ex d. extravag. stil de la Governacio, §. 10.* quod extendit, licet vniuersitas contendat cum vniuersitate, vel cum aliquo singulari. Dominus Leon *decis. 147. num. 19. lib. 2. &*
- 48 *decis. 10. num. 22. lib. 3. & in causis recursus, d. for. 19. & seqq. de Cur. & Baiul. d. extravag. stil de la Governacio, §. 5.*
- 49 Sed sunt alij plures casus, in quibus à foro Gubernator cognoscit per suam jurisdictionem ordinariam. Primus est in delictis suorum officialium in officio commissis: nam licet *iuxta privil. 99. R. Petr. II.* cognitio famulorum, & officialium Gubernatoris, tam in civilibus, quàm in criminalibus ad Ordinarios pertinere dicatur, *ex for. 103. de iuris. omn. iudic.* prædicta dispositio limitatur in delictis, contractis, vel quasi ad officium spectantibus, quod aliàs à iure cautum erat. Sec-
- 50 cundus est casus in crimine Sodomiz, *privil. 99. R. Iacobi II.* quo in casu specialiter cavetur, quòd si Ordinari⁹ adesse vult, si legitimè non impediatur, admitti debeat. Tertius est in
- 51 causis visitationis vniuersitatum ad dominium Regium spectantium, & illarum, quarum domini non habent merum imperium, ita vt nò solum Gubernator possit, sed debeat quotannis visitare aliquam vniuersitatem ex parte Vxonis, & alià ex parte Sucronis, & ad minus per vnum mensem, in vnaquaque adesse debet, *for. 96. de iuris. omn. iudic. for. 75. de notar. scrib. & salar.* Quod ad vnguem observatum fuit, ita vt si legitimo impedimento Gerens vices detinebatur, Regium scriptum impetrabat ad legitimam excusationem, quarum plurima reperiuntur in secundo libro dictæ Curiz, & signanter datum en Ventofilla, die 4. Novembris 1606. in dict. lib.

fol.

fol. 50. & datum Barchinon. die 3. Maij 1626. fol. 100. & alibi.

- § 2. Respectu verò vniversitatum, quæ sunt sub dominio eorum, qui non habent merum imperium, sed iurisdictionem civilem, apud nos dictam Alfonso, definitum fuit per supremum Aragoniz Senatam, vt doctè probat dominus Leo *decis. 10. lib. 3. per tot.* non pertinere ius visitandi ad Dominum, sed ad Governatorem, in causa Sindici oppidi de Puzol, & R. Archiepiscopi, n cuius executionem Regium rescriptum expeditum fuit Matriti, die 25. Decembris anno 1628. quo fuit iussum Gerenti vices, vt dictam vniversitatem visitaret, sicut defacto visitavit.
- § 3. Quartus est casus in causis, quæ ducuntur inter dominos oppidorum, & illorum vasallos, *ex for. 104. de iur. omn. iud. & generaliter de causis Militum, & Baronum, ex privil. 54. Domini Reg. Iacob. 11. juncto for. in dict. extravag. stil de la Governacio, §. 11. cum tribus seqq. vbi limitatio, de qua Belluga*
- § 4. *Rub. 25.* Quintus est casus in causis incilis, sive cequiz loci de Moncada, *ex for. fin. de servitutibus.* Sextus in causis Iusticiarum, Edilium, Præfectorum incilium, vulgò *Cequiers*, & aliorum officialium civitatum, & villarum sub Regia ditone existentium, hoc est ratione delictorum patratorum, tam in officio, quàm aliàs durante officio, & de causis civilibus quæ suscitantur eo durante. *dict. extravag. stil de la Governacio, §. 1. & 2. privil. 9. Domini Reg. Iacob. 11. in fin.*
- § 6. Septimus est casus, quando in rebus ad Gubernationem minimè pertinentibus, necessitas vrget, vt iudici iubeatur, quod ius, & iustitiam ministret, vel quia ipse iudex, ad quem pertinet declarare, nolit, vel differat, *dict. extravag. stil de la Govern. §. 3.*
- § 7. Octavus est casus in causis fiscalibus quæ tractari nequeunt propter absentiam Domini Regis *dict. privil. 9. Domini R. Iacob. 11. vbi*
- § 8. forma cognoscendi hoc in casu traditur. Nonus est casus, absente Dño Rege, nam in vnaquaq; hebdomade die Veneris tenetur carceratos visitare, eisq; audientiã habere, in qua si adesse volunt Baiulus, Iustitiz, Cõsules, & Iurati possunt admitti (vnde clarè liquet visitare posse omnes carceratos horù Tribunalium) *for. 114. de Cur. & Baiul. de quo dominus Cerdan in visita Carcer. cap. 7.*
- § 9. Decimus est casus, quando moderanda

- randa sunt salaria petita à Iudicibus delegatis, eorumque excessus corrigendi sunt, nam horum omnium est moderator
- 60 Gerens vices, *dict. extravag. stil de la Govern. §. 13.* Undecimus est casus, quando aliquis exemptus delinquit: nam Gubernator est iudex exemptorum in Regno. Probat Belluga *in speculo Rub. 11. §. videndum, num. 17.* ex approbatione Pontificis, ut nos latius dicemus *in cap. 7. de contentione iurisdictionum §. 1. in fin.* Duodecimus est casus in congregationibus officiorum mechanicorum, *for. 31. de pactis, privil. 11. d. R. Martini.* Decimus tertius est casus, quando arbitri minimè in laudo conveniunt, nam tunc Gubernator iubere potest eis, ut concordent in laudo, vel tertium eligant *for. fin de arbitris.* Hi sunt casus expressè in foris, & privilegij contenti, sed hodie in criminalibus per præventionē de omnibus delictis patratiss in suo territorio cognoscit: in civilibus verò ferè de omni causa, nam aut per renuntiationem proprii fori, vel per pròrogationem, rarò à foro, & cognitione eius declinatur.
- 63 Competit etiam Gubernatori, sive Gerenti vices facultas concedendi indultum, sive remittendi pœnas criminum, quorum cognitio ad se pertinet, dummodo non veniat imponenda pœna mortis naturalis, civilis, & mutilationis, *for. 19. de quart, & pœnis Cur. privil. 72. R. Iacob. 11. Modus, & forma, sub quibus gratis fieri debent, præscribuntur in for. 106. de notar. scrib. & salar.* Quæ facultas extenditur etiam ad delinquentes condemnatos in Curijs iudicum inferiorum, ut deducitur *ex for. 17. de quart. & pœn. Cur. iuncto for. 84. Curiar. anni 1564.* quo cavetur, quòd Gubernator, aut Baiulus non faciat remissiones de causis ordinariorum, quin salaria ipsorum soluta sint, *privil. 34. R. Alfons. 111.* quo cavetur, quòd Gubernator non faciat remissiones de condemnatis contumacialiter in Curia Iustitiæ, nisi consulto Principe. Istæ enim exceptiones firmant regulam in contrarium, *l. quasitum, §. de nique, ff. de fund. instruct. pluribus Barbof. axiomat. 85. num. 4.* sed hoc non est usu receptum.
- 66 Diximus supra, Gerentem vices posse substituere præcedente approbatione Domini Regis, vel Proregis. Sed dubitari potest, an substitutus ipsius, sive subrogatus, præferatur Locumtenenti dicti Gerentis vices? Et ratio dubitandi est, nam

nam subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, *l. si eum, §. qui iniuriam, ff. si quis cautionibus*, pluribus Barbof. *axiom. 2 1 3. num. 1.* atque adeo si Gerens vices, ut diximus, præfertur Locumtenenti, subrogatus ipsius Gerentis vices pariter præferri debet. Sed contrarium est verius, nam regula procedit in subrogatione legis, non hominis, ut Barbof. explicat *ibid. nu. 2.* & limitatur in privilegijs, ut probat *num. 7.*

67 Cum autem Locumtenens, sit subrogatus à Principe, & à lege, id est, nostro text. inde est, quod præferatur subrogato hominis, ita definitum per Senatum Regia interlocutoria publicata per Andræam Martinum Pineda Regij mandati scribam, die 15. Ianuarij 1573. in favorem Don Iacobi Ferrer Locumtenentis, contra D. Franciscum Villarrasa, subrogatum D. Hieronymi Cabanilles, Gerentis vices, quæ confirmata fuit in Supremo, *R. provisione diei 12. Maij 1574.* Neq; eo quod

68 Locumtenens adsit, impeditur Gerens vices in subrogando, aut è contra, dummodo subrogati non excedant metas sue potestatis, & iurisdictionis, quod etiam definitum fuit in *d. R. provisione Supremi, diei 20. Octob. 1598.* inter D. Iacobum Ferrer Gerentem vices, & D. Ludovicum de Calatayu, Locumtenentem. Sed licet subrogati suis in casibus admittantur ad omnia negotia iudicialia, & exercitium potestatis ad principalem spectantia, quoad honorifica, nempe præcedentia in actis publicis, cum Iuratis, & honores similes, nullatenus admittuntur;

69 nam Civitas semper observavit distinctionem, an subrogatio sit ab homine, vel à Principe, & lege, ita ut qui titulum à Principe obtinuit, admittatur in locum principalis: ab homine vero substitutus nequaquam, & in materia præcedentiarum standum est consuetudini, quæ servari debet ut lex, *l. fin. C. de offic. Præf. vrbis, l. observare, §. antequam, ff. de offic. Proconsul. cap. cum olim, de consuetud. Maserat. variar. lib. 1. resol. 81. num. 4. Mastril. decis. 130. num. 16. lib. 2. Fœlix Contellorus quæst. 1. de precedent. num. 6. & 58.*

70 Sed cum sententiæ, & acta iudicialia in Curia Gubernationis ferantur nomine illius, qui illo die sedit pro Tribunali, dubitari potest, an sportulæ, sive, ut apud nos dicitur, *Averia*, (sunt enim pars quædam pœnæ acquisitæ fisco, quæ iudicibus applicatur *ex for. ult. de not. scrib. & salar.*) debeantur sententiam

D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

N

tiam

tiam ferenti, vel eam exequenti; & ad iudicem spectare, cuius tempore lata fuit sententia criminis condemnatoria, licet non tunc exigatur, tenet *Giurba conf. 75. num. 30.* qui plures refert, nec dissentit *Larrea allegat. fiscal. 37. num. 25. & seqq.* & sic fuit decissum per dominum Marchionem de los Velez, ex deliberatione trium Aularum, Regia provisione publicata per don Francisc. Alreus die 5. Septembris 1629. registrata in manu iudiciali dicti Alreus 61. fol. 41. in favorem D. Ioannis de Castelvi Locumtenentis, contra Don Ludovicum Ferrer Gerentem vices.

- 7 1 Pro coronide notandum est, quòd licet officia hæc valde assimilentur, cum eisdem Regnorum Aragonum, & Principatus Catalonia, imò ab origine eadem sint, nam Primogenitus ubique generalis Gubernator nascitur, & munus exercet, absque alio titulo, eo ipso quo adultus est, & Gerens vices, seu regens officium, loco ipsius introductus sit, & eius nomine iurisdictionem exercent: tamen maxima differentia versatur inter nostrum Gerentem vices, & ceteros dictarum Provinciarum: nam ut patet ex *Oliban. ubi supra, Fontanell. decis. 367. num. 1. tom. 2. & de pactis, claus. 4. glos. 15. num. 121. Molino in report. verb. Regens officium Gubernatoris, vers. Regens officium Gubernatoris non se intromittit, & Bardaxi dict. tit. quòd regens officium Gubernatoris, num. 4.* Gerens vices earum Provinciarum nullatenus exercet iurisdictionem, ubi adest Dominus Rex, vel eius Locumtenens generalis, sed alibi per Provinciam vagando, vel utroque deficiente in matrice. Apud nos verò semper utitur sua iurisdictione, habetque perpetuè publicam audientiam, & Curiam in vrbe, ita ut Curia eius sit media inter Curiam Domini Regis, id est, Regiam Audientiam, & Ordinarios, atque adeo ab eius decretis, tam per viam recursus, quàm appellationis, vel evocationis suis in casibus respectivè patens aditus est ad Regiam Audientiam, ut Dñs Cerdan docet *in arbor. iurisd. vers. El Governador.* Neque enim absente Dño Rege, vel eius Locumtenente gñli aliquid Gerenti vices cõpetit, ob quod in eius locū subrogetur, vel cum R. Senatu causas definiat, sicut de Catalaunis, & Aragonensibus tradunt præfati Doctores, & de Sardis Dñs Vico *in prag. R. Sind. tit. 4. cap. 1. n. 37. & tit. 1. cap.*

1. cap. 45. Sed Regia Audientia obdormit, modo quo dicam cap. 4. §. 2. post decem dies forales, & ipse in eodem statu permanet iudicando de consilio suorum Assessorum, nisi nominetur Regens Locumtenentiam generalem Dñi Regis, quod sæpius fieri vidimus. Sed hoc fit media Regia electione, expeditione privilegij, atque iuramenti præstatione. Et quamvis generalem constitutionem ad id ipsum Gerentes vices obtinere conati sint per forum in Curijs generalibus, neque eis à Principe concessum fuit, neque Regni assensus præstitus, sed solum ea, quæ narrantur in for. 33. Cur. anni 1626.

75 Et quoniam quotidie expediuntur literæ per Curiam Gubernationis directè ad Locumtenentem generalis Thesaurarij, vt solvat quãtitates debitas, dubitatũ aliquando fuit, quomodo expediendæ sunt, tam respectu tractationis ipsius Thesaurarij, quàm Magistri Rationalis Regiæ Curiæ, cui incumbit onus dispungendi rationes, quas reddit ipse Thesaurarius, & R. rescripto diei 16. Iunij 1622. lex data est, quæ præscribit formam literarũ, quas *libranças* vocamus, ita vt directæ Thesaurario dicat: *Per tal les dites coses vos certificam, a si queus placia pagar, &c.* Et in fine dum loquuntur cum Magistro Rationali: *Provehim q̄ lo Mestre Racional de la Regia Cort en lo present Regne ho reba en comte de legitima data, & descarrech.* Et quia in visitatione carcerum, quæ fieri solebat in domo Gerentis vices adesse debet dictus Locūtenens Thesaurarij, ex Regio rescripto iussum fuit, quòd habeantur in archivo Curie Gubernationis, & quòd Gerente vices præsidente, Locumtenens Thesaurarij cæteros præcedat.

77 Habet Gubernator duos lictores cū fascibus argenteis, qui eum præcedunt, dum incedit publicè, & insigne personale, nempe scipionem, sive virgulam exiguã atrii coloris, quam ipse, & eius Locumtenentes gestare solent iuxta capulam ensis, & ita ad eos specialiter pertinet, vt omnibus interdicator vsus ipsius, sicut, & titulus Gubernatoris in toto Regno, ex R. Pragmat. publicata die 14. August. ann. 1593. qua sub pœnis prohibetur Magnatibus, Baronibus, & cæteris habentibus vassallos, quòd suos officiales Gubernatores nominent, & quòd eo insigni vti permittant. De origine autem Scipionis, & vsu ipsius apud Romanos, dicam *infr. d. c. 4. §. 2.*

§. IV.

De officio Baiuli generalis ; Magistri Rationalis Regie Curie, aliisque Regij patrimonij administris, ad for. 62. de Curia, & Baiulo, for. 1. in extravag. Que los contes dels Batles, fol. 38. aliisque iuribus.

TEXTVS.

IACOBVS I. REX.

LO Batle, ò aquells qui vendes, ò censals, ó algunes altres exides nostres tendrà, ò rebran, ò qui administracio de Batlia haurà, ó tendrà, no hoje : ne determenne jutge, ne defenesca alguns pleyts criminals, ò civils, sino tan solament los pleyts, e les demandes que seran sobre los censals nostres, ó les altres rendes nostres : los quals pleyts, e demandes solament hoje, jutge, ó defenesca.

S V M M A R I A.

- T**ERTIA Curia est Baiulia generalis, num. 1.
 Baiulus in iure diversas habet significaciones, num. 2.
 Baiulus significat nuntium, sive executorem, ibid.
 Item infima militiae genus, ibid.
 Baiulus apud Grammaticos, est operarius qui onera corpore, victus querendi gratia, baiulat, num. 3.
 Baiulus apud nos est nomen dignitatis, & significat Magistratum quem ius dicit inter fiscum, & privatum, & de Regio patrimonio curat, num. 4.
 Baiulus generalis est Procurator Caesaris, num. 5.
 Baiuli etimologia tradita à Sebastiano Covarruvias, num. 6.
 Baiulus à baiulando dictus non ineptè, num. 7.
 Qui de Regio patrimonio curat, onus insupportabile gestat, num. 8.
 Baiuli generalis praecipua cura quæ, num. 9.
 Baiuli officium à Regno capto fuit introductum, num. 10.

Baiu-

Baiulus, tempore quo Iudaei, & Sarraceni urbem habitabant, inter eos

ius dicebat, num. 11.

Baiulus ius dicebat inter omnes Sarracenos, Regie ditionis, ibid.

Et etiam oppidorum Ecclesiasticorum, ibid.

Baiulus dat facultatem armandi fustes, naues, & triremes, num. 12.

Baiulus est iudex criminum patrarum, & questionum initarum

in litore maris, ibid.

Limita, sicut num. 13.

Baiulus erat iudex in crimine plagij patrato per Sarracenos, num. 14.

Baiulus est iudex causarum suorum officialium in rebus ad officium

pertinentibus, num. 15.

Cognoscit de contentionibus Alcadiorum, domus monetae, ibid.

De causis piscationis Albuferiae, etiam in foro, ubi pisces venduntur, ibid.

De causis eorum qui extrahunt res prohibitas, ibid.

De causis pertinentibus ad incile villae Algezinae, vulgo cequia Real,

num. 16.

De questionibus fluminum totius Regni, & molendinorum, atque ri-

parum eorundem, etiam si constructi sunt in terris domitorum par-

ticularium, num. 17.

De naufragijs, eorumque iura, etiam in terris Baronum, ibid.

De causis faminarum, domus penitentiae, ibid.

De constructione molendinorum, clibanorum, & balneorum, nu. 18.

Baiuli iurisdictio est ordinaria, num. 19.

Baiulus in patrimonialibus immediate subest Domino Regi, ibid.

A sententia Baiuli in patrimonialibus non datur appellatio, vel re-

cursus ad Regiam Audientiam, num. 20.

Baiulus cognoscit de causis appellationum in patrimonialibus murato

Affessore, num. 21.

Iurisdictio Baiuli prorogabilis est, num. 22.

In causis, in quibus iurisdictio Baiuli prorogatur, non censetur supe-

rior ceteris Ordinarijs, & sic non vitur verbis praecipivis, sed de-

precativis, num. 23.

Baiulus delegare potest, ibid.

Baiulus antiquitus in electionibus officialium urbis, pluribus faculta-

tibus, & prerogativis fungebatur, num. 24.

Baiulo plura detracta sunt per expulsionem Sarracenorum, & per

impositionem manus superioris, atque concessionem infaculationis,

num. 25.

- Quæ nunc vestigia remaneant eius splendoris, ibid.
- Baiulia divisio, sicut Gubernationis citra, & ultra Sexonam, num. 26.
- Baiulus generalis ultra Sexonam, civitatis Alonensis, & illius partis Regni denominatur, & quare, num. 27.
- In Alone vrbe commercium vberius viget, num. 28.
- Baiuli generales habent Assessores rogatos, num. 29.
- Baiulus generalis Valentia habet Locumtenentem generalem, num. 30.
- Baiulus Alonensis non habet Locumtenentem, sed sunt in dicta vrbe, & Orcei Baiuli locales, ibid.
- Baiulus Alonensis Locumtenens Valentini appellatur in privileg. Domini R. Ferdinandi I. num. 31.
- Qui nunc ea officia obtinent, num. 32.
- Baiuli debent esse naturales Regni, num. 33.
- Baiuli officium, speciali dispositione, nemo cogitur subire, ibid.
- Concilium, sive, ut vulgò dicitur, junta, patrimoniale, quæ apud nos, num. 34.
- Magister Rationalis sequitur Baiulum, in ordine, & prerogativa, num. 35.
- Belluga explicatur in speculo, rub. 6. num. 6. ibid.
- Magister Rationalis in Catalonia precedit Baiulum, num. 36.
- Apud nos secus, ibid.
- In materia præminentiarum consuetudo est altera lex, num. 37.
- Magister Rationalis quis, num. 38.
- Magister Rationalis an sit procurator Casaris, num. 39.
- Procurator Casaris Rationale vocabatur, & quare, num. 40.
- Magister Rationalis Principis dispensator est, num. 41.
- Magistri Rationalis officij initium apud nos, num. 42.
- Explicatur for. 1. in extravag. Que los condes dels Batles, fol. 38. iuncto foro 94. de Car. & Baiul. & privileg. 33. Reg. Alfons. II. num. 43.
- Magister Rationalis cognoscit de causis civilibus officialium suæ Curia tantum, num. 44.
- Magister Rationalis habet iurisdictionem ad observantiam privilegiorum Alcadiorum, & ceterorum officialium domus moneta, n. 45.
- Magister Rationalis ad quæstiones iuris in rebus ad se pertinentibus habet consultores ex R. Concilio, num. 46.
- Magister Rationalis habet Locumtenentem, ad quem omnes prerogativa

gativa ipsius eo absente spectant, num. 47.

Magister Rationalis habet quatuor coadiutores, num. 48.

Qui nunc hæc officia obtinent, num. 49.

Magister Rationalis habet Aulam intus Regiam, num. 50.

TERTIVM Tribunal, sive Curia in nostro Regno est Baiulæ generalis. Hoc nomen *Baiulus* in iure diversas habet significationes. Significat enim nuntij, sive executoris officium. Bartol. in l. penult. de execut. & exactor. lib. 12. item infimæ militiæ genus, idem Bartol. in l. Colonos, C. de agricol. & censit. lib. 11. ibi: *Servus non potest esse Baiulus, licet hæc militia sit infima.* Apud Aragonenses, & Catalaunos significat Iudices ordinarios, Bardaxi tit. quod de cætero officium *Baullia*, vers. in foris, fol. mibi 140. Oliban. dict. vsatic. alium namque, cap. 4. n. 12. & seqq. Fontanel. de pactis, claus. 4. glos. 10. p. 2. à num. 66. & decis. 366. per tot. tam. 2. & decis. 185. per tot. 1.

Apud auctores linguæ Latinæ *Baiulus* est operarius, qui onera corpore suo, victus quærendi gratiâ, portat. Ambrosi Calepin. Sextus Pomp. Festus in dictionar. & Iosephus Laur. in *Amaltea Onomastica*, verb. *Baiulus*: Bene ad rem Cicer. de Orator. lib. 3. *Remigem aliquem, aut Baiulum nobis oratorem descripseris.* Nâm derivatur à *baiulando*, quod est humeris portare.

Apud nos autem Magistratum significat, cui incumbit onus dicendi ius inter filicum, & privatos, exigendi redditus Regij patrimonij, & de eo in omnibus, & per omnia curare. Quare *Baiulus generalis* idem est, ac *Cæsaris Procurator*, vt latè probat Dns Leon, decis. 87. num. 1. & decis. 105. per tot. lib. 1. & decis. 187. num. 1. lib. 2. Hanc eandem significationem tribuit Sebastianus Covarruvias in suo *Thesauræ linguæ Beticæ*, verb. *Bayle*, vbi dicit importare idem, ac potestas, & hinc deducit à nomine *Baylio*, quod iuxta constitutiones Ordinis Divi Ioannis Hierosolymitani, tit. de verbor. signifi. *Baiij antiquâ Gallorum lingua dicebantur domorum, aut aliorum præfecti prædiorum, sive administratores.* Bulenger. de Imper. Rom. lib. 3. cap. 19. Vvolfgang. Laz. Comment. Reipub. Rom. lib. 2. cap. 13. perdocte, vt solet Don Francisc. Amaya in l. 2. nu. 3. & seqq.

et seqq. C. de iur. fisc. lib. 1. c. 1. §. 1. 1. C. de bonis vacantibus cod. lib. 1. fin. cap. 3. num. 5. C. de Decurio cod. lib. 10. omnino videnda
 dus, & post eum Don Ioannes Baptista Larrea allegat. fiscal. 52. num. 17. et seqq. tom. 1. Sicque Baiulus Præfectus est Regij
 patrimonij, atque adeo non ineptè significatio hæc tribui po-
 test. *l. 1. §. 1. in fine D. de iur. iudic. l. 1. §. 1. M. VII. 2. 1. 1.*

7 Sed neque impropius hanc ab auctoribus lingue Latine
 traditam, à baiulando nomē ipsius derivandam, dicendum est,
 ei convenire: Magistratus enim, cui incumbit cura Regij pa-
 trimonij, & universæ Reipublicæ omnis baiulare videtur (nam
 ut Tacitus ait *4. histor. Ne quis gentium sine armis, nec armis si-
 ne stipendijs*) quod insupportabile est, nam nihil difficilius, quàm
 iura Regia exigendi curam. Idem Tacitus *2. histor. Sed nihil æquè
 fatigat, quàm peduniarum conquisitio*: ob quod Baiulum opera-
 riam & universæ Reipublicæ propriissimè esse dicemus, ad rem
 Ramirez de h. Reg. §. 19. num. 12. *et seqq. l. 5. §. 1. 1.*

9 Baiulus itaque generalis apud nos est idem, ac Procurator
 Cæsaris, ut ex domino Leon diximus supra, cui consonant
 tradita à Belluga in *specul. Rub. 6. num. 11. re. præcipuaque eius
 iurisdictione versatur inter fiscum, & privatos, & etiam res pa-
 trimoniales Principis, ut in nostro foro 62. Belluga, & Dñs
 Leon, ubi proæ. Dñs Cordan in *arbor. iurisdiction. vers. Et Bay-
 le, Qliban. dicti cap. 4. num. 53. et cap. 5. num. 19. Molinus in re-
 portor. foror. Aragon. verb. Baiulus, & ibi Portoles, Bardax
 ubi proximi vers. fin. & Ramirez ubi sup. Ferrer observ. lib. 1. cap.
 29. et 31. Peguer in *praxi Civit. Rubi 2. Ripoll. Regaliar. cap.
 25. num. 70. et 74. et cap. 39. num. 13. dum seqq. Xamar. de offic.
 Ind. et Advocat. par. 2. quest. 6. num. 73. et quest. 7. num. 16. cum
 seqq. et num. 52. cum seqq.* Apud Sædos adhuc Procurator Re-
 gius nominatur, Dñs Nico. ad *pragmat. rit. cap. 47. & passim
 Don Anton. Canales in discours. Parliament. l. fin. in Catalog.
 officior. Curia*, ubi etiam nominatur *l. 1. §. 1. 1.***

10 Fuit apud nos officium Baiuli à Regno capto introductum,
 ut patet ex nostro text. & quamvis ibi, & alijs iuribus tantum
 ei tribuatur iurisdictione generaliter ad omnes causas Regij pa-
 trimonij, postea ad plures alias causas extensa fuit, nempe
 11 tempore Iudiciorum, & Sarracendorum, hoc est, quando istæ
 gentes in urbe degabant, ad omnes quæstiones inter ipsos

- for. 67. eod. tit. & id tam civiles, quàm criminales, & ad quæstiones eiusdem gentis, habitantis in oppidis Regiæ dominationis, & Ecclesiasticorum, privil. 7. R. Iacob. II. for. 66. eod.*
- 1 2** *tit. Ad facultatem concedendam armandi fustes, naves, triremes, for. 64. eod. tit. Ad crimina, & quæstiones patratas in in litore maris, for. 68. eod. tit. privil. 47. Domini Reg. Petri II.*
- 1 3** *quod intellige, vt in privil. 95. eiusdem Reg. nempe quando delictum est contra provisionem, vel res pertinētes ad ipsum Baiulum, Regiumque patrimonium, secus in crimine communi, privil. 135. eiusd. Reg. Ad crimen plāgij patratum per Sarracenos, privil. 77. eiusd. Reg. Ad causas suorum officialium in rebus ad officium pertinentibus, privil. 7. R. Ferdinandi II. vt explicat Doct. Ludovicus Ocaña Oriolensis in capit. iur. Almozarif. cap. 11. num. 6. & seqq. Ad causas contentions Alcadiorum domus monetæ, apud nos Secca appellata, & ad pœnas cōmissas, sive debitas ab officialibus eos perturbantes in sua iurisdictione, privil. 11. eiusd. Reg. Ad causas piscationis Albuferiæ, & fori, vbi pisces venundantur, vulgò la Peix-tateria, privil. 7. in extravag. fol. 226. Et ad causas extrahentium res prohibitas, sive, vt dicimus vedado, privil. 17. in extravag. fol. 239. quæ omnes continentur ferè, in for. 7. de Cur. & Baiul.*
- 1 6** *Cognoscit etiam Baiulus de quæstionibus circa aquam incilis Regalis villæ de Alzira, privil. 9. R. Ioann. II. & de quæstionibus fluminum totius Regni, atque riparum, & molendinorum, eorundem, etiam si constructi sint in terminis dominorum oppidorum, sive Baronum, privil. 106. Domini R. Petri II. vbi sententia in contradictorio iudicio. De naufragijs, eorumque iure, etiam in terris Militum, & Baronum, privil. 53. Domini R. Alfons. III. Cognoscebat etiam de causis fœminarum, quæ è vita quæstuaria ad domum pœnitentiæ confugiebant, privil. 117. R. Petri II. §. vlt. Sed quoniam domus illa non extat, aliaque constructa est sumptibus xrarij vrbis Divo Gregorio dicata, specialibus privilegijs hoc immutatum credo. Cognoscit etiam de constructione molendinorum, clibanorum, & balnearum, privil. 75. el segundo, & privil. 130. Dñi R. Iacob. II.*
- 1 8**
- 1 9** *Iurisdictione Baiuli ordinaria est, neminique in patrimonialibus*

- libus subiecta, nisi immediatè Domino Regi, tanquam caput per se stans, *dict. privil. 7. R. Ferdinandi 11. per tot.* Sicque, neque ad Regiam Audientiam in patrimonialibus, provocatio, aut recurus conceditur, *privil. 31. Domini R. Ferdin. 11.* (quare caulæ Baiulæ evocari non possunt, *R. rescriptum dat. Matriti, die 27. Februar. 1619.* imò restituendæ, etiamsi non postuletur, nec adhuc decretari ad recognoscendum, *R. rescriptum dat. S. Laurentij die 16. Septembris 1618.* confirmatum per alium, *diei 18. Aprilis 1619.* tradit Ocaña *de iur. Almojarif. cap. 16. nu. 3. & seqq.*) Sed ad eundem Baiulum pertinent mutato Assessore, vel ad Supremum Aragonum Concilium, & casu quo mutato Assessore in secunda instantia cognoscat Baiulus, tenetur nominare vnum ex Doctoribus Regiæ Audientiæ, iuxta ordinem, sive vt vulgus inquit, *por turno*, apud nos *boxart.*
- 20 Tradit P. Mandariaga *dict. cap. 4. s. 2. Ocaña vbi proximè nu. 4. & seqq.* Ex quibus infertur, quòd prorogabilis est eius iurisdicctio, quod pluribus probat Dñs Leon *dict. decis. 105. per tot.* Sed quia hoc in casu Baiulus non censetur superior cæteris ordinarijs, non verbis præceptivis, sed deprecativis utitur;
- 21 in literis, Dñs Leon *dict. decis. 87. per tot.* & delegare solet, si ve substituere casu quo legitimè impeditur. Antiquitus enim pluribus prærogativis fungebatur, tum in causis, & rebus Sarracenorum, tum etiã in electionibus officialium vrbis: nunc autem multum ei detractum est, & per expulsionem Maurorum, & per consuetudinem, atque impositionem manus superioris, concessionemque privilegij infaculationis, de qua *infr. cap. 4.* Sed adhuc permanent vestigia illius splendoris:
- 22 nam interventum habet in omnibus electionibus, eas nomine Regio publicando, cellulas electorum capiendo, atque iuramenta novorum officialium deferendo, nam cuncta in posse ipsius præstantur publicè in Sede Valentina.
- 23
- 24
- 25
- 26 Sicut enim pars Regni Occidentalior, quoad Gubernationem divisa fuit (vt s. præcedenti diximus) à Gubernatione vrbis, & residui Regni, ita pariter, quoad Baiuliam generalem divisum Regnū habemus: nam in Gubernatione Regni ultra Sexonam, Baiulus generalis adest, qui Baiulus generalis vrbis Alonensis, & Regni ultra Sexonam denominatur, *for. 14. in fin. de rerum divis.* Summaque ratione nititur, quòd
- vrbis

- vrbi Alonensi hæc prærogativa concedatur: nam quamvis civitas Orcelis caput sit eiusdem Provinciæ, æquissimum fuit Alonensi honorem similem tribuere. Quia sicut ad primam urbem pertinet honos tituli Gubernationis, quod est præcipuum officium, ita vrbi, & dignitate, & antiquitate secundæ, parique in magnitudine, & fortè divitijs vberiori, secundæ dignitatis titulus reservatur. Tum etiam, quia cum Regium patrimonium, de quo curat Baiulus, vt plurimum consistat in
- 28 iuribus, quæ solvuntur ex mercibus ingredientibus, & egredientibus Regnum, in Aloneque sit cõmercium vberius, ratione portus maritimi, ibi assistentia ordinaria Baiuli generalis, tanquam in propria sede figenda erat, & illius denominatio reservanda. Benè verum est, quòd de hac divisione dubitari meritò potest, nam in *privileg. 1. Domini Reg. Ferdinandi 1.* Baiulus vltra Sexonam Locumtenens nostri Baiuli nuncupatur expresse, cuius rei vestigia conservantur, nam in eo districtu noster Baiulus adhuc vtitur iurisdictione in iuribus salis, & quemæ, vt tritum, & notum est.
- 29 Habet vterque Baiulus Assessorem togatum, de consilio cuius iudicat causas ad iurisdictionem prædictam pertinentes cum interventu Regij patrimonij Advocati, & citatione Procuratoris patrimonialis, probat *Ocaña de iur. Almojarif. cap. 14. num. 2.* Sed noster Baiulus, qui dignitate, & præminentia præfertur, habet Locumtenentem generalem in officio, qui
- 30 casu quo ipse legitimè impeditur, eo munere fungitur cum omnibus honoribus, & præminentijs, à Rege Domino ad id officium promotum; & Receptorem generalem, apud quem pecuniaz Regij patrimonij deponuntur, qui Præfectus zrarij est; de quo *Bulenger. de Imper. Rom. lib. 3. cap. 24.* Baiulus autem Alonensis non habet Locumtenentem, neque Receptorem generalem, sed Baiulos locales, atque Receptores particulares, in eisdem civitatibus. Sunt etiam Baiuli locales in omnibus civitatibus, & villis, sive oppidis Regiz ditionis totius Regni, qui Baiulo generali ita subsunt, vt Locumtenentes ipsius in vnoquoque oppido reputentur, eiusque
- 31 mandatis ita parere tenentur, sicut si ab ipso Rege dimanarent, atque casu inobedientiæ possunt ab officio per ipsum depo-

deponi, alijque loco ipsorum nominari, *dict. privil. i. Domini Regis Ferdinandi I.*

3 2 Qui autem hæc officia nunc obtinent, sunt sequentes.

Nobilis Don Christophorus Cardona Equestris Ordinis Beata Maria de Montesa, Baiulus generalis vrbis, & Regni.

Nobilis Don Raymundus Sanz de la Losa, eiusdem Ordinis Locumtenens generalis ipsius officij.

Magnificus Marcus Roig, Legum Doctor, Assessor Baiulia generalis.

Don Ludovicus Escrivà, & Zapata, eiusdem Equestris Ordinis, Receptor generalis Baiulia.

In Baiulia verò Alonensi.

Nobilis Don Iacobus Rosell, & Desprats, Baiulus generalis.

Doctor Don Ioannes de la Torre, Assessor eiusdem Baiulia.

3 3 Baiuli omnes debent esse naturales istius Regni, *dict. for. 101. de iuris. omn. iudic. & quamquam regulariter munera publica coactus vnusquisque subire debet, tradunt Mastril. de Magistrat. lib. 1. cap. 30. & Don Francisc. Amaya in rub. C. de Decurion. lib. 10. sed speciali dispositione in Baiulo regula hæc non procedit, for. 80. de Cur. & Baiul. neque conferri potest officium, hoc Iudxo, Sarraceno, aut publico vsurario, for. 83. cum duob. seqq. eod. tit.*

3 4 Hæc summarie quoad iurisdictionem Regij patrimonij, quoad administrationem licet antiquitus Baiulus de ea solum curabat, nunc non ab eodem tantum, sed à Concilio patrimoniali Regia pecunia, & proventus reguntur, quod vulgò appellatur, *Iunta patrimonial*, quæ diebus Martis, & Iovis in Regia congregatur, celebraturque vespere, domino Prorege præsidente: adsuntque in ea Baiulus generalis, Magister Rationalis, Assessor Baiuliz, R. Patrimonij Advocatus, Receptor Baiuliz generalis, & Procurator Regij patrimonij, ibique de conductionibus, atque exactionibus iurium Regionum, erogationibus, emphyteutis, cæterisque ad patrimonium pertinentibus agitur. In Alone etiam adest Concilium, sive

Iunta

Iunta patrimonialis, ad easdem res peragendas in eo distri-
ctu.

35 Sequitur immediatè in ordine, & prærogativa Magister
Rationum domus, & Curia Regia. Et licet Belluga *dict.*
rub. 6. num. 9. cum præferat Baiulo, necio quo pacto indi-
stinctè ibi locutus fuit, nam observantia contrarium demon-
strat, tribuens Baiulo generali præcedentiam in omnibus.
36 Ego enim inspecta Belluga traditione miratus fui, & alio-
quin illud intelligere valeo, nisi animadverso quòd eo in lo-
co locutus fuit de Curijs generalibus totius Coronæ Ara-
gonum, vt legentipatebit. Cum autem in Catalonia offi-
cium Magistri Rationalis Baiuli officium præcedat, vt ex-
pressè tradit Xamar. *de offic. Iudic. & Advocat. part. 1. quæst. 2.*
num. 56. & ante eum Olibanus *dict. cap. 4. num. 52. & 53.* inde
37 est, quòd indistinctè locutus fuit iuxta observantiam Ca-
taloniz. Sed apud nos semper Baiulus præfertur, sive sit
in actis publicis, sive in Concilio, vel *Iunta* patrimo-
niali, vt notum est omnibus, & in his ad consuetudinem
recurrendum est, *leg. fin. C. de offic. Præfekt. vrbis, l. observa-*
re, §. antequam, ff. de offic. Proconsul. Cap. cum olim, de consue-
tud. Maceratens. variar. lib. 1. resolut. 81. num. 4. Seraphin.
decif. 716. num. 18. Ludovil. *decif. 124. num. 2.* Mastril. *de-*
cif. 130. num. 16. tom. 2. Fœlix Contelorus in *lib. de præcedentia,*
nu. 6. & 88. pluribus D. Ioan. Baptist. Larrea *allegat. 51. nu. 8.*
cum seq. Licet Magister Rationalis asserat primùm præceden-
tiam ad se pertinuisse, & postea Regio decreto Baiulo con-
cessam, sed de hoc non est mentio in iure nostro: meminit de
hoc officio, licet non exactè explicet, Mandariaga *dict. cap. 4.*
§. 2.

38 Iste Magister Rationalis non est idem, ac illi eiusdem
nominis, de quibus per Mastril. *de Magistratib. lib. 5. cap.*
9. num. 3. nam illi sunt Consiliarij Tribunalis Regij Pa-
trimonij apud Siculos, vt in fit *num. 6. & seqq.* sed qui de
rationibus, & administrationibus Regijs cognoscit, eas
recipiendo, dispungendo, atque definiendo, *for. 93. de Cur.*
& Baiul. for. 1. in extravagant. Que los contes dels Batles, fol. 38.
cap. 6. actorum Brachij Ecclesiastic. & Rega. Curiarum anni 1552.
Belluga *d. rub. 6. nu. 9.* vbi Borrel. Ramir. *d. §. 15. num. fin.*

D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1.

Q

Sed

- 39 Sed nunc videndum est cui officio correspondeat hoc Magistri Rationalis, & quamquam Belluga *ibidem*, asserat Procuratori Cæsaris, quod non impugnat Borrel. *in addit. lit. M.* tamen improprie ad eum pertinere dicendum est. Nam licet Procuratori Cæsaris non solum incumberet onus dicendi ius inter fiscum, & privatum, atque de xrario, sive Principis pecunia, eiusque exactione curare: sed etiam rationes omnium reddituum, atque vectigalium ad Cæsarem pertinentium dispungere, & definire, ob quod Rationale vocari solitus fuit, ut latè probat Don Franciscus Amaya *in dict. leg. 2. num. 3. C. de iur. fisc. lib. 10. Larrea dict. allegat. 52. num. 12. Solorçan. de iure Indiar. lib. 5. cap. vnico, num. 131. & seqq.* (ubi ad rem plura) tamen apud nos hæc divisa reperiuntur, ita ut iurisdictio, & cura patrimonij ad Baiulum pertineat: rationes exigere rerum patrimonialium, easque dispungere, & definire ad Magistrum Rationalem, ut ex
- 40
- 41 supradictis patet, ob quod non potest proprie, & adæquatè ad hunc Magistratum Procuratoris Cæsaris dignitas pertinere, sed magis accedere videtur ad Principis Dispensatoris officium, de quo Amaya *in leg. 1. C. de exactor. tributor. num. 12. & 13. eodem lib. 10.* quod Borrellus insinuavit. Ceterùm magna dignitate, atque plurimis prerogativis fungitur, ut expressè dicitur *in privileg. 11. in extravagant. fol. 237. ibi: Cuius officium magnum, & præcipuum est, ac dignitatibus, & præeminentijs decoratum.*
- 42 Quando autem hoc officium quoad nos institutum fuit, dubitari potest, nam licet in dicto foro 1. *in extravagant. Que los contes dels Batles, fol. 38.* expressè contineatur institutio, & creatio illius facta à Domino Rege Alfonso Tertio, anno 1419. tamen de Magistro Rationali expressis verbis loquitur *privileg. 33. Domini Reg. Alfonsi Secundi, ibi: Mandantes per presentes Magistro Rationali Curie nostræ, aut alij cui-*
- 43 *cumque à dictis Iustitijs computum audituro: quod dicta consueta salaria in eorum computum recipiat, & admittat ipsis exhibentibus apochas de soluto, assignationibus prioribus, ac alijs impofterum faciendis obsistentibus vlllo modo. Nec placebit si dicas; id errore fortè factum esse in compilatione privilegiorum,*

eo quod inter privilegia Alfonsi III. hoc collocandū sit: nam eius concessio fuit facta anno 1330. sicq; regnante Alfonso II. nam hic successit Iacobo II. patri, anno 1327. vt tradit Mariana lib. 15. cap. 19. & obiit anno 1335. vt ipse in fit lib. 16. cap. 4. at verò Alfonsus III. successit Ferdinando I. anno 1416. vt ipse docet lib. 20. cap. 8. Demum de eodem officio fit mentio in for. 94. de Cur. & Baiul. ibi: *Que la Cort reba lo conte en poder del nostre Mestre Racional*, qui editus fuit anno 1342. Sed dicendum est, quod à principio, quamvis Magister Rationalis esset officium Regiz domus, & Curiz, non tamen erat Magistratus in Regno lege firmatus: sed si Dñs Rex in Regno reperiebatur, suum munus regebat, eo autē absente minimè: quod deprehenditur ex verbis eiusdem privil. 33. ibi: *Aut alij cuicumque à dictis Iusticijs comptum audituro*, qui erat Baiulus, for. 91. & d. for. 93. eod. tit. In dicto autem for. 1. in extravag. expressè officium hoc creatum fuit, his verbis: *Lo qual de present elegim, intitulam, è nomenam, ò de altra persona que sia del dit Regne idonea, per nos, ò nostres successors elegidora, que exerceca les dites coses, è sia dit, è nomenat Mestre Racional de nostra Cort en Regne de Valencia*. Ex quibus vltimis verbis clarè deducitur, quod antequam forus hic conderetur, non erat Magister Rationalis specialiter creatus ad Regnum Valentiz, sed Curiam sequebatur, & erat totius Coronz: quod etiam deprehenditur ex d. lib. Ordin. R. domus, de quo supra mentionem feci. In dict. autem extravaganti, lege creatus fuit hic Magistratus ad nostrum Regnum, ibi: *Mestre Racional de nostra Cort en Regne de Valencia*.

4 4 Præter cognitionem rationum rerum fiscalium, & patrimonialium tributa fuit iurisdictio eidem Magistro Rationali in causis civilibus dumtaxat ministrorum sui officij, dict. privil. 11. in extravag. fol. 237. ibi: *Quod in causis civilibus, dictos officiales, aliosq; domesticos, familiares, & servitores, præfati Magistri Rationalis, ipsorumque familias, quomodocumque, & quavis ratione defendendo tangentes*. Quæ iurisdictio privativè quoad omnes, etiam Proregem concessa fuit, vt ibidem expressè caveatur. Et cum limitatione ad causas civiles, & ad personas ibi expressas concessa sit, prorogari non potest. Nam in iurisdictione æquè principaliter restricta, & quoad personas, & quoad

ad causas, nunquam admittitur prorogatio, Barbof. *in l. 1. art. 1. num. 121. & 147. ff. de iudicij.*

- 45 Demum habet cōcessam iurisdictionem ad observantiam privilegiorum concessorum Alcadijs, alijsq; officialibus domus monetæ, cum potestate coercendi per pœnas legibus nostris indictas, *privil. 6. R. Ioan. 11. in fin.*
- 46 Ad quæstiones iuris terminandas habet consultores de Regio Concilio, vt in simili notat Solorçano *de iur. Indiar. lib. 4. cap. 3. nu. 46. tom. 2.*, & ad sui muneris administrationem
- 47 præter Locumtenentem, cui omnia privilegia ipsius concessa sunt, eo absente, vel impedito, vt de Governatore, & Baiulo dixi (adeò, vt quamvis contrarium obtinere Brachia Regni,
- 48 conata fuerint in precibus *for. 66. Cur. ann. 1604.* denegatum expresse fuerit) tres coadiutores habet præter ipsum Locumtenentem, qui etiam coadiutoris officium obtinet cum actuali, & perpetuo exercitio. Qui enim hodie hæc officia obtinent sunt sequentes.
- 49

Nobilis Don Hieronymus Zanguera, Equestris Ordinis Divi Iacobi, Magister Rationalis.

Nobilis Don Gaspar Guerau de Arellano, Locumtenens.

- 50 Exercetur hæc iurisdictione rationum intus ipsam Regiam, vbi Aulas habet ad compotorum, & rationum exigendarum, expeditionem, & archivum, quo rationum omnium libri custodiuntur, vt expresse dispositum est *in for. 33. de notar. scrib. & salar. dict. for. 1. in d. extravag. fol. 38.*

- 51 Nunc autem postquam bella intra Hispaniam ducuntur, habet ex Principis concessione annexam suo officio rationum rerum militarium curam, vulgò dicta, *La veheduria*, & *contaduria general*, cum vberiori salario, ob quod eiusdem muneris auctoritas non modicum incrementum accepit: nam militaria omnia officia, quæ de stipendijs, commeatu, annonaq; militari curant, melioris conditionis esse solent, securiorisque exercitij, ob quod assidua est æmulatio inter eos qui, *Oficiales de la pluma*, appellantur, & milites ipsos qui in conflictu vitam tot periculis exponunt, quare sicut honoribus prævalentisti, illi stipendijs effectivis anteponuntur.

§. V.

*De Iudicē causarum Decimalium, & de eius iurisdictione,
ad for. final. de decimis.*

T E X T V S.

C A R O L V S I M P E R A T O R

Rex Hispaniæ, Montiloni Anno 1542.

ITEM Senyor, com ab diversos privilegis, otorgats per los Serenissims Reys de Valencia, predecessors de V. Magestat, sia estatuit, y ordenat lo modo, forma, y til que te, y ha de tenir lo jutge dels delmes, en la exaccio dels delmes, y primicies, aixi Ecclesiastiques, com del terz de V. Magestat, è deutes, per raho dels dits fruits decimals, è de com ha de conceixer les dites causes quant hibaguès algun dubte ab Assessor. Y totès les altres coses que dehuen fer, y observar per aquell, per la bona administracio, y regiment de dit ofici, è execucio de aquell. E que de les causes, y execucions per aquell fahedores no sen puxè entremetre lo Portantveus de Governador, ni evocar se a la Real Audiencia, segons que per dits privilegis es mes llargament contengut, y expressat, los quals se volen de verbo ad verbum haver per expressats: los quals dits privilegis son estats per V. Magestat confirmats, ab acte de Cort per V. M. fet en les Corts per V. M. darrerament celebrades en la present vila de Monçò. E com los dits privilegis de facto no serien observats, ni se observarien en la Real Audiencia, ni per lo Portantveus de Governador, ni Lochtinent de aquell de la vostra Ciutat, y Regne de Valencia: los quals es a justicia, y raho conforme aixi per esser estats confirmats per V. M. com encara, per que segons aquells los qui son estats jutges dels delmes, è tengut lo dit ofici, han tengut, y acostumat de tenir, y regir lo dit ofici antiquissimament. Per ço lo Braç Ecclesiastich suplica, y demana esser per V. Magestat provehit, è estatuit, y ordenat, que los dits privilegis atorgats als dits jutges dels delmes,

mes, è totes les coses que en aquells lon contengudes, statuides, y ordenades, sien inviolablement observades per los dets oficials de V. Magestat, y que aquells no sen empatchen, ni sen puixen empatchar, ni entremetre del dit jutge dels delmes, ni de les coses tocants adaquell en virtut de dets privilegis, ans aquell vsc, é puixa vfar del dit ofici conforme als dets privilegis, è coses en aquell conengudes, especificades, y al stil, y practica que tots temps se ha tengut, y observat, y practicat en la dita sua Cort, no obstant quallevols enantaments de facto fets en la Real Audiencia, é per lo Portantveus de Governador, é Lochtinent de aquell, é altre quallevol oficial, é altres quallevols furs, é actes de Cort, aixi fets en les Corts celebrades en la present vila de Monçò en lo any 1533. com en quallevol altres Corts celebrades en quallevol altra part, ans agut aquells per revocats, cassats, è annullats, com si no fossen james estats fets. *Que serven los furs è privilegis, remoguts tots abusos.*

S E C T I O P R I M A

S V M M A R I A.

I V D E X *causarum decimalium non concurrat cum alijs Magistratibus, num. 1.*

Causa decimales ad Indicem Regium pertinent, & quare, nu. 2.

Decimæ factæ fuerunt profanæ, ibid.

Concessio decimarum Regi Sancio Ramirez facta fuit per Alexandrum II. & Gregorium VII. summis Pontificibus, num. 3.

Tenor Bullæ Gregorij VII. traditur, num. 4.

Bulla Gregorij VII. errore inscribitur 13. Kalend. Martij, num. 5.

Gregorius VII. Pontifex creatus die 22. Aprilis 1073. num. 6. & 9.

Concessio istius Bullæ ponitur à Zurita anno 1074. num. 7.

Verius est concessam fuisse anno 1080. num. 8.

Gregorius VII. Pontificatum obtinuit duodecim annos, & unum menssem, & tres dies, num. 10.

In supputatione temporum magna varietas inter historiatores reperitur, num. 11.

Rex

- Rex Sanccius Ramirez, Sanccium Abbatem Oratorem Romam misit, num. 12.*
- Sanccij Regis, frater Garcia Episcopus Iaccensis concessiones impugnavit, num. 13.*
- Sanccius Abbas electus anno 1077 num. 14.*
- Sanccius Rex decimas restituit Ecclesie Divi Vincentij Rotensis; quia in concessione non comprehendebantur, num. 15.*
- Alquezarense Cœnobium fundatum fuit ab ipso Rege Sanccio post annum 1074. num. 16.*
- Decimarum plures concessiones virtute huius privilegij Reges Aragonum fecerunt, num. 17.*
- Rota Rom. memorabilis decisio coram Burato in causa decimarum, die 30. Ianuarij 1615. num. 18.*
- Vrbanus II. Petro Sanccij filio expressius decimas, concessit antecessorum gratias confirmando, num. 19.*
- Tenor Bullæ Urbani II. num. 20.*
- Auctores qui hanc concessionem tradunt. num. 21.*
- Rota decisiones ipsam concessionem approbantes, num. 22.*
- Petrus Aragonius I. an esset Rex Hispan. in dubio revocatur, nu. 23.*
- Rota respondit bene ad hoc dubium, num. 24.*
- Aragonia, & Navarra Regna in Hispania sunt, num. 25.*
- Anno 1095. in Hispania non fuit Rex aliquis nomine Petrus, & Sanccij filius, nisi Aragonius, num. 26.*
- Castellam dominabatur Alfonsus VI. frater Sanccij, qui ad Zamora necatus fuit, num. 27.*
- Rex Iacobus Ecclesias dotavit post Regni expugnationem, num. 28.*
- Decimæ effectæ fuerunt profanæ ex Pontificia concessione, num. 29.*
- Ratio huius conclusionis, num. 30.*
- Decimæ semel factæ profanæ, sunt de iurisdictione laici, num. 31.*
- Onus dotandi an effectus acquisitionis decimarum interdixisset, n. 32.*
- Decimæ pleno iure quasitæ fuerunt Regibus, eo ipso quo Regnum ab infidelium manibus vindicabant, num. 33.*
- Onus dotandi Ecclesias non erat adimplendum ex decimis, num. 34.*
- Dotatio Ecclesie Valentinae fuit facta tertio anno post expugnationem, num. 35.*
- Decimæ an adquisitæ fuissent Iacobo Regi titulo feudi, nu. 36.*
- Infeudatio, de qua in privil. 12. eiusdem Regis, nullius momenti fuit, num. 37.*

Epis-

- Episcopi non habent potestatem concedendi in feudum decimas, post Concilium Lateranense sub Alexandro III. anno 1180. num. 38.
- Nec ante Concilium, & quare, num. 39.
- Infeudatio decimarum non tollit iurisdictionem Regiam, num. 40.
- Decimandi ius, iuxta Canonistas à iure divino procedens, apud Ecclesiam remansit, num. 41.
- Theologorum opinio verior, ibid.
- Decimarum temporalis perceptio profana effecta fuit ex privilegio Papæ, num. 42.
- Decimarum iurisdicção, an ex concessione Regia in favorem Ecclesie pristinam naturam obtinisset, num. 43.
- Bonorum de realengo alienatio in Ecclesiam à Rege Iacobo interdicta, num. 44.
- Permissa postea certis legibus, num. 45.
- Prohibitio alienationis in Ecclesiam, non est contra libertatem Ecclesiasticam, num. 46.
- For. 6. & 15. de rebus non alienand. & 6. de iuris, omn. iudic. explicantur, num. 47.
- Dominus in alienatione propria rei, legem sibi bene visam ponere potest, num. 48.
- Prohibitio alienationis non infringit libertatem Ecclesiasticam, & multo minus concessio cum qualitate, vel lege, num. 49.
- Clericus, vel Ecclesia cõventus, ratione bonorum de realengo, coram laico non censetur Clericus, sed quidam de universitate habens rem Regie ditionis, num. 50.
- Decima quaesita Regibus, subiecta sunt legibus ab eisdem dictis tempore alienationis, num. 51.
- Fori Regni conditi fuerunt ante annum 1241. num. 52.
- Foros factos fuisse anno 1250. additio est compilatoris secundae editionis, num. 53.
- In editione antiqua fororum, & exemplaribus antiquioribus non adest anni mentio, ibid.
- Compilatoris traditio convincitur clarè, num. 54.
- Fori anno 1240. facti, num. 55.
- Fororum condendorum tempore, nondum Episcopus Valentinus fuerat consecratus, num. 56.
- Fori sunt consuetudines scriptae, num. 57.
- Consuetudo cognoscendi iudices Regios de bonis de realengo ab Ecclesiasticis

- fi. fisticis acquisitis inducta erat ante annum 1241. num. 58.*
Doctores nostram sententiam scribentes, num. 59.
Consuetudo iudicandi Reges de decimis, num. 60.
Sententia Iacobi I. in causis decimalibus contenta in for. I. eod. titul.
lata fuit, vbi nunc adest Tribunal earundem causarum, num. 61.
Sententia predicta non est laudum, num. 62.
Consiliarij Regij adhibiti fuere, num. 63.
Sententia eadem habetur in privil. 77. eiusdem Regis, num. 64.
De decimis idem Rex multoties ius dixit, num. 65.
Episcopi querela ratione tertiae partis decimarum, num. 66.
Iacobi Regis pietas in Ecclesiam, num. 67.
Ecclesiae dissensus non obest regio iuri extantibus concessionibus Pon-
tificijs, num. 68.
Pontifices reprehendendo Praelatos renuentes, haec iura donarunt,
num. 69.
Rex Petrus I. iurisdictionem exercuit in decimalibus, num. 70.
Privil. 134. eiusdem Regis explicatur, ibid.

- 1 **S**EQVITVR Iudex causarum decimalium, non quòd ordine, & prerogativa Magistrum Rationale sequatur, nam officium est extra categoriam Magistratum, & numquam cum ceteris concurret, sed praeminentia iurisdictionis, eo quòd immediatè subest Regio Senatui.
- 2 **C**ausae decimales, eo quòd decimae effectus fuerunt profanae, & Regibus acquisitae, ut inferius dicam, ad iurisdictionem Regiam spectant. Dimanat hoc ius à concessione felici recordationis Pontificis Alexandri II. qui Sancio Ramirez Aragonum Regi, speciali privilegio concessit omnes Ecclesias cum decimis, & primitiis, quae ab ipso Rege conderentur in suo Regno, vel à manibus infidelium vindicarentur, ut tradunt Beuter *Chronic. lib. 2. cap. 8.* Silverius Bernat in *iuris responso pro Catholica Maiestate, edicto Barchin. ann. 1613. 1. part. §. 1. & seqq.* Don Ioan. Briz Martinez, in *histor. S. Ioannis Rupensis, vulgò San Iuan de la Peña, lib. 3. cap. 14. in fin. & cap. 19. Sesse decis. 162. num. 1. tom. 2.* Garcia, autem Episcopus Iaccensis, ipsius Regis frater, huic Apostolicæ concessioni non paruit, Regique expresse contradixit, quapropter ipse Rex Sancius misit Romam Abbatem Aquilinum, ut sacro
- An-

Antisti supremo contradictiones narraret, & ipse de opportuno remedio providere dignaretur. Obijt Aquilinus, & Sanccius Abbas ei substitutus fuit, qui mediãte Abbate Galindo Alqueçarenſi obtinuit à Gregorio VII. confirmationem gratiæ Alexandri prædeceſſoris ſui, vt Beuter, Bernat, & Sesse tradunt *vbi prox.* & Carbonell *in Chronic. lib. 1. cap. del Rey en Pere:* hanc conſeſſionem tradunt Beuter, & Bernat, ex Bulla tenoris ſequentis.

4 **G**REGORIVS Episcopus ſervus ſervorum Dei, Sanccio chariſſimo ſuo in Chriſto filio Regi excellentiſſimo, eiſque ſucceſſoribus ritẽ ſubſtituendis in perpetuum. Propter egregiam, & ſpecialeſ probitateſ, quã prædeceſſores tui, quibus tu non diſſimilis inveniriſ, ſemper habuerunt contra gentem incredulam, & devotionem ferventem, quam habes erga Chriſtum, & eiſ Eccleſiam, tibi, & ſucceſſoribus tuiſ concedimus, ſequentes prædeceſſorem noſtrum Alexandrum, videlicet Secundum, vt Eccleſiã vil- larum, tam earum quas ipſi in Sarracenorum terris capere poteritiſ, quã earum, quas ipſi in Regno veſtro ædificare feceritiſ, vel per capellas, vel per quæ volueritiſ Monasteria; ſedibus dumtaxat Episcopaliſ exceptiſ, diſtribuere liceat vobiſ. Sed quum ſicut tuarum literarum ſerieſ demonſtrat, & Galindus Abbas Alquiçarenſiſ Eccleſiã, nobiſ viva voce expoſuit, quidam Antiſteſ Regni tui conſeſſionem ſuper hac re factam, tuiſ prædeceſſoribus infirmare nituntur, & huic fortaſſe præſumunt obloqui. Per hanc chartam eiſ ſilentium imponimus, promulganteſ excommunicationiſ ſententiam authoritate Dei omnipotentis, & Sanctæ Mariæ Virginis, & Apoſtolorum Petri, & Pauli, in eoſ qui contra hoc privilegiũ tibi conſeſſum venire tentaverint. Mittimus autem tuæ ſublimitati ſcriptum huiſ conſeſſionis per Galindum dilectum filium noſtrum Alqueçarenſem Abbatem. Datiſ Laterani 13. Kal. Martij, per manum Diaconi Cardinaliſ S. Romanæ Eccleſiã, anno Dñicæ Incarnationiſ 1073. indiſtione tertiã.

Sanctus Petrus.

Sanctus Paulus.

Gregorius PP. Septimus.

Licet

Licet enim in hac concessione non expressé agatur de concedendis decimis, cum in ea concedantur Ecclesiæ quibus debentur, & ipsas concessas esse dicendum est, ut sentit Rota in decis. tradita per Sesse *ubi sup. nu. 33.* signanter confirmando expressé concessionem Alexandri Secundi prædecessoris, qui ut auctores supra relati docent, eas expressé donavit.

5 Et quamquam Beuter *ubi sup. c. 9.* & Escolano *tom. 1. Annal. Valent. lib. 3. cap. 7.* transeant absque alia verificatione, dubitari merito potest de subsistentia istius Bullæ, eo quòd data in ea apposita, errata reperitur: nam 13. Kalendas Martij, quæ est dies 17. Februarij anno 1073. nondum ad Pontificalis dignitatis fastigium Gregorius VII. evehctus erat, cum Pontifex summus pronuntiatus fuisset 10. Kalendas Maij, sive 22. die Aprilis eiusdem anni, ut Laertius Cherubinus *tom. 1. Bullar. fol. mihi 12.* & Baronius *tom. 11. Annal. in eo anno 1073 num. 18. & seqq.* tradunt: quare impossibile est quod dicta concessio legitima habeatur, vel saltem fides eius valde dubia ex hoc redditur.

7 Zurita *tom. 1. Annal. lib. 1. cap. 25. & in indicibus Latinis, fol. 31.* in fine testatur expeditam fuisse anno 1074. sed quidquid dicat Zurita, hæc concessio tribuenda est anno 1080. Nam in primis error ipsius datæ, quoad diem, manifestissimus est si illo anno tribuatur, alium errorem, calculando tempora concessionis, non minus expressum inveni: nam in Bulla expresse dicitur expeditam indictione tertia. Sed anno 1073. quò imputatur, non erat indictio tertia, sed undecima, ut cuicumque temporum computatori facillimè apparebit, & docet expressé Baronius *dict. tom. 11. dict. ann. 1073.* ergo duplex error in data ipsius transumpti invenitur, & licet anno 1074. iuxta traditionem Zuritæ primus error evanescat, non autem secundus, nam erat indictio duodecima.

9 Gregorius VII. gubernationem Sedis Apostolicæ subijt die 22. Aprilis 1073. ut ex Baronio, & alijs diximus, obiit 8. Kalendas Iunij, sive die 25. Maij anno 1085. Baronius *dict. tom. 11. eod. anno.* sicq; in Sede B. Petri sedit per duodecim annos, vnum mensem, & tres dies, ob quod non potuit repetere numerum indictionis, imò cyclum earum non implevit, cum quin-

- quindecim annis claudatur. Anno 1073. quo electus fuit, computabatur indictio 11. & anno 1077. quo indictio 15. computabatur, cyclus absolutus fuit, sequenti anno, incipiendo per primam, & anno 1080. tertia competit: quæ omnia comprobantur ex traditis, & supputatis à Baronio in his annis. Si dicto anno 1080. data ipsius concessionis tribuatur, tantum error anni corrigendus est. Si, prout iacet in transumpto, est annus tenendus, & corrigendus dies, & corrigenda indictio. Si, ut Zurita testatur, & annus, & indictio. Cum autem de subsistentia Bullæ hesitandum non sit, tum ex traditis ab auctoribus superius relatis, tum etiam, quia concessio confirmata reperitur in Bulla Urbani II. de qua statim dicemus, & consonat cum privilegio ipsius Regis illico allegandi, & ipsam concessionem approbavit Rota *decif.* 313. Palestini relata in alia decisione eiusdem Rotæ, corâ Pamphilio tradita à Sesse *dict. decis.* 162. num. 38. & correctio omnino fugienda sit, vel saltem inducenda, eo pacto quo minus immutetur, rationi consonum censui, quòd vera indictmentis nota extante, dieque 17. Februarij, prout iacet, manente, anni error lapsui calami transumentis tribuatur, nec mirum, est cum in supputandis temporum cursibus tot opinationes inter historicos, & sacræ paginæ expositores quotidie videantur, totque difficultates insurgant, ut rectè ex pluribus perpendit Iacobus Gordonus celebris supputator in *Chronologia tom. 1. cap. 19. per tot.*
- 11 Et si discursus iste proprio Marte elaboratus non parum vrgeat, firmiter sententia nostra roborabitur, si aliunde aliquo adminiculo iuvetur. Dubitari non potest, Regem Sancium Ramirez misisse Romam Sancium Abbatem Sancti Ioannis Pinatensis, sive Rupensis, ut diximus, & tradit Don Ioannes Briz in *dict. histor. lib. 1. ad finem*, ubi privilegium ipsius Regis ad literam tradit, in quo hæc verba reperiuntur: *Romæ namque ad Beatum Papam Alexandrum II. eiusdem loci Abbatem venerabilem virum Aquilinum misi, rogans, iam supra fatum Monasterium non dedignaretur Apostolico patrocinio munire. Sed, & hoc defuncto Abbate videns ego prædictum Monasterium à fratre meo venerabili Episcopo Garcia, in quibusdam causis affligi, & privilegia eiusdem Monasterij velle corrumpi, ad confirmanda priora bene acta, Abbatem Sancium eiusdem Monasterij, iterum Romæ ad Beatissimum*

- finum Papam Gregorium VII. nisi* (hæc eadem verbâ refert Bar-
 ronius *dict. tom. 11. anno 1074. num. 44.* licet ei anno hanc le-
 gationem tribuat Hieronymum Blancas sequendo.) Etenim,
 vt ipse Briz testatur *lib. 3. cap. 18.* non solum ratione rerum
 Monasterij sancti Ioannis Rupensis, sed vt cætera Regia pri-
 vilegia á Sede Apostolica concessa confirmarentur, inter quæ
 & decimarum concessio erat, vt testatur idem Briz *cap. 19.*
 13 Idem enim Episcopus Iaccensis Garcia Regis frater, ratione
 decimarum, & quartæ Episcopalis, quas versus Monasterium
 lite prosequebatur, ipsum Monasterium affligebat, quas po-
 stea in eiusdem vtilitatem cessit, memorabilibus verbis ab
 eodem Briz relatis in Concilio Rodiensi, quarum exemplar
 autenticum vidisse, ipse Don Ioan. Briz testatur.
- 14 Hoc supposito nunc sic. Primò missus fuit Aquilinus ad
 Alexandrum II. qui primam concessionem obtinuit. Secun-
 dò, Sanccius ad Gregoriũ VII. qui mediante Galindo Bul-
 lam hanc impetrauit. Rex testatur quòd Sanccius erat Abbas
 eiusdem Monasterij, sed electus fuit ann. 1077. vt idem Briz
 testatur in *Catalog. Abbatum in fine eiusd. historia fol. 860. nu. 23.*
 successor eiusdem Aquilini, qui obiit anno 1076. ergo non
 potuit mitti, nec obtinere concessionem ann. 1073. vel 1074.
 sed postquã electus fuit Abbas, & mortuus Aquilinus, sicq;
 15 verisimilius anno 1080. quo iam Abbas erat. Quod amplius
 comprobatur ex eo, quòd anno 1081. in Concilio Rodiensi
 ipse Rex restituit decimas a se retentas virtute dicti privilegij;
 tunc malè intellecti, spectantes ad Ecclesiam S. Vincentij
 martyris de Roda, nam in concessione non comprehendebã-
 tur, eo quòd tẽpore concessionis iam quæsitæ erant dictæ Ec-
 clesiz, vt Zurita *lib. 1. Ann. c. 25.* & Briz *d. lib. 3. c. 19.* tradunt.
 Et credendum est, quod statim post concessionem Gregorij
 VII. vocatum fuit Concilium, vt huic errori subveniretur.
- 16 Nec obstabit si dicas, concessionem Gregorij VII. impe-
 tratam fuisse à Galindo Alqueçarensi Abbate, vt in Bulla ha-
 betur, nam vt tradit Sylverius Bernat, Sanccius obtinuit me-
 diantibus precibus, & solertia Galindi, quod ex Zurita, Beu-
 ter, & Carbonell comprobatur. Et si malis quòd Galindus ipse
 obtinuisset, fuissetque tunc Regis apud Papam Orator, mini-
 mè potuit Bulla tribui ann. 1073. vel 1074. nam vt ipsa habet,
 D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1. P Galin-

Galindus erat Abbas Alqueçarensis. Cœnobium istud Rex Sanccius fundavit, vt testatur Briz *d. lib. 3. cap. 22. fol. mibi 541. col. 1. vers. Concluso*, sub regula Canonicoꝝ Regulariũ S. Augustini. Quod fecisse mediante Arnulfo Abbate, & Episcopo Lugdunensi, quem alij Rufum vocitant, viro sanctimonia, ac doctrina claro, qui anno 1074. institutum Canonicoꝝ reformando, plura Cœnobia illius instituti in Gallia fundavit, vt ex Augustino Tisensi *in propugnacul. Canon. Regular. p. 5. confir. 8. & Nauclero vol. 2. chronol. gener. 73. idem Briz testatur ibidem*. Si adhuc Alqueçarense Cœnobium in rerum natura non erat, Abbas illius Galindus minimè anno 1073. vel 1074. adesse poterat Romæ.

7 Alia solutio dubij occurrit certior, nisi hæc obstarent, nēpe tunc annū non computari à Natali Domini, vt nunc, sed à die Annuntiationis B. M. Virginis, & Incarnatione Verbi, vt tradit Baronius *d. tom. 11. ann. 1075. n. 8. sicq; dies 17. Februarij anni ab Incarnatione 1073. erit à Nativitate anni 1074. sicque post Pontificis Gregorij VII. creationem, nam annus 1073. à 25. Martij numerandus est, & in Bulla clarè dicitur anno Dominica Incarnationis*, sed vt dixi, error est in indiçtione manifestus, obstantq; hæc aliz cōsiderationes respectu electionū Abbatū. Vt cūq; sit, vt dixi, certa cōcessio est, eo quòd quavis de die dubitetur, dubitari nō potest de ipsi⁹ veritate hoc, vel illo die, nam aliàs reperitur confirmata, & apud Rotā approbata.

8 Vigore harū concessionū plures donationes Reges Aragonū fecerunt, tam Ecclesiarum, quàm decimarum, vt refert Briz *lib. 1. c. 56. in Catalog. Ecclesiar. fol. 255. quæ donatæ fuerūt cum decimis, & oblationibus, vt testatur Rota in decis. quam ipse immediatè ante ipsum catalogum ad literam tradit diei Veneris 30. Ianuarij. 1615. coram Burato. De qua expressè alia decis. Rotæ, quæ est 704. ex reollectis per Farinaciū in selectis tom. 4. & obiter notandum est, ipsum Briz immediatè dixisse factā fuisse die 30. Iulij, sed nō inde veritas illius obnubilatur.*

9 Defuncto Rege Sanccio successit Petrus Aragonū I. (nā apud Valētinios Petrus I. fuit filius Iacobi expugnatoris) quē perturbare in his concessionibus aliqui ex Episcopis suorum Regnorum conati fuere. Quamobrem Aymericum Abbatē Romā misit, qui ab Urbano II. Bullā sequentē impetravit.

V R.

20

VRBANVS Episcopus servus servorum Dei, Petro carissimo, sibi in Christo filio Hispaniarū Regi excellentissimo, eiusque successoribus ritè substituēdis in perpetuum. Tua, dilectissimè fili, devotionis affectu per venerabilem fratrem nostrum Aymericum Primatensis Monasterij Abbatem, acceptis literis, circa sacrosanctam Romanam Ecclesiam agnito, lætia baud modica mentis exhilaratus est animus. Sed ut verum fatear, eisdem perleclis iræ perturbationis nimie commotione immutatus, nec immerito. Ex earum namque indicio, dilectionis, & reverentiæ, quam erga S. R. Ecclesiã semper habuisti, & habes, magnitudinem cognovi: quantumque in ea confidas, quam devotè, & fideliter animæ tuæ salutem eius orationi committas adverti, ex sine vero earundē tantam rerum conieci abusivonem, quæ menti meæ longè à suo statu dimotæ, maiorem, quam credi posset, immitteret stuporem. Te scilicet pro bonorum numerositate, malorum multipliciter perferre; & perturbata prosperitate tribulationē in innocentiam tuam catervas (vnde auxilia, & consilia præcipue procedere deberent) irruere. Siquidem, quam inter modernos Regnorū Rectores, quorum plerosque animarum suarum, negligentes, vel penitus oblitos, utpote ab omni æquitatis itinere devios, planam viam ad mortem ducētem sequi ingemiscimus, te fere solum divino afflatum spiritu, angustias ad vitam ducentes elegisse videamus, cum iustitiæ rigore constanter insistere, Ecclesiarum tranquillitati, & paci studiosè invigilare, pupillorū, & orphanorū defensione iugè operā dare paganæ gentis depressioni, & coarctationi, Christianæ verò exaltationi, & amplificationi, cum summa incessanter strenuitate insudare. Et ut breviter concludam, cum totius mali pulsioni, totiusq; boni exercitijs, efficaciter incumbere gaudeamus, ipsi tum preciosorum fructuū agnoscentes arborem officiosius venerari, ac extollere deberent, cui scilicet Regni Antistites, quibus pro assidua experiētia tantorū meritorū tuæ specialius venerationi, tuisq; obsequijs esse insistendum; in te prætaxatarum literarum pandit series insurgunt. Et quia humili Christo conformatum patientiæ clypeum, nolle objicere vident, tanquam erectis contra te calcaneis deprimere, & contundere mansuetudinem non erubescunt. Verūm ne illorum temeritati, solum tibi tantarū iniuriarum dedecus arbitraris inferre; advertere tua potest prudentia eos; non minus in Apostolicam auctoritatē peccare, dum ea, quæ prædecessor meus Alexander videlicet Secundus, & mea post illum parvitas, tui patris celebris memoriæ Regis Sancij rationabiliter concessit petitioni, frivolis

lis suis ratiocinationibus in irritum conantur reducere: caso nitentes labore nodū in cirpo invenire. Sed ne verbis diutius immoremur, his ad eorū causis demonstrandis, quæ constituturi sumus præmissis, ad rē deveniamus. Quoniam igitur prædictorum Episcoporū tantam videmus in discretionē, & tam nullam dispensationis recogitationem, quæ iam pridem, ut superius diximus, concessa sunt. Modò præsentis privilegij munimine firmantes ex auctoritate omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Mariæ semper Virg. Beatorumq; Apostolorū Petri, & Pauli, necnon & sacrosanctæ R. E. & ad ultimam nostræ divinitus concessa parvitati statuimus tui, charissime fili Petre, tuique Regni successorum, ex genere tuo ritè substituendorum iuris esse, ut Ecclesias villarū tam earum, quas in Sarracenorū terris capere potueritis, quam earum, quas ipsi in Regno vestro edificare feceritis, vel per quæ volueritis Monasteria (Sedibus dumtaxat Episcopalibus exceptis) distribuere licet vobis. Et ne apud matrē, cuius voluptatibus, & præceptis exequendis semper promptissimus exitisti repulsam in parte aliqua patiatur petitio, tui quoq; Regni proceribus eandē licentiam concedentes, eodemq; illam privilegio, & eadem auctoritate corroborantes Sancimus: ut Ecclesias quas in Sarracenorū terris iure belli adquisierint, vel in proprijs hæreditatibus fundaverint, sibi, suisq; hæredibus cum primitijs, & decimis, proprietarum dumtaxat hæreditatū (dummodo cum necessariorū administratione divina in eis ministeria, ritè à convenientibus personis celebrare faciant) eis liceat retinere, vel quarūlibet Capellarū, vel Monasteriorum ditioni subdere. Tu autem serenissimè Rex, tuiq; posteri, & superni Patris, & eius quæ tanquā specialibus filijs tāta prærogativa donavobis confert, semper memores matris, tales fieri laborate, ut ipsis in nullo abutentes, sed iā memorati Regis Sancij per omnia conversationē sequentes, post momentanei Regni gubernacula, fœliciter ad Regis Regū perpetuo congregati pervenireq; mereamini consortiū. Hanc ergo nostrā constitutionē, perpetua cupientes stabilitate teneri, omnibus notum esse volumus, quod quisquis contra eam temere venire voluerit, totius Christianitatis expulsus consortio, anathematis iudicio subiacebit, qui autē pia illam veneratione servaverit, & Apostolica benedictionis gratiam, & aternæ retributionis consequatur abundantiam, amen. Dat. Romæ 16. Kal. Maij per manus Ioannis S. R. E. Diaconi Cardinalis, & Præsignatoris D. Urbani PP. 2. ann. Dñcæ Incarnationis 1095. indictione 3. anno Pontific. eiusdem Dñi 8.

Sanctus Petrus.

Sanctus Paulus.

Urbanus Papa.

Tra:

- 2 1 Tradunt hanc concessionem præter Carbonell, Beuter, Bernat, & Escolano *vbi supra*, Belluga *dict. rub. 13. vers. Restat. num. 14.* & ad eum Borrellus *lit. T. Lucius Marineus Sicularum lib. 8. rerum Hispan. cap. 13.* Francisc. Torrafa *de Regib. Hispan. cap. de Alfons. 6. vers. Petrus Sanccius filius, & vers. In cuius gratiam, pag. 720.* Viciana *lib. 3. Chronic. Valent. fol. 14. vers. El Rey don Pedro*, Pater Mariana *lib. 10. cap. 7.* Miedes *in gestis R. Iacobi I. lib. 19.* Zurita, *lib. 1. Annal. cap. 25. & lib. 2 cap. 50.* Blancas, & alij historiatores superius laudati. Petr. Greg. *syntag. lib. 17. c. 7. num. 27.* Bobadilla *in politic. lib. 2. cap. 18. nu. 146.* Valençuela *in defens. monit. contr. Venet. par. 3. num. 202.* Ferrer *observat. 3. part. cap. 278.* Dominus Leon *decis. 3. num. 10.* Trullench *lib. 3. Decalog. cap. 3. dub. 8. num. 11.* & noster Magnificus Thomas Simancas (qui patruum Iacobi Pascensis Episcopi vestigia sequendo doctrina fulget, & de privilegijs viduarum selectissimum tractatum prælo tradendum elaboratum habet, utinam cito in lucem prodeat) *in allegat. pro R. Archiepiscopo, & Capitul. in Patres Societatis Iesu, edita ann. 1651. num. 9. & seqq.* Meminit etiam Rota Romana apud Serafin. *decis. 1304. num. 1. tom. 2.* & in ea decisione tradita à Briz coram Burato *fol. 254.* & illa coram Pamphilio tradita à Sesse *decis. 162. num. 31. &*
- 2 2 *seqq.* in quibus aliz decisiones memorantur ipsam concessionem approbantes: & quamvis aliqui dubitarunt, an concessio hæc Urbani Secundi Petro illustrissimo Regi Aragoniz fuisset indulta, eo quòd Regi Hispaniarum inscribitur, ad
- 2 3 hæc rectè respondit Rota in decisione Pamphilij à Sesse tradita *num. 36. vers. Non obstat*, quo evidenter probatur, Regi Aragonio concessam fuisse, quare irrefragabilis manet. Et ratio est evidens, nam Aragoniz, & Navarræ Regna, quæ
- 2 4 tunc à Petro obtinebantur, in Hispania sita esse, nemo dubitat, nisi qui historiz, & aliarum rerum omnino ignarus, quidquid non est Castellanz ditionis, Hispaniam non esse arbitratur, adeat divisiones Hispaniz, quas bene tradit Mariana *lib. 1. cap. 4.* tuncque videbit an Aragonenses Hispani sint. Ob quod in Hispania Petrum dominari ambigendum non est: tunc autem non aderat in Hispania alius huius nominis, neque Sanccij Regij filius, nam Castellam, Legionemque dominabatur Alfonsus VI. frater Sanccij, qui ad Zamoram occisus

176 De regim. Reg. Val.

cifus fuit, Mariana *lib. 9. cap. 10. & lib. 10. cap. 2.* sicque indubitatum est nostris Regibus concessionem factam fuisse.

28 Regnum Valentiz à manibus infidelium vindicavit, vt diximus, Iacobus invictus, & fatetur Rota in illa decis. Pamphiliij apud Sesse *decif. 162. num. 36.* & vt conditioni concessionis pareret, *privil. 12. expeditum Barchinonæ 4. nonas Novembris 1241.* Sedem Valentiam, Ecclesiasque eiusdem dotavit, plura bona donando, & inter ea duas partes ex decimis concedendo, tertia sibi reservata, vt in iplo privilegio inspicitur.

29 Ex concessione Pontificia decimæ effectæ fuerunt profanz, vt tradunt ex nostratibus Belluga *dict. rub. 13. per tot.* vbi Borrellus, dominus Cerdan *in veriloq. cap. 12. §. 5. vers. Presumpto, ad fin. cum notatis, lit. A. pag. 178.* Dominus Leon *decif. 3. per tot.* P. Michael Salon *de iust. & iur. tom. 2. art. 4. contro. vers. 1. colum. 412.* Silverius Bernat *par. 1. §. 3.* Dñs Morlá *in empor. tit. 2. de iurisdic. num. 137.* Thomas Simancas *dict. allegat. num. 10.* quidquid dicat P. Paulus Rajas Societatis Iesu (qui opus miræ eruditionis super Cant. Canticor. typis actualiter mandat in civitate Genoz) *in allegat. pro administr. hæredit. domnæ Elisabethæ Mompalau per tot. ex alijs Fontanell. de pactis claus. 4. gloss. 13. p. 2. ex num. 58. & glos. 16. p. 1. num. 83.* Don Ioan. Castillo *de tertijs, cap. 10. & seqq.* Solorzano *de iur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. per tot. præcipuè num. 10. cum seqq.* Don Ioan. Baptist. Larrea *allegation. fiscal. 21. nu. 1. cum seqq. tom. 1.* Marius Cutel. *de immunit. par. 2. quæst. 90. cum quatuor seqq. num. 1. & 2.* Ripoll *Regaliar. cap. 6. num. 36.* Calixtus Ramirez *de lege Regia, §. 31. num. 3.* Peña *decif. 560.* Sesse *dict. decis. 162. tomo 2.* Dominus Regens Villar *in Patronado de Calatayud par. 1. prin. num. 4.* Noguero. *allegat. 39. nu. 3. & seqq.* Don Didacus Frances *in Pastoral. interno, p. 3. vol. 2. num. 5.* Salgado *de retent. lib. 1. cap. 1. num. 142. cum seq.* qui plures alios laudant. Nam cum virtute concessionis Pontificiæ (de cuius potestate non est dubitandum, extante causa iustissima, vt fuit Sarracenorum depressio ab Ecclesia Romana ardentissime desiderata) effectæ fuerint de Regio patrimonio, in eoque incorporatz, profanz censentur, etiam si spirituales antea considerarentur: quia cum ex privilegio Apostolico, aliquid spirituale

tuale laico conceditur, efficitur quid seculare, seu secularizatur, ita vt sit ius quoddam seculare in mera temporalitate consistens. Laſarte *de decim. vend. cap. 19. num. 31.* Ioann. Garcia *de expens. cap. 9. num. 93.* Barboſ. *in l. Titia num. 41. ff. ſolut. matrim.* Nicolaus Garcia *de beneficijs, p. 1. cap. 2. num. 30.* Fontanell *dict. glos. 19. p. 1. nu. 83.* Quare hanc conſuſionem omnes ſupradicti Doctores vnanimis tradunt cum alijs pluribus ab ipsis relatis. Benè Silverius Bernat *dict. p. 1. §. 3. num. 11. & ſeq.* & hoc irrevocabiliter, quia non titulo lucrativo, ſed onerolo, habente vim contractus conſeſſæ fuerunt, Bern. *ibid.* P. Suarez *lib. 4. contr. Reg. Anglia cap. 34.* Vaſquez *in 1. 2. tom. 2. diſput. 167. cap. 4. num. 32.* Salaçar *de legib. diſput. 14. ſect. 9. nu. 108.* Caſad. *decif. 1. de pact. & decif. 4. de privil. Creſcent. decif. 2. aliàs 55. & decif. 5. aliàs 21. de privileg.* Rota coram Carrillo in Cordub. *de decim. diei 29. Maij 1638. nu. 13.* quam tradit Diana *poſt tom. 7. reſol. moral.* Didacus Frances *dict. vot. 2. num. 10.* Simancas *in d. allegat. num. 15.*

31. Cum autè factæ fuerunt profanz, vt diximus, conſequenter de eis apud Iudices laicos tractandum eſt, vt omnes Doctores numero 29. adducti cum pluribus Theologis ab eis relatis docent. Sed quia vir eximie eruditionis, ac ſacræ Theologiz conſummatiſſimus Doct. R. P. M. Fr. Ludovicus à Valencia, non ſemel Capucinatorum Miniſter Provincialis, propoſitionumque Fidei Cenſor, dubia quædam mihi, dum de hac iuriſdictionis acquisitione ageremus propoſuit, breviter, vt veritas ipſius eluceſcat, reſpondere conabor.

32. Dubitavit in primis, quod licet conſeſſio, vt certa ſupponatur, ſi Rex ſtatim atq; Regnū Sarracenis eripuit, dotaturus erat ex decimis Eccleſias, in ea parte quæ neceſſaria fuit ad cōgruam ſuſtentationem, ſeu dotationem, neque conſeſſionem exiſtere dicendum erit, neq; effectus ipſius conſiderandos, ad hoc vt profanas effectas eſſe dicamus, & iuriſdictioni laicæ ſubiectas.

33. Ad quod reſponderetur, quod Reges Aragonij eo ipſo, quo Regna à manibus Sarracenorum vindicabant, pleno iure adquirebant decimas virtute privilegij Pontificij, ſibi à Pontifice ſummo conſeſſi, & onus dotandi in eadem conſeſſione appoſitum non erat præciſſè adimplendum ex ipsis decimis;

vt

- 3 4 vt ex Bulla Urbani II. patet, in qua non ad hoc adstringuntur, sed cum *necessariorum administratione, divina in eis ministeria rite à convenientibus personis, celebrari faciant*, atque adeo si Reges aliunde, quam á decimis necessaria ad hæc tribuissent, absque dubio obligationi gratiæ paruissent. Demum decimæ á iure præstantur Clericis, vt se alere possint, & sufficit, quòd hoc, vel illo modo fiat, non autem quòd teneamur dare eis certam partem fructuum, vt Dominicus Soto *de iust. & iur. lib. 1. quæst. 4. art. 1. concl. 1. cum seqq.* Pater Suarez *de virtut. & stat. Relig. lib. 1. cap. 12. num. 8.* Fontanel. *dict. gloss. 19. part. 1. num. 1. & seqq.* P. Paul. Rajas *in dict. allegat. arg. 1. nu. 4. & seqq.* ergo multò magis extante privilegio obligatione supradicta firmato, quo iure vtendo Dominus Rex Iacobus, non ex decimarum duabus partibus tantum, Ecclesiæ Valentiniæ necessaria administravit, sed ex pluribus alijs bonis in dicto privilegio 12. contentis ipsam opulenté dotavit. Nec hoc fuit factum statim, vt dici possit, quòd hæc duæ partes nunquam in Dominum Regis pervenerunt, sed post triennium ab acquisitione, nam urbem, Diocesisque maximam partem ab Agarenorum manibus sustulit anno 1238. vt dixi *cap. 1. §. 1. num. 10.* & donationem fecit anno 1241. vt ex privilegio constat, quo medio tempore iam dominium, & possessionem consecutus fuerat in ipsis decimis, ob quod effectivè profanæ fuerunt effectæ. Nec conditio statim adimpleri potuit, eo quod Ecclesiæ nondum constructæ erant, nec Clerici destinati, & illo medio tempore verè decimæ ipsæ acquisitæ patrimonio Regio erant, cum dominium ipsarum non potuit in suspenso esse.
- 3 5
- 3 6 Iterum dubitabat, quòd in eodem privilegio 12. Iacob. I. expressè dicitur, quòd Episcopus Valentinus, & Capitulum in feudum perpetuum donarunt eidem Iacobo, & successoribus suis in Regno Valentiniæ, tertiam partem omnium decimarum. Si enim in feudum concessæ decimæ sunt, Ecclesia non amittit iurisdictionem, nam dominus feudi cognoscit de causis ipsius feudi inter vassallos, ad tradita per Clarum §. *Feudum quæst. 90. per tot.*
- 3 7 Sed respondeo, quòd illa infeudatio, de qua in dicto privilegio 12. nullius momenti fuit, quia Episcopus non habebat potestatem alienandi decimas, titulo feudi, post Concilium Late-

Late-

38 Lateranense sub Alexandro III. (quod celebratum fuit circa annum 1170. vel 1180. ut pluribus relatis probat Barbof. in *Collectan. cap. cum Apostolica 7. de his quae fiunt à Pralat. num. 2.* Sed quod certius est, celebratum fuit anno 1179. Pontificatus Alexandri III. anno 20. indictione 12. die 5. mensis Martij, ut ex Vvillielmo Archiepiscopo Tyri, qui in ipso Concilio interfuit, & rogatu Patrum statuta Sinodi, & Episcoporum nomina, numerum, & titulos scripsit, de Bello sacro *lib. 21. tit. 29. in fine* scripsit Baronius in dicto anno 1170.) *Cap. cum & plantare, de privil. dict. Cap. cum Apostolica, de his quae fiunt à Pralat. cap. 2. §. sanè de decim. in 6. Covarruvias lib. 1. var. cap. 17. num. 5. vers. Olim. Gutierrez practicar. lib. 1. quest. 14. num. 5. & quest. 15. num. 4. Barbof. in l. Titia num. 45. vers. Non obstat, ff. solut. matrim. Azor instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 36. q. 12. Suarez de Relig. tom. 1. tract. de decimis, lib. 1. cap. 26. nu. 2. & 3. Menoch. de praesump. lib. 6. praesump. 86. num. 2. Moneta de decimis, cap. 5. quest. 3. num. 66. Fagundez in septem Eccles. praecip. praecip. 5. lib. 3. cap. 1. num. 3. & cap. 4. nu. 2. Rotà in Placentin. decimar. 31. Januarij 3586. coram Babulo, & in Sabinens. decimar. 1. Iulij 1609. coram Coccino, & in Ferrarer. Bonor. 19. Januarij 1615. coram Dunoreto. Barbof. de potestat. Episcop. allegat. 121. par. 3. num. 4. Ant. Faber in Codice lib. 1. tit. 2. diffin. 78. nu. 1. in allegat. Noguerol. allegat. iuri. 39. lib. 1. nu. 6. Cum autem dicta infeudatio dicatur facta anno 1241. & sic post Concilium, nullius roboris, & momenti est.*

39 Nec ante Concilium Lateranense Episcopus titulo feudi, vel emphiteusis, potuit decimas alienare, si bene perpendatur, nam ex constitutione Urbani II. in *Cap. decimas 39. n. 16. quest. 7. & in cap. 1. Episcopum; vel Abbatem. In vsibus feudorum* (qui annos ferè centum praecessit Concilium Lateranense, ut videre est apud relatos per Aragon. 2. 2. quest. 87. art. 3. & Baronio *Ann. 1085. & 1179.*) sed tantum summus Pontifex, ut probat Barbof. in *dict. Cap. cum Apostolica, nu. 5. & 6.* sicque nullatenus dici potest Regem Iacobum adquisivisse decimas eo titulo feudi, sed iusto, & legitimo ex concessione Urbani II. aliorumque Pontificum, pura, atque perfecta donatione, ac per consequens iurisdictio causarum decimalium, iam profanarum apud ipsum Regem remansit radicata, quã Eccle-

Ecclesia amiserat ex pura donatione Pontificia. Nec relevat si dicas, concessione Pontificiam non potuisse sortiri effectum, eo quod post concessionem superaddita fuit prohibitio Concilij Lateranensis impediens effectum ipsius concessionis, ad quam numquam Ecclesiastici consensum præbuerunt, ut perpendit P. Rajas *ubi supra*, *argum. 4. num. 20. & seqq.* nam prohibitio Concilij non loquitur de concessionibus decimarum summi Pontificis, sed Episcoporum, ut probant Doctores laudati superius *num. 38. & seqq.* nec revocavit concessiones præcedentes, imò eas confirmavit; effectus enim sortiri non poterat, quin à manibus infidelium Regna vindicarentur: cū à die cōcessionis semper Reges oppida, & vrbes expugnarent, in ipsa expugnatione effectus sortiebatur, ut accurate de omnibus Regibus à Petro Primo, cui Urbanus II. decimas concessit, vsque ad Iacob. I. nostri Regni expugnatorem, probat Sil ver. Bernat *part. 1. §. 7. per tot.* nec consensus Ecclesiasticorum spectandus erat, nam Bullæ sub excommunicationis pœna eos ad parendum obligant aperte.

- 40 Nec eo quod titulo feudi ad dictum Regem pertinuissent, iurisdictionis Ecclesiasticæ remansissent; concessio enim in feudum etiam tribuit iurisdictionem feudatario, si perpetua sit, ita docet expressè Cumanus *consil. 84.* incipit in causa decimali, *num. 3.* ibi: *Quod licet cognitio decimarum regulariter sit fori Ecclesiastici, si tamen de eis esset facta concessio feudalis, vel aliàs laico, tunc ratione commoditatis temporalis Iudex potest esse laicus.* Balbus *de præscrip. 1. p. 5. principalis, quest. 7. num. 7. in fin.* Ioan. Ant. de Nigris *in Cap. Reg. Neapol. Item statuimus quod Comites, in fin.* Foler. *in Cap. Reg. & quia nuper, num. 1.* Carol. Tapia *de iur. Reg. Neapol. lib. 1. tit. de decim. pag. 75. nu. 6. & seqq.* Burfatus *consil. 50. num. 14. lib. 1. Solorçano dict. cap. 1. nu. 10. & 43. vers. Quibus adstipulatur, nec dissentit P. Ferdin. Castr. Palao in oper. moral. tract. 10. de decim. disput. vnic. punct. 15. num. 6. & hanc sententiã docet noster eminentissim⁹ Ioannes Ægydius Trullench in exposit. Decalog. lib. 3. cap. 3. dub. 8. num. 11. atque adeo quidquid temporalis commoditatis erit, ad Regem pertinebit. Si autem agatur de iure decimandi, quod à iure divino procedit retenta Canonistarū opinione, & reiecta Theologorum sententia, de qua quæstione latissimè, & exactissimè*
- 41
- mé

4 2
 mē Fontanella *dict. gloss. 19. par. 1. num. 3.* per plures sequentes
 (qui cum Theologis sensit *num. 50.*) & post eum P. Ferdinan.
 Castro Palao *in oper. moral. tract. 10. disp. vnic. punct. 1. nu.*
 4. & Solorç. *de iur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 21. num. 45. & seqq.*
 id apud Ecclesiam remansisse omnes in hoc articulo testan-
 tur. Sed dum agitur de temporali perceptione fructuū, quod
 fuit donatum Regibus, & effectum profanum, minimē apud
 Ecclesiam remansisse reperies, vt ex Doctoribus desuper al-
 legatis clarissimē inferitur, & ipsi expressē testantur. Neque
 iurisdictio Ecclesie in hoc aliquid operabitur, nam à iure si
 est controversia inter dominum, & feudatarium, pares Curie
 eliguntur, *Clar. quæst. 90. nu. 1. dict. §. Feudum.* Si verō quæ-
 stio est inter eosdem feudatarios, tunc Imperator, vel Supre-
 mus cognoscit, *Clar. ibid. num. 5.* Sed hæc quæstio ad nos non
 pertinet, nam habemus claram donationem Pontificis, sicque
 non est curandum de infeudatione, quæ nullius vigoris fuit.
 Et quamvis ea subtilitate dubium augeatur dicendo, quòd
 dictum privilegium subscriptum fuit à Domino Rege, sicq;
 omnia in eo contenta approbata, vt voluit P. Rajas *in dict. al-*
legat. argum. 4. num. 22. ob quod tacitè concessioni Pontificie
 renuntiavit, feudum ab Ecclesia recognoscendo, quod tunc
 Episcopus, & Capitulum, rectè vtique acceptare potuerunt
 tanquam Ecclesie favorable. Respondendum est cum Bellu-
 ga, Regem non potuisse suis successoribus præiudicare, qui-
 bus concessio æquē principaliter facta fuit, neque infeudatio-
 nem constituere deficiente investitura, cæterisque qualitati-
 bus, quas lato calamo scribit, *dict. rub. 13. §. tractemus, num. 39.*
 cum pluribus sequentibus, Silver. Bernat *dict. p. 1. §. 8. à nu.*
 30. quæ non transcribimus, cum accuratè ab ipsis tradantur.
 Quibus addi potest, quòd nostris iuribus quotidie videmus
 preces fororum supplicare Domino Regi contrarium earum
 rerū, quæ in decretis conceduntur, & quamvis Rex foros sub-
 scribat, non videtur concedere aliud, quam à se in decreto est
 expressum, sicque dicendum erit respectu illius privilegij, in
 quo quando Rex loquitur, tantum sibi tertiam decimatam
 reservat.

3 4
 Tertio dubitavit, si ex concessione Pontificia decimæ ef-
 fectæ fuerunt profanæ, & iurisdictio Regi quæ sita, ex concessione

fione

sione Regia ad favorem Ecclesiarum facta fuerunt Ecclesiasticarum, atque adeò iurisdictio ad Ecclesiam recursa fuit.

- 4 4 Sed huic dubio à P. Rajas proposito *in tota dicta allegatione*, ut respondeatur, præmittendum est, Dñm Reg. Iacobum prohibuisse alienationem bonorum, quæ ad Regium dominium pertinuerunt, vulgò *de realengo*, in Ecclesiam, vel Clericos, *for. 6. de rebus non alienand.* quæ generalitas prohibitionis limitata fuit *in for. 15. eod. rub.* sub hac conditione, ibi: *Sien tenguts pagar los dits bens en tots los carrecs, reals, è vehinals, è sien tenguts fer juhi per los dits bens, axi en accio personal, com Real, davant nostres officials, è jutges lechs* (quod non esse contra libertatem Ecclesiasticam, probat bene Anguian. *de legib. lib. 2. controvers. 15. num. 33 cum seqq.* quidquid dicat Marta *de iurisdictione par. 4. cent. 1. casu 76.* cui Anguian. respondit *num. 34. & 36.* cui adde P. Suarez *de legib. lib. 4. cap. 11. num. 11. & de immunit. lib. 4. cap. 2. nu. 10.* Solorçano *dict. cap. 1. nu. 32. & 49. lib. 3. tom. 2. & cap. 21. nu. 38. cum seqq.* Fontanell. *de pact. d. claus. 4. gloss. 12. num. 19.* Curtell. *lib. 2. de immunit. quaest. 38. per tot.* Petrus Gregor. *de Repub. lib. 3. cap. 7. nu. 40.*) Ratio huius reservationis, vel prohibitionis traditur *in for. 6. de iurisd. omn. iudic.* ibi: *Lo Clergue, el Religios tot hora i esponsa, & faça dret en poder de la Cort nostra de Valencia a cascu qui dell se clam de les coses damunt dites. Car al comensament totes les damunt dites coses foren de nostra Senyoria, a aquells qui les praseren, è les reberen no vingueren per raho de Religio, ne de Esglesia, è per aquesta raho de huen esser jutgades per tots temps de realench.* Si enim cuiuscumque rei dominus est moderator, & arbiter: sicut alienare rem a se non prohibetur, neque cogi debet, ita libere ei concessum est dominium transferre ea lege, quæ sibi bene visa erit, *l. ea lege, &* ibi Doctores *ff. de condiçt. ob caus. cum alijs adductis à Belluga rub. 14. s. veniamus, num. 36.* Dñs Mora *rub. 24. num. 9. & in not. lit. X.* P. Castro Palao *tom. 2. tract. 12. disput. vnic. punct. 9. nu. 1. & 2.* Vnde sicut quis fundum legare potest ea conditione, ut legatarius post mortem restituat Mevio, sic ea lege legare, vel donare posse dicendum est, ut nullatenus adquiri valeat à Milite, Medico, vel alio quocumque personarum genere: & semel posito, quòd prohibitio illa acquisitionis in Clericum, Ecclesiam, vel religiosum locum, non infringit liber-

49 libertatem Ecclesiasticam, multò minus eam infringere dicendum erit concessionem acquisitionis, ea lege, vt ratione illius rei, quam sub ea acquirere iam potest, conueniatur coram iudice laico; nam tunc non videtur conueniri Ecclesia, vel Clericus, aut Monasterium; sed quidam de vniversitate habentis rem Regiz ditionis, & domini; ob quod bona *de realengo* vocantur. Sicut enim Prælatus in iurisdictione temporalis, quam obtinet in Baronia à Principe laico sibi concessa, iudicatur tanquam Baro laicus, & sub hac ratione subiicitur legibus illius Principis, vt pluribus relatis tradit Barbof. *de iur. Eccles. lib. 1. cap. 39. n. 130. & seqq.* Sic quælibet Ecclesia, Monasteriũ, seu persona Ecclesiastica possidens bona *de realengo*, censetur tanquam laicus respectu illius rei, & Dominus Rex iudicat de illis bonis, ac consequenter de decimis, vt dictum est, quatenus perceptio temporalis ipsarum à Rege ipso fuit concessa, quod consideravit Simancas *in dict. allegat. num. 11.*

51 Hoc supposito clarissimè sequitur, quòd decimæ semel factæ profanz per concessionem Pontificiam, eo ipso quo per Regem Iacobum I. adquisitæ fuerunt, simul cum Regno è manibus infidelium vindicato, subiectæ manserunt omnibus legibus ab eodem Rege dictis tempore alienationis. Cũ autem decimæ concessæ nostris Regibus à manu ipsorum ad Ecclesias pervenerint, necesse est vt dicamus secutas fuisse conditionem acquisitionis, aliàs enim nequaquam ipsis acquiri potuissent, cum generaliter prohibitum esset, etsi concessum non aliter, quam ea lege, vt Regionum iudicium iudicium subire teneantur.

52 Neque obstabit si dicas, foros cõditos fuisse anno 1250. vt compilerator tradit in titulo proœmij, atq; adeò nullatenus decimas transire potuisse in Ecclesiam ea lege, quæ nondũ condita erat, cum concessio decimarum sit anni 1241. vt diximus.

53 Nam licet in editione fororum anni 1547. quæ hodie præmanibus habetur, compilerator scripserit foros factos fuisse anno 1250. vt apparet in dicto titulo proœmij, id aperte vincitur, ab ipso additum fuisse, nam in foris editionis antiquæ, quorum codex adest inter libros Regij Concilij, omnino deficit anni appositio, & quod magis est, apud Mag. Collegam Dñm Victorianum de Calahorra adest codex fororum

antiquissimus in membrana conscriptus, vbi pariter anni appo-
 sitio defecit, & aperte convincitur, compilatorem, qui addi-
 dit, lapsum fuisse, ex his quæ ipsemet asserit in nota margina-
 li ad *for. 1. proæmij vers. Et quo tempore*, quo loci fatetur, ex te-
 nore quorundam privilegiorum deduci posse foros conditos
 fuisse duodecimo anno post expugnationem, ad cuius com-
 probationem allegat *privil. 28. & 37. eiusdem Reg. Jacobi I. &*
 in privilegio 28. quod fuit expeditum Valentiz 10. Kalen. Iunij
 1249. expressè loquitur Rex de foris, ibi: *Cum de consuetudi-*
 54 *ne à nobis data Valentia*, foros consuetudines Rex appellavit,
 quando ipsos condidit *dict. for. 1. proæm.* quod, & tradit Gu-
 tierrez de *tutelis 1. par. cap. 7. num. 24.* ibi: *Leges fori non esse pro-*
priè leges, sed potius consuetudines quasdam scriptas. Ramirez
 de *lege Regi. §. 19. num. 6.* Igitur si anno 1249. iam dati erant
 Valentiz, nequaquam condi poterant anno sequenti 1250. In
 privilegio 37. loquitur Rex etiam de foris, ibi: *Secundum foros*
dictæ Civitatis iudicet, quod fuit expeditum ipso anno 1250. er-
 go quamvis ex his privilegijs inferatur anno 1250. iam factos
 fuisse, non inde inferri valet, quod ante facti non erant, imò
 ex *dict. privil. 28.* patet iam factos fuisse antea.

55 Et si meum iudicium in his adhiberi valet, potius anno
 1240. factos fuisse dicendum est, & moveor ea coniectura, in
dict. for. 1. proæmij nomina Prælatorum totius Coronæ Ara-
 gonum conscripta reperiuntur inter Proceres, qui à Rege ip-
 so conditore vocati fuere, vt eorum consilio fori conderen-
 tur, inter quos Episcopus Valentinus non reperitur; signum
 evidens quòd adhuc Episcopus Valentinus non erat conse-
 56 cratus, nec nominatus, nam si fuisset, absque dubio inter ce-
 teros Prælatos, ad id ipsum à Rege vocaretur. Sed anno 1241.
 tempore concessionis decimarum, iam aderat Episcopus in
 Ecclesia Valentina, vt ex d. *privil. 12.* apparet (sed adhuc non
 consecratus, vt patet ex *dictis c. 7. §. 1. n. 2.*) ergo antea fori con-
 diti fuere, sic tradit Dñs D. Braulius Esteve in *allegat. præce-*
dentia Episcopi Oriol. in pri. dicens quod declarationes fororum
 fuerunt factæ 12. anno post expugnationem, & sic anno 1250.

57 Et quamquam fori conditi fuissent post ipsarum decima-
 rum concessionem, nihilominus conditio ipsorum teneret.
 Nam fori consuetudines sunt, quæ primùm tanquam iure non
 scrip-

scripto introducta, postea facta fuerunt ius scriptum, vt expressé ait *dict. for. 1. proæm.* quo traditur ratio, ob quam Dominus Rex eas in scriptis collegit, nempe vt discordiarum occasiones auellerentur, quæ ex memoriæ lapsu sequi solent, vt ex Gutierrez & Ramirez *vbi prox. dixi n. 54.* sed ante annum 1241. quo decimæ concessæ fuerunt à Rege, iam aderat consuetudo cognoscendi Iudices Regios de bonis Regiæ ditionis, siue de *realengo* Ecclesiasticis acquisitis, vt ex *privil. 8. § donamus*, eiusdem Regis apparet, ibi: *Tam ricorum hominum, Episcoporum, Clericorum, & Religiosorum*, quod privilegium expeditum fuit *4. Kalend. Ianuarij 1239;* ergo nil oberit quòd postea in scriptis redigatur, si iam à principio iure non scripto inducta lex acquisitionis erat.

59 Quibus positis facilis erit solutio tertij dubij, eisdemmet rationibus, quibus pluribus laudatis respondent. Redoan. *de reb. Eccles. cap. de decim. quest. 8. 16. Bixiat. consul. 50. num. 1. & conf. 187. num. 122. tom. 2. Forget. de decim. cap. 6. num. 8. Ruzeus de Regal. privil. 55. num. 4. Argent. ad consuetud. Britan. tit. de desprop. art. 266. num. 13. Seraphin. decis. 1295. num. 7. Dominus Leon. dict. decis. 3. num. 20. & 21. Castillo de tertijs. cap. 12. 2. num. 2. Solorzano dict. cap. 1. num. 42. cum plurib. seqq. Larrea dict. alleg. 27. num. 15. Salgado de revent. d. cap. 1. num. 142. Curtelli. de immunit. par. 2. quest. 90. & seqq. Auctor allegat. pro Eccles. Angelopolit. num. 16. Don Didacus Frances dict. vot. 2. num. 5. pluribus ex his relatis noster Thom. Simancas dict. allegat. num. 25. & seqq. vbi plura ad saturitatem reperies, quæ non tradimus, ne vitium transcribendi incurramus.*

60 Neque observantia subsequuta suadere potest aliter dispositum fuisse: nam ipse Dñs Rex Iacobus *in for. 1. de decimis*, sententiam protulit inter Ecclesiasticos, & laicos super modo decimandi, ad instantiam Episcopi, & Capituli, ibi: *Aixi fortment zequerirè lo. Bisbe, el Capital, els Clergues, è els bons homens desusdits, que ans que nos partissem de les parts de Valencia, per nos aquella dissensio, è discordia fossen determinades.* Et ibi: *Deus havents denant nostres vlls dehim, jutgam quels delmes, è primicies sien donades, & c.*

61 Et quod magis notatu dignum est, quòd in eadem sententia expressé dicitur, quòd fuit lata in domo Episcopi, vbi nunc tribunal Regium causarum decimalium conservatur, & Iudex

laicus ipsas causas iudicat. Nec relevat si dicas, hoc esse laudū; non sententiam, quod ex verbis ipsius inferri potest, ibi: *Car millor cosa es composar les parts, que seguir rigor de dret.* Nam hæc verba non inducunt laudum, sed denotant Regem iudicasse secundum equitatem, rigore iuris deposito, & verba sequentia: *dehim, jutjam,* & illa, è que per nos fos feyta declaracio de quals cõses, è quant fos donat a la Esglesia de delme, è de primicia, iuris declarationem, sententiam, & iudicium supponunt, atque affirmant. Quod comprobatur, nam in fine Consiliarios Regios, ipsa sententia nominat adstantes, qui non adhiberentur, nisi iudiciū adesset. Quæ sententia latino sermone exarata, adest ad literam in *privil. 77.* eiusdem Dñi Regis ipsismet verbis, quibus habetur in *dict. for. 1.* Quibus additur, quòd Archiepiscopus, Capitulum, & Ecclesia, hanc partem sequuntur iura sua tuendo, vt accuratè tradit Thom. Simancas *dict. num. 11.* nec negat P. Rajas, qui contrariam partem in lite tuebatur, *dict. allegat. part. 2. num. 28.*

Ipse Rex Iacob. I. in *privil. 36. 59. & 90.* expressè ius dixit de decimis, & sic ipse iurisdictionem earundem semper sibi reservavit. Et licet Episcopi, & Clerici aliquando de reservatione tertiz partis reclamarūt, tam nullitatem infeudationis, de qua in *d. privil. 12.* proponendo, quàm læsionem Ecclesie allegando, vt videre est in narrativa privilegij 85. eiusdem Regis (quod non allegat P. Rajas *d. argum. 4. nu. 26.*) ille vt pijsimus Princeps suis iuribus consulendo, & Ecclesie quærele satisfaciendo, plura in remunerationem donavit his verbis adiectis, aureo atramento conscribendis: *Tandem nos Iacobus Dei gratia Rex prædictus atendentes, & volentes, quod dicta Ecclesia: quam nos eripimus de manibus paganorum, & proprio sanguine adquisivimus, ac redeimus ad cultū fidei Christianæ: specialibus privilegij gaudere debeat, volentes etiā tollere, & dirimere omnē questionem, & materiam questionis: quæ inter successores nostros, & ipsam Ecclesiam possit imposterū exoriri: cupientes etiam ora multorū claudere; qui possent dicere, quod nos iura prædicta ipsius Ecclesie iniuriosè, & voluntariè detinemus. Licet secundū conscientiam nostram nos teneri non credamus, tamen ad honorem Dei, &c.* Itaque castrum de Iulilla cum vniuersa Baronia, & castrum cum villa de Gargio (hodie Bululla vbi castri de Garig permanent vestigia) Ecclesia

67 *siz donavit cum iurisdictione omnimoda, ceterisque iuribus dominicalibus, quæ primùm ad Episcopum, & Capitulum pro dimidia spectabant, postea verò ex Bulla Gregorij XI. Pontificis permutatio fuit facta, ita ut Baroniz cederent in utilitatem Episcopi, Capitulo septem mille solidis super decimis villæ de Alzira reservatis, ut constat ex constitutione ipsius permutationis, ubi Bulla ad literam traditur, quæ est in typis mandatis fol. 42. pag. 2. Quo clarissimè fulget & ipsius Regis in Ecclesiam pietas, donando non solum congruam dotationem, sed bona magnifica, ut sunt Castra, & Baronias cum vassallis, & iurisdictione suprema in compensationem tertiarum decimarum, sibi iure optimo reservatæ virtute concessionis Pontificis. Et licet iuxta eam ministrare tenebatur Ecclesie necessaria ad divinarum celebrationem, non ita pingue dotare, neque ex ipsis decimis, ut dixi, & in simili testatur Solorçano *dict. cap. 1. num. 51.* Atque adeo, & liberaliter duas tertias partes reliquit Ecclesie, & prudenter sua iura tuendo tertiam, sibi servavit, & quamquam iuxta suam conscientiam, quæ tranquilla erat ratione Pontificis concessionis, minimè ad aliud teneretur, ut ora multorum clauderentur, eidem Ecclesie remuneravit quidquid ratione tertiarum obtinere conabatur, alia bona donando, & tertiam sibi reservando, quæ etiam perpenduntur à Simancas *dict. num. 11.* licet à Patre Rajas ta- ceantur.*

68 Nec obstat si dicas, id renuente Ecclesiastico ordine effectum fuisse, ut ex dictis privilegijs 12. & 85. percipitur. Nam cum ius hoc non comperat Regibus nostris ex concessione Prælatorum, vel Ecclesiastici ordinis, nil obest eius contradictio, aut expressa dissensio. Alexander II. summus Pontifex, hæc iura concessit: Prælati Aragonenses, ut Garcia frater ipsius Regis Sancij, quærelam proposuerunt. Gregorius VII. eum, & cæteros reprehendit sub anatematis pœna, demùm alij Prælati de ista concessione conquerebantur, & Urbanus II. illorum imprudentiam acculavit, eo quòd non tam Regi, quam Sedis Apostolicæ potestati contradicebant, eandem pœnam imponendo: ergo de contradictione, aut dissensu, nil curandum, cum à summo Antistite tot vicibus hoc non obstante concessio confirmetur. Et obiter notandum est, quòd Rex

Q3

num.

numquam asseruit se habere in feudum ab Episcopo, & Capitulo decimas, nam in privilegio 12. hęc verba reperiuntur in parte, qua loquitur Episcopus, & in privilegio 85. nulla mētio de infeudatione est facta, & taciturnitas Regis non fecit eum feudatarium: sed tribuendum est pietati ipsius Regis, qui in maiorem Ecclesię dignitatē moderatē se gessit tacendo, ut latē probat Belluga *dict. rub. 13. §. tractemus, num. 39. cum seqq.* quo modo intelligendum est, quod dixit Rota in *decif. tradita per Sesse in sua 162. num. 40.*

70

Demum Rex Petrus I. eandem iurisdictionem exercendo de decimis ius dixit in *privileg. 1. & 3. §. 1. & in for. 2. de decim.* sicque passim ab alijs Regibus est assuetum, ut videre est *tot. rub. de decimis in foris, & privil. 98. & 134. Reg. Petri II.* ubi nota cautelam, qua Rex concessit licentiam laicis habendi titulo feudi tertiam decimarum ab Ecclesia, nempe, *sine alicuius servitij præstatione, & quod per eam concessionem, & licentiam non intendit iuri sibi competenti contra Episcopum, Capitulum, & Ecclesiam Valentinam, ex quacumque causa in aliquo derogare,* ut in fine ipsius privilegij 134. expressis verbis legitur. Nec obstat oppositum à P. Rajas *dict. 2. p. sua allegat. num. 29. & seqq.* nam non ex eo quod in Rota Romana aliquę decisiones habitę sint, inferri potest, id consentiente Rege, vel suis ministris fieri, nam Rex non potest impedire ea quę ab Ecclesiasticis fiunt, eo incio. Decimarum causę etiam inter Ecclesiasticos pertinent ad Regem, ut ex superius dictis patet, & fuit definitum per Cancellarium Domenech *die 23. Decembris 1570.* inter Episcopum Dertusensem, & nostrum Militarem Ordinem Montefię. Executio enim decisionum Rotę, numquā permissa fuit in Regno, sicq; nihil obesse potest mera declaratio, quod comprobatur ex dicendis *num. 89.* & ex rescripto Regio adducto per P. Rajas *num. 34.* ibi: *Y por quanto es sin duda que toca a mi jurisdiccion Real el conocimiento de los pleytos Ecclesiasticos, y seculares, y otra mente de qualquier manera.* Nam verba illa, *Ecclesiasticos, y seculares,* non sunt intelligenda strictē, sed cum generalitate comprehensa sub *eis, y otra mente de qualquier manera.*

S E C 3

S Y M M A R I A.

DECIMARVM iurisdictio exercetur per iudicem specialem, num. 71.

Iudex decimarum à Rege nominatur, vel Prorege, in cuius posse præstat iuramentum, num. 72.

Iudicis decimarum primordia, num. 73.

Iudex decimarum creatus ex mero executore, num. 74.

Iudex decimarum an sit executor iurisditionis Ecclesiasticæ, num. 75.

Iudex decimarum, de quo prima mentio est in foris, à Rege habuit cõmissionem, num. 76.

For. 4. de decimis expenditur, num. 77.

Iura debent interpretari, vt contrarietas evitetur, num. 38.

For. 8. & 9. eod. titul. explicantur, num. 79.

Curia causarum decimalium profana est, licet reperiatur intra domum Prælati, num. 80.

Iudex decimarum, actuarius, caterique ministri inferiores, laici sunt, num. 81.

Dominus vilis proventuum huius Curie emphiteuta est Domini Regis, num. 82.

Curia decimarum separata reperitur à Curia ordinarij Ecclesiastici, num. 83.

Traditio, neque operatur, neque adest, vbi realis existentia cernitur in contrarium, num. 84.

Iurisdictio Ecclesiastica bonam fidem agnoscendo, à procedimentis abstinetur, num. 85.

Iudex decimarum cognoscit in tota Diœcesi Valentina, num. 86.

Idem in Diœcesi Segobricensi, num. 87.

In Vertusensi Diœcesi cognoscunt Ordinarij oppidorum, num. 88.

In Oriolensi ad Regem pertinet iurisdictio, num. 89.

Rescriptum Regium memorabile Philippi II. quoad hanc iurisditionem Oriolens. ibidem.

Oriolens. Episcopus, eo quòd pars illa Regni à Regibus Castellæ aliquando possessa fuit, non comprehendi sub concessione contendit, num. 90.

Rex Iacobus Regnum Murcia, eamque nostri Regni partem Sarra-
cenis

- cenis eripuit, num. 91.*
Idem Rex genero tradidit eam Regni partem cum iure decimarum.
num. 92.
Regnum Navarra cum decimis transivit in ditionem Castellæ, n. 93.
Orcelis pars cum protestatione tradita Regi Alfonso fuit, num. 94.
Respondetur ad contraria, num. 95.
Valentia antequam à Domino Reg. Iacobo expugnaretur, expugnata fuit à Cide, num. 96.
Murciæ Regnum antiquitus sub ditione Aragonum erat, num. 97.
Immunitatis Ecclesiæ argumentum non valet ad decimas, nam est separatum, num. 98.
Cognitio bonorum de realengo apud laicos est in Oriolensi Episcopatu, num. 99.
Amortizationis ius solvitur ibidem, num. 100.
Decimas esse Ecclesiasticas, non potest esse favorable Episcopo quoad fructus num. 101.
Trium Aularum decisiones circa prædicta, num. 103. & 104.
Rex cognoscit de questione agitata versus Clericum, vel Ecclesiam super re donata ab ipso Rege, num. num. 103.
Decimarum cognitio est regalia reservata superiori, num. 105.
Decisio Senatus comprobans omnia de decimis tradita, ad literam traditur, ibid.
For. 15. de rebus non alienand. expenditur, ibi, Reals, è vehinals; num. 106.
Bellugæ doctrina in his examinatur, num. 107.
Onera Realia, & vicinalia quæ, num. 108.
Clerici acquirentes bona de realengo tenentur disponere inter laicos; num. 109.
Clerici succedunt proximioribus ab intestato in bonis de realengo, & è contra, non autem fiscus, num. 110.
Amortizatio quid, num. 111.
Thomæ de Bene doctrina explicatur, num. 112.
Quindennium quid, num. 113.
Ratio disparitatis inter hæc iura, num. 114.
Quindennium an debeat ex bonis fideicommissis suppositis, nu. 115.
Fideicommissi constitutio de bonis emphiteuticis valet, ibid.
Etiam in præiudicium domini directi, num. 116. & 118.
Contrarium, num. 117.

Affira

Affirmativa moribus apud nos recepta, num. 119.

Quindennia consuetudine introducta, num. 120.

Differentia fideicommissi à manu mortua, num. 121.

Bona fideicommissi plerumque alienantur, num. 122.

Bona Ecclesiae, aut vniuersitati quasita inalienabilia sunt, num. 123.

Decisiones quoad hæc, num. 124.

Decisio Senatus supremi, quoad præstationem quindenij absolutè à manu mortua, num. 125.

Novaliarum decimæ nostris Regibus concessæ, num. 126.

Concessio Apostolica de decimis Novalium, num. 127.

Doctores de hac re tractantes, num. 128.

7 1 **H** A R V M decimarum iurisdictio ad Regem spectans exercetur per Iudicem decimarum causarum, qui à Rege, seu eius Locumtenente nominatur, Belluga dict. rab. 13. vers. Restat, num. 12. & 13. vbi Borrel. Dñs Cerdan in veriloquio cap. 12. §. 5. vers. Præsupuesto ad finem, cum
7 2 notatis lit. A. pag. mihi 178. Dominus Leon dict. decis. 3. per tot. præcip. num. fin. & in posse ipsius Locumtenentis Regis iuramentum præstat in ingressu sui officij, vt notum est.

7 3 Principiam huius officij adeò exiguum fuit, vt non Iudex, sed Licitor decimarum nominaretur, vt in for. 3. cum pluribus seqq. de decimis. Tuncque, vt percipitur ex ipsis foris, erat merus executor, vel tantum cognoscebat de executivis causis
7 4 earum: sed postea cum ei concessa fuisset cognitio ipsarum causarum, ac primarum venditionum fructuum decimarum, & debitorum ratione earundem privil. 55. Reg. Petri II. expedito ann. 1349. vt in nostro text. apparet, inde est, quòd Iudex iam propriè nominetur, ita vt, ab eo tunc, iuris peritus sit, vnde in for. 120. Cur. anni 1564. de eo tanquam de Iudice expressè loquatur.

7 5 Sed respectu istius dispositionis aliqui etiam dubitant, an eo tempore quo executor erat, iurisdictio Ecclesiastica, vel Regalis censeretur, & an iurisdictio eius emanata dicatur ab Ecclesiastica, vel seculari? nam curiam habet intra domum Metropolitanam, ibique ius dicit, suntque aliqui fori, in quibus de iurisdictioe Ecclesiastica ab eo executione expressa habetur, traditioneque Ecclesiastici asserunt, pro-

probari nominationem istius iudicis ad Ecclesiam aliquando pertinuisse.

7 6 Sed his non obstantibus nemo est, qui nesciat à Domino Rege creari, sicut creatus fuit semper. Prima enim mentio, quæ in foris de eo reperitur ante dispositionem *dict. privil. 55. R. Petri II. adest in for. 3. de decimis*, conditum à Rege Petro II. anno 1342. ubi expressè dicitur ab ipso Rege commissio- nem habuisse Petrum Antist, qui Portarius ipsius Regis erat, de quo etiam meminit *dict. privil. 53*. In decreto verò *for. 4. ead. rub.* concessum fuit Episcopo, & Capitulo Valentino, quòd licet ab ipsis tunc eligeretur, sibi Rex reservabat ius variandi ad instantiam ipsius Capituli, & Episcopi, & hoc iure proponendi vñ fuere per aliquòt tempora, sed postea ab eo Episcopus, & Capitulum sponte recesserunt, & ita hodie solus Rex nominat, sive Prorex in eius locum.

7 7 Neque obstabit si dicas, ex *dict. for. 4.* deduci, Iudicem, seu Licentem decimalium causarum, executorem esse rerum iudicatarum ab officialibus Ecclesiasticis: nam non ex hoc inferri potest, ad officialem Ecclesiasticam iurisdictionem causarum decimalium pertinuisse; quia præterquam quòd respondit Dominus Leon *dict. decis. 3. num. 27.* forus non loquitur tantum de decimis, earumque contractibus, sed etiam de alijs iuribus, atque proventibus Ecclesiasticis, ibi: *De contractes sobre arrendaments de les decimes, è primicias, è altres rendes Ecclesiasticas.* Quæ verba sunt innarrativa facta ab eodem statu Ecclesiastico, & sic verba decreti Regij ipsius actus Curia, ibi: *sia executor del que sera jutjat per los officials Ecclesiastichs*, non ad decimas, & primitias, quarum causæ ad Ordinarium Ecclesiasticum non pertinebant, referenda sunt, nam Licentor iam executor erat earum rerum, sed cù eò tunc respectu aliorum iurium Ecclesie Licentor nollet se intromittere, Ecclesia supplicavit, ut ea quæ iudicata fuerint per ipsum Ecclesiasticum

7 8 Licentor ipse exequeretur, ita, ut exequeretur causas decimales, & Rex concessit, ut etiam esset executor earum rerum, nempe aliorum iurium, & reddituum Ecclesiasticorum. Alias enim eo simplici verbo omnia prædicta destruerentur, quòd non est dicendum: nam semper ea interpretatio sumenda est, per quam contrarietas, atque correctio iurium vitetur, l. *sa*

quan-

si quando, C. de inoffic. test. Cap. cum expediat de elect. in 6. pluribus Barbof. axiom. 68. num. 3. & 5.

79 Vnde ceteri fori, hoc est 8. & 9. (qui etiam actus Curiz sunt) de decim. in hoc sensu accipiendi sunt, nam eo ipso quo Licitor, sive Iudex decimalium causarum sit executor, non solum ratione earum, sed iurium Ecclesiasticorum, vt ex dict. for. 4. patet: decreta for. 8. & 9. in eodem sensu accipienda sunt, eodem thmate retento, vt ex litera ipsorum apparet, nam limitativè loquuntur for. 1. ibi: *Entenent à dir de aquelles que pertanyen als dics Ecclesiastichs no exempts,* & for. 9. ibi: *Si serà lo recors per exces com es lo que serà jutjat per lo dit jutje Ecclesiastich.*

80 Nec relevat, quod Curia causarum decimalium, adest intra domum ipsius Przlati, nam per hoc non immutatur natura iurisdictionis. Est enim moderamen, quo vfi fuerunt Reges Aragonum in exercitio eiusdem iurisdictionis ad maiorem Ecclesie reverentiam, vt respectu infeudationis diximus. Quod absque dubio originem sumpsit ab eadem sententia lata in causis decimalibus per Dñm Regem Iacobum I. contenta in dict. for. 1. nam fuit lata, vt dixi in eadem domo Przlati.

81 Quid enim obesse potest situs Curiz vbi ius dicitur, si iudex laicus est, & sic similiter actuarius, ceterique administri? Argumentum enim, quod desumitur à loco, de quo Barbof. in argum. iur. loco 65. argumentum tantum est, & leve, quod non valet in claris. Et in quo magis elucescit natura ipsius Curiz, est in eo quòd proventus ipsius ad scribam pertinentes ex Regia cõcessione actualiter possidet egregius frater colendissimus Comes de Sinarcas, Vicecomes de Villanova, & Chelva, tanquam dominus utilis ipsorum, dominium directum Regiz Maiestati recognoscendo, qui iura ipsa locare palam solet, scribamque constituere pro libito: & anno 1643. vel 1644. quia inter cetera bona dom⁹ ipsius Comitum, iura hzc maioratui perpetuo supposita sunt, in Curia Baiuliz generalis, R. Patrimonij Procurator exigere à dicto Comite ius quindennij conat⁹ fuit, sub prztextu, quòd ex suppositione maioratui, vel fideicomisso perpetuo inalienabilia remaserunt, & sic ad manum mortuam pervenisse credebat. Sed quoniam ius quindennij, vt statim dicemus, ex conventionem, vel consuetudine introductum fuit, quz non fuit probata quoad bona

194 De regim. Reg. Val.

- bona fideicommissa supposita Comes obtinuit. In qua causa cum prosequeretur antequam Comes, & ego affinitate coniungeremur, testimonium dixi ab eodem Comite productus. Demum licet intra domum Przlati Curia decimarum adsit, separata est à Curia Ordinarij Ecclesiastici, in qua omnes causæ ad eum pertinentes ducuntur, & declarantur: signum evidens, quòd cognitio decimarum est separata à iurisdictione Ordinarij; si enim Ordinarius Ecclesiasticus de decimis diceret, omnia coniuncta forent, atque adeo hæc differentia, & distinctio aliquid sibi vult, quod negari non potest; ob quod ratione cõstitutionis Curiz nullatenus argui potest ad favorem iurisdictionis Ecclesiasticæ.
- § 3 Nec de aliqua asserta traditione curandum, tum quia quid certum à nemine affirmatur, tum etiam, quia rumor quivis, si adsit, przvalere non potest adversus observantiam, quam omnes in contrarium sensu corporeo percipiunt, nam nõ solum Iudex przdictus laicus à Rege nominatus de decimis cognoscit, sed Regia Audientia, tam in secunda appellationis instantia, quàm in prima, mediante evocatione, vt dixi, hoc eodem cap. §. 2. num. 34. & quamquam iurisdictione Ecclesiastica aliquando intentat in causis decimalibus se intromittere; semper succubit. De anno 1647. expeditæ fuerunt literæ monitoriales per Curiam Ordinarij Ecclesiastici Valentini, versus quosdam particulares villæ de Carcaxent, in causis decimalibus, & cum eo tunc Filci Regij Advocati munere fungerer, contentionem suscitavi, literasque contentionis Senatus decrevit, quibus Ecclesiasticus monebatur, quòd literas suas cassaret, & annullaret, aut contentionem firmaret iuxta concordiam: quibus iniunctis Ecclesiasticus à procedimentis se abstinuit, & plures sententias per Curiam Regiam obtentas coram Cancellario in libris ipsius invenies, quarum vnam refert Dñs Leon dict. decis. 3 in fin.
- § 4 Sed quoniam in dict. privil. 55. R. Petr. II. iurisdictione concessa fuit Iudici causarum decimalium ad Dioccesim Valentini, videndum est, quomodo exerceatur in alijs Dioccesibus intra Regni confinia contentis. Quoad Segobricensem, cum ab ipsa Diocesi Valentina eius districtus tempore erectionis Episcopatus detractus fuisset, inde est, quod idem ibi obser-
- § 5
- § 6
- § 7

obſervetur. In parte autem Diœceſis Dertuſenſis, quæ in Regno cadit, cõgnoſcunt Iudices ordinarij oppidorum; reſpectu verò Oriolenſis Diœceſis iuriſdictiõ Eccleſiaſtica rem claram pluribus turbare conatur, aſſerẽdo ſub hac diſpoſitione minimẽ contineri, eo quòd illa pars Regni detracta fuit à Diœceſi Cartaginẽſi, & Regibus Caſtellæ aliquando adquiſita: at tamen habemus perſpicuũ, & memorabile reſcriptũ Domini Regis Philippi II. directũ Excellentiſſimo Marchioni de Aytona, tunc Proregi, quod licet tradat dominus Cerdan, *ad finem dict. cap. 12.* vt eius memoria revocetur, tenorem ipſius non inaniter repetere necesse habeo.

E L Rey.

Ilustre Marques, Primo, mi Lugarteniente, y Capitan general, no he tenido noticia de la lite que se trata en Roma a instancia del Obispo de Origuela contra los Duques de Maqueda, y Pastrana, Marques de Terranova, y Conde de Elda: y que su Santidad huviesse proveido secresto de diezmos, hasta que me lo han hecho saber los interessados. Y porque el conocimiento sobre los dichos diezmos toca solamente a mi jurisdiccion Real, y assi no se ha podido proseguir en Roma, ni delante ningun juez Ecclesiastico, escribo a su Santidad mande revocar el dicho secresto, y remitir a mis oficiales Reales el conocimiento de la dicha causa: y si bien creo que lo concederá por ser assi conforme a justicia, pero porque podria ser que antes que llegassen mis cartas se huviesſen despachado Bulas en execucion del dicho secresto, y de vna declaracion que ha hecho la Rota sobre los diezmos, os encargo que esteis muy advertido, que qualesquier Bulas que llegaren tocantes a esto, las detengais, sin permitir que se executen: antes bien ordenareis por la forma que se acostumbra, se requiera al Obispo, si estuviere en esse Reyno, y sino a su Vicario general, ò a la persona a quien viniere remitida la execucion de dichas Bulas del secresto, que firme contencion sobre ello con la jurisdiccion Real, y que el Fiscal baga las diligencias necessarias hasta compelerle a que lo cumpla. Y porque podria ser que con las dichas Bulas acudiesſen al Obispo de Origuela, le escribo en esta conformidad la que va aqui, remitirselabeis, encargandole el cuidado que deve tener desto, y que dello serẽ muy servido, como de negocio en que se trata de la mayor preeminencia,

D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1.

R

y rega

y regalia que tengo en esse Reyno. Dat. en San Lorenzo à 21. de la-
lio 1590.

YO EL REY.

Vt. Frigola Vicecancel.

Vt. Terca Reg.

Vt. Pellicer Reg.

Vt. Quintana Reg.

Franqueza Secretario.

- 9 0 Sed hoc non obstante Episcopus Oriolensis semper con-
tendit ad se iurisdictionem pertinere, ea nimirum ratione,
nempe, quia illa pars Regni primum pertinuit ad Reges
Castellæ, eo quod licet Aragonius Iacobus Rex ab infideli-
bus vindicasset, sed Alfonso Castellæ Regi genero acqui-
sivit, ob quod non contineri in concessionibus Aragonijs
Regibus factis contendit, deducens id ex his quæ tradit Ma-
riana lib. 13. cap. 15. alijque historici. At tamen hoc non obest,
nam ut ex concessionibus supra traditis patet, nullâ limitatio-
nem habuit privilegium Pötificium Regibus Aragonijs in-
dultum, sed quidquid à Sarracenis eripiebāt, sibi cum deci-
9 1 mis adquirebant. Dubitari non potest Regem Iacobum to-
tum Murciæ Regnum à manibus Sarracenorum eripuisse,
sicque decimas in ea Regni parte, quam tunc conquæsit, sibi
comparavit armis: licet enim postea genero tradiderit cum
eodem privilegio traditum fuisse dicendum est, sicut Navar-
ræ Regnum, quod Aragonij virtute eiusdem concessionis,
9 2 sibi cum decimis adquisierunt, ut probant relati per Dida-
cum Antonium Frances in pastor. interno part. 3. dict. voto 2. uu.
5. Quamvis postea ditioni Castellæ sit quæsitum, nihilomi-
9 3 nus privilegium decimarum retinent; ergo idem omnino di-
cendum, quoad partem nostri Regni, præsertim, cum licet
tradita fuisset Regi Castellæ, fuit ea protestatione, ut pars
huius Regni ad Aragonium pertineret, ut tradunt nostri
historici, præsertim Montaner in sua histor. cap. 184. & 185.
& quod magis est in sententia arbitrari, de qua Viciana 3.
9 4 part. fol. 162. quam etiam tradit Escolano lib. prim. dec. 1. cap.
22. & meminit Zurita in indicibus Latin. lib. 2. ann. 1304.
& Ma

& Mariana lib. 15. cap. 7. pronuntiatum fuit, quòd Staberus Fluvius (nunc Segura) communis terminus erat Aragoniz, & Castellz, atque adeo quz sita fuit ea pars cum decimis á Jacobo Primo, & cum eisdem recuperata à successoribus.

95 Nec relevat si dicas ante expugnationem Iacobi Regis iam Regnum Murciz Regibus Castellz adquisitum fuisse, vt colligitur ex Mariana dict. lib. 13. cap. 15. ibi: *Dum his alterationibus agendi opportunitas elabatur, Mauri & sua sponte incitati, neque ignari quorsum tanta molitiones spectarēt, in Contestanis Murcia arcem occupant, aliaque oppida, quæ eo tractu nostrorum præsidijs obtinebantur.* Nam præterquam quod inde non sequitur Castellanum tunc dominari nostri Regni parti, de qua est quzstio, argui ex hoc non valet, quod sine decimis quz sita fuisset ab Aragonio; quia idem respectu vrbis, & totius Regni dici poterat, nam Cidus Rodericus Diaz Valentiam adquisivit anno 1081. vt Mariana lib. 10. cap. 4. cæterique historici tradunt, sed non ex hoc dubia redditur adquisitio decimarum, quoad ipsam Valentiam, nam postea infideles eam occuparunt: sic similiter, quamvis partem suprascriptam Regni Castellz Reges obtinuissent, dum postea á Mauris occupata fuisset; vt ex suppositione traditur, vtiliter Iacobus eam ab ipsis eripiendo decimas acquisivit.

97 Et si causa antiquior quzrenda est; antiquius est ius Aragonensium in ipso Regno Murciz, nam amissionem, de qua testatur Mariana dict. lib. 13. cap. 15. ponit anno 1262. at anno 1472. iam Reguli Murciz, tanquam vassalli Aragonij, vestigal pendebant, vt tradunt Mariana lib. 11. cap. 12. Zuri. 2, & Don Ioannes Briz in dict. histor. Ioannis Rupensis lib. 1. cap. 57. sed cum omne ius proveniat ab expugnatione Regis Iacobi Primi, inde est, quòd eò ipso quò Regnum ab infidelibus eripuit, decimas quz sivit, quod pariter procedere in ea Regni parte est affirmandum.

98 Nec argui valet, eò quòd diversum ius circa immunitatem Ecclesiarum observatur in ea Regni parte ad Oriensem Diocesim pertinente, quam in reliquo Regni, nempe quod ibi, sicuti in Castellz Regnis, omnes ædes fruuntur immunitatis privilegio, apud nos verò tantum præcipua cur-

iusvis oppidi Ecclesia, *ex for. 4. de his qui ad Eccles. confugiunt* nam à separatis fit illatio; immunitas enim Ecclesiarum nil commune habet cum decimarum concessione, neque
 99 pendet à Regni expugnatione. Vrgentius enim contra intentionem Episcopi argui valet, eo quòd in eius Diœcesi observantur admodum omnia disposita quoad bona *de realengo*, & eorum fructus, ita vt Iudex laicus cognoscat, etiam si ab Ecclesiastico, vel Ecclesia possideantur, vt declaratũ, atque decisum reperitur per Regium Cancellarium sententia diei 18. Iulij 1641. in causa Iuratorum villz de Novelda, & Filci Regij Procuratoris, cum Filci Procuratore Curiz Ecclesiasticæ Oriolens. & sententia diei 19. Aprilis 1644. in causa Sindici Capituli Oriolens. cum Regio Filco.

101 Neque ita favorabile erit obtinere Episcopo; vt creditur: nam vt plurimum hoc medio consequi poterat decimarum augmentum in oppidis ditionis contentorum in Regio rescripto. Sed eò ipso quò decimæ retineant naturam spiritualitatis, omnes Ordines, tam Mendicantes, quàm Monachales, aut Militares virtute privilegiorum à Sede Apostolica concessorum exemptionem à solutione decimarum consequerentur, vt patet ex traditis à Solorzano *dict. cap. 21. per tot.* Quare Ecclesia Valentina constanter defendit minimè decimas ex concessione Regia ad favorem Ecclesie effectas fuisse Ecclesiasticæ iurisdictionis, vt apparet in dicta allegatione Doctoris Thomæ Simancas.

102 Vnde cum Episcopus Oriolensis Regiz Maiestati exponeret ad se iurisdictionem causarum decimalium pertinuisse in sua Diœcesi, ac per consequens coram eodem tractandam esse quæstionem, quam Ecclesia movere intentat versus successores contentorum in dicto Regio rescripto, ratione perceptionis decimarum, quæ hodie ibidem solvuntur in pecunia ex antiquissima conventionione, Dominus Rex consuluit Senaturn nostrum, & ex resolutione trium Aularum responsum fuit ad Regem pertinere iurisdictionem, tum quia ad Procures relatos decimæ pertinuerunt ex Reg. largitione: & quæstio agitata super re donata à Rege, coram Rege tractari debet, etiam si lis contra Clericum, vel Ecclesiam vertatur, laté Cevallos *com. contr. com. q. 822. n. 22.*

CUM

104

cum plur. seqq. Don Ioan. Castillo *de tertijs cap. 12. per tot.* Salgado *de retentione Bullar. par. 3. cap. 1. num. 144.* tum etiam ex supra predictis, & alijs. Et dum hæc resolutio caperetur in Senatu, repertum fuit per nobilem Decanum dominum Don Franciscum Bono aliud responsum ipsius Senatus, ex resolutione triū Aularum, quod factum creditur triginta annos abhinc, quo idem respondebatur; in hac enim decisione non interfui, eo quod tanquam gener Illustris Marchionis de Orani, domini, ac patris mei colendissimi, qui nunc possidet Baroniam de Monover, tempore illius rescripti ad matrem Ducissam de Paltrana spectantem, ab interventu abstinui. Et quamquam nil addi potest, non abs re erit, quòd notetur sententia Regij Cancellarij diei 8. Maij 1646. in causa contentions ortæ inter Regiam Curiam Gubernationis Oriolensis, & Curiam Ecclesiasticam eiusdem, qua declaratum fuit, admitendam esse contentionem ratione iurisdictionis decimalium causarum, nempe tertij decimi eiusdem Diocesis: sicque firmissimum manet, etiam in Episcopatu Oriolensi ad Regios Iudices iurisdictionem pertinuisse, per quos exerceatur non est liquidum. Nobilis dominus Don Michaël Vives, qui fuit Iudex causarum decimalium, asserit Iudicem ipsum ibidem cognoscere, Episcopus negat, & ad se cognitionem pertinuisse affirmat, & quia expectatur exitus huius causæ, tunc decisionem tradere curabo.

105

Ratio ob quam Gerens vices Gubernatoris cognoscere de decimis non potest, vt foro nostro habetur, ea nimirum est, nam cum sit suprema regalia, superiori reservata est, & sic Regiz Audientiz, vt dixi hoc *cap. §. 2. num. 42.* Quæ omnia comprobantur decisione Senatus sub examine Nobilis Dñi Don Cosmæ Gombau sententia Regia sequenti.

XPS.

ATTENTO quòd scriptura posita coram Iudice decimalium per fratrem Laurentium de Vea, Sindicum, & procuratorem domus Professæ Societatis Iesu presentis vrbis, & procuratorem administratorum bonorum quondam domnæ Elisabeth de Mompalau, die decima octava Augusti, anni millesimi sexcentissimi quadragesimi quinti, fuit deductum, quòd dicta domna Elisabeth de Mompalau, instrumento recepto per Paulum Viziedo Not. die

R 3

vige

vigesimo Maij millesimi sexcentissimi vigesimi octavi, donationem fecit Provinciali dictæ Societatis huius Provincia Aragonum, omnium suorum bonorum, ut ipse vnâ cum Præposito dictæ domus Professæ illa administraret, & fructus distribueret in constructionem eiusdem domus, & ædificationem alterius domus Probationis in præsentis civitate instituendæ, & in alia diversa opera pia ibidem memorata, inter qua recadit quædam domus, cum sexaginta iugeribus, sive casticiatis terra, sita, & sitis in termino loci de Torrent, ex quarum fructibus iuxta Apostolicas concessiones Pauli Tertij, Pij Quarti, Gregorij Decimij, nulla debetur decima primitia, redesima, nec aliud ius ad dominum expectans, & his, & alijs pluribus privilegijs non obstantibus exiguntur decimæ ex fructibus dicti prædij rustici, per conductores decimarum primitiæ, & aliorum iurium contraveniendo exemptioni in dictis privilegijs Apostolicis contentæ, & consequenter illorum vigore postulatum fuit, quòd declaretur, dictam Societatem, & administratores præfatos non teneri solvere dictas decimas, primitias, & alia iura ex dictis bonis donatis, & alijs quibuscumque designatis pro utilitate, & subventionem dictæ Religionis, veluti pro ipsis Religiosis ornamentis, libris, alimentis, luminaribus, & alijs vsibus, & necessitatibus, & condemnari dictos conductores, & collectores ab ipsis deputatos, quòd restituant frumentum sumptum ex area sita in termino dicti loci de Torrent, vnâ cum expensis, ut fusius in dicta petitione continetur, quæ fuit iniuncta Vincentio Sentiment Presbytero, Sindico, & procuratori Archiepiscopi, & Capituli Metropolitanæ Ecclesiæ præsentis Civitatis, & procuratori Hieronymi Viñals, & Ludovici Barrera conductorum decimarum, & Nicolao Flaix Presbytero, procuratori Præceptoris præceptoris dicti loci de Torrent, ac Ioannè Cabrejas Presbytero, Rectori Parochialis Ecclesiæ eiusdem loci, & postea ad hanc Regiam Audientiam extitit evocata, & utrobique validè per eos fuit contradictum præmissæ exemptioni, in qua causa se inmiscuit Procurator patrimonialis suæ Maiestatis, die decimasexta Iunij millesimi sexcentissimi quinquagesimi dictum Archiepiscopum, & Capitulum coadiuvando pro suo interesse. Et attento, quòd privilegijs notarijs Apostolicis Alexandri Secundi, Gregorij Septimi, & Urbani Secundi, fuerunt Dominis Regibus Aragonum concessæ decimæ, & primitiæ omnium Ecclesiarum, & terrarum, quas è manibus Sarracenorum eriperent, & per Serenissimum Dominum Regem Iacobum Primum, à quo præsens Regnum à faucibus dictorum Sar-

racenoꝝ

vacenorum fuit recuperatum, concessa fuerunt primitiæ Rectoribus Ecclesiarum Parochialis, & duæ partes decimarum concessa fuerunt dictæ Ecclesiæ Metropolitanae presentis vrbis, sive tunc Episcopo, & Capitulo illius ex omnibus fructibus presentis Diocesis, pro dotatione illius, retinendo tertiam partem dictarum decimarum, in cuius possessione notoriè existit Religio Hierosolymitana, percipiendo illam dictum Præceptorem præceptorie de Torrent in eius termino: & ita constat, dictas decimas, & primitias fuisse, & esse profanas, & temporales, cum semper eandem naturam, & qualitatem temporalem, & profanam, quam sumpserant retinuerint, quamvis ad dictas Ecclesias, & Ecclesiasticas personas pervenerint iuxta foros Regni, tanquã de realenco, & à Regio patrimonio processa: & pariter constat, dictum Archiepiscopum, & Capitulum, Rectorem, & Præceptorem, ac conductores illorum, habere intentionem fundatam ad exigendas dictas decimas, & primitias ex fructibus dicti prædij rustici, & aliorum quorumcumque bonorum per dictam Societatem Iesu, & dictos administratores bonorum dictæ domnæ Elisabeth de Mompalau possessorum in termino dicti loci de Torrent, & alijs partibus presentis Diocesis respectivè. Attento etiam, quòd licet in dictis indultis Apostolicis Pauli Tertij, Pij Quarti, & Gregorij Decimitertij, in processu exhibitis, concessa extiterit dictæ Societati, & domibus illius exemptio à solutione decimarum cum amplissimis clausulis derogatorijs in illis expressis, attamen in nullo eorum repetitur aliqua specifica mentio dictorum privilegiorum Apostolicorum anteriorum, quibus dictæ decimæ, & primitiæ ad Dominos Reges Aragonum pertinuerunt, nec dictarum concessionum à Domino Rege Iacobo Primo factarum dictis Archiepiscopo, & Capitulo, ac Rectoribus Parochialium, nec possessionis tertie partis decimarum, in qua existit dicta Religio Hierosolymitana, in dicto termino loci de Torrent, quod erat omnino necessarium, ut in dicta exemptione à solvendis decimis, huiusmodi decimæ, & primitiæ comprehenderentur, quæ non de iure communi, & ordinario, sed de iure speciali, cuius in dictis Summis Pontificibus præsumitur ignorantia, ad præfatos Archiepiscopum, & Capitulum, Rectorem, & Religionem Hierosolymitanam expectant; non enim huiusmodi exemptiones ampliandæ sunt, sed strictè intelligendæ, ut quanto minus possint læsionem inferant, & præcipuè cum ex causa onerosa, tam ad dictos Dominos Reges Aragonum, quàm ad dictas Ecclesias ex concessionibus illorum pervenerunt, nimirum ad Domi-

nos

nos Reges, pro invitandis illis ad Sarracenos acrius debellandos, & pro tot sumptibus belli facilius perferendis, & ad prædictas Ecclesias pro illarum dotatione, cum aliquibus oneribus, & pro implemento voti, & promissionis præcedentis factæ pro auxilio obtinendo à Prælati, & alijs ad finem, & effectum eiusdem expugnationis consequendæ. Ob quam causam magis credendum est, dictos Pontifices non habuisse præ oculis dictas concessiones Apostolicas decimarum, & primitiarum, & donationes Regias, quando dictam exemptionem Religionis Societatis Iesu concesserunt à solutione decimarum, & consequenter absque speciali, & specifica illarum mentione non est censendum illis derogari voluisse cum dictis privilegijs: nec clausula derogatoria, quibuscumque verbis prægnantibus in illis appositæ, sufficiunt ad extendendum dictam exemptionem ad hæc iura specialia, quæ præsumuntur incogitata, & ignorata à concedentibus, & à quibus non solet, nisi cum magna difficultate exemptio concedi. Attento insuper, quòd respectu dictarum duarum partium expectantium ad dictum Archiepiscopum, & Capitulum considerabile vertitur regium interesse in illarum conservatione, & non diminutione, propter ius patronatus dictæ Metropolitanæ Ecclesiæ, quo ex eisdem Apostolicis privilegijs, & dicta dotatione potiuntur Domini Reges. Et explorati iuris est, quòd ubi vertitur Regum aliquod interesse, non inducitur derogatio alicuius iuris absque specifica mentione dicti interesse, propter præminentiam, & excellentiam eorum. Attento ulterius, quòd iuxta dictam donationem factam per dictam domnam Elisabeth de Mompalau dicto Provinciali Societatis Iesu præsentis Provinciæ, asserti non potest, dicta bona donata adhuc pervenisse in dominium dictæ Societatis, aut alicuius domus illius, cum ad præsens dictus Provincialis unà cum dicto Præposito domus Professe præsentis urbis, dumtaxat sit administrator dictorum bonorum, & ita dicta exemptio Apostolica adhuc suffragari nequit; illa enim tantum est ex bonis, quæ in dominio dictæ Societatis, aut alicuius domus illius actualiter existant. Attento ultimo, quòd ut dicti administratores dicta bona administrare valerent, & in dicta opera pia convertere, necessariū fuit, iuxta foros Regni obtinere Regiam licentiam, quam obtinuerunt, expeditam Matrini die vigesimo Iulij millesimi sexcentissimi trigesimali tertij, per dictum fratrem Laurentium de Vea prævio nomine in processu exhibitam, in qua expressa appositæ fuit conditio, quòd dicta bona transfirent in dictos administratores cum suo onere reali, secundum forum Valentie. &

quod

quod remanerent perpetuò cum dicto onere reali, ut antea erant: & sic cum onus decimarum, & primitiarum colligendarum ex fructibus prædiorum, sit onus reale ipsis bonis inherens, & ad quemcumque possessorem, etiam Ecclesiasticum transiens, necessario dicendum est, nullam exceptionem decimarum, & primitiarum vigore dictarum concessionum Apostolicarum suffragari posse dictis administratoribus, & Societati respectu dictorum bonorum cum dicta licentia adquirentium, aut adquirendorum, cum non potuerint, nec possint ea acquirere, nisi cum dicto onere reali, cui dicta exemptio, casu quo aliàs dictas decimas, & primitias contineret, repugnat: propter quam repugnantiam, & incompatibilitatem existimandum est à dicta asserta exemptione fuisse recessum tempore acquisitionis, nec aliter possunt dicti administratores dictam acquisitionem conservare, quàm parendo dicto oneri solvendi decimas, & primitias, ut antea solvebantur ex fructibus eorum, & consequenter dicta exemptio operari nihil potest, quoad dicta bona taliter acquisita, & acquirenda, ut manere debeant, ut antea, perpetuò supposita, & subiecta oneri reali solvendi decimas, & primitias, cum quo acceptata fuerunt, & sine quo necessario dimitti debent, nec amplius retineri valent, iuxta eandem Regiam licentiam, ex quibus omnibus venit, ut infra declarandum. Idcirco, & aliàs, deliberationem, & conclusionem in Sacro Regio Concilio sumptam insequendo, pronuntiamus, sententiamus, & declaramus, cum interventu Magnifici Regij patrimonij Advocati, instantiam factam per dictum fratrem Laurentium de Vea prævio nomine in præfata scriptura, posita coram Iudice decimarum die decimo octava Augusti, anni millesimi sexcentissimi quadragesimi quinti, non remanere iustificatam, nec de iure procedere, ac locum habere respectu decimarum, & primitiarum, ac aliorum Iurium realium, ad quæ iuxta dictam Regiam licentiam amortizationis, aut aliàs teneantur dicta Societatis Iesu domus Professa, & dicti administratores actores, imò repellendam fore, & esse, ut cum præfenti repellimus, & dictis actoribus perpetuum silentium imponimus, & neutram partium in expensis condemnamus.

D. Franciscus Bono pro Reg.

V. D. Cosmas Gombau.

V. Arques.

V. D. Michael Vives.

V. Monllor R. P. Advoc.

Hucusque Senatus noster Regius, qui eruditè (ut de more habet) ad propositum litem satis vexatam decidit Regia hæc

len-

sententiâ, publicata per Eusebium de Benavides R. mandati Scribam, die 6. Novembris 1653. Valent. Instâte Iosepho Ragonès Not. Sindico, & procuratore, & alijs nominibus, &c. quz mirificè superiora, vt diximus, confirmat.

- 106 Sed ne aliquid intactum relinquamus, aliqua, quz ex prohibitione acquirendi bona *de realengo* diminuant breviter tractemus. Iam dictum est, quòd si adquiruntur, ea lege fit, vt iudicium Regiz iurisdictiones subeant. Videamus nunc, quæ onera sint illa, ad quz solvenda Clerici tenentur ratione eorum bonorum ex *dict. for. 15. de rebus non alienandis*, ibi: *Reals, è vehinals*. Belluga in *dict. rub. 14. S. nunc videamus, num. 11.* interpretatur onera regalia, & personalia. Et labitur omnino;
- 107 nam Clericus numquam ratione personæ ad onus aliquod teneri potest, absque Pontificis decreto, & auctoritate, sicque neque ad onus regium absolutè, nam Rex non habet iurisdictionem in eos, & aliquando onera regia respiciunt personam, atque adeo neque de onere Regio, vel regali, neque personali loquitur forus, sicque verba illa, *Reals, è vehinals*, interpretari debent de onere reali, quod rem sequitur, sive ad
- 108 quod res ipsa tenetur, quz aliàs munera, sive onera patrimonialia dicuntur. *l. fin. S. Patrimoniorum, ff. de muneribus, & honoribus*. Quando enim res aliquo onere gravatur, tunc transit cum illo onere, quod non est contra libertatem Ecclesiasticâ, pluribus comprobatur Solorçano *dict. cap. 21. num. 28. cum seqq.* Don Francisco Amaya in *l. 1. & 2. num. 2. & 14. cum seq. C. de de anno. & trib. lib. 10. Curtel. de immunit. lib. 2. quest. 39. per tot. P. Castro Palao in oper. mor. tom. 2. tract. 12. dispus. vnic. punct. 9. nu. 1. Petr. Gregor. de Repub. lib. 3. cap. 7. nu. 37. cum plur. seqq.* Onus autem vicinale est species oneris realis, *dict. l. fin. S. praterea*, nempe quâdo civitas, vel oppidum imposuit onus vicinis, ita vt nō personz cohæreant, sed vnusquisq; pro mensura agri à se possessi, certum quid per singulos annos præbeat, quod vt ait text. *genus collationis manus possessionis est*. Cū autem hæc onera respiciant bona ipsa *de realengo*, ab Ecclesiasticis hac lege acquisita, absque libertatis Ecclesiasticæ iniuria Clerici, & Monasteria tenentur, Solorçano *ibid.* Quo pacto interpretanda verba illa *reals, è vehinals*, credo, salva pace viri eruditissimi Petri Belluga aliter sentientis.

109 Ex eadem prohibitionē acquirendi bona *de realengo* Clericis, Ecclesiasticisve personis, & communitatibus, dimanant duo iura apud nos vsu frequentia, nempe amortizationis, atque quindennij, supposita enim generali prohibitione, de qua *supra num. 44. per for. 6. & alios de reb. non alienandis*, postea fuit concessa facultas Clericis acquirendi bona *de realengo*, sub dicta conditione, vt teneantur subire iura realia, & vicinalia, & respōdere coram iudicibus regijs, & quod disponere debeant de ipsis bonis, tam inter vivos, quàm in vltimo elogio in laicos, vt *in for. 15. & seqq. de rebus non alienandis*; vnde ab intestato non Episcopus, sed proximiores succedunt, & quamquam Belluga *dict. rub. 14. §. veniamus, num. 19.* doceat, quòd in casu intestati succedit fiscus, id correctum est per *for. 17. eod.* quo cautum est, quòd succedant proximiores defuncti venientes ab intestato; & vt æqualitas servaretur, etiam fuit cautum, vt clerici succedant ab intestato ipsis proximioribus, in similibus bonis, quòd etiam extensum fuit ad Milites nostræ inclytæ Religionis Beatz Mariz de Montesa, vt *in for. 19. & 20. eod.*

110
111 Ecclesiz verò minimè acquirere possunt bona *de realengo*, quin facultas Domini Regis interveniat, & ius amortizationis solvatur, de quo *in for. 22. cum seqq. ibid.* Sed licet dominus Cerdan *in arbore iurisdictionum*, de iudice harum causarum mentionem faciat, cum non sit officium permanens in Regno, sed ad tempus mitti solitum, cum delegatione Principis, inde est, quòd ad nos non pertineat. Tractant de amortizatione Belluga *dict. rubr. 14. per tot.* Speculator *titul. de emphiteusi, §. nunc aliqua, num. 142. & seq.* Pechius *in tractat. de amortizat. per tot.* Calicius *in Margarit. fiscal. dubit. 8. cas. 53. pluribus, & plura Oliban. cap. 7. per tot.* Dominus Leon *decis. 77. num. 1. & seqq.* Anton. Faber *in Cod. lib. 1. tit. 2. diffinit. 44. num. 15. & lib. 4. diffinit. 50. tit. 43.* Papon. *in arrest. lib. 1. tit. 14. per tot.* Cancer. *variar. lib. 1. c. 11. nu. 61.* Fontanel. *de p. et. claus. 4. gloss. 12. nu. 23. & seqq. & gloss. 18. part. 1. nu. 25. cum seqq. & decis. 229. nu. 21. cum seqq.* Ripoll. *variar. cap. 11. num. 22.* Solorçano *d. cap. 21. nu. 32. & seqq.* Larrea *allegat. fiscal. 85. nu. 21. tom. 2.* Curtel. *de immunit. dict. lib. 2. q. 104. per tot.*

112 Quare amortizatio vocetur, tradunt omnes isti Doctores, sed

sed ad rem magis dominus Leon *dict. decis. 77. num. 8.* & Fontanel. *de pact. claus. 4. gloss. 12. num. 22.* Neque obstant tradita per Thomam del Bene virum doctissimum, *de immunit. p. 1. cap. 8. dubitat. 12.* qui plures laudat: nam salva pace tanti viri, certissimum habeo, non bene percepisse naturam, & originem amortizationis huius Regni. Siquidem *na. 6.* ait, quod doctrina nostri Bellug. non procedit, eo quod Rex à principio non fuerit dominus omnium bonorum sui Regni. Rex enim Iacobus I. & ceteri nostri Reges, ut dixi *cap. 1. §. 2. num. 4. & seqq.* non habent Regnum dependentem ab Imperatore, cui non subsunt; & sic ratio legis Regiz, qua populus potestatem transtulit in Principem, non procedit in nostris Regibus qui totum Regnum proprijs impensis, & laboribus à manibus infidelium vindicarunt, ut dicam *cap. 3. §. 1. nu. 132.* & dixi *cap. 1. §. 1. num. 10.* & sic dominium omnium bonorum obtinuerunt plenè: generaliter statim post acquisitionem Iacobus I. prohibuit ipsis, quibus bona *de realengo* concessit, alienationem in Ecclesiam, Ecclesiasticos, & Militares, & postea concessit diversis legibus, inter quas ea reperitur, ut si perveniant ad manum mortuam, interveniat licentia, & solvatur amortizatio, ut dixi, ac per consequens evidens est, quoad hoc Regnum, quod ius amortizationis non infringit libertatem Ecclesiasticam, ut non insipide tradit Scolano *lib. 4. cap. 23. & 24. & lib. 1. cap. 7. num. 8.* Unde aliud ius ex consuetudine, si-
 113
 ve conventionem provenit, quando bona quæ in manum mortuam transeunt, sunt emphiteutica, nam ultra ius amortizationis solvitur apud nos quinquennium, hoc est, ne dominus directus fraudetur iure, quod habet ad laudemium consequendum ex alienationibus, & caducitatem, si-ve commissum, quod aliquando committi solet, solvitur ei laudemium decimo quinto anno per quamcumque manum mortuam, ad quam res emphiteutica pervenit. Sed quia hæc bene explicat dominus Leon *dict. decis. 77. à num. 1. usque ad 11.* ideo non immoramur. Tradit etiam Fontanel. *dict. gloss. 12. num. 23.* & eo laudato noster doctissimus Theologiz moralis, inter primarios enumerandus, & enumeratus; professor Ioannes Ægydius Trullench *in exposit. Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 23. dub. 10. num. 24.* licet tardiori solutione in Catalonia observetur de
 consue

*vide additiones
 infra huius tom.
 ad hunc numerum*

consuetudine: & ratio est, nam ex gloss. 18. num. 82. & dict. de
eis. 279. n. 21. cum in Catalonia integrum laudimium sit dimi-
 diū pretij totius rei emphiteuticæ, inde est, quod trigesimo,
 vel quinquagesimo anno solvatur per manū mortuam; apud
 nos vero cum decima pars totius pretij laudimium integrum
 sit, inde de quindecim in quindecim annos ex consuetudine
 solvitur.

114 Ratio autē disparitatis inter iura amortizationis, & quin-
 dēnij tradi debet; nam Fontanella *vbi sup.* non bene explicat,
 imò indistinctē loquitur, dum ait, quod iure amortizationis
 trigesimo quoquo anno integrum laudimium debetur. Qua-
 re dicendum est, apud nos ius amortizationis, quod est tertia
 pars pretij rei amortizatæ, comprehenso iure expeditionis
 (quod ratio solvitur, nam Regia Maiestas moderatissimē uti-
 tur hac regalia, pluries hanc amortizationem libere concedē-
 do, vel minori pretio) ad Regem pertinet, vt ex foro patet,
 nam solus Rex auctoritatem amortizandi habet, vt tradunt
 Paponius *dict. tit. 14. arrest. 4.* & Oliban. *dict. cap. 7. num. 12.*
21. & seqq. At verò quindennium pertinet ad dominos di-
 rectos rerum emphiteutarum, ne per amortizationem pri-
 ventur iure laudimij, commissi, & alijs sibi debitis, quod in
 Gallia, & Catalonia indemnitatē prestare dicitur, vt tra-
 dit Papon. *dict. arrest. 4.* & cum eo Oliban. *num. 15. 21. &*
seqq. qui latē explicant modum, quo in eis Provincijs hæc in
 praxi habentur.

115 Sed dubitari aliquādo solet, an quindennium debeatur ex
 bonis maioratui, sive fideicommissio perpetuo suppositis, ad
 quam quæstionem definiendam in primis videndum est, an
 emphiteusis veniat in restitutione fideicommissi, quam quæ-
 stionem suscitant plures Doctores relati à Fusar. *de substitut.*
quæst. 630. per totam, & venire affirmat, præsertim quando est
 hæreditaria, vt communiter sunt emphiteusis huius Regni.
 Quare constitutio fideicommissi valet, sicut & maioratus,
 Molina *de Hispanorum primogen. lib. 2. cap. 10. num. 71. vbi ad-*
dent. Valascus de emphiteus. quæst. 40. Roderic. de annuis reddit.
lib. 2. quæst. 22. nu. 36. & 37.

116 Item videndum est, an constitutio fideicommissi ex bonis
 emphiteuticis facta valeat in præiudicium domini directi,
 D. Laurentij Matthæi oper. tom. 1. S quod

quod generatur ex eo, quod bona inalienabilia efficiuntur, sicque absque consensu illius privatur laudimio, & commissio. In qua quaestione duas sententias invenio inter se pugnantem. Prima est Alciati *conf.* 8. *num.* 18. *lib.* 6. qui asserit prohibitionem alienationis tenere, quoad successores emphiteutz, qui non possunt contravenire facto defuncti, *l. cum à matre, C. de rei vindicat. cum simil.* Quoad dominum directum non conquiri potest, & de nullitate prohibitionem arguere, quam sententiam tenent Gama *decif.* 70. *num. decis.* 214. *nu.* 3. & 5. & *decif.* 218. *no.* 10. licet memoret contrariarum Senatus sententiarum, Rodriguez *dict.* *quaest.* 22. *num.* 29. qui alios laudant, latissimè Phebo *decif. Lusit.* 5. Contrarium tenet Blasius Flores de Mena *in addit. ad dict. decis. Gam.* 70. dicens communem esse opinionem, ut valeat maioratus constitutio, absque domini directi consensu in praejudicium eius, & ad id allegat Cephal. *conf.* 1. & *conf.* 12. *in fin. lib.* 1. Decium *consil.* 117. *lib.* 3. *num.* 23. & *conf.* 23. *num.* 41. *ead. lib.* Manticom de coniectur. *ultimar. volunt. lib.* 7. *tit.* 9. Alvarum Valascum de iur. *emphiteu. quaest.* 49. Clarum. *lib.* 4. §. *emphiteusis, quaest.* 16. Turret. *consil.* 61. Bursatum *consil.* 48. *nu.* 23. Menochium *consil.* 304. *num.* 3. *lib.* 6. & *conf.* 158. *num.* 65. *lib.* 2. Hippol. Riminal. *conf.* 18. *lib.* 1. Caldas de nominatione *quaest.* 12. *num.* 32. & *quaest.* 24. *num.* 25. cui addendi sunt Peregrin. *artic.* 51 *num. ultim.* Georgius Cabedo *decif. Portug.* 130. *part.* 1. Marius Burgin. de laudimijs *part.* 2. *inspec.* 44. *in addit. num.* 8. qui allegat Cavalcanti. *decif.* 6. *num.* 28. *part.* 3. Anguiano de legib. *lib.* 3. *controvers.* 12. *num.* 14. & *seqq.* & quamquam Phebo *dict. decis.* 5. *nu.* 9. *vers.* Hoc maximè strenue asserat, quod constitutio non valet si fiat cum expressa alienationis prohibitione, ad hoc respondit Anguiano (licet eo non laudato) id contingere indirectè, & remotè.

119

Quare cum moribus nostris receptum sit, huiusmodi constitutione maioratus, vel fideicommissi cum prohibitione expressa alienandi, vel tacita, quae ex ipsomet fideicommissio resultat, valere, inde est, quod dominus directus nequaquam revocare potest eam constitutionem, neque consensus eius intervenire debet ad firmitatem ipsius constitutionis. Quibus positis licet lege equitatis, ut indemnitati suae consulatur, quindenniū debe-

deberi prima fronte videatur re melius inspecta, nequaquam deberi est tenendum.

120 Primò, nam quindennia consuetudine introducta sunt, vel conventionem, si conventio extat, extra dubium sumus: consuetudo enim in contrarium adest, nam numquam quindennium solutum fuisse audivimus ex ea constitutione, atque adeo nequaquam deberi est dicendum, cum consuetudo strictè iuris sit, nec extendi valeat de persona ad personam, aut de re ad rem.

121 Secundò, nam licet in fideicommissis prohibita expressè sit alienatio, plurimùm à manu mortua differt; nam bona fideicommissis supposita, licet cum prohibitione alienationis, quotidie alienantur, ut tradit Anguiano in dict. controvers. 12. nu. 18. præsertim in Regno, ubi fideicommissi bona non solum tenentur ad filias dotandas, vel ad restitutionem dotis uxoris, & augmenti, sed mediante decreto alijs de causis plerumque venduntur; & sic non omnino dominus directus fraudatur laudimio, fatica, & commisso, sicut eo modo quo bona Ecclesiæ, universitatis, vel Collegij inalienabilia remanent.

122 Hæc, & alia (licet in aliquibus differat) tradit in hac questione Matthæus Rejaule in advers. domini Polo, tom. advers. 150. qui ait die 3. Maij 1621. sic resolutum à quatuor peritissimis advocatis, nempe domino Polo, egregio, atque doctissimo Senatore, Chrylostomo Aguilar, qui decelsit iam ad Af-

123 fessoriam civilium causarum Curiz Gubernationis euectus, & Nobili D. Cosma Fenollet, qui Senator decelsit, & ipso Rejaule, & sic obtinuit in Curia Baiuliz dictus Comes de Sinarcas. Senatus Regij non est nobis nota decisio, nisi tantum respectu iuris solvendi quindennia per manum mortuam sententia Regia sacri supremi Aragonum Concilij publicata per Franqueza die 9. Augusti 1571. in favorem civitatis Alonensis.

124 Sed ne aliquid intactum relinquamus de novalibus, concessionem Pontificiam tradere est necesse, nam praxi eam receptam habemus in vrbe Alonensi, quoad terras irriguas, ex aqua defluente ex paludibus constructis in Diocesi Orcelesi ad urbem Alonis, & oppidum de Elig. Concessio Pontificia sequens est.

GREGORIVS Papa Decimustertius. Venerabilibus fra-
tribus salutem, & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis
nuper fecit charissimus in Christo filius noster Philippus
Hispaniarum Rex Catholicus, quòd cum aliàs pro parte clara me-
morie Caroli Romanorum Imperatoris, eius genitoris, qui etiam
Aragonum, & Navarra Rex Catholicus existebat, expositum fuis-
set ferè Iulio Papæ III. prædecessori nostro, quòd olim ipse Carolus
Imperator, & Rex providè considerans habitatores Regnorum Ara-
gonum, & certæ partis Navarra, propter penuriam aquarum, &
sterilitatem, quæ exinde causabatur, in eorum alimentis, & alijs rebus
humanae vitæ necessarijs maximam pati egestatem, & tanquam opti-
mus subditorum suorum protector, egestati huiusmodi providere vo-
lens, ex duobus insignibus fluminibus, Ibero videlicet, & Gialonè per-
dictum Regnum Aragonum decurrentibus aquas prædictis terris ir-
rigandis deduci mandaverat, & cum ex præmissis, tam propter alio-
rum dictorum fluminum asperitatem, quàm etiam longitudinem fo-
vearum, & rivulorum, pro decursibus aquarum necessario faciendis
huiusmodi magna expensæ necessaria essent, & ad eas sublevandas
Sedis Apostolica auxilium, & auctoritas, prout in similibus fieri con-
sueverat, requireretur, recolèda memoria Clemens VII. & Paulus II.
Romani Pontifices, etiam prædecessores nostri, ad ipsius Caroli Im-
peratoris, & Regis supplicationem per diversas eorum literas certis
probis viris in partibus illis, & eorum cuilibet dederant in manda-
tis, ut habita per eos, seu eorum alterum diligenter informatione,
quantum quolibet anno à tunc proximè præteritis tribus annis, fer-
tili cum sterili computatis, pro decimis, & primitijs ex fructibus in
terris dictorum Regnorum collectis, Ecclesijs, Monasterijs, & alijs
pijs locis, aut illarum, seu illorum, Rectoribus, vel Beneficiatis Ca-
saraustan. & Tirasonen. Civitatum, & Diocesum, persolutum fuis-
set, illisq; perpetuis temporibus futuris singulis annis persolutis, aug-
mentum decimarū, & primitiarū, quod tam ex fructuū superexces-
cètia, propter terrarū irrigationē huiusmodi, quàm ex novalibus, quæ
derivatione, & irrigatione aquarū huiusmodi provenirent, aut propte-
rea ad culturā, & si uge pinguiorē redigeretur pro tempore, sicut dicto
Carolo Imperatori, & Regi, illiusq; in dicto Regno Aragonū successo-
ribus cum primum aqua flumini huiusmodi per foveas, sive rivulos ad
terras huiusmodi irrigandas perducerentur, licet ad finem perducta
non forent, etiam annis singulis persolvendum esse decernerent. Postea
verò

verò, licet dictus Carolus Imperator, & Rex, in aliquibus partibus dicti Regni Aragoniæ, quas pro irrigandis terris huiusmodi per foveas, & rivulos, cum magnis expensis deduci fecisset, exinde habitatoribus earundem partium, utilitas, & commoda non parva provenissent, ac super excrescentiam decimarum, & primitiarum, etiam novalium huiusmodi, Carolo Imperatori, ac Regi, & successoribus prædictis, modo præmissis persolvendum esse, prævia informatione, vigore prædictarum concessionum per nonnullos Iudices ad hoc deputatos auctoritate Apostolica decretum, & declaratum fuisset, ipse Carolus Imperator, & Rex super excrescentia decimarum, & primitiarum huiusmodi ratione dictarum impensarum, iam uti, & frui incœpisset; tamen quia in diversis partibus Regnorum Castellæ, & Legionis, ac Toleti, etiam propter aquarum penuriam, & quæ exinde causabantur sterilitatem illarum habitatores in collectione segetum, & fructuum, humanæ vitæ huiusmodi necessariorum, egestatem, & detrimenta non parva patiebantur, idem Carolus Imperator, qui etiam Castellæ, & Legionis, ac Toleti Rex existebat, etiam super hoc providere volens, ex Xarama per Regnum, & Diœcesim Toletan. ac nonnullis alijs fluminibus per Castellæ, Legionis, & Toletan. Regna fluentibus aquas ad terras, per diversas etiam foveas, seu rivulos deduci, facere intendebat; & quoniam in deductione aquarum huiusmodi ingens copia laboratorum, & magnæ, & immensæ impensæ requirerentur, & pro illis subveniendis, & iam dictæ Sedis auctoritas, & auxilium necessaria esse viderentur, idem Carolus Imperator, & Rex eidem Iulio prædecessori supplicari fecit, ut pro subventionem tot impensarum in foveis, & rivulis, pro decursibus aquarum huiusmodi (ut prædicitur) fabricandis, & necessario faciendis, excrescentiam decimarum, & primitiarum ratione irrigationum terrarum, ultimo dictarum proventuram, ac decimas novalium quarumcumque derivatione, & irrigatione aquarum huiusmodi proventuras, seu propterea ad culturam, & frugem pinguiorem redactorum, sibi, & successoribus præfatis concedere dignaremur, idem Iulius, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Toletan. & Zamoren. ac Abulen. Episcopis, & eorum cuilibet similiter commisit, & mandavit, quatenus habita per eos, vel eorum alterum, diligenti informatione quantum quolibet anno, à tribus annis citra, fertili cum sterili compensatis, pro decimis, & primitiis ex fructibus, in terris etiam novalibus dictorum Regnorum Castellæ, Legionis, ac Toleti collectis, Ecclesijs, Monasterijs, Præceptorijs,

riorijs, & Hospitalibus cuiuscumque Ordinis, etiam Sancti Iohannis Hierosolymitan. ac militiarum Sancti Iacobi de Spata, ac de Alcantara, & Calatrava, seu alijs pijs locis in Civitatibus, oppidis, locis, seu villis in eiusdem Regnis Castella, & Legionis, ac Toleti consisistentibus, aut illarum, vel illorum Abbatibus, Prioribus, Præceptoribus, & Rectoribus, seu Beneficiatis, aut quibusvis alijs qualitercumque qualificatis decimas, & primitias huiusmodi percipientibus persolutum fuisset, si præfatus Carolus Imperator, & Rex, aquam ex dicto Xarama, & alijs fluminibus dictorum Regnorum Castella, & Legionis, ac Toleti, vel eorum alicuius, ubi maior necessitas fuerit, deduci fecisset, taliter, ut propter terrarum huiusmodi dirrigationem fructus excrescerent, & vberiores fierent, auctoritate Apostolica statuerent, & ordinarent, & quilibet eorum statueret, & ordinaret, quod solutis annis singulis, perpetuis futuris temporibus, Abbatibus, Prioribus, Præceptoribus, & Rectoribus, seu beneficiatis, & quibusvis alijs personis, decimis, & primitijs, prout in vno ex dictis tribus annis, fertili cum sterili (ut prædicitur) compensatis, soluta fuissent, excrescentia, seu augmentum decimarum, & primitiarum huiusmodi propter terrarum irrigationem pro tempore provenient, & decima novalem ultimo dictorum in dictis Regnis Castella, Legionis, ac Toleti, annis singulis, ac perpetuis futuris temporibus ad eundem Carolum Imperatorem, & Regem, illiusque successores prædictos, legitimè spectarent, & pertinerent, illisque solvi deberent, ordinarent, statuerent, & decernerent, & quilibet eorum ordinaret, statueret, & decerneret, dicta auctoritate Apostolica, ac pro manutentione, & perpetua tuitione dictorum rivulorum, seu fovearum quacumque statuta, & ordinationes, rationabilia, & honesta ederent, statuerent, ac quilibet eorum ederet, & statueret, ac pro perfectione, & manutentione fovearum, & rivulorum huiusmodi, cum operarijs, & operatoribus eorundem rivulorum, & fovearum, tam quoad observationem festorum, quam eorum in quibus ut ab operibus servilibus abstinenceatur ab Ecclesia statutum est, non teneretur, auctoritate Apostolica dispensarent, & quilibet eorum dispensaret, omniaque alia, & singula circa præmissa quomodolibet necessaria, & opportuna, eadem auctoritate facerent, & exequerentur, & aliàs prout in literis dictorum prædecessorum, sub annulo Piscatoris, vel aliàs expeditis plenius continetur. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, idem Philippus Rex in dictis Regnis successor, etiam subditorum suorum optimus pro-

protector, & egestati, quam propter penuriam aquarum in diversis
 partibus, & dominorum suorum patitur, providere volens, non solum
 in dicto Regno Toletan. & ex Xarama, & ex Tago, & quo iam
 vnus rivulus derivatus, & deductus existit, fluminibus, verum in alijs
 Regnis, Provincijs, & Principatibus Hispaniarum, & Insulis Ca-
 nariarum eidem Philippo Regi, quomodolibet subiectis, ex quorum
 ipse Philippus Rex, & dominus exiit, ad consulendum eiusdem ne-
 cessitatibus, ex eisdem, & alijs fluminibus per dicta Regna, Provin-
 ciarum, & Principatus dominia, & insulas decurrentibus aquas simi-
 liter pro terris irrigandis deducifacere, quamvis cum magno sumptu,
 & expensis, intendat, pro parte dicti Philippi Regis nobis fuit humi-
 liter expositum, & supplicatum, quatenus eius, suorumque successo-
 rum dispendio, & indemnitate, ac sumptibus per ipsum Philippum
 Regem, & successores forsan suos in huiusmodi opere faciendis pro-
 videre, ipsique specialem gratiã faciendo super excrescentiam decima-
 rum, & primitiarum, etiam novalium, ex aquis pro terris irrigan-
 dis, non solum ex Toletan. & ex Xarama, & Tago, verum ex
 alijs fluminibus per Regna, Provincias, Principatus, & dominia Hi-
 spaniarum, & insulas Canariarum huiusmodi decurrentibus, per ip-
 sum Regem Philippum, & successores suos deducendis, & derivandis,
 seu forsan iam deductis, & derivatis, quomodolibet provenientẽ, cum
 aqua prædicta primũ ad terras irrigandas perducantur, licet ad fi-
 nem perducta non fuerint, annis singulis eidem Philippo Regi, eiusque
 in dictis Regnis successoribus in perpetuum concedere, & largiri,
 alijsque in præmissis providere de benignitate Apostolica dignemur.
 Nos igitur singularum præfatarum literarum veriores tenores, ac si
 de verbo ad verbũ præsentibus insererentur, nec non situs, confines, de-
 nominationes, & vocabula Regnorum, Provinciarum, Principatum,
 dominiorum, ac insularum, nec non Civitatum, Diocesum, oppidorum,
 & locorum, vbi terræ irriganda huiusmodi consistunt, fluminumque
 præfatorum, & aliorum quorumcumque in dictis Regnis, Provincijs,
 Principatibus, dominijs, & insulis consistentiũ, nomina, & denomina-
 tiones, & aquas, quas idem Philippus ex suprædictis fluminibus deri-
 vari, fecit præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes,
 indemnitateque ipsius Philippi Regis, & successorum suorum consu-
 lere volentes, eundem Philippum Regem à quibusvis excommunicatio-
 nis, suspensionis, & interdicti, alijsq; Ecclesiasticis sententijs, censu-
 ris, & pœnis à iure, & ab homine, quavis occasione, vel causa latas, si
 qui-

quibus quomodolibet innodatus existit. ad effectum presentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis, & cuilibet vestrum per presentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum, per vos, vel alium, seu alios, habita diligenti informatione, quantum quolibet anno, à tribus annis citra, fertili cum sterili (vt præfertur) compensato pro decimis, & primitiis ex fructibus in terris, etiam novalibus, dictorum Regnorū, dominiorum, Principatum, & insularum collectis, Ecclesijs, Monasterijs, Præceptorijs, Hospitalibus cuiuscumque Ordinis, etiam Sancti Ioannis Hierosolymitan. ac Militiarum Sancti Iacobi de Spata, & de Alcantara, & Calatrava, seu alijs pijs locis in Civitatibus, locis, & villis in eisdem Regnis, Dominijs, Principatibus Hispaniarum, & Insularum Canariarum, consistentibus, aut illarum, vel illorum Abbatibus, Prioribus, Præceptoribus, & Rectoribus, seu Beneficiatis, aut quibusvis alijs, qualitercumque qualificatis, decimas, & primitias huiusmodi percipientibus, persolutum fuerit, si præfatus Philippus Rex. seu successores sui præfati, aquam ex dictis, & quibusvis alijs fluminibus Regnorum, dominiorum, & Principatum Hispaniarum, & Insularum Canariarum, vel illorum alicuius, vbi maior necessitas fuerit, deducifecerit, seu fecerint, ac etiam in his, in quibus idem Philippus Rex iam aquas deduci, & derivari fecit, taliter, vt propter terrarum huiusmodi irrigationem fructus excrescant, & vberiores fiant, & excreverint, auctoritate prædicta statuatis, ordinatis, & quilibet vestrū, vel à vobis & quolibet vestrum subdelegatus statuatur, & ordinet, quod solutis annis singulis, perpetuis futuris temporibus, Abbatibus, Prioribus, Præceptoribus, Rectoribus, Beneficiatis, & quibusvis alijs personis, decimis, & primitiis, prout in vno ex dictis tribus annis fertili cum sterili (vt præfertur) compensato soluta fuerint, excrescentia, seu augmentum decimarum, & primitiarum huiusmodi, propter terrarum irrigationem pro tempore proveniens, & decima novalium vltimo dictorum in dictis Regnis, Dominijs, & Principatibus vniversarum Hispaniarum, & insulis Canariarum, & iam annis singulis, perpetuis futuris temporibus ad eundem Philippum Regem, & eius successores præfatos, ipsorum successores, legitime spectent, & pertineant, illisque solvi debeant, ordinatis, statuatis, & decernatis, & quilibet vestrum, & vnusquisque à vobis, & quolibet vestrum ad præmissa subdelegatus ordinet, statuatur, &

decer-

decernat, dicta auctoritate Apostolica, & tenore presentium, ac pro manutentione, & perpetua tutione dictorum rivulorum, ac fovearum, quacumque statuta, & ordinationes rationabilia, & honesta edatis, & quilibet vestrum, unusquisque à vobis, & quolibet vestrum ad præmissa subdelegandus edat, & statuat, ac pro perfectione, & manutentione fovearum, & rivulorum huiusmodi, cum operarijs, & laboratoribus eorundem rivulorum, & fovearum, tam quoad observationem festorum, quam eorum, in quibus ut ab operibus servilibus abstinenceatur, & ab Ecclesia statutum est, non teneantur, auctoritate Apostolica dispensetis, & quilibet, & unusquisque à vobis ad præmissa subdelegandus dispenset, omnique alia, & singula circa præmissa, quomodolibet necessaria, & opportuna, eadem auctoritate faciat, & exequamini, & quilibet vestrum, & unusquisque ex vobis ad præmissa subdelegans faciat, & exequatur, ac contra quoscumque rebelles, & inobedientes per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita procedatis, & unusquisque ex vobis subdelegandus, procedat illos aggravando, reaggravando, & si opus fuerit, contra illos brachium seculare invocando, non obstantibus præmissis, ac Apostolicis, nec non in Provincialibus, & Synodalibus Concilijs editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, privilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium quomodolibet facientibus, quibusvis Monasterijs, Præceptorijs, Ecclesijs, domibus, & personis per nos, & Romanos Pontifices prædecessores nostros, quomodolibet concessis, etiamsi pro illorum derogatione specialis, expressa, & specifica, ac individua mentio facienda, & certa forma servanda foret: quibus omnibus singulis illorum omnium tenores, etiam perinde, ac si de verbo ad verbum insererentur, presentibus pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis alijs in suo robore permansuris specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Dat. Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die decimo octavo Iulij M. D. septuagesimo nono, Pontificatus nostri anno octavo.

Cl. Glorierius.

Sig † num Petri Navarro Sacræ Catholicæ Regiæ Maiestatis Scribæ mandati.

128 - Novalia enim proprie dicuntur, quæ ad culturam noviter reducuntur, ex quibus absque dubio decimæ debentur, Cap.

cum

cum contingat, & ibi communiter Doctores de decim. Barbosa alijs relatis in Collectan. ad hunc text. num. 4. Castillo de tertijs cap. 14. num. 43 Sed in hac concessione cum non agatur de omnino novalibus, sed de eis quæ adhuc irrigua non erant, & impensis Regij Patrimonij irrigua efficiuntur, semel arbitrato quantum decimæ antiquitus importent, illud, quod augeatur, nostro Regi concessum est, sicque praxi deductum, quod intelligendū respectu partiū ad Ecclesiam spectantium; nam pars ad Regem pertinens extra dubium est, & sicut Rex habet iurisdictionem in illis, sic & in istis habere certissimum erit.

§. VI.

De Magistro, & Alcadijs domus Regia monetariorum ad for. 3. in Extravag. Quels moneders, fol. 16.

T E X T V S.

F E R D I N A N D V S R E X,

Anno 1510. Montisoni ad supplicationem
Brachij Regalis.

I T E M sacra Maiestas, com per causa de alguns privilegis, que antigament son otorgats als Moneders, é Colegials de la Seca, se segueixca vn gran abus, ço es, que molts, aixi homens de honor, é de condicio, com gros artesans, é menestrals se fan Colegials de la dita Seca, é son posats en la matricula de aquella. E aixi sots color dels dits privilegis aquells de cascun dia delinqueixen, aixi en les coses de lurs oficis particulars, com aliás. E porten diverses armes elts, é tots sos familiars, sens q̄ per los oficials ordinaris nols poden ésser toltes, ne levades: ço que redunda en gran deminucio de la dita jurisdicio ordinaria, é en gran lesio, dan, é turbacio de la cosa publica de la dita ciutat de Valécia. E ja per tolre los dits abusos per lo senyor Duch Ioan, fonch fet, é otorgat fur ab lo qual hi fonch degudament provehit: lo qual fonch temporal, é no perpetuu, è per ço aquell es finit per lapsum temporis, suplica per tal la dita vostra ciutat de Valencia, sia de

V. M.

V. M. ab acte de la present Cort provehir, è manar que lo die fur com a vtil, è profitòs a la cosa publica de la dita vostra Ciutat, sia perpetualment observat. Plau a la Magestat que dels dits privilegis de la Seca nos alegren, nis puixen alegrar, sino los oficials, è ministres, è los familiars actu servients, en numero de cinquanta, é no mes avant, excepto en los casos de dols, è fraus de mercaders de draps, de pesos, mesures, è altres que pretanyen a la jurisdicio del Mustaçaf, é en los clams de tales que pertanyè al Iusticia de trecents sous, en los quals no tinguen conceixença alguna los Alcaldes de la dita Seca, los quals cascun any sien tenguts donar, é liurar lo segon dia de lener als Iusticia, è Jurats de la dita Ciutat vna cedula dels noms de les dites cinquanta persones, per llevar totes diferencies, durador lo present acte a nostre beneplacit.

S V M M A R I A.

MAGISTER, & Alcadij à omnis moneta apud nos Seca, iurisdictionem habent à Rege, num. 1.
Secatores dicuntur, num. 2.

Monetarij inter viles antiquitus numerabantur, num. 3.

Monetarij privilegio fori gaudent, & quare, num. 4.

Monetariorum præpositi antiquitus erant, num. 5.

Leg. 2. §. eodem tempore 30. ff. de origine iuris expenditur, num. 6.

Triumviri monetales qui, num. 7.

Alexand. ab Alexand. sententia impugnatur, num. 8.

Auriflatores qui, num. 9.

Præpositi moneta tempore Imperatorum qui, num. 10.

Monetariorum Collegia antiquitus cognita, num. 11.

Monetariorum Magister, num. 12.

Moneta tempore Imperatorum Romanorum Lugdani conficiebatur, num. 13.

Catalauni à Gallia plura mutuarunt, & inter ea iura monetariorum, num. 14.

À Catalonia ad nos fluxit, num. 15.

Monetariorum Alcadij de quibus cognoscant, num. 16.

Jurisdicctio Alcadiorum privata est, num. 17.

Senatus decisio num. 18.

Limia

Limita 1. in monetarijs exercentibus officia mechanica, num. 19.

Limita 2. in delinquentibus domus scalando, num. 20.

Limita 3. in fraudibus ponderis, & mensurae, 21.

Limita 4. in casibus quarrelarum de populationis agrorum, ceterisque ad pascua spectantibus, num. 22.

Limita 5. in delictis murorum, & vallorum, num. 23.

Limita 6. in debitis civitatis, num. 24.

Limita 7. in delictis patratris ratione delationis armorum, num. 25.

Senatus decisiones, num. 26.

Magister monetariorum officium mobile à Domino Rege nominatur, num. 27.

Alcadiorum officia annalia, num. 28.

Causa appellationis à sententia Alcadiorum reservata est Regiæ Audientiæ, num. 29.

Pater orphanorum de quibus cognoscat, num. 30.

Pater orphanorum non est propriè iudex, sed adiutor curatoris n. 31.

Orphani qui dicantur, num. 32.

SEQVITVR, vt dicamus de alijs inferioribus officijs, qui immediatè à Principe iurisdictionis exercitium habent independenter ab vrbis, vel Regni vniuersitate, & primi, qui se offerunt sunt Magister, & Alcadij Regiæ domus monetæ, siue confandæ ipsius, quam nostrates *la Seca* vocant, nec id impropriè cum Magistri similium domorum secatores dicantur, Amendola in *addit. ad decis. 275. Vincen-
tij de Franchis num. 3.* hi enim ex Regio privilegio iurisdictionem exercent in omnes monetarios actu seruietes, eorumque commensales, tam in civilibus, quàm in criminalibus, quibus omnibus concessum est, vt solum conueniantur coram Magistro, & Alcadijs, *privil. 130. R. Petri II. iunct. privil. 103. R. Iacob. II.* & in nostro text. patet.

Ratio, quare eis simile privilegium concedatur, ea meo iudicio est; nam à iure monetarij inter viles annumerabantur, *l. 1. 7. & fin. vbi Gloss. C. de muri legul. lib. 11. iunctis traditis à Tiraquel. de nobil. cap. 34. num. 55. Pichar. in tract. de nob. commun. inter vir. & vxor. ad l. 3. C. de muri legul. lib. 11. num. 19. & 28.* Cum autem bono publico expediat, vt hi qui monetam confiant, sint viri idonei in bonis, & facultatibus, experientia probatis

4 *bati in patria, bonæ vocis, & famæ, & honestæ reputationis, ut in terminis probat Franciscus Marcus decis. 87. num. 11. lib. 2. cum eorundem fidelitati res magni momenti commendetur; inde est, quòd Reges nostri prudentissimi, ut antiqua vtilitas prolataretur, præmijs invitarunt viros honestos ad artificium hoc prosequendum.*

5 Nec novum est Præpositos fuisse in moneta conflanda; nam iure antiquo iam adfuisse certissimum est, si rectè perpendatur text. in l. 2. §. eodem tempore 30. ff. de origin. iuris, ibi: *Eodem tempore & Quatuor viri, qui curam viarum gererent, & Triumviri monetales æris, argenti, auri flatores.* Enumerantur enim in hoc textu inter Magistratus Populi Romani Triumviri monetales. Et quamquam Alexander ab Alexand. *dierum genial. lib. 3. cap. 16.* non conflandæ monetæ, sed conquirendæ pecuniæ causa eos creatos fuisse tradat (quare mensarios eos vocat, ductus illis verbis Titi Livij *Historiar. lib. 3. decad. 3.* ibi: *Romæ propter penuriam argenti Triumviri mensarij rogatione Minutij Tribuni plebis facti.*) labitur meo iudicio, quod ex eodem textu leg. 2. §. eodem tempore, apertè convincitur duplici ratione.

6 Prima, nam cum §. antecedenti Decemviros creatos Pomponius tradat, & subsequenter dicat eodem tempore Triumviros monetales effectos, clarè sequitur Livium non loqui de Triumviris monetabilibus *dict. lib. 3. decad. 3.* nam Decemviros creatos fuisse dixerat *decade 1. lib. 3.* post Consulatum C. Menenij, & P. Sexti Capitolini anno ab vrbe condita 301. ut ex ipso Livio percipitur; vel App. Claudij Crasini Regillensis, & T. Genucij Augurini anno 302. ut ex fastis Consularibus, sive anno 300. placuit Connano *lib. 1. commun. cap. 12. num. 6.* At verò Triumviri mensarij creati anno Consulatus L. Æmilij Pauli, & C. Terentij Varo, quo fuit pugna Comensis, nempe ab vrbe condita 537. sicque ad minus 235. annis post Decemviros; quare malè dixisset Consultus eodem tempore, si iidem fuissent Triumviri monetales, de quibus in text. & Triumviri mensarij, de quibus Alexand. ab Alex.

9 Secunda, nam ibi expressé dixit Consultus, *aris, argenti, auri flatores*. Flatores enim non sunt quæstores, sive qui conquirendæ pecuniæ destinantur; sed qui præsumunt, dum ipsa conflatur. *Flare* est metalla fundere, unde *flator auri*, & folsilium conflator est, sive funditor, ut tradit Iosephus Laurent. in *Amaltea O nomastic. verbo. flare, & verb. flator*, & sic conflare pecuniam signare eam significat, ut Ambrosius Calepinus tradit verbo *Conflare*. Idque verba illa, *aris, argenti, auri*, ipsius textus confirmant, cum sint folsilia, ex quibus omne genus monetæ flatur, ut alijs relatis docet Parlador. *rerum quotidianar. different. 140. in princip.* explicant sic Fenestella *de Magistratib. Romanor. cap. 23. ad finem*, ibi: *Actres monetales, auri, argenticque flatores, quorum esset diligentia numismata auro, argentoque fabricare.* Ioann. Rosin. *lib. 7. cap. 29.* Bernardus Vvalter. *Renatus Copin. Pancirol. & alij adducti á Pichardo vbi proxim. num. 31.* Petro Gregor. *syntagmat. lib. 47. cap. 19. in fin.* ibi: *Item Triumviri pecuniæ cudendæ auro, argento, ære flando, feriundo, & meminit horum Triumvirorum (licet non explicet) Iacobus Cuiac. lib. 3. observ. cap. 32.* Ex quibus sequitur, non solum apud nos Præpositos creatos fuisse ad conflandam monetam; sed in Republica florentissima Romanorum iam institutos fuisse.

10 Demum verò tempore Imperatorum Magistratus hic non fuit ignotus, licet alio nomine declaretur, nam Præpositi monetæ, vel thesaurorum appellabantur, *l. privata 14. C. de murileg. lib. 11.* Amian. Marcel. *in vita Iulian.* ibi: *Cumque Draconcius monetæ Præpositus, & Diodorus quidam velut comes.* Et *in vita Valentin. & Valentinian.* ibi: *Pari sorte etiam Procurator monetæ extinctus est.* Sicut etiam Collegia monetariorum iam tunc instituta, sicut aliorum artificum, *leg. si quis ex corpore 13. ibi: De suo Collegio liberari C. de murileg. lib. 11.* Petrus Gregorius *syntagmat. lib. 3. cap. 10. num. 17.* Pichard. *vbi supra num. 31.* Narbona *de ætate anno 25. quest. 81. num. 1.* Hinc derivatum fuit ad Gallos, ut Francisc. Marcus *dict. decis. 81. num. 11. & decis. 260.* vbi de Magistro monetariorum, ac concessione privilegij fori.

- fori, mōnētarijs concessi, quod in specie probat etiam Rebufus inl. pronuntiatio 195. §. servitutum, vers. Quinto, ff. de verbor. significat. & ratio cur ad Gallos derivaretur est; nam moneta Imperatorum Romanorum, ut plurimum in Gallia, Lugduni, conficiebatur. Alexand. ab Alexand. dier. genial. lib. 4. cap. 24. in fine, ibi: Lugduni Romanos Imperatores argentum, aurumque, & moneta omne genus signare consuevit, quippe eo loci, sive quod prompta ad cudendum (verba sunt eiusdem Alexandri) metalli copia foret, seu quod munitissimus locus, & accessu difficilis ad confluentes, quod ibi Rhodano Arar commiscetur, esse censebatur. Conferunt que tradit Strabo lib. 4, & notat Iustus Lipsius Epistolar. quast. sive ad Critic. spect. epist. 21. A Gallis mutuarunt Catalauni, ut in simili docuit Oliban. in vsatic. aliud namque, cap. 7. num. 6. tractant ex illis Ferrer observat. part. 1. cap. 14. à num. 2. Calicius in tractat. special. fol. 197. Fontanell. decis. 390. num. 6. tom. 2. Ripoll Regaliar. cap. 15. num. 58. è quibus ad nos dimanavit, ut ex dict. privil. 130. R. Petr. II. deducitur.
- 13 Nam, ut ibi exprimitur, mōnētarij ex vrbe Barcinonensi ad nos iussu Regio venerunt, eisque concessum fuit quidquid mōnētarijs Barcinonensibus indultum erat, ut in dict. privileg. 103. dicitur, vnde est quod dict. privileg. 103. Regis Iacobi Secundi, quod de Barcinonensibus loquitur apud nos disponat.
- 14 Magister enim, & Alcadij cognoscunt de quacumque questione civili, vel criminali Collegiatorum eiusdem Collegij monetariorum, nec non famulorum commensalium eorundem, ut in dicto privilegio 130. & nostro text. dicitur, docet Rebuf. ubi proximè, quæ concessio confirmata reperitur plurimis privilegijs, nempe, primo, Alfonsi Tertij, 28. Martini Sexti, 10. Ioannis Secundi, & 11. Ferdinandi Secundi, habentque iurisdictionem in his privatim ad alios Iudices concessam, ut acutè probavit Doctor Mathias Morlà Præpositus Sedis Valentinz, & in nostra Academia Legum Primarius professor (qui patris vestigijs inherens doctrina fulget, tum in iuris scientia, tum in arte politioris literaturæ) in Consilio edito pro eodem Collegio, sicque definitum expresse per Senatum habemus Regia sententia
- T 2
- publi-

- 18 publicatâ per Alreus die 27. Augusti 1608. in causa Francisci Ascarós, & Regia sententia publicata per Ludovicum de Berbegal; die 6. Octobris 1604. in causa Petri Claver, & Petri Domenech, ibi: *Iuxta privilegia eis concessa, tam in civilibus, quàm in criminalibus indistinctè, coram eorum Alcadijs privativè ad alios officiales, quod limitatur in aliquibus casibus.*
- 19 Primò in monetarijs exercentibus artificium mechanicum; nam si delinquerint in officio illo, vel arte, quam profitentur, puniri debent per Ædilem, privilegio 122. Petri Secundi. Secundò, in incedentibus per urbem, sive delinquentibus cum scala; nam in hoc crimine relinquitur cognitio Iudici ordinario, vt in eodem privileg. 122. habetur; & meritò in odium tanti criminis, quod talis generis est, vt iure optimo inter exceptata à communi regula collocetur.
- 20 Tertiò, in fraudibus ponderis, & mensuræ rerum venalium, cæterisque spectantibus ad Ædilem, vt noster textus clarissimis verbis cavet. Quartò, in querelis depopulationis agrorum, apud nos dictis, *Clams de tales*, quæ ad Iustitiam tercentorum solidorum, sive Subiustitiam spectant, vt in nostro text. cavetur, de cuius iurisdictione dicam inferius. Quintò, in causis exactionum iurium pro fabrica murorum, & vallorum urbis impositorum *for. 137. Curiar. anni 1564.* Sextò, in debitoribus iurium Civitatis, quæ causæ pertinent ad Rationalem urbis, *for. 5. in eadem Extravagant. Quels moneders.* Septimò, in omnibus delictis patris ratione delationis tormentorum manualium; nam in his expresse derogatum privilegium habent in Regia pragmatica generalis prohibitionis horum armorum anni 1613. quod decisum fuit per Senatum, me referente in causa Iosephi Aznar oppidi de Ruçafa anno 1647. & postea bis, aut ter pariter iudicatum vidi.
- 21 Magister domus Regiæ monetæ, sive *dela Seca*, à Domino Rege eligitur, atque adeo nobile officium est, quod nobilibus concedi solet, & hodie id obtinet Don Ioannes Escrivá Zapata. Alcadiorum verò annuale est, qui ex ipsis Collegialibus quotannis eliguntur iuxta formam traditam

in privilegijs relatis *sup. num. 16.* Provocatio autem à sententia per eos lata reservata est Regiæ Audientix, vt expressè disponit *dict. privileg. 1. Reg. Alfonsi Tertij*, ibi : *Appellationibus, quas à dictis Alcadijs mitti contingerit Regiæ Audientix nihilominus reservatis.* In quo privilegio absolutè, atque generaliter eis confirmata iurisdictione reperitur tam in civilibus, quàm in criminalibus ; & virtute huius dispositionis non semel iudicavi causas Collegiatorum dicti Collegij monetariorum in civilibus, præsertim in causis, quæ agebantur inter Valentinum Colomer Collegialem reum conventum ex vna, & Sperantiam Gavalda viduam aëtricem ex alia.

30 Denique est apud nos pariter orphanorum, qui orphanos vtriusque sexus protegit, eosque honestis personis ad servandum tradit, eorumque salaria taxat, vt docet dominus Cerdan in *arbor. iurisdic. vers. El padre de los guersanos*, & quamvis ad id allegat *for. in Extravag. Provisio in negotio miserabil. person. cap. 21.* in eo de hoc officio vlla mentio habetur. Et *privileg. 12. Reg. Petri Secundi*, quamvis de dando curatore orphanis loquatur, de officio suprascripto nil loquitur. Bene verum est, quod ex serie ipsius colligi potest tunc officium patris orphanorum fuisse institutum, ob quod magis curator, quàm iudex videtur. Et licet Onufrius Forès, qui hodie illud obtinet, certo in casu mihi ostēderit privilegium à Domino Rege concessum, quo ei expressè tribuitur potestas ad exequendas taxationes salariorum; vsu receptū apud nos est, vt eas exequatur Gerens vices, ad quem cognitio miserabilium personarum pertinet. Tradit de iure Aragoniæ Calixtus Ramirez *de leg. Reg. in inisio num. 34.* Limita tamen eius potestatem respectu orphanorum domus, & Collegij Divi Vincentij Ferrarij vulgò *Niños de la dotrina*, nam in his se intromittere non potest, *for. 119. Cur. ann. 1564.* Plura de hoc apud Fragos. *de Repub. tom. 1. lib. 6. disput. 15. per tot.* sed apud nos iudex orphanorum non adest, sed quidam curator eorum, vt dixi.

32 Qui autem orphani dicantur si propriè nomen sumatur hi sunt, qui patre carent, de quibus Lara *de annivers. & Capellan.*

pellan. lib. 1. cap. 21. num. 31. & seqq. Gratian. disceptat. forens. cap. 666. num. 3. Covarruv. practicar. cap. 6. num. 2. quamvis in lata significatione etiam intelligatur is, qui matre tantum caret, text. expressus in Cap. admonere 8. 33. quæst. 2. ubi summus Pontifex alloquendo patrem, qui matrem occiderat; ait, & filios tuos orphanos fecisti, quare in relictis pro dote orphanarum admitti possunt quæ carent matre, & etiam quæ habent patrem inutilem ad eas dotandas, ut Lara, & Gratianus ibidem docent, sed nos ad effectum, quod per hunc orphanorum patrem ad serviendum tradantur, eisque salarium taxetur, extra quæstionem sumus, nam in dict. privileg. 12. non solum qui parentibus carent, sed quicumque in paupertate constituti comprehenduntur, ibi: *Prædictam verò provisionem, tam ad orphanos, & orphanas mares, & fœminas, etiamsi parentes habuerint.*

CAPVT

C A P V T I I I .

D E R E G N I G E N E R A L I T A T E , E I V S
*representatione , iurisdictione , & officijs , atque
 officialibus.*

§. I.

*De vera Regni representatione in Comitijs generalibus ad for. 116.
 cum alijs sequentibus de Cur. & Baulo.*

S E C T I O P R I M A .

T E X T V S .

I A C O B V S S E C V N D V S R E X ;
 Anno 1301. Valentiz.

I T E M volem, é ordenam, é atorgam
 per bon stament del Regne, que de tres
 en tres anys, ço es a saber, en la festa de
 Aparici en lo mes de Iener, façam Cort
 general en la ciutat de Valencia, ò en al-
 tre loch del Regne que a nos serà veige-
 res, à Prelats Religiosos, richs homens,
 Cavallers, Ciutadans, è homens de les Viles del Regne.

S V M M A R I A .

R E G N V M representatur legitimè in Curia generalitanti-
 tum, num. 1.
 Belluga de Comitijs tractavit in speculo Principum, num. 2.
 Curia quare appellentur Comitua generalia, num. 3.
 Curia quid sit, ibidem.
 Curia instituta à Romulo quid, num. 4.
 Comitua ab antiquissimo tempore sunt in vsu, num. 5.
 Curia quando apud nos inceperint, num. 6.

Curia

226 De regim. Reg. Val.

Curia apud Aragonenses fuerunt celebrata primùm tempore Iacobi Primi Regis, num. 7.

Vsatici Catalonia quando fuerunt in scriptis reduci, num. 8.

Curia adhuc non erant perfectè ordinata apud Catalaunos eo tempore, ibidem.

Curia perfectè fuerunt instituta apud Catalaunos tempore eiusdem Regis Iacobi num. 9.

Curia generales fuerunt celebrata à Berengario Comite Barcinonis anno 1163. vt Ripoll tradit, num. 10.

Convincitur traditio Ripoll, num. 11.

Olibani opinio approbatur, num. 12.

Curia an sint celebrata tempore Regis Iacobi I. apud Valentinos, incertum est ex foris, num. 13.

Curia primùm apud nos celebrata fuit tempore Regis Petri I. anno 1283. num. 14.

Curia inducuntur iussu ipsius Regis, num. 15.

Curias habere solus Rex potest, num. 16.

Rex debet personaliter visitare Provincias suorum Regnorum, & quare, num. 17.

Rex est anima Imperij, num. 18.

Rex non solum auditu, sed visu necessitates Regnorum percipere debet, num. 19.

Rex, vt sol omnia sua presentia perlustrare debet, num. 20.

Regis presentia in vtilitatem Regni cedit, num. 21.

For. 118. de Cur. & Baiulo expenditur, num. 22.

Curia celebrari possunt per Principem primogenitum, ibid.

Curia celebrari possunt per alium, ex Regni consensu, vrgentissima causa extante, num. 23.

Curia celebrata in hoc Regno per primogenitum recensentur, nu. 24.

Curia celebrata ab alijs, num. 25.

Curia celebranda intra Regnum, num. 26.

Fallit regula cum Curia omnibus Provincijs Coronæ Aragonum indicuntur, num. 27.

Curia extra Regnum habitæ enumerantur, num. 28.

Curia in vno loco incepta ad alium transferri possunt, num. 29.

Curiarum apud nos celebratarum catalogus traditur, num. 30.

De Curijs celebratis per Dominā Reginam Mariam in villa Traiguera annis 1437. & 1438. de quibus Belluga, mentio in foris non est, num. 31.

Curia

- Curiarum anni 1645. capitula typis non sunt mandata; & quare*
num. 32.
- Veritas facti traditur, num. 33.*
- Curia de triennio in triennium celebrari debent, num. 34.*
- Limita si non adsit legitimum impedimentum, ut in privil. 29. Regis
Petri II. ibid.*
- Parlamentum quid apud nos, & in quo differt à Curijs, num. 35.*
- Ad Curiam qui convocentur, num. 36.*
- Brachia Regni sunt tria, Ecclesiasticum, Militare, & Regale, ibid.*
- Brachia apud Aragonenses sunt quatuor, nam Militare dividitur in
brachium Nobilium, & Infançonum, num. 37.*
- Secus apud Catalaunos, & Valentinis, ibidem.*
- Brachia, sive Status Regni apud cæteras nationes tres sunt, num. 38.*
- Status Regni divisio in tres classes antiquissima, num. 39.*
- Brachium in quo differat apud nos ab Stamento, num. 40.*
- Stamenta Regni tractare possunt quidquid non sit contra foros,
num. 41.*
- Brachium Ecclesiasticum olim ex quatuordecim vocibus conficie-
batur, num. 42.*
- Brachium Ecclesie hodie decem & novem vocibus constat, quæ enu-
merantur, num. 43.*
- Sindicus Ecclesiasticus præsidet in eo Brachio, sive Stamento, n. 44.*
- Sindicus Capituli Almæ Sedis Valentinae est Syndicus totius Brachij
Ecclesie, num. 45. & 47.*
- Brachium Ecclesie de hoc dubitavit in Curia anni 1645. nu. 46.*
- Capitulum obtinuit sine lite, num. 48.*
- Brachij Ecclesiastici voces licet dissonare videantur cum antiquis, quo-
modo hoc factum fuit explicatur, num. 49.*
- Abbatia Divi Bernardi, erecta ubi adest Cænobium Divi Michaelis
Regum, extincta auctoritate Pontificia, num. 50.*
- Prior Conventus de Portaceli non est vox Brachij Ecclesiastici,
num. 51.*
- Calatravensis Ordinis vox ad Præceptorem de Bexis spectat, nu. 52.*
- Generalis Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede convocatur ad Curiam,
non autem Commendator Conventus Valentini, nu. 52. & 53.*
- Brachij Ecclesiastici voces quos substituere tenentur, num. 54.*
- Brachij Ecclesiastici voces substitutos habere tenentur in Vrbe, nu. 55.*
- Brachium Militare ex quibus componatur, num. 56.*

Miliæ

- Militum inter se differentia, nam alij nobiles, alij generosi; alij simpliciter milites, & qui isti sint, num. 57.*
- Generosi qui dicantur, num. 58.*
- Milites, sive Cavallers, qui, num. 59.*
- Nobiles qui, num. 60.*
- Nobilitatis antiqua nota apud nos hæc, et, num. 61.*
- Militum genera hæc in substantialibus in nihilo differunt, num. 63.*
- Essentia nobilitatis maxima fulget in admisione ad Brachium militare, num. 64.*
- Brachium Militare ordinem non observat in sedendo, aut votando, num. 65.*
- Brachij Militaris voces quando graduanda sunt, sorte id efficitur, num. 66.*
- Sindicus Brachij Militaris in eo eligitur ad biennium, num. 67.*
- Sindici ut officium expiret non spectatur adventus successoris, num. 68.*
- Ratio huius consuetudinis, num. 69.*
- Sindici Militaris officium expirat per Curia propositionem, in saculationis que vis cessat, num. 70.*
- Sindicus militaris ad Curiam creatus finit officium per conclusionem Curia, num. 71.*
- Militaris Brachij, sive Stamenti deliberationes nemine discrepante fieri debent, num. 72.*
- Consuetudini hoc potius tribuitur, quam statuto, num. 73.*
- Militaris Brachij electi quomodo, & per quos nominentur, num. 74.*
- Electores, & examinatores qui, num. 75.*
- Sindicus de consilio quomodo nominet electos, num. 76.*
- Inter electos quilibet de Brachio intervenire potest, habetque suffragium consultivum, num. 77.*
- Brachij Regalis, sive Domaniæ voces, num. 78.*
- Civitas Valentia quinque voces habet in Curia, ibid.*
- Sindicus Brachij Regalis est Syndicus urbis, qui ad Rationalatum nominatur, num. 79.*
- Stamentum Regale quomodo vocetur, num. 80.*
- Valentia urbs conatur probare suas voces constituere dimidium illius Stamenti, sive Brachij, num. 81.*
- Sedendi modus in Curia, num. 82.*
- Feciales qui, apud nos Reyes de armas, num. 83.*

TO T I V S Regni vera, & legitima repræsentatio alibi non reperitur, nisi in Comitijis generalibus, vulgò *Corts generals*, quæ iussu Principis vocantur ad urbem, vel oppidum, sibi bene visum. Et quamquam Petrus Belluga ex professo horum materiam tractavit in doctissimo opere inscripto *Speculum Principum*, non abs re erit, ut aliqua scitu digna ex his, quæ vsu frequentiore sunt, dicamus breviter, ne illotis, ut dicunt, manibus ad officia generalitatis ipsius Regni accedamus; quibus plura forsitan ab ipso Belluga prætermissa, vel post eum vsu recepta trademus.

Comitia generalia vulgò Curiz appellantur, nec immeritò, nam Curia teste Pomp. Festo, *locus est ubi publicas curas gerunt*, tradunt Calepin. Alexand Scot. Fr. Francisc. Ximenez Arias in *dictionar.* Hieronymus Laurent. in *Amaltea Onomast.* Alexand. ab Alexand. *lib. 1. dier. genial. cap. 16. var. lib. 4. ling. Latin.* Plutarc. in *Romal.* Pompon. Lætus de *Rom. Mag. cap. de Rege*, & alijs laudatis Tiraquel. *dict. cap. 16. Alexand. in not. lit. A.* Rosin. *antiquit. Rom. lib. 6. cap. 2.* Carol. Sigon. de *antiquit. iur. Rom. lib. 1. cap. 3.* Bulenger. de *Imper. Rom. lib. 7. cap. 4.* Cum enim generaliter de curis publicis agendum esset, vel de omnibus negotijs ad Rempublicam pertinētibus; Curias generales institui fuit necesse, ut in eis, sicuti in privatis de ordinarijs negotijs tractatur, generaliter omnia tractarentur. Sed si mavis nomen derivari ab illis Curijs à Romulo institutis dum populum Romanum distribuit in triginta partes, quas Curias vocavit, ut ait Pompon. in *l. 2. in princ. ff. de orig. iur.* tradit Connanus *lib. 1. comment. Iuris civilis cap. 12.* alijs relatis Osual. Illiger. ad Donell. *lib. 6. cap. 6. lit. B. & c. 7. lit. F.* (vbi differentiam Curiarum, & tribuum tradit) Curias generales rectè nominamus, quas omnes Regni partes, sive Brachia coniungere videmus, ut inquit Belluga in *specul. rub. 1. in princ.*

Nec novum est in vrbe similibus conventibus uti, nam antiquissimo vsu eas comprobatas esse reperies, si adeas Fe- nestellam de *Magist. Romanor. cap. 7.* Carol. Sigon. de *antiquo iure Civ. Rom. lib. 1. cap. 17.* Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 4. cap. 3.* Rosin. *antiquit. Rom. lib. 6. per tot.* Bulenger. de *Imper. Romano lib. 2. cap. 10.* Bellug. *rub. 2.* & ibi Borrel.

Con

Connanum *dict. lib. 1. cap. 8. & cap. 12. Illiger. vbi prox. Petr. Gregor. Tolosan. de Repub. lib. 24. cap. 4. num. 6. & seqq. & cap. 5. per tot. & syntagm. iur. lib. 47. c. 27. vsque ad 30. Molinum in Report. foror. Aragon. verb. Curias generales. Langleum Semestrium lib. 4. cap. 5. ad fin. Eruditum Don Antonium Canales, & Vega Regni Sardiniz Senatorem in *discur. lib. Parliament. anni 1531. discurs. 1. Tacit. lib. 1. Annal. ibi: Tunc primò è campo Comitum ad patres translata sunt, quæ verba pulchrè interpretatur Lipsius in comment. ad hunc lib. num. 7. omnino videndus, qui plura scitu dignissima tradit.**

- 6 Apud nos autem ab initio acquisitionis Regni vsu receptum est, his vti concionibus ad res publici status graviores expediendas, quod apparet nostris iuribus, & comprobatur ex his, quæ à Catalaunis, & Aragonensibus traduntur. In primis enim quoad Aragonenses clarissimè liquet, Regem invictissimum Iacobum I. Curias generales eis celebrasse ante omnes; quod expresse tradit Calixtus Ramirez *de lege Regia, §. 19. num. 11. & ad finem tractatus, vbi catalogum Curiarum omnium in Aragonia celebratarum scribit, in quo primam Curiam à Iacobo Rege celebratam affirmat anno 1247. Quoad Catalaunos difficilior comprobatio erit; nam vsatici fuerunt facti à Raymundo Berengario Comite Barcinonis, & Adalmusa, qui Comes antiquus, sive vetus appellatur, decessitque anno 1076. vt tradit Olibanus in *vsat. alium namque, cap. 1. num. 3. & cap. 3. num. 1. sed eo tempore nondum erant distincta Brachia Vniuersitatis Cataloniz, vt alijs relatis docet idem Oliban. dict. cap. 1. num. 15. Bene verum est, quòd nu. 7. allegat constitutionem Encars estatuim Iacob. I. in Curia Cataloniz factam, sicque eo tempore iam vsu receptam esse Curiam generalem clarissimè apparet. Vnde aperte convincitur quod idem Olibanus tradit lib. 1. de action. cap. 3. num. 46. dicens, quòd in Catalonia inceperunt Curiz tempore Regis Petri I. anno 1283. quod probare intendit ex *constit. 1. tit. 14. lib. 1. nam, vt dixi, ipse allegat constitutionem Iacobi I. patris eiusdem Petri, dicens factam fuisse in Curia Cataloniz; imò vt alijs relatis tenet Ripoll Regal. cap. 37. 2 num. 13. vsatici fuerunt compilati in Curia à Raymundo Berengario vltimo Comite Barcin. quam celebravit anno 1163. quòd***

10 quod dubitatione non caret. Nam hic Raymundus coniugio
 copulatus fuit cum Petronilla Aragonum Regis filia anno
 1137. vt tradit idem Olibanus in *cap. 2. eiusd. vsat. num. 1. ad fin.*
 P. Mariana de rebus Hispaniæ, lib. 10. *cap. 16.* decessitque teste
 eodem Mariana lib. 11. *cap. 9.* die 6. Augusti. 1162. quod confir-
 mat Don Ioannes Briz in *histor. Diui Ioannis Rupensis lib. 5. cap.*
 40. qui ponit mortem ipsius Comitij die 4. Augusti eiusdem
 anni: atque adeo nequaquam potuit celebrare Curiam anno
 1163. sicque intelligendum credo, vsaticos compilatos fuisse
 11 à Raymundo Berengario antiquiore, de quo Mariana lib. 9.
cap. 5. ibi: *Per hæc tempora (nam de anno scriptores variant, nec quid
 certum constitui potest) Hugo à Pontifice Romano in Hispaniam Le-
 gatus, Barcinonæ in Episcoporum, & Procerum Conuentu, Raymun-
 di Barcinonensis Comitij voluntate, Gothicas leges, quibus antea ute-
 bantur Catalauni abrogavit, novasque sanxit, vnde iura populis ad no-
 stram ætatem dantur.* Quod eisdem ferè verbis confirmat Ba-
 12 ronius tom. 11. *ann. anno 1064.* sicque cum Olibano sentio eo
 in tempore vsaticos factos fuisse, tuncque Brachia distincta
 non esse, & verisimilius puto Regem Iacobum ea ordinasse,
 tum eo quòd id ipsum fecisse apud Aragonèses apparet, tum
 quia modus indicendarum harum curiarum à Gallis mutua-
 tus fuit, qui à tempore Iulij Cæsaris, vt ipse testatur lib. 6. *com.*
belli Gal. eo utebantur: & cum Rex Iacobus ratione hæredi-
 tatis maternæ dominus fuisset Montispesulani, ab eo statu ad
 ceteros suæ dominationis transtulisse hoc ius autumo. Quod
 comprobatur ex eo, quod tradit Thomas Mieres *ad constit.*
Catalon. 1. part. in præm. num. 2. affirmat enim tertium volumen
 constitutionum Catalon. continere capitula Curiarum gene-
 ralium celebratarum per vndecim Reges, quorum primus
 fuit Iacob. I. & immediatè subiungit in titulo primæ colla-
 tionis, quòd prima Curia celebrata fuit Barcinon. 11. Kalen-
 das Ianuarij 1228. sicque eo tempore instituta fuerunt Comi-
 tia solemnia.

13 Quoad Valentinus cum fori Regis Iacobi I. tam in anti-
 qua, quàm nova editione, & in manuscriptis codicibus, sub
 rubricis siti sint adinstar codicis Iustiniani, absque die pro-
 mulgationis, vt dixi *cap. 2. §. 5. num. 52.* quid certum de mo-
 do, & tempore eorum inferre non possumus, præterquam,

quod post illam Prælatorum, atque Procerum concionem, in qua fori conditi fuerunt, aliquas declarationes, & additiones ipse Rex fecit. Nec sua vita durante Regnum noviter ab infidelium manibus vindicatum, ita pacatum fuisse possibile est, vt Curia solemniter celebrari potuissent. Quare credo, quod
 ¶ 4 prima Curia generalis, sive prima Comitia curiata, cum distinctione Brachiorum, convocatione, & legum promulgatione, fuit à Rege Petro I. habita Valentiz Kalendis Decembris 1283. vt in volumine foror. antiquæ editionis cerni valet, cuius plures foros in editione nova sub rubricis sitos habemus, vt est *for. 11. de Curia, & Baiul. cum simil.* notat dominus Mora in *compilat. foror. general. rub. 26. in princip. in nota. lit. B. vers. Et quod fori facti* (qui licet dubitet credendo foros Regis Iacobi factos fuisse in Curia ad rationes quas adducit, satis respondetur cum traditis *supra cap. 1. §. 2. num. 31. & seqq.*)

Indicuntur Comitia hæc iussu ipsius Regis, nam hæc est
 ¶ 5 vna ex supremis regalijs ipsius, vt ex Catalaunis docent Olibanus in *dict. vsatic. cap. 10. num. 9.* Calicius, & alij plures relati à Don Acasio Ripoll *regaliar. cap. 4. per tot. vbi plura Fontanell. decis. 367. num. 2. ex Aragonens. Molin. in report. verbo Curia generales, vers. vltim.* Bardaxi ad *for. vnic. tit. de gener. Curiar.* Calixtus Ramirez *de lege Regia, §. 18. & 19. num. 2.* ex nostratibus Belluga in *speculo, rub. 1. num. 3.* Pater Mandariaga *de Senatu, & Principe, cap. 4. vers. El segundo.* Dominus Cerdan in *veriloq. cap. 1. §. 1.* quamvis non omnino explicet, quibus addendi Thomas del Bene *de Comitijs, seu Parliament. dab. 1. sect. 1.* Christophor. Besoldi *politicor. lib. 1. cap. 4. num. 30.* & ferè omnes laudati *supra num. 5.* imò vt in text. habetur, & clarius in *for. 118. eod.* solus Rex celebrare per se Curiam generalem potest. Quod duplici ratione statutum esse videtur. Prima favore Regis ipsius. Secunda verò in utilitatem Regni, & subditorum.

¶ 7 Favore Regis dignitatis hoc inductum videtur: nam ad Regem spectat personaliter Provincias aliquando visitare, ibique clamores oppressorum audire, ac de proprio patrimonio curare; non enim benè gubernantur status per solas aliorum relationes, expedit ipsius Regis subditis proprias aures ac comodare, iuxta illud Sapient. 6. 3. *Præbete aures vos qui cōtinētis*
 mulo

- 18 *multitudines, & placetis votis in turbis nationum.* Est enim unum imperij corpus unius animo regendum, ut inquit Tacit. 1. *Annal.* unde sicut anima imperat in corpore, sic Princeps in sua Republica, tanquam in proprio corpore, cuius membra sunt qui in ea degunt. Petrus Gregor. Tolol. *de Repub. lib. 6. cap. 1. num. 13. in fin.* Et sic sicut in qualibet corporis parte, ut in toto anima adest, sic similiter Princeps, ubique adesse debet, per suos ministros ordinariè, & aliquando per se ipsum, ut omnia videat, atque infirmitates populorum medeatur. Et quamvis per relationes omnia percipere potest, tamen aliquando visu opus est, cuius rei rationem optimè tradit Cicero *lib. 6. famil. epist. 1. ibi: Nam etsi quocumque in loco quisque est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum publicarum: tamen oculi augent dolorè, nec avertere à miserijs cogitationem sinunt.* Ob quod Principi specialiter incumbit onus omnia videndi, ac perlustrandi, prosequitur. P. Marquez *in Gubern. Christian. lib. 1. cap. 6. §. 2.* Petrus Gregor. Tolol. *de Repub. lib. 5. cap. 5. num. 7.* ubi exempla P. Velásquez *de optimo Principe, lib. 3. annotat. moral. 7. per tot.* Don Didacus Saavedra *in symbol. politic. symbol. 86.* quo exemplo Solis, Principis astrorum, Principibus suadet, ut omnia suâ præsentia perlustrent. Quò respicere videtur illud Plinij iunioris *in panegir. ad Trajan. Velocissimi sideris more omnia in visere, omnia audire,* ubi Lips. *num. 935.* conferunt & tradita à Petr. Gregor. *de Republ. lib. 10. cap. 3. nu. 1.* atque adeò nostri vigilantissimi Reges spontè se obligarunt ad Curias generales personaliter celebrandas, ut oculis necessitatibus publicis perceptis, remedio condigno opitulari valerent.
- 20
- 21 Unde profluit secunda ratio, nam etsi percipere id Regi ipsi expediat, non minus expedit Regno, nam cum in his Comitij privilegia confirmantur, leges, sive fori conficiantur, atque iam concessa iureiurando firmentur, opus est Principis ipsius præsentia, ne defectu potestatis, constituentis, vel confirmantis, aliquando nullitatis arguantur. Quò respicere existimo decisionem ipsius for. 118. dum postquã statutum est Regē Curias generales personaliter celebraturum esse, casu urgentis necessitatis per Primogenitū celebratio permittitur; sed additur quòd tunc quidquid à Primogenito concessum,
- 22

234 De regim. Reg. Val.

aut factum fuerit, eandem firmitatem, atque robur, ac si ab ipso Rege factum fuisset, obtineat.

- 23 Sed vrgentissima causa existente, dum Rex non habet primogenitū provec̄ta ztatis, dispensatum fuit in hoc iure, Regni contentu p̄cedente, probat Belluga *rub. 1. nu. 14. vers. Et ideo. Calicius in extravag. Curia, cap. 4. Fontanell. de pact. claus. 3. glos. 3. nu. 68. Peguera, & alij laudati à Ripoll dict. cap. 4. à nu. 20. vbi plura exempla. Meminit etiam aliquarum Curiarum sic habitaram Calixt. Ramirez in dict. catalog. & explicat Molinus in repor. verb. Curia generalis, vers. fin. & verb. Rex. in s. de reservatis Domino Regi, vers. Dominus Rex solus, videndus Bar-daxi in dict. for. vnic. tit. de gener. Cur. Ex Curijs celebratis per Primogenitū habemus exempla sequentia. Per Ioannem Primogenitum Petri II. Curiam celebratam Valentiz ann. 1374. & celebratas Montisoni per Dñm Philippum Caroli V. primogenitū annis 1547. & 1552. Per alios, consentiente Curia, celebratam Valentie, per Ioannem Regem Navarræ, fratrem; posteaq; successorem Regis Alfonso III. anno 1446. & per Ferdinandum Ducem Calabriz, Locumtenentem Caroli V. Valentiz anno 1528. licet taliter vrgere possint necessitas, vt in Regno Neapolitano, & alijs vbi lex specialis nō repugnat; sine Principe Prorex possit Parlamentū generale vocare, vt tradit Thom. del Bene dict. dub. 1. sect. 2. num. 1. & 2.*
- 26 Cavetur etiam in nostro textu, vt Curiz celebrentur intra Regnū, & ratio est, ne immodico sumptu Regni Brachia, seu viri ipsa repræsentantes graventur. Quod vtique observatur dummodo Valentinis tantum Curiz indicuntur; nam si ceteris Coronæ Aragonum Regnis indici debeāt, adeò difficile est, vt penè impossibile credatur, cum vnaquzque Provincia similem dispositionem obtineat, nec in confinio tot sint oppida apta, proxima inter se, quibus convocari possint: quare vsu receptum est, vt Montisoni tali in casu celebrentur. Quod à
- 27 tempore ipsius Regis Petri II. observatum habemus in Curia ibi celebrata ann. 1363. & ann. 1376. & 1383. Tempore Ioannis I. in Curia anni 1389. Ferdinandi II. anno 1510. Inuictissimi Caroli V. anno 1533. 1537. 1542. per Philippum eius Primogenitum 1547. & 1552. & tempore ipsius Philippi II. Regis ann. 1564. & 1585. & tandem tempore nostri inuictissimi Monarchæ anno 1626.
- 28

29 Et licet per Aragonenses dubitetur, an semel incepta Curia in vno oppido possit transferri ad aliud, absque consensu ipsius Curiz; apud nos dubitatione caret, cum id observatum habeamus aliquoties. In primis Petrus Secundus incepit Curiam anni 1370. in villa Sancti Matthæi huius Regni, postea mutavit illam ad urbem, & eam finivit in eadem villa, ut constat in editione antiqua foror. Idem Petrus Secundus anno 1383. incepit Curiam Montisoni, mutavit illam ad villam de Tamarit, & conclusit illam in villa de Fraga, constat etiam in eisdem foris. Alfonsus Tertius incepit Curiam in vrbe anno 1428. eamque mutavit ad villam Muriveteris, ibique finivit, ut patet ex eisdem foris, atq; adeò consuetudine comprobatum est, ut Curia mutari possit ad nutum Domini Regis; nam in foris dictarum Curiarum expressè dicitur mutatas fuisse modo prædicto, & de consensu Curiz nec verbum vllum, quod reperiretur, prout quando Rex non per se, sed per alium celebrat Curiam, expressis verbis causa urgentis necessitatis, exprimitur, & repetitur cum salutatibus, atque protestationibus plurimis: sed ne alibi quæras Curias apud nos celebratas, hinc inserere decrevi.

30

REGVM VALENTINORVM COMPENDIOSA
notitia, atque omnium Curiarum generalium
memoria.

IACOBVS Primus; cognomento, *Fælix expugnator*; filius Petri Secundi Aragonū, & Mariæ Dominæ Montispelufani, tribus Sarracenorum Regnis expugnatis primum Balearico, Valentino deinde, ac Murcia postremo, & duobus millibus ædicularum, quas Sarraceni Mezquitas appellabāt, in Ecclesias Catholicæ veritatis conversis, Ordinem Militarem Beatæ Mariæ de Mercede institui curavit ad redimendos captivos apud infideles detentos, Cœnobium de Benifaça in ea Regni parte, quæ sub Diocesi Dertusensi comprehenditur, Ordinis Cisterciensis, construxit, & liberaliter dotavit anno 1233. foros concessit, ut dixi *cap. 2. §. 5. num. 55.* Curias celebrasse Algeziræ refert *Escolano lib. 3. cap. 11. anno 1272.* sed minimè probat, ne-

que apud nos vestigia harum Curiarum remanent; post
felicissima gesta Valentiz decelsit octagenarius die 27.
Iulijanni 1276.

P E T R V S Valentiz Primus; & Aragonum Tertius;
cognomento, *Magnus*, filius Iacobi, & Yolantis Regis Vn-
griz filiz, successit patri. Siciliz Regnum acquisivit, ge-
nitam prclare sanctitatis procreavit, nempe Divam Eli-
sabetham Lusitaniz Reginam. Gallos & Catalonia profligavit
ope Divi Narcisij, qui ad Gerundam szva musca-
rum plaga plures eorundem mirabili modo necavit. *Primus*
*Curias generales nobis celebravit Valentiz Kalendas Decem-
bris anni 1283. Occubuit Barcinonx die 3. Ianuarij 1285.*

A L F O N S V S Valentiz Primus, Aragonum veró Ter-
tius, cognomento, *Liberalis*, filius Petri, & Constantiz Re-
gis Siculigenitz, successit parenti, Balearum minorem,
vulgò, *Menorca*, è manibus infidelium vindicavit. Decelsit
celebs, & orbus Barcinonx die 18. Iunij 1292.

I A C O B V S Secundus, cognomento, *Iustus*, filius Petri,
& Constantiz, successit fratri Alfonso. Regnum Sardi-
niz vi armorum expugnavit. Ordinem nostræ inclitz Mi-
litię Beatę Mariz de Montesa condidit (quàm illustravit
primogenitus illius *Iacobus*, ab Ordine Divi Ioannis ad
nostrum transeundo anno 1325. vt authenticis scripturis pa-
tet in Archivo Ordinis, cuius effigies in claustro arcis
Montesiz inter Magistrorum asservatur imagines) Cœ-
nobium Beatę Mariz de Vallidigna Ordinis Sisterciensis
in Valle de Alfandech construxit, & dotavit anno 1297.
*Curias celebravit Valentiz 12. Kalend. Februarij 1301. Post cla-
rissima facinora è vita migravit Barcinonx die 2. Novem-
bris 1327.*

A L F O N S V S Valentiz Secundus, Aragonum Quar-
tus, cognomento, *Benignus*, Iacobi, & Blanchę Regis Nea-
politani filiz natus, successit patri, in cuius vita Sardiniz
Regnum personaliter adeptus fuit. *Curias celebravit Valen-
tiz 9. Kalend. Novembris 1329. Decelsit Barcinonx die 24.
Ianuarij 1335.*

P E T R V S Valentiz Secundus, Aragonum Quartus,
cognomento, *Ceremoniosus*, filius Alfonsi, & Terefiz de
Eqa

Entença successit parenti, res plurimas præclarè gessit in armis, tam vniones subditorum extirpando, quàm Regem Castellæ Petrum, cognomento *Sæuum*, per plures annos bello compescendo. Cœnobium Vallis Christi non procul ab vrbe Segobricæ, Ordinis Cartucienſis erexit, atque magnificè dotauit, & Martinus filius opus perfecit. Anno 1385. *Curias nobis celebravit.*

Valentiæ annis 1342. 1346. 1348. & 1358.

Montisoni anno 1363.

Sagunti anno 1365.

In villa Sancti Matthæi anno 1370.

Per primogenitum Ioannem Valentiæ ann. 1374.

Per se Montisoni anno 1376.

Et Montisoni inæpuit Curias anno 1381.

Quas finit in oppido de Fraga.

Occubuit Barcinonæ die 5. Ianuarij 1387.

IOANNES Primus (cui licet Historici cognomentum minimè tribuant, *Memorabilis*, cognominari potest) filius Petri, & Elionoris Regis Siculi filiz successit patri. *Conceptioni* immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis ad eò deuotione feruenti affectus fuit, vt festum ipsius primus in sua ditione instituerit: omnes sententiã hanc piam negare audentes à Regnis sui dominij iussit exterminari, vt patet in privil. 11 eiusdem. *Curias celebravit Montisoni anno 1389.* Decessit orbus dum venatui vacabat, subitanea morte præuentus in pago de Foxa die 18. Maij 1385.

MARTINVS cognomento, *Pius*, filius Petri, & Teresiz, successit fratri, pietate, & iustitia clarus Regna, foeliciter gubernavit. *Curias celebravit Valentiæ anno 1403.* & quamquam aliqui fori reperiantur editi nomine ipsius sub anno 1408. fuerunt conditi per personas ab ipso, & Curia nominatas dicto anno 1403. Decessit filijs legitimis orbus, morbo epidemiali correptus in Cœnobio de Valldonz, illas Barcinonæ, die 31. Maij 1410.

FERDINANDVS Primus appellatus *Infans de Aniquera*, cognomento, *Honestus*, filius Ioannis Regis Castellæ, & Elionoris Petri Secundi filiz, ac sororis Ioannis, & Martini, successit avunculo mediã declaratione facta

per

novem Síndicos Regnorum Aragonum, & Valentiz, atque Principatus Cataloniz, in arce oppidi de Caspe. Síndici pro Aragonum Regno nominati *Dominicus Rams*, Episcopus Holsensis, *Berengarius Bardaxi*, dominus villæ de Caydi, & *Franciscus Aranda*, vir eximie prudentiz, & humilitatis, oblati Cœnobij Beate Mariæ de Portacœli Ordinis Cartucienfis. Pro Regno nostro *Sanctus Vincencius Ferrer*, Ordinis Prædicatorum, miraculis, ac virtute admirabilis, nostræ Valentiz urbis honor, & gloria, *Don Bonifacius Ferrer*, ipsius frater, Iuriconsultus, qui postquam laudabiliter advocati munus gessit, Cartucienfis Ordinis in eodẽ Cœnobio de Portacœli Monachus effectus, eratque tempore declarationis Prior Generalis Magnæ Cartuciz, & *Doctõr Ianuarius Rabaza*, qui amentiam finxit, quare in eius locum subrogatus fuit *Doctõr Petrus Beltran*. Pro Cataloniz Principatu *Petrus Cagarriga* Archiepiscopus Tarraconensis, *Guillermus de Vallseca* Legum Doctõr, & *Bernardus Gualbes*, etiam Iurisperitus. Hi autem post duorum annorum disceptationem, auditis partium informationibus, eo quod contendebant *Iacobus Aragonius Comes de Urgell*, pronepos Alfonsi Secundi, tam iure proprio, quam consortis *Elisabethæ* sororis Martini. *Alfonsus Dux Gandiz* filius Petri Infantis, ac nepos Iacobi Secundi. *Ludovicus Rex Neapolis*, filius Yolantis, & nepos Ioannis Regis I. *Ferdinandus Dux Lunz*, filius naturalis Martini Regis, & *Ferdinandus* prædictus. Hunc legitimum successorem pronuntiarunt die 25. Iunii 1412. ad componendum schisma, Ecclesiam Catholicam affligens, in oppido Perpiniani cum Sigismundo Imperatore Romano, & Benedicto XIII. collationem habuit, in qua plurimum elaboravit, ut Benedictum ad sedandum schisma reduceret, sed morbo afflictus occubuit in oppido de Igualada die 2. Aprilis 1416.

ALFONSUS Valentiz Tertius, & Aragonum Quintus, cognomento *Magnanimus*, filius Ferdinandi, & *Elionoris Comitissæ de Alburquerque* successit patri, Regnum Neapolitanum gloriose adquisivit. *Curias celebravit Valentia anno 1418.*

Parla

Parlamentum ibidem anno 1419.

Et per Ioannem Navarræ Regem fratrem, Valentie ann. 1446. Deceſſit, filijs legitimis orbus (Regno Neapolitano relicto Ferdinando filio naturali) in Caſtro novo Neapoli die 28. Iunij 1458.

I O A N N E S Secundus, cognomento, *Chriſtianus*, Rex Navarræ, filius Ferdinandi, & Elionoris, ſucceſſit fratri, Carolum primogenitum ſanctimoniz reputatione apud non paucos veneratum armis perſecutus fuit, ſed eo præcedente, occubuit Barcinonæ die 19. Ianuarij 1499.

F E R D I N A N D U S Secundus, cognomento, *Catholicus*, filius Ioannis, & Ioannæ Almiranti Caſtellæ natæ, ſucceſſit parenti. Hora natalis ipſius diadema Iridis coloribus fulgēs in æthere apparuit. Vxorẽ duxit *Elifabethã* prudentiſſimam Caſtellæ Reginam, quo matrimonio mediante Regna Hispaniarum citerioris, & vltioris in vnã ditionem redacta fuerunt. Regnum Neapolitanum Coronz Aragonum reſtituit, Granatense à manibus infidelium vindicavit, Indiarum vaſtiſſima Regna explorare iuſſit, & in eis fidem Catholicam doceri curavit. *Curias celebravit.*

Orcelis anno 1488.

Montifoni anno 1510.

Post varia clariffima facinora deceſſit in oppido de Madrigalejo Regni Caſtellæ, die 22. Ianuarij 1516.

I O A N N A filia Ferdinandi, & Elifabethę, vxorquę *Philippi ab Austria*, cognomento, *Pulchri*, ſucceſſit patri, ſed poſt biennium, valetudine impedita, Regnum filio tradidit anno 1518. Deceſſit in oppido de Tordeſillas, die 12. Aprilis 1555.

C A R O L V S Quintus Imperator ſemper *Auguſtus*, à manu genitricis gubernationem Regni deſumpſit, in Aragonia die 19. Maij 1518. foros iuravit. Huius inclyti Principis præclara geſta hiftorias adimplent, Germaniam, Italiam, Galliamque cum Africa glorioſe armorum potentia devicit, Indiarum Occidentalium Regnis potitus fuit, Ducatum Mediolani Monarchię incorporavit, Regem Gallorum in cõſlictu ipſo ſuperatum, ac captum triumpho

pho adiecit. *Curias celebravit per Ducem Calabria Locumtenentem.*

Valentia anno 1528.

Per se Montisoni annis 1533. 1537. & 1542.

Per filium Philippum Montisoni annis 1547. & 1552.

Imperium Romanorum, & Hispaniarum Regna renuntiavit anno 1555. & in Cœnobio Divi Iusti Ordinis Sancti Hieronymi, diem extremum clausit 28. Septembris ann. 1558.

P H I L I P P V S Valentiz Primus, Castellæ Secundus, cognomento, *Prudens*, filius Caroli Quinti, & Elisabethæ Regis Lusitani natæ, successit Patri, Lusitanicæ Regnum, & Indiam Orientalem Monarchiæ addidit, Gallos strenuè, oppressit Arcem Sancti Quintini expugnando, Angliæ Regnum obtinuit, ob matrimonium in secundis votis initum cū Maria Regina; sed ea, sine prole defuncta ad Hispanias remeavit, qui prudentissimè Regnum administravit, Cœnobium mirabilis operis construxit *Divo Laureatio* dicatum nō procul ab oppido *del Escorial*. *Curias celebravit Montisoni anni 1564. & 1585.*

Decessit in eodem Cœnobio die 13. Septembris anni 1598.

P H I L I P P V S Valentiz Secundus, & Castellæ Tertius, cognomento, *Pius*, filius Philippi, & Annæ Imperatoris Romanorum genitæ, successit patri. Mauros à Regnis Hispaniz repulit, vt Fides intacta apud nos remaneret. *Curias celebravit Valentia anno 1604.* Decessit Matriti die 31. Martij 1621.

P H I L I P P V S Valentiz Tertius, Castellæ autē Quartus, cognomento, *Maximus*, filius Philippi, & Margaritæ, Caroli Austriaci Archiducis natæ, successit parenti, fœliciter Hispaniarum Regna moderatur, vtinam tandiu vivat, quantum Regnum exoptat, Fideique Catholicæ incrementum requirit, pietate, iustitia, prudentia, ac vigilantia maiorum verax imago absque dubio est, virtutum omnium zrrarium. *Curias celebravit Valentinis.*

Montisoni anno 1626.

Valentia anno 1645.

Hæc

Hæc de nostris Regibus brevius sanè, quàm res expoſtu-
labat, ab historijs Marianæ, Vicianæ, Zuritæ, Blancas, Beuteri,
Turfelini, & aliorum deſumpſi, nam codex ſucceſſionis no-
ſtrorum Regum, qui vulgò præ manibus habetur, plurimis
mendacijs corruptus reperitur. Sed ad inſtitutum redeamus:

3 1 quamquam Belluga in *ſpeculo rub.* 1. in *ſin.* expreſſe dicat ce-
lebratam fuiſſe Curiam per Dominam Reginam Mariam
vxorem Alphonſi III. & Ioannem Regem Navarræ fratrem
eiuſdem in villa de Traiguera annis 1437. & 1438. nullum fo-
rum harum Curiarū habemus, nec memoria adest in noſtro
iure, & impoſſibile videtur, quòd Curia celebraretur, ſine eo
quòd aliqui fori, vel actus Curiz conderentur. Quare verius
puto typographi lapſum eſſe, niſi dicamus contigiſſe id ipſum
3 2 quod reſpectu Curiarum anni 1645. cernimus, nempe, quòd
ratione decretorum, quorum reſponſa non ad nutum expo-
nentium facta fuerunt, typis iura mandare recuſant. A princi-
pio effectivé aliqui de hoc conquerebantur, dominus Comes
3 3 Oropetius cum Electis Brachiorum de his egit, & á Domino
Rege obtinuit quidquid expoſuerant, ac cum eodem domi-
no Prorege communicarunt: hoc ab ipſis negari non po-
teſt, ſicque nulla adest ratio, ob quam iura non typis manden-
tur.

3 4 Caveatur etiam in noſtro text. quod de triennio in trienniū
Curiz celebrentur. Conſonant *privil.* 11. *Regis Iacob.* 11. §. *Item*
volem, & *privil.* 29. *Reg Petri* 11. quod in diſſuetudinem abiit
ex ratione in ſimili adducta per Calixtum Ramirez *dict.* §. 18.
num. 10. & *ſeqq.* & Fontanella *dict.* *clauſ.* 3. *gloſſ.* 3. *num.* 68. quod
apud nos nititur in *dict.* *privil.* 29. ibi: *Niſi eſſemus iuſto, ac legi;*
timo impedimento detenti. Sed quoniam mentionem fecimus de
3 5 Parliamentis, eo quòd Alphonſus III. anno 1419. Parlamen-
tum celebravit, & *for.* 118. de his quoque loquitur, ibi: *Que al-*
gu no puixa tenir, ò celebrar Cortz general, ò algun parlament; no-
tanda eſt differentia inter Curias, & Parlamenta. Curia enim
Convocatur generaliter ad omnes res, & negotia totius
Regni tractanda. Parlamentum verò ratione alicuius nego-
rij particularis, ſive ſpecialis, notant Ferrer. 1. *obſerv.* cap. 14.
Mieres, & alij relati à Ripoll, *dict.* cap. 4. *num.* 43. & *ſeqq.* in
caeteris autem pari paſſu ambulant.

Con-

242 De regim. Reg. Val.

- 3 6 Convocantur per Dominum Regem præter magistratus, & ministros, de quibus Belluga *dict. rub. 6. per tot. tria Brachia, sive status Regni, nempe Ecclesiasticum, Militare, & Regale, sive Domaniale, quò medijs syndicis vniversum populum representantibus, vrbes, & oppida Regiz ditionis interueniunt, tradunt Belluga dict. rub. 6. num. 17. & seqq. Pater Mandariaga dict. cap. 4. vers. El segundo, Dñs Leon decis. 9. nu. 177. tom. 3. Dominus Mora dict. rub. 26. in notis ad princip. Dominus Don Braulius Esteve in dict. allegat. num. 8. Ex Catalaunis congesti à Ripoll dict. cap. 4. num. 6. & seqq. quibus addo*
- 3 7 Fontanell. *dict. claus. 3. gloss. 3. nu. 69. Ex Aragonensibus Molina in report. for. verb. libertates Regni, vers. Libertati etiam. Ramirez dict. §. 19. num. 2. apud quos militare Brachium diuisum est in duplici cœtu, hoc est nobilium, & infantionum: apud nos autem, & Catalaunos, vt notant Belluga, nu. 19. & Fontanell. decis. 366. num. 21. vnicum est, quod intellige quoad alios, nam quo ad se etiam est diuisum modo quo infra dicemus, §. 3. huius capituli nu. 11. ex Sardis Dñs Vico in pragmat. lib. 2. cap. 2. tit. 2. cap. 6. & 8. & don Anton. Canales in discurs. de Parlament. per tot. ex Siculis Mastril. de Magistrat. lib. 5. cap. 15. num. 7. tom. 2. Giurb. decis. 118. in princ. ex Neapolitanis Regens Aponte de potest. Proreg. tit. de Regal. impositionibus in rub. num. 20. & alibi. De Castellanis extat expressa dispositio l. 6. tit. 11. lib. 2. ordinamenti, quæ est l. 2. tit. 7. lib. 2. recopil. ibi: *Que sobre los tales hechos grandes, y arduos se ayan de juntar Cortes, y se haga Concejo de los tres Estados de nuestros Reynos, segun lo hizieron los Reyes nuestros progenitores.* De Gallis, Germanis aliisque nationibus Petrus Gregor. Tolosan. de repub. lib. 24. cap. 4. num. 8. seqq. qui plura ad rem tradit hoc cap. cum seqq.*
- 3 9 Nec nova est similis populi diuisio, nam antiquitus eis in partibus dividebatur tempore Iulij Cæsaris, teste eodem Cæsare in Comment. de bello Gallic. lib. 6. vers. 4. dum primùm plebem in vilissima seruitute describit, & eorum qui in aliquo erant honore, genera duo esse tradit his verbis: *In omni Gallia eorum hominum, qui in aliquo sunt honore, genera sunt duo, nam plebs penè seruorum habetur loco, quæ per se nil audet, & nulli adhibetur Concilio. Plerique, cum ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premuntur, sese in seruitutem dicant nobilibus,*

bus, in hos eadē omnia sunt iura, quæ dominis in servos. Sed de his duobus generibus alterū est Druidum, alterū Equitū: illi rebus divinis intersunt, sacrificia publica, & privata procurant, religiones interpretantur. Et paulo post. Alterū genus est Equitū, ij cum est usus, atq; aliquod bellū incidit, omnes in bello versantur. Ecce in Druidas Ecclesiasticos representari, de quibus Petr. Greg. Tolos. de Repub. lib. 3. c. 7. n. 2. Calix. Ram. de leg. Reg. d. §. 19. n. 14. Barclaius in Argenide lib. 4. Per Equites, Militares, & per Plebē populus, qui licet tūc nullo in Cōcilio admitteretur, tamē in ea parte populus dividebatur, quæ postea ad hæc admissa fuit, teste Pet. Gre.

40 de Repub. lib. 4. c. 1. n. 14. Apud nos Brachia Regni vocantur, dum sunt in Curia legitimē congregata, alibi autē Status, sive Stamenta dicuntur: notat, licet breviter, hanc differentiā Bellug. rub. 7. n. 3. prop. fin. ibi: Qui eo in casu ante habilitationem Stamenta Regni, & non Brachia se appellant. Sed nihilominus eisdem Stamenti licet tractare, quidquid non sit contra dispositiones forales, ex for. 89. Cur. ann. 1585.

42 Ecclesiz Status, Stamētum, sive Brachium, quatuordecim tantummodo viris constabat, quos nostrates voces vocitarūt, desumpto vocabulo ab instrumento, quo suffragia emittunt; quas enumeratas habem⁹ in c. 5. actor. Cur. Brach. Eccl. ann. 1547. fol. 12. pag. 2. tradunt Dñs Mora in for. gener. rub. 2. n. 6. & Dñs Esteve vbi sup. n. 11. Postea admissa fuere eo in cœtu Capitula Sedium Dertulæ, Segobricz, & Orcelis, septemdecimq; existentibus factus fuit liber matriculæ, sive, vt dicimus, in faculationis ad officia Generalitatis, dataq; forma fuit in electionibus. Reperiuntur in eo libro sub hoc ordine.

- 1 Archiepiscopus Valentinus.
- 2 Magister inclytæ Militiæ B. Mariæ de Montesa.
- 4 Episcopus Dertusensis.
- 3 Episcopus Segobricensis.
- 5 Capitulum Almæ Sedis Valentinae.
- 7 Abbas Populeti Ordinis Cisterciensis.
- 6 Abbas de Vallidigna eiusdem Ordinis.
- 15 Præceptor de Bexis Ordinis de Calatrava.
- 16 Præceptor de Torrent Ordinis Divi Ioannis.
- 9 Generalis Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede.
- 17 Præceptor de Orçeta Ordinis Divi Iacobi.
- 8 Abbas de Benifaçà Ordinis Cisterciensis.

D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

X

Pria

13 Prior Conventus Divi Michaelis Ordinis S. Hieronymi.

11 Capitulum Segobricense.

10 Capitulum Dertusense.

12 Capitulum Orcelesense.

14 Prior Conventus Vallis Christi Ordinis Cartucienfis.

De quibus omnibus mentionem expressam habemus in oblatione Curiz anni 1604. licet ordine immutato, ita ut in matricula collocentur secundum ordinem scripturæ, in oblatione Curiz 1604. secundum numeros marginales. Tradunt Dñs Morad rab. 2. n. 7. & Dñs Esteve ubi prox. Demum additus Episcopus Orcelesensis per c. 1. actor. Cur. Brach. Eccles. ann. 1626. fol. 36. pag. 2. qui collocatus fuit ex Regio rescripto post alios Episcopos, ex doctissimè congestis á Dño Esteve in dict. alleg. qui eam scripsit hac de causa, & obtinuit. Novissimè verò addita vox Ordinis Militaris Alcantaræ erecta Præceptoriam eiusdem speciali privilegio anni 1653. quam obtinuit Illustris Admiratus Aragonius, Marchio de Guadalest, possessionemque obtinuit ann. 1654. & ex R. rescripto graduatus fuit immediatè post ultimam vocem ex Militaribus Ordinibus.

44 Præst in hoc cœtu Syndicus eiusdem Status, sive Brachij, cæteros suo in casu convocando, materias agitandas proponendo, atq; concionè suo debito tempore dissolvendo. Qui quidè Syndicus de consuetudine solet esse is, qui vocè Capituli Alme Sedis Valentinz, tanquam Syndicus habet ipsius; ita. ut difficillimè aliud cerni queat. Bene verum est, quòd congregata, & habitata iam Curia anni 1645. decessit D. Christophorus Belvis Canonicus, & Syndicus eiusdem Sedis, qui eo nomine Sindici Brachij Ecclesiastici officium gerebat, tuncq; præfata consuetudo in dubiù revocata fuit, Sindicatusq; commendatus D. Carolo Villarasa Domino Baroniz de Faura, Eques- tris Ordinis de Calatrava, qui vocè illius ordinis obtinebat, & per aliquot dies ipsum officium gessit, magnaq; controversia tunc orta inter Capitulū ipsum, & Brachium Ecclesiasticū: Capitulum suū ius fovebat immemorialè consuetudinè allegando, quæ vim tituli habere solet, ut diximus cap. 4. §. 4. n. 18.

47 Maximè attento quòd Capitulum vices totius Cleri habet, ex traditis á Patre Suarez de immunit. Eccles. lib. 4. cap. 26. num. 17. Pater Castro Palao tom. 2. oper. Moral. tract. 12. disp. vnic. punct. 9. num. 8. quod apud nos verissimum est virtute de-

clarata

clarationis factæ per Iacobum Episcopum Sabinens. S. R. Ecclesie Cardinalem, & administratorem Ecclesie, & Episcopatus Valentini, die 18. Ianuarij 1396. ibi : *Cum totus Clerus sub nostris, & dicti Capituli ordinationibus, & constitutionibus teneatur adstrictus, & in nostra vniversitate, & corpore iuris factione includatur.* Habetur hæc ordinatio in volum. constitut. Eccles. fol. 120. pag. 2. quidquid dicat Thomas del Bene *de immunit. part. 1. cap. 5. dub. 19.* nam præterquam quòd probabilem nostram sententiam supponit, loquitur quoad impositionem tributi, de quo *infra §. seqq. num. 22.* Brachium aiebat ad se legitimè convocatum, electionem pertinuisse, sicut pertinet ad quamlibet aliam vniversitatem. Ego in hoc nil individualiter scriptum per foros, aut actus Curiarum inveni, præterquam quòd cavetur in *cap. 255. Curiar. anni 1585.* quo res decissa videtur ad favorem Capituli : nam ibi supposito quòd Syndicus Capituli est etiam Syndicus totius Brachij, modum eligendi Syndicum in Capitulo innovare conabatur Brachiū, supplicando Domino Regi, vt Syndicus ad Curiam sic per Capitulum nominatū admitteretur in Curia, essetque Syndicus totius Brachij, quod ex omnium concordi voto supplicatum fuit, & licet verum sit, quòd quia caret decreto *dict. cap. 255. vim legis non obtinet, negari non potest confessionem totius Brachij nemine discrepante, vt in eo dicitur, resultare in præiudicium ipsius, quæ confessio, relationem ad alium actum Curie decretatum facit expressè, de quo in foris non apparet.* Alia etiã confessio resultat *ex for. 123. Curiar. anni 1604.* quæ est clarior, & totius Curie, qui forus cum decreto reperitur. Sed ante decisionem concordatum fuit, nominatusque Syndicus de Capitulo D. Iosephus Sanz Canonicus, & Archidiaconus Alziræ in eadem Sede. Postea verò cum lis disceptanda veniret inter vniversum Clerum Parochialium vrbis, & regulares, Cleri Syndicum constituere conati fuerunt: sed Syndicus Capituli interdictū retinendæ intentavit, eo quòd in possessione, seu quasi reperiebatur gerendi officium Syndici totius Cleri, mandatumque de manutenendo in Senatu obtinuit: quare pronuncius Capituli non modico fundamento nititur.

49 Et quoniam respectu personarum huius Brachij, siue Status aliqua dissonantia reperitur in novissimis, & antiquis scripturis, vt in concordiam revocentur, notandū est, quòd Cœnobium

bium Divi Michaëlis de los Reyes, Ordinis Divi Hieronymi, erectum sub patrocinio, & auspicijs Dñi Ferdinandi ab Aragonia Ducis Calabriz, antiquitus fuit Ordinis Cisterciensis sub invocatione Divi Bernardi, habebatq; Abbatem, qui olim ad Curias convocabatur, in eisq; vocem habebat, & licet Abbatia illa auctoritate Pontificia, suppressa fuit, & Monasterium Ordinis Cisterciensis extinctum, & loco ipsius subrogatum supradictum Divi Michaelis, Prior istius sub nomine Abbatis prædicti vsque ad annum 1604. convocabatur. Antiquitus etiam solebat convocari Prior devotissimi Conventus de Portacæli Ordinis Cartuciensis, qui vocem nunquam habuit. Pariter invitabatur ad Curias Præceptor Conventus Beatz Mariz de Mercede, qui etiam vocem minimè habebat, cum pertineat ad Generalem Ministrum eiusdem Ordinis, & quamquã ab initio locũ pertinentem ad Ordinẽ de Calatrava occupabat Præceptor de Bexis, Prior domus eiusdem Ordinis, qui ex Sacerdotibus, vulgò *Freyles*, esse solet, loco ipsius aliquando vocatus fuit, & admissus. Quæ omnia ad debitum statum reducta fuere, ita vt Prior Conventus Divi Michaelis proprio nomine convocetur, Prior Cœnobij de Portacæli à convocatione arceatur, sicut & Cõmendator Conventus de Mercede, & Prior de Calatrava, & convocetur Generalis de Mercede, & Præceptor de Bexis, vt habetur in cap. 4. & 24. actor. Cur. Brachij Ecclesiastici ann. 1604. sicque vocales huius Status sunt prædicti num 43.

Isti enim nõ solũ per se, sed per substitutos in hoc Brachio admittuntur, qui quales esse debeant habes in for. in c. 1. extrav. forma de les substitucions, fol. 90. for. 5. Cur. ann. 1547. cap. 22. actor. Brachij Eccles. Cur. ann. 1604. & c. 265. Cur. ann. 1585. Dñs Mora rub. 7. nu. 5. & cum ipsis dignitatibus hic honos tribuatur, casu quo aliqua Præceptoria vacat, administrator nequaquã admittitur, vt tradit Dñs Mora, & sic pronuntiatum fuit per Senatũ ad relationẽ Magnifici Dñi Ioannis Arquez die 13. Ianuarij 1653. sentẽtia Regia infra referẽda §. 3. n. 4. & cũ ibi clarissimẽ qualitates substitutorũ exprimãtur, ideo in his nõ immoramur. Sed notandũ est, quòd ad hoc vt in vrbe Stamentũ Ecclesiasticum, si oportuerit, possit convocari, vnusquisque habere substitutum continuè compellitur in d. c. 22. ann. 1604.

Mili.

56 Militare Brachium, sive Stamentum componitur ex omnibus Nobilibus, Generosis, & Militibus Regni, ita ut originarij, & naturales proprie ipsius sint, alias non admittuntur; demptis Militibus Ordinum Militarium, quia Ecclesiastici sunt, ut bene probat Præpositus Mathias Morlá in allegat. pro Deputat. in Petr. de Valda num. 6. & seqq. in quo Magnates, Titulati, & Barones interveniunt, non ut tales, sed ut Milites, vel nobiles, dominus Leon di. decis. 9. nu. 175. cum seqq. tom. 3. unde est, ut ad hæc duo genera, nempe Nobilium, vel Militum, vniversus Status reducatur.

57 Milites enim in hoc Regno, & tota Aragonum Corona diversimodè notantur: alij enim Nobiles dicuntur, alij Generosi, alij verò Equites, sive ut vulgò dicitur *Cavallers*. Ad cuius rei explicationem animadvertendum est; Generosos vocari, qui antiquitate, & splendore sanguinis, genere nobilitati reperiuntur, de quibus locutum fuisse credo Ovidium 4. *Tristium Elegia 3. in princ. ibi.*

*O qui nominibus cum sis generosus avorum,
Exuperas morum, nobilitate genus.*

59 Equites, sive *Cavallers* sunt, qui à Principe singulorum militiæ noviter adepti sunt, de quorum differentia plura per Petr. Gregor. Tolos. de repub. lib. 4. c. 2. num. 4. vers. *Sacrilegij cum seqq.* Don Francisc. Amaya in l. 1. & 2. nu. 64. cum seqq. C. *sifervus libert. lib. 10.* Nobiles verò qui ultra sanguinis splendorem, vel Principis privilegium non simpliciter vocantur, sed addita hac nobilitatis nota *Don*, de qua Sebastian. Covarruvias in *Thes. auro lingua Castellanae, lit. D. verb. Don*, licet perperam dicat nobilitatis notam, apud nos antiquitus fuisse hanc *Micer*, nunquam enim hæc attributa alijs fuit, nisi Iurisconsultis. Imò nota antiqua nobilitatis apud nos erat hæc dictio *En*, adeò, ut ipsis Regibus antiquo illo ævo tribueretur, for. 51. de *Cur. & Baiulo*, ibi: *dos del Jenyor Rey En laume el primer. For. 58. eod. tit. ibi: del alt Rey En Pere el Segon*, & passim in foris, & privilegijs, & actu observatur in Brachio, sive Stamento Militari, ut quoties congregantur, nobiles notantur dictione *Don* in vno catalogo, sive ordine, Generosi hac dictione, *En*, & Milites dictione *Mossen*, sed hi duo mixtim in eodem ordine. Notant ex nostratibus hanc differentiam dominus Mora

248 De regim. Reg. Val.

- in compilat. rub. 2. num. 20. in notat. Ordinis Equestris, fol. mibi 13. Dominus Leon decis. 9. num. 173. cum seqq tom. 3. quibus adde Fontanell. dict. claus. 3. glos. 3. num. 83. vbi docent, in substantialibus in nullo differri, sed solum nominari Nobiles. Szpè dicta nota Don, quod & docuit Amaya vbi proximè num. 63.*
- 63
- 64 Essentia nobilitatis, & militiæ non tantū in alio fulget, quātū in admisione ad hoc Brachiū, sive Statum: nam licet plures sint qui privilegio Militari fruuntur, veluti Cives honorati, Doctores vtriusque iuris, & Medicinz, vt infra patebit, in hoc Cœtu nequaquam admittitur nisi is qui ex genere militari est, vel à Principe Miles creatus. Et quoniam in eo tot, tantique
- 65 viri nobilitatis eximie quotidie interveniunt, neque ordo in sedendo servatur, neque in suffragando, sive sententiam dicendo spectatur. Sedere enim solent, prout casus fert, sententiamque dicunt prout Syndicus eiusdem Brachij designat, qui vtplurimum venerandæ senectuti prærogativam dicendi primū sententiam deferre solet, & si fortè graduandi sunt, sorte fieri debet, hoc animadverso, quòd nobilibus primus locus
- 66 tribuitur. eo modo, vt primus sorte extractus præcedat, sequaturque Generosus, vel Miles, qui primo extrahitur, & sic de cæteris alternatim, quod nunquam fit, nisi cum Electi nominantur ad aliquod negotium peragendum.
- 67 Præst in hoc Brachio, sive Statu Syndicus eiusdem, qui inter ipsos eligitur ad biennium ex decem insaculatis, sive matriculatis, quinque Nobilibus, & quinque Generosis, vel Militibus, sorteque extrahitur ordinariè, finitoq; biennio officium expirat, etiā non expectato adventu successoris, quod bis evenisse in memoria viventium est. Primum anno 1621. quo tempore Regnum gubernabat dominus Marchio de Tavera, ad finem sindicatus, quem obtinuit Scipio Roca Generosus, tuncque nominatus fuit Commendatarius sindicatus ad effectum electionis tantum. Idem contigit die 4. Decembris 1653. quo finivit sindicatus Don Ludovici de Monsorriu, nominatusq; fuit die 6. eorundem D. Ludovicus Mercader Dominus Baroniz de Chest, ad eundem effectum. Nec id ratione caret, nam cum deliberationes ipsius Stamenti vniq; discrepante impediuntur, vt statim dicam, si continuaret
- 68
- 69
- Sin:

Sindicus vsq; ad adventum successoris, facillimè eo in munere (quod maxime dignitatis existimatur, vt verè est) perpetuaretur, nam vni, aut alteri ex cognatis, vel amicis ipsius electionem contradicere facile est: ne autem hoc absurdum sequatur, ita moribus receptum est, statutoque diffinitum in r. cap. ex confectis ad insaculationem post Curiam anni 1645. licet verba non ita expressè disponant, vt cessare videatur dispositio, *l. meminisse, ff. de offic. Proconsul.* adeo vt si moribus receptum non esset, valde dubitari posset.

70 Quod intelligendum est, dummodo Curie non subsequatur, nam ex propositione Curiarum officium Sindici expirat, insaculatioque ipsa omnino cessat, sic observatum vidi in Curia anni 1645. nam immediatè post propositionem Curie à Domino Rege factam, omnes illius Brachij ad Aulam destinatam properavimus, ibique Franciscus Mascarell Generosus, tunc Sindicus, finitum esse officium exposuit, atque ita primò tractatum fuit de eligendo Sindico, & post varias sententiarum contradictiones ipse Mascarell confirmatus. Per conclusionem autem ipsius Curie, etiam Sindici officium expirat, tuncque incipit nova insaculatio, fitque de novo per sortem electio ad biennium.

72 Deliberationes huius Status, sive Brachij debent esse de concordi voto nemine discrepante, quod quo iure inductum sit, scriptum in foris non habemus, ita vt cum Fontanella *dict. claus. 3. glos. 3. à num. 73. cum pluribus seqq.* arguere possemus, nec immeritò affirmare ad similitudinem legis Salicæ apud Francos fœminas excludentis inductum fuisse. Sed ipse *num. 79.* consuetudini hoc tribuit, apud nos id ipsum videtur, quamvis non nemo dicat antiquitus aliter observatum fuisse, sed deliberatione ipsius Status provisum, vt de cætero quidquid determinaretur, vnanimi, atque concordi omnium Militum consensu fieret, ita vt aliquo dissentiente determinatio cessaret. Quod statutum fuit ratione cuiusdam Ducis Segobricensis, qui plures filios, atque Milites amicitia coniunctos habebat, sicque suffragium ipsius maior pars vt plurimum sequebatur: sed, si licet, de hac traditione valde dubito. Dubito enim, non quòd traditio non adsit, sed dubito de possibilitate

73 ipsius traditionis. Nam aut statutum fuit in Curia, aut extra

Cu

Curiam, si in Curia, ubi est actus? ubi Regium decretum? ubi memoria similis deliberationis? cum autem neutiquam reperitur, inde inferitur, quod in Curia non fuit factum. Si extra Curiam, deliberationes Stamenti non ligant ad res in Curia gerendas, sed sic est, quod in Curia id ipsum observatur, ergo non ex deliberatione ipsius Stamenti, sed consuetudine ad exemplum Brachij, sive Stamenti Militaris Cataloniz, cuius Provinciz mores, ut plurimum imitati sumus. An autem bono publico expediat, ut tam difficili modo deliberationes sumantur? Vasta Provincia est; pro utraque urgentissimæ rationes militantes, quas expendere, atque iudicare peritiori relinquo, cum animus à novitate discedat.

7 4 Pro negotijs huius Brachij facilius expediendis nominari solent Electi, quibus committuntur, quod tam in Curia, quam extra duplici modo fit; aut sorte mediantibus Electoribus, atque Examinatoribus (nomina propria sunt huius materiz) aut per Syndicum de consilio aliorum, quod vocant *a consejo* do. Per Electores, & Examinatores (quod raro fit, nisi quando electio aliquid utilitatis, vel magnæ præminentiz præferret), eo modo perficitur. Nomina omnium adstantium in Brachio, vel Stamento, etiam si minores sint, in duabus urnis apponuntur: in vna Nobilium, in alia verò Militum. Ex eis sorte extrahuntur octo, quatuor è quolibet ordine, qui eligere debent octo Examinatores, unusquisque unum ipsius ordinis, & ob id Electores vocantur, sed electi in Examinatores, debent esse maiores viginti annis. Examinatores verò interveniente Syndico secretè scrutantur, qui idonei reperiantur ad negotium, de quo agitur peragendum, & quos idoneos examinant, concurrunt ad electionem officij, de quo agitur per sortem fiendam, ita ut eorum nominibus in urnis apposis, qui extrahuntur, vel extrahuntur, electi manent.

7 5 Per Syndicum de consilio aliorum facilius res expeditur; nam Syndicus ad nutum eligit duos Consiliarios, unumqueque ex quolibet ordine, ipsique tres electos nominant, sed ut graduentur, per sortem extrahuntur. His diversimodè negotium committitur: aliquando ad decidendum, ut aiunt, hoc est cum pleno posse tractandi, atque perficiendi: aliquando ad colligendum, & referendum, reservata sibi facultate deli-
beran-

berandi prout res expostulat. Sed hoc certissimum est, quod dum electi tractant rem illam sibi commissam, quilibet ex Brachio intervenire potest, nec ab ea excludi, habetque votum consultivum in ipsa re electis iam commissa. Sed sat sit de Brachio Militari, nam si omnia tractanda essent, de vnoquoque integrum opus conficeremus: institutum autem non est nisi modum regiminis ostendere.

78 Pro Regali, sive Domaniale Brachio convocantur civitas Valentiz (quz quinque voces solet habere in Curia, nempe per Iuratum primarium ex civibus, Præfectum rationū, Advocatum vnum, ex ordinarijs, & duos Sindicos) vrbes Se-tabis, Orcelis, & Alon. Villz de Morella, Alzira, Castellò de la Plana, Villa Real, Ontinient, Alcoy, Onda, Carcaixent, & Callosa de Segura, quz primz classis sunt, & ad officium Deputati admittuntur: Sexona, Xerica, Penaguila, Liria, Cullera, Borriana, Alpuente, Peníscola, Bocayrent, Biar, Ademùs, Castellfabi, Villajoyosa, quz secundz classis, & ad officium Computatoris admittuntur: Capdet, Corbera, Villanova Castillionis, La Yessa, Onda, Olleria, Beniganim, & Algemesi, quz tertiz classis sunt, nam adhuc ad officia Deputationis non sunt admittz: sed hoc non quia tantū vrbes, & villz istę in Regno cōditz sint, nam Segobrice, & Dianz vrbes deficiunt, & plusquam sexaginta villz, quas enumerat Rodericus Mendez Silva in *poblat. Hispan. in descript. Valent. cap. 3. cum plurib. seqq.*

79 Istius Brachij Syndicus, moribus receptum est, vt sit ille qui in vrbe sindicatum obtinet Rationalatus, de quo in capite sequenti; qui quidem in eo res peragendas proponit, sicut de Sindicis aliorum Brachiorum dictum est, hac adhibita differentia, quòd Syndicus Militaris, neque in Brachio, neque in conventibus Electorum suffragium habet, Ecclesiasticus, & Regalis vtique habent. Stamentum Regale praterquam in Curia generali, alibi raró, aut numquam in hac forma convocatur. Licet enim ad negotia resultantia ex Curijs vnaquaque ex his vniversitatibus, cui debetur interventus, eo quod Electi officium pertinuit ad Sindicū eius, in vrbe habet Syndicum cum sufficiēti mandato ad negotia quz de novo emergunt: neque Syndicum habere solent, neque est aliqua dispositio

fitio cogens vniuersitates ad eum constituendum modo, quo de Ecclesiasticis diximus, atque adeo hic Status per Iuratos vrbs, alioque Cives repræsentatur extra Curiam, vt in fit dominus Don Braulius Esteve *in dict. allegat. num. 8.* ad instar concionis vocatur per Dominum Regem Iacobum tempore quo foros condidit, nam tunc nondum erat forma data Brachij prædictis.

81 Quod sæpè agitari solet in ipso Brachio est, an vrbs Valentiz, siue voces illius, dimidium totius Brachij constituent; ita vt ea aliquid statuente, iuncto aliquo ex cæteris Sindicis, legitimam deliberationem maioris partis conficiat? Vrbs arguit ab officijs Deputationis, nam vt ait dominus Mora *rub. 2. num. 36.* illi tribuitur dimidium totius electionis (& veritate inspecta aliquid amplius, nam licet officia Deputati, & Auditoris computorū æstimabiliora sint, & maximi momenti, atque dividantur æqualiter, officia ad ministratoris, & Clauarj semper ad urbem spectant) expedit enim matrici hunc honorè concedere, nā caput totius Regni constituitur, estque membrum principalius corporis totius Reipublicæ. Cæteræ vrbes, & oppida nituntur ea ratione, quòd ad urbem non pertinet dimidiū oneris, ergo nec honoris: addūt etiam, quòd ratione Metropolis habet quinque voces in Brachio, atque adeo ad hunc numerum regulanda esse potestatem, & prælationem ipsius. Sed cum adhuc indecisa sit quæstio, nec expedire credam, vt finis huic liti imponatur, consultò omitto resolutionem sine sententiæ meæ expressione.

82 Curia sic convocata accedit Princeps ad locum destinatum in conuocatione, vbi fit propositio. Sed non abs re erit, vt de modo sedendi in ea aliqua dicamus: nam licet Belluga id pertractavit *dict. rub. 6. per tot.* illud spectat ad Curias generales totius Coronæ Aragonum, nos de Curia speciali nostri Regni agimus. Aula amplissima, non mediocriter ornata, cōficitur, soliumque augustissimum erigitur in præcipuo angulo ipsius, ita vt in sublimiori loco sub peristromate auro contexto excitetur Regia sedes, vbi Dominus Rex residet in suggestu, xiphum (perpulchrum Hispanorum Regum insigne) manu nudum tenens, indicantem supremam ipsius potestatem vitæ, necisque. Sunt & exigui gradus sub pedibus Regijs, & in

83

& in ipso tabulatu modica planities, quo sibi proximiorum Vicecancellarium, vltroque Protonotarium, vel eorum officia gerentes stantes constituit inter Cubicularios, reliquosque domesticos Proceres, atque Magnates. Ad primum ex inferioribus gradibus (qui plures, atque maiores sunt) adsunt Regij Feciales, sive Caduceatores, apud nos *Reyes de armas*, fasces argenteas manibus tenentes, sui que muneris insignia gestantes (de quibus Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 5. cap. 3.* vbi Tiraquel. Don Christophorus de Benavides *in advert. ad Princ. & Legat. cap. 3. vers. No ay en*) interimque fasces Brachiorum Regni humiliter coram Regijs procumbunt. A dextris è medio ipsius planitiei versus infimam suggesti partem stat Regius Senatus, à sinistris Gerentes vices Baiuli, Magister Rationalis cum Locatenentibus, & Assessoribus. In corpore Aulæ ad dexterum angulum Brachium Ecclesiasticum modo, & forma superius descriptis. Ad levum Militare, sine ordine sedendi, in longinquo verò ad faciem Principis Domaniæ Brachium iuxta ordinem superius traditum. Omnes à principio reverenter Principem colunt stantes capitibus discoopertis. Sed Dominus Rex postquam sedit, media voce Feccialis sedere Brachia, capitaque cooperire imperat, sicque sedentibus Brachijs propositio Curiarum fit, eamque Regius Protonotarius legit, de qua Belluga *rub. 8.* Princepsque servaturum se foros, atque privilegia Regni iureiurando profitetur, ut cautum est *in for. 115. de Cur. & Baiulo*, & explicat Belluga *rub. 9. per tot.* Hoc eodem modo conclusio Curiz celebratur, nam oblatio, acceptatio, absolutioque delictorum, leguntur ab eodem Protonotario, forique promulgantur, & omnes curiales Regiam manum flexis genibus deosculantur.

S E C T I O S E C V N D A.

S V M M A R I A.

CURIAE convocandæ causas tradimus, num. 84.
 Gravamina proponere cuique licet, num. 85.
 Gravamen proponendum in Curia eius generis debet esse, ut aliter;

- aliter succurri non valeat, num. 86.
 Remedium extraordinarium non conceditur, cui competit ordinarium, num. 87.
 Gravaminis remedium debet respicere bonum commune, & si particulare, absque tertij iniuria, num. 88.
 Gravamen debet continere expressam operationem contra forum, aut ius, num. 89.
 Gravamen ita debet proponi, ut ex illius narratione non resultet alicui dedecus, num. 90.
 In gravaminis propositione non est inspiciendum quis gravet, sed substantia gravaminis, num. 91.
 Gravamina proponi possunt in Curia adversus inferiores, num. 92.
 Gravare quando quis dicatur, num. 93.
 Gravamina dupliciter proponuntur, num. 94.
 Leges, sive fori fiunt in Curijs, num. 95.
 De legibus Doctores qui tractant, num. 96.
 Fororum naturam quoad effectus tradita cap. 1. §. 1. per tot. quoad causam, num. 97.
 Fori, sive legis vera definitio, num. 98.
 Lex est ordinatio rationis, nam est modus imperandi, quod ad rationem pertinet, num. 99.
 Lex, nisi voluntate sola non debet, num. 110.
 Lex non est, voluntas Principis absque ratione, sed iniquitas, num. 101.
 Voluntas est sedes perturbationum animi, num. 102.
 Ratio omnia moderatur, num. 103.
 Præceptum iniustum ad instar legis latum non est lex, num. 104.
 L. filius 15. ff. de conditio. instit. verba expendantur, num. 105.
 Clausula saluberrima Romanorum in legibus ferendis, num. 106.
 Leges obligant in foro conscientia, num. 107.
 Leges etiam si civiles, obligant in conscientia, num. 108.
 Legum multiplicatio vitanda, num. 109.
 Leges ex pluralitate infirmantur, num. 110.
 Lex debet esse loco, temporique conveniens, num. 111.
 Lex sine pœna condigna, est causa delictorum, num. 112.
 Lex ordinari debet ad bonum commune, num. 113.
 Bonum commune comprehendit privatum, num. 114.
 Quod tendit omnino ob bonum particulare privilegium est, num. 115.
 Utilitas privati cedit bono communi, num. 116.

Lex

- Lex iam lata, publicæ salutis causa prætermitti debet, num. 117.*
Intervenientes in Curia non sua, sed publica curare debent, ibid.
Lex exprimi debet verbis clarissimis, num. 118.
Legis interpretatio ut vitetur, unicum remedium claritas verborum, num. 129.
Legis claritas non consistit in multiplicata locatione, num. 120.
Imperator Alexand. Severus viginti doctissimos viros adhibebat ad verba legis concipienda mature, num. 121.
Leges prohiberi nequeunt omnes actus vitiosi, num. 122.
Legis Canonice, & Civilis, differentia quoad finem, num. 123.
Mala sæpius sunt eius generis, ut coerceri non possint, meliusque sit non tentare remedium, sed omittere, num. 124.
Lex fieri debet ab habente potestatem supremam, num. 125.
Legislativa potestas, quoad Valentinus non fuit à populo in Regem translata, num. 126.
Rex in Regno disponere non potest, per modum legis, contra concessa in foris, num. 127.
Rex solus est legislator in Aragonia, num. 178.
Verba fori Suprarbij expenduntur, num. 129.
Rex non habet maiorem potestatem se ipso in Curia, contra Aragonenses probatur, num. 130.
Regia potestas semper una est, num. 131.
Rex non pendet à Curia, sed Curia à Rege, num. 132.
Brachia Regni in Curia vicibus funguntur privati contrahentis, nec aliud quidquam possunt, num. 133.
Legem propositam in Curia à Brachijs, quæ non contrariatur foris, potest Rex decretare pro libito, decretumque tenebit, num. 134.
Lex ita proposita, si aliquid in derogationem fororum contineat, & à Rege decretatur diverso modo ac proponitur, si Curia non protestatur, ex consensu præsumpto tenet, num. 135.
Curia congregatur, ut debitis donativis Rex subveniatur, num. 136.
Conciliarijs Regijs periculosum valde iudicium de tributis, num. 137.
Tributa debentur Regibus, num. 138.
Quæ requirantur lege naturali, & divina inspectis, ut Regi deberi tributa dicantur, num. 139.
Causa legitima existente, Curia tenetur in conscientia tributum concedere, num. 140.
Causa non debet esse proxima, num. 142.

Causa non semper publicari potest, ibid.

Monitio quaedam, ad Curiales instruendos, prudentissima, tradita à Mastrillo, num. 142.

84 **SUPERIORA** breviter pro exteris dicta videamus, nunc ad quem effectum Comitia hæc indicantur. Mihi videtur triplici de causa vocari, quæ æqualiter ad utilitatem Regis, & Regni spectant, nempe ut gravamina tollantur, necessitatibus publicis succurratur mediis saluberrimis legibus, Rexque subveniatur, ut defensionem Regnorum incumbere valeat; his enim dirigitur, & clauditur totus Curiarum finis. Ad quæ peragenda rectè, nec regula certa dari potest, nec ita de me sentio, ut credam ademptum fuisse modum huiusmodi rei perficiendæ: sed ne intactum omnino dimittamus articulum, in quo salus Reipublicæ consistit, breviter hæc tria attingenda sunt: faxit Deus, ut in communem utilitatem dicenda cedant.

85 Facta Curie propositione, eaque habitata, ut tradit Belluga *rub. 7.* accusatisque contumacijs foralibus contra absentes convocatos, de quibus idem *rub. 5.* nominatisque Examinatoribus, Provisoribusque gravaminum per Principem, & Curiam, ut ipse docet *rub. 10.* & *rub. 44.* cuicumque licet gravamina proponere, de quibus per ipsum Belluga *rub. 11.* cum pluribus seqq. quò latissimè materiã expedit gravamina uniuscuiusque Status exponendo. Sed nos nõ de specialibus gravaminibus, sed de modo proponendi in genere, quæ, & qualia ista debeant exponi, tractaturi breviter sumus.

86 In primis gravamen proponendum in Curia eius generis esse debet, ut alio modo succurri non valeat, unde si remedio ordinario via iuridica uti potest proponens, in Curia admittendus non est, sed ad eam viam remittendus, quia cui competit remedium ordinariũ, concedi non debet extraordinariũ.

87 *l. 1. §. Idem Pomponius, ff. de dolo, cum alijs adductis per Bellugam in specul. rub. 42. per tot.* (quò latè explicat quid sit gravamen in Curia reparabile) Fontanell. *decis. 517. nu. 3. tom. 2.* Tum etiam, quia adest ut plurimum tertij privati ius, quod adimi quin audiatur non debet, *for. 1. cum seqq. & for. ult. de rescript. Princip. for. 4. si contrarius aliquid impetrat.* Fontanell. *decis. 295.*

num.

num. 9. cum simil. Ob quod plurā gravamina in Curia propo-
ta ad Iudices ordinarios, hac de causa remissa passim viden-
tur, vt in pluribus capitibus *extravagan. sententia gravam. fol.*
74. pag. 2. contenta in cap. 10. & 11. gravam. Curiar. ann. 1626.
& alia plura.

88 Secundò, gravamen illud debet respicere bonum commu-
ne, & si aliquando particulare id debet esse, absque prziudi-
cio tertij, nam non semel accidit, vt per viam gravaminis que-
dam proponantur, quæ prima facie illud continere videntur,
sed bene inspecta sequitur prziudicium tertij, qua consequen-
tia non inspecta aliqui ex consentientibus illaqueati manent.
Cuius generis esse dicitur gravamen contentum *in cap. 22. di-*
ctæ Curie anni 1626. quo declaratum fuit, vsum interdicti Sal-
viani esse contra forum. Erant in Senatu pugnantes inter se
sententiæ, vnus ex consentientibus contrariam partem decla-
rationis huius capituli in Senatu fovebat, at vocem contra fori
consensum prstitit, quòd in sui damnum cedere conspexit,
quando iam remedio carebat.

89 Tertiò, debet continere expressam operationem contra fo-
ros, vel iustitiã indubiã, aliàs sequeretur, vt ratione gravaminis
iniustitia foveretur, vel per illud revocatio peteretur alicuius
decreti iusti, quod absurdũ erit. Cuius generis est gravamẽ cõ-
tentum *in cap. 27. dict. Cur. anni 1626.* nam *ex for. 154. Cur. ann.*
1604. in eod. cap. allegato apparet, quòd Barones concessam
habent iurisdictionem in causis delationis armorum prohibi-
torum per Regias pragmaticas sub his verbis: *Puixen coneixer*
de totes les armes prohibides. Per verbum *possint cognoscere*, non
tribuitur iurisdictione privativè, sed cumulativè, vt explicatum
fuit per Regium rescriptum anni 1606. & á iure cavetur, vt
pluribus relatis tradit *Mastril. de Magist. lib. 3. c. 2. n. 37. & seqq.*
nam non fuit concessa eis in dominium, vt infra probabimus
cap. 7. §. 1. sicque iurisdictione in his competit przvenienti, ac
per consequens, in eo casu Regiæ Audientię, ob quod provi-
sio, sive decretum huic resolutioni correspondit.

90 Quartò, ita debet proponi gravamen, vt per illud non in-
feratur dedecus alicui. Huius generis esse videtur contentum
in cap. 15. eiusd. Curie anni 1626. nam substantia gravaminis
ibi contenti ita proponi potuit, vt in futurum xvum memoria

non relinqueretur similis facti, cum expressione nominis ipsius patientis, non enim implicat iura patria tueri, & cetera tacere, quæ non expediunt patriæ, vel privato, quominus scribantur, & si aliquando necesse sit nomen exprimi, extra scripturam, quæ typis mandanda est, fieri potest.

¶ 1 Quintò, non est inspiciendum quis procedimenta fecit, sed substantia operationis, aut facti, non manus, sed iaculum, nam in Curia non solum deduci possunt gravamina superiorum;

¶ 2 sed inferiorum, ut probat Belluga *dict. rub. 42. num. 5. vers. Sed hoc quod dixi*. Quod maxime procedit in Regno, in quo pluribus concessa est iurisdicção privativè in certis causis, rebus, aut territorijs. Quando autem hi inferiores dicantur gravare, tradit idem Belluga *dict. num. 5. vers. Et scias quod multipliciter potest, vsque ad finem*.

¶ 4 Modus autem proponendi, & expediendi gravaminum duplex est, nam aut proponitur ad instar contrafori (de quibus verba fecimus, licet ad alium modum multa pertineant) quorum propositiones cum decretis reperiuntur in vnaquaque Curia ad initium, aut coram Provisoribus gravaminum à Rege, & Curia nominatis, quos appellamus *Iuges de greuges*, de quibus per Bellugam *dict. rub. 10. 42. & 44. Ripoll de Regal. cap. 36. num. 28.* quorum exemplar ad literam tradit P. Salon *de iust. & iur. tom. 2. colum. mihi 455.* & adest aliud in *dict. extravag. fol. 74.* Sed in utroque modo ea observanda sunt quæ diximus, nam ratio in utroque procedit. Cætera, quoad gravamina, qui cupit, adeat Bellugam à *dict. rub. 10. cum seqq vsque ad 44.* Solum est præmittendum, quod cum declaratio facta per Provisores gravaminum sit ad modum sententiæ, permilla est appellatio, quamvis sententia exequi debeat præstita cautione, *ex for. 42. Cur. ann. 1604.*

¶ 5 Leges fiunt in his Comitijs, quas foros appellamus (licet enim fori propriè dicantur consuetudines vim legis obtinentes, ut *ex for. 1. in proæm. foror. dixi cap. 2. §. 5. nu. 57.* tradunt Calixtus Ramir. *de leg. Reg. §. 19. num. 17.* Ant. Gom. *in l. 1. Tauri num. 1.* quasi fori, ubi iura dicuntur; observationes) ex communi vsu loquendi leges nostras foros appellamus, etiam si latæ sint nulla præcedente consuetudine, tradunt Belluga *rub. 2. per tos. & rub. 47. dominus Leon decis. 144. dominus Cerdà*

in

in veriloquio cap. 1. §. 1. & 2. P. Mandariaga de Senatu, & Principe cap. 4. vers. El segundo, in fin. ex Catalaunis Mieres, Fontanella, Cancer, & Ripoll vbi prox. ex Aragonensibus Molina in Reportorio, vers. Curia, & verb. forus, vbi Portoles, Bardaxi, & Calixtus Ramirez qui eum laudat dict. §. 19. à num. 4. & §. 25. per tot. ex Castellanis constat ex l. 1. Tauri, ibi: El ordinamiento que Nos hizimos en estas Cortes. Didacus Perez ad leges ordinamenti, in proem. quæst. 6. ex Siculis Mastril. de Magistratib. lib. 5. cap. 15. num. 64. passimque apud omnes Doctores superioris relatos, loquentes de Curijs, sive Comitijs.

96 De legibus condendis, earumque qualitatibus, natura, vi, atque dispositione plura dicere possemus; sed quoniam de hoc argumento tot tantique tractatus scripti sunt, adeat lector Auctores seqq. Divum Thom. 1. 2. à quæst. 90. cum seqq. ibique omnes expositores, Connanum lib. 1. comm. iur. civil. cap. 7. cum seqq. Bartol. Baldum, & ceteros Doctores ordinariè scribentes ad titulum, ff. de legib. & C. de const. Princ. & Canonistas ad tit. de constitutionib. & in 6. Ant. Augustinum in tract. de legib. Corral. ad l. 8 ff. de iust. & iur. Fornar. 1. select. 24. Donnell. lib. 1. comm. cap. 8. & ibi Osuald. Illig. lit. C. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 10. per tot. & alijs lib. seqq. & precedent. Mastril. de Mag. lib. 3. cap. 3. per tot. Besold. politicor. lib. 2. cap. 2. Adamus Cotzen politicor. lib. 5. per tot. nostrum doctilissimum Senatorem celeberrimū Gasparem Ægydium Polo in scol. iur. in prælud. ad l. 1. de legib. Barbos. in collect. ad tit. de constit. & cap. erit autem lex, distin. 4. Dominum Petrum Augustinum Morlà in empor. tit. 1. per tot. Christoforum Anguiano de legib. per totum tractat. Ant. Gomez. ad l. 1. Tauri, Didac. Perez in dict. proem. ordinam. P. Suarez in vberissimo tract. de legib. P. Valquez in 2. 2. Divi Thom. quæst. 155. Bonacina de leg. disp. 1. & seqq. Pat. Castro Palao in oper. moral. tom. 1. tract. 1. per tot. cum seqq. P. Salon de iust. & iure tom. 2. in quæst. 77. in 2. 2. Divi Thom. art. 1. controvers. 7. cum seqq. Præpositum Rocafull in prax. moral. tom. 3. lib. 1. de legib. per tot. P. Fragos. de Republica tom. 1. lib. 1. dispur. 3. & 4. qui plures alios laudant.

97 Naturam nostrarum legum quoad effectus explicavimus sup. cap. 1. §. 2. à num. 1. usque ad fin. nunc verò quoad causas aliqua dicenda sunt, & licet omnia apud Auctores prædictos in-

venies, ne fatigeris in quærendis eorum dictis, nostrisque moribus applicandis, ea quæ conducunt ad nos, colligere statui, ut necessaria ad fororum ferendorum rectitudinem præ manibus habeantur.

98 Diffinitiones legis plures tradunt Doctores, Commanus d. lib. 1. comm. cap. 8. num. 7. Gomez in dict. l. 1. Tauri, nu. 1. Suarez lib. 1. de legib. cap. 12. Rocafull dict. lib. 1. cap. 2. num. 9. sed Castro Palao dict. tract. 3. disp. 1. punct. 1. num. 2. ex Divo Thoma diffinitionem propriam delumpfit, nempe: *Ordinatio rationis in bonum commune ab eo qui curam communitatis habet, promulgata.* Quæ consonat cum tradita à domino Morlà in emporio, tit. 1. in præmis. num. 14. domino Ægydio Polo ubi prox. vers. *Lex ergo,* Anguiano de legib. lib. 1. contr. 1. num. 9. domino Cerdan in veriloquio cap. 14. §. 1. in princip. itaque ea retenta, circa qualitates, quibus forus debet constare, ut efficax eius latio sit Reipublicæque proficua, quæ à nobis percipiuntur explicabimus, ad declarationem ipsius diffinitionis.

99 Debet in primis forus, esse *ordinatio rationis*, ut Divus Thomas de lege qualibet docet, dict. quæst. 90. art. 1. in corp. l. 2. ff. de legib. Cap. *consuetudo distinct.* 1. nam ut ait Consultus in l. 1. ff. de legib. *Lex est commune præceptum*, sed præcipere, & imperare est rationis, ut Angelicus Doctor docet ibidem, & quæst. 17. artic. 1. ergo lex debet ratione niti, non vero voluntate: unde Divus Thomas, eod. art. 1. ad 3. ait: quod etsi voluntas Principis habeat legis vigorem, ita concipiendum est, ut ratio habeat vim movendi à voluntate, alioquin voluntas Principis, esset iniquitas magis, quàm lex. Unde fori ita proponendi sunt, ut ratio imperet, suadeat, moveat, non autem voluntas: nam neque forus erit à voluntate sola procedens, neque legis habebit vigorem. Et ratio est, quia voluntas hominis deteriora sequi solet, iuxta illud Ovidij.

Video meliora, proboque, deteriora sequor.

100
101
102 Quod expressius Divus Paulus dixerat ad Romanos 1. *Sensio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Ecce pugna inter rationem, & voluntatem. Unde voluntas sedes perturbationum animi assignatur, ut probat Octavi. Branchifort. de animi perturbat. lib. 3. sect. 2. & lib. 4. section. 1. sicque subijci solet affectionibus amoris, odij, timoris, doloris, iræ,
vin-

- 103 vindictæ, & sic similibus, quibus ratio nūquam subest, imō omnia regit, & moderatur libere. Voluntas enim ab appetitu sensibili movetur, ac perturbatur: ipsa verò per se imperare illi nequit, sed medio intellectu, cui ad hoc famulatur fantasia, nempe ad appetitum dirigendum, sic philosophatur Branchifort. *dict. section. 1. lib. 4.* Atque adeo quoties forus, vel lex proponenda est ut feratur, non secundum appetitum, & voluntatem his affectionibus perturbatam, sed secundum rationem, & intellectum. Quo posito iusta, & honesta erit
- 104 lex, quia eius essentia principium est, nam etsi ad instar legis feratur præceptum aliquod iniustum, vel inhonestum, aut ratione carens, lex esse non potest, nec tenet eius dispositio, ita docent Vasquez 1. 2. *disput. 151. cap. 2. Salas de legib. disput. 2. sect. 8. num. 50.* Bonacina *disput. 1. de legib. quest. 1. punct. 1. nu. 9.* Suarez *lib. 1. de legib. cap. 9. num. 11.* Castro Palao *dict. tract. 3. disput. 1. punct. 1. num. 4.* Rocafull *dict. cap. 2. num. 4.* dominus Morlà *ubi prox. num. 15.* plura per Barbof. *in collect. dict. cap. erit autem lex, num. 2. & seqq.* Adamus Cotzen *lib. 5. politicor. cap. 12. qui §. 1. vers. Indorum,* verba mira Divi Augustini refert. Unde hoc menti tenendum puto omnibus in legum, seu fororum rogandorum cœtibus adstantibus, quod dixerat Cōsultus in l. *filius 15. ff. de condit. instit. ibi: Nam quæ facta vadunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & (ut generaliter dixerim) contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse dicendum est.* Verba elegantissimi Papiniani digna. Ob quod Romani legibus suis hanc clausulam adiciebant: *Si quid sacri, sanctiq; est,*
- 106 *quod ius non sit rogari, eius hac lege nihil rogatur, ut ex Prob. & Cicerone pro Cecin. tradit Hippolit. à Collibus in libello inscripto Consiliarius, ad fin.*
- 107 Infertur etiam ex hoc, quòd leges obligant in foro conscientia, nam si lex est ordinatio rationis, peccatum verò actus liber rationi oppositus, quodcumque adversatur ordinationi rationis peccatum erit, servata proportione gravitatis, vel levitatis materiae ad mortale, vel veniale. Quòd autem peccatum sit actus liber rationi oppositus, docent omnes Theologi post Divum Thomam 1. 2. *quest. 71. art. 6. in corpore, & ad 4. ibi: Si autem feratur ad ius naturale, quod continetur primo quidem in lege aeterna: secundario verò in iudicatorio rationis humanae:*
tunc

108 tunc omne peccatum est malum, quia prohibitum : ex hoc enim , quod est inordinatum, iuri naturali repugnat. Quod autem lex , etiam si lata à Principe secolari, obliget in foro conscientiz, tenent ex iuris interpretibus Covarruvias , Navarr. Bursat. Cenedo, Menchaca, & alij adducti per dominum Morlà in *empor. tit. 1. quest. 7. per tot.* Molina de *Hispanor. Primog. lib. 2. cap. 1. num. 7.* & ibi Addit. Ex Theologis Divus Thom. 1. 2. *quest. 96. art. 4.* Castro, Suarez, Vasquez, Bonacina, Sayrus, Salas, & alij relati à P. Castro Palao *diēt. tract. 3. disp. 1. punct. 14. num. 2.* Adam. Cotzen *diēt. lib. 5. cap. 8. & 9.* ex nostratibus P. Salon *diēt. tom. 2. q. 77. artic. 1. contr. 7. colum. mihi 79. vers. Communis autem, P. Ioann. Valero de differ. inter vtrumque forum, verb. lex differen. 7. num. 3. & seqq.* Rocafull *diēt. tom. 3. lib. 1. de legib. cap. 5. num. 21.* (quæ conclusio intelligenda est cum limitationibus ab eisdem Doctoribus tradita) & ob hoc solum multum perpendi debet quomodo lex rogatur. Si enim in materia gravi inducit ad peccatum mortale , quare in his quæ voluntate appetuntur , & necessitas non vrget, vitari omnino debet.

109 Demum multiplicatio legum vitanda est , vt bene scribit Pater Marquez in *Gubern. Christ. lib. 1. cap. 17. §. 2.* nam vt ait Tacit. 4. *Annalium. Corruptissima Republica plurimæ leges.* Nam quæ ad salutem indicuntur, ad mortem tendunt, Plin. in *paneg. ad Trajan. Ne legibus fundata civitas, legibus evertatur.* Cuius rei ratio duplex est. Prima, nam multitudo pœnarum iniquitatis signum est, idẽ Plinius ibid. *Mille pœnarum indagine inclusos, quod vt Iustus Lipsius interpretatur ibid. num. 293. Variarum legum laqueis, retibusque cinctos vt feras, ne possint perumpere.*

110 Secunda, nam ex pluralitate leges infirmantur, obliuiscuntur, cum tot esse possint, vt subditi mente retinere non valeant, sicque ad earundem observationem minimè teneantur quod docuit Divus Thomas 2. 2. *quest. 105. art. 1. ad 3.* atque adeo politicæ doctrinæ auctores parvitatem legum ad salubriores Reipublicæ effectus semper commendant. Connanus *lib. 1. com. cap. 9. num. 2.* P. Marquez *vbi proxim. dominus Cerdañ diēt. cap. 12. §. 1. in princ.* P. Velasquez de *optimo Princ. lib. 4. adnot. 2. num. 1.* Iustus Lipsius *civilis doctrinæ lib. 2. cap. 11.* Christophor. Besoldi *politicor. lib. 2. cap. 2. n. 37. vers. 2.* Adam. Cot-

Cotzen politicor. lib. 5. cap. 11. D. Didacus Saavedra *fymb. 21.*
 §. Tametsi.

- 111 Sequitur deinde, quod lex debet esse temporis, & loco con-
 veniens, Divus Thomas 1. 2. *quest. 95. artic. 3. in corpor. Petr.*
 Gregor. Tolos. *de Repub. lib. 7. cap. 20 num. 20.* Anguian. *de*
legib. lib. 1. contr. 2. num. 4. dominus Morla in emporio ubi prox.
num. 53. Barbos. *in collect. ad dict. cap. erit autem lex, num. 6.* Be-
 sol. *dict. cap. 2. num. 32. & 38.* Cotzen *dict. cap. 11. §. 6.* Vnde
 112 pœna appositâ in ipsa lege debet correspondere delicto, iuxta
 loci, & temporis qualitatem, nam lex sine pœna debita, ut be-
 ne ait Tertul. *lib. 1. contr. Martion. erit bonitas imaginaria;*
disciplina phantasma, & ipsa transfuntoria præcepta secura de-
licta.
- 113 *Ad bonum commune, ordinatio ista rationis tendere debet;*
Cap. erit autem lex, 4. distinct. 1. 1. ibi: Commune præceptum, l. 8. ibi:
Iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur. ff. de legi-
bis, D. Thom. 1. 2. quest. 90. art. 3. plures laudati à Barbos.
in dict. cap. erit autem lex, num. 7. P. Castro Palao dict. tract. 3.
disput. 1. punct. 1. num. 5. domino Morla in præmis. num. 16.
- 114 *Salus enim publica non modò publicum bonum comprehendit, sed in*
Republicæ salute simul, & privatorum omnium commoda, salusque
agitur, dixit Gicciardin. in hyppom. politic. propot. 103. (quomo-
do, aut qua scientia salus publica percipiatur, tradit Ioannes
ab Affelen in libello vir politicus, qui adest in specul. Aulicar. pro-
pos. pag. mihi 406.) Quod ita intelligendum est, ut intentione
legis primò, & per se bonum publicum attingatur, D. Thom.
ibid. licet quoad executionem alicuius privati bonum resultet
explicat dominus Morla ibid. num. 18. Et licet quando tendit
ad bonum privati omnimodè privilegij naturam fortiatur, ita
 115 *intelligi debet, ut bonum illius particularis non tendat versus*
bonum commune; nam certissimum est, utilitatem privati
cedere debere utilitati publicæ, ita ut ex hac ratione lex huma-
 116 *na obliget ad actum, cui est periculum vitæ annexum, Covar.*
in cap. Alma, 1. part. §. 3. num. 9. Soto, & alij relati à P. Castro
Palao dict. disput. 1. punct. 16. num. 1. ergo multò magis impe-
 117 *diet effectum concessionis ad favorem privati, si id tendat in*
publicam perniciem, cum salus populi suprema lex sit. Imò
lex semel statuta publicæ salutis causa prætermittitur, iure
 per-

permittente, Guicciardin. *ubi supra. propos. 17. diximus cap. 1. §. 2. num. 44.* bene Claudian. ad Honor.

Non tibi: nec tua te moveant, sed publica damna.

Id præ oculis habendum puto qui in Curia adsunt, nam si cæteris preponuntur, ut publicis necessitatibus subveniant, non sua, sed Reipublicæ curare debent.

- 118 Ex hoc quòd lex sit commune præceptum, sequitur, quòd exprimi debet eis verbis, ut ab omnibus clarè percipi possit. Cū enim res gravis sit quod lege cavetur, subditisq; onerosa; eis verbis debet constare, quibus sufficienter mens legislatoris exprimatur, *l. leges sacratissimæ, C. de legib. l. lege leonis 10. ubi Gloss. C. de pactis, cum alijs adductis per Barbol. in dict. collect. num. 10. P. Castro Palao dict. disput. 1. punct. 9. num. 1. Cotzen dict. cap. 11. §. 5. ad fin. Befoldi. dict. 2. num. 30.* In hoc enim consistit tota vis legis, nam si clara est, non indiget interpretatione; obscura verò necessariò exponi debet: & sic quotiescumque lex aliqua, vel forus est rogandus, matura deliberatione verba ipsius concipienda sunt. *l. humanam 8. C. de legib. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 10. cap. 5. num. 13.* ita ut mens legislatoris, & proponentium, clarissimè pateat. Præcipuè in hoc regno, in quo interpretationē omnino excludere cupiunt. Si memoria non fallit, non ita consultè verba omnium fororum proponendorū perpenduntur, ut præmeditata condignè satis appareant, quo fit ut explicatione postea indigeant. Vnica enim via vitandæ interpretationis, est verborum clara cōceptio; si enim clare verba legis concipiuntur, interpretatione non erit opus. Bene Connanus *dict. lib. 1. c. 9. nn. 1.* & Petr.
- 120 Greg. *ubi prox. num. 22.* & Cotzen *ibid.* Nec claritas consistit in multiloquio, imò pluralitate verborum mens, quæ est anima legis, ut alibi dixi, involui solet, tradit P. Marquez *ubi supra*, periti ad hoc solum destinantur; aliter enim difficiliter finis prædictus obtinebitur, tempusque eis concedatur ad verba concipienda. Nam Alexander Severus Imperator, non solum viginti doctissimos, ac sapientissimos viros in sancendis legibus adhibebat, sed ut ait Ælius Lamprid. in eius vita: *Dato tamen spatio ad disquirendum, cogitandumque prius quàm dicerent: ne incogitati dicere cogereantur de rebus ingentibus.*

- 121 Ex eodem principio, quòd leges ordinentur in bonum cōmune

- mune sequitur, quòd non debent eis prohiberi omnes actus vitiosi, quia attenda hominum conditione conveniens est ad rectam gubernationem totius Reipublicz, aliqua mala permittere, & impunita relinquere: nam licet omnes actus vitiorum á lege naturali, vel divina prohibeantur, id provenit eo quòd lex divina, & naturalis attendunt quid vnicuique expediat; lex autem positiva, quid communitati conveniat: & cum communitati hominum conveniens sit, attenda eorum fragilitate, aliqua minora mala permitti, non potest esse conveniens, vt omnia prohibeantur. D. Thom. 1. 2. *quest. 96. artic. 2. in corp.* Tiraquel. in l. 9. *connub. num. 2. cum seqq.* Sesse de inhibition. cap. 5. §. 6. num. 3. qui alios refert, Barbof. in dict. *collect. num. 5.* Salas *disput. 9. de legib. sect. 2. num. 39.* Suarez lib. 3. *de legib. cap. 12. num. 12. & lib. 4. cap. 11. num. 3.* Besol. *dict. cap. 2. num. 33.*
- 123 Castro Palao *dict. disput. 1. punct. 5. num. 1. qui nu. 3.* differentiam mirabiliter tradit inter leges Canonicas, & Civiles: nam licet hoc commune habeant, vt omnes virtutem, & honestatem respiciant, Canonicz leges primò, & per se respiciunt virtutem, quatenus sunt media ad finem supernaturalem. Civiles verò respiciunt virtutem, quatenus ad rectam, & convenientem gubernationem conducunt; sicque materia istarum est temporalis, illarum verò spiritualis: ob quod ne manus mittamus in messem alienam, ea quæ ad rectam gubernationem conducunt curemus, conducentia ad finem supernaturalem
- 124 Pastoribus ovilis Christiani relinquendo. Quibus addi potest, quòd aliquando mala sunt eius generis, vt coërceri non possint, ac per consequens, turpius est tentare quod assecuturi non sumus, quàm id quod consequi nequit, prudenter omittere. Petr. Greg. Tolos. *de Repub. lib. 13. c. 3. n. 7.*
- 125 Sequitur in diffinitione *ab eo qui curam habet communitatis* lex enim sumit vires à potestate promulgantis, quis is sit tradere debemus. Omitto quæ à Doctoribus passim adducuntur de potestate Pontificis, quoad Canonicas, Imperatoris, Regum, Populorumvè quoad civiles, nam nostri instituti non est, de quibus Petr. Greg. Tolos. *de Repub. lib. 9. c. 1. num. 39. & lib. 47. syntag. c. 25. nu. 32. & c. 29. n. 8.* Covarruv. *prædicar. c. 1. conclus. 1.* Navarr. *in cap. novit de iudicijs notab. 3. num. 119.* Gomez in l. 4. *Tauri num. 6.* Anguian. *de legib. lib. 1. cont. 1. n. 12.*

Do.

Dominus Morlà *in empor. dict. tit. 1. in premis. num. 20. cum seq.*
 ex Theologis Div. Thom. 1. 2. *quaest. 90. art. 3. ad 2. & quaest.*
97. art. 3. ad 3. Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 1. §. postquam. Suar.
lib. 3. de legib. c. 2. num. 3. Castro Palao disput. 1. punct. 22. per tot.
caeteriq; scribentes omnes de legibus. Videamus igitur apud
 126 nos, cui deferatur hæc potestas, dixi *sup. cap. 1. §. 2. num. 4.* Do-
 minum Regem ab expugnatione Regni supremam, ac Re-
 galem iurisdictionem obtinuisse, nulli mortalium subordina-
 tam; ex quo inferitur potestatem legislativam non à populo
 in eum translata fuisse, vt de Romano Principe, *in §. Sed &*
quod Principi inst. de iur. natur. gen. & civil. dicitur, cum vulgatis;
 sed proprio sanguine adquisitam. Nec privilegia Aragonen-
 sium, aut Catalaunorum ad nos transierunt, cum diverso iure
 fruamur, sed solum ea, quæ ex benignitate nostrorum Regum
 indulta sunt, & quæ suis servitijs nostri maiores acquisierunt.
 Vnde allegare non possumus aliud, quàm hoc, quod scriptum
 127 habemus in foris, & privilegij. Num. 41. cum duobus seqq.
 diximus Regem disponere non posse per modum legis con-
 tra concessa in foris, sed simul cum Curia; & cum ibi dixe-
 rimus, Regem in Corona Aragonum legislatorem esse
 simul cum Curia, explicare debemus amplius hanc pro-
 positionem. Verum enim est, quòd Aragonenses, & Cata-
 launi eam firmant simpliciter, quòd explicari debet cum Be-
 lluga, vt dixi in his tantum quæ contra libertates, & foros quæ
 transierunt in contractum, constituuntur. In reliquis verò
 Rex solus est legislator, & sine Curia potest cõstituere quid-
 quid in commune bonum expedire sibi visum fuerit, cum ad
 128 eum pertineat ratione supremæ potestatis. De Valentinis, &
 Catalaunis tradidi *num. 43.* quomodo id fiat per pragmati-
 cas sanctiones. De Aragonensibus verò minimè, nam Do-
 ctiores ibi laudati absolutè potestatem legislativam Domino
 Regi limitant, dicendo non posse sine Curia legibus aliquid
 iubere, quod eo firmat Calixtus Ramirez *de l. Regia, §. 4.*
num. 9. & 13. sed implicat cum traditis ab ipso, nisi cum Be-
 lluga interpretemur de legibus derogatorijs fororum, & li-
 bertatum, nam cum ex cõtractu ad eorum observationem Rex
 teneatur, inde sequitur, quòd non a se ipso potest proprios
 contractus frangere, *l. nihil 25. ff. de regul. iur. cum vulgatis;*
 sed

sed requiritur alterius contrahentis consensus. Implicatio enim in eo est, nam Aragonenses nituntur in ea lege Suprarij; sub qua Regnum traditum fuit primo illorum Regi: ipse enim Calixtus Ramirez fatetur in §. 25. num. 4. Populi illius, potestatem in Regem fuisse translata[m] ea Suprarij lege his verbis: *In pace, & iustitia Regnum regito, nobis que foros meliores irrogato.* Ecce apud Regem translata fuit potestas legislativa; in eodem iure, in quo negatio nititur. Immemorabili consuetudini attribuit postea, quod leges teneatur ferre simul cum Curia: & si dicatur de legibus derogantibus foros fa-teor libenter; si autem aliud prater ipsos statuatur, valde dubito de probatione consuetudinis, cum nihil Calixtus demonstret ad eam debito modo ostendendam, nam in pura negatione id probare nequibit, cum consuetudo sit quid facti:

129 pura verò negatio exercitij potestatis legislativæ solum pri-
 vationem inducit, quæ nullam ius firmare potest, nisi data ac-
 quiescentia alicuius actus impeditivi illius facultatis (sed cū
 130 gravissimus, atq; doctissimus Dñs D. Michael Hieronymus
 de Castellot Regens S. S. A. C. nostrā urbē visitando, de his
 mecū egisset, dixit alijs Aragoniæ legibus cautū reperiri, quod
 utique fieri posse nemo dubitat) ait praterea §. 18. num. 2. &
 131 *Sesse de inhibition. cap. 5. §. 9. num. 93.* Regem Dominum maio-
 rem potestatem se ipso habere simul cum Curia, quod absit.
 Nequaquā enim similis propositio in ore tantorum virorum
 in iuris scientia peritorum, residere, aut admitti debuit. Non
 enim Rex pendet à Curia, sed ipsa Curia à Rege, cum Regnū
 132 sit Monarchicum, atque successivum in posteros, ut in simili
 probat Petr. Greg. Tolos. *de Repub. dict. lib. 24. cap. 5. num. 3.*
 & *lib. 13. cap. 12. nu. 14.* Regia enim potestas semper est eadem,
 nec populo ad Curiam congregato aliqua defertur potestas,
 aut iurisdictio. Neq; ex eo quod foros de consensu Curia: de-
 rogare possit, ad ipsam Curiam aliqua potestas legislativa per-
 tinet. Tunc Curia verè Regnum repræsentat, solumq; est per-
 133 sona (ut ita dicam) legitima, quæ tanquam privatus contra-
 hens à contractu discedere potest, ob quod Regia dignitas
 non diminuitur, nam non posse extra Curiam, sive abque eius
 consensu, quæ à rationis tramite deviant, non est imperfectio
 in Rege, imò perfecta iustitia, cum intelligatur ipsum nolle à
 contractu proprio, sine consensu alterius contrahētis discede-
 re.

- re. Quod intelligendum est, dummodo non urgeat necessitas publica, nam ea urgente potest Rex contravenire contractui, *l. si quis in gravi, s. Vtrum, vers. Esi quoque, ff. ad Sillanian. cum alijs adductis à domino Leon decis. 39. num. 18. lib. 3. & à me c. 1. s. 2. num. 44.* Vnde provenit, quòd si à Brachijs aliqua lex proponatur, quæ non sit contraria foro antecederet concessio, aut privilegia Regni, quamvis propositio in decreto moderetur, id quod decreto continetur, legis habebit vigorem, etsi
- 134 Curia dissentiat, nam eius consensus non requiritur ad novam legem, qua antiquiora non læduntur. Imò si aliquid concedatur, & aliqua omittatur, id quod expressum est, vigorem legis obtinet tantum, ut benè probat dominus Leon *d. decis. 39. num. 51. tom. 3. vbi decis. Supremi.* Si autè contra foros sit id, quod proponitur decretandù, tunc iam Curia defert supremæ Regis potestati legislativæ novationem illius iuris, & si fortè decretum non conformetur propositioni, & Curia acquieverit, ex tacito consensu revocatio fori approbata est modo contento in decreto, nam ipsum approbasse Curiam dicendum est, sicut respectu actorum Curie ceterorum Brachiorum dixi *dict. cap. 1. s. 2. num. 49.* quod est de mente Senatus, tam Supremi, quam nostræ Regis Audientie.
- 136 Postremo dicitur *promulgata*, nã promulgatio requiritur, ve lex teneat *c. in illis dist. 4.* plures relati per Barbof. *in collec. ad illud text. n. 1. Dñm Morlá in empir. q. 3. n. 1. & seqq. Anguia. de legi. lib. 2. contror. d. n. 13. P. Casto Palao in oper. mor. d. 17. 3. disp. 1. pan. 11. n. 1. & seqq.* qui cū plura tradant, ideo in his non immoramur.
- 137 Tertia causa indicendarum Curiarum est, ut subditi Regè juvent donativis, atq; indictionibus, ad eorū defensionem, & rectā gubernationē, de quibus per Bellug. *rub. 46. per tot.* Sed quònia nimis periculosum est Regijs Cōsiliarijs iudiciū ferre de imponendis tributis, ex optima ratione tradita à P. Velasquez *de opt. Princip. lib. 3. annot. 15. n. 1.* ideo tantū quæ necessaria sunt dicamus. Ad hoc vocari Curia docet Bellug. *d. rub. 6. n. 13. & rub. 46. per tot.* Dñs Mora *in toto tract. compil. foror. Deputat. præsertim rub. 21. cum seqq.* Dñs D. Braulius Esteve *in d. allegat. num. 11.* P. Michael Salon *de iust. & iur. tom. 2. in disput. de ve. Etigal. & tribut. artic. 5. controvers. 2. colum. mibi 432. cum seqq.* Ex Catalaunis Cancer *variar. lib. 3. cap. 3. num. 119. & seqq. & nu. 170.* Fontanell. *decis. 217. per tot. tom. 1.* Calicius *in extravag.*
- Curia

*Curia, num. 79. Don Acaſius Ripoll reg. al. c. 7. n. 20. Ex Ara-
gon. Molinus in report. verb. Libertates, verſ. Libertatis, Barda-
xi ad for. Aragon. in §. Item peages nuevos, tit. de privil. general. nu.
23. & 26. & in for. 3. §. Item que no ſean dados, tit. de conſerv. pa-
trim. Calixt. Ramit. de l. Regia, §. 26. per tot. præcipuè à nu. 6.
Ex Sardis Don Ant. Canales de Parlamentis diſcur. 2. & ſeqq.
Ex Caſtellanis Parlador. rerum quotid. lib. 1. c. 3. nu. 13. & ſeqq.
P. Marquez in Gub. Chriſt. lib. 1. c. 16. Don Franc. Amaya in
l. 3. n. 37. C. de annon. & tribut. lib. 10. Saavedra in ſymbol. ſymb.
67. §. Si Regnum. Ex Luſitanis Fragof. alijs relatis de Repub.
p. 1. lib. 3. diſput. 8 §. 2. per tot. præcipuè nu. 8. Ex Siculis Maſtril.
d. c. 15. n. 2. lib. 3. Giurb. d. deciſ. 118. num. 2. Ex Neapolitanis
Ponte de poteſt. Proreg. tit. de regal. impoſition. in rub. nu. 24. & §.
8. num. 37. atque general. per tot. titul. Ex Anglis Polidor. Virg.
in hiſtor. Anglic. Petr. Gregor. ſyntag. 1. p. lib. 2. c. 3. De Gallis
idem Gregor. de Repub. lib. 24. c. 4. nu. 8. & c. 5. num. 3. (licet
Philippus de Comines hoc ius tranſgreſſum fuiſſe Carolum
VII. ſcribat in vita Ludovici II. Regis Gall. cap. 129.) qui plures
alios laudant, materiamque pertractant latiſſimè; traduntque
præmiſſa debita diſputatione, quòd hæc donativa, ſive mune-
ra, vectigalia, aut ſuperindictiones nō ſunt voluntaria: quod
firmare procurabimus ſequenti tantum conſideratione.*

138

Vectigalia, tributa, ſeu donationes debentur Regibus iure
alimentorum, tradit elegantiffimè rationem Divus Chryſo-
ſtomus (nolo tibi iuris diſpoſitionem tradere, quam forſan
nō credes, benè verò Patris Eccleſiæ Doctōris, quam negare
non audes) his verbis. *Cur ergo vectigalia Regi damus? Nun-
quid non tanquam præſidenti? curæ, tuitioniſq; mercedem ſolventes.
Atqui nihil illi ſolvimus, niſi ab initio utilem nobis talem fuiſſe præ-
fecturum cognoviſſemus. Verùm propterea ab antiquis temporibus cō-
muni ſententia Principes à nobis ſuſtentari debere viſum eſt, ob id quòd
ſua ipſorum negligentes, communes res curant, univerſumque ſuum
otium ad ea impendunt, quibus non ſolum ipſi, ſed quæ noſtra ſunt ſol-
vantur.* Probant latè Petr. Greg. ſyntag. lib. 3. c. 2. & 3. per tot.
P. Marquez d. c. 16. P. Velafquez diſt. lib. 4. ad not. 15. P. Salon
vbi ſup. Don Franc. Amaya in d. l. 3. num. 5. & 27. cum ſeqq. &
l. 4. num. 1. eod. tit. Thomas del Bene de com. Parlamen. dub.
18. num. 1. & dub. 19. ſect. 1. num. 2. vbi quod non obſtante

Z 2

pæcto

pacto, vel privilegio, Castill. de tertijs cap. 9. num. 24. & seqq.

139

Hoc supposito perpendo cum P. Marquez *ibid.* quod iure naturali attento, aut divino, ad hoc ut subditi teneantur ad solutionem tributi, tria tantum requiruntur, nempe potestas suprema in Rege, causa legitima, proportionataque distributio, quod comprobatur sententia triginta, & amplius Doctorum, quorum plures excludunt populi consensum. Ex nostris foris, sive consuetudinibus Rex solet hęc tributa petere Regno, eo ad Curiam convocato, iam ipse huic solemnitati satisfacit, attento iure divino (quod lex civilis non abrogat) subditi concurrētib; illis tribus tenentur solvere. Nunc sic, potestas suprema Regis negari non potest, quia superiorē non recognoscit, superindictionis distributio ad Brachia Regni de more spectat, sicque ratione disparis distributionis nunquam de Rege conqueri possunt. Remanet igitur examinanda causa, nam ea legitima existente, in foro conscientiarum tenentur ad concessionem, sibi ipsis curiales consulant, nam aliquando dum integerrimi fororum, aut patriarum defensores apparere cupiunt, conscientiam propriam gravant.

140

141

Nec causarum examē scrupulosum nimis esse debet, nam forte ea est eius conditionis, ut nefas sit ad populum secreti arcani deferre. Nec omnino proxima, nam bello Gallico Provinciarum confinia devastante, tunc non Regis subventio, sed necessaria defensio censenda; licet enim bellum foris agendum sit, cum inde resultet pacis conservatio in Provincia, sitque minus periculosa defensio, iustam etiam causam intervenisse dicendum est. Pulchrè ad rem Paulus Iovius dum ait. *Plerumque accidit, ut quae provinciarum, pecuniarum parcendo, remota pericula contemnant, incumbētib; demum malis desperato saepe remedio graviora sentiant detrimenta.*

142

143

Cetera quoad hęc, & ex his quae in Curia peraguntur dicat alius, nam non ad publicam utilitatem, sed ad commodum privatorum spectare solent; Deus faxit, ne illa pretermittantur, quae ad publicam salutem pertinent, tantummodo tractentur. Adeat qui cupit doctrinam salutarem percipere, Mastrillum dicit. *lib. 5. cap. 15. num. 81. cum seqq.* quo monitionem prudentissimam scripsit, quae non transcribitur, cum ibi facillimè reperiat.

§. II.

De Generalitate Regni, eiusque Deputatis, cæterisque officialibus ad actum Cur. in cap. 3. in prin. Brachij Eccles. anni 1547. alijsque iuribus.

T E X T V S.

PHILIPPVS PRIMOGENITVS CAROLI
Quinti Imperatoris R. Hispaniz anno 1547.
Montisoni.

ITEM Señor, per quant ab capitols, è actes de Cort sobre lo regiment, é administracio de la Generalitat de la vostra Ciutat, é Regne de Valencia a suplicacio dels tres Braços atorgats per lo inclit Rey Don Alfonso de immortal memoria, en les Corts per aquell celebrades, als Regnicols de Valencia en lo any mil quatre cents é denou, es disposat, é ordenat, que cascun trienni sien elets sis Deputats, es a saber, dos de cascun Braç, é sien elets tres Clavaris, ço es, hū de cascun Braç: é mes que sien elets administradors, ço es, Iutges, y declaradors dels duptes, questions, é contractes, tres persones, vna per cada Braç: é mes sia estatuit, é ordenat ab dits capitols, que cascun trienni sien elets sis persones, dues per cada Braç en contadors, é ohidors, é decisors dels contes dels dits Deputats, è Clavaris, segons que en lo primer, segō, tercer, quart, quint, y sise dels dits capitols se conté.

S V M M A R I A.

VECTIGALIA, sibi Regnum imponit ad solvenda donativa Curiarum, num. 1.

Deputati officij origo in hoc Regno, num. 2.

Deputati quot à principio fuerint, cæterique officiales, ibid.

Deputatorum numerus auclus tempore Regis Martini, num. 3.

Deputatorum officijs, cæterisque de Generalitate perfecta forma data à Rege Alfonso III. anno 1418. num. 4.

Compilatoris fororum culpabilis omisio, num. 5.

Deputati in principio collectores fuerunt, num. 6.

Deputati officium dignitas est, num. 7.

Descriptio elegans Deputationis, & eius officialium à Falcone scripta, num. 8.

Doctores tractantes de Deputatis, num. 9.

Deputatis apud Valentinios non est commissa cura defensionis fororum num. 10. & 11.

Deputati Neophilaces non sunt, num. 12.

Deputati collectores fuerunt, vsquedum eis iurisdictio data fuit, n. 13.

Exactoris officium illustre, num. 14.

Deputati assimilantur Quæstoribus ærarij publici, num. 15.

Generalitatis nomen vnde derivatur, num. 16.

Generalitatis iura impenduntur à Rege, Regina, & Principe, nu. 17.

Quod inurbanum est, quare apud Aragonenses revocatum, num. 18.

Generalitatis iura ab Ecclesiasticis solvuntur, num. 19.

Ecclesiasticorum bona de realengo, cum sint sub Regia iurisdictione possunt onere gravari, num. 20.

Ecclesiastici remanent gravati accedente consensu Prælati, & Cleri, num. 21.

Capitulum vices totius Cleri sustinet, num. 22.

Generalitatis iura à summo Pontifice confirmata, num. 23.

Exempti iuribus generalitatis remissive enumerantur, num. 24.

Deputati cognoscunt privativè de rebus pertinentibus ad iura Generalitatis, num. 25.

Etiam de Ecclesiasticis vigore Bullæ Adriani VI. num. 26.

Deputati non habent liberam, & generalem administrationem, n. 27.

Deputati nominant officiales ad iurium exactionem, num. 28.

Deputatorum maior pars determinat, si adsit suffragium ex quocumque Statu, num. 29.

Deputatorum electio non tenet, nisi fiat de officio vacante in suo triennio, vbi Supremi decisio, num. 30.

Computorum Auditores qui, & ad quod, num. 31.

Clavarij qui, num. 32.

Administratores qui, num. 33.

Deputationis officia triennialia sunt, num. 34.

An durent vsque ad adventum successoris, distingue, num. 35.

L. meminisse de officio Proconsulis explicatur, num. 36.

Observatio circa continuationem vsque ad adventum successoris, n. 37.

Depus

Deputatorum Valentinorum differentia respectu caterorum Regnorum, num. 36.

Deputato, vel alio officiali ex Militaribus decedente, intra decem dies electio nova debet fieri, num. 39.

Deputationis officia renuntiari possunt, num. 40.

CV M enim in Comitij Regni donativa per Brachia Domino Regi offerantur, vt dixi §. precedenti, ob quod vectigalia, siue super indictiones inducuntur, moribus receptum est, vt non ipsi Regi tribuantur absolutè; sed per Regnum ipsum, quz sibi imponit, ad solutionem concessionis administrentur. Quare necessarium fuit, vt officiales crearentur, per quos exactiones istz colligerentur, iuraque ipsa administratione legitima regerentur. Quod initium sumpsit tempore Regis Petri II. anno 1376. vt ex *for. 16. Curiar. ann. 1387. in antiqua editione fol. 161. patet.* Tradit dominus Mora in *compilat. for. general. rub. 1. num. 1. & 2.* Tuncque vnus tantum creatus Deputatus fuit, qui iura ipsa exigebat, vnus Administrator, qui dubia declarabat, erantq; pariter Auditores computorum (sed numero incerti in eo foro, nam de eis facit mentionem in plurali, sicque vt plurimum colligi potest tres fuisse ad minus, vnus ex quolibet Brachio, nominatos) coram quos rationes Deputatus reddere tenebatur.

Postea verò tempore Domini Regis Martini, auctus fuit numerus horum officialium, vt tradit dominus Mora *num. 5.* quod factum fuit anno 1403. sed anno 1418. regnante iam Alfonso III. perfecta forma data fuit his officialibus, nam statutum fuit, vt sex Deputati crearentur, sex Auditores computorum, tres Cluarij, siue Receptores, tresque Administratores æqualitate seruata inter Brachia, nam de quolibet eorum duo Deputati, duo Computatores, vnus Clarius, vnusque Administrator creantur, vt in text. habetur, & tradit dominus Mora *ibid. num. 8. capitula eius Curiz ad literam transcribendo, & pulchrè meo videri, nam vt in notis ait lit. C. hzc non inveniuntur in editionibus fororum, sed in libris Deputationis, sed de eis expressam mentionem facit textus, & cap. 1. actor. Brach. Eccles. Cur. ann. 1552. Culpabilis omisio. compilaris nostrorum iurium, nam institutio horum officiorum*

ciorum omnino necessarie inter ea ponenda erat, ne per mendicata suffragia hæc postea quærentur. Ex quibus resultat, Deputatos in suo principio Collectores quosdam fuisse iurium impositorum in Curijs, ut donativa oblata Regibus solverentur. Sed postea cum officia publica crearentur duratura per triennium, cum iurisdictione, atque potestate non exigua, ut in textu scribitur; iam dignitatis excellentiam obtinuerunt, suntque quasi Regni ipsius temporales Magistratus: quorum originem, officium, & nomen describit eleganter noster Falcò lib. 1. Epigram. 63. his carminibus.

8. *Hic Regni coguntur opes ad publica belli
Commoda, vel pacis, si quando postulat usus.
Tres hominum classes, hæc vectigalia curant;
Sexque viri, ex illis diverso more leguntur
Ad summum munus, duo Cives, & duo Equestres;
Totque Sacerdotes. Suus omnes deputat ordo,
Indeque nomen habet. Nec solis pondera tanta
Incumbunt, tractant parvi leviora ministri,
Omnibus imperium ternos finitur in annos.
Acta gubernantium, rescindere nulla potestas
Salvo iure potest. Sic olim Curia sanxit,
Ut commune bonum saluum omni ex parte maneret.*

9. *Tractant ex nostratibus præter prædictos Pater Mandariagz de Senat. & Princip. cap. 4. §. El quinto Senado. P. Michael Salon de iust. & iur. tom. 2. artic. 5. controv. 2. colum. 432. & seqq. (qui colum. 439. bullam Adriani VI. Pontificis Maximi ad litteram ponit, de his agentem,) dominus Cerdan in arbor. iurisdic. verb. Deputados, dominus Leon decis. 31. per tot. tom. 3. dominus Don Braulius Esteve in allegat. pro Episcop. Oriol. num. 11. Ex Catalaunis Fontanella de pact. claus. 3. gloss. 3. num. 77. & claus. 4. gloss. 14. num. 16. & decis. 245. cum plur. seqq. tom. 1. & decis. 562. cum seqq. tom. 2. Ripoll regaliar. cap. 14. num. 32. & cap. 32. num. 56. cum seqq. Ex Aragonensibus Molinus in reperi. foror. verb. Deputati, per tot. & ibi Portoles in scholijis, Ibanus de Bardaxi ad for. 2. de generalib. privil. Regni, num. 6. & seqq. Sesse decis. 215. & 216. lib. 2. & de inhibit. cap. 5. §. 9. num. 91. & §. 10. num. 56. Calixt. Ramirez de lege Regia, §. 15. ex num. 5. Ex Siculis Mastril. decis. 164. num. 18. tom. 2. & de Magistrat. dic.*

dict. lib. 5. cap. 15. per tot. signanter num. 70. & seqq. qui plura ad rem tradunt in dict. locis.

10 Quibus hæc officia congruant Deputatorum, non facile erit percipere. Mastril. enim *dict. cap. 15. num. 71.* Neophylaces dici autumat, quod nostris Deputatis convenire minimè potest, nam Neophylaces Atheniensium Magistratus erant qui legum Custodes nominabantur, curabantque ne quid cōtra leges fieret, de quibus meminit Alexand. ab Alexand. *dierum genial. lib. 5. cap. 17. & explicat latè Tiraquel. ibid. in not. lit. F.* docetque idem Mastril. *ibidem.* Licet enim apud Siculos cura hæc ad Deputatos deferatur, sicuti apud Catalaunos, & Aragonenses, vt Doctores superius adducti testantur; apud nos non pertinet ad Deputatos, sed antiquitus ad Sindicos Brachiorum, sive Stamentorum, vt dominus Mora dixit *rub. 36 num. 2.* hodie verò ad Cœtum ad hoc specialiter creatum in Curijs anni 1645. quem vocitant *Iunta de electos de contrafueros.* Qui ex ipsis Stamentis delecti fuerunt, sicque nostri Deputati Neophylaces esse non possunt.

13 A principio enim Collectores fuisse dixim⁹, nam pecunias debitas Principi, seu tributa colligebant, *l. 2. C. de convenien. fisc. debit. lib. 10. Amaya in rub. C. de exactoribus tribur. lib. 10. num. 2.* Sed quoniam tunc non adhuc iurisdictione decorabantur, neque concedebantur Prælati, Nobilibus, vel in officijs vrbanis constitutis, sed Civibus, sicut patet *ex dict. for. 16. Cur. ann. 1383.* naturam publicanorum sapere non erit improprium dicere; sed postea, vt exactio melius fieret, & plura damna obviarentur, ad Prælatos, Nobiles, vrbanosque Rectores officia hæc delata fuerunt, vt in simili ex Gotofredo; Pancirolo, & Bulengerio, tradit Amaya *in dict. rub. num. 5.* Vnde non solùm officium hoc non est sordidum, sed illustre, cùm exactio tributorum illustre sit Reipublicæ monumentum, vt alijs relatis tradit Amaya *ibid. num. 7.* sicque Exactores rectè dici possunt, seu melius Rectores tributa curantes, de quibus bene Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 3. cap. 28.*

15 Nec omnino improprium erit, si dicam⁹, Deputatos ad instar Quæstorum erarij Populi Romani institutos fuisse, de quibus Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 2. cap. 2. in princ.*

ad-

ad notatā per Calixtum Ramirez *dict.* s. 15. num. 8. & in notā
lit. K. licet non omnino eis equiparentur.

- 16 Dicuntur autem iura hęc generalitatis Regni, tum quia à
toto Regno imponuntur in generalibus Comitijs, tum etiam
quia generaliter ab omnibus impenduntur, vt probat noster
Blasius Navarrus vir eximie eruditionis in *tractat. de vectigal.*
17 *cap.* 12. ita vt neque Rex Dominus, Regina, aut Princeps pri-
mogenitus, neque aliquis stirpis, aut familie Regie ab eorum
solutione excusetur, ex pluribus congestis per dominum Mo-
ra *rub.* 26. à *num.* 13. Apud Aragonenses olim sic dispositum
fuit, vt testatur Calixtus Ramirez *de lege Regia* s. 15. num. 6.
18 (sed illi vrbanius se gesserunt cū domino simile statutū revo-
cando, vt ipse in fit ibidem) & in simili tradit dominus Leon
decis. 147. num. 5. tom. 2. adeo vt neque Ecclesiastici eximan-
tur, vt eisdem iuribus cavetur, & tradit dominus Mora *ibid.*
num. 18. *cum seqq.* quoad literam tradit bullam Adriani VI.
19 Pontificis, quam & tradiderat P. Salon *dict.* *controv.* 2. *colum.*
440. vbi latissimè fundat hanc sententiam, eamque pariter
probant Belluga in *specul.* *rub.* 46. Noster Ægydius Trullenchi
celeberrimus Theologie moralis scriptor, *lib.* 7. *Decalogi cap.*
12. *dub.* 5. num. 28. Præpositus Morlà in *gemina allegat. pro Sindico*
Deputat. in Sindicum Ordinis fratrum Minorum edita ann. 1649.
Don Antonius Canales *dict.* *tract. de Parlament. discurs.* 4. Bla-
sius Navarrus *de vectigal. dict.* *cap.* 12. qui bullam Adriani me-
morat. Quod nititur ea ratione, nam aut tributum imponitur
20 in rebus immobilibus, quæ *de realengo* vocantur, aut in perso-
nis, rebusque eas sequentibus. Si bonis *de realengo*, late proba-
tum est *cap.* 2. s. 5. à *num.* 44. transire in Ecclesiam cum suo
onere, quo comprehenditur, vt subijciantur legibus, & iuris-
dictioni Principis, ergo tenet tributum iam impositum, &
imponi de novo potest servata forma iuris huius Regni, nem-
pe consentiente Curia. Prima pars consequentis est certissi-
ma, vt probavimus supra. Secunda verò probatur, nam vni-
cum fundamentum, ob quod aliqui affirmant, quòd bona
Ecclesie onerari tributis non possunt à Principe, ea est, quia
bona Ecclesie non sunt sub eius iurisdictione, vt probat alijs
relatis P. Castro Palao *tom.* 2. *tract.* 12. *disput. vnic. punct.* 9. nu.
1. in *fin.* quæ ratio non militat in bonis *de realengo*, nam ynquam
à iu-

à iurisdictione Regia exempta fuerunt, imò acquisita ea lege, ut ei semper subijciantur, ita in terminis limitat communem conclusionem Thomas del Bene *de Comitij, & Parlam. dub. 4. sect. 16. num. 15.*

- 2 1 Si personis, aut cæteris bonis quæ eam sequuntur, probabilis est opinio Theologorum, quòd interveniente consensu Episcopi, & Cleri, impositio tenet, ex traditis à Pat. Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 26. num. 17.* sed in Curiaz exactionibus imponendis intervenit consensus Episcoporum, & Cleri, ut ex dictis §. præcedenti patet: ergo tenebit impositio. Quod Prælati interveniant dubium non est; minus dubitari potest intervenisse Cleri consensum, nam ut Suarez ibidem scribit, & P. Castro Palao *dict. punct. 9. num. 8.* sufficit consensus Capituli, ut totius Cleri intervenisse dicatur, nam Capitulum vices totius Cleri sustinet, ut dixi §. præcedenti *num. 47.* Nec obstat doctrina Thomæ del Bene *de immunit. par. 1. cap. 5. dubit. 19. num. 1. & seqq.* qui alios laudans, contrariam sententiam probare intendit, nam loquitur de speciali civitate, ut exempla Novariz, Mediolani, & aliarum Civitatum demonstrant, & de impositione census per contractum loquitur Barbosa ab eo allegatus *in tom. 2. collect. iur. Can. lib. 3. tit. 49.* (sic enim loquitur ipse del Bene.) Neque decisio Rotæ apud Farin. *2. par. post decis. 42. num. 7.* nam licet regulis generalibus attentis, omnes qui teneri debent, consentire necesse sit: eo quod, ut Patet Suarez, & Pater Castro Palao dicunt *ubi sup.* impossibile ferè est, ut si totius Cleri consensus expectandus sit, res aliqua perficiatur, introductum est, ut Cleri consensus censeatur adesse quoties Prælati, & Capituli consensus adest, præsertim in nostra specie cum de totius Regni statu Ecclesiastico agatur; qui minimè congregari poterat, ut modo debito consensum præberet. Sicut enim in vrbe Romana ob difficultatem conveniendi plebem, vel populum præ multitudine, necessitas ipsa omnia ad Senatum deguxit, ut ait *Consultus in l. 2. §. Deinde 9. ff. de origin. iur.* & ibi commun. DD. sic ex antiquissimo usu ob difficultatem conveniendi omnes Ecclesiasticos ad Curiam, moribus receptum est, ut Prælati, Capitula, & præcipua Dignitates vocaretur, Ecclesiasticum Statum representantes: Quod iustum adeo fuit, ut quoties Cleri omnes Sindicos constituere

re ceperunt, *secuta sunt magna, & irreparabilia scandala* (sicut Cardinalis inquit in constitutione, de qua *supra* §. 1. num. 47.) sicque ita ut vnaquaq; Civitas Decuriones creavit, qui totius populi vices gererent, ut dicam *cap. 4. §. 3. num. 12. & seqq.* ita in nostris Regnis voces quædam destinatz ab immemoriali, quæ totius Status Ecclesiastici vices sustinerent. Si enim veritatem amamus, qua cum ratione hoc introductum sit, omnibus patens erit, præsertim accedente Romani Pontificis approbatione, ut ex infra dicendis patebit. Itaque Capitula Sediũ Pontificaliũ interveniunt, & consensum præstant mediante Sindico vniuscuiusq; Capituli, habente plenum posse; nã aliás non admitteretur. Quo supposito, & possessione antiquissima ab expugnatione Regni, sine dubio rectè imponen-
 2 3 tur hæc iura. Neque bulla Adriani obstabit, imò rectè per-
 pensa omnia confirmat, ut docet Blasius Navarro *de vestigal. dist. cap. 12.* nam continet decretum de manutenendo Regno; in possessione horum iurium, ut bene probat Præpositus Ma-
 thias Morlà *in allegat. pro Sindic. general. ad solut. iur. de bonis Nuntijs Apostol. edita anno 1650. num. 17. & seqq.* sed innegabi-
 lis est possessio imponēdi quoties necessitas publica urget, & exigēdi imposita: ergo auctoritate Pontificia quoad utramq; partem Regnum manuteneri debet. At tamen nostri pijsimĩ Principes quamvis non dubitent de potestate, & approbatione prædicta, ad tollendum omnē scrupulum confirmationem solent obtinere à Romano Pontifice: sicut respectu donativi Curiarum anni 1626 obtenta fuit, & pariter respectu donativi Curiarum anni 1645. cum lit. dat. Romæ die 30. Martij 1647. Et quod ampli⁹ est, urgente necessitate, etiam extra Curias præxi recepta fuit sententiã Patris Suarez, & Patris Castro Palao, & interveniente consensu Capitulorũ, & A. R. Archiepiscopi decreto, dum à summo Pontifice obtinebatur ut periculo imminenti occurrere Princeps posset, dum Galli confinia Regni devastabant, donativa concessa fuere annis 1643. & 1644. cuius decreti transumptum typis mandatum præ manibus habemus, & pariter tempore pestis, de quo Pater Hieronym. Garcia *de Evangelico Sacerdotio tract. 1. diffini. 3. dub. 2. punct. 6. num. 46.* Præpositus Morlà *vbi prox. num. 251.* Quam sententiã amplectitur Thom. del Bene *d. dub. 19. sect. 2. num. 2.*

Sed

24 Sed nihilominus sunt aliqui exempti, scilicet Romanus Pontifex, eius Cubicularius, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & Ecclesiæ ipsius Regni, nam in bulla Adriani Sexti expressim excipiuntur. Tradit dominus Mora *rub. 22. num. 19.* In qua exemptione etiam comprehenditur Nuntius summi Pontificis, ut specialiter definitum habemus per Regia rescripta, *dat. Matrit. die 22. Martij 1650. & 22. Augusti eiusdem anni.* Excipiuntur etiam patres duodecim filiorum, *ex for. 139. Curiar. lami 1604.* ut capite sequenti probabimus latè, & tradit dominus Mora *rub. 27. per tot.* Et Inquisitores contra hæreticam pravitatem, in rebus ad proprium usum necessarijs. Sed hi non sunt in veritate exempti á Regno, sed Dominus Rex facit eos exemptos solvendo de patrimonio proprio iura, ut patet ex duabus Regijs rescriptis traditis á domino Mora *dict. rub. 22. num. 20.*

25 Horum iurium iurisdicção privativè est concessa Deputatis, ita ut neque Rex, neque eius Magistratus cognitionem habeant in rebus pertinentibus ad iura Generalitatis *for. 33. in extravag. Actes de Cort de la Diputacio, fol. 46.* probat dominus Mora *in dict. compil. rub. 11. per tot. præcipuè num. 36.* cum notis, & in additionibus ad eam *rub. quas posuit in fine tractatus, pag. mihi 351. cum seqq. De Catalaunis, & Aragonensibus* tradunt Doctores superius allegati, signanter Fontanella *decif. 252. num. 1. tom. 1.* nosque diximus *supra cap. 2. §. 2. n. 43.*

26 Et nota decisiones Senatus ibi relatas, nam de Ecclesiasticis regularibus loquuntur, cum in his etiam, respectu Ecclesiasticorum concessa iurisdicção censeatur, tam ex foro, & consuetudine, quam indulto Adriani VI. quo Iudices harum causarum Ecclesiasticorum, delegati Pontificis sunt ipsi Deputati Status Ecclesiastici, nam ad eos bulla dirigitur, & executio committitur ab Adriano (licet aliter sentiat Salon *ubi prox.*) probat dominus Mora *dict. rub. 26. n. 16.* ubi literas executoriales habes ab ipsis Deputatis provisas, & dicitur ibi: *Judicibus per ipsum Clerum, nunc, & pro tempore Deputatis,* & licet regulares intendant ad se concessionem non extendi, quia non nominatur, & de Clero loquitur: contrarium verius puto ex verbis ipsius Bullæ, ibi: *Omnes, & singulas personas Ecclesiasticas, cuiuscunque gradus, & conditionis existant, cum adductis per Barbol. in*

- collect. ad cap. adversus, de immunit. n. 7. cum seqq. tom. 2. Marius Cutell. de immunit. lib. 2. cap. 39. num. 38. Præpositus Morlà in allegat. 2. pro Sindico Deputat. cum Sindico Ordinis Minor. num. 35. Et vrget amplius exceptio Cardinalium, & Ecclesiarum, nam firmat regulam in contrarium, ex latè probatis per ipsum Barbof. axiom. 85. num. 4. & 8.
- 27 Administratio pariter eis commissa est ipsorum iurium, vt latè probat dominus Mora dict. rub. 11. num. 2. in not. lit. A. sed quamvis potestas generalis eis tribuatur, non tamen cum libera, & generali administratione, imò limitata ad effectus ibi contentos, notat Calixt. Ramir. dict. 5. 15. num. 19. & Sesse dict. decis. 215. & 216. quod & fatetur Fontanell. dict. decis. 245. num. 11. & seqq. licet dicat maiorem potestatem cōcessam esse Catalaunis. Apud nos probatur limitatio, ex for. in cap. 38. 39. & 40. dicta extravag. for. 97. Curiar. ann. 1564. for. 138. & 140. Curiar. ann. 1585. for. 81. & 92. cum seqq. ann. 1604.
- 28 Pertinet etiam ad Deputatos ius nominandi officiales ad prædictam exactionem, & inter eos Syndicum, Assessorem, & Scribam, quæ officia magni momenti sunt. Antiquitus perpetua, nunc autem quadriennio complentur de foro, dominus Mora rubric. 9. per tot. Fontanel. decis. 249. num. 16. & 17. cum seqq. In his electionibus non sicut in cæteris rebus maioris partis sententia executioni mandatur, dum adsit suffragium ex omni Brachio, vt docet Fontanel. decis. 505. num. 8. sed aut ex cōcordi voto fieri debet, vel per sortè, vt tradit dominus Mora dict. Rub. 9. n. 2. & 3. Et nota cum domino Leon dict. decis. 39. tom. 3. quod solū tenet electio officiorū in eo triennio vacantiū, vt latissimè probat, cui nō obest decis. 149. cū duobus seqq. apud Fontanel. tom. 1. nam ibi nō de vno ad aliud triennium, sed de vno ad aliud tēpus eiusdem triennij disceptabatur.
- 30 Computorum Auditores, qui Discussores propriè sunt, de quibus in l. cum. post. 26. C. de appellat. (nam isti sunt Cognitores, & Disceptatores rationum publicanorum, vt probat Bulenger. de Imper. Roman. lib. 3. cap. 29. Don Francis Amaya in Rub. C. de Discussoribus, lib. 10.) eliguntur duo ex vnoquoque Statu, ex eisdem, ex quibus Deputati eligi solent. Pertinet ad hos munus exigendi, dispungendique rationes

3 1 nēs ab ipsis Deputatis, & Clavarijs, five pecuniā Generalitatis Receptoribus, probat dominus Mora *rub. 1. num. 11. & rub. 15. per tot.* de his meminit Fontanel. *decif. § 62. num. 1. & 2. p. 2.* Calixt. Ramirez *dict. §. 15. num. 10. & in not. lit. N.* verū maior pars, dum adsint ex omnibus Brachijs, debet Valentie, & non alibi rationes exigere à Deputatis, Clavarijsque, Dñs Mora *dict. rub. 15. num. 4.* tenenturque semel in mense ad computanda congregari, *for. in cap. 26. dict. Extravag. fol. 45.* Dñs Mora *vbi prox. num. 7.*

3 2 Clavarij verò tres tantū eliguntur, probat dominus Mora *dict. rub. 1. num. 9. & rub. 16. per tot.* vnusquisque ex quolibet Brachio: isti enim sunt Arcarij, quod officium propriè habet Præpositus suscipiendis pecunijs, quæ in arcam inferuntur, *l. 1. C. de offic. Præf. Prator. Afri.* Bulenger. *de Imper. Rom. lib. 6. cap. 34.* sed Ecclesiastici, & Militaris Clavarij honoris, & & lucri sunt, Regalis verò oneris, & periculi, nam Receptor est pecuniarum Generalitatis, ob quod satisfactionem præstare cogitur, *c. 25. in d. Extrav. fol. 45.* Dñs Mora *d. rub. 16. n. 11.*

3 3 Administratores tres etiā eliguntur, vnusquisq; ex quolibet Brachio. Hi etiā Discussorum officio funguntur, nam veteres Discussores nō solum cognoscebant de rationibus rerum publicarum, sed interdum modum tributorum definiabant, Bulenger. *dict. lib. 3. cap. 29.* Amaya *ibid.* apud nos verò diuisa hæc reperiuntur, nam Computatores de rationibus tantum curant, Administratores verò modum tributorum definiunt, & sic sunt, ad quos spectat ius declarandi dubia, & quæstiones in exactione iurium Generalitatis emergentes, Dñs Mora *d. rub. 1. n. 10. & rub. 17. per tot.* pertinetque ad eos cognitio in prima instantia verbali, fraudum commissarum in his pensationibus, *cap. 144. Cur. ann. 1585.* Ad iura nova extendere, vt in *cap. 122. eiusdem Curiz.* Quod intellige, si per se, aut substitutos interveniant in domo Deputationis, diebus quibus congregantur Deputati ad res sui muneris expediendas, qui ordinarie sunt feria 5. & 6. cuiusque hebdomadis. Si enim ipsi non interveniant, pertinet cognitio ad Deputatos ipsos, vt probat dominus Mora *rub. 8. n. 4.* Sed hoc procedit dum causa cognitio non est adhibenda, nam si res exigat iuris cognitionem, Deputati cognoscunt mediante Assessore ordinario

dominus Mora rub. 18. num. 7. cum nota lit. B. C. & D. Qui hodie hæc officia moderantur sunt sequentes.

Frey Don Ioannes Cresspi, & Brisuela, Locumtenens generalis Ordinis de Montesa pro Catholica Maiestate, tanquam administratore perpetuo illius, Deputatus primarius Brachij Ecclesiastici.

Don Gondisalvus Fernandez de Ixar, Deputatus Nobilium.

Christophorus Roglá Civis, Deputatus primarius Brachij Regalis pro inclyta vrbe Valentia.

Don Carolus Giner Canonicus Almae Sedis, Deputatus Brachij Ecclesiastici pro Capitulo Dertusens.

Baltasar Cros Generosus, Deputatus Militum.

Petrus Ioannes Andreu Civis, pro Doctore Ioanne Baptista Trobat, Deputatus Civitatis Setabis.

Don Hieronymus Ferrer, Equestris Ordinis Divi Iacobi, Praceptor de Orqueta, Syndicus.

Doct. Lucas Paulus Viciado, Assessor.

Iosephus Pintor, Scriba.

Ex his formatur Deputationis officium, ceteri autem officia obtinentes sunt sequentes.

Computatores.

Pater Magister Raphael Trobado Abbas Cenobij Vallisdigna Ordinis Cisterciensis, pro Brachio Ecclesiastico.

Dñs Ioannes Sanz Dominus de Seniera, & Benemixix pro Nobilibus.

Gaspar Sanchez Civis, pro vrbe Valentia.

Frater Petrus Noguera Ordinis Beatae Mariae de Mercede, pro Generali eiusdem Ordinis.

Gaspar Ioannes Catala Generosus, pro Militibus.

Doct. Lucas Rigolf, pro villa de Xerica.

Clavarij.

Abbas de Benifaca Ordinis Cisterciensis.

Martinus Perez de Roa, Miles.

Franciscus Lorenz, Civis.

Administratores.

Simon Petrus de Istella Almae Sedis Canonicus, Antiquior pro Capitulo Sedis Orselensis.

Andreas de la Tonda Miles, villa de Ontinyent.

Petrus Antonius Torres Civis.

Hæc

34 Hæc autem officia Deputatorum, Auditorum, Compone-
 nentorum, Clavariorum, & Administratorum trienna-
 lia sunt, vt in text. habetur, & in dict. cap. 1. actus Curie
 Brachij Eccles. anni 1552. Sed dubitari meritò potest, vtrum
 extendi possint vltra triennium, nam evenire casus potest, &
 solet, quo nequaquam iurare possint aliqui ex electis noviter,
 in die destinato, qui est Circumcisionis, Dominicz 1. Ianuarij
 de triennio in triennium. Plerumque evenit, vt electus absens
 sit, nam multi ex Militibus Regni insaculati sunt, & reperiun-
 tur absentes, Prælatique adsunt in suis Ecclesijs, quare non
 semel contigit meo tempore, vt hoc dubium proponeretur, &
 35 distinguendi sunt duo casus: si enim vnus, aut alter iurare
 non potest, ex privato impedimento, & remaneant in quocū-
 que officio voces cunctorum Brachiorum, iurare ceteros pos-
 se est certum, & antecessores non continuare, nam omnes
 actus legitimi sunt adstante maiori parte, dum ex omnibus
 Statibus aliquis cōcurrat, vt dixi, si verò vnus Brachij omnes
 impediatur, vel de electione disceptetur, continuare antecesso-
 res illius Brachij, & ceteros admitti, cum electio Deputa-
 torum dividua sit, eo quòd diversa forma, diversoque die
 vnuscuusque Brachij electio fiat, vt bene consideravit do-
 minus Chrysoft. Berenguer, Senator literatissimus in allegat.
 pro Don Hiacintho Maræ, & alijs, contra Don Iosephum Mingot,
 edita ann. 1647. nu. 12. & seqq. Et ratio est, nam vt Fontanella
 tradit decis. 496. num. 18. dispositio l. neminisse, ff. de offic. Pro-
 consul. (de qua nos latè sup. cap. 2. §. 1. num. 36. cum seqq.) procedit,
 36 ne provincia careat Rectore: cum autem vnus, aut alter
 impeditur tantum, ceteri electi admittuntur ad iuramentum,
 possuntque administrare munera prædicta, & defectus, aut
 impedimentum vnus, non impedit administrationem, nec
 iuramentum aliorum, sicque Provincia non caret Rectore, &
 Administratore, ac per consequens dispositio illius legis non
 habet locū. Si autem tota electio differatur, vel alicuius Bra-
 chij omnes electi, respectivè impediatur, iuramenti delatio
 differtur, tuncque intrat ratio illius text. & ne Provincia ca-
 37 reat Administratoribus, antecessores continuare tenentur vs-
 que ad adventum successorum, & hoc iure vtimur, sicque de-
 cissum per Senatū quo ad primam partem de anno 1644. in

causa Ambrosij Aiz Deputati ex Brachio Regali, qui ob impedimentum oppositum Deputato noviter electo ex villa de Onda continuare intentavit, sed repulsa fuit à Senatu eius instantia, vt dominus Berenguer refert *ibid. num. 19.* Quoad secundam partem, nam dominus Berenguer obtinuit, Regia sententia publicata per Vincentium Ferrera R. M. S. die 20. Februarij 1647. Demum in electione ad triennium incipiens anno 1641. electus fuit Honoratus Loqui Deputatus ex Getherosis, cui impedimentum oppositum fuit, liteque pendente in Senatu ad relationem domini Vicecancellarij ceteri iurarunt, & administrarunt, vsq; dum ipse obtinuit, nec antecessor continuavit, quia Regnum non carebat Deputato Militaris Status: E contra verò in subsequente triennio, cum in electione Brachiorum Ecclesiastici, & Militaris dubitaretur, ipsa electio per plures dies dilata fuit, & antecessores continuarunt vsque dum dubia electionum remota fuerunt, & noviter electi iurarunt, in electione presentis triennij deficiebant aliqui ex electis, atque adeo dilata fuit iuramenti præstatio continuantibus antecessoribus.

38 Et nota differentiam inter Deputatos Valentinis, & ceteros aliorum Regnorum. Nam Aragonenses habent octo Deputatos, eosque ad vnum tantum annum, Calixtus Ramirez *dict. §. 15. num. 7. & 10.* nam cum apud eos Regnum dividatur in quatuor Brachia, ex quolibet habent duos Deputatos. Catalauni verò tres tantum Deputatos eligunt, ex quolibet Brachio vnum, eosque triennales, vt colligitur ex traditis per Fontanellam *dict. decis. 562. num. 1. & 2.* Siculi verò habent duodecim Deputatos, quatuor ex quolibet Regni Statu, quorum officia non sunt ad certum, & determinatum tempus, sed vsque ad aliorum creationem, tradit Mastril. *dict. lib. 5. cap. 15. num. 78. & 85.* quod apud nos respectu incertitudinis temporis, ita primum inductum fuit, vt patet ex traditis à domino Mora *dict. rub. 1. in princip.* Nunc autem sex sunt, vt diximus, & ad triennium.

39 Sed ne id omittamus animadvertendum est, quòd aliquo decedente, vel renunciante officia hæc, infra decem dies novæ electio debet fieri per Brachium Militare, *ex cap. 12. adducta per dominum Mora rub. 2. num. 30.* Ex quo infertur, quòd li-

ccq

et à iurē officia publica quis coacte admittere teneatur, l. si quis Magistratus, & ibi Bartol. ff. de muner. hæc tamen officia

40 Deputationis renuntiari possunt: frustra enim caveretur eò iure, quod si renuntiaverit, nova electio fieret, si renuntiatio non teneret. Cætera autem ad electionem pertinentia in §. sequenti trademus.

41 Deputati autem infunctioibus publicis numquam interveniunt extra propriam domum, præterquam quod in agitatione taurorum, quo primum locum tabulatum eorum obtinet in foro publico. Sed in die iuramenti ad præstandum obsequium domino Proregi accedunt sicuti in casu mortis alicuius de domo Regia, tuncq; in forma progrediuntur cū omnibus officialibus domus, & pariter tempore adventus domini Proregis, & quando Rex ad Regnum properat Deputati exeunt, vsque ad limina Regni, sed in his non immoramur, quia parum conferunt ad regimen; sat est tetigisse.

§. III.

De electione Deputatorum, aliorumque officialium Generalitatis Regni ad cap. 18. in Extravagant. Electio de Diputats fol. 41.

T E X T V S.

F E R D I N A N D V S R E X
Anno 1510. Montisoni.

I T E M per provehir a la conservacio de aquest orde sia estatuit, é ordenat ab acte de la present Cort, q̄ de cinch en cinch anys, començant a correr los dits cinch anys del dia de la primera elecció faedora dels dits oficis en virtut de la present capitulacio, en avant, lo jorn que es fara la eleccio de obrer per lo dit Stament Militar en lo loch que es fara, lo Escrivá de la Diputacio, qui hara es, ó per temps será vinga a la dita eleccio, è aquella feta, presente al Sindich qui hara es, ò per tempes fera del dit Stament Militar, vna nomina, ò memorial dels qui en lo dit temps seran morts de la dita enfaculacio. E los dits Sindich del Stament Militar, é Escrivá de la Dipu-

Diputacio facen altra cedula dels del dit Stament, qui en lo discurs del dit temps hauran contractat matrimoni, è casats tindran edat cumplida de vintiquatre anys, è de altres de die Stament qui ja son casats, è no seran en la dita nominacio que vostra Magestat fara ara, puix lavors sien majors de vintiquatre anys, è les dites dues cedules presenten, è sien tenguts presentar als examinadors, qui en la dita jornada serā estats elets pera examinar les persones qui deuran entrar a Obrer. E los dits Examinadors presten primer jurament a nostre Senyor Deu, è als sants Evangelis de aquell sobre lo Missal vbert al Canon davant los dits Sindich, è Escriva, que tot oy, amor, parentelch, prechs, è temor, apart posats faran sana, è bona examinacio juxta Deu, è lurs consciencies. E prestat lo dit jurament examinen los de la dita cedula dels casats tenints vintiquatre anys complits fins en doble nombre dels morts, è los qui trobaran habils, è suficients pera els dits officis ab letra clofā dreçada á la Magestat, exceptat en la persona de Hieronim Mascò, al qual de voluntat del Braç Militar lo tenen per habilitat peral tēps ques casará. Los noms dels aixi habilitats li sien escrits, è tramesos, perque per la Alteza de aquells, los que li parra, è no altres alguns, sien posats en la enfaculacio en loch del qui de la dita enfaculacio seran morts. Perque lo nombre dels qui la Magestat eligirà no sia major que los dels qui seran morts, servant tots temps los dits actes de Cort: la qual examinacio facen, è sien tenguts fer los dits Examinadors en lo mateix dia, è hora q̄ serā feta la dita examinacio de Obrer, è no puixen prorogar àquella, ne partirse del loch hon se farà lo dit examen fins sia fet. E los dits Sindich, y Escriva sien solicits en lo dit temps de fer lo sobre dit. Pero si per negligencia, ó oblit dels dits Sindich, è Escriva les dites cedules nos feyē, è presentaven, com dit es, que en los altes dies apres puixen fer, è presentar les dites cedules, è ferse la dita examinacio. *Plau al Senyor Rey.*

S V M M A R I A.

ECCLESIASTICI Brachij, sive Stamenti electiones, quomodo fiunt, num. 1.
 Militaris Stamenti quomodo, num. 2.

Rega.

Regalis Stamenti quomodo, num. 3.

Administratores Præceptoriarum nō admittuntur in his officijs ibid.
cum decisione Senatus.

Qualitates eligendorum remissivè, num. 4.

Ex militibus approbatis ad matriculam per Examinatores Rex te-
netur eligere, num. 5.

Facti quædam contingentia proponitur, num. 6.

Forma actus est individua naturæ, num. 7.

Habilitandi ad matriculam duplici ex genere sunt, num. 8.

Dividui, individui, ac divisi natura explicatur, num. 9.

Nobilium electiones divisa actu sunt ab electionibus Generosorum
ac Militum, num. 10.

Nobiles in Stamento Militari ordine separato scribuntur in albo, n. 11.

Electores Brachij, aut Stamenti militaris divisi m eliguntur, num. 12.

Electo Nobilis non potest nominare Examinatorem Generosum, &
è contra, num. 13.

Electi nominati in eo Stamento, si Nobiles sint, nō possunt substi:uere
Generosum, nec è contra, num. 14.

Item in Deputatis, ibidem.

Deputatus Nobilis potest admitti ad iurandum, etiamsi Generosus nō
admittatur, & è contra, num. 15.

Nominatio alicuius non habilitati, modo contento in text. licet nulla
sit, non peccat in forma quoad alios, num. 16.

Forma actus per quæ verba inducatur, num. 17.

Indefinita in odiosis non dicitur potest univ:ersali, num. 18.

Potestatem Principi limitare odiosum est, & ratio, num. 19.

Argumentum à contrario sensu non procedit in dispositionibus negati-
vis, num. 20.

In privilegijs pluribus concessis unusquisque venit ex propria persona,
sic que talia sunt privilegia, quot personæ, num. 21.

Impedimentum unius non viciat electionem, quoad alios non impedi-
tos, num. 22.

Declaratio, num. 23.

Rescriptum Principis legis habet vigorem, num. 24.

Rescriptum quo iubetur, ut per iudicia transmittes alicuius ius declare-
tur, non potest esse contra foros, vel utilitatem publicam, num. 25.

Decisio Senatus, num. 26.

Confirmatio Regia huius decisionis, num. 27.

Offi.

*Officia Generalitatis debent conferri naturalibus Regni, num. 28.
Ecclesiastici Brachij voces non comprehenduntur sub hac regula, quia
admittuntur ratione dignitatis, num. 29.*

*Declarata in eisdem dignitates obtinentes, in substitutis secus, num. 30.
Militaris, qui obtinuit aliquod officium per triennium, non potest ve
substitutus illud ipsum obtinere, quin duo triennia sint dimissa, n. 31.*

*Substituti horum officialium tenentur iurare, num. 32.
Praelati Ecclesiastici quando ad hac officia admittuntur, tenentur
substituere eosdem, quos ordinariè substitutos habent ad Stamen-
tum, num. 33.*

*Limita, nisi personaliter administrare velint, etsi Episcopi, & Capitu-
lula Canonicum ipsius gremij mittant, num. 34.*

EX vocibus, siue personis constituentes Statum Eccle-
siasticum modo dicto §. 1. huius capituli num. 43. sorte
extrahuntur in quolibet triennio duo Deputati, duo
computorū Auditores, vnus Administrator, aliusque Clava-
rius, modo, & forma traditis à domino Mora in *compil. foror.
general. rub. 2. ex num. 6.* quæ electio fit die Natalis Domini, &
cum tantum decem & novem sint, magni momenti est cōmo-
dum resultans his Prælati, nam frequenter eis officijs fun-
guntur. Totidem officiales ex Nobilibus, & Generosis ad
hoc matriculatis sorte pariter extrahuntur die sequenti festi
Divi Stephani Protomartyris, nempe vnus Deputatus,
vnusque computorum Auditor ex Nobilibus, ceteri verò ex
Militibus, & Generosis, scribit latè dominus Mora *dist. rub.
2. ex num. 18. cum plurib. seqq.* Domaniālis, siue Regalis Bra-
chij electiones fiunt antecedenter, nam officia eadem spe-
ctant ipso iure ad Iuratos Civitatum, & Villarum, quibus eod-
anno debentur, vt scribit dominus Mora *dist. rub. 2. num. 36.
cum seqq.* Quæ quia clarè, & distinctè tradita sunt, ad eum lecto-
rem remittimus; qualitates autem harum electionum, vt plu-
rimum eisdem sunt cum observatis in electionibus officiorū
urbis, de quibus in cap. sequenti, si que hic tantummodo ex-
plicabimus ea quæ specialiter ad has electiones pertinent, re-
mittendo lectorem in eis quæ communia sunt, ad *dist. cap. seqq.*
Solum obiter notandum est, quòd voces spectantes ad Præ-
ceptores Ordinum Militarium, non spectant ad Administra-
tores

tores Præceptoriarū, quia id conceditur, vt dixi, ipsi dignitati, quam Administratores non habent, eo quòd solum ad res patrimonij administrandas constituuntur, sicut Oeconomi, de quibus Barbol. *de iur. Ecclesiast. lib. 1. cap. 46. num. 8. & seq.* & sic per Senatum decisum sententia publicata per Alreus die 11. Maij 1632. inter Comitem de Fuenfalida Don Petrum de Ayala, Præceptorem de Bexis, Ordinis Calatravæ, & Administratorem Præceptoriz de Orcheta, sub examine domini Don Raymundi Mora, & sententia publicata per Benavides die 31. Ianuarij 1653. inter Syndicum Generalitatis, & Nobilem dominum Don Antonium Iuan de Centellas Regentem Cancellariam, Administratorem Præceptoriz de Bexis, sub examine Mag. Dñi Doctoris Ioannis Arquez Iover.

5 Per nostrum textum tradita est forma matriculandi Nobiles, & Generosos, vel Milites, vt ad concursum horum officiorum admittantur: dispositum enim est per cap. 8. eiusdem *extravag.* vt nova forma induceretur quoad has electiones. In cap. 9. describitur modus habilitandi primos matriculandos duplici ordine, ibi: *E dels noms de aquells ordenadament faran dues cedules, è llistes en paper, la vna de Nobles, y l'altra de Cavallers y Generosos.* In cap. 10. modus eligendi, seu nominandi à Rege primos inseculandos, nam ex habilitatis, numerum sibi benevisum eligere potest, & nomina ipsorum in duplici ordine mittere ad Deputatos, ibi: *Y los altres dos tresllats, lo hu dels Nobles, laltre dels Cavallers, y Generosos, liure à Pere Bataller notari Escriva de la Deputacio del dit Regne, manantli aquelles dues cedules sagellades be, è felment porte a la ciutat de València, è liure aquelles als Diputats del dit General residents en dita Ciutat, perque de aquelles se faça lo seguent.* In cap. sequentibus traditur forma electionis, & in nostro textu modus matriculandi, caveturque expressè, vt ex habentibus qualitates requisitas tot habilitentur ab examineribus, quot sufficiant ad duplicatum numerum locorum vacantium, vt Dominus Rex ex eis, & non de alijs nominet, qui sufficiant, vt in locum demortuorum subrogentur, & hoc, ne numerus noviter apponendus excedat numerum defunctorum.

6 His clauditur forma insaculationis fiendæ, quo posito, cum ante electionem ad triennium, quod incipiebat anno 1644.

iuxta

iuxta formam prædictam Examinatores habilitassent, in catalogo nominatorum per Dominum Regem, inventus fuit Vincentius Irles Miles, qui habilitationem minimè consecutus fuerat. Conquerebantur Stamenta Regni de nullitate totius nominationis, & non solum admittere distulerunt nominationem dicti Irles, eiusque ordinis, sed etiam ordinis Nobilium. Vnus ex his mihi consanguinitate coniunctus interrogavit de iure, quo remedio Nobiles uti poterant ad hoc, ut nominatio eorum admitteretur, & licet re bene inspecta facilis decisio mihi videbatur, eo quòd Stamenta Regni non absque ratione processisse credendum erat, nolui per me solum causam hanc suscipere, sicque me consulente vocavit ad consultationem Magnificos Iacobum Garcia, & Thomam Simancas, tunc disertissimos advocatos, posteaque meritissimos Regios Consiliarios. Eis quæstionem proposuit, & cum antiquiores me essent, sicque ut de more sententiam primum dixissent, utriusque visum fuit causam arduam esse, nam nominatio videbatur peccasse in forma, sicque nulla omnino erat ob individuitatem, quæ forma præfert, ex traditis à Geor. Cabed. *decis. 84. num. 7. & 15. tom. 2. Fontanel. de pact. claus. 4. gloss. 10. par. 1. num. 53. & 54. Capiblanco de Baronibus pragmat. 10. num. 8. cum similibus.* Sed nihilominus contrariam sententiam secutus fui, quam me audito, ipsi approbarunt ex sequentibus.

8 Affirmabam in primis in nostro textu de duobus generibus eorum, qui matriculæ erant adscribendi, loqui certum esse, in eis verbis ibi: *Pero que lo nombre dels que sa Magestat eligirà no sia major que lo dels que seran morts, servats tots temps los dits actes de Cortes.* Ad hanc autem, ut num. 5. dixi in cap. 9 & 10. loquatur expressè de duobus ordinibus, nempe Nobilium, & Militarium in saculandis diverso catalogo, in textu etiam de ipsis duobus loqui clarè sequitur, ob quòd nominationem individuum non esse constanter asserbam.

9 Nam dividuum est, quod est divisibile in partes aptitudi-
ne, & potentia, l. 1. §. *frusus fractus*, l. si is qui 8. §. *ultim. cum l. si ij. ff. ad leg. Falcid.* quamvis actu ipso non sit, quòd indivisum proprie dicimus. Individuum vero quòd est indivisibile aptitudine, & actu, l. 4. §. *pater, vers. ab omnibus, ff. de verb. oblig.*

1 0 ita communiter Doctores in l. 2. ff. de verb. oblig. Donellus lib. 15. comm. cap. 6. & didici á communi Præceptore Domino meo semper colendissimo Doctore Don Francisco Ramos del Mañano Iuris civilis apud Salmantinos primario Professore, nunc verò Regio Senatore meritissimo in Supremo Castellæ Senatu, in dict. l. 2. nu. 3. Sed sic est, quòd electiones Nobilium non solum aptitudine, & potentia dividi possunt, sed à principio, & nunc discretæ sunt ab alijs eiusdem Brachij; ergo ob individuitatem non poterat dici vitiata electio, aut nominatio Nobilium, per nominationem dicti Irles inter Generosos.

1 1 Quòd actu Nobiles à Militibus distinguantur in ipso Brachio, quoad se, & in rebus Generalitatis, certissimum est, nam in ipso Brachio, sive Stamento, quoties congregantur, distincto catalogo annumerantur, vt dixi §. 1. huius capituli num. 61.

1 2 Si Electores, & Examinatores nominandi sunt, vel sorte extrahēdi, separatim fit, vt dixi d. §. 1. n. 75. Nec Elector nobilis nominare potest Examinatorē Generosū, nec é cōtra. Si Elec-

1 3 ti fiat, vt quotidie observatur, cū posse substituēdi, nominati tanquam Nobiles non possunt subdelegare Generosum, nec é contra: ergo ipsi quoad se distincti sunt in Brachio. In rebus

1 4 Generalitatis idem observatur, nam matricula distincta est, sortis missio diversa, Nobiles ad officia Administratorum, & Clavariorum non concurrunt, vt tradit Dñs Mora d. rub. 2. nu. 24. & 25. cum seqq. Deputatus Nobilium non potest substituere Generosum, nec é contra: ergo sunt omnino distincta,

1 5 & sic individuitas considerari non poterat ad effectum de quo agebatur.

1 6 Deinde etiam si hæc cessarēt, omnes admittendi erant, tam Nobiles, quàm Generosi, dempto dicto Irles, nam eius nominatio nō peccabat in forma quoad electionem, cum ei vt plurimum ob stare poterat defectus habilitationis, qui licet nullā eius nominationem redderet, non sequebatur formam actu deesse, cum hæc inducatur, vel quia in dispositione expressé dicitur, aliquid servandum esse pro forma, vt ex Grat. Gozad.

1 7 Rolando, & alijs probat Barbof. axiom. 100. num. 2. Vel quia additur necessitas id faciendi, vt ex Tiraquello; & Beroyō tradit ibidem, vel quia conditionaliter disponitur, vt ex Me-

nochio, & Tulco, ipse docet, vel per temporis appositionem vt ex Roland. Osalch. & Boccac. expendit, vel quia parte ius commune cavetur, vt ex Roland. & Boccac. innuit, vel ex studiosa, & vehementi animi applicatione, vt ex Boccac. subdit. Nam in text. nullo ex his modis cavetur, quòd perfectus numerus demortuorum adimpleatur: licet enim dicatur, quod maior numerus apponi non potest, cum nec eo in capite, nec in alijs certus numerus sit datus infaculandorum, imò id relictum arbitrio Principis, vt ex *in cap. 10. in princip. dixi sup. num. 5.* licet non possit si decem loca vacent, vndecim nominare, illi prohibitum non reperitur, vt vnum utiliter nominet tantum: quo posito si nulla est nominatio dicti Irles restantes vtiles censendz sunt.

- 18 Neque argumentum à contrario sensu valet, ita vt ex eo quod plus nominare non possit, inferatur, quòd neque minus, ad tradita per Barbos. *argument. 27. num. 10.* quia fori non admittunt has extrinsecas interpretationes, vt dixi *cap. 1. §. 2. n. 14. & seq.* Quibus additur, quòd in odiosis simile argumentum non valet, neque indiffinita æquipollet vniuersali, Barbos. *axiom. 123. num. 13.* Quid enim odiosius, quàm Principis potestatem limitare? quod sacrilegium esse videtur *l. 2. C. de crimin. sacrileg.* Barbos. *dict. argument. 27. num. 25. & 30.* vbi probat, quod nec desumitur in dispositionibus negativis à contrario sensu, vt hæc est, ibi, *no sia major*, atque adeo affirmativum à contrario sensu non valet, neque in statutis procedit, quando eo argumento inducitur correctio iuris, qualis est limitatio potestatis Regiz.

- 21 Deinde, nam in nominatione vnusquisque venit ex propria persona electus ad concursum, & privilegium infaculationis, cum examen prædictum fiat, vt industria personæ ad ea officia obtinendum approbetur; sicque tot censentur privilegia, quot sunt personæ, *l. si arrogata, vers. penultimo, ff. de adoptionibus; l. cohæredi, §. cum filia, vers. nec fideicommissum, ff. de vulgar.* Zuchar. *cap. 50. num. 3.* Suarez in *questione maioratus, num. 18.* Molin. *de Hispanor. primogen. lib. 3. cap. 40. num. 84.* alijs laudatis Cancer. *variarum lib. 3. cap. 3. num. 21. cum seqq.* Sicque observatur, tam in officijs Generalitatis, quàm Civitatis, ita vt impedimentum vnus non extendatur

tur ad alios, tam in concursu cuiuscumque officij, quàm in saculatione, præsertim cum ex forma electionis non sit definitus numerus concurrentium, vt dixi *num. 5.* atque adeo impedimentum vnus non potuit nocere cæteris; sic declaratum fuit per Senatum, Regia sententia publicata per Don Ioannem Daça *die 31. Octobris 1614.* ad favorem Sindici civitatis Orcelis, sub examine domini Guardiola: & sententia publicata per Antonium Ludovicum Cases, contra Syndicum civitatis Setabis, referente domino Polo *die 15. Iulij 1632.* & sententia publicata per eundem Daça *die 22. Decembris 1634.* inter Syndicum Urbis, & Fisci Regij procuratorem. Et post hæc scripta in ea causa, idem censuit mea Aula ad relationem domini Aguirre in causa recursus Don Ioannis Hosta; electi Episcopi Orcelensis ad electionem triennij incipientis anno 1647. nam eo quòd ipse admissus fuit inhabilis ad concursum, electio de nullitate arguebatur.

23

24

Quibus addebam, quòd querela iam erat proposita Domino Regi, qui Regio rescripto iusserat omnes admitti demòto dicto Irles, cuius ius iudicialiter per iudices, ad quos spectabat, definiretur; sicque legem habebamus, nam rescriptum Principis legis habet vigorem, §. *Sed & quod Principis* & ibi Doctores *instit. de iur. natur. & l. 2. §. Novissimè; & §. Cum placuisset, ff. de Origin. iur. l. 1. ff. de constit. Princip. Dominus Leon decis. 113. num. 5. tom. 1. Faber in C. lib. 3. tit. 22. diffin. 11. num. 3. in allegat.* Neque id contra foros, aut utilitatem publicam esse, nam nil æquius, aut utilius, quam cuiuslibet iura per iustitiz tramites examinare.

25

26

His à me dictis omnes in eade sententiã concordavimus; & sic recursus emissus fuit ad Regiũ Senatũ, nomine omnium Nobilium noviter insaculatorum. Causa commissa fuit Mag. domino Polo eruditissimo Senatori, qui provisione diei 23. Decembris 1643. pro Nobilibus, & Generosis, dempto dicto Irles, pronuntiavit ex deliberatione Senatus. Stamenta Regni non huic decissioni acquieverunt, sed contra forum esse credendo, modo solito domino Duci de Arcos, tunc Proregi exposuerunt per electos, sed iunctis tribus Aulis die sequenti ex concordi voto confirmata fuit provisio informãtibus Advocatis Stamentorũ, & quamvis paratus eram ad informãdum

- 27 necessaria non fuit allegatio predictorum; & licet eo non obstante Stamenta non desisterent, consulta Regia Maiestate Senatus decreta confirmata fuerunt, sicque omnes infaculati ad sortem admissi fuerunt, dempto dicto Irles, qui à Rege omnino exclusus fuit.
- 28 Officia hæc conferri debent originarijs, & Civibus Regni, nam exteri omnes exclusi sunt à muneribus, per *for. in cap. 1. in extravag. Quod officia Regni, fol. 22. for. in cap. 1. in extravag. Dels officis a qui seran acomanats*, qui loquuntur generaliter, & in specie officiorum Deputationis, & Generalitatis *for. 96. Curiar. ann. 1604. alijs relatis Dñs Mora rub. 6. per tot. Quod limita* respectu Brachij Ecclesiastici, vt ibidem probat *num. 4.* nam hi ratione Ecclesiasticæ dignitatis, quam obtinent, dicuntur Cives, & originarij, ad *text. in cap. nullus, de tempor. ordin. in 6. vbi Barbof. in collect. alijs relatis Mastril. de Magistrat. lib. 5. cap. 15. num. 70.*
- 29 Sed quoniam Deputati, ceterique officiales solent, & possunt substituere, Dñs Mora *rub. 7. num. 1.* quicumque substituendus ex Ecclesiasticis, debet esse naturalis, si eiusdem qualitatis reperiatur, *for. in cap. 1. in extravag. Forma de les substitutions, fol. 91. confirmato per for. 5. Curiar. ann. 1547.* dominus
- 30 Mora *ibid. nu. 5.* In Militaribus verò sicut admitti non potest ad ea officia qui non sit infaculatus, ita nec ad substitutionem *cap. 20. in dict. extravagant. Eleccio de Diputats, fol. 41. dominus Mora rub. 2. num. 34.* & sicut admitti non potest ad concursus eiusdem officij per duo triennia sequentia, ita nec ad substitutionem ipsius officij, *actus Curi. Brachij Militar. in cap. vnico ann. 1585. fol. 26. tradit dominus Mora in dict. rub. 7. ad fin.* Ex Brachio Regali Civem Valentinum substituere possunt, *ex cap. 13. Ordin. ann. 1439.* de quo dominus Mora *ibid. num. 2.* qui omnes iurare tenentur, vt docet *num. 4.* Sed specialiter est dispositum quoad Ecclesiasticos, quod teneantur substitutum habere in vrbe, & si officium aliquod obtineant eiusdem Generalitatis; casu quo personaliter illud gerere non possint, debent substituere eundem; quem substitutum ordinariè habent, *ex cap. 23. actor. Curi. Brach. Eccles. ann. 1604.* nisi Episcopi, aut Capitula Canonicum ipsius gremij mittere velint, dominus Mora *dict. rub. 2. num. 17.*

35

Et nota quoad Militares, quòd insaculatus suscipiens habitum alicuius Ordinis Militaris ipso facto amittit ius insaculationis, ex inconcussa, & inveterata consuetudine, & suo tempore alius in eius locum subrogatur; & si Miles, aut Generosus Nobilis fiat, etiam exclusus remanet, vt pluribus exemplaribus comprobat Prepositus Morlà in allegat. pro Sindico Generalitatis in Don Petrum de Balda (qui dum Deputatus esset, Stemma Divi Iacobi sumpsit) nu. 17. & si actu reperitur cum officio, ab eo excluditur, & nova electio fit. Nam licet durante noviciatus anno, officia vtiliter adepta non vacant, id fallit quando constat de expressa voluntate mutandi statum; vt ex Carlevalio de iud. lib. 1. tit. 1. cap. 2. quest. 6. sect. 3. num. 439. circa finem, probat Præpositus Morlà vbi sup. nu. 21. & sic definitum fuit per Senatum sub examine magnifici, ac sapientissimi domini Ioannis Arques Iover (cuius doctrina, eruditio, atque elegantia Senatum ipsum illustrant, cum acumine ingenij eximij certando) sententia publicata per Fœlicem Monçò R. M. S. die 10. Octobris ann. 1646. in Don Petrum de Valda, vt contendebat Syndicus Generalitatis, quam sententiam nota, quia elegantissima est re, & verbis.

§. IV.

De modo exigendi debita Generalitatis; & an in eis Milites fruantur privilegijs Militaribus, ad forum 38. Curiar. anni 1585.

T E X T V S.

PHILIPPVS SECVNDVS REX
Montisoni anno 1585.

ITEM que ningun Cavaller, ni persona que goze de privilegi militar, puga ser encarcerada per ningun deute civil, sino que sien executats en los bens, y no en la persona, reservats armes, cavall, y lit conforme fur, excepto quant los deutes seran verdaderament fiscals, ò patrimonials, ò de la Generalitat, ò de la Ciutat, ò causats per raho de ad-

Bb 3

minif.

ministracio de ofici public, que hajan tengut en la ciutat de Valencia, ó en les altres Ciutats, é Viles Reals del Regne. E que en les obligacions, è qualsevols altres contractes no puen renunciar a la present foral disposicio tacita, ni expresament: è si de fet ho feien, semblants renunciacions sien nulles, è de ningun efecte, sino en los casos desus exceptats, en los quals si renunciaran a la dita disposicio foral, dita renunciacio sia valida. *Plau a sa Magestat.*

S V M M A R I A.

- D**E P V T A T I non solum cognoscunt de debitore Generalitatis, sed etiam de debitoribus eorundem, num. 1.
 Debita Generalitatis an reputentur fiscalia, num. 2.
 Fiscus differentia ab arario, num. 3.
 Debita Generalitatis à iure non reputantur fiscalia, num. 4.
 Syndicus Deputationis habet privilegiũ fiscale trahendi causas ad suos Iudices, num. 5.
 Debita Generalitatis exigi possunt, tanquam fiscalia, num. 6.
 Debita Generalitatis equiparantur fiscalibus quoad capturam, num. 7.
 Idem in debitis Urbis, ibid.
 Milites, & Nobiles non fruuntur privilegio militari, ne conveniantur ultra quam facere possunt, in debitis Generalitatis, num. 8.
 Privilegium ne conveniantur ultra quam facere possunt, concessum Militibus, num. 9.
 Milites, quibus hoc privilegium à iure concessum est, qui sint, num. 10.
 Stipendia quibus Militibus concedebantur, num. 11.
 Bellugæ opinio in his, num. 12.
 Communiter receptum est contra Bellugam; vt simile privilegium concedatur à iure, Militibus armatæ militiæ non honorariæ, num. 13.
 Militibus huius Regni de consuetudine hoc privilegium impartitur, num. 14.
 Militibus, sive Nobilibus Castellæ, hoc privilegium non conceditur, nisi si ultra nobilitatem habeant titulum, Baroniam, vel vassallos, ibidem.
 Valentia omnibus qui privilegio militari utuntur, conceditur, ne condemnentur ultra quam facere possint, num. 15.

Doctoz

- Doctoribus qui sunt togatæ militiæ, etiam competit, num. 16.
 Clericis qui sunt cælestis militiæ, etiam conceditur, num. 17.
 Qui carcerari nequit pro debito civili, hoc privilegio utitur, ibid.
 Militia cælestis æquiparatur armatæ, num. 18.
 Praxis similiter observat in Clerico, ac in Milite quoad modum concedendi alimenta, num. 19.
 Praxim huius Regni tradimus, num. 20.
 Alimenta quomodo taxanda sunt, quibus hoc remedium competit, num. 21.
 Clericorum bona non venduntur, quia sunt beneficia, sed fructus creditoribus assignantur, ut inde satisfiant, num. 22.
 Militum bona deductis alimentis venduntur, ibidem.
 Decisio Senatus, num. 23.
 Bona fideicommissi non venduntur, num. 24.
 Privilegium militare non competit ei, qui convenitur ex dolo, maleficio, vel quasi, num. 25.
 Capturæ permissio excludit privilegium militare, num. 26.
 Privilegium militare ne conveniatur, nisi in quantum facere possit, primum effectum operatur excludendo carcerem, num. 27.
 Imò ex eo infertur privilegium, quod in carcerem mitti quis non potest, num. 28.
 Alimentorum concessio favorabilis est, sed favorabilius carcerem vitare, num. 29.
 Carcer mala mansio, locus horribilis, atque torturæ, aut servitutis species, num. 30.
 Incarceratio remedium subsidiarium deficientibus bonis, ibid.
 Qui in carcerem detruditur, non gaudet privilegio militari, num. 31.
 E contrario plurimi reperiuntur, ibidem.
 Privilegium concessum personæ, potius est, ac concessum bonis, n. 32.
 Ratio huius rei, num. 33.
 Maior ignominia resultat ex incarceratione, quàm ex mendicatione, ibidem.
 Bona reservata Nobilibus in executione debiti privati, in debitis Generalitatis non reservantur, num. 34.
 Consuetudo quæ respectu aliorum debitorum viget, quoad concessionem alimentorum, non requiritur quoad debita Generalitatis, num. 35.
 Dispositio hæc extenditur ad hæredes, num. 36.

Obli-

Obligaciones regulantur secundum originem, ibidem.

Obligaciones transeunt ad quascumque personas cum suo privilegio, num. 37.

Heres in bonis hereditarijs nō est melioris conditionis quā testator, num. 38.

Decisiones Regiorum visitorum Generalitatis, num. 39.

Decisio supremi Aragonum Senatus, num. 40.

Fori dispositio an extendatur ad oppida extra Regium dominium, num. 41.

Debitum ratione contractus in oppidis, quæ non sunt Regij patrimonij, non habet hoc privilegium, 42.

Debitum resultans ex mala administratione, quia habet implicitum delictum, excludit privilegium militare, num. 43.

Vsura debentur in his debitis, num. 44.

L. in minorum 3. C. in quibus caus. in int. expenditur, num. 45.

Vsura debentur Generalitati ratione damni emergentis, num. 46.

For. 103. Curiar. ann. 1604. exponitur, & decisio traditur, num. 47.

DIXI §. 2. huius capituli, num. 25. quod Deputati cognoscunt de omnibus questionibus spectantibus ad iura Generalitatis, ita ut in his habeant iurisdictionem privatim concessam in omnibus pertinentibus, vel quomodolibet spectantibus ad hæc iura. Vnde non solum cognoscunt de debitore ratione eorum iurium, sed etiam debitore ipsius debitoris, quem trahunt ad suum Tribunal, ut late probat dominus Mora rub. 11. num. 35. per plures seqq.

2 Sed occurrit pulchrum dubium, an Generalitas huius Regni habeat iura fiscalia? quod examinare debemus. Fontanella decis. 254. num. 1. presuppositivè loquendo asserit Generale Cataloniæ habere fisci prerogativam, sed id intelligendum est, ex speciali Principis concessione, ut expressè tradit Don Acatius Ripoll Regaliar. cap. 51. num. 35. Mastril. de Magistrat. lib. 5. cap. 15. num. 74. affirmat, quod pro exactione donativorum, quæ Deputatis competit, uti procuratoribus Cesaris, habentur iura fiscalia. Sed statim declarat, quod nullam habent iurisdictionem, nisi quatenus à Principe conceditur, ex l. Procuratores meos, C. de modo multar. atque adeo cum apud nos concessio

cessio fiscalis non appareat, videamus num de iure eam obtinere possint.

3 Don Franciscus Amaya in rub. ad tit. de iur. fisc. C. lib. 10. (cui adde tradita à Larrea in proæmio allegat. fiscal. n. 2. & seq. q.) bene distinguit ærarium à fisco, nam numero 10. ait: fiscus est proprium patrimonium Principis, ærarium populi Romani, & licet num. 14. dicat hæc coniuncta olim fuisse, sicut in Castella hodie coniuncta conspiciuntur, apud nos cum distincta reperiantur, ita vt de patrimonio Principis cognoscat Baiulus, sicut dixi cap. 2. §. 4. & de ærario Regni, Deputati, vt tradidit hoc cap. §. 2. inde est, quòd pecunia Generalitatis non sit propriè fiscus, sed veriùs ærarium populi Regni Valentini, Don Acaf. Ripoll. dict. cap. 15. num. 1. atque adeo à iure non potest habere privilegia fiscalia cum sit de Regalibus, plures apud Amayam ibid. num. 24. Ripoll num. 31. (qui de ærario civitatis Barchinonensis loquitur, & Mastril. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. nu. 391. qui de alijs civitatibus superiorem recognoscentibus, quale est Regnum nostrum) Alfaro de offic. fiscal. gloss. 1. num. 2. in fin. & gloss. 31. num. 5. Larrea allegat. 1. num. 32. qui plures etiam referunt.

5 Dixi, causas spectantes quòmodolibet ad generale, cognoscendas esse per Deputatos; ex quo sequitur, quòd Sindicus Deputationis habet concessum privilegium trahendi causas ad suos Iudices, de quo privilegio Fiscus Amaya in l. 3. num. 29. & 30. C. de iure fisc. lib. 10. quam concessionem expressam habent Deputati, vt probavi supra hoc capite §. 2. num. 25.

6 Habent etiam specialiter concessum, quòd in exigendis debitis procedere possint, sicut in iuribus Regalibus, & fiscalibus, vt ex actu Curiz, alijsque iuribus probat dominus Mora dict. rub. 11. num. 37. cum seqq. & num. 39. sicque procedere possunt contra debitorem debitoris, vt idem probat num. 41. sed hæc conclusio quoad Administratores, & debitores ipsorum iurium certissima est; quoad alios, non ita videtur recepta, licet privilegia Generalitatis de cunctis loquantur. Hinc dimanat ratio decidendi ad nostrum textum, nam etsi privilegium militare adsit, vt pro debito civili incarcerari Milites non possint, vt in eodem foro cavetur, dominus Cerdan in visit. carcer. cap. 11. §. 4. num. 2. & 5. Gutier. de iuram. confir. p. 1. cap.

cap. 16. num. 1. & seqq. eo ipso quò debita Generalitatis, aut Urbis equiparantur fiscalibus in exactione, si in fiscalibus dictum privilegium non tenet, eo quòd utilitas publica, quæ versatur circa exactionem debiti fiscalis, præponitur utilitati Ordinis Militaris, cum in debitis Generalitatis, & urbis eadem ratio militet, inde est, ut eadem iuris dispositio inducatur.

- 8 Quo supposito (nam clarissimè in textu dicitur) non irrationabiliter infertur, quòd in his debitis Milites non fruuntur privilegio, ne condemnentur, ultra quam facere possint, deducto, ne egeant. Sed ut facilius hæc illatio percipiatur, supponendum est Militibus hoc privilegium concessum fuisse per *l. Miles 6. in princ. & ibi Bart. Ias. & Fulgos. l. item miles 18. ff. de re iudic. Donell. lib. 27. com. cap. 9. vbi Oualdus Illiger. lit. L. Fontanell. de pact. claus. 3. gloss. 3. num. 12. Parlador. rerum quotid. lib. 2. cap. fin. par. 5. §. 6. num. 18. & seqq. Anton. Fabr. in C. lib. 7. diffin. 42. tit. 20. noster Petrus Siria in pract. forens. quest. 17. cum duob. seqq. Qui Milites hi sint, quibus ius hoc privilegium concessit, dubitari meritò potest: nam dum erant in castris milites, hoc privilegio non fruebantur, ut ait Consultus in dict. *l. miles 6. l. item miles 18. ibi: Qui sub armata militia stipendia meruit*; sicque privilegium non competit, quin stipendia merita sint, quæ veteranis tantum concedebantur post vigesimum militiæ annum, ut tradit Iust. Lipsius *de milit. Roman. lib. 5. dialog. 19. in princ. latè Langleus Semestr. lib. 13. cap. 1. à medio vsque ad fin. pag. mihi 739. & seqq. Don Franc. Amarya in l. 1. num. 7. & seqq. C. de his qui sponte lib. 10. ita ut postquam emerita consequuti erant, honorificèque dimissi, hoc privilegium inter alia obtinebāt. Quare noster Belluga in *specul. rub. 20. §. quia post, num. 17. & sequent. tenet nostris militibus hoc privilegium participatum fuisse, nam cum ratione dignitatis eis acquiratur, licet deficiat causa, nō cessat privilegium, & continuatur in posteros, quem sequutus fuit dominus Cerdan dict. cap. 11. §. 4. num. 5. & in not. lit. E.***

- 13 Sed communiter receptum est, ut hoc privilegium à iure tantum concedatur Militibus, qui in armata militia ipsum meruere, ut tenet Iason in *dict. l. miles num. 2. Donell. dict. lib. 27. cap. 9. & ibi Illiger. lit. H. Covarruvias variar. lib. 2. cap. 1.*

num.

num. 4. Tiraquel. *de nobilit. cap. 20. num. 14*. Gutierrez *de iurament. confirmat. dict. cap. 16. num. 36*. Molin. *de iust. & iure tract. 2. disput. 571. vers. Miles*. Petrus Siria *dict. quæst. 17. Pat. Fragofo de Repub. lib. 1. disput. 6. §. 8. num. 144*. Brun. *de cession. honor. part. 4. princip. quæst. 11. num. 3. & seqq.* A deo ut Ioannet. *in tract. de Roman. Imper. in tom. 16. tractat. num. 69.* dicat hanc esse communem, & veram, ac ab omnibus receptam, quos sequitur dominus Leon *decis. 85. num. 4. tom. 1.* tenendo ut Militibus honorarijs, sive Nobilibus huius Regni, tantum debeat ex consuetudine, quod etiam tenet Salgado *in laborint. creditor. part. 1. cap. 24. num. 33.* respectu Magnatum, Titulatum, Baronum, ac cæterorum habentium vassallos cum iurisdictione, negando in cæteris, etiam si Nobiles sint, & maiora tum possideant ex praxi Regnorum Castellæ *ibid. num. 49.*

14 Ob quod indubitatum manet, id consuetudine participatum Milibus honorarijs, quæ consuetudo apud nos non solum viget, quoad omnes Ordinis Militaris, sed etiam quoad fungentes privilegio militari quomodocumque, ut sunt Cives, honorati, & similes, sicuti cõmunis observatio comprobatur.

16 Pari modo competit hoc privilegium Doctoribus, qui togatæ militæ censentur, ut ex Iason, Illiger. & alijs probatur Farin. *in praxi quæst. 27. num. 77. cum seqq.* Salgado *dict. cap. 24. num. 4.* Petrus Siria *in pract. for. quæst. 19. num. 4. & seqq.* & etiam Clericis, ut docet multis relatis Grassis *de effect. Clericat. effect. 7. num. 1.* ex textu in *Cap. Odoardus de solutio.* ubi latè Barbof. *in collect. ad eam text.* Salgado *ibid.* Siria *quæst. 18. num. 3.* Et licet in *dict. Cap. Odoardus* expressè non concedatur Clericis, aliud quam ne possint in carcerem detrudi pro civilibus debitis, eo ipso quo hoc conceditur, inferunt omnes Doctores quòd eis concessum est privilegium ne conveniantur, nisi in quantum facere possint, ut probant Farinac. *ubi sup.* & Doctores laudati per eundem Grassis *dict. effect. 7. num. 2.* deducendo ab eodem textu in *dict. l. Miles*, eo quòd militia cœlestis non solum in hoc, sed in reliquis armatæ militæ æquiparatur, *Cap. degradatio, vers. actualis, de pœnis in 6.* ibi: *Actualis verò, sive solemnis cœlestis militæ Militis, id est, Clerici degradatio cum ad eam fuerit procedendum, fiat ut ex auctorizatio eius qui militæ deservit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicque à militia*

litia remotus castris reijcitur, privatus consortio, & privilegio militari. Tradunt plura ad rem Don Alfonf. Narbon. *in l. 35. tit. 3. gloss. 1. num. 17. recopilationis, & melius Langleus Semestrium lib. 13. cap. 2. qui plura ad rem selectissima.*

- 19 Quæ æquiparatio adeo in praxi recepta est, ut id ipsū, quod Doctores scribunt observari respectu Clerici, qui vitur eo beneficio, observetur etiam in Milite huius Regni, nam id ipsum quod scribunt Menochius *de arbitrar. iud. casu 183. num. 30. Farinac. quæst. 27. num. 68. Riccius collect. 2696. p. 7. Graffis dict. effect. 7. nu. 76. & seqq. P. Castro Palao tom. 3. de iustitia commutat. dist. 1. punct. 18. §. 28. num. 1. & seqq. de Clerico loquentes, in Milite observatur apud nos, ut quotidie cernitur, & apud cæteras nationes pluribus relatis Salgado *dict. cap. 24. num. 11. cum seqq.* eo quòd omnes conveniunt in hoc, quod *practica sit quod ipsi sequestrantur fructus (vel bona) qui creditoribus postea assignantur vsque ad integram satisfactionem, taxatis primo alimentis pro congrua sustentatione, ne egens in opprobriū ordinis mendicare cogatur.* Sicque disposita circa Clericum observari solent in Milite, & è contra.*

- 21 Sed ista taxatio non debet esse, ita ut ampla ei alimenta præstentur, sicuti in his quæ taxantur, vel assignantur officio Iudicis, in quibus inspicitur qualitas personæ, ac facultatum ubertas, è quibus tribuuntur, sed iuxta indigentiam pro vitæ sustentatione, ne mendicare cogatur, eo quòd neque iure actionis, neque officio iudicis tribuuntur, sed miserationis causa, ut optimè, ultra omnes, quos viderim, tradit ipse Salgado, *num. 12. & 19. cum seqq.* omnino ad rem videndus. Solum adest quædam differentia inter Clericos, & Milites; nã cum Beneficia non sint quoad proprietatem ipsorum clericorum, tantum assignantur debitoribus fructus beneficiorum, ut Farinac. Graffis, & alij superius adducti tradunt. Milites vero si possideant bona, de quibus ad liberam ædes disponere possunt, coguntur vendere ea quæ remanent deductis alimentis, ut ex illorum pretio creditoribus satisfiat, Barbosa *in l. maritum 13. à num. 13. ff. solut. matrim.* Lara *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, ex num. 24. ff. de lib. agnos.* Collerus *de process. execut. p. 2. cap. 3. num. 119. & 120. Boer. decis. 19. num. 7. & 26. Menoch. de arbitrar. casu 183. num. 24. & seqq.* & sic observat Senatus

- 2 2 natus, extantque plures Regiæ sententiæ, nempe publicata per Don Ioannem Daça Regij mandati Scribam, die 8. Novembris 1632. inter Vincentium Sauli, & Elenam Duran. Publicata per eundem die 5. Ianuarij 1624. inter Hieronymam Sivera, & Gaona, & suos creditores. Et publicata per D. Franciscum Alreus Regij mandati Scribam, die 15. Septembris 1634. inter administratores bonorû Christophori Perez de Almagan Societatis Iesu, & Don Petrum Carroz, & aliz plures.
- 2 3 Sed si bona debitoris fideicommissio, vel maioratui supposita sunt, cum ex prohibitione alienationis vendi, aut hypothecari nequeant, tunc fructus creditoribus applicantur deductis alimentis, & non perpetuè, sed vita debitoris durante, ita vt post eos successor liberè, & integrè consequatur, etiamsi creditores satisfacti non sint, vt ex Fontanella, Molina, & alijs plurimis probat Salgado dicti. cap. 24. num. 58. Quod limita, nisi in creditis, quæ possessores maioratum, & fideicommissorum tenentur solvere ratione expulsionis Maurorum, nam tunc, aut solvere debent, aut executionem sustinere, nisi etiam alimentorum taxationem obtineant, cum in Regijs pragmatice expulsionis ipsorû cautum expresse sit, quòd bona fideicommissi, vel maioratus teneantur.
- 2 4

2 5 His itaque suppositis præmittendum etiam est, me non loqui de eo, qui debitor est ratione malæ administrationis sibi commissæ, vel quia pecunias Generalitatis in vsus proprios convertit, vel similiter dolosè se gerit, nam textus de debito civili loquitur, & eo in casu nemo vtitur privilegio ne conveniatur, nisi in quantum facere possit, dum convenitur ex dolo, maleficio, vel quasi, l. ait Prætor. §. l. sed hoc ita 22. in fin. ff. de re iudic. ibi: *Vt neganti se socium esse ex doli clausula obligato non succurratur. l. 4. §. 1. ff. quod cum eo, ibi: Interdum autem ex heredatus filius, vel emancipatus sit, in solidum actio adversus eum dabitur, vt putà si patrem familias se mentitus est, cum contraheretur cum eo, nam libro secundo Digestorum Marcellus scripsit, etiamsi facere non possit, conveniendum propter mendacium. Quamquam autem ex contractu in id, quod facere potest actio in eum datur, tamen ex delictis in solidum convenitur. l. si ex causa 9. §. nunc videndum, ff. de minor. l. si rerum 52. ff. de re iudic. ibi: Si rerum amotarum cum viro agatur, quamquam videatur, eo quoque præceden-*

dentis societatis vitæ causam habuisse, in solidum condemnari debet, quoniam ex male contractu, & delicto oritur. l. si mulier 21. §. fin. ff. de action. rerum amot. ibi: Nec viro, nec mulieri prodest in hoc iudicio si facere non possunt, pendet enim ex furto. Tradunt Donnellus dict. lib. 27. cap. 9. & Illiger. lit. aa. Cuiacius lib. 24. observacion. cap. 38. & lib. 2. different. Modestin. in l. 20. ff. de re iudic. Covarruv. dict. lib. 2: variar. cap. 1. num. 9. vers. vtrum si Clericus, Gratianus disceptat. tom. 2. cap. 222. num. 49. Surdus de aliment. titul. 7. quæst. 14. num. 28. Farinac. quæst. 27. num. 71. Riccius collectan. 22. part. 1. & collectan. 1750. part. 5. & in praxi for. Eccles. decis. 283. & 292. & resolut. 251. Cevallos comun. contra comun. quæst. 701. num. 8. Gutierrez de iurament. confirmat. part. 1. cap. 13. num. 27. & seqq. Grasis dict. effect. 7. num. 37. & 38. Bellet. disquisit. Clerical. part. 1. titul. de Cleric. debitor. §. 2. num. 9. & 10. Barbof. in collect. ad dict. cap. Oduardus., num. 10. & 15. Escobar de ratiocinijs cap. 35. num. 19. Onufrius Cigala de action. §. fin minus 28. num. 65. & 66. Pater Castro Palao dict. §. 18. num. 6. & seqq. noster Siria præf. for. quæst. 16. num. 23. & seqq. Quæ omnia nota, nam solum requiritur dolus, vt in prædictis reperies, & ait Consultus in dict. l. 4. §. 1. ff. quod cum eos ibi: Etiam si facere non possit, conveniendum propter mendacium, nam ex mendacio verus dolus præsumitur à iure, l. si quis affirmaverat, §. 1. de furtis, cum alijs pluribus adductis per Gabrielem Pareja de vnivers. instrument. edit. tom. 2. tit. 9. resolut. 5. num. 9. Reperiuntur ne mendacia in his iudicijs & in actis patet, sed hæc relinquamus, nam cum ista via introducta sit à iure, vt creditoribus satisfiat, sine totali damno debitoris, hodie est via certissima ad hoc, vt nihil eis solvatur.

- 26 Per nostrum textum expressè disponitur, quòd Militaris capi possit pro debitis fiscalibus Generalitatis, & Urbis, ac per consequens in his debitis omnino excluditur privilegium militare, ne condemnetur, nisi in quantum facere potest. Et ratio est, nam omnes Doctores primò, & præcipue interpretatur istud privilegium de carcere, vt Grasis, Farinac. Barbof. & ab eis relati, posteaque inferunt, quòd eo ipso quo mitti in carcerem nequit, privilegium prædictum obti-
- 27

obtinere, ut probant relati à Gralsis num. 2. Barbof. in dict. collect. Riccius in decis. Curie Archiepiscop. Neapolit. 160. num. 1. part. 1. Scaccia de Iudic. caus. civil. & crimin. lib. 1. cap. 46. num. 17. domino Cerdan ubi supr. Qui enim hoc utitur privilegio, non potest in carcerem detrudi, ut ex Gutierrez; & alijs dixi num. 7. & hoc vrgentissima ratione; nam licet verum sit, quòd concessio alimentorum favorabilis est, & effectus ipsius privilegij, l. in condemnatione 173. ff. de regul. iur. Surdus de aliment. quest. 68. in princip. tit. 1. tamen favorabilius est carcerem vitare, quem Doctores, imò Consulti, locum horribilem, malam mansionem, atque torturæ speciem, vel servitutis modum appellant, Farinac. dict. quest. 27. num. 1. Scaccia dict. lib. 1. cap. 86. num. 7. dominus Cerdan in visit. cap. 3. per tot. optimè Amaya in l. 3. num. 6. C. de exaction. tributor. lib. 10. ergo sublato quod est favorabilius, non potest dici sublatum non esse quod est minus favorabile. Quibus additur, quod incarcerationio est remedium subsidarium deficientibus bonis, Gloss. in l. 3. §. penult. ff. de suspect. tutor. Dominus Cerdan. cap. 8. num. 2. Molin. de iustit. & iure, disputat 571. in princip. Brun. de cess. honor. part. 4. prin. quest. 1. & 2. sed bona non deficient omnino, quibus conceduntur, alimenta; ergo si ad extremum pervenire potest executio, per medium, quod est, id quod ad alimenta taxatur, pervenire debet: ob quod quicumque in carcerem detruditur, hoc privilegio gaudere non potest, Covarr. dict. lib. 2. variat. cap. 1. num. 4. Escobar. de ratiocin. cap. 35. num. 11. quamvis à contrario sensu multi sunt, qui in carcerem detrudi nequeant, & tamen eo non fruuntur, nec alimenta eis taxantur, ut mulieres, senes, & his similes, de quibus Farinac. dict. quest. 27. per tot. Ergo concessa per forum incarcerationio in Militibus, quod est vltimum executionis, & quod plus nocet debitori, necessariò sequitur, quod cætera quæ ad hunc finem conducunt, concessa sunt, sed non expressa, quia neque adest forus expressus, qui hoc privilegium concedat.

Quibus additur, quòd maius est privilegium concessum personæ, quàm concessum bonis, sicque Milites privilegium obtinent à iure, ne in carcerem detrudantur ab debita civilia, quod respicit personam, & non habent simile privilegium in bonis

- bonis, ne in executione distrahantur. Gutierrez *diēt. cap. 16. num. 1. & seq.* atq; adeo si per nostrum textum quod est annexum, & plus respectu dignitatis militaris detrahitur in his
- 3 3 debitis, sequitur, vt detractum etiam sit, quod est minus: nam tota ratio, ob quam hoc privilegio potiuntur, & alimenta conceduntur, ea est, vt dixi, ne in dedecus, & opprobrium Ordinis Militaris mendicare cogantur, Barbof. *in diēt. l. alia. §. eleganter, num. 19. ff. solut. matrim.* cum alijs adductis *supr. num. 21.* ob quod si dignitas militaris non obest, quominus in carcerem mittatur, ex quo maior ignominia, & opprobriū sequitur Ordini, vt Collerus expendit *de process. execut. part. 1. cap. 6. num. 35. & seq. & part. 2. cap. 3. num. 154. & 155.* clarè inferitur, quod nequaquam obstabit ad hoc, vt ei alimenta denegetur, quod multò minus est; maximè attento quod si favor Ordinis Militaris cedit, quoad personalia vtilitati publicæ; quæ in his debitis versatur, multo magis cedere debet in bonis, eo quod damnū non ita ingens ex eo sequitur ipsi Ordini.
- 3 4 Amplius, in eodem textu cavetur, quod in debitis privatis executio fiat in bonis Militum, reservata persona, armis, equo, lectuloque. Qua dispositione attenda excipiuntur ab ea debita Fisci Generalitatis, & Urbis: quæ exemptiones firmant regulam in contrarium, latè Barbof. *axiom. 85. num. 4.* sicque in eis, sicut non sunt reservata persone; neque arma, neque equus, neque lectulus excipiuntur, aut reservantur; ob quod evidenter sequitur executionem fieri deberi in solidum; absque eo quod reserventur alimenta, nam bona superius dicta partes alimentorum Militis sunt, Surd. *de aliment. tit. 4. q. 7. per tot. & q. 8. per tot.* nam si hæc quæ privilegiata sunt respectu Militis non reservantur, nec cetera reservari, debent.
- 3 5 Quæ omnia confirmatur animadverso, quod si ad nostros Milites hoc non pertinet privilegium à iure; sed de consuetudine, & praxi, vt cum dño Leon, & communi sententia probavi *sup. nu. 13.* quamquam in debitis privatis vltà receptum sit, vt hoc Beneficium concedatur ipsis Militibus, in debitis Fiscalibus Generalitatis, & Urbis (quæ diversæ speciei sunt; eo quod in eis exigendis versatur favor Reipublicæ; & privilegiata per forum reperiuntur) nunquam consuetudine receptum fuit, vt alimenta alicui concedantur.

Et

- 36 Et ista procedunt non solum in debitore, sed etiam in hæredede ipsius, nam obligationes regulantur secundum originem, & initium *l. 2. §. ex his, ff. de verbor. obligat.* nec ratione temporis, aut personæ immutantur; *l. viam veritatis, C. locati, l. insulam, ff. de verbor. obligat.* Bald. *consil. 116. num. 1. lib. 1.* Vincentius de Franquis *decis. 87. num. 6.* Mantica *de tacit. & ambig. convention. lib. 3. tit. 15. num. 18.* Imò transeunt cum eodem privilegio, & qualitate in hæredem, etiam si in aliam obligationem translata sint, *l. 2. vers. parvique, & ibi Gloss. ff. de privil. credit.* latè Fontanell. *decis. 559. num. 2. & seqq. tom. 2.*
- 37 Cavalcan. *de curator. nu. 326.* (qui in terminis loquitur.) Neque hæres potest in hæreditarijs bonis melioris conditionis esse, quàm ipse testator, *l. aliud est vendere 160. §. absurdum, l. in his quæ 165. §. non debeo, ff. de regul. iur. l. fin. §. 1. ff. ad Senat. Consult. Velleian.* Ansaldo *consil. 71. num. 34.* nam hæres repræsentat personam defuncti, latè Robles *de repræsentat. lib. 1. cap. 2. num. 3. & lib. 2. cap. 2. num. 23.* ergo quidquid dictum est respectu obligati, procedit respectu hæredis. Sic pronunciavit dominus Regens Don Ioannes Hieronymus Blasco; huius Regiæ Audientiæ doctissimus Senator, posteaque Regens Cancellariam, dum Visitatoris Generalitatis officium gerebat, contra Don Iosephum Garcia hæredem debitoris, sententia publicata per Ioachimum Monros *die 22. mensis Februarij anni 1628.* denegando ei alimenta. Idem etiam pronunciatum per dominum Don Michaëlem Hieronymum Querol Senatorem pariter eruditissimum; & Visitatorem eiusdem, procedendo ad decretum de vendendo bona Hieronymæ Periz, & de Montañana hæredis debitoris, *die 22. mensis Septembris anni 1650.* in qua decisione interfui tanquam Advocatus Fisci eiusdem visitæ, quæ postea fuit confirmata in
- 40 Supremo, sententia publicata per Hieronym. Iusta & Pont; *die 27. mensis Iunij anni 1651.* quæ fuit executioni mandata, bona debitoris distrahendo. Quam decisionem nota, nam alimentorum taxationem consecuti erant in Regia Audientia dicta Hieronyma; & filij eiusdem, & nihilominus bona curialiter distracta ex duplici causa, nempe ex dispositione fori prædicti, & ex eo quòd conveniebatur ex relinquatu.

41 Sed quoniam in textu non solum cavetur de his debitis

- Fisci Generalitatis, ac Urbis, sed etiam de illis quæ originem trahunt ex administratione officij publici, videamus, num hæc dispositio comprehendat solum officia Urbium, & Villarum Regiæ ditionis, an verò cæteras totius Regni. Ex vi fori solum illa comprehendere videtur, nam taxative loquitur; & quamvis ad alia extendi possit ex idemtitate rationis, (quod extensio non erit, sed comprehensio, sicque in foris permilla sit, vt dixi *cap. 1. §. 2. num. 29.*) tamen distinguendum duxi: aut debitum dimanat ratione malæ administrationis, vel ex contractu: si ex mero contractu, non amittitur privilegium (vt credo) cum hoc non reperiat in iure dispositum, neque in foro, nec idemtitas rationis omnimoda est, eo quòd favor publicæ utilitatis non æqualiter militat in vniuersitatibus privatorum dominorum, sicut in Regijs: sicque standum dispositioni iuris, tanquam in casu omisso à foro: si verò ex malè administratis cum iam interveniat delictum peculatus, vel de residuis, aut aliud fortè gravius, ad tradita per Clarum §. *fin. quæst. 66. num. 30.* Baiard. *ad eum quæst. 68. num. 76.* Farinac. *quæst. 171. num. 2. & 57.* Caball. *casu 99. in princip. & num. 40.* Berard. *in specul. visit. cap. 22. num. 27. & cap. 23. num. 146.* inde est, quod privilegium non procedat; etiam si civiliter agatur, vt in terminis tenet Farinac. *dict. quæst. 27. num. 75.* Cætera quia clariora disputatione non indigent.
- 44 Pro coronide dubitari potest; an debitor Generalitatis teneatur solvere vsuras, & distinguendum esse arbitror: aut est debitor ratione administrationis pecuniz Generalitatis, eo quod ipsam in vsus proprios convertit, & hoc casu dubitari non potest teneri ad vsurarum præstationem inter alias pœnas, per textum in *l. qui minoribus 44. §. 1. ff. de administr. tutor. tenent Decian. in tractat. criminal. lib. 8. cap. 41.* Ponte *decis. 7. num. 1.* Mastril. *de Magistrat. lib. 6. cap. 8. num. 84. cum pluribus seqq.* aut tenetur ex contractu; nempe locationis iurium, quod frequenter accidit, vel quid simile; & teneri etiam est certum, sed diverso iure, nempe per textum in *l. in minorum 3. C. in quibus caus. in integr. restitut.* cuius textus dispositio extenditur ad Ecclesiam, text. in *cap. 1. de in integr. restitut.* ad Rempubicam, textus in *l. Respublica, C. quibus ex caus.*

caus. maior. & ad Fiscum, vt probat Accurs. in §. *ex maleficijs* verb. *iudicium*, *Instit. de actionibus*, quia omnes isti vtuntur privilegio minoris. Tradunt Franquis *decif. 16. num. 1.* Thesaurus *decif. 80. in fin.* Escobar *de ratiocinijs cap. 15. num. 33.* Pichardus *in tractat. de mora, n. 38.* Gratian. *discept. forens. c. 54. n. 2.* Barbof. *in collectanea ad dictam l. in minorum, num. 3.* cum ex mora irregulari vsuras prestare quilibet debitor cogatur. Nec obest textus in *l. curabit de action. emptio.* nam vt explicat Barbof. *ibidem, num. 5.* in eo textu, vt vsurz debeantur, non requiritur copulativè, quòd concurrat favor minoris, & debitum pretij rei fructiferæ, sed alterum ex his sufficit: & sic cum Generalitas Regni fruatur privilegio minoris, quia eius pecunia est Reipublicæ, inde est, quòd vsurz debeantur.

46 Quibus additur, quòd illi, qui damnum passus est, quia alter sua pecunia vsus fuit, recompensatio fieri debet, vt vsuras percipiat ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, iuxta Baldum, Cagnolum, Barbofam, Surdum, Rodriguez, Lupum, Gratianum, Bonacinam, Scacciam, & alios relatos per Don Ioannem Baptistam Larrea *allegat. fiscal. 41. num. 42. tom. 1.* in qua plura ad rem, atque adeo cum Generalitas damnum ingens patiatur, eo quod, vt tradit Pater Salon *dict. tom. 2. de iustit. & iure, colum. 435. vers. Tertio*, annuas prætationes solvit excedentes summam sexaginta mille aureorum, quas prætationes non solveret, si debitores ipsius impenderent quidquid debent, nam censualia in occurrenti quantitate redimere posset, & prætationis onere sublevaretur; inde est, quòd cum damnum patiatur ex retardata solutione, vsurz debeantur ad rationem pensionis eorundem censualium.

47 Quod meo iudicio canonicatum habemus per forum 103. Curiar. anni 1604. cum in eo expressè dicatur debitorem solvisse integram sortem, & Dño Regi supplicatum, vt remissionem vsurarum debeat Generalitati concedere dignaretur, sicuti cõcessit: ergo indubitatum manet ipsas deberi, aliàs frustra remissio postularetur, & sic observatur in Tribunali visitationis Generalitatis, vt debitores condènentur ad solvendas vsuras ad rationem pensionum censualium ipsius. Ita declaratum fuit per Excellentissimum Dominum Comitem

310 De regim. Reg. Val.

mitem de Aytona Proregem, & Visitatorem de consilio
Dominorum Bañatos, & Vives, sententia publicata per
Iosephum Miquel Not. die 5. Martij 1584. contra Petrum de
Peralta, & alios, & sententia publicata die 12. Iunij eius-
dem anni, contra Don Vincentium Vallterra, & alios,
& postea pluries observatum meo
tempore.

CAP.

C A P V T IIII:

DE OFFICIALIBVS VRBANIS; EORVM
que electione, & potestate.

§. I.

De forma nova, & antiqua electionum Officialium Urbanorum,
ad for. 28. in princip. de Cur. & Baiulo.

T E X T V S.

A L F O N S V S S E C V N D V S R E X:
Anno 1329. Valentiz.

ESTABLIM per fur nou, que en la
ciutat de Valencia sien cascun any elects
dos Iusticies; vn Mustaçaf, è sis Iurats;
ço es a saber, vn Iusticia en criminal, è al-
tre en civil, dels quals, lo hun sia Cava-
ller, è laltre Ciutada: aixi que en lany que
lo Cavaller serà Iusticia en crims, lo Ciu-
tada sia Iusticia en civil: en laltre any Ciutada sia Iusticia en
crims, è Cavaller en civil, è hun any sia Mustaçaf. Cavaller,
& Generos, è laltre any Ciutada. E dels sis Iurats sien los dos
Cavallers, è Generoses, è los quatre Ciutadans.

S V M M A R I A:

OFFICIA urbana Regnorum Coronæ Aragonum sunt
diversa, sicut diversum Regimen civitatum eorundem ab
officijs aliarum urbium Hispaniæ, num. 1.

Officia per quæ regitur nostra Civitas, num. 2.

Vnus ex Civibus antiquitus ordinarius Iudex erat, qui Iusticia voca-
batur, num. 3.

Divisio Iustitiæ criminalis à civili anno 1321. num. 4.

Emendatio inscriptionis textus, num. 5.

Sub 3

Subiustitiæ institutio, num. 6. quò solidus quid importet.

Electio Iustitiæ pertinebat ad Regem, num. 7.

Iurati proponebant tres viros idoneos, ut Rex eligeret Iustitiæ, nu. 8.

Sortis electio in officio Iustitiæ ab anno 1283. num. 9.

Iustitiæ officium quod sit, num. 10.

Iustitiæ præsidet in Vrbe, num. 11.

Iurati quatuor à principio tantum fuerunt, num. 12.

Iurati eligebantur die nativitatæ B. Mariæ, num. 13.

Iuratorum electio mutata ad diem Paschatis Pentecostes anno 1266. n. 14.

Iurati sex electi ab anno 1319. num. 15.

Privileg. 2. R. Petr. 1. numquam vsu receptum, num. 16.

Electiōnis iuratorum forma antiquior, num. 17.

Ædilis eodem modo quo Iustitiæ eligebatur, sed in vigilia festi Divi

Michaelis, num. 18.

Officia hæc omnia annalia. ibid.

Rationalis officium triennale, ibid.

Sindicorum officia olim perpetua, nunc triennialia, num. 19.

Rationalis, & Sindicorum electio antiquior, num. 20.

Formæ harum electiōnū antiquatæ per insaculationis privilegia. n. 21.

Forma electiōnum novissima, ibidem.

Insaculatio quomodo fit, num. 22.

Princeps nunc eligit Rationalem ex tribus sorte extractis, num. 23.

Sortis ad hæc officia extrahenda forma, num. 24.

Electio per sortem quæ prima faciendæ sit, Militum, vel Civium
num. 25.

Iustitiæ ambo an ex eodem ordine esse possint cum decisioe Senatus
num. 26.

Sortis electio an legitima sit, num. 27.

Sortis vsus in sacra pagina approbatus, num. 28.

Non solum ad eligendum, sed ad iudicandum, num. 29.

Electio melior est sorte, num. 30.

Limita in electiōnibus fiendis à populo, num. 31.

Sors ut iusta sit, debet mitti inter dignos, num. 32.

OFFICIA Urbium Coronæ Aragonum, sicut regimem, ultra eam ignota sunt in Hispania. eo quòd valde distant ab institutis Regnorum Castellæ, & cum ex nostratibus nemo de Valentiniæ urbis regimine, & offi

officijs scripserit, omnia attingenda sunt, vt ab exteris percipiantur.

2 Vrbs itaque regitur quoad iurisdictionem ordinariam per Iustitiam. Quoad politiam, seu œconomicum statum, in rebus annonæ, per Iuratos, Rationalem, & Syndicos, quorum isti aliqua specialia commissa habent, aliqua verò simul cum Iuratis participata. Quoad ærarium publicum vrbicani patrimonij per Concilium generale, quod Iuratis potestatem concedit. Quoad rerum venalium directionem, vrbisque sordium exterminationem, pondera, atque mensuras, & seruitutes per Ædilem.

3 Iurisdicção ordinaria in Vrbe, ab ipsius expugnatione ministrabatur per vnum Civem eiusdem, quem vulgus dicebat, *vn sol vehi*, nuncque Iustitia appellatur, à Rege verò nominabatur *la Cort*, id est, *Curia, for. 17. & 18. hoc tit. de Car. & Baul. privil. 35. & 72. Reg. Iacob. I.* qui cognoscebat in prima instantia de omnibus causis, tam civilibus, quàm criminalibus; sed cum præ negotiorum multitudine omnia ab vno administrari non possent, divisa fuit iurisdicção civilis, à criminali: quæ fuerunt facta à Domino Rege Iacob. II. 2. Kalendas Maij 1321. vt patet ex privil. 123. eiusdem Regis. Hæc dispositio fuit facta forus per nostrum textum, licet ineptè compilatoris, vel typorum errore Alfonsi Primi inscribatur, nam is decessit cèlebs anno 1291. & fuit frater Iacobi II. vt testatur Mariana lib. 14. cap. 15. sed verè est Alfonsi II. qui successit Iaboco patri anno 1327. vt testatur Mariana lib. 15. cap. 19. Alfonsus I. non celebravit Curiam, sed Alfonsus II. vt dixi cap. 3. §. 1. num. 30. vt in simili corrigit dominus Leon decis. 101. num. 2. tom. 1. & decis. 10. num. 2. tom. 3.

6 Ante hanc divisionem eligebatur quzdam idonea persona ad decidendas quæstiones non excedentes summam triginta solidorum (solidus eo tunc erat parum plus dimidij argentei Castellani, vulgò *medio real*, nam argenteus constabat viginti tribus denarijs, & solidus duodecim, sed nunc post pragmaticam diei 28. Aprilis 1614. argenteus constat viginti quatuor denarijs, ob quod solidus apud nos est dimidium argentei) vt patet ex privil. 32. Reg. Iacob. II. quod indultum fuit anno 1307. Postea idem Rex in eodem privileg. 123 hanc

concessionem revocavit dicto anno 1321. & anno 1324. iterum concessit, ut Subiustitia eligeretur, augendo eius iurisdictionem usque ad summam quinquaginta solidorum, ut patet ex privilegio 143. eiusdem Regis, ibi: *Qui cognoscat de querimonijs, causis, seu questionibus civilibus, usque ad quantitatem quinquaginta solidorum, & infra.* Cui postea aucta fuit cognitio usque ad summam tercentorum solidorum per *for. 33. de Cur. & Baiul. for. 5. de sent. act. & cit.* nec novum est, nam quid simile Augustum fecisse tradit ex Suetonio, & alijs Amaya in *l. 1. num. 4. C. de exact. tribut. lib. 10.*

- 7 Isti enim in casibus ad se pertinentibus Iudices ordinarij sunt, de cuius iurisdictione, & potestate dicemus infra. Electio Iustitiz dum vnus tantum erat antiquitus, pertinebat ad Principem, ut patet ex *privil. 4. R. Iacob. 1.* demum Iurati proponebant ipsi Regi tres probos viros, vel Baiulo generali eo absente, & ex his vnus eligebatur, quod statutum fuit anno 1266. *privil. 36. & 72. eiusd. R. Iacob. 1.* Postmodum electio fiebat die tertia ante festum Natalis Domini, & ipse festi die iurabat. Iurati è qualibet Parrochia (duodecim sunt in Vrbe) vnum eligendo, sorte tres extrahebant, è quibus vnus à Rege, vel Baiulo nominabatur, *for. 30. eod. tit.* quod observatum fuit ab anno 1283. & usque ad nostra tempora executioni mandatum, eo adiecto, quod postquam Iustitia civilis segregatus fuit à criminali, in electione cuiusvis idem fiebat, sed nominatio ad Proreges delata fuit.

- 10 Officium Iustitiz ex supradictis patet correspondere ad *Alcaldes ordinarios*, Regni Castellz, ut patet ex traditis à Covarruvias *practic. cap. 4. num. 4. vers. Secundò.* Bobadilla in *politic. lib. 2. cap. 20. num. 7.* Solor. *de iure Indiar. lib. 4. cap. 1. num. 18. & in politic. Indian. lib. 5. cap. 1.* Apud Aragonenses Zalmedina vocatur. Sesse *de inhibit. cap. 5. §. 9. num. 73.* & clarius Don Ioannes Briz in *histor. Divi Ioan. Rupens. lib. 3. cap. 14. fol. 657.* qui originem, & naturam huius Magistratus cum etymologia nominis tradit. Apud Catalaunos Veguer, sive Vicarius, Ripoll, & ab eo relati *de Regal. cap. 25. num. 7.* & Fontanell. passim in decisionibus, licet in aliquibus omnes isti differant.

- 11 Iustitia enim przsudet in Vrbe, quoties cum Iuratis in Concilio

cilio generali; vel extra concurrat, ita ut si Concilium congregatur ad quid civile, præsideat Iustitia civilis, si verò causa sit criminalis præsideat Iustitia criminum. Vtroque autem concurrente (quod rarò contingit præterquam in die iuramenti) criminalis præfertur, ut ex notorietate constat. Sub iustitia verò tercentorum solidorum, qui è notarijs creatur, nunquam inter eos admittitur nisi eadem die iuramenti.

- 12 Iurati à principio quatuor tantum erant *privil. 18. Domini R. Iacob. I.* & eligebantur in festo Divi Michaëlis Archangeli, quod fuit statutum anno 1245. ut in eodem privilegio habetur. Sed postea ab anno 1250. electio fiebat ad notum Iuratorum, & Concilij, in Vigilia Nativitatis B. Mariæ, & in in ipso die Nativitatis Deiparæ iuramentum præstabant, à quo
- 13 vsq; ad festum Divi Michaelis rationes de administratis exigebant à Iuratis anni præcedentis, & ab Ædili, qui pariter eligebatur, administrationemque officiorum inchoabant dicto die Divi Michaelis, *privil. 35. Dñi R. Iacob. I.* Quæ omnia immutata fuere per *privil. 71. eiusdē Regis*, quoad diem electionis Iuratorum: nam translata fuit ad festum Paschatis Pentecostes, in quo statuta fuit electio perpetua concessione, anno 1266.

- 15 Quatuor isti Iurati, modo prædicto electi, administrarunt Urbem vsque ad annum 1319. quæ fuit auctus numerus ad sex, ut patet ex textu nostro, & *privil. 116. Domini Reg. Iacob. II.* Neque his obstat *privil. 2. Domini Regi Petri I.* quia nunquam vsu receptum fuit, ut patet ex confirmatione privilegij electionis quatuor Iuratorum statim subsequuta in *privilg. 5. S. confirmamus eiusdem Domini Reg. Petr. II. & ex dict. privileg. 116. Domini Reg. Iacob. II.* tradit Viciano in 4. part. *Chronic. Valent. fol. mihi 38. & seqq.* postea verò per *privil. 25. Domini Reg. Alfonsi II.* fuit immutatus dies electionis ad vigiliam ipsius Paschatis, ne die celebri, ac festivo in his Cives occuparentur.

- 17 Forma electionis antiquæ ea erat, ut Rationalis, sive Magister rationum Urbis (de quo infra) duodecim Cives, duodecimque Milites, vel Generosos ex Parrochijs desumptos, in albo scriberet quot annis: hos Præsidi provincie exhibebat, qui reprobando, aut approbando, quos dignos fortis

iudicabat loco inhabilium, alios subrogando; ad Dominum Regem Catalogos mittebat, qui pariter approbabat, & reprobabat quos dignos approbationis, aut reprobationis censebat, alios in eorum loco ponendo, & nomina approbatorum (qui duodecim erant ex quolibet ordine iuxta numerum Parrochiarum) trans mittebat, ut ab eis electio fieret, sorte extrahendo duos Generosos, vel Milites; & quatuor Civis.

- 18 Ædilis eodem pacto quo Iustitia nominabatur, in vigilia Divi Michaelis: sed hæc officia Iustitiarum, Iuratorum, & Ædilis annalia sunt. Rationalis est officium triennale, *for. unico in extravag. Que los ofcis, fol. 73.* & Sindicorum (nam duo hi sunt, ut mox dicitur) à principio perpetua erant, postea autem etiam triennalia facta fuerunt, per *for. in dist. extravagant. & actu Cur. 6. Brachij Regal. anno 1604.* Electio istorum diversimode fiebat: nam Rationalis eligebatur à Domino
- 20 Rege ex tribus honoratis Civibus, quos Prorex ipsi proponebat. Sindici autem ad nutum Concilij generalis nominabantur, quorum officia perpetuari solebant in vna familia, ut in ipso actu Curiz habetur, posteaque ab ipso Concilio eligebantur.

- 21 Omnia ista antiquata sunt per privilegia infaculationis annorum 1634. & 1648. quibus cautum, ut ex viginti, vel triginta (id enim terminandum arbitrio Principis reservatur, *cap. 2. infacul. ultim.*) Militibus, totidemque Civibus primæ matriculæ, apud nos *Bosa*, (sunt enim qui iam alia officia obtinuerunt) totidemque Civibus secundi catalogi, aut matriculæ, qui nondum officium Iurati obtinere, aut aliter ad secundum translati, ex qualibet bini Iurati sorte extrahantur.
- 22 Et ut matriculentur, duplicatus numerus est Principi mittendus per Iuratos, & Proregem (ut antiquitus fiebat per Rationalem, & ipsum Proregem) ut matriculandos Princeps designet, sicut habetur in *privil. ultim. infacul.* & cum anno 1653. Iurati mitterent immediatè ad Dominum Regem catalogum (quia non pervenerat ad manus Regias approbationis domini Proregis) tanquam contra formam factum non admittere Princeps statuit: de quo est Regium rescriptum id notum faciens Iuratis.

Iustis

23 Iustitiæ autem alternativè Miles, aut Civis in crimina-
lem, vel civilem extrahuntur, nempe vt anno quo Miles sit cri-
minalis, civilis eligatur ex Civibus, & è contra; sed tempo-
re primæ infaculationis ex Civibus primæ matriculæ sorte
eligebantur, quoties ad Cives spectabat officium Iustitiæ, vel
Ædilis: nunc verò per privilegium vltimæ infaculationis, ex
vtraque matricula omnes concurrunt ad Iustitiam, & Ædi-
lem, cuius officium alternative distribuitur inter Cives, &
Milites. Ad officium Rationalis tres extrahuntur sorte, ex
prima Civium matricula, quorum nomina ad Principem
Prorex mittit graduatis vniuscuiusque meritis, ex quibus, &
non alijs Rationalem eligere debet; Sindici verò, tribus pa-
riter extractis ex prima matricula Civium, ad quæcumque
ex Sindicatibus Concilium generale eligebat tempore primæ
infaculationis, nunc verò per secundam, ex omnibus dictæ
matriculæ, suffragijs eligere potest Concilium.

24 Modus autem fortis talis est. Congregato Concilio gene-
rali Urbis, & examinatis per quindecim dies antecedentes,
matriculis infaculatorum, quos habiles iudicavere Advocati
Urbis proponunt privatim ipso Concilio, & statuto ab ip-
so, quòd ad electionem procedatur, coram populo interve-
niente Iustitia, ac Baiulo generali cum Iuratis, leguntur pa-
lâm nomina omnium infaculatorum, habiles ab inhabilibus
segregando. Nomen vniuscuiusque habilis scriptum in mem-
brana publicè clauditur intus cellulam ligneam orbicularem
cera insuper posita, omnesque cellulæ apponuntur in vno ex
duobus labris, sive vrnis argenteis ad hoc destinatis, tantum
aquæ habente, quantum sufficit, vt nando cellulæ in certo
loco resideant. Nomen Patris æterni invocatur, & simul in
vrnam vacuum eiciuntur cum aqua. Nomen Filij etiam ex-
primitur, & pristinz restituantur. Spiritus Sancti nomine de-
nique implorato, ad aliam applicantur, & quæ vacua reman-
net superponitur, ne cellulæ videri possint. Tunc infans ma-
num inter vrnas mittit, & si opus est ambas, totque cellulas
extrahit, quot ad electionem opus sunt. Hæ traduntur Baiu-
lo generali, & remanentes in vrnis aperiuntur, atque nomi-
na ibi reperta publicè leguntur ab actuario, ne fraus præsu-
matur; quare electus dignoscitur à sufficienti concurrentium

enumeratione. Hoc ita perfecto aperiuntur Cellulæ, quas infans extraxit, & quorum nomina reperiuntur scripta, hi electi manent ad officia, de quibus agitur, absque alia solemnitate, nisi certiore facere dominum Proregem (quod Baiulo incumbit) demumque ad Concilium remeans Baiulus electionem nomine Principis publicat. *Privil. 16. R. Alfons. III. cap. 8. privil. prim. insacul. & cap. 13. secunda insacul.* De electionibus similium officiorum in alijs Civitatibus, & oppidis Regni loquitur. *for. 226. Cur. ann. 1604. & tradit dominus Leon decis. 49. in princ.*

25 In electionibus Iustitiæ, & Ædilis necessaria non est explicatio præcedentiæ, nam vt diximus, præcedit in omnibus Iustitia criminalis, sive sit Equestris Ordinis, sive Civium. Ædilis verò cum vnicus sit, est primus, & novissimus. In electionibus Iuratorum (licet Milites præcedant dum publicè, aut privatim incedunt, quia superioris Ordinis cui præcedentia tribuitur) vltima Militum electio est, non quia sint pro dignitate secundi, sed quia novissimè additi sunt. Verba sunt *Connan. com. lib. 1. cap. 13. num. 5.*

26 Sed cum in foro dicatur, quòd anno, quò Iustitia criminalis ex Militibus creatur, Iustitia civilis sit ex Civibus, vel è cōtra, id intelligendum est respectu electorum, nam ambo eligi non possunt ad eundem annum ex eodem ordine: verùm si casu aliquo iuramentum vnus differatur propter absentiam noviter electi, hoc non obest, vt antecessor continet vsque ad adventum successoris, nam instantanea est illa detentio, sicque dici non potest duos Iustitias adesse Cives, vel Milites, nec etiam obest ad hoc, vt cæteri electi admittantur, cum electio vnus cuiusque independens, & divisa sit ab electione alterius, sicut respectu Deputatorum, dixi *cap. 3. §. 3.* Ita declaravit Senatus ad relationem Nobilis Decani Dñi Don Francis. Bono Regia provisione publicata per Eusebium de Benavides R. M. Scribam, die 24. Decembris 1653. ad favorem Isidori Domenech Iustitiæ criminalis, & contra Subindicum Urbis, nam ex dispositione *l. meminisse. ff. de officio Proconsulis,* iudicatum fuit debere continuare vsq; ad adventum egregij Comitis del Real noviter electi, & quod reliqui qui sortem obtinuerunt, admitterentur ad iuramenti præstationem.

Hic

27 His igitur breviter circa nostras electiones dictis videndum est, an is modus eligendi per sortem, sit alijs præstantior; nam apud Romanos acris, atque anceps quaestio fuit inter Helvidium, & Eprium, ut testatur Tacit. lib. 4. histor. de qua latè P. Marquez in *Gubern. Christ. lib. 2. cap. 3.* Don Christophor. de Benavent. in *adverten. Princ. & Legat. c. 7.* Petr. Greg. Tolos. de *Repub. lib. 4. cap. 5. num. 6. & Syntag. lib. 34. cap. 5. per tot.* qui omnes tradunt electionem per sortem factam ex aliquibus dignioribus approbatam esse. Ex sacra pagina constat electione Saulis, 1. Reg. 10. *Et cecidit sors Tribus Benjamin, & applicuit Tribum Benjamin, & cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & pervenit usque ad Saul filium Cis.* Idem comprobatur ex electione Divi Mathiz, *Actor. 1. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Mathiam.* Et ratio est, nam ut ait Salomon: *Sortes mictuntur in urnam, & à Domino disponuntur.* Neque id ad eligendum tantum, sed ad delictorum probationem, & punitionem, ex eadem sacra Scriptura comprobatur, cum Iosue sorte investigasset delictum Achan, *Iosue 7. & Saul peccatum Ionathz filij, Regum 1. cap. 14. Mitte sortem inter me, & Ionatham filium meum, & captus est Ionathas.* Nautæ sorte delictum irrogarunt Ionæ: *Et miserunt sortes, & cecidit sors super Ionam.* Neque iure Romanorum usus sortis incognitus fuit in electionibus; Livius lib. 10. *de ad. 3. ibi: Cælium cuius ante legati anno Quæstores extra sortem senatusconsulto opera utebantur.* Nam ut Alexand. ab Alexand. *tradit dier. genial. cap. 2. Quæstores sorte eligebantur, & ibi Tiraque. lit. B. Tacitus ubi prox. Secundum vetera exempla quæ sortem legationibus possuissent. Præfectus Prætorio, cuius amplissima dignitas fuit, ut dixi c. 2. §. 2. n. 116. sorte etiã eligebatur, idem Alexand. lib. 4. cap. 23. ad fin. ibi: Qui cum per Senatum antea eligeretur, Augustus Cæsar habito suffragiorum suspecto statuit, ut Præfectus Prætorio de numero Prætorum sorte eligeretur.* Imò etiam in iudicijs id comprobatum fuit; *l. cum ambo 14. ff. de iudi. ibi: Sed cum ambo ad iudicium provocant, sorte res discerni solet. l. generaliter. §. quid ergo, ff. de fideicom. libert. l. 2. C. quando, & à quibus quart. part. lib. 10. Quod adeo crevit, ut in omnibus fere iudicijs id ipsum observaretur; ut exponit Iust. Lipsius ad ea verba Plinij in panegir. Sors, & urna fisco iudicem assignat. Nam num. 316. addit: Quod iam olim in omnibus*

- fere iudicijs. & aliquando fieri consulit Divus Augustinus epistol. 180. & lib. 1. de doctr. Christ. cap. 28. tradit Bodinus de Repub. cap. 5. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 4. cap. 5. nu. 6. & nam. 44. cum seqq. & lib. 6. cap. 6. num. 2. & lib. 7. cap. 14. num. 7. Marquez, & alij laudati sup. num. 27. & latissimè Don Iosephus Vela disert. 4. num. 78. qui plures, & plura tradit dum de electione ad Regem ex duobus gemellis, quorum primo natus probari non potest, sermonem instituit: sicque in rebus ingentibus vsu comprobante consuetudo nostrarum electionum qualificata manet. Et quamvis in officijs, quæ sufficientiam ad regimen postulant, atque in quibus industria personæ quæritur, melior videatur electio, ut probat P. Marquez ubi sup. cum nostræ electiones commissæ sint civitatibus, & oppidis, optima ratione ex dignioribus sorte extrahuntur, nam ut testatur infallibilis veritas per Salomonè, Proverb. c. 14. 18.
- 31** *Contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque diiudicat.* Si enim populus per suffragia hæc officia tribueret, & potentiū contradictionibus, ambituve turbaretur, & inimicitijs occasio præberetur, ut ait Tacitus lib. 3. annalium, ibi: *Dein ambitu suffragiorū suspecto sorte deducebantur ex numero Prætorum qui præessent, tradit Amaya in l. nominationes 46. num. 18. C. de Decur. lib. 10. quod & Athenienses fecisse testatur Xenophon. lib. 1. de factis, & dict. Socratis. Licet ipsi Socrati inepta sortis missio videretur, meminit & vsus sortis Tertulian. in lib. de palio, cap. 1. num. 9. & ibi Pamellius.*
- 32** *Et si digniores ad sortem eligantur, nulli dubium erit, hoc mitissimum modum eligendi inter cæteros fuisse, vtilissimūque Reipublicæ Valentinx, nam faciles admodum ad factiones sunt plurimi, & in suffragijs Concilij generalis (quod ex plebe ut plurimum coalescit) monstra plerumque cernuntur. Sed qui digniores sunt? hoc opus, hic labor. Princeps eligitur pro electis præsumendum, aiente Theodor. apud Casiodor. lib. 1. epist. 12. *Pompa meritorum est regale iudicium, quia nescimus ista nisi dignis impendere.**

§. II.

*De officio Iustitiæ, tam in civilibus, quàm in criminalibus, ad
explicationem for. 18. de Curia, & Baiulo,
alijsque iuribus.*

T E X T U S.

I A C O B V S P R I M V S R E X.

VN sol vehi é habitador del cors de la ciutat de València, sia Cort de la ciutat de Valencia, de tot lo terme de aquella: è ell sol hoja, è determē tots los pleyts civils, è criminals, ab concell dels prohomens de la Ciutat: é tots los pleyts civils, é criminals sien menats, è oits, è determinats sots coneixença en poder de aquella Cort, ó daquell qui serà sotsdelegat dell: é no sots coneixença, ni en poder daltre. E nos podem, è devem destrenyer cascun vehi de la Ciutat, à tenir la administracio è el ofici de la Cort: de mentre empero que ell hi sia sufficient, é convenient: enaixí que no sen pulsa escusar per alguna raho, ò per ninguna manera. Enadeix lo Senyor Rey que de aquells tres prohomens qui deuben esser presentats a nos, ó a aquell qui te nostre loch, en nostra absencia per Iusticia, que de aquells sia presentat hun Cavaller quel elegen los Cavallers: en així que sien tenguts tots los Cavallers de seguir la senyera de la Ciutat, ò del terme, ó de qualque loch que sien, è sino ho feyen, que no sien demanats en la dita eleccio.

S V M M A R I A.

- O**RDINARIA iurisdictione est administranda per Iustitiam, num. 1.
 Iustitiæ officium assimilatur p[ro]fecto Urbis, num. 2.
 Iustitia quoad iurisdictionem habet tertium locum, num. 3.
 Iustitiatus divisio, num. 4.
 Iustitia criminalis exercet merum, & mixtum imperium, num. 5.
 Iustitia non cognoscit de Militibus, num. 6.

Capitulum

322 De regim. Reg. Val.

Capitalis sententia in Milite exequi non potest inconsulto Principe,
num. 7.

Iustitia licet possit condemnare Militem in pœnam pecuniariam, exequi
qui sententiam non potest, num. 8.

Iustitia Valentia cognoscit de Militibus, num. 9.

Iustitia Valentia cognoscit extra territorium, & quando, num. 10.

Iustitia iudicat de consilio proborum hominum, num. 11.

Limita ad quatuor tantum casus, nempe pœnae capitis, civilis, vel naturalis,
mutilationis, aut torturae, num. 12.

Iudicium Concilij generalis non est hodie necessarium; nec utile, n. 13.

Consiliarij qui ab eo, quod Advocatus Concilij consulit discedit, peccat,
& causam Curia Iustitiae aufert sine fructu, num. 14.

Iustitia habet potestatem condonandi pœnas, seu remittendi, num. 15.

Iustitia non potest remittere pœnam mortis civilis, aut naturalis, neque
mutilationis, num. 16.

Ratio ob quam concessa fuit hæc facultas, num. 17.

Facilitas venia incentivum tribuit delinquendi, num. 18.

Forma remissionis faciendæ per Iustitiam, num. 19.

Iustitia non potest remittere, quod Prorege est prohibitum, num. 20.

Percussionis ignominiosæ pœna non potest remitti à Iustitia, nu. 21.

Iustitia non potest remittere pœnas impositas per mandata R. Audientia,
sed bene potest exequi, num. 22.

Iustitia non potest concubinarium ter indulgere, vel remittere, nu. 23.

Gubernatoris facultas quoad remissiones pari passu ambulat cum Iustitia,
num. 24.

Causæ in prima instantia quomodo pertineant ad iustitiam, num. 25.

Iustitia absente Prorege cognoscit de causis, quæ in Senatu radicatae
erant, num. 26.

Observantia optima legum interpret, num. 27.

Iustitia cessante R. Audientia cognoscit de eis causis, de quibus cessante
re evocatione cognosceret, unde per devolutionem tantum ad eum
spectant causæ sui territorij, num. 28.

Causæ aliorum locorum ad Ordinarium Urbis devolutæ non sunt,
num. 29.

Iustitia non cognoscit de causis per sententiam terminatis, num. 30.

Iustitia non potest remittere pœnas impositas per sententiam Regia
Audientia, num. 31.

Prescriptio contra forum quo tempore inducta censeatur, num. 32.

Devo

Devolutio non auget iurisdictionem, num. 33.

Cessante impedimento Regiæ Audientiæ, cessat devolutio; & absque evocatione nova cognoscit Senatus, num. 34.

Prorege mortuo, vel à Regno absente decem dies non sunt expectandi; num. 35.

Observatio Senatus; num. 36.

Iustitia civilis cognoscit de omnibus causis civilibus in prima instantia; num. 37.

Competit ei ius nominandi proxenetæ, ibid.

Officium proxenetæ cui tribui debet, num. 38.

Qualitas requisita ad officium debet adesse, num. 39.

Etiā in beneficio vacante causa permutationis, num. 40.

Etiā in reservatis Pontifici, num. 41.

Officium proxenetæ debetur pauperibus, num. 42.

Lura expenduntur, ut hæc probentur, num. 43.

Pauperum tutela commendata est Iustitiæ, num. 44.

Proxenetæ officium vendi non potest, num. 45.

Principi non expedit vendere officia, licet ipse solus possit, num. 46.

Pauper non potest se ipsum eligere in re tribuenda pauperibus, n. 47.

Vendere officia prætextu elemosynæ de pretio faciendæ nemo potest; num. 48.

Iustitia præest in cætu ubi creantur Tabelliones, num. 49.

Iustitia civilis potest inquirere contra vsurarios, num. 50.

Iustitia civilis concedit licentiam habendi tabernas rerum venalium; ibidem.

Iustitia habet substitutum, num. 50.

Iustitia civilis dat iudices, ibid.

DIXI in §. præcedenti iurisdictionem ordinariam per Iustitias in Vrbe administrari, ubi explicavi distributionem causarum civilium, à criminalibus, atq; modicæ summæ. Nunc explicare debemus quomodo hæc administraretur per utrosque Iustitias, nempe civilem, & criminalē, nam de Subiustitia, sive Iustitia minoris summæ (quem dicimus de *Tre cents sous*, sumpta denominatione ab eius potestate) in capite sequenti dicemus. Sed ante omnia videamus, an hæc officia aliquibus ex antiquis assimilentur.

Assimilatur Iustitia, meo videri, officio Præfecti Urbis, qui

qui vt tradunt Fenestella *de Magistrat. cap. 6.* Pomp. Lxtus *c. de Præfct. vrbis.* Guid. Pancirol. *in not. Occia. cap. 4.* Rosin. *antiquit. lib. 7. cap. 14.* Carol. Sigon. *de iur. ant. Rom. lib. 1. cap. 20. ad fin.* Vvolfgangus Lacijs *in comment. Reipub. Rom. lib. 2. cap. 1.* Bulenger. *de Imper. Rom. lib. 3. cap. 11.* Alexand. ab Alexand. *genial. lib. 6. cap. 20.* iunctis traditis à Tiraquel. *ibid.* erat Magistratus ordinarius Vrbi, mœnibusque præsidens, vt in crimina omniû in Vrbe cognosceret, quietem in populo procurabat, illicita collegia coërcebat, & quæ ad urbem pertinebant censebat, quòd officio Iustitiæ congruit, cum in Vrbe præsideat, iusque subditis reddat. Bene ad rem D. Francisc. Amaya *in l. fin. cap. 2. num. 24. & seqq. C. de Decur. lib. 10. qui num. 26.* docet vrbicariam Præfecturam dignitatem tertiam esse, quod & nobis convenit: nam sicut Romæ post Principem, præfectura Prætorij erat secunda, & vrbicaria tertia; sic apud nos post dominum Prorogem, & Regiam Audientiam, qui loco, & nomine Regis iudicat, secunda est Curia Prætoris, sive Gerentis vices, & tertia Iustitiæ, hoc est quoad iurisdictionem ordinariam ad omnes causas. Insignia verò Iustitiæ in criminalibus est virga, seu scipio, quem Consules gestasse aliquando, tradit idem Amaya *in dict. l. fin. cap. 1. num. 7. & 8.* aliter ex Bobadilla, Fontanella *claus. 4. gloss. 10. par. 2. num. 59.* & post eos Calixtus Ramirez *de leg. Regia, §. 24. num. 9.* qui num. præcedenti tradit denominationem plebeiorum Tribuanorum, quos *Capdeguaites*, vocamus. Videndus etiam Solorçanus *de iure Indiar. lib. 4. cap. 5. nu. 3.* Bulenger. *de Imper. Rom. lib. 1. cap. 18. vers. Vestis consularis.* Iustitia verò civilis nullo insigni vtitur.

4 Hi enim exercent iurisdictionem ordinariam; & cum de divisione inter ipsos, dixi in §. præcedenti, num. 4. ideo hîc non repeto. Quid autem iurisdictione ordinaria sit, tradunt passim Doctores, signanter Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Panormitan. Buar. Zabarel. Barbat. Bald. & alij *ad rubricam, de officio Iudicis ordinarij*, & ibi late Barbof. *in collect. plura*, & plures tradens Donel. *lib. 17. comm. cap. 7.* & ibi latè Illiger. Azeved. *in l. 1. num. 1. cum seqq. tit. 9. lib. 3. recopil.* Barbof. *in l. cum Prætor. 12. §. 1. num. 7. & seqq. ff. de iudicijs.* Dñs Morlà *in empor. tit. 2. in prælud. nu. 88.* Cuiacius *in l. 5. ff. de offic. Proconsul.*
Qui

3 Qui omnes plura tradunt, præsertim Barbof. *in dict. collect. 2 num. 2.* Donel. Illiger. & Cuiacius; quæ prætermittuntur, quia nostri instituti non sunt. Sed quoniam, ut omnes isti tradunt, Iudex ordinarius, quoad omnes causas sui territorij iurisdictionem fundatam habere videtur, inde clarè infertur, quòd Iustitiæ Urbis Valentiz habent iurisdictionem ad omnes causas sui territorij, ita ut nisi expressè excipiatur, ab eius iurisdictione nemo possit Iustitiam incompetentem affirmare. Iustitia enim criminalis tanquam ordinarius Urbis exercet merum, & mixtum imperium in termino ipsius. Iustitia verò civilis cognoscit de omnibus quæstionibus subditorum eiusdè, ut clarè in text. habetur, qui licet loquatur de vno solo, subsecuta distributione, respectivè ad eos pertinet causarum cognitio sibi distributarum. Nec dubitetur merum imperium non comprehendi sub concessione iurisdictionis, quia non est species illius, ad tradita per Illiger. *dict. cap. 7. lit. a.* nam verba fori clarissima sunt, comprehenduntque omnia crimina in territorio patrata, quorum cognitio Iustitiæ tribuitur plenissimè, & in plenissima concessione iurisdictionis merum imperium comprehenditur, ut idem Illiger. tradit *ad fin. dict. not.* Quare firma manet regula, quod Iustitia quilibet cognoscit de omnibus causis, sibi distributis, quod non solum de Iustitia Urbis intelligendum est, sed de omnibus Iustitijs Civitatum, & Villarum præcipuarū Regni, quas *Villes Reals* dicimus.

6 Hoc superaddito, quòd Iustitijs Regni interdicta est cognitio causarum criminalium certis casibus respectu Nobilium & Militarum, ut expressè cavetur *in for. 28. de Cur. & Baiul.* ibi: *No puixen condemnar, ni punir alcun Rich home, ó Cavaller s'asint per alcun crim, per lo qual sia deguda principalment pena de mort, ó tallament de membre.* Quod etiam à iure cautum est *in l. si gravis, C. de dignitatibus, lib. 12. Bellug. in specul. rub. 23. vers. sed pone, num. 12. & rub. 25.* sed id explicandum amplius est, nam in his verbis comprehenditur privilegium Nobilitatis, & Urbis. Dicta enim verba loquuntur de Iustitia Valentiz, cui interdicta est cognitio Militis in crimine, pro quo veniat imponenda pœna capitalis, aut mutilationis: nam in eo casu licet Iustitia possit Militem, aut Nobilem capere, processum

cessumque instruere vsque ad sententiam exclusivè, tamen eo concluso tenetur remittere causam Domino Regi, aut Primogenito (idem quoad Governatorem expressè dispositum est per caput actus Curiz Brachij Milit. anno 1446. *in edit. antiqua, fol. 244. pag. 2.* quod est in editione nova *for. 40. de Cur. & Baiul.* neque obstat *cap. 11. in extravagant. Estil de la Governacio.* nam loquitur de Militibus degentibus in terris Baronum, hinc autem in Villis, & Civitatibus Regijs. Nec doctrina Bellug. *rub. 25. num. 3. & 9.* nam loquitur limitative, ibi: *in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus,* & quod scripsit Belluga fuit anno 1441. ut ipse ait in fine, & sic ante actus Curiz dispositionem. Nec *privil. 9. & 64. D. Reg. Jacobi II.* nam fuerunt expediti anno 1300. & 1314. nec *privil. 21. Regis Alfons. III. in extravag. fol. 241.* nam etiam fuit expeditum anno 1419. sicque ante dictum auctum Curiz; ob quod solum Gerens vices Governatoris potest in similes pœnas condemnare Milites per processum contumacialem, & adhuc in eo casu, ut executioni sententiam mandet, debet consulere Principem.)

- 8 Quod explicata, ubi præcipuè pœna prædicta venit imponenda; nam si subsidiariè non soluta pœna pecuniaria, utique potest ad condemnationem procedere, ut in dicto foro habetur, & ubi venit condemnandus, nam si absolvendus est, rectè potest Iustitia sententiam ferre, *l. quoties, 8. §. 1. & §. viros. C. ubi Senator. vel Clarif. Belluga dict. num. 9.* Hodie autem licet Prorex cognoscat de causis capitalibus Militum, exequi sententiam non potest, nisi consulto Principe cù transmissione processus.
- 9 In alijs autem delictis, ubi mitior pœna imponenda est, Iustitia Urbis cognoscere potest, non solum respectu sui territorij, sed totius Regni, nam cæteris Iustitijs interdicta expressè est cognitio Militaris, ex eodem *for. 28. in fin.* ibi: *Dels crims empero cometedors per lo Cavaller, ó persona Generosa, conega lo Iustia de Valencia tan solament.* Ex quo resultat maximum privilegium Urbis; nam hæc cognitio tribuitur Iustitiæ extra territorium contra decis. textus *in l. fin. ff. de iurisdict.* sed cum clarè extra ordinem ad eum pertinere dignoscatur ex foro, ei standum est. Quoad causas verò civiles nulla reperitur similis limitatio.

- 11 Sed tam in Vrbe, quàm in Regno Iustitiæ non cognoscunt

1 2 Eunt soli, sed tenentur iudicare de consilio proborum hominum, hoc est Concilij generalis, *for. 6. 8. & 18. hoc eod. titul. privil. 8. D. Reg. Iacob. 1. privil. 27. D. Reg. Petr. 1.* Quod moribus receptum est tantum in causis, ubi venit imponenda poena mortis civilis, aut naturalis, vel mutilationis, & torturae, *for. 19. in fin. de crimin. dict. privil. 27. Reg. Petr. 1.* quarum qualitates recte perpendit Belluga *rub. 23. §. dicamus, num. 7.* Exterae autem quaestiones de consilio Assessoris iudicat, atque declarat, & clausula illa irritans, *dict. privil. 27. ibi: Quod si fecerint, robur non obtineat firmitatis,* in illis arduis causis intelligitur, & practicator. Et licet tempore quo fori conditi fuere laudabilis credenda sit haec iudicandi forma, nunc autem nullius utilitatis est: nam difficiliter Concilium ad hoc congregatur, & cum Consiliarij sint ut plurimum imperiti, ac populares, a recto iudicandi tramite saepius deviant neglectis peritorum rationibus. Nam praeter Assessorem, qui causam refert, & Advocatum Fisci, quatuorque Consiliarios iurisperitos, habent advocatum ipsius Concilij, qui meritis causae inspectis sedulo eis clare aperit Iustitiae dispositiones, quas non semel, ut dixi, contemnunt, sicque suo modo peccati nutritiva dispositio, haec est hodie, & hoc absque utilitate, nam licet mitior poena imponatur, Fiscus provocat ad superiorem, atque adeo a Curia Iustitiae causa abstrahitur, nam partes non restituuntur per Iudicem, ad quem revocata Iudicis a quo sententia.

1 5 Etiam habet Iustitia Criminalis facultatem condonandi, atque remittendi poenas delictorum, de quibus cognoscit *for. 15. & 16. de quart. & pen. Cur. for. 106. de Notar. privileg. 18. Reg. Petr. 1.* quod a iure similibus officialibus prohibitum est. *Franquis decis. 377. num. 2. cum seqq.* Sed tamen ei expressè conceditur, dum modo poena non sit mortis naturalis, aut civilis, vel mutilationis, *dict. for. 19. & 20.* Et ratio est, nam licet delictorum remissio, atque poenarum condonatio ad Principem specialiter spectet, *l. relegati, in fin. l. moris, §. sed enim, l. divus la 2. l. ad bestias, ff. de penis, l. 1. §. fin. ff. de quaestio. Bartol. in l. ambitiosa, ff. de decret. ab ordin. faciend. Baldus in l. servos, C. ad l. Iuliam, de vi public. Farinac. quest. 6. Mastrill. lib. 3. cap. 8. num. 1. & de indult. cap. 2. Sesse de*

18 *inhibitionibus*, cap. 1. §. 5. num. 80. Ramirez de lege Regia §. 26. num. 45. & quamvis facilitas veniz incentivum tribuat delinquendi, Cap. *vt Clericorum* 13. de vit. & honest. Clericor. Ceterum cum Principem deceat clementia, l. *imperial.* 23. C. de nupt. l. *fin.* C. de donatio. inter. Panormitan. in l. 1. de gest. Reg. Alfons. Sapientis, Pater Velazquez de optimo Princip. lib. 4. annotat. 8. cum seqq. Saavedra *symbol.* 22. inde est, quòd aliquando debeat pœnis ignoscere: & cum mitissimi Principes Aragonum essent, non solum per se, sed per ministros condonare pœnas non dubitarunt, nec adhuc per Præsides Regni, atque Magistratus superiores, sed per Ordinarios cuiuscumque Urbis, & oppidi Regij.

19 Ne autem facilitas, quæ in Officiali temporali maxime pere labilis esse solet, limitibus boni regiminis egredere-
tur, cautum fuit remissiones delictorum, seu pœnarum sub certa forma fieri, quæ expressa est in *privileg. fin. Domin. Reg. Petri Secundi*, nempe ne fiant absque interventu Regij Filii Advocati, seu præsentia Procuratoris eiusdem Filii, & quamvis hæc solemnitas sublata fuit per *for. 20. de quart. & pen. Curi. anno 1403.* (nam fuit inducta anno 1383. vt in *dict. privileg. fin.*) postea fuit noviter cautum ab eodem Rege Martino anno sequenti per *dict. for. 106. de Notar. vbi amplius cavetur, vt interveniat consilium Assessoris, atque interventus Thesaurarij cum decreto irritante* (hoc quoad Gerentem vices, nam Iustitia est Thesaurarius suæ Curiz.)

20 Sed quamquam generaliter ei concessum sit, limitandum in aliquibus casibus venit. Primò, in omnibus illis, quibus interdictum est Proregi, vt dixi *cap. 2. §. 1. ad fin.*

21 Secundò, in delictis percussionis ignominiosæ, animo atrociter iniuriandi, cum arundine, aut fuste, vel ampulla vitrea, rubricando ianuam, aut faciem alicuius, aut quid sordidum ad eam causam proijciendo, vt habetur in *pragmat. de qua in privil. 29. in extravag. fol. 245.* Tertiò, in pœnis impositis per

22 mandata Regiz Audiētiz, nam licet potestatem habeat Iustitia exequendi, non potest pœnam remittere, *for. 13. Cur. ann. 1626.* Quartò, si concubinarijs bis indultus fuit, & postea captus

in

23 in concubinatu, amplius gratiam consequi non potest, *for. 39.*
 eiusdem Cur. in his enim licet adsit voluntas Iustitiz, deficit
 potestas, atque adeo nullius roboris, & momenti est. Quz
 omnia pluries à me observata fuerunt cum Assessoris illius
 24 Curiz munus sustinui, posteaque dum Fiscì patronatum
 obtinui. Et licet potestas adsit, ea vti debet Iustitia pruden-
 ter, nam si abusus fuerit, ei interdici potest facultatis re-
 mittendi vltus, Peguer. *decif. 36. num. 6. Novar. in collect. ad*
pragmat. Neapolit. titul. de Baronibus, collectan. 7. num. 6. cum
seqq. & excedere dicitur, quando non habet rationem qua-
liratum personarum, quando partis remissio non adest, quan-
do facit remissionem de rebus non punibilibus, quando lata
ab eo sententia, & causa pendent coram superiori, alijsque
quamplurimis; quz si in Barone procedunt, quanto fortius
in officiali? Mastril. de Magistrat. lib. 3. cap. 2. num. 37. & seqq.
& Novarius dict. collect. 7. à num. 6.

25 Sed vt pergamus, licet in nostro textu dicatur, quòd o-
 mnes quzstiones pertinent ad Iustitiam quoad primam instan-
 tiam: *E no fots coneixença, ni en poder de altre. Belluga rub. 38.*
num. 1. dominus Leon decif. 49. num. 5. hoc intelligendum est
 in omnibus causis, quz aliàs per forum non possunt coram
 aliquo alio tractari, ac per consequens ea quz diximus res-
 pectu evocationis ex *for. 12. Cur. anni 1585.* & respectu iuris-
 dictionis Gerentis vices, Baiuli, & aliorum *in tot. cap. 2. nul-*
latenus opponuntur huic dispositioni.

26 Absente Domino Rege, vel Prorege ab Vrbe Valentiz;
 & eius termino generali, decemque diebus elapsis cessat exer-
 citium iurisdictionis Senatus, ex dispositione *for. 18. & 19.*
de iudicijs, (qui licet loqui non videantur de hac Regia Au-
 dientia, moribus receptum est, vt eius iurisdictione obdormiat;
 sicque observantia subsequuta firmatum manet, quz optima
 27 legum interpret est, imò lex informatur ab ipsa, vt probat
 Barbof. *in votis decisivis, vot. 4. num. fin. tom. 1.*) & causz de-
 volvuntur ad Iudices ordinarios, prout in simili de Catalau-
 nis testatur Oliban. *in vsatic. alium namque, cap. 4. num. 50.*
 Sed quia hzc dispositio non bene percipi vulgò solet, nam
 sunt qui dicant, tunc Iustitiam vices sustinere Proregis, ideo
 ad explicationem horum iurium tradam Senatus decisio-

330 De regim. Reg. Val.

nem notātam à domino Polo in suis advers. doctissimis, Cod. 5. advers. 196.

28 Primò, causas ad Regiam Audientiam evocatas devolvi ad Iudices ordinarios locorum, ad quos seclusa evocatione cognitio earum spectabat, vt expressè cavetur in dict. for. 19. de iudic. ibi: *Davant los quals les dites questions se tractaven, ó devien tractar, sino fossen estades evocades.* Vnde sequitur causas Civitatis Setabis, Orcelis, aut alterius Urbis, vel Villæ, quæ non sunt de iurisdictione Iustitiæ Urbis Valentis, nullatenus ad Iustitiam devolvi.

30 Secundò, causas per sententiam decisas non devolvi ad Iustitiam, vt expressè cavetur in dict. for. 19. ibi: *Les quals no seran estades determinades.* Vnde sequitur, non posse Iustitiam Criminalem remittere, seu condonare pœnas per Regiam sententiam impositas, nam non sunt de causis devolutis. Quod Senatus decisione est comprobatum, nam me existente Assessore Iustitiæ anno 1641. Antonius Nuñez Lanio fuit per Iustitiam absolutus à pœna homicidij rixosè patrati, sibi imposita per Regiam sententiam. Cum enim pœna rixosi homicidij claudatur finibus potestatis Iustitiæ ad remissionem, credidi remitti ab eo posse, sicque consului, & effectivè fuit remissus accedente voto domini Gregorij Mingor, tunc Reg. Fisci Advocati, aderant etiam quatuor actus remittendi has pœnas facti per alios Iustitias tempore cessationis Regiæ Audientis, quorū vnus continebat condonationem pœnæ exilij impositæ per Regiam sententiam Andreæ Cifre Militi; cui Ludovicus Salafranca pœnam remisit, anno 1631. sed nihilominus Fiscus provocavit, & Regius Senatus declaravit, non potuisse Iustitiam dictam pœnam remittere, & rectè, nam verba fori clarissima sunt, neque observantia iuvare Iustitia poterat, cum non esset legitime præscripta, nã actus quibus iuvabatur non comprehendebant cursum triginta annorū, & sic ex consuetudine nō poterat dici derogatum dispositioni fori; nam licet in his quæ habent causam discontinuam, & non derogant iuri tertio adquisito, leges, & fori præscribantur, tamen necessarius est cursus triginta annorum ad minus, ex latè deductis per Cæncer. tom. 1. variar. cap. 4. num. 122.

Terz

33 Tertiò, ordinarios Iudices, ad quos causæ devolvuntur, non posse penas remittere, quas aliàs seclusa devolutione condonare non poterant, quia devolutio non auget iurisdictionem, aut potestatem Iudicis ad quem fit, sed transit cum qualitatibus iurisdictionis, & potestatis ordinariæ ab ipso habitæ; George Cabedo *decif. 52. p. 2. Fontanell. de pact. claus. 4. glos. 10. par. 1. num. 45. tom. 1.*

34 Quartò, cessante absentia Principis, vel Locumtenentis causæ redeunt ad Regium Senatum absque nova evocatione, etiamsi Ordinarius ad aliquos actus devenerit, quia cū propter absentiam exercitium iurisdictionis fuisset suspensum, cessante absentia ipso iure reintegratur, absque vlllo hominis ministerio, sicuti ad Ordinarios devolutæ fuere. Quæ omnia ex deliberatione trium Aularum decissa fuerunt, vt annotatur in dietario Regij Concilij, die 9. Decembris 1627. Hæc dominus Polo.

35 Quibus addendū est, quòd si Prorex decesserit, vel à Regno migraret, ante decē dies discessus ab Vrbe, & eius termino, vel mortis non est spectandus lapsus eorum, sed in continentī cessat exercitium iurisdictionis Senatus, & causæ devolvuntur. Ita observavit Senat⁹ anno 1631. quādo decessit dominus

36 Marchio de los Velez Don Ludovicus Faxardo, nam illico Senatus se abstinuit. Ita etiam anno 1643. quando dominus Dux de Medinaceli discessit à Regno, & anno 1650. quādo dominus Comes Oropefus ab ipso migravit pariter se abstinēdo vsque ad adventum successoris, vt in dicto dietario reperitur. Quæ omnia non solum procedunt, quoad Iustitiam Criminalem, sed etiam quoad Civilem, respectivè intra metas iurisdictionis ipsorum.

37 Ad Iustitiam Civilem vltra causarū civilium cognitionē in prima instantia pertinet ius nominandi Cursores, sive Proxenas Urbis *for. 93. de leud. hostal. & Cursor. ac removendi eos, ab officio, for. 95. eod. vbi notandum est, quòd ex dicto for. 93. clarè percipitur Iustitiam teneri hanc facultatem exercere in honestas personas, quæ nullatenus artem habent, quæ ali polsint, & ad hoc iuramēto adstringitur, vt in foro dicitur.*

38 Sicque Iustitia dans officia Cursoris alijs quàm his pauperibus honestæ conditionis, qui arte carent vt alantur, vltra periu-

- rium, quod gravissimum peccatum est, tenetur ad restitutionem pauperibus, quibus debebantur. Nam si eligat habentem unde se alat, electus est non habens qualitatem requisitam à foro, & qualitas adesse debet, ac de ea constare tempore nominationis, Bartol. in l. *impuerem*, ff. de fals. Suarez allegat. 12. Avendaño de exeq. lib. 2. vers. *Octavum est*, num. 13. Franq. decis. 609. num. 3. Cancer. *variar. lib. 3. cap. 13. num. 109*, Mastril. de Magistrat. lib. 2. cap. 12. nu. 29. Garcia de benef. part. 7. cap. 4. num. 85. & part. 6. cap. 2. num. 209. Quod adeo verum est, ut etiam si beneficium vacet, ex causa permutationis qualitas requiratur. Puteus decis. 331. & 338. lib. 1. Mohed. decis. 7. de conces. prabend. Rota decis. 1135. lib. 3. novis. Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. quest. 9. num. 25. & 42. Garcia de benef. par. 11. cap. 3. num. 6. Et in reservatis ad summum Pontificem transfertur cum sua causa, Cap. in Ecclesia de prab. in 6. & ibi Gloss. magna vers. *consuetudini*, Seraphin. decis. 1420. num. 1. Puteus decis. 368. num. 1. Lotarius de re beneficiar. lib. 1. quest. 34. num. 17. Atque adeo cum qualitas hæc requiratur à lege, secluso periu-
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

in *Ced. lib. 1. tit. 3. diffin. 57. per tot.* quo loci ad tacitam consuetudinis allegatz, vel allegandz, eleganter respondit his verbis: *Vix est, vt non vetustas illa erroris potius dicenda sit, quam legitima, & prescripta consuetudo, quæ, vt loquuntur, nutritiva est peccari. Cap. vltim de consuetud. l. 2. C. quæ sit long. consuetud.*

44 Et si hæc cuicumque competit, quid dicendum de officia-
li publico Urbis, cui commissa est pauperum tutela? hi enim
leges loquentes sunt, Cicer. 3. *de legib.* Principemque repræ-
sentant, Mastril. *de Magistr. in prælud.* Princeps enim paupe-
rum pater est, vt latè probat Velazquez *de optim. Princip. dict.*
lib. 4. annot. 7. per tot. qua ratione legis æquitatem seruire di-
cetur, vel Principis gloriosas curas gerere affirmabitur, si non
solū pauperi non opituletur, imò alimenta prudenter nostris
legibus provisã defraudet?

45 Si ita hæc res se habet, multò minus officia hæc vendi pos-
terunt ab ipso Magistratu, seu officiali. Nam officia vendere
solū Principi nō recognoscenti superiorem licet, Mastril. *de*
Magistr. lib. 1. cap. 20. per tot. Fragos. *de Repub. lib. 1. disput. 2.*
§. 2. num. 122. & seq. Ponte *de potest. Proreg. tit. 3. num. 7. 8. &*
14. Larrea *allegat. fiscal. 119. num. 3.* nostras Ioann. Ægyd.
Trullench *lib. 6. Decalog. cap. 20. dub. 21. n. 8.* qui alios Theo-
logos laudat. Quod rarò expedire probant, multaque con-
currere, vt venditio licita efficiatur, atque adeo Iustitia Civilis
nullatenus potest hæc officia vendere, tum defectu potestatis,
tum etiam ratione iniustitiæ, quam patrat in simili vendi-
tione, etiam si pauper ipse eligendus sit, & ad sibi applican-
dum pretium venditio fiat, quasi se ipsum eligens: nam licet

46 executor sibi, suisq; consanguineis distribuere eleemosynam
possit, ex traditis à P. Castro Palao *tom. 1. tract. 6. de charit. disp.*
2. punct. 14. num. 10. hoc intelligitur quando non est exclusus
ab ipsa eleemosyna; vnde quando relictum est distribuendū
pauperibus concurrentibus ad portam; non potest distribuī
pauperibus infirmis in hospitali, March. Anton. Genuensis
47 *in præct. Eccles. quæst. 214. per tot.* Barbol. *de potest. Episcop. p. 3.*
alleg. 83. num. 20. atque adeo cum Iustitia esse non possit ex
his quos debet eligere, nec se ipsum eligere posse est dicen-
dum, Curia Pisana *lib. 2. cap. 10. num. 5. & cap. 11. nu. 7.* Fonta-
nel. *decis. 188. num. 6. tom. 1.* Nec id prætextu eleemosynæ alijs
facien-

- faciendz, nam aut eligitur qui habet vnde se alat aut non: si vnde se alat, eligitur iniuste, quia non habet qualitates: si qui non habet vnde se alat, licet gravari possit in favorem aliorum, hi debent esse ex ipsis qui eligi poterant, Molina, & ceteri laudati per Fontanellam *decis. 94. num. 6. tom. 1.* Nec solum vendere officia hæc, est de pretio tractare, illudque recipere; venditionem enim in his intervenisse dicitur cum accipiuntur munera, aut emolumenta officiorum sibi reservantur, ut probat Novar. *collect. 5. num. 4. tit. de Baronibus.* Nihilominus adeo crevit abusus vendendi hæc officia, ut consuetudinem allegare aliquando audeant. Consulant Theologos, nam verbis fori inspectis, valde dubito quod de certitudine huius doctrinæ dubitari possit.
- 49 Pertinet etiam ad Iustitiam Civilem præsidere in congregatione creandorum Notariorum introducta per *for. 15. de Notarijs*, ipsosque Tabelliones visitare, *for. 23. & 24. eod. tit. for. 76. Curiar. anni 1564.* ne instrumenta, matrices, aut prothocola inordinata existant, quod quam utile Reipublicæ sit exprimi verbis non potest. Sed quia hæc non sunt de hoc tractatu, alibi, si licuerit, latius trademus.
- 50 Hi enim Iustitiæ substitutos habere possunt, seu mandare iurisdictionem casu, quo legitimè impediuntur, ut in foro habetur, quod est effectus iurisdictionis ordinariæ, & Iustitia Civilis non solum suo in casu subdelegatum nominat, sed Iudices pedaneos dat in iudicio communi dividendo, familiarum heriscundæ, & similibus, atque Iudices computatores in tutelis, cæterisque rebus ubi computari aliquid debet. Quæ autem differentia sit inter Iudicem datum, & delegatum, rectè exponit Cuiac. in *dict. l. 5. ff. de offic. Proconsulis.* Iustitia verò Criminalis non solum subrogat casu impediendi, sed habet Locumtenentem sui officij. Is eligitur de plebe. Iustitia Civilis solet etiam inquirere contra usurarios, interpolatores, & generaliter contra fractores statutorum Urbis, *for. 108. de Cur. & Baiul.* ob quod ei incumbit facultas dandi licentiam, ut tabernæ aperiuntur, ubi res venales habentur, sicque præxi receptum est, licet multi se abstineant ab exercitio harum rerum infimarum.

*De Iuratis, & Concilio generali Urbis ad for. 62. Curiarum anni
1604. iunctis alijs iuribus.*

S E C T I O P R I M A.

T E X T V S.

PHILIPPVS TERTIVS REX.

Anno 1604. Valentiz.

ITEM supliquen los tres Braços, Ecclesiastich, Militar, y Real, à vostra Magestat sia de la merce confirmar los privilegis, ab los quals està concedida à la dita Ciutat de Valencia, y Iurats de aquella la libera administracio, y regiment de les coses de dita Ciutat, y lo govern de aquella: sens que per vostra Magestat, per la Real clemencia, ò altre oficial algu, per preheminent que sia, per via de inquisicio, se pugua inquirir, ni procehir contra los dits Iurats, ni algu de aquells, ni que aquells puguen ser compellits a revelar les coses que es tracten en la Cambra: è lo mateix se entenga del Racional, è Sindich, Subsindichs, Advocats, y Escrivà de dita Ciutat, ni manar al Escrivà de la Sala, que no reba provisions ordenades per los dits Iurats: ni manar a altres oficials que no despachen albarans, ni facen altres coses en perjuhi de la dita libera administracio concedida a dits Iurats, sots imposicio de pena de deu milia florins, aplicadors als confrens de vostra Magestat, y al cornu de dita Ciutat, y decret de nulitat de dits manaments. *Plau a sa Magestat confirmar los privilegis contenguts en dit Capitol, y mana a son Locbtinent general, y altres oficials Reals los observen, y guarden levats tots abusos.*

S V M M A R I A.

IURATI Urbis sex sunt, num. 1.
Iurati habent auctoritatem Proceris, num. 2.
Iuratis dari potest attributū dominationis, dū congregati sunt, n. 3.
Iurati

- Iurati sedent sub peristromate, num. 4.*
Iurati incedunt toga purpurea, num. 5.
Iurati spiram ducunt super humerum sinistrum, num. 6.
Quid hoc significet, ibidem.
Iuratis incumbit cura annonæ, num. 7.
Spira antiquitus in usu fuit, num. 8.
Spira utuntur in togis Collegiales Collegiorum maiorum Salmantica,
num. 9.
Iuratis scribit frequenter Princeps, num. 10.
Iurati habent lictores cum fascibus argenteis, ibid.
Decuriones in militia qui, num. 11.
Decuriones Coloniæ qui, num. 12.
Iurati propriè Decuriones non sunt, num. 13.
Conciliarij Concilij generalis munus assimilatur Decurioni, num. 14.
Iurati non sunt idem, ac Rectores Civitatum Castellæ, num. 15.
Decuriones erant officiales Coloniæ, num. 16.
Colonia quid, num. 17.
Valentia non est Colonia, sed Metropolis, num. 18.
Consilium generale, ad instar centuriatorum comitiorum est, num. 19.
Iurati administratores Reipublicæ sunt, num. 20.
Iurati populum propriè non repræsantant, num. 21.
Concilium generale populum repræsantat, ibidem.
Iurati non habent liberam administrationem, num. 22.
Iurati non possunt alienare res Civitatis, neque expendere pecunias
publicas sine Concilio, num. 23.
Iurati potestatem obtinent à Concilio generali, num. 24.
Concilij generalis electio ad Iuratos defertur, num. 24.
Iurati ex natura officij non habent iurisdictionem, num. 25.
Iurati nequeunt quem in carcerem mittere, num. 26.
Iurisdictione quare in aliquibus concessa Iuratis, num. 27.
Iurati cognoscunt de causis ademptivorum, num. 28.
Iurati possunt prohibere, ne victualia extrahantur, ibidem.
Iurati habent concessam custodiam rerum prohibitarum, ibid.
Iurati possunt prohibere ne pecora à Regno extrahantur, num. 29.
Iurati possunt armare contra piratas, & eos punire, ibid.
Iurati possunt facere statuta, num. 30.
Iurati concedunt ordinationes officij mechanicis, & de causis ad hæc
spectantibus cognoscunt, num. 31.

Iurati

Iurati cognoscunt de paludibus, ibidem.

Iurati cognoscunt de omnibus pertinentibus ad sanitatem tempore pestis, ibidem.

Iurati cognoscunt de divisione aquarum, & incilibus, num. 31.

Iurati cognoscunt de gravaminibus factis per Ædilem, ibid.

Iurati cognoscunt de fœminis inhonestis reclusis in domo pœnitentiæ, ibidem.

Iurati cognoscunt de statutis Academiae Valentinae, ibid.

Iurati possunt indicere facias, num. 32.

Iurati possunt catenis claudere angulos Urbis, ibid.

Iurati possunt in emphiteusim concedere plateas, num. 33.

Iurati possunt diruere aedificia ornatum Urbis perturbantia, ibid.

Iurati possunt imponere collectas, & contributiones, num. 34. sed cum licentia Principis.

Iurati cognoscunt de causis assisiarum, ibid.

Iurisdictio non concessa private, cumulativa censetur, num. 31.

Iuratis quæ iurisdictio concessa sit private, ibid.

Iuratis private competit iurisdictio statutorum ex Regio rescripto, num. 36.

Iuratis private competit iurisdictio in causis annonæ ex Regio rescripto, num. 37.

Decisio Senatus ad explicationem horum rescriptorum, num. 38.

Explicatur prædicta decisio, num. 39.

Iuratis competit iurisdictio private in causis assisiarum, num. 40.

Civitati plurima privilegia concessa sunt, num. 41.

Officia plura urbana, num. 41.

Iurati non possunt mittere Legatum, seu Oratorem, vulgò Embaxador, num. 43.

Civitates recognoscentes superiorem non mittunt Legatum, sed Syndicum, num. 44.

Iurati non possunt mittere Syndicum ad Principem inconsulto Prorege, num. 45.

Iurati non possunt impendere redditus Urbis in his legationibus, nisi aliter succurri non possit, cuius rei cognitio pertinet ad Proregem, num. 46.

For. 93. Cur. anni 1564. explicatur, num. 47.

For. 58. Cur. anni 1585. expenditur, ibid.

For. 60. Curiar. anni 1604. declaratur, num. 48.

Pro-

Proreges solent hanc licentiam denegare, ibid.

Deputati Regni Valentia sub hac dispositione comprehenduntur, num. 49.

Decisio trium Aularum Senatus, ibid.

Exempla utriusque communitatis recensentur, num. 50.

Iurati, an durante officio possint puniri remissive, num. 51.

Secreta servare quis teneatur remissive, num. 52.

Scriba Iuratorum potest iuberi ne determinationes recipiat iusta causa existente, num. 53.

IVRATOS Urbis sex esse, diximus supra hoc capite, §. n. 1. 15. Et cum Civitas hzc sit Metropolis totius Regni Valentia, adeo illustre officium Iuratorum censetur, ut ipsis Procerum auctoritas tribuatur, ut ait Bovadill. in *politic. lib. 3. cap. 8. nu. 20.* & post eum Fontanell. *de pact. claus. 3. gloss. 1. num. 9. tom. 1.* quod apud nos comprobari videtur, *ex for. 9. Curiar. anni 1626.* cum eis concedatur attributum dominationis, dum in forma congregati sunt, Urbem representantes, atque sedere sub peristromate privatim, intra domum ipsius Urbis, (quæ etiam Deputatis competunt) utunturque plurimis alijs prærogativis, & auctoritatibus. Incedunt publice indumento talari, sive toga purpurea ornati, aurea celatura insignita (quod ad imaginem Trabæ purpureæ Consulatus insignæ, de qua Virgil. 1. *Æneidos.*

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Vvolfgang. Laz. *comm. Reipub. Rom. lib. 8. cap. 5.* Bulenger. *de Imperator. Rom. lib. 1. cap. 18.* Don Francisc. Amaya in l. *fin. cap. 1. num. 6. C. de Decur. lib. 10.* fortè inductum fuit) & super humerum sinistrum spiram pariter purpuream rosis vndique ornatam deferunt. Quæ si ad serpentis circulum referatur, iuxta illud Virgil. 2. *Georg.*

Squameus in spiram tractu se colligit anguis.

cum serpens prudentiæ symbolum sit, crudite Saavedra *symbol. 28. & 44.* ut hæc virtus Iuratis commendetur, inductum hoc ornamentum fuisse non dubitabitur. Si autem ad panis imaginem revocetur, nil aliud significare videtur, nisi ad hos patriæ Rectores ex officio pertinere, perpetuò præ oculis annonæ ubertatis curam habere, cum prior sit abundantia
victus

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

visus cura, quàm cæteræ administrationis partes ; vt explicatum laconicè ab antiquioribus habemus in illo vetustissimo adagio: *Panis prior prora*, vt tradit Erasmus in *adagijs Concilij, colum. mihi 327*. Nec novum est hoc genus ornamentij, cum de eo fecisse iam mentionem videamus Xenofont. *rer. Græcar. lib. 4. Plin. lib. 19. histor. cap. 35. Celi. lib. 16. cap. 11. post princip. Tiraquel. in l. 3. connub. in catalog. ornamentorum, verbo Spira*. Neque in Hispania Iurati Valentini soli eo vtuntur, nam in Collegijs maioribus, eo etiam ornamento fruuntur literati illi Togati, quorum tot eximix nobilitatis, & eruditionis, Senatus implent, sedes pastorales accipiunt ; de quorum excellentia meminit Saavedra *symbol. 6. & plura apud Amayam in Apologia Collegij Conquensis, post lib. 10. Codicis*. Eis enim omnibus vtuntur nostri Iurati in signum dignitatis, & splendoris officij. Quotidie quoque scribit eis Princeps de rebus, & negotijs arduis, Nuntiumque vnusquisq; Iuratorum habet, sive Lictozem, qui purpura etiam indutus facem argenteam præfert, instar ostiarij Regis, ianuz exterioris, quod concessum fuit in *privileg. 49. Domini Reg. Petri Secundi*.

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Sed in primis videndum est, an Iuratorum officia sint eadem, ac Decurionum? Et si militiæ Decurionis nomen sumatur, nullatenus cum officio Iuratorum congruit. Erat enim militaris Decurio, qui decem militum turmis præfectus militabat. Alexand. ab Alexand. *lib. 5. dierum genial. cap. 16. in fin. vbi Tiraquel. lit. B. tradit, qui de cem equitibus, ex Pompon. lib. 4. vel vni termæ, aut turmæ equitum, quæ triginta duos habebant, ex Veget. de re milit. lib. 2. cap. 14. Quibus assentire videtur Iust. Lipsius de milit. Roman. lib. 2. dialog. 10. Quisquis enim ex his Decurio sit, minimè eius officium adaptari posse Iuratis rectè sequitur.*

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Si ad Coloniæ Decuriones referatur, an nostris Iuratis conveniat, dubitari, nec immeritò, potest. Nam Iurisperitus Pomponius in *l. pupillus, s. Decuriones, ff. de verbor. signif.* sic ait: *Decuriones quidam dictos aiunt ex eo, quòd initio cum Colonia deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur, Concilij publici gratia conscribi solita sit. vbi Alciat, & Rebuf. Alexand. ab Alexand. dict. cap. 16. in fin. & ibi Tiraquel. Boba-*

D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1.

Ff

dilla

- dilla dict. lib. 3. cap. 8. num. 2. & in not. lit. E. Don Francisc. Amaya ad rubr. de Decurion. lib. 10. Sed nec istis Iurati omnino congruere possunt, cum nec numerus eorum consonet, nec officij potestas. Potius crederem Concilio generali adaptari, ex eodem textu, ibi: *Concilij publici gratia*, quibus addenda tradita à Laseo de iur. vnivers. part. 1. cap. 3. num. 10. ibi: *Hac igitur ratione & antiquitus Decuriones constituti, & creati fuerunt, & postea Consiliarij Civitatum, & aliarum vniversitatum*
- ¶ 4 *qui Decurionum loco suffecti, & subrogati sunt. Et num. 12. ibi: Decuriones hodie, vt dixi, dicuntur Consiliarij Civitatum, aliarumque communitatum. Gloss. in dict. rub. de Decurion. C. lib. 10. Barthol. in rub. ff. ead. Gloss. in l. 3. verbo Ordo, & ibi Bartol. ff. quod cuiusque vnivers. & in l. 2. verb. Decurionibus, C. de Decurion. lib. 10. idem Bartol. in l. 5. num. 3. C. de vsur. Alexand. consil. 17. num. 1. volum. 6. Roland. consil. 19. num. 2. volum. 1. Petr. Iacob. in pract. titul. de Consiliar. num. 1. Camil. Borrel. in addit. ad Bellug. rub. 1. lit. B. vers. Decuriones, latissimè Amaya in dict. rub. de Decurion. lib. 10 per tot. precipue nu. 17. & seqq. vbi plura.*
- ¶ 5 *Neque obstant tradita per Bobadilla vbi proximè, num. 3. liter. A. cum ibi loquatur de Rectoribus Civitatum, aliarumque vniversitatum Regnorum Castellæ, vulgò dictis Regidores, quorum officium licet aliquantulum alsimiletur officio Iurati, disconvenit in substantia, forma communitatis, & numero eorum; cum in Castellæ Regnis nullum aliud Concilium habeant Vrbes, præter ipsum Rectorum, vulgò Ajuntamiento, à quo ipsi Rectores eligantur, & potestatem accipiant: neque alios Magistratus, quibus administrationem rerum publicarum Rectores mandent: neque alius est cœtus, qui vniversitatem plenius representet. Quæ omnia apud nos exercet Concilium generale respectu Iuratorum, vt infra dicitur. Quibus additur, ipsum Bobadilla falsum fuisse, adhuc in terminis vniversitatum Castellæ, non satis exploratum esse, Rectores officio Decurionum propriè, & strictè fungi.*
- ¶ 6 *Nec silentio relinquendum est, horum decurionum officia, ex alio capite minimè Iuratis, neque Consiliarijs nostris pro-*

17 propriè adaptari posse, cùm Pomponius apertè loquatur in
dict. §. Decuriones, de Coloniæ Rectoribus, & tradunt
 Alexand. Tiraquel. Rebuf. & Alciat *ubi supr.* quibus adden-
 18 dus Bulenger. *lib. 7. cap. 4. & seqq.* Colonia enim est *Vrbs à*
Metropolis Civibus condita. Divus Augustin. *de Civitat. Dei, lib.*
10. c. 1. Alexan. ab Alexan. *lib. 4. cap. 10.* Rebuf. *in dict. §. De-*
curiones, vers. Colonia deducuntur. Don Francisc. Amaya *ubi*
proxim. num. 4. Civitas enim Valentiz, vt dixi Metropolis
 19 Regni est, & caput per se stans, neminique Urbium cédens:
 atque adeò quæ de Colonijs dicta sunt, hodie adaptari ipsi
 nequeunt. Nec officium reperiri potest in omnibus conveniès
 cum officio Iurati, vel Consiliarij, nisi dicamus, quòd Comi-
 tia centuriata populi Romani, quæ ex omni tribu, & ordine
 congregabantur, (vt infit Alexand. ab Alexand. *dier. genial.*
 20 *lib. 4. cap. 3.*) per centuriata apud nos, vltu recepta esse, sed mo-
 do diverso: nam non vniversus populus, sed numerus certus
 ex omni arte, tribu, aut Parrochia, & ordine, advocatur, vni-
 versum populum repræsens (quod Concilium centum Iu-
 ratorum apud Catalaunos vocatur; nam quos nos Consilia-
 rios vocamus, Iuratos appellant, & é contra, quos nos Iura-
 rios, illi Consiliarios, qui quinque sunt. Fontanel. *decif. 295.*
num. 2. & 7. tom. 1.) constatque centum triginta vno suffragijs;
 nempe ex Militibus quinque (quatuor olim esse solebant,
 sed post Nobilium admissionem quintus additus fuit) ex Ci-
 vibus quatuor, ex Iurisperitis quatuor, ex Tabellionibus duo,
 totidè ex mercatoribus; ex officijs mechanicis sexaginta sex,
 nam triginta tria officia approbata sunt, & ex vnoquoque
 duo creantur, & ex duodecim Parrochijs, quâdraginta, &
 21 octo; quatuor ex vnaquaque; quorum electio ad Iuratos
 pertinet, *for. 41. de Cur. & Baiul.* Iurati autem licet ab aliqui-
 bus Consules vocentur, impropriè eis attribuitur, vt depre-
 hendi potest ex traditis ab Amaya *in l. fin. cap. 1. per tot. C. de*
Decurionibus, lib. 10. nam sunt administratores, & defensores
 Civitatis, vt ex infra dicendis patebit, probat Bulenger. *dict.*
cap. 4.

21 Neque methodica tantum disputatio hæc est, cum ab ea
 inferatur, Iuratos populum non repræsens: cum repræs-
 getur à Concilio generali, & licet retenta interpretatione Lo-

- 2 2 **2** sei dicamus ipsos Defensores Reipublicæ esse, vt patet ex traditis ab ipso, vbi proxime num. 108. Sesse de inhibition. cap. 29. num. 3. vel Administratores, vt dominus Leon docet decis. 19. num. 3. tom. 1. (nec dissentit P. Fragos. de Repub. tom. 1. lib. 7. disput. 19. num. 1. & seq.) tamen non habent liberam administrationem, cum nullatenus eis concessa sit, ac per consequens, nec nostro foro confirmata; imò in alienandis rebus vniuersitatis, vel expendendis pecunijs publicis ad extraordinarios vsus, Concilij deliberatio requiritur, & assensus quatuordecim Deputatorum luitionis censuū, sive, vt vulgò dicitur *del Quitament*, & ea, quæ in administrando possunt, vt plurimum ex potestate eisdem per Concilium generale attributa, provenit. Sed in his non immoremur, sat sit hæc breuiter dixisse: *Et breuitatem in eo ponimus, non vt minus; sed ne plus dicatur, quàm oportet, vt aiebat Quintil. instit. orator. lib. 4.*
- 2 4 **2** Electio autem Consiliariorum, vt dixi, pertinet ad Iuratos for. 29. & 41. de Curia, & Baiulo, iunct. privilegij in eodem foro 41. commemoratis. Perficitur autem, quoad artium mechanicarū Consiliarios, vt ex quatuor ab vniuersitate ipsius officij propositis, duo per Iuratos eligantur, cæteri autem ad nūtum eorundem; eo adiecto quòd illi qui Iurati officium vno anno obtinuerunt, remaneant Consiliarij sui ordinis pro sequenti anno, vt est compertum.
- 2 5 **2** Infertur etiam, Iuratos ab officio nullatenus habere iurisdictionem, neque meri, neque mixti imperij, cum nudi sint Administratores Vrbis, ita probatur expressè *privil. 47. Domini Reg. Petri II. ibi: Cum igitur vos qui non estis officiales Regij, sed administratores Civitatis eiusdem.* Probant Sesse, dominus Leon; & Fragoso vbi proxime. sicque ex natura officij nullius causæ cognitionem habent, nec aliquem in carcerem mittere possunt, aut pœnam irrogare, vt ipsi tradunt; sed tenentur adire Iudices Ordinarios. Sed quia eis commissa est administratio Reipublicæ, tam respectu vbertatis annonæ, quàm politicæ gubernationis, ac ornatus eiusdem, necessum fuit; vt concederetur potestas, ac iurisdictio ad hoc peragendum necessaria, quamvis ex natura officij ad eos non pertineat.
- 2 8 **2** Respectu abundantiz annonæ concessa in primis est iurisdictio

- dictio Iuratis, in causis adempriorum, *privil.* 109. *R. Petr. I.*
 & *privil.* 14. & 19. *R. Martinifor. I. cum plurib. seqq. de pastur.*
 sed quia hzc pertinent ad ius pascendi, & concessa sunt spe-
 cialiter Iuratis Urbis, in capite sequenti latius explicabimus.
 Possunt prohibere ne victualia à termino Urbis extrahantur,
for. fin. de securit. prest. & custodia rerum prohibitarum eis
 cōmissa est, ne ab eadem Vrbe extrahantur, *privil.* 79. *Domini*
R. Petr. II. atque potestatem habent prohibendi ne pecora;
 29 seu armenta, à toto Regno in aliud transferantur, ad quod
 ea annumerare possunt, & delinquentes circa hzc punire per
 Inquisitionem, *privileg.* 30. *Domini R. Alfons. III.* & armandi
 contra piratas, qui victualium commercium impediunt, eos-
 que civiliter, vel criminaliter punire, *privil.* 38. *el segundo eiusd.*
R. Alfons. III.
- 30 Ratione politicæ gubernationis possunt facere statuta, vbi
 forus deficit, *for. 2. in proæm. foror.* quod & à iure eis incum-
 bit, *l. omnes populi, ff. de iust. & iur. l. municip. ff. de decr. et. ab or.*
faciend. Bellug. *in specul. rub. 2. num. 6.* Tuscus *conclaf.* 429. *lit.*
S. Portol. ad Molin. verb. iuris firma, num. 116. Sesse *de inhibit.*
dict. cap. 29. num. 22. & seq. & decis. 91. num. 3. Molin. *in report.*
verb. Iurati. Cancer *variar. lib. 3. cap. 1. num. 211.* Calixtus Ra-
 mir. *de leg. Regia, §. 21. num. 27.* Fontanell. *decis. 293. per tot.*
 & *decis. 295. num. 3. tom. 1. & decis. 393. num. 2. tom. 2.* Fragos.
dict. disput. 19. num. 4. sed non per hoc eis tribuitur executio;
 nam vt isti Doctores tradunt, ea respiciunt ad administra-
 tionem, non iurisdictionem; videndus omnino Sesse *dict.*
cap. 19.
- 31 Possunt etiam concedere statuta, aut capitula officijs me-
 chanicis Urbis, *privil.* 17. *R. Ferdinandi II. for. 108. de iurisd. om.*
judic. ita vt Gerens vices non possit statuta officiorum con-
 firmare, seu decreto suo firmare, quin à Iuratis aproventur,
for. 108. Curiar. anni 185. cognoscuntque de quæstionibus eo-
 rundem officiorum, ad ea statuta, sive capitula spectanti-
 bus, tam in prima, quàm in secunda instantia privativè, quoad
 alios, dempto domino Prorege, & Regia Audientia, *for. 113.*
Curiar. anni 1585. Cognoscunt etiam de paludibus proximis
 Urbis, vulgò *marjals*, eorumque incilibus, & stillicidijs, *privil.*
 133. *R. Petr. II. for. 119. de iurisd. omn. iud.* nam cum respectu

344 De regim. Reg. Val.

aquæ ibi decurrentis aër insalubris reddatur, ad Iuratos hæc
 cura pertinet, vt in dicto privilegio habetur, sicut, & omnia
 respectantia ad præcautionem, & sanitatem tempore grassan-
 tis pestis, *actus Cur. Brach. Reg. 262. Cur. anni. 1626.* Amplius
 de divisione aquæ fluminis de Godacaniar, sive Turia, & eius
 incilibus, dempto incili de Moncada, *privil. 89. R. Petr. II.*
iunct. for. 25. & fin. de seruit. sed quia iurisdicção hæc exercetur
 per Cequiarios, sive Præfectos incilium, infra latius §. 10. &
 de officialibus horrei publici delinquentes in officio, *for. 109.*
de iurisd. omn. iudic. De gravaminibus factis per Ædilem, vel
 eius Locumtenentem, *privil. 6. Domini R. Martini.* De fœmi-
 nis inhonestis in domo pœnitentiæ, vulgò dicta *de les Repene-*
dides, clausis, ipsiusque domus domesticis privativè, quoad
 alios, dempto Locumtenente, & R. Audientia, *privil. 39. R.*
Alfonsi III. atque de causis respectantibus ad statuta Acade-
 miæ Valentiniæ, *actus Cur. Brach. Reg. cap. 264. ann. 1626.* Sed
 hoc non pertinet ad solos Iuratos, sed simul cū claustris iuxta
 formam contentam in privilegio 20. cum duobus sequentibus
 R. Ferdinand. II. vt infra dicitur.

32 Possunt etiam indicere ferias, & dilaciones, atque ordinari-
 re processiones, vel qualvis celebritates, tam pro exaltatione
 Fidei, & cultu divino, quàm in honorem Regis, Reginiæ, aut
 posteritatis eorundem *privil. 15. R. Ferdinandi II.* & catenis
 claudere angulos Urbis, ceteraque exequi, quæ necessaria sunt
 ad custodiam, *eiusd. privil. 47. Domini R. Petr. II.*

33 Ratione autem ornatus possunt in emphiteusim concedere
 plateas, & valles, quæ sunt iuxta murum, *privil. 48. Domini R.*
Petr. II. & diruere quæcumque ædificia perturbantia ornatū,
 satisfacto damno, si quod adest, *privil. 42. D. R. Alfonsi III.* An
 autem possint concedere licentiam fabricandi in loco publico,
 videtur, quod sic, *ex privil. 57. R. Iacob. I. & privil. 84. eiusd.*
probant And. Gail. lib. 2. obs. 64. num. 3. Sixtin. de regul. lib. 2.
cap. 2. num. 21. & 22. Ripoll de regal. cap. 40. num. 9. declara
quoad vrbicas, vt isti Doctores tenent, ex l. 2. §. private, ff. ne-
quid in loc. pub. Calixt. Ramir. de leg. Reg. §. 26. num. 31. obs-
tare videtur for. 23. & 24. de pasturis, privil. 27. R. Iacob. I. privil.
122. R. Iacob. II. Sub lite in mea Aula res est, & quamquam ad
S. Supremū Con. delata, non est fas sententiā ferre in mediū;
 quin

quā decisio Senatus sequatur. Bene de his differunt Thomas Simantas pro negativa in allegatione pro Sindico Cleri Divi Ioannis de Mercato, & pro affirmativa Præpositus Morlā pro Cœnobio B. Mariz de Mercede Urbis.

34

Circa hæc omnia possunt Iurati simul cum Concilio imponere collectas, seu contributiones, quas vocamus, *Sisas*, *privil.* 2. *R. Alfons.* 2. *privil.* 97. *R. Petr.* 2. latissimè P. Salon *de iust. & iur.* tom. 2. tract. de *vecligal. controvers.* 7. colum. 443. cum seqq. omnino vidēdus. Noster Blasius Navarro doctissimus Theologus de *vecligal. cap. 2. ad medium*, Præpositus Mathias Morlā in *allegat. ad dubia Rationalis Urbis edita anno 1653. num. 11.* sed præcedente licentia Principis, *privileg.* 16. *Domini Reg. Martini*, ut probat dominus Leon *decis.* 82. *num. 10. & seq.* tom. 1. & cognoscere de causis ipsarum impositionum, *privil.* 16. *Dñi R. Martini; for.* 85. *Cur. ann.* 1564. quarum cognitio pertinet in prima instātia ad Administratores assisiarum, per ipsos Iuratos nominatos: in secunda verò ad ipsos Iuratos, ut pluribus probant dominus Mora in *compil. for. general. rub.* 11. *num. 36. in not.* dominus Leon *decis.* 147. *per tot. præcipue nu.* 8. & compellere Clericos possidentes bona de realenco, ut solvant *sisas*, *privil.* 78. *Domini Reg. Petri* 2. dominus Leon *decis.* 148. *num. 9. tom. 2.* de qua potestate, & omnibus prædictis plura videnda sunt tradita per dominum Cerdan in *arbor. iuris. vers. los Iurados*, P. Mandariaga de *Senat. & Principe cap. 4. vers. el sexto*, dominus Mora *dict. rub.* 11. *num. 36.* dominus Leon *decis.* 147. & 148. Sesse *dict. cap. 29.* & Fragol. *dict. disputat.* 19. *per tot.*

35

Sed posita hac iurisdictione, & potestate, videamus, an cōpetat privativè Iuratis, & suo in casu Concilio, an verò cumulative? in causis enim ad emporiorum dicemus infra, in causis paludum, & divisione aquarum, & alijs similibus cum privativè non concedatur, cumulativè concessam esse dicendum est, ex traditis per Maltril. de *Magistr. lib. 3. cap. 2. num. 36. & seq.* Fontanell. *decis.* 293. *n. 6. & seqq. tom. 1. & decis.* 393. *n. 22. tom. 2.* in alijs verò iam notavimus concessam esse privativè quoad omnes, dempto domino Prorege, & Regia Audientia, ut in causis custodiæ ratione sanitatis, & statutorum Academiæ, ac officiorum horrei publici, nam in his reservata est tantum Regiæ

346 De regim. Reg. Val.

Regiz Audientiz caula recursus, *in d. cap. 262. & 264. Brac. Regal. anno 1626. & for. 109. de iurisdic. omn. iud.* est videre. Solum remanet, vt videamus tribus in casibus an habeant iurisdictionem private concessam? nempe in spectantibus ad statuta per eos facta, ad annonæ vbertatem, & contributiones, siue alsifias, & quoad statuta distinguenda sunt ea, quæ conceduntur officijs mechanicis, apud nos vocata, *Capitols dels oficis* (quorum cognitio ad Iuratos pertinet private, dempta Regia Audientia, vt dixi, nam tam in prima, quàm in secunda instantia ad eos pertinet modo prædicto, *ex for. 113. anni 1585.*) ab eis quæ fiunt ratione politicæ gubernationis, vulgò *Stabliments*, nam in his versatur difficultas.

36 Et licet iuxta tradita per Mastrillum *dict. lib. 3. cap. 2. num. 33.* quando iurisdic. competit in officium, siue administrationem, vt est hæc, semper cumulativè concessa dicitur, quod latissimè probat per numeros sequentes, tamen apud nos non ita se habet, ex speciali dispositione diversis regijs rescriptis contenta, adeo, vt neque per appellationem, aut interdictum retinendz, siue iuris firmam ad Regiam Audientiam evocari possint. Sic videtur expressè dispositum in rescripto diei 21. Maij 1561. cuius tenor est sequens.

Al muy ilustre Duque de Cardona, &c. y Doctores de la Real Audiencia.

EL REY.

Muy ilustre Duque de Cardona, y de Segorbe nuestro caro primo, Lugarteniente, y Capitan general, Magnificos, y amados Consejeros nuestros. Porque por parte de los Jurados, y Sindico de essa Ciudad se nos ha suplicado, fuessemos servido mandar, y proveer, que por razon de los establecimientos, por ellos hechos, ó que adelante se hizieren, assi para el buen gobierno, como para los derechos della, no se pueda firmar de derecho, ni apelar a essa Audiencia Real, sino que si alguna Cofadria, Vniversidad, ó otra particular persona pretenderà alguna cosa contra ellos, ayan a subir su juicio, y aleguen de sus pretensiones ante los dichos Jurados, los quales con consejo de sus Assesores pensionarios, ó de la mayor parte dellos, ayan de decidir, y determinar las dichas pretensiones sumariamente, y de llano, quitados qualquier apelacion, y recurso. Os decimos, encargamos, y mandamos,

que

que tengais mucho miramiento, y advertencia, en no admitir apelaciones, recursos, y firmas de derecho de los stablecimientos a instancia de persona, ni en manera alguna, por ser tan dañosas a la buena policia, y regimiento de la dicha Ciudad, sino que la remitais luego a los dichos Jurados, y no hagais al contrario, que assi procede de nuestra determinada voluntad. E sea muy llustre Duque nuestro caro primo, nuestro Señor en vuestra continua proteccion, y guarda. De Madrid a 21. de Mayo 1561.

YO EL REY.

Vt. Camacius Reg.

Vt. l. Xi meno pro G. T.

Vt. Sennis Reg.

Vt. Giginta Reg.

Vt. Loris Reg.

Clarissimis verbis concessam in omnibus iurisdictionem private habeant respectu statutorum Urbis. Quoad res annorum, vel victus, sive vt dicimus *avituallamēt*, adest aliud rescriptum ann. 1593. tenoris sequentis.

Al llustre Marques de Aytona, & c.

37 **E**L REY.

llustre Marques Primo, Lugarteniente, y Capitan general. Por parte de los Jurados de essa mi ciudad de Valencia me ha sido hecha relacion de que conforme a fueros, privilegios, y actos de Corte, les toca el *avituallamiento* de essa mi Ciudad, y que por quejas leves, y voluntarias de los que viven de comprar, y revender, acuden a essa Real Audiencia, la qual pone las manos muy de ordinario en lo tocante a dicho *avituallamiento*, impidiendo a los Jurados lo que les es tan proprio, con desautoridad suya, y daño del bien publico, y con esto consiguen muchas vezes los tratantes su fin, y se vè quan excessivas son sus ganancias, pues demas de lo que acrecientan sus haciendas, via ven en sus casas con mas opulencia, y desorden que no los de otros officios, y arbitrios. Suplicandome mande que essa Real Audiencia dexeliberamente esse ministerio, y que quando huviere quejas en cosa notable, les mandeis llamar, y sin processo, ni tela de iuizio advertais de palabra lo que deven hazer, como dizen se ha acostumbrado en otros tiempos. Y aunque los privilegios, fueros, y actos de Corte que hablan en esta materia no quitan la libertad a mi, y mis ministros de conocer desto, es mi voluntad que a los Jurados se les dexeliberamente este ministerio, para que

que le hagan cō mucha libertad, y q̄ essa mi Real Audiencia no se entremeta en ello, y quando en algun caso grave no se pueda escusar, entonces llameis vos a los jurados, y sin processo, ni tela de iuzio, les ordeneis de palabra lo que han de hazer, y prevendreislo de manera, que no se haga otra cosa, que en esto me servireis. Dat. en Illescas a 28. de Mayo 1593.

YO EL REY

Vt. Frigola Vicecanc.

Vt. Covarruvias Reg.

Vt. Terca Reg.

Franqueza Secret.

Clarè etiam in hoc rescripto traditur forma expediendi quærelam in causis annonæ, & victus, per dominum Proregem, sine figura iudicij, quæ omnia confirmata sunt per Regium rescriptum, dat. Barchin. die 30. Maij 1599. Sed ad interpretationem horum rescriptorum tradenda est quædam declaratio Senatus, publicata per don Ioannem Daça R. M. Scrib. die 4. Ianuarij 1602. cuius tenorem necessarium duxi exprimendum esse ad huius materiz perfectam explicationem.

38

AT T E N T O quòd licet per bonæ memoriæ Catholicum Regem Ferdinandum Secundum, cum privilegio suo, quod in ordine est decimum septimum in volumine privilegiorum, dato in villa Metinæ Campi, die 2. mensis Augusti 1497. cognitio causarum, & litium agendarum inter officia, seu collegia artificum præsentis Civitatis, occasione ordinationum, seu capitulorum dictarum artium, & officiorum, etiam per Regiam Maiestatem confirmatarum, & confirmatorum, fuerit commissæ, & credita iuratis solis præsentis Civitatis, pro bono publico eiusdem, non tamen fuit illis credita, & concessa privativè, quo ad ipsum Dominum Regem concedentem, sed cumulativè, reservata expressim eidem Regi facultate, omni hora, & quancumque voluerit, de eisdem causis cognoscendi, & iudicandi; quod licet in dicto privilegio verbis tam clavis, & expressis cautum non fuisset, tamen secundum rationè naturalem scriptam, pro expresso cauto, & disposito habendum est. Quia numquam Rex, qui fons est omnium iurisdictionum, & cuius vice eam exercent iurati præsentis Civitatis, iuxta privilegium 71. Regis Jacobi I. in omnibus causis, sibi

com.

*commisissis, ita iurisdictionem suam ratione exercitij alijs concedit, quin maiorem penes se non retineat potestatem, & ideo concurren-
 tur in iurisdictione cum omnibus suis Magistratibus, & Iudicibus. Et atten-
 to quod Excellentissimus dominus Locumtenens generalis, in hoc Reg-
 no, vigore suae Regiae commissionis, per quam in locum, & ius Domini
 Regis constituitur, & fit alter nos, ut vulgò dicitur, potest omnia
 facere, quae Dominus Rex potest, & in Regno habet iurisdictionem
 ordinariam Viceregis, imò ipse solus dicto nomine, verè, & anthono-
 maticè est Ordinarius, & fundatus in omni iurisdictione omnium, &
 quarumcumque causarum totius Provinciae, & ideo sicut Rex ipse
 concurren- tur cum omnibus Magistratibus ordinarijs, & Iudicibus suis:
 ita etiam concurren- tur dominus Locumtenens generalis, & Regium Con-
 cilium, quod est Tribunal eiusdem Principis. Attento insuper, quòd
 etsi in Curijs anni 1533. celebratis in villa Montisoni, per Brachium
 Regium huius Regni fuerit supplicatum Casareae Maie-
 stati Caroli Quinti Imperatoris, tunc feliciter regnantis, quatenus dignaretur
 causas praedictas capitulorum, sive ordinationum omnium, & quo-
 rumcumque officiorum Urbis, iuratis committere privativè, ita ut
 nemo alius, neque Regia Audientia per viam evocationis, aut aliàs de
 illis se de cetero intromitteretur: tamen dicta Casarea Catholica Ma-
 iestas, id ipsum concedendum non putavit, sed statuit, quod servare-
 tur, id quod fuerit assuetum, iuxta foros, & privilegia Regni. Attento
 etià, quòd in Curijs anni 1585. similis supplicatione oblata Dñs noster,
 Rex tunc, Philippus, cap. 108. idem respondit, & cap. 113. voluit cog-
 nitionem iam dictarum causarum ad solos iuratos Urbis privativè,
 quoad alios Iudices pertinere, exceptis nominatim Locumtenenti ge-
 nerali, ac Regia Audientia. Praeterea attento, quòd Regia epistola
 anni 1561. non negat, quia similis iurisdictione in supradictis causis per-
 tinet quoque ad suam Excellentiam, & Regium Concilium, sed ta-
 men statuit, ne ab eo, & ad eam quovis pretextu evocentur, sed quòd
 dictis iuratis relinquunt. Et quòd altera epistola data in oppido de Il-
 lescas, anno 1593. propter quam quòd sequitur de annona, & causis ad
 eam spectantibus, & non de alijs, in quibus etiam secundum rationem
 naturalem scriptam non censetur exclusa auctoritas superioris, ad
 tollendum omne dubium id ipsum declarat quoque apertissimè, aper-
 tis his verbis: Y aunque los privilegios, fueros, y actos de Cór-
 te que hablan en essa materia no quitan la libertad a mi, y a
 mis ministros de conocer desto, es mi voluntad, que a los Iu-
 rados*

rados se les dexe este ministerio, &c. Denique attento, quod respectu causarum primæ, & secundæ appellationis, nil cum supradictis Regijs epistolis nominatim cautum reperitur, & quod earum cognitio pertinet ad supremam Principatus recognitionem, atque ideo non censetur concessa, aut in alium translata, quantumvis Princeps, in concessione iurisdictionis, fuerit usus verbis vberimis, & amplissimis, cum Regiæ dignitati maximè contrarium sit, quod in eius Principatu aliqui homines, seu collegia existant, quibus non licet ex causa appellationis suum Regem adire, ex quibus omnibus dicendum est, cum motivis provisionis Regiæ, de qua agitur, nullo modo fuisse læsam præsentem Civitatem, neque iuribus illius in aliquo præiudicatum. Idcirco, & aliàs facto verbo in Regio Concilio, & ex illius deliberatione providet, instantiam nullitatum, aut simplicis quærelæ, propositam per Subindicum Urbis cum iam dicta supplicatione per eum oblata die 7. prope lapsi Iunij, non procedere, neque de iure locum habere, & consequenter repellendam fore, & esse, prout illam cum præsentem repellit, stando, & perseverando in motivis dictæ provisionis Regiæ, publicatæ die 14. Maij proximè præteriti, ac eandem, quatenus opus est, confirmando, & declarat pro debita fororum, privilegiorum Regni, ac Regiarum epistolarum executione, iam dictarum causarum cognitionem ad solos Iuratos Urbis, non tamen privativè, sed cumulativè ad suam Excellentiam, & R. Audientiam pertinere, esseque nihilominus in prima instantia haud dubie dictis Iuratis demittendam, & relinquendam, cum sic expediat bono publico, & placeat suæ Regiæ Maiestati, instantia verò primarum, ac secundarum appellationum, quarum cognitio, ratione superioritatis, ac maioriæ, ad solum Dominum Regem pertinet, & suum Regium Concilium, & ad dictos Iuratos nequaquam spectare, sed ad Regiam Audientiam evocari posse, non obstantibus in contrarium prætensis, & retinet acordium, quoad expensarum condemnationem præsentis articuli, & intimetur.

Bañatos Reg.

Vt. Vives.

Vt. Pellicer.

Vt. Sent Iuan.

Vt. Monterde.

39 In hac enim decisione apertissimè declaratur, causas ordinationum officiorum, de quibus disceptabatur, non privativè ad Iuratos, sed cumulativè ad suam Excellentiam, & R. Au-

Audientiam pertinere. Et licet de epistolis, sive rescriptis Regijs superius traditis mentionem facit, ideo est, quia plures, terminos confundendo, quæ disposita sunt circa statuta ad rectam gubernationem pertinentia, inducere volunt ad ordinationes officiorum, quod nequaquam procedit, nam distincta inter se sunt, tam in condendo, quàm in effectu, eo quod statuta diverso iure tribuuntur ab Urbis officialibus, nempe per *for. 2. in proæm. & ordinationes officiorum, ex dict. privileg. 17. Ferdinan. II. & for. 108. de iurisd. omn. iud.* Fiunt etiam à diversis officialibus, cum statuta Urbis conficiantur per Iuratos, & Concilium, ordinationes verò per Iuratos solos, ut in dictis iuribus patet. Quare dispositum in vno genere, non extenditur ad aliud. Dum enim hæc decisio loquitur de rescriptis superius traditis, limitativè ad causam, de qua agebatur diiudicat, ut respectu epistolæ anni 1561. dicitur, ibi: *Non negat quin iurisdictio in similibus causis pertineat quoque ad suam Excellentiam, & Regium Concilium.* Et respectu epistolæ anni 1593. ibi: *Propter quam, quod sequitur de annonæ, & causis ad eam spectantibus, & non de alijs.* Et sic observat Senatus, nam me referente lata sententia fuit in gradu appellationis, in causa Singulariorum Urbis, publicata per Vincentiũ Ferrerã, die 7. Iunii 1653. reformando ordinationes concessas ab ipsis Iuratis. Et referente Nobili domino Don Antonio Ferrer, fuit restituta causa quædam iuris firmæ intentatæ per officium Funariorum, & Sandalariorum, in rebus pertinentibus ad statuta, & impositiones Urbis (Regia provisione diei 24. Octobris eiusdem anni 1653. cuius causæ erat actuarius Pintor, & illius loco Torres, ex dispositis in dicta Regia epistola anni 1561.) quæ confirmantur ex sequentibus: nam quoad iura, & impositiones Urbis, & earum iurisdictionem adest, alia Regia epistola, quæ est hæc.

*Al Marques de Caracena, & c. Magnificos, y amados Consejeros,
Regente la Cancelaria, y Doctores de la Real
Audiencia.*

40

EL REY.

Ilustre Marques, Primo, mi Lugartiniente, y Capitan general, Nobles, Magnificos, y amados Consejeros, porque tengo

D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

Gg

enten-

352 De regim. Reg. Val.

entendido que al beneficio de essa Ciudad, y a la buena, y puntual administracion de sus imposiciones, y sisas importa, que essa Real Audiencia, ni otro Iuez alguno, se evoque las causas respeitantes a las dichas sisas, y imposiciones, cuyo conocimiento es suyo, por fueros, privilegios, y actos de Corte de esse Reyno, y por cartas de los Serenissimos Reyes mis predecessores, y he sido advertido, que con ser esto assi, essa Real Audiencia no se abstiene de las dichas evocaciones, y que con vn nihil innovetur (que entretiene las dichas causas muchos meses, y años) quedan estas suplantadas, y la Ciudad tan perjudicada, que quando sucede restituirsele, estan ya las deudas perdidas, porque se pleytea, ó tan embaraçadas, y en mal estado, que tiene mucho que hazer en cobrallas, ó se le pierden de todo punto, en grave daño del arrendamiento de las dichas sisas, pues por esto los arrendadores no ponen los derechos, en lo que les pondrian, si supiesse que ha de aver buena exaccion. Por ende atendiendo a lo mucho que la Ciudad ha menester ser ayudada de todas maneras, os encargo, y mando precisamente, que atento que el conocimiento de esse genero de causas, en primera instancia es de los credencieros de las sisas, y en segunda del administrador dellas, a quien puede recorrer el agraviado por via de apelacion, y deste a los Iurados en tercera, los quales con parecer de Abogados las declaran, y es de creer que administraran en ellas justicia con toda rectitud, de aqui adelante no hagais semejantes evocaciones, ni deis lugar a ellas, ni por via de recognoscat, ni por otra alguna, pues (como lo ha mostrado la experiencia) solo sirven de retardar la execucion de los pleitos, sino que quando recorrieren los agraviados a essa Real Audiencia, los remitais a los dichos Iuezes, que demas de que esta es mi determinada voluntad, lo contrario seria en mucho agravio de la Ciudad, y en deservicio mio, y fio de vosotros que lo escusareis. Dat. en Madrid a 6. de Mayo de 1614.

Y O E E R E Y.

Vt. Roig Vicecanc.

Vt. Comes T. Gen.

Vt. D. Felip. Tallada Reg.

Vt. Martinez Boclin Reg.

Vt. Don Ios. Bañatos Reg.

Vt. Fontanet Reg.

Vt. Perez Manrique Reg.

Ortiz Secretar.

EE

Est etiam alia Regia epistola, dat. *Matriti die 23. Maij 1623.* qua expresse confirmantur prædicta rescripta annorum 1561. & 1593. iubendo, vt in rebus annonæ servaretur forma cognoscendi causas, ex ingenti occasione, siue figura iudicij, vocatis Iuratis, vt in dicta epistola anni 1593. habetur. Adest etiam aliud rescriptum dat. *Matriti die 18. Ianuarij 1600.* quo approbantur procedimenta Iuratorum in taxandis pretijs rerum ad annonam pertinentium, iubendoque Regio Fisco, vt absteat ab instantia criminali versus Iuratos intentata, & ne amplius iudicialiter de hoc agatur. Quare certum remanet, in his tribus casibus ad Iuratos privativè iurisdictionem pertinere, modo, & forma in eisdem rescriptis contentis. Quæ omnia intelligenda sunt in his, versus quos Civitas habet fundatam intentionem iurisdictionis, vt bene declarat dominus Leon *dict. decis. 147. num. 26.* nam respectu aliorum cognitio pertinet ad Regiam Audientiam, ubi tradit simul cum decisione Senatus, confirmationem Supremi.

4 1 Sunt & alia plurima privilegia Civitati concessa à Principibus nostris, partim in corpore privilegiorum contenta, partim specialiter, & novissimè impetrata: quorum explicatio nostri instituti non est, quemadmodum nec pluralitatis administrationum, & officiorum institutorum ad eroganda iura, ad ipsam Urbem pertinentia, quæ tot sunt, vt non sine ratione dubitetur, an ærarium Urbis ex hoc ultra modum gravetur, ita vt in aliquibus plus ferè impensæ, quàm utilitatis capiat. Alius hanc provinciam subeat, nam *me specialia vocant.*

4 3 Consulto omisi mentionem de potestate mittendi Legatum (vt vulgus inquit) ad Dominum Regem, quam habere officiales Urbis intelligunt: quia requirit specialem explanationem. Et cum hæc quæstio non solum suscitari soleat ab ipsis Iuratis, sed à Deputatis Regni, quæ hinc dicenda sunt, omnes æqualiter tangunt, atque adeo ex istis ad illos facillimè illatio fiet. Impropiè Legati, seu *Embaxadores*, dicuntur, qui à Civitate, vel Provincia recognoscentibus superiorem mittuntur, cum Legati non sint, nec ita appellari debeant, vt tradit latè Don Christophorus à Benavente, & Benavides in

- 44 *docum. Legat. & Princip. cap. 4. Fontanell. decis. 241. tom. 1.* nam hi propriè Deputati, Commissarij, vel Sindici sunt. Quando se offert calus tractandi aliquod negotium ingens cum Principe, solent istè Vniversitates mittere Syndicum. Sed dubitatur, an id facere possint inconsulto Domino Prorege?
- 45 & videtur, quòd non ex dispositione text. in *l. fin. C. de legat. lib. 10. ibi: Sub examine tuo perpensa legatione res ordinetur. Authent. de mandat. Princip. §. sit tibi quoque, vers. si verò, ibi: Si verò cum te non adierit venire ad hanc Regiam presumpserit Civitatem, & remitemus eum cum omni correctione, & responsum non dabimus.* Gloss. in *l. solent, §. Legatos, ff. de offic. Procons. ex text. in l. Imperator, ff. de appellat, c. super quaestionem, §. porrò, de offic. Delegati, docent Trentacinq. cons. 4. num. 4. volum. 1. Minander in constitut. in aliquibus. gloss. Comitum, vel Baronum, num. 55. Ponte de potest. Proreg. titul. 2. §. 7. num. 1. Surgen. de Neapol. illustr. lib. 1. cap. 25. n. 21. Mastril. decis. 241. nu. 3. Giurb. consil. 69. Carol. Tapia decis. 10. Berard. in specul. visit. cap. 22. num. 56.*

46 Et ratio ea est, nam cum omnes communitates Regni subijciantur Proregi, qui loco Principis est, vt latè dixi *cap. 2. §. 1.* in re tam gravi, vt est adire ipsum Principem, non debent aliquid operari inconsulto Præside, quod rectè ordinatum est, tam in hoc Regno, quàm in cæteris Coronæ Aragonum, vt plurima Regia rescripta testantur, præsertim rescriptum, die 15. Decembris 1652. & aliud anni 1653. Demum cum non liceat, nisi ex magna, & vrgentissima causa, in his legationibus pecunias publicas expendere, quantum fieri possit, impediri debent per Præsidem, & ipse intercedere cum Regia Maiestate, vt querelas Urbis, & Regni benigniter audiat, ac super illas ius, & iustitiam ministrare iubeat. Quod frequentissimè intercedente Prorege à nostris Principibus impetratur. Aliquando enim eius conditionis est causa, vt necessaria sit legatio, seu Sindici missio, & vt hoc condigne per Præsidem provincie examinetur, necessarium fuit, vt eo inconsulto similes sumptus minimè fiant.

47 Nec huic rationi, & iuris dispositioni obstant *for. 94. Cur. anni 1564. for. 58. Curiar. anni 1585.* qui de Generalitate loquuntur) & *for. 60. Cur. anni 1604.* (qui de Civitate loquitur) nam decreta horum fororum minimè obstant in *dict. for. 94.*

fic

sic se habet decretum: *Plan a sa Magestat ab que no se embien embaxades sino quant no es puixa escufar.* In precibus ipsius fori non agitur de licentia Proregis, sed de alijs solemnitatibus ad legationem, neque in decreto superioritas Præsidis limitatur; imò tacitei datur monitio, sive instructio ad eam concedendam, dum dicitur: *ab que no se embien embaxades sino quant no es puixa escufar.* Cognitio autem, an possit evitari legatio, pertinet ad Præsidem, & sic licentia eius non excluditur, imò excluditur in hac dispositione. In dicto foro 58. sic se habet decretum: *Plan a sa Magestat que puguen fer embaxades en la forma quea supliquen, moderant la ajuda de costa a docents ducats: y que abans de partir bajen de acudir al Virrey, demanant lo remey sobre les coses que entenen fer embaxada: y no donant lo dins deu dies, puguen fer, y facen la embaxada, ys mana al Lochtinent general, que ara es, y per temps serà, que tot lo desus dit se insegueca sens impedirlo ho.*

In hoc decreto traditur forma, quo Regnum adire debet Proregem, qui intra decem dies de remedio providere debet; sicque in consulto Præside, nunquam legatio fieri potest, & quamquam preces contrarientur decreto, cum non repugnet foris quod in eo cavetur, ei standum est, ut dixi cap. 3. §. 1. num. 140. & adhuc si contra disposita in foris esset, quia cū Brachia acquieverint, decretum tenebit, ut dixi *ibid.* nu. 141. in for. 60. decretum sic se habet: *Sa Magestat mana a son Lochtinent general que en les ocasions iustes nols faça algun impediment.* Sicque in

48

eo solum continetur præceptū, ne in casu quo iustè mittendus est Legatus, impediatur Civitas, & per consequens nō limitatur auctoritas ipsius Proregis, neq; concessum fuit Civitati, ut eo in consulto Legatum mitteret; domini enim Proreges huius Regni sunt in notoria possessione denegandi hanc facultatem, & impediendi, ne absque eorum licentia Sindici mittantur, & sic decisum fuit per Senatum, ex resolutione trium

49

Aularum, die 25. Novembris 1632. ut tradit dominus don Petrus Sanz in suis observationibus lit. A. observ. 24. neque obstat doctrina Giurb. dict. conf. 69. num. 11. vers. re tamen, & num. 18. qua in contrarium definire hanc quæstionem videtur, nam ut subiungit num. 12. id immemoriali consuetudine vrbis Measanz quæsitum ei est, quod ad alias Vrbes extendi nequit. Vtcrius, nam id ipsum limitat num. 22. casu quo Prorex non

potest providere, & licet possit, nolit, quod respectu Regni ita procedit apud nos, nam lapsis decem diebus, si remedium non concedatur, permessa est Sindici missio.

§ 0 Et ne de observantia dubitetur, tria exemplaria referantur. Primum Deputationis, sive Regni: nam cum Don Martinus de Rebolledo nominatus fuisset Syndicus, ut Regem Dominum adiret, ratione epistolæ incapacitatis ob senectutem, Don Iacobi Moncayo, qui Præfectus erat domus armorum, dominus Marchio de los Velez ipsum detinuit, & iussit Deputatis, ne illum mitterent, & ne impensas ad legationem solverent, sub pœna mille librarum, cui præcepto statim paruerunt. Idem ex deliberatione trium Aularum iussum fuit Iuratis (quod est secundum exemplar) die 27. Iulij 1633. qui Vincentium Gasque Generosum nominarunt Syndicum, ad Regem adeundum ratione similis negotij; & cum hac facultate utantur Proreges, prout bono publico expedire dignoscunt, casus evenit, ut licet legatio impedienda sit, nihilominus permittatur: sic se habuit legatio Don Francis. Ferrer Canonici anno 1653. sed cum eo observata dispositio, dicitur. *Auten. de mand. priv. §. sit tibi quoque, vers. si vero*, quod est tertium exemplar.

§ 1 Hucusque de privilegijs Urbis in nostro text. confirmatis, spectantibus ad administrationem, & rectum regimen ipsius. Superest ut videamus, an contra Iuratos durante officio inquiri possit, & cum in decreto nil concedatur, sed concessa simpliciter confirmantur, aliunde querendum est, de hoc agitur in cap. 18. & 19. in extravag. de inquis. contr. els ofic. fol. 3. & videndus est ad explicationem, Sesse dict. cap. 29. num. 33. cum seqq. Mastril. de Magistr. lib. 6. cap. 5. per tot. Fontanel. decis. 157. num. 6. & seq. Caballus resol. 76. plura per Novar. in collect. ad prag. Neapol. prag. 2. de Sindic. offic. per tot. & tota illa rubric. Capiblanco de Baronibus, prag. 5. num. 57. cum seqq. tom. 1. Quoad materiam revelandi secreta videndi sunt Bellug. rub. 10. num. 5. & ibi Camil. Borrel. in addit. lit. A. adducti per Mastril. de Magistr. lib. 2. cap. 2. num. 116. Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 5. num. 10. & lib. 3. cap. 7. num. 52. & lib. 4. cap. 2. num. 29. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 24. cap. 6. num. 6. & seq. Xamar. de offic. Iud. & Advocat. lib. 1. quest. 1. num. 77. & lib. 2. quest. 4. num. 30.

apud

53 apud quos plura ad rem. Sed nota, quod neque in text. id conceditur, neque aliunde concessum reperitur, quoad superiorem, sicut nec impossibilitas iubendi scribz, ne determinationes recipiat causa legitima existente, quæ in Principe, & Superiori semper præsumitur, sed hæc rarò, aut nunquam contingunt.

S E C T I O S E C U N D A

S V M M A R I A.

- V** A L E N T I Æ Urbis Rectores ius patronatus obtinent in aliquibus rebus, num. 54.
 Scholæ Valentinae laudes, num. 55.
 Hispani prius quàm Græci literas colebant, num. 56.
 P. Mariana dictum refellitur, ibid.
 Honos calami nō ut triūphus militaris ex alienis spolijs ditatur, n. 57.
 Literæ fuerunt in Hispania à tempore Nini, num. 58.
 Tubalis adventus in Hispaniam innegabilis, num. 59.
 Sagas adduxit secum Tubal, qui Saguntum condiderunt, num. 60.
 Hispani ante adventum Phœnicum in tranquillo otio vivebant Philo-
 sophiam colendo, num. 61.
 Sagunti schola Philosophiæ ab initio floruit, num. 62.
 Gasparus Escolano locus explicatur, num. 63.
 Exterarum gentium tyrannide literæ armis cessere, num. 64.
 Gotorum tempore literæ quæ in Hispania, num. 65.
 Agarenorum tempore Philosophia, & Medicina in Hispania cultæ,
 num. 66.
 Agarenorum tempore schola celebris in vrbe Cordubæ, num. 77.
 Reges Cordubæ insignes in arte medendi, ibid.
 Literarum antiquitates remisivè, num. 68.
 Lectio Theologiæ Valentia instituta debellato Regno, num. 69.
 S. Vincentius Ferrer Theologiam professus fuit in Vrbe per sex an-
 nos, num. 70.
 S. Vincentius Ferrer constructionem Lycei Valentini, instituit, atque
 suscitavit, num. 71.
 Academia publica instituta Valentia anno 1500. ibid.
 Capitulum Almae Sedis non est protector Vniversitatis, num. 72.

Can

Cancellarius Vniverſitatis quis, num. 37.

Statuta Vniverſitatis à quibus fiant, ibid. & num. 77.

Conſervatores Scholæ Valentinae auctoritate Pontificia, qui, num. 74.

Vniverſitas Valentina per Urbis Rēctores condita, num. 75.

Rēctores Urbis Academiam adminiſtrant, & quomodo, num. 76.

Vniverſitatis Valentinae filij inſignis doctrinae remiſſivè, num. 77.

S. Dominicus Patriarcha in hac Valentina Vrbe literis operam dedit, num. 79.

S. Antonini de Florentia locus expenditur, ibid.

Gaſparis Eſcolano traditum circa hæc examinatur, num. 80.

Valentia poſt mortem S. Dominici ab infidelium manibus vindicata ibidem.

Palentia S. Dominicus literas didiciſſe videtur, num. 81.

Palentia Vniverſitas conſtructa anno 1209. num. 82.

S. Dominicus Ordinem fundavit anno 1205. ibid.

Valentia literis operam dediſſe S. Dominicum eſt certius, & ratio traditur, num. 83.

Chriſtiani cum Mauris commercium habebant, num. 84.

Literarum habitacula fuerunt Monafteria uſque ad annum 1200. num. 85.

Valentia tempore Maurorū conſervabatur Eccleſia cum Monafterio Monachorum Ordinis ſancti Baſilij, num. 86.

Monachi D. Baſilij continuarunt à clade vniuerſæ Hiſpaniae uſque ad Urbis expugnationem, & recuperationem, & per plures annos ſequentes, num. 87.

Huic Cœnobio miſſum fuiſſe Divum Dominicum veriſimile eſt, num. 88.

S. Antoninum tanquam ſcribentem de re propria, ſine magno fundamento ſcripiſſe non eſt credendum, num. 89.

Valentia vniuerſitas in omniſcientiarum genere floret, num. 90.

Præpoſiturarum origo, num. 91.

Præpoſitura vndecim ſuppreſſa, ibid.

Præpoſitura menſis Februarij ſola remanens ſuppreſſa fuit à Summo Pontifice Sixto V. num. 92.

Proventus Præpoſiturae Februarij applicati Academiae conceſſo iure patronatus Urbis Rēctoribus, num. 93.

Præpoſitura decem & octo inſtituta, ut totidem Cathedrae Theologiae, & iurium moderarentur, num. 94.

Epif-

- Episcopi Oriolensis Don Ludovici Crespi, doctrina perpenditur, ibid.*
Præposituræ ad decem redactæ, num. 95.
Præpositorum nomina, num. 96.
Præpositorum præminentia, num. 97.
Cathedra in Academia omnium scientiarum instituta, num. 98.
Reclor Academiae ex Canonicis, & dignitatibus desumitur, num. 99.
De Rectoris officio Doctores qui tractent, num. 100.
Privilegia Scholasticorum remissivè, num. 101.
Gradus, & honores scientiarum indignis conferri nequeunt, num. 102.
Gradus facultatum non sunt propriè honores, sed honorum insignia,
num. 103.
Honores literarum tribuuntur adiustar athletarum, num. 104.
Graduum origo Divo Augusto tribuitur, num. 105.
Doctores bullati non sunt verè Doctores, num. 106.
Doctoribus res magni momenti concreduntur, num. 107.
Gradum conferre indigno lethale peccatum est, num. 108.
Scholaris indignus gradum petens peccat mortaliter, num. 109.
An ex spe, quòd post promotionem maius studium adhibere potest, quis
ad gradum iustè admittatur, num. 110.
Magistri artium indigni creari non possunt, num. 111.
Deposito semel factò nemo ferè à gradus insignibus excluditur; quod
nocivum est, num. 112.
Professores scientiarum non debent Cathedras per substitutos moderari,
num. 113.
Ad Cathedram moderandam eligitur industria, & aptitudo personæ
num. 114.
Per labores, vigilias, & studia ad moderandas Cathedras ascenditur;
num. 115.
Quòd substituti admittantur illicitum est, tam quoad substituètes, quàm
quoad ipsos Urbis Rectores tolerantes, num. 116.
Qualitates substituti exarantur, num. 117.
Discordiæ inter professores scientiarum nocivæ; num. 118.
Virtutes ex colendæ in Academijs, num. 119.
Iuventus in Academia instruenda, à voluptatibus arcenda est, nu. 120.
Iuventuti maius periculum infertur à voluptatibus, quàm ab hostibus
armatis, num. 121.
Iuvenes dum mala cernunt, admonentur quid facere possint, nu. 122.
Speclaculorum domus procul ab Academia esse debet, num. 123.

Hospiz

Hospitalis generalis institutio, & constructio traduntur, num. 124.

Hospitalitas propriè quid sit, num. 125.

Hospitalitas propriè exercetur in Hospitio de Enconill, sive de Menaguerri, num. 126.

Hospitis ab hoste differentia apud Romanos, num. 127.

Hospitale generale Valentinum propriè Nosocomium est, num. 128.

Hospitale dicitur ex communi vsu loquendi Hispanorum, locus destinatus ad curandos egrotos, vel languentes, num. 129.

Pauperum egrotantium cura gratissima Deo, num. 130.

Nosocomij Valentini institutio apud nos, num. 131.

Frater Iofredus de Gilabert Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, sanctæ Elimonie opinione clarus, huius pij operis promotor, num. 132.

Laurentius Salon Civis Valentinus, alijs novem Civibus adhibitis, ex proprijs Nosocomium insanorum construxit, num. 133.

Huius Nosocomij principium anno 1409. num. 134.

Tempore huius institutionis regnabat apud nos Dominus Rex Martinus, num. 135.

B. Mariæ de los Desamparados simulachrum non virtute Regij privilegij Alfonsi factum, num. 136.

Anno 1410. mense Octobris non aderat Rex nostræ Coronæ, sed inter regnum, quod incæpit die 31. Maij 1410. & duravit vsque ad 25. Iunij 1412. num. 137.

Simulachri institutio, sive principium prorsus ignoratur, num. 138.

Simulachri ipsius qualitates aliquid supernaturale innuunt, num. 139.

Simulachri communis traditio, num. 140.

Innocentium hospitium quomodo administrabatur, num. 141.

Nosocomij generalis initium, num. 142.

Sententia arbitraris lata anno 1512. num. 143.

Administratio Nosocomij generalis, num. 144.

Nosocomij generalis confirmatio Apostolica, num. 145.

Nosocomij generalis mira dispositio, num. 146.

Lepra laborantes extra Urbem in hospitio Divi Lazari curantur, num. 147.

Nosocomia alia in Vrbe, num. 148.

Domus pœnitentiæ, ad fœminas inhonestæ vitæ conversas recipiendas, sub patronatu Urbis miraculosa constructio, num. 149.

Venerabilis fratris Francisci pueri Iesu promissio de peste Urbem non ingredienda, num. 150.

Domus

Domus hæc sub invocatione Divi Gregorij Magni fundata, duplici receptaculo continetur vno ad approbationem, alio ad Moniales Ordinis S. Augustini ex ipsis fœminis iam probatis, num. 151.

Privilegium 117. Reg. Petri II. de domo pœnitentiæ loquitur, num. 152.

Domus pœnitentiæ institutio iuxta scripta per Escolano, num. 153.

Domus pœnitentiæ non est illa, ex qua fundatum fuit Cœnobium Divi Gregorij, sed Divæ Ursolæ, & sanctarum Virginum, nu. 154.

Privil. 3. Reg. Alfonsi III. loquitur de hac domo, num. 155.

Domus pœnitentiæ ad recipiendas fœminas honestæ conditionis fragilitate deceptas instituta, num. 156.

Domus de les Repenedides ad fœminas questuarias, ad virtutem conversas instituta fuit, num. 157.

Dubium quoddam suscitatur, num. 158.

Voluntas Dei conditionata esse potest, num. 159.

Decretum Dei conditionatum fuit, num. 160.

Conditionis defectus, num. 161.

54 **E**XPLICATA iam superiori sectione potestate, & iurisdictione Iuratorum Urbis, ab ipsis quodammodo representatæ, nunc enodanda veniunt aliqua ex iure patronatus ipsius Urbis defluentia: quarum rerum explicatio licet de materia iurisdictionali omnino non sit, ad rectû regimen illius clarissimè spectat. Hæc tendunt ad opera misericordiz exercenda, ad quæ Urbs velut mater incolarum teneri est compertum; nam in Republica Catholica, vt est nostra, ea ex præcipuis curis esse debent.

55 Primum, & præcipuum, ni fallor, ius patronatus ad Urbem pertinens, est Lycei Valentini, tot laudibus decorandi, ac decorati, tot Provincijs orbis celeberrimi, atque tot viris præclarissimis in omni scientiarum genere peritis præclari. Ipsius origo superficialiter inspecta recens videtur: at antiquitatis arcanis evolutis facilè percipi poterit, ante Græcorum gloriam conceptum, licet multò post ea forma quam nunc obtinet partum. Hispanos primævos sapientiz studiaz abhorrentes habuit, Mariana lib. 1. de reb. Hispaniæ, cap. 6. in princip. ratus historici palmam assecuturum, dum indecorè de cunctis loqueretur. Honos calami non vt triumphus militaris

- ris adornatur, alieni spoliij trophæa erigendo, sed propriæ eruditionis gloria modeste acquisita; nam literaria victoria non
- 37 paritur ex aliena deiectione, sicut ex propria sublimitate. Fabulosos Reges Hispaniz nuncupat omnes à Tubale vsque ad Argantonium, quando tot, tantique viri suis dictis, aliorumque auctoritatibus plusquam probabiliter tradidère, vt ex nostro Iosepho Vincentio del Olmo in *Lithologia cap. 1. dixi cap. 1. S. 1. num. 2.* qui plures id ipsum comprobantes contra placitum Marianæ compilat, quibus addendus Hieronymus Zevallos in *tract. de cognit. per viam violent. par. 1. gloss. 18. num. 13.* & Volaterranus in *Geograph. lib. 2. de Hispanor. gestis.*
- 38 Quoad Philosophiæ, & literarum studia idem dicendum est, nam Ioannes Annius Viterbiensis, ex Beroso in *libel. Xenophontis de æquivocis*, ait: *Quòd autem circa initium Nini fuerint literæ, atque leges non solum Hispanis, verùm etiam Gallis, & Germanis, auctor est Berofus, quem commentaturi in hoc volumine sumus. Is in quinto antiquitatum sic dicit. Anno quinto Nini literis, & legibus Germanos format Thuysongigas, Celtas verò Samotes, & Celtiberos Tubal. Cui argumento est in Betica Vrbs vetustissima, adhuc dicta Tubal, & à posteris Dubal, vt profertur in Pomponio Mela in descriptione Beticæ. Ergo Iberi, Samotei, & Thuysscones patres literarum, & Philosophiæ inveniuntur ante Græcos, plusquam mille annis, vt Aristoteles, & Zenon verè asserunt, & non Græci. Quæ quidem firmat ferè eisdem verbis in comm. lib. 5. antiquitat. Berosi, & de primis tempor. cap. 4.* Cuius quidem Tubalis adventum
- 39 negare non audet Mariana *lib. 1. cap. 1. & 7.* Comprobant præter Berosum, & Annum Iosephus, *Antiquit. lib. 1. cap. 7.* Naucler. in *Chronol. volum. 1. generat. 15.* Divus Isidorus ab eo relatus, Volaterranus *vbi prox.* Divus Hieronym. in *quæst. Hebr. super Genes.* Iacobus Midenderpius *de Academ. orbis, lib. 3. c. de Hispania, S. literas verò,* alijs relatis noster Escolano *lib. 1. histor. Valent. cap. 1.* & eruditus Fr. Francisc. Diago *Annalium Valentia lib. 1. c. 1.* Sagas secum in Hispaniã adduxisse Tubalé, omnes
- 60 ferè Historici superius relati tradūt, qui per Perynzos ingrediendo ex eis vetustissimam urbem Saguntū condidit, quod neque negat Mariana *cap. 7.* Hispani illi Philosophiæ studio vacabant, vt eleganter describit noster eruditissimus Ioan. Ludovicus Vives omni terrarum orbi notus, in *comm. lib. 8. de Civitat.*

- 61 Civitat. Dei S. Augustini cap. 9. ibi: In ea terra antequam auri, argentique venæ reperirentur, & bellasunt perpauca gesta, & multi Philosophici, & populi sanctissimis moribus vixere securi, quietique singuli populi à Magistrata annuo regebantur viris præstantissimis eruditione, & probitate: æquo, & bono transigebantur res, non legum numero: & si scripta aliqua dicuntur, præcipue apud Turdetanos, magna vetustate temporis: lites controversiæque inter Cives prope nullæ. Et omnes, si quæ erant, de æmulatione virtutis, de natura deorum, de ratione naturæ, de moribus probis, eruditi homines statis diebus publicè differebant, ut fœminæ quoque interessent. Ex
- 62 quibus (quantumvis Annij, & Beroli scripta impugnentur) exploratum apparet, in hoc Regno ante Græcos Philosophiam cognitam, & meditatam fuisse. Auctor huius scientiæ Tubal constituitur, qui ex Sagis Urbem Saguntū condidit: in ea studia literarum floruisse concluditur clarè, nam vrbs celeberrima fuit eo tempore, ob quod Sedes literarum in ea figenda erat, & legum, præceptorumque divinorum oraculum. Quo pacto intelligendum arbitror, quod scripserat Escolano lib. 5. histor. cap. 22. num. 3. dum dixit, ante Christum natum Academiam celeberrimam in hac Vrbe adfuisse: nam explicandum est de Saguntina Vrbe, cum Valentia à Rege Romo condita censeatur, qui vigesimus à Tubale fuit.
- 63

- 64 Exterarum gentium adventu Hispanorum tranquillitas debellata fuit, atque Minerva in Palladem translata, literæ, armis cessere, sed nunquam ingenia maxima, quibus à natura dotantur amiserunt. Pace à Romanis parta reviviscere bonæ artes cœperunt (imò inter strepitus belli Quintus Sertorius Gymnasium Hoscæ construxit, ut dicebamus cap. 1. §. 2. num. 6. Ant. August. in lib. de las medallas, & Franciscus de Aínça in lib. histor. Hoscæ 5. cap. 1. don Acatius Ripoll regaliar. cap. 48. num. 15. & seqq.) sed Gottorum, & Agarenorum tyrannide iterum periere, ut testatur Meddenderp.

- 65 vrbē proxim. At Athalaricus Gottorum Rex I. Academias restituit, ut ex Casiodoro lib. 9. epist. 21. tradit Iustus Lipsius in Lovanium lib. 3. cap. 7. ad fin. Demum Hispanica virtute barbarie illa Sarracenorum victa, ad Philosophiæ naturalis eminentiam eos traduxit, ita ut Avicena Sarracenorū Rex Cordubæ

- 66 dubz, libros doctissimos de Medicinz scientia conscripserit, ut meminit, Tiraquellus de Nobilitate cap. 31. num. 142. In eadem Vrbe Cordubensi, quz Agarenorum Regum sedes permanfit, constructa fuit schola celebratissima illius artis, ut testatur Meddenderp. dict. lib. 3. cap. de Hispania ad fin. adeo, ut Reges celebriores illius facultatis Doctores essent. Abder-
- 67 ramanus Rex ita sapientia claruit anno 956. ut Sanctius, cognomento Crassus, Legionis Rex ad ipsum profectus, sanatus ab ipso fuerit, Tiraquel. ibid. num. 147. Mariana de rebus Hispania lib. 8. cap. 7. In astrorum facultate idem evenisse est compertum, ut patet ex libris compilatis per Alboacen Ali, filium Abenragel, Almanzor, & alios, de quibus passim per auctores Astronomiz iudicializ. Plura de literarum antiquitate tradunt Iustus Lipsius in Lovanium dict. lib. 3. cap. 6 cum seqq. Hegin. 2. par. quest. 11. num. 22. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 18. cap. 2. per tot. Christophor. Besoldi politicor. lib. 1. cap. 12. num. 31. & seqq. Meddenderp. de Academijs orbis per tot. Adamus Cotzen politicor. lib. 4. cap. 13. cum seqq. Don Alfons. Escobar (qui pauca, & breviter) de iurisd. Scholasticor. in proem.
- 69 Regno nostro ab infidelium manibus vindicato à Rege invictissimo Iacobo I. statim cura de Theologia sacra edocenda viscera Præfulum, & Canonicorum almæ Sedis commovit: post decem ab expugnatione annos in eadem Sede Cathedra Theologiz instituta, atque dotata fuit, quam moderandam Ordini Prædicatorum ab initio tradiderunt, ut scripsit P. Diago in Chronic. Ordin. Provin. Aragon. lib. 1. cap. 21. & dum memorat lectores ipsius, sanctum Vincentium Ferrer in ea Theologiam publicè docuisse per sexenniū testatur. Hoc enim continuatum fuit vsque ad annum 1444. sed tunc temporis facta fuit constitutio in eadem Sede, per quam cautum reperitur, quòd lectio Theologiz concedatur Canonico eiusdem, dum idoneus adsit, vel Beneficiato habili, ut apparet ex constit. fol. 87. quz memorantur ab Escolano d. lib. 5. cap. 22. num. 4. at ab anno 1408. ex eiusdem D. Vincentij Ferrarij consilio Urbis Rectores de instituenda publica Academia tractarunt, & anno 1411. opus agresi fuerunt, sed nequaquam confirmata fuit vsq; ad tempora Alexandri VI. Pont. qui cum bulla dat. Romæ 10. Kal. Februarij 1500. Academiã publicã cõstituit illam

illam scholā ab Urbis Rectoribus erectā, & Ferdināndus II. idiplum confirmavit, vt constat *ex privil. 20. cū daob. seqq. eiusd. Reg.* quorū duo priores cōtinent bullas illius summi Pōtificis erectionis, & conservationis, concedendo omnia privilegia indulta Academijs Parisiensi, Lovaniensi, & Salmanticensi, quod non ad iurisdictionem Rectoris extensum vnquam fuit, nam Ordinarius Ecclesiasticus cognoscit de Clericis, atque Iudices laici de laicis. Meminit de hac confirmatione Escolano *dist. cap. 22. num. 5.* licet eam perperam ponat anno 1490.

- 7 2 Huius Gymnasij protectorem destinatum à summo Antistite fuisse Capitulum almæ Sedis, testatur idem Escolano *num. 6* sed fallitur, nam in bulla minimè reperitur similis dispositio: in ea enim Cancellarius Academiz nominatur Præsul Valentinus (de cuius officio latè per Don Alfonso de Escobar *de iurisdiction. Scholasticor. cap. 30. per tot.* & Rectori conceditur facultas faciendi statuta vocatis aliquibus Canonicis ex literatis Ecclesiæ, ex quo minimè etiam resultat protectionis destinatio, aut patronatus ius ad favorem Capituli. In bulla conservatoria contenta in dicto privilegio 21. Conservatores eliguntur Archidiaconus, Decanus, & Præcentor eiusdem Sedis, qui si Canonicatum non obtinent, non sunt de Capitulo, & sic nec adhuc protectio per viam conservatoriz tributa Capitulo fuit. Ex ipsis Bullis, & privilegio Regio clarissimè apparet, Academiam constructam fuisse impensis publicis Urbis, atque per ipsius Rectores, sibi que concessione factam, & sic ius patronatus ad Urbem spectare clarissimè, *Cap. filijs 16. quest. 7. Cap. nobis de iur. patronat. Tridentin. sess. 25. cap. 9. de reformat. cum pluribus congestis per Barbosa in collectan. ad hos textus, Pater Sanchez consilior. moralium, cap. 3. dub. 48. num. 3.* pluribus
- 7 3
- 7 4
- 7 5
- 7 6 Loterius *de re beneficiar. lib. 2. quest. 7. num. 4.* qui alios laudat: quare per Iuratos, Rationalem, Syndicum, quatuor Urbis Advocatos ordinarios, atque Secretarium ipsius administratur quoad omnia, vt scripsit Pater Mandariaga *de Senat. & Princip. cap. 4. §. Tiene esta Univerfidad*, dempta constitutionum promulgatione, nam ipsi cū Rectore, Cancellario, duobusque Canonicis ex literatis, qui omnes claustrum quoad
- 7 7

fitas postulat, de quo latè per Don Alfonf. de Escobar *vbi supra cap. 23. per tot.* & hoc in casu ita ipsis concessum est, vt solum causa recursus superiori Regio reservetur, vt ex *cap. 264. actor. Brach. Regal. anni 1626.* alibi dixi: in rebus verò exiguis vni ex Iuratis committitur administratio Academia, vt P. Mandariaga *vbi prox.* dixit.

78 Huius inclyræ Academix filij fœlicissimi plurimi fuere conspicui viri in omnium scientiarum genere, quorum non paucos referunt Escolano *dict. lib. 5. cap. 23.* & dominus Morlà *in proæm. empor.* & vt Iosephus del Olmo tradit *in Litholog. cap. 18. ad fin.* Hieronymus Martinez de la Vega Nosocomij generalis Vicarius perpetuus, Poeta celebris, Theologus consummatus, atque bibliotheca eximie curiositatis, & copix insignis, omnium Valentinorum doctrina præstantium elogia compilat. Sanctus Antoninus de Florentia *in Chronic. lib. 3. tit. 23. cap. 4.* scripsit sanctum Dominicum Patriarcham in hac Vrbe liberalibus artibus operam navasse, his verbis: *Puerilibus autem annis innocenter transcursis missus est Valentiam, vt sibi liberalium artium compararet studij exercitatione peritiam: ibi enim tunc temporis florebat studium, tam multitudine numerosa scholarium, quàm studiosa perfectione Doctorum. Quæ confirmantur ex traditis per Volaterranum in anthropologia lib. 1. de Dominico, & eius Ordine. & Meddenderp. dict. lib. 3. cap. de Hispania, s. Valentina.*

80 Noster Gaspar Escolano, sancti Antonini auctoritate minimè visa, Volaterrani traditionem impugnat *dict. cap. 22. num. 4.* eo quòd Divus Dominicus decessit anno 1221. & sic antequam Valentia à faucibus Agarenorum eriperetur, nam hoc subsecutum fuit anno 1238. vt *cap. 1. §. 1.* dixi, & asserit hoc lapsui typorum tribuendum, eo quòd suo iudicio Palentiz dicere debuit, non Valentiz, sicque lapsus in vna tantum litera consistit. Sed hoc aperte convincitur ex auctoritate Divi Antonini, cui lapsum etiam tribuere turpissimum esset, aientis, puerilibus annis innocenter transversis Valentiam missum fuisse: divus enim Dominicus natus fuit, teste Baronio *tom. 12. Annal. anno 1170.* sicque ab anno 1180. vt plurimum vsque ad annum 1190. mittendus erat Valentiam, vel Palentiam, sed Academia Palentina

8 2 tina non fuit constructa vsque ad annum 1209. per Alfonso IX. vt Mariana testatur *lib. 11. cap. 22. ad finem*, quo tempore iam fundaverat Ordinem Prædicatorum, nam ab anno 1203. de ea fundanda tractaverat, vt in Chronica ipsius Ordinis, quæ habetur inter constitutiones eiusdem, editas Romæ anno 1566. clarè dicitur, & auctoritate Pontificia accedente fundata fuit anno eodem 1209. vt Turlelinus *in epit. historiar. lib. 8. ad fin.* tradit, seu veriùs anno 1205. vt pluribus eiusdem Ordinis historicis probat Barbof. *in collect. decis. Apostolicar. 372. num. 2.* igitur impossibile est, quòd ad Academiam Palentinam missus fuisset: sicut pariter, quòd de ea loquuti fuissent præfati auctores.

8 3 Quid ergo dicendum? nam anceps quæstio, & difficilis est. Sed ego lapsum non inducerem, nec sine necessitate, ac tam debili fundamento, cuius inverisimilitudo facilè comprobata manet, charissimæ patriæ gloriam negarem resultantem ex instructione istius magni Patriarchæ, vndique celeberrimi: & licet vrgeat difficultas eo quòd Sarracenorum tempore minimè mittendus videbatur ad Urbem per ipsos dominatam, de qua non legitur Scholam tunc temporis constructam fuisse (omissa additione Volaterrani, & Midenderpij, qui non tantum de liberalibus artibus, sed de Theologia loquuti fuere, & retenta traditione Divi Antonini, qui de Philosophia tantum loquitur) ad hanc discendum
8 4 impossibile non est Valentiam missum fuisse, Christiani enim tunc temporis commercium cum Agarenis habere solebant, vt passim in historijs reperitur, & inter ipsos Sarracenos Philosophiæ, & Physicæ studium magnopere florebat, vt dixi *num. 66. & seqq.* & verisimilius est, quòd ita se habeat, quàm quòd Doctores prædicti commentitiè Valentiam missum assererent, aut Palentiam antequam Schola erigeretur. Sed quòd certius puto est, quòd cum certum sit ex Midenderpio, Escolano, & alijs superius relatis, *vbi proxim.* Hieronymo Prateyo *de Monasterijs pag. 14.* Besoldi *diët. cap. 12. num. 31. vers. 2.* & signanter P. Adamo Cotzen *politicor. diët. lib. 4. cap. 14. §. 3. & 4. ad fin.* Monasteria fuisse sola literarum domicilia vsque ad annum 1200. (nec dissentit Petrus Gregor. Tolos. *diët. lib. 18. cap. 6. num. 5. & 6.*) cum in Valentina Vrbe remansisset Cœnobium

- nobium Monachorum sancti Basilij, sub invocatione sacro-
 sancti Sepulchri Domini nostri Iesu Christi, vt ex Marmol.
 & Beuter, probant Escolano *lib. 2. cap. 15. num. 8.* P. Diago *lib.*
6. Annal. cap. 3. ad fin. cuius Ecclesia hodie titulo Parrochia-
 li conservatur sub invocatione Divi Bartholomæi, & in ea Se-
 pulchri simulachrum vetustissimum plurimis gratijs, & in-
 § 7
 dulgentijs á summis Antistibus ditatum, remanserunt etiam
 Monachi ad instruendos fideles Mixtiarabes nuncupatos;
 vsque dum Vrbs fuit á Iacobo Rege recuperata, & postea per
 plures annos ipsam ædem coluerunt, ita vt quarto post ex-
 pugnationem erecta fuit in Parrochialem Ecclesiam anno
 1242. & Prior illius Cœnobij erat Rector, & assignati fue-
 runt illi Parrochiani, & districtus, & hodie permanent plu-
 ra beneficia, quæ tempore institutionis fuerunt regularium
 Clericorum, sive ab ipsis Monachis possessa, sed postea tem-
 § 8
 pore labente fuerunt cum Ecclesia ipsa secularizata: verisi-
 mile enim est ad hoc Cœnobium missum fuisse Beatum Do-
 minicum, vt liberales artes perdisceret, sicut Sanctus Anto-
 ninus scribit, cuius auctoritas magni momenti mihi, & om-
 nibus est, signanter animadverso, quòd cum sit ex ipso Ordine
 § 9
 Prædicatorum, & ex primitivis filijs eiusdem Divi Domi-
 nici, credendum est in rebus proprijs instructum fuisse suffi-
 cienter, & scripsisse magno cum fundamento, quod sufficit
 ad hoc, vt in rebus illius ævi antiqui, quarum memoriam ex-
 actam non habemus, standum sit dictis sanctissimi viri Anto-
 nini, & aliorum qui id ipsum firmarunt. Accedat his quædam
 propria consideratio, Divus Dominicus missus in mundum
 fuit, vt Fidem Catholicam tueretur, sancti nunquam ingrati
 evadunt; illius Ordini debetur prima Theologiz institutio in
 Vrbe, vt dixi *num. 69.* Sancti Vincentij eius filij consilio nostra
 Academia instituta fuit: id enim debemus gratitudini ipsius,
 nam cum in hac Vrbe literas perdidicisset, manifestè demon-
 stravit memoriam impetrando à Deo optimo; & maximo;
 quòd medijs filijs ipsius literarum studia in Vrbe suscitarentur.
 Quod dictū sit sub correctione S. Matris Ecclesiz, quæ in
 lectionibus officij eiusdem, Palentiam missum esse recitat.
 § 10
 Academia nostra sic condita, & efformata in omni sciencia-
 rum genere ab initio claruit, vt testantur Possevinus in *Bi-*
bliotheca selecta. Matamoros in *lib. viior. Doctor. Hispan. Mi-*
 dena

denderp. de Acad. Orbis, lib. 3. c. de Hispania, s. Valentina, Camillus Borrell. de præstant. Reg. Cathol. cap. 40. Adamus Cotzen politicor. dict. lib. 4. cap. 3. s. 5. Escolan. dict. lib. 5. cap. 22. num. 6. & cap. 23. per tot. P. Mandariaga de Senat. & Prin. dict. cap. 4. Sed quod amplius Academiam nostram illustravit, fuit Præpositurarum erectio, dum annexæ creatæ fuerunt totidē Cathedris: quæ quia scitu digna, tradenda sunt.

- 91 Ab initio duodecim Præposituræ fuerunt in alma Sede, quarum vnaquæque de proventibus ipsius per mensem sibi destinatum curabat, vt ex libro constitutionum almæ Sedis apparet. Sed vndecim Præposituris supressis auctoritate Pontificia, & illarum proventibus Capitulo applicatis, tēpore quo Ecclesiam nostram gubernabat Beatus Thomas à Villanova, Præpositura mensis Februarij sola remansit. Hanc summus Pontifex Sixtus V. cum bulla dat. Romæ apud S. Petrum 3. Kalendas Novembris anni 1585. (quæ habetur apud Labertium Cherubin. tom. 2. Bullarij pag. 498. supressa etiam fuit, & eius proventus applicati Academix Valentinx, concessio iure patronatus vrbicanis Rectoribus, hoc pacto quod
- 92 decem & octo Præposituræ in alma Sede de novo creatæ fuerunt, vt Doctores per concursum prævio riguroso. examine eas obtinentes totidem Cathedras in eadem Academia moderarentur, sex ad vnam quamque facultatem, nempe Theologiam, & Iura Pontificium, & Cæsareum. Hæc & cætera ad materiam pertinentia compilavit eruditè Silvius Cipres de
- 93 Povar in tract. de orig. & progres. Præposit. edit. Romæ anno 1641. Solvam ne anagrammatis arcanum, vt nostrates percipiant minimè, nam vt dixit Poeta.
- 94

Sic opus auctorem, prædicat auctor opus.

Pro exteris liceat, Illustrissimus Don Ludovicus Crespì, & Borja, olim Præpositus, S. Theologix Primarius Professor, ac Muriveteris Archidiaconus dignissimus, nūc verò Episcopus Orcelensis meritisissimus, auctor est, cuius doctrina, nobilitas, atque morum integritas per se notæ sunt: scripta enim ipsius proferunt, quod modestia silere cupit: at pia illius devotio, fervens ipsius affectus immaculatæ Conceptionis Dei-paræ silentium dimisit, tractatum doctissimum de proximitate definitionis edendo anno 1653. Quod ad doctrinam spectat

ſpectat; ex his colligi poteſt: quod ad virtutem, ex inſtitutione Congregationis Divi Philippi Nerij, theſauro ab ipſo à Curia Romana ad noſtram Urbem advecto, vt mores Valentinorum corrigerentur; qui qualiter obtentus ſit, fama ipſa perſonat.

95 Sed ad inſtitutum redeamus. Noviter ex conceſſione Innocentij Decimi cum bulla diei 29. Ianuarij 1650. decem & octo Præpoſituræ ad decem redactæ ſunt, quinque ad ſacram Theologiam edocendam, & quinque ad iura prædicta profutenda. Hæc obtinent viri graviffimi, quorum nomina, vt in albo ſcribantur, tradere non abs re erit.

96 *Doct̃or Hieronymus Tyllies Præpoſitus antiquior ſacræ Paginae, Expoſitor Primarius.*

Doct̃or Ioſephus Verge, ſacræ Theologiæ Scholaſticæ profeſſor Primarius.

Doct̃or Melchior Fuſter (qui de voluntate Dei tractatū illum doctiſſimum prælo tradidit) ſacræ Theologiæ Veſpertinus profeſſor.

Doct̃or Viſtorianus de Balda, R. Archiepiſcopi Tarraconenſis Vicarius generalis, ſacrorum Canonum Primarius profeſſor.

Doct̃or Mathias Morla, Primarius Iuris Cæſarei profeſſor.

Doct̃or Ioannes Hieronymus de Iranzo (qui de proteſtationibus tractatum eruditum elaboratum habet, vt typis mandetur) Iuris civilis Veſpertinus profeſſor.

Doct̃or Ioſephus Avellà Legum Primarius profeſſor.

Doct̃or Euſebius Falco, Iuris Canonici Veſpertinus profeſſor.

Doct̃or Antonius Bonaventura Guerau Presbyter Oratorij Divi Philippi Nerij, Veſpertinus ſacræ Scripturæ interpres.

Doct̃or Chryſoſtomus Royo, & Caſtelvi, ſacræ Theologiæ Veſpertinus profeſſor.

97 Hi, vt dixi, habent annexam Cathedrã Præbendis, ſive Præpoſituris alme Sedis, quæ ad inſtar dignitatum reputantur: vtuntur enim habitu Canonicali, & in omnibus (demptis actis capitularibus) præminentia Canonicis coquantur; & noviter diffinitum eſt, ex decreto S. Congregationis Cardinalium, diei 1. Aprilis 1651. quod nominari poſſint Iudices ſynodales, quod ex Tridentino ſeſſ. 25. cap. 10. de reform. cum

cum traditis per Barbosam *in collect. ibid.* solis obtinentibus dignitatem concessum est. Cedant hæc aliquantulum infelicem, sed deploratam valde recordationem charissimi fratris Doctoris Hermenegildi Matheu & Sanz, qui anno 24. ætatis Parrochiam Villanovæ Castillionis per concursum obtinuit, & anno 25. ad Præposituram sacræ Paginæ Vespertinæ Cathedræ annexam ingenti plausu fuit promotus, huius literatissimi cœtus conscriptione condecoratus: sed ah! morbo epidemiali præventus in eadem Villa ad æthera volavit die 21. Iunii anni 1648.

98 Præter Præpositos sunt in Academia nostra earundem scientiarum aliz plures Cathedræ institutz, Medicinz etiam, cuius artis professores toto orbe celeberrimi sunt, Philosophiz, tam moralis, quàm naturalis, & rationalis, vt minimè ab alijs superari possint, quas viri doctissimi moderatur. Rethoricæ, Prosodiz, Grammaticæ institutz classes, linguarum etiam Hebraicæ, & Græcæ Præceptores, Lulianæ artis Mathematicarum Magistri eruditi, cuius rei testimonia proferrunt consummatissimi viri, quorum scripta nota vbique sunt.

99 Rector ipsius Gymnasij ad triennium ex Canonicis, vel Dignitatibus eiusdè almæ Sedis depromitur per eosdem Urbis officiales, qui etiã ab ipsis removeri potest causa legitima extãte, vt fuit declaratũ R. rescripto *diei 6. Febr. 1596.* de cuius officij institutione, amplitudine, & potestate scribunt Lipsius *in Lovanium d. lib. 3. c. 3.* Christophorus Besold. *politicor. d. lib. 1. c. 12. n. 33.* Meddenderp. *d. lib. 3. c. de Rectore,* plures, & plura per Don Alfons. de Escobar *cap. 1. & seqq. & c. 6. per tot.* De privilegijs verò Academicorum Doctorũ ante Scholarium præter Meddenderpium *in dict. tract. Rebusus in tract. de privileg. scholasticor. per tot.* Petr. Gregor. Tolos. *dict. lib. 18. cap. 7.* Tiraquel *de Nobilit. cap. 5. per tot. & cap. 6. num. 49.* Besold. *dict. cap. 12. num. 31. & seqq.* Adamus Cotzen *dict. lib. 4. politic. cap. 14. & 15.* Don Ioan. Solorçano *de iur. Indiar. lib. 3. cap. 14. num. 25. tom. 2.* Don Francisc. Amaya *in l. fin. cap. 1. num. 44. cum seqq. C. de Decurion. lib. 10. & in l. vnic. num. 29. C. de Athleticis, eod. lib. 10.* Parlor. *rerum quotid. cap. 3. §. 1. num. 24. lib. 1. & in quæst. 14. per tot.* P. Fragofo *de Repub. lib. 3. disput. 6. §. 8. n. 150. & Don Alfonsus Escobar in d. tract. per tot. præcipuè c. 32. & seqq.* qui plures alios laudant. Sed

- 102 Sed antequam ab his discedamus, quatuor proponenda sunt, tanquam simpliciter necessaria, ad rectum Universitatis statum spectantia, quae quidem ad optimam Reipublicae normam valde conducunt. Primum est, quod honorum collatio indignis minimè concedi debet, nec potest; praemia enim virtutis sunt, sicque sine virtute minimè conferri possunt: honores enim non merentibus concessi vilescunt; sordescunt enim Doctorum insignia, dum ignavo, vel incio tribuuntur: nam si benè perpendatur, haec non sunt honores, sed honorum insignia, quod docuerat Seneca lib. 1. de beneficijs, ibi: *Imperator aliquando torquibus, murali, & civica donat, quid habet per se corona pretiosum, quid fasces, quid Tribunal, quid currus? nihil horum honor est, sed honoris insigne.* Si enim virtus literaria honorem parit, & hic infulis doctoratus designandus est ad instar Athletarum, ut pluribus relatis probat Don Francisc. Amaya in in dict. l. vnic. num. 29. ignorantibus semel concessis vitium virtutis speciem inducet, ac per consequens virtuti specimen vitij remanebit, cum contrariorum eadem sit ratio, quod bene perpendit Petr. Gregor. Tolos. dict. lib. 18. cap. 9. num. 6. & seqq. Divus Augustus fuit, cui debetur graduum origo, eo quod approbationem peritiz introduxit, l. 2. §. post hunc 47. vers. *Primus Divus Augustus*, & ibi Zacius, ff. de origin. iur. Meddenderpius de Academ. lib. 1. cap. 7. Besold. dict. cap. 12. num. 40. 2. creatio enim Doctorum de regalibus est, Ripoll de regal. cap. 48. num. 8. attamen bullati Doctores nequaquam veri Doctores reputantur, nec eorum praerogativis fruuntur, imò satyricè de eis loquendo Menander carmina haec refert lepi-
dissima.

Doctorem te bulla creat, tibi bulla decors est.

Bulla tibi vires, bulla parit titulos.

Sed cave ne bulla minus te fortè perennet.

Bulla homo es, & Doctor bulla, quid ergo tumes?

- 107 Dum enim indigne Doctoratus, aut Magistratus, vel licentia conferuntur, & Academicorum, & bullatorum species confunduntur, atque Reipublicae status plenè subvertitur, sacrae Theologiae Doctoribus, aut Magistris salus animarum concreditur. Legum, sive Canonum peritis, Reipublicae spiritualis, aut temporalis cura, Medicinae professoribus sanitas

COR.

corporis, atque vita temporalis commendatur, insignibus
 cuiusvis ignorantia, aut notabiliter insufficienti concessis, qua-
 108 tum Respublica lædatur, nemo est qui nesciat: nam Ecclesia
 & Respublica decipiuntur, designatum cernentes, ut erudi-
 tum, quem inhabilem supponimus, & sic in re magni momen-
 ti detrimentum infertur, quod præfert speciem falsitatis, &
 peccatum lethale est, bene Cotzen *dict. cap. 16. §. 10.* (qui ac-
 curatè §. 5. ex Nicolao Trigantio rigorosam Sinentium exami-
 nationem quoad peritos graduandos describit) Meddender-
 pius *dict. lib. 1. cap. 7. P. Sanchez consil. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 57.*
 num. 1. & *seqq.* & Meddenderpius addit, quod scholasticus
 109 indignus insignia doctoralia petens peccat mortaliter, ex Cle-
 ment. 2. de Magist. gloss. *ibid. in verb. honores*, Perez in l. 1. tit. 16.
 lib. 2. ordin. Azevedo in l. 2. num. 7. tit. 9. lib. 3. recopilationis Bo-
 badilla in politic. lib. 1. cap. 3. num. 70. Barbol. in collect. *dict. cle-*
clement. num. 4. Quanto igitur magis conferentes gradum ina-
 digno? Hæc regula explicari solet, casu quo spes appareat,
 110 quod post promotionem sit maius studium adhibiturus, ut
 gradu, & nomine suo dignus evadat, ut ex Rebuf. Medden-
 derp. tradit *dict. cap. 7.* sed hoc intelligendum est, quando spes
 evidens est, ut ipsi testantur: in eo enim qui ingenus mentis,
 atque bonæ indolis est, practicabilem credo hanc declaratio-
 nem, sed in aliquibus ingenij obtusi, vel malis moribus imbu-
 tis, ac ab studio literarum remotis valde dubitarem, quia spes
 difficilis apparet, nec ad hoc arbitrium est extendum per fa-
 cultatum censores.

111 De Magistris artium Pater Sanchez *dict. dub. 57. num. 6.*
 excusat conferentes à peccato mortali, si gradus insignia im-
 peritis concedant, eo quod nulla Reipublicæ pars illis com-
 mittitur. Sed contrarium tenet Cotzen *dict. cap. 16. §. 13.* his
 elegantissimis verbis: *Quid verò de Magistris artium, & bacca-*
laureis? Non desunt qui indignos à peccato mortali excusent, sive gra-
dum imperiti suscipiant, sive conferant. Nulla enim Reipublicæ pars
illis committitur, quamvis igitur stolones togatos, epomide, pilo, annulo
adornent, neminem tamen fallunt, quia rebus non admoventur. Ego
contra sentio, indignos baccalaureatus, aut Magisterij Philosophici
insignibus ornare, peccatum esse mortale. Primo quidem ob iuramen-
tum, quo multis in Academicis examinatores adiguntur, ut promittant
 indig

indignos non admissuros; itaque fundatores, & Academiae, quae iuramentum postulant, rem gravem esse censent: hinc consequitur, ut etiam illi, qui quamvis iniurandum non dixerint, promissione tamen fidelitatis tenentur, ut in re gravi publicum testimonium falsum sine gravi peccato dare non possint. Deinde, multa etiam Magistris artium committi solent, disputandi, docendi, examinandi alios, promovendique potestas; quae ubi imperitis collata fuere, necesse est studia illa, quae Republicae sunt necessaria, capere magna detrimenta, quae cum maiora sint, quam pecuniarum damna, hinc quoque crimen cernitur. Prosequitur plura alia tradendo ad rem mira. Apud nostrae Academiae Censores minimè monitio haec necessaria erit: sed si memoria non deficit, in nulla ex facultatibus auditum habeo, quod semel facto deposito aliquis sine gradus insigni demittatur omnino, quod & perpenderit Borrellus de Magistrat. lib. 1. cap. 8. n. 97. quod aliquando collatio suspendatur, bene, sed omnino denegetur, nequaquam. Quod non tantum in hac, sed in alijs evenisse est compertum. Dilemma ex hoc insurgit, nempe: aut numos aptitudinem denotare deponentis, aut aliquando indigno gradum collatum, nam non omnes deponentes digni sunt: hoc difficile est, at illud impossibile.

- ¶ 13 Secundum est, quod nequaquam expedit, quod professores, Cathedras per substitutos moderentur. Authent. ut null. iudic. in princ. novel. 134. & novel. 128. Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 20. num. 34. Menoch. de praesumption. lib. 2. praesumpt. 22. Mastril. de Magistrat. lib. 1. cap. 29. Giurba consil. 36. ex num. 1. Don Francisc. Amaya in l. 6. num. 1. & seqq. C. de Decur. lib. 10. Quod licet in genere de quocunque officio firmatum per ipsos Doctores reperiatur, ratio dispositionis quoad Cathedras amplius urget, nam ad eas censetur electa industria, & aptitudo personarum, ex Vulgata l. inter artifices 31. ff. de solut. c. final. S. his autem cum seqq. de offic. & potestat. iud. delegat. quae suppleri non possunt per substitutos, l. vnic. S. ne autem 9. vers. sin vere talis, C. de caduc. tollend. Amaya ibid. num. 2. cum seqq. Hoc in Cathedraticis a fortiori procedit, nam pluribus laboribus, vigilijs, & studijs probati admittuntur ad Cathedras moderandas, ut ipse Amaya significat in l. fin. cap. 1. num. 44. C. eod. tit. & quamquam num. 25. dist. l. 60. limitet quoad generalem substi-

substitutionem respectu Cathedra-
 rarò eam substitutionem admittendam arbitror, cum ingen-
 tia mala ex lectione substitutorum oriantur, vt experientia
 comprobante aspiciamus, ob defectum sufficientiæ; quæ la-
 te perpenduntur per Petrum Rebufum *in tract. nominat. quæst.*
 21. num. 12. In nostra Academia contra expressum illius sta-
 tutum non semel toleratur, quod neque ipsis Cathedrati-
 cis, neque Urbis officialibus licitum videtur; istis, nam sti-
 pendia destinata tribuere non possunt ad nutum illi, qui non
 116 legit iuxta statutorum, & consuetudinis fines, & quatenus
 concedunt in re gravi, peccare non est dubium: illis verò,
 quia sine necessitate vrgentissima non possunt, & si possint
 tenentur substituere eum qui æqualis idoneitatis sit, similis-
 que conditionis, l. 1. *vers. quod si, C. de præpos. agent. in reb. ibi:*
 117 *Quod si morbo, vel ætatis senio capti per se memorati officij curam*
subire nequiverint, per substitutum cartularium eiusdem scrinij ido-
neum, & tam moribus optimis præditum, quàm scientiam, peri-
tiamque rerum habentem, electione sua, suarumque periculum fa-
cultatum præfatum munus implere præcipimus. Pluribus Ama-
 ya ubi proximè num. 36. & seqq. Quamquam enim eiusdem
 conditionis, & idoneitatis Cathedratici substitutos quærant,
 est ne facile sine stipendio tales invenire? Quas qualitates
 habere debeant, tradunt Petrus Gregorius Tolosan. *dict. lib.*
 18. *cap. 2. per tot.* Don Alfons. Escobar *cap. 5. & 6.* & alibi
 passim. Sapientibus pauca: perpendat equidem unusquisque,
 quid ad se facere spectet, ne in damnum Reipublicæ sub-
 stitutio aliquando convertatur, vel constitutioni Academicæ
 fraus fiat, causam ad substituendum affectando.

118 Tertiū est, quòd factiones, discordiæ, iurgia, & controver-
 siz inter Academicos professores omnino vitentur. Academia
 enim est species quodammodo Reipublicæ, ob quod Univer-
 sitas appellatur (licet impropriè, vt Doctores superius allegati
 probant) discordiæ enim sunt præcipua subvertendæ Reipubli-
 cæ causa. Bene Prudentius de concordiz, & discordiz pugna.

——— *scissura domestica turbat.*

Dum populi, titubatque foris, quod desidet intus.

Ergo cavete viri, ne sit sententia discors

Sensibus in vestris. ———

Pluribus Iacobus Simancas *de Repub. lib. 5. cap. 16.* Besold: *politicor. lib. 5. cap. 16.* Cotzen *politicor. lib. 9. cap. 20.* puerile valde videtur inter gravissimos viros ratione diversitatis sententiarum discordias fovere. Ex Academia, ex aulis, ovilia fiunt, dum non servata disciplina balare assuescunt, ut dixerat Lipsius *in satyra Menippea*, sed aliqui his non contenti ad convivia rem transferunt, quod improbitatis probationem continet, nam laudes improborum convivia sunt, ut ex Plauto, & alijs probat idem Lipsius *criticor. lib. 3. epistol. 17.*

119 Quartum, & ultimum sit, quod virtus in Academia colatur: nam in Gymnasijs sepe magis animus corrumpitur vitijs, quam mens excolitur literis, bene Besold. *dict. lib. 1. cap. 12. num. 31. vers. 5.* Juventus enim in Lyceo instruenda est, hæc à voluptatibus omnino arcenda, Iuvenal. *satyr. 14.*

120 Nil dictu fœdum, visuque hæc limina tangat,
Intraque puer est, procul hinc, procul inde puella.

Nam ut Titus Livius dixit *decad. 3. lib. 6.* *Ea etate non est, tam ab hostibus armatis periculi, quantum à circumfusis voluptatibus.*

121 Prosequitur Ioann. ab Affelen *in libel. vir politicus.* Nostram Academiam huic periculo expositam maximopere intueor; provideant itaque Magistratus, ad quos pertinet ne quid lasciviz ad confinia Lycei accedat, nam cum adolescentes sine pudore alios vivere cernunt, se posse similiter vivere suadent,

122 optimè Lactantius Firmianus *lib. 4. de ver. cult. cap. 20. ibi:* *Quid iuvenes faciant, cum hoc & fieri sine pudore, & spectari cernunt? Admonentur ubique quid facere possint, & inflammantur libidine quæ aspectu maximè concitatur.* Fœminæ quæstuariz, vel inhonestæ omnino à regione Gymnasij arceantur, aleatorum receptacula exterminentur, & si fieri posset, spectaculorum scenicorum domus ad aliam Urbis partem longinquā ab Studio generali transferatur, nam ut dixit Aristotel. *lib. 7. politicor. cap. 2.* *Iuniores, neque iamborum, neque tragediarum spectatores esse sinant.* Eleganter Lactantius *dict. cap. 20.* Cætera qui cupit, ad rem, adeat Episcopum, Simancas *de Repub. lib. 9. cap. 26.* Besold. *dict. cap. 12. num. 31. vers. 5.* Cotzen *dict. lib. 4. cap. 13. cum seqq.* latè Petr. Gregor. *de Repub. lib. 15. cap. 1. & seqq.*

Per.

- 124 Pertinet etiam ad Urbem ius patronatus Nosocomij generalis, cuius institutio vetusta, constructio mira, regimen prudens, atque rerum omnium dispositio admirabilis est. Quantum apud omnes hospitalitatis virtus commendetur, ex sacra pagina clarè percipitur, omnibus patet, ac plura congestit Doctor Laureanus Martinez de la Vega in *discurso edito*
- 125 *Valentia anno 1652. artic. 1. pro nostro Nosocomio generali.* Sed ad rem minimè, nam ea spectant ad rigorosam, & propriam hospitalitatem, quæ consistit in advenarum, & peregrinorum susceptione, pauperumque vagantium refectione, quæ non exercentur in Nosocomio generali, quod institutum fuit ad ægrotos suscipiendos, sanandos, & alendos.
- 126 At ea exercentur in hospitio apud nos nuncupato olim de *Encomill*, nunc de *Menaguerra*: ad hoc enim institutus fuit Ordo Divi Ioannis Hospitalis Hierosolymitani, de quo factè per *Barbosam in collect. decis. Apostolicar. 314. & seqq.* de quibus latè *Pater Marquez in Governatore Christiano lib. 1. cap. 28. §. 2. ad medium.* Ab hospite enim hospitale derivatur: hospes enim teste *Tito Probo de prænominibus: Est prænomen in eo, qui peregre apud hospitem natus erat.* Romani enim hostes à principio advenas nuncupabant, *Cicer. 1. de offic. ibi Hostis enim apud maiores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus.* Sed postea quos perduelles veteres appellabant, hostes vocati fuerunt, *l. quos nos 234. ff. de verbor. signific. l. hostes 24. ff. de capt. & postlim. revers.* Hospitia autem loca, in quibus hospites recipiebantur, *l. 3. §. eos milites 13. ff. de munerib. & honor. hospites vetò qui recipiebantur, l. ultim. §. ultim. ff. eod.* quæ quo pacto adaptari possint hospitali nostro, quod ad curandos insanos, languentes, ægrotos, & pueros recenternatos expositos alendos institutum fuit, clarè percipitur, nam ex parte curationis languentium proprium nomen est Nosocomium, ex parte verò infantiam recentium expositorum *Berphotrophium, l. illud quod 16. C. de sacrosanct. Eccles. Petro Gregor. Tolosano. syntagm. lib. 15. cap. 28. num. 15. & de Republica lib. 13. cap. 2. num. 7. Guido Pancirol. in thesaur. variar. lection. lib. 2. cap. 171. Barbosa in collect. ad textum in dict. l. illud quod 16. num. 6. & 10.* Pro hac virtute fovenda institutus fuit Ordo Divi Ioannis Dei, ut tradunt relati per eundem

- eundem Barboſa *collectan. Apoſtol. 385. per tot.* Diverſa inter ſe ſunt opera miſericordiz hoſpitandi peregrinos, atque zgrotoſ medendi, vt notum eſt; ſicque omnino hzc inter ſe diſtincta. Et quamvis ex communi uſu loquendi Hiſpanorum genericè hoſpitalia dicantur quæcumque domus ad ſuſcipiendos pauperes deſtinatz, ſive hi peregrini ſint, ſive zgroti, ſive in ea alendi ſint, ſive curandi, tamen quoad ſe omnino diſtincta ſunt, & quæ à Doctõribus de hoc dictum eſt, illi adaptari nequaquam debet, præſertim cum ſeparato domicilio de hiſ apud nos curetur. Quàm grata ſit Deo pauperum zgrotoſ curam, docet erudite Titelmanus in *Aub. Mirei elog. Belgar. fol. 83. ſequitur*, & refert *Beloldi politicorum dict. lib. 2. cap. 4. num. 43. verſ. 1. tractant plures* relati per Don Ioannem Solorgano *de iure Indiarum lib. 3. cap. 3. num. 62. tom. 2. conducuntque non parum ad huius virtutis commendationem tradita per Bobadillam in politica lib. 2. cap. 18. num. 203. ad fin. Patrem Velafquez de optimo Princip. lib. 4. ad not. moral. 20. num. 6. & ſeqq.*
- ¶ 31 Iſtius Noſocomij erectio narratur ab Eſcolano *lib. 5. hiſtor. Valent. cap. 22.* Epilcopo Don Fr. Francisco Boil in *Hiſtoria domus Deipara ſub invocatione del Puig, cap. 18.* Præpoſito Morlà in *allegatione pro Sindico, & Rectore Parrochialis Divi Martini in Vicarium, & Sindicum Noſocomij, num. 39.* & dicto Doctõre Laureano Martinez *artic. 2. & 3. variè.* Sed quod verum eſt ita ſe habet. Anno ſalutis humani generis 1409. Dominica Quadrageſimæ concionem peragebat in alma Sede Valentina venerabilis, ac religioſiſſimus Pater frater Ioannès Gilabertus Iofre (nobilis eſt hzc familia) Ordinis Beatz Mariz de Mercede, ſocius in prædicatione verbi Dei, ſancti Vincentij Ferrer ad finem perorationis ſic exclamaſſe in libro foundationis Noſocomij (aſſervato in Archivo eiuldem) habetur: *In hac Vrbe adſunt plurima opera pia, in quibus charitas in proximum maximopere exercetur, ſed deficit quadam, quæ neceſſitate urgente non parum deſideratur; nempe hoſpitium ad ſuſcipiendos innocentes, & furioſos, in quæ reconderentur; nam inſani incedentes per Vrhem plurimaincommoda ſuſtinent, fame pereunt, frigore teruntur, iniurijs vexantur, nam cum ratione furoris nequeunt acquirere alimenta, neque poſtulare*
- neceſſa

*necessaria, per vicus procumbunt, esuriunt saepe, atque nudi frigore oppressi degunt, & quod amplius est, plurimi fontes, Dei, ac conscientiae timore posthabito eos convitijs commovent, iniurijs molestant, & feminis tacenda sapius eveniunt. Pariter ipsi per Urbem incedentes, furore, quo laborant commoti, damna plurima inferunt, quae omnibus innotescunt. Quare opus sanè pijsimum erit, si domus aliqua destinetur ad hospitium insanorum. His penè verbis nostro materno idiomate prolatis vilcera piorum virorum penetravit, sed magis cuiusdam Civis, cui nomè Laurentius Salon. Hic enim novem socijs adhibitis, dicto Patre Ioanne Gilaberto Iofre duce, ex bonis proprijs domos quasdam comparavit, non procul ab Urbis porta tunc nuncupata de *Torrent*, nunc verò Innocètiùm. In eo situ Nosocomiũ insanorum, simul cū Cappella erectum fuit, ac cœmeterium destinatum sub invocatione sanctæ Crucis de monte Calvario, vulgò appellatum *lo Espital dels Folls*, sive *receptaculum insanorum*: quæ omnia confirmata fuerunt per Benedictum XIII. tunc vti summum Pontificem veneratum, cum bulla *dat. Barchinon. 4. Kalend. Martij 1410.* & per Dominum Regem Martinum *privil. dat. ibid. 2. Kalend. Decembris anni 1409.* & *7. Kalend. Februarij 1410.* Ad imitationem horum honoratorum Civium viri honeste conditionis, nempe mercatores, artiftæ, atque officiorum mechanicorum, confraternitatem inierunt sub invocatione Beatae Mariz Derelictorum, vulgò *de los Desamparados*, & sanctorum Innocentiũ, media quâ tam largitionibus statutis diebus insanis succurrerent, quàm mortuos extra domicilium humarent, atque ultimo supplicio damnatos, tam spiritaliter, quàm corporaliter reficerent, dum ad patibulum parantur, & ducuntur, quæ hodie mirificè exercentur.*

Sed lector siste gressus, amicus noster eruditus Iosephus del Olmo, dum de his agit in *Lithologia cap. 2.* erectionem Nosocomij generalis constituit anno 1410. tempore Domini Regis Alfonsi, confirmationemque confraternitatis eidem Regi tribuit, addens, simulachrum Deiparæ, quod supplices veneramur sub invocatione *de los Desamparados*, virtute privilegij *dat. Barchinonæ die 5. Octobris anni 1416.* confectum fuisse. Liceat, salva pace illius docti viri, de hoc aliquantulum hæsitare, liceat etiam impugnare. Rex Marti-

- nus successit fratri Ioanni Primo à die 18. Maij 1395. vt dixi cap. precedent. §. 1. num. 30. vers. Ioannes I. & Sedem Regiam occupavit vsque ad diem 31. Martij 1410. vt probavi vers. Martinus. Comprobant P. Mariana de rebus Hispan. lib. 19. cap 5. & 21. Hieronymus Blancas in comment. Aragon. rer. pag. 206. & 217. Viciana 3. part. Chronic. Val. fol. 62. pag. 2. in quo omnes historici contestantur. Alfonsus enim Secundus decessit Barchinonæ die 24. Ianuarij 1335. Alfonsus verò Tertius successit Ferdinando Patri, die 2. Aprilis 1416. vt dict. num. 30.
- 136 dixi: ergo impossibile est quòd anno 1410. fundatio Nosocomij confirmata fuisset per Regem Alfonsum. Simulachrū Divæ Virginis pariter confici non potuit virtute privilegij Regij, tum quia ad hoc non videbatur necessarium, nec assuetum, cū facultas Regia ad confirmationem Confraternitatis, ne Collegium illicitum esset, tantum requireretur: Martinus enim Rex decessit, vt dixi die 31. Martij anni 1410. & cum de Regni successione dubitaretur, interregnum duravit ab eo die vsque ad 25. Iunij 1412. quo successor pronuntiatus fuit Ferdinandus Primus, vt historici clarè pronuntiant, atque adeo, vel confraternitas fuit confirmata à Martino, vel à Ferdinando, vel instituta eo anno 1416. quo iam Alfonsus Tertius patri successerat à die secundo Aprilis. Quod certum est respectu huius venerandæ effigiei, est incertitudo artificis, originis ignorantia, initij obumbratio, materiz ambiguitas, formæ singularis modus, ac mira ipsius simulachri compositio: quæ talia sunt, vt licet peritissimi in arte pictores veram effigiem depingere toto tempore curarint, & adhuc curent, nequaquam aliquis eorum consequi finē potuerit; nam licet hæc, vel illa in aliquibus aliquantulum assimiletur, nulla reperitur adæquatè simulachrū ipsum repræsentans. Ego enim vidisse attestor effigies ipsius confectas per Franciscum, & Ioannem Ribalta, Petrū Orente, Sariñena, Castañeda, Hieronymum de Espinosa, Zamora, & alios plures insignes in arte, sed nullam assimilari perfectè, quamvis totis viribus imitari procurarint. Hæc omnia aliquid supernaturale præferunt, comprobata cum alijs, quæ ad approbationē Ecclesiæ spectant, vt in lucem edantur. Traditio communis ea est, quòd hoc simulachrum Beatæ
- Ma

140. *Mariz*, sicut, & aliud *Divi Michaelis Edetanæ* collis Sororum, vulgò *Beatas de Liria*, condita miraculose fuerunt: quod sensu percipitur, est similitudo artificij, & materiz: quod mente concipitur, pia cuiusque affectio significet, nam incuria maiorum nostrorum veram originem inter antiquitatis arcana evolutam reliquit. Bene verum credo, Imaginem hanc antiquiorem confraternitate ipsa esse, nam res de novo confectæ dicari solent iam in esse productis, non autem recenter factæ postea quærant aliquid novum cui sacrentur: sicque quando confraternitas facta fuit sub nomine *Divæ Virginis de los Desamparados*, non fuit ad inventum hoc attributum Dei genitricis, sed iam ab antiquo ipsum obtinebat, aderatque hoc nomine effigies decorata.

141. Hoc Innocentium Hospitium, sive Nosocomium administrabatur per decem Cives honoratos, qui per se ipsos eligebantur ex ditioribus Urbis morum comitate probatis, atque puri sanguinis reputatione qualificatis: quæ quidem continuata fuerunt usque ad annum 1512. eo enim tempore cum in Vrbe plura Nosocomia reperirentur, Capitulum Sedis, Urbisque Rectores, ac decem illi Cives Deputati Hospitij insanorum, de erectione Nosocomij generalis agere cœperunt. 142. Necessitas urgebat, eo quod plures languentes peribandum disceptabatur an ad hoc, vel illud spectaret curatio. Opponebatur difficultas ob ius patronatus, nam in vnoquoque diversum reperiebatur, distinctaque forma administrationis gubernabatur. Ne autem ex hac causa ingens res impedita maneret, delata fuit ad arbitrium quinque gravissimorum virorum, instrumentis per partes confectis penes Gasparem Eximeno Urbis Secretarium, Ludovicum Collar, & Philippum Abella Notarios, die 23. Martij 1512. quibus accessit & Confratrix *B. Mariz de los Desamparados*, consensus, instrumento confecto penes Ambrosium Dartés Notarium, die 26. eorundem. Viri delecti ad hoc fuerunt, Gaspar Pertusa Legum Doctor, atque eiusdem Sedis Canonicus, Magister frater Bernardus Tienda Ordinis Minorum S. Francisci, Magist. Fr. Gaspar Esteve, Magister Fr. Alfonsus de Castro, & Magist. Fr. Ludovicus Castellioli Ord. Prædicatorum, qui die 17. Aprilis subsequents arbitrarunt erigendum esse Nosocomium.

- 143 Nosocomium generale sub invocatione Christi Domini, & Dei: parz construendum in eodem situ, quo insanorum hospitium reperiebatur, & huic proventus ceterorum aggregandos vnâ cum Beneficijs, patronatibus, iuribusque vniuersis, & singulis omnibus alijs quomodolibet debitis, vel debendis. Quod
- 144 quidem administrandum erat per quatuor Administratores ex eisdem cœtibz eligendos annuatim, nempe vnum ex Canonicis Capituli, duos ex vrbicanis Iuratis, quartumque ex decem illis Deputatis. Ad hos enim summa administratio pertinet, domestica verò relicta illis decem Deputatis, qui annuatim ordine antiquitatis inter ipsos seruato Clavarij officium suscipiunt. Quæ, & alia plura in eodem laudo, siue sententia arbitrari contenta, mandata executioni fuisse, Leone Decimo confirmante cum bulla *dat. Romæ 11. Kalend. Iulij anni 1514.* impetrata ad instantiam Regis Catholici Ferdinandi, qui sub protectione Regia susceperat Nosocomium ipsum, omnia prædicta confirmando Regio privileg. datis Lugrunij die 30. Septembris anno 1312. quod est *privil. 37. eiusd. Regis Ferdin. 11.* Postea pluribus indultis, privilegijs, gratijs, & concessionibus, tam à summis Antistibus, quam à nostris pijs Regibus ditatū reperitur, vt probat idē Doct. Laur. Martinez in *dict. discurs. art. 3.* qui clarius ceteris hæc omnia tradit, & *articul. 4.* miram ipsius Nosocomij impensarum largitionem annuam, prudētē rerum omnium dispositionem, atque rectum regimen describit: *articul. 6.* ius patronatus ad favorem Vrbis comprobatur, & ad ipsam subventionem illius spectare fundatur: quam conclusionem firmavit quinquaginta, & quinque subscriptionibus gravissimorum huius Vrbis virorum, ex Canonicis, Præpositis, Religiosis, atque secularibus, tam Theologiz, quam vtriusque iuris Doctoribus.
- 146 In hoc itaque Nosocomio ægroti mirificè curantur, aluntur, atque consolantur, ex quocumque morbo laborantes, distributi varijs in receptaculis, quæ *quadræ* appellantur, ad instar Crucis elegantissimè fabricatis. Duo inferiora viris destinata sunt, & superiora fœminis, sed ita disposita, vt minimè cōmunicari, nec adhuc se intueri possint. Primū, & præcipuū febrium nuncupatū est, in cuius primo angulo febre laborantes constituuntur: in secundo qui vltra febrem alio morbo afficiuntur.

ficiuntur: in tertio hi qui symptomate aggravato, agoni pro-
 ximi reperiuntur: quartus autem convalescentibus destinatur.
 Secundū autem receptaculū laborantibus morbo Gallico est
 destinatū: separatim ad sudores, vinctionesque perferendas lo-
 cus paratus est, sicut & ad curandos vulneratos receptaculum
 distinctum: pueris expositis recentē natis aula confecta cum
 nutricibus opporūnis, vt convenienter lactentur, atque insa-
 norum vtriusq; sexus habitacula convenienter disposita, tam
 vt furore oppressi recondantur, quā vt infania sedata fo-
 veantur, & alantur cum oportūnis officinis, ceterisque rebus
 147 ad curationem omnium necessarijs: in eo enim omnes lan-
 guentes, vel naturales, vel advenz, vel incolz Urbis, vel Reg-
 ni sine discretionē languoris admittuntur; & vt leprosi conta-
 gione non alios inficiant, extra Urbem ad Nosocomium Divi
 Lazari adducuntur, in quo pariter de sanitate eorum curatur.
 Et ne deficiat in Vrbe celeberrima alicui asilum, orphani, qui
 alibi pueri doctrinz nuncupantur, apud nos infantes Divi
 Vincentij Ferrarij (nam ipse opus hoc charitativum fovebat)
 antiquitus iuxta Cœnobium Divi Augustini doctrinabantur,
 sed postea Benignorum (sic vocabantur pœnitētes ipsum
 Divum Vincentium sequentes habitu diruto, & vili) Confrat-
 148 tria deleta, opere cuiusdam Presbyteri in Æde Divi Bartho-
 lomzi Beneficiati anno 1540. vel circiter ad domum ipsius
 Confratris translati fuerunt, & novissimē post expulsionem
 Maurorum, domus puerorum Neopheticorum ipsis concessa,
 ex Regio rescripto dat. *Matriti die 12. Martij 1622.* & illa
 Benignorum data fratribus Discalciatis sancti Augustini,
 quibus Neopheticorum domus promissa fuerat: in ea enim
 educantur, & aluntur, vsquedū ztate convenienti provecti ad
 vitæ genus opportunum suscipiendū decenter acomodan-
 tur, vt tradit Escolano *diēt. lib. 5. cap. 21. nu. 5. & 6.* Hæc enim
 hospitia generalia sunt, sed non per hoc omnino ab Vrbe ex-
 terminata Nosocomia specialia, nam ad Clericos & grotos
 curandos adest Nosocomium in Æde Confratris B. Mariz
 de Sede: ad Scholasticos curandos nō procul ab ipsa Univer-
 sitate: ad piscatores languentes suscipiendos Nosocomium
de en Bov prope Urbis portam appellatam *de Rucassa*, sed hæc
 (dempto scholarium) non de patronatu Urbis, sed specialiter
 ab alijs instituta. De-

149 Denique est sub patronatu Urbis receptaculum foeminarum, quae vitam quæstuariam duxere, & ad honestè vivendū conversa sunt. *Valet interdum conversis pro animæ salute mutatio loci; plerumque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus; congruum est enim inde etiam corporaliter avelli, ubi quisque illecebris deseruit: nam locus ubi quisque prave vixit, hoc in aspectu mentis apponit, quod sæpe ibi, vel cogitavit, vel gessit.* Elegantissima verba sancti Isidori relata in cap. valet. 9. distinct. 81. Si enim lupanaria tolerantur, prostitutio permittitur, ne corrupta iuventute meretricibus publicis deficientibus matronarum, & virginum pudicitia procacium libidine corrumpatur, ipsis mulierculis deperditis in Republica bene ordinata statuendū erat asilum, ad quod confugere possent, cum resipiscendi animus à turpitudinis via eas revocare contigerit. Ad hoc receptaculum constructum est; locus separatus ab omni commercio domus pœnitentiæ, in qua moribus pravis depositis, honestis imbuantur. Huius domus fundatio miraculosa fuit, ut laetissimè refert P. Fr. Iosephus de Iesu & Maria Ordinis Discalceatorum Carmeli in vita venerabilis fratris Francisci de Puerro Iesu, cap. 16. & seqq. Escolano dict. lib. 3. cap. 12. per tot. nam

150 epidemiali morbo Provinciam vastante ipse Frater Franciscus nomine Iesu asseruit, quòd si domus ad recipiendas foeminas pœnitentes construeretur, minimè epidemia in Urbem ingredi posset. Quod evenisse certissimum est, & ita domus constructa sub invocatione Divi Gregorij: hæc duplici receptaculo continetur: ad dexteram Ædis eiusdem sancti Pontificis, adest domus pœnitentiæ, & approbationis, in qua conversæ recipiuntur, ibique virtutibus erudiuntur: si enim vitam secularem elegerint, ut honestis viris nubant, ab Urbe, pijsque personis dotantur: si verò ad religiosum statum migrare decreverint, cum sufficienter probatæ reperiuntur, ad Cœnobiū Monialium sub regula Divi Augustini transferuntur, quod adest ad lzvam ipsius Ædis. Hæc ab Urbe dotata domus splendide per decem Deputatos, quatuor ex Ordine militari, & sex ex Civibus administratur; olim ad invicem rationes exigebant de administratis, sed noviter cautum est, ut coram Rationali Urbis rationes administrationis reddant.

- 152 In iure nostro duplex horum hospitorum memoria reperitur. Prima, & vetustior *in privil. 117. R. Petri II.* in quo de domo pœnitentiæ Rex loquitur. Hanc institutam per Matrē Sorianam Tertij Ordinis Divi Francisci sororem anno 1345. sub patronatu Urbis, dixit Escolano *dict. cap. 12. num. 1.* sed
- 153 labitur meo iudicio, nam in dicto privilegio iurisdictio conceditur Baiulo generali: ob quod crederem potius eam esse illam domum pœnitentiæ, quæ postea fuit conversa in Cœnobium Monialium Ordinis sancti Augustini sub invocatione Beatz Mariæ de Misericordia, & noviter per Excellentissimum Antistitem, venerabilem vndique, Don Ioannem de Ribera reformatum, seu de novo institutum sub invocatione sanctarum Ursolæ, & vndecim milliū Virginum, Monialibus sancti Augustini ex Discalceatis traditum, constitutionibus sanctæ Matris Theresiæ superadditis, sub Ordinarij Ecclesiastici iurisdictione: quod clarè percepi ex vetustissimis instrumentis illius Cœnobij, quæ ad manus meas devenerunt, dum causas ipsius Cœnobij patrocinar, de qua idem Escolano *eod. lib. 5. cap. 11. ad finem.* Secunda mentio reperitur *in privileg. 39. Reg. Alfons. III.* qui de domo mulierum resipiscentium, vulgò *les Repenedides*, loquitur; & huius iurisdictio conceditur Iuratis, vt dixi supra hoc eodè §. n. 40. & *seqq.* Hæc enim est illa domus informis cum proventibus ducentarum librarum, de qua dict. Pater Fr. Iosephus à Iesu Maria dixit *vbi proximè*: quæ quidem percipienda, & distinguenda sunt ne confundantur, inspectis enim præfatis privilegijs facile differentia percipitur. Meminit etiam huius domus *de les Repenedides, privil. 25. Domini Regis Ferdinandi II.* medio quo sub protectione Regia admittitur, ex quo differentia, de qua agimus, confirmatur, nam si eadem domus esset cum illa pœnitentiæ, necessarium non erat, cum *in dict. privileg. 117.* etiam sub Regia protectione admissa per Dominum Regem Petrū fuisset. Et licet in substantia ad eundem finem vtraq; tendebat, omni diligentia adhibita, quod percipere potui Codicibus pervetustis inspectis, est quòd illa domus pœnitentiæ fuit condita, vt fœminæ ex honesta conditione, vel qualificata stirpe fragilitate deceptæ, non verò publicè prostitutz reconderentur; at verò domus resipiscentium, vt fœminæ quæstuariam

riam vitam exercentes, etiamsi in lupanario meretriciam vitam duxissent, ab ea dilcedentes reciperentur. Nostræ autem domus Divi Gregorij mentio expressa est in *for. 61. Cur. anni 1604.* nam per ipsum confirmata illius erectio reperitur.

- 158 Sed non abs re erit attingere dubium à fœmina quadam inclytę progeniei mihi propositum, dū serenissima Regina, & domina nostra ad portum Dianę pervenit ann. 1649. Si enim ut diximus, verum est Venerabilem Fr. Franciscum de puero Iesu, nomine ipsius promississe Urbis Rectoribus, quòd epidemia nullatenus Urbem invaderet, dum domus hæc foveretur, quo pacto anno 1647. hoc morbo laboravimus eadem domo Divi Gregorij permanente? De revelatione non disputo; tractent enim fabrilis fabri, eam certam suppono; ex traditis per P. Fr. Iosephum *vbi supra.* De effectu pestis nequaquam hęsitari potest, nam adhuc recens est lamentabilis tragœdia, adhuc nō genę à lacrymis abstersę. At ego responsum præbui in Deo esse voluntates conditionatas, ut ex communi Theologorum sententia probat doctissimè noster consummatissimus Præpositus Doctor Melchior Fuster *de volunt. Dei disput. 4. cap. 1. punct. 1. num. 532. & seqq.* vnde & decreta conditionata in eo, quia voluntates illę efficaces sunt. Promissio de non grassanda peste in Urbem, sub conditione si domus ipsa conservaretur concepta fuit, ut legenti chirographum promissionis patebit. Sed dices, in quo defecit conditionis adimplementum? nam domus Divi Gregorij adhuc permanet, & conservatur, imò tunc ampliata noviter erat.
- 159 Proh dolor! in ipsa ampliatione conditio deficit, non Rectorum Urbis culpa, sed artificum libidine ipsius domus approbationis situm profanantium. Crimen hoc impunitum evasit: hæc causa meo iudicio est, nam conservatio domus non sumenda est materialiter, sed formaliter. Quibus accessit, quòd chirographum promissionis amissum ferebatur, quod quidē futurum exitium significabat.
- 160 Omnia hæc visitantur Domini Regis iussu quando res expostulat, de eius enim commissione Illustrissimus Præsul Don Ioannes á Ribera Academiam visitavit anno 1596. patet in *lib. 4. epist. Urbis, pag. 184.* Præpositura pariter ex epistola dat.
- 161
- 162

dat. Burg. die 17. Augusti 1605 registrat. lib. 7. epistol. Urbis, fol. 25. & Nofocomij generalis, dat. Matrili die 14. Februarij 1607. fuit enim nominatus Honoratus Figuerola Canonicus almæ Sedis, cum Assessore, Fiscali, & cæteris Administris: nam cum ius patronatus laicalis sit, ideo á Principe fieri posse non est ambigendum. Sed de his satis, nam alia me expectant, quæ explicatione egent.

§. IV.

De officio Rationalis, Sindicorum, & Ædilis, ad cap. 3. in princip. actor. Cur. Brachij Regal. anni 1552. alijsque iuribus.

T E X T V S.

PHILIPPVS PRINCEPS PRO CAROLO V.
Imperatore, & Rege, anno 1552. Montisoni.

ITEM Com les rendes dels derets de la Ciutat de Valencia, sien quodammodo alimentats de los de la dita Ciutat, y per consegüent no comporten dilacio en la exaccio, y concixença de aquelles, y per esta causa se ha introduit lo ofici de Racional: lo qual es Iutge en totes les causes de la ciutat de Valencia, tam in agendo, quàm in defendendo, y no sols dels deutors de la dita Ciutat, mas encara dels deutors dels deutors: com en aço los gloriosos Reys passats, y la Magestat hajan igualat lo dit ofici al privilegi fiscal.

S V M M A R I A.

- R**ATIONALIS officium simile officio Quaestoris, num. 1.
 Rationalis præcipua cura quæ sit, num. 2.
 Rationalis iurisdictio circa quæ versetur, num. 3.
 Rationalis privativè cognoscit de debitoribus Urbis, num. 4.
 Rationalis dat Iudices appellationis, & cognoscit de debitore debitoris, num. 5.
 Rationalis animadvertit in eos, qui dolose rationem rerum urbanarum reddunt, num. 6.

Rationalis olim exigebat rationes ab Administratoribus Nosocomiorum, domus mulierum resipiscentium, & virorum penitentium, quod hodie solum procedit quoad domum Sancti Gregorij, num. 7.

Rationalis rationes exigit à petentibus eleemosynas pro redemptione Captivorum, num. 8.

Rationalis procedit de consilio Advocatorum Urbis, & habet aulam in Archivo, num. 9.

Rationalis potest compellere laniones, quòd solvant conductori macelli id quod debent, num. 10.

Rationalis potest coercere eos qui cum Iuratis irreverenter se gerunt, num. 11.

Rationalis officij constitutio, num. 12.

Rationalis electio antiqua, & nova, num. 13.

Rationalatus à principio perpetuus, postea factus fuit triennalis, num. 14.

Rationalatus prorogari à Principe poterat, num. 15.

Rationalatus prorogatio non est interdicta per privilegia infaculationis, num. 16.

Rationalatus tempore impedimenti, vel vacantis commendari debet Iurato Primario Civitatis, num. 17.

Dispositio l. meminisse, ff. de offic. Proconsulis, non est admissa in officio Rationalis, ibid.

Finito officio Iurati cessat commendatio Rationalis, num. 18.

Lapsus triennij vacationis non militat in Iurato, cui commendatur officium Rationalis, num. 19.

Decisio Senatus, ibid.

Officium expirat si tempus ad quod fit electio, transeat durante lite, num. 20.

Salarium debetur electo, ab alio colligante, si obtinueris ipse electus, num. 21.

Sindici constitutio à principio perpetua, num. 22.

Sindicatus divisio tempore quo effectus fuit triennalis, num. 23.

Sindicorum vnus cameralis, alius rationalatus, & vniuscuiusque potestas, num. 24.

Sindici licet eligantur ex Civibus, si durante sindicatu obtineant militiam, non amittunt officium, num. 25.

Sindicorum potestas pendet à mandato Concilij generalis, num. 26.

Sindi-

- Sindici interventus, & suffragium cum Iuratis, ibid.*
Sindici quibus solemnitatibus eligantur remissive, num. 27.
Sindicus Valentia accusando non se subscribit ad pœnam talionis, num. 28.
Accusator subscribere tenetur ad pœnam talionis ex foro, num. 29.
Contrarium observatur ex generali consuetudine, num. 30.
Apud nos non est vsu recepta talis consuetudo, nam à foro requiritur subscriptio, num. 31.
Accusatio nulla est sine subscriptione cum decisione Senatus, num. 32.
Vniversitates accusare per Sindicos possunt, num. 33.
Sindici nomine proprio accusant ad utilitatem vniversitatis, num. 34.
Tutor pari modo accusat ad utilitatem pupilli, ibid.
Sindicus Vrbs nomine vniversitatis subscribit ad pœnam talionis, & quamvis subscriptio nulla sit, accusatio sustinetur, num. 35.
Immemoralis consuetudo tollit dispositionem fori, aut legis, num. 36.
Decisio Senatus, num. 37.
Consuetudo centenaria æquivalet immemoriali, num. 38.
Ædilis officium quod sit, num. 39.
Ædilis officium antiquitus Almudaçaf vocabatur, nunc verò Mustaçaf, ibid.
Ædilis Vrbs an sit Ædilis cerealis, num. 40.
Milites non compelluntur admittere officium Ædilis, num. 41.
Forus 28. versic. Entenem, de Curia, & Baiulo explicatur, num. 42.
Tertuliani locus difficilis explicatur, num. 43.
Tacens consentire videtur, num. 44.
Ædilis cognoscit summarissimè, ibid.
Loca Ædilem metuentia quæ sint, num. 45.
Ædilis in foro piscium venalium, quæ possit, num. 46.

VERBA textus narrativa sunt illius capituli, sicque non habent vim legis, nisi in quantum ab alijs iuribus probata reperiuntur, quod qualiter sit ex dicendis clarè apparebit. Rationalis officium idem esse, ac Quæstoris Vrbs, tradit dominus Leon decis. 29. num. 12. tom. 1. & be-

ne: nam teste Fenestella *de Magistratib. Romanor. c. 3.* Rosin. *de antiquitat. lib. 7. cap. 22.* Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 2. cap. 2.* Quæstoris munus erat vectigalia exigere, stipendia præbere, singulaque accepta, expensaque, rationibus inferre, omniumque rerum, pecuniarumque notas, & illustres rationes dare. Quæ omnia bene adaptantur cum officio Rationalis Urbis: nam ipse rationes defert, & dispungit, expensarum, vectigalium administrationum, & cunctorum negotiorum Urbis, *argument. for. vnic. in extravag. que los Murats, Racional, &c. fol. 72.* & in-textu dicitur: obtinet inter-
 2 ventum in cœtu, & deliberationibus Iuratorum, *foro 41. S. en adins, de Cur. & Baiul. for. 113. Curiar. anni 1585. dominus Leon dict. decis. 29. num. 3.* licet suffragium illius, & Sindici non operentur, nisi concurrant cum quatuor Iuratis, præterquam in rebus Academiæ, ubi omnium istorum cum Advocatis ordinarijs, & Scriba, suffragia æqualis ponderis sunt.

Habet etiam Rationalis iurisdictionem ingentem ad exigenda debita Urbis, etiam in causis oppositionum, quæ in executionibus rerum urbanarum per tertios suscitantur, *for. 106. de iurisdic. omnium iudic. privileg. 18. & 37. Domini Regis Alfonsi III. privil. 18. Domini Reg. Ferdinandi II. & in debitis*
 4 *murorum, & vallorum, ut infra dicam, & hoc privativè quoad alios Iudices, etiamsi debitor sit vidua, pupillus, aut miserabilis persona, ut in eisdem iuribus cavetur. Delegat Iudices in causis appellationum, sive proprius, nominat Assessores ex Advocatis Urbis, qui nomine ipsius iudicant, & cognoscit de debitore debitoris ipsius Urbis, ut in dict. privil. 18. Domini Reg. Ferdinandi II. traditur, etiamsi debitor sit numero monetariorum additus, for. in cap. 5. in extravag. que los mone-*
 5 *ders, fol. 16. tradunt dominus Leon ubi supra, dominus Thomas Cerdan in arbor. iurisdic. vers. El Racional, Tarazona lib. 1. instit. foral. tit. del offici de Iurats 9. s. lo Racional, Pater Mandariaga de senat. & princ. cap. 40. vers. son ayudados. & pluribus in casibus iurisdic. illius est ampliata, vel potius explicata in privilegijs privatis, quæ non reperiuntur in corpore privilegiorum, sed ab Vrbe impetrata, & in privato codice compilata, nuncupato privilegiorum Rationalis, nempe;*
 6
 vt

7 ut possit animadvertere in eos, qui dolose rationes rerum ur-
 banarum reddunt eisdem pœnis, quibus animadvertit Ma-
 gister Rationum Regis Curia, ex concessione Domini Re-
 gis Alfonsi III. dat. *Cesaraugusta die 25. Ianuarij 1425.* Poterat
 antiquitus exigere rationes ab administratoribus Nosocomio-
 8 rum, domus mulierum inhonestarum resipiscencium, at-
 que virorum pœnitentium, olim nuncupatorum *Beguins*, ex
 privilegio Dñz Reginae Mariz, dat. *Valentia die 26. Ianuarij*
 1446. quod hodie non procedit, eo quòd Nosocomia in unū
 redacta formam specialem administrationis obtinuerunt, ut
 dixi hoc cap. §. 3. sect. 2. à num. 124. & *Confraternitas dels Be-*
guins extincta fuit, sed quoad domum illarum foeminarum
 9 confirmatum est, ex privilegio novæ insaculationis, & execu-
 tionis mandatum. Potest etiam exigere rationes à colligen-
 tibus elemosynam pro redemptione Captivorum, ex privi-
 legio Regis Ioann. II. dat. *Valentia die 13. Iunij 1446.* in qui-
 bus omnibus procedit quoad actus iudiciales de consilio Ad-
 vocatorum Urbis, quos Assessores destinatos habet per pri-
 10 vilegium eiusdem Regis, dat. *Barchinona die 16. Aprilis 1478.*
 quoad disputationem computorum, seu supputationem, per
 adiutores, quos habet peritos in arithmetica. Potest etiam com-
 pellere laniones, & ceteros ad quos spectat, quòd solvant
 conductoribus macelli (si adsint) ea, quæ ab ipsis debentur,
 11 privilegio Domini Regis Ferdinandi II. dat. *Tarazona die 8.*
Maij 1484. & coercere quoscumque cum Iuratis irreverenter
 se gerentes, aut dicto, aut facto, privilegio eiusdem Regis,
 dat. *Montisoni die 2. Augusti 1510.* & plura alia huius generis
 in dicto libro privilegiorum latius exarata.

12 De origine huius Magistratus nil per foros, aut auctores
 nostros scriptum reperio. Mentio enim antiquior eiusdem
 officij in nostro iure est in dicto privilegio 18. Domini Regis
 Alfonsi III. expedito anno 1438. & in illo codice privato
 in dicto privilegio eiusdem Regis diei 25. Iulij 1425. & cum
 hoc privilegium reperitur registratum in codice fol. 1. non
 inepte inferri potest, tunc temporis institutum fuisse, sicque
 centesimo, & octogesimo quinto anno post expugnationem
 13 Urbis. Antiquitus electio fieri solebat per Concilium
 generale, ut depromitur ex aliquibus rescriptis Regijs anti-

- quioribus, & ex traditis per Vitianam 4. par. Chron. Valent. fol. mihi 84. eratque tunc perpetuum; sed postea factum fuit triennale, & Domino Regi electio reservata, for. vnic. in extravag. que los officis de Racional, fol. 72. sed intellectum ita fuit, ut per hanc dispositionem minimè tolleretur potestas Principis, ut posset confirmare in officio quoties expedire videbatur, ut declaratum fuit Regio rescripto, datis Barchinon. die 26. Julij 1538. registratum in 3. lib. epistol. Urbis, fol. 64. & alio Regio rescripto, dat. Matrili die 19. Ianuarij 1540. qua potestate functus fuit Dominus Rex confirmando per aliud triennium Ioannem Garcia in officio Rationalis, quod obtinebat, & in pluribus alijs, ut in Hieronymo Bayarri, Hieronymo Laurentio Climent avunculo meo carissimo (cuius laudes non cum erubescencia proponere debeo, nam dominus Leon decis. 29. num. 10. ad fin. satis illius animi dotes commendat) ac in pluribus alijs. Quam potestatem Regis minimè sublatam invenio per privilegia infaculationis: ob quod eodem pacto, quo actus Curie dict. extravagantis explicatus fuit, eo pacto idem dicendum arbitror post concessiones infaculationis. Quod comprobatur ex eo, quòd Gaspar Zapata fuit confirmatus simul cum Mátheo Moliner, & Iosepho Perez Roca Sindicis, ad aliud triennium per Dominum Regem anno 1645. quorum isti duo in officijs continuarunt, alius verò, quia in comandam officium obtinebat tempore confirmationis, quando finivit annus Iurati, continuare non potuit; & cum acriter disceptaretur, an qui non obtinet officium proprietarie, confirmari possit, lis duravit vsq; ad finem triennij, & sic diffinitum confirmationem expirasse, ut statim dicam.
- 17 De electione dixi §. r. huius capituli num. 20. sed si ipse impediatur, vel officium expiraverit triennio finito (eo quòd dispositio l. meminisse, ff. de offic. Proconsul. non est vltu recepta hoc in casu) officium in comandam traditur Iurato primario Civium, ex Regio rescripto dat. Matrili die 24. Februarij 1591. registrato in lib. 5. epistol. Urbis, fol. 185. sed finito officio Iurati, expirat commanda, ut fuit declaratum contra Petrum Miravet, Regio rescripto dat. Vallisoleti die 21. Decembris 1604. & praxi deductum cum prædicto Gaspare Zapata.

- pata. Et quamquam in eo qui officium obtinuit, spectandus
 sit alius triennij lapsus, vterū possit obtinere, vt dicam §. 8.
num. 14. quando officium traditur in commandam, hæc dis-
 positio non procedit, nam etiam si duo officia incompatibilia
 essent, posset vtique vnus obtinere ambo, vnum in titulum,
 aliud in commandam, *cap. qui plures 2 1. quest. 1. not. Panor-*
 19 *mitanus in cap. extirpanda, §. qui verò, num. 27. de Præbend. Pu-*
teus decis. 335. num. 5. Oldradus conf. 179. alijs relatis Cancer
variar. lib. 3. cap. 8. num. 74. Mastril. de Magistratibus lib. 2. cap.
 11. *num. 24. & sic definitum per Senatum fuit in favorem*
 eiusdem Galparis Zapata, sententia publicata per Felicem
 Monçó R. M. S. die 12. Octobris 1645. sub examine Nobi-
 20 *lis domini Don Cosmæ Gombau. Sed nota, quòd si durante*
lite finitur tempus officij, exclusus ab eo manet, nam tempus
litis computatur in anno, vt probant Vincentius de Franq.
decis. 419. & ibi addent. Mastril. de Magistrat. lib. 1. cap. 21. nu.
 90. & *cap. 23. num. 56. Fontanella, Salgado, Valasco, & Ca-*
 vedo, quos laudat, & sequitur Don Francisc. Amaya *in l. 2.*
num. 15. C. de Decur. lib. 10. Capitius Latto tom. 1. consil. 41. num.
 74. & 75. Don Petr. Noguerol. *allegat. 33. num. 65. Anton.*
Perez in prælect. ad tit. C. quemadmodum civil. muner. indicantur,
lib. 10. num. 7. dominus don Petr. Sanz in suis observation. lit. E.
observ. 12. in fin. Præpositus Morlá in allegat. pro Sindico Urbis in
Ludovicum Montaña, num. 13. & ita definivit Senatus sub exa-
 mine subtilissimi domini Ioannis Arquez Iover die 13. Augu-
 sti 1649. quæ sub censura illustrissimi domini Vicecancellarij
 confirmata fuit in Sacro Supremo Aragonum Concilio sen-
 21 *tentia diei 11. Maij 1650. Benè verum est, quòd si annus inte-*
ger, seu trienniū transeat, & non exercuerit, datur actio con-
tra impedientem, si obtinere electus debebat. Franquis decis.
 409. & 451. Valasco *decis. 155. Fontanella claus. 4. gloss. 10.*
par. 1. num. 105. Ioan. Mar. Novar. in collect. ad prag. Reg. Nea-
pol. tit. de trigef. & salar. official. collect. 1. num. 17. Dñs don Pe-
 trus Sanz *vbi prox. Quoad exactiones debitorum Civitatis, &*
 an obtineat iura fiscalia, cùm debita Urbis equiparata in om-
 nibus reperiantur debitis Generalitatis, videnda sunt quæ dixi
 cap. 3. §. 4. *per tot. vbi exacte materia explicata est.*
 22 **Sindicus olim vnus erat, perpetuabaturque hoc officium**
 in

in vna familia, sed ex eodem for. in cap. vnic. extravag. que los officis de Racional, y Sindichs, fol. 72. factum fuit triennale: at hoc non fuit executioni deductum vsque ad mortem Petri Dasio, in cuius familia per plura secula radicatum extiterat.

2 3 Eo defuncto, ex Regio rescripto, datis in oppido Dianz, sive Denia die 6. Augusti 1599. duo Sindici facti fuerunt, quod executioni deductum fuit in Cōcilio generali Urbis celebrato die 4. Novembris eiusdem anni. Primus enim vocatur Camera-
lis, quia in Aula Iuratorum versatur, quæ appellari Camera secreti solet, cui designatz fuerunt bis centum libræ pro salario, simul cum iure propinarum Academiz Valentinz, ha-
2 4 betque suffragium in deliberationibus, vt dixi: qui quidem assimilatur Tribuno plebis, nam populi defensor est, Concilij generalis suffragia capit, in Concilijs cum Iuratis inter-
venit, populum repræsentat, habetque potestatem contra-
hendi nomine vniversitatis, atque interveniendi in quacum-
que causa eodem nomine extra Curiam Rationalis, & cetera-
agendi quæ ad vniversum populum spectant, vt probat Fontanel. de pact. claus. 4. gloss. 10. p. 1. n. 2. Loleus de iur. vniversit. p. 2. c. 1. à n. 12. August. Caput. de reg. Reip. cap. 7. per tot. Explicant naturã officij Tribuni Fenestel. de Magistr. Roman. c. 10. Pompon. Letus c. de Tribuno plebis, Carol. Sigon. de antiq. iur. Roman. lib. 1. c. 20. (qui ad finem notat Tribunum plebis Ma-
2 5 gistratum non esse, quia ex cella curuli vt Magistratus ius non reddebat) Rosinus lib. 7. antiquit. cap. 23. Bulenger. de Imper. Rom. lib. 5. cap. 42. Ex quibus depromitur, quod cum aliqua improprietate ei convenit hoc munus: originem autem Tribunitiz potestatis, quoniam ab ipsis Doctoribus traditur, non est necesse vt transcribamus. Alius veró Rationalatus appellatur, cui incumbit coram Rationali instantias ad exigenda debita Urbis facere, debitores persequi, atque pro Civitate in rebus Generalitatis intervenire, vt dixi cap. 3. S. 1. nu. 79. & seqq. Huic simile salarium constitutum fuit, simul cum quinquaginta libris pro defensione, & exactione provectuum prapposituræ taxatis, atque iure exigendo in gradu maris ratione storearum quæ commodantur, vt grana, é navibus extracta in litore apponantur; quod statutum fuit ex Regio rescripto in dicto Concilio generali die 4. Novembris 1599. No-
tat

26

rat. hanc differentiam dominus Leon *dict. decis. 29. in princip. &*
in cap. 4. privileg. primæ infaculat. & in cap. 6. secund. infaculat.
 etiam habetur: & quamvis isti Sindici eligi debent ex Civi-
 bus, si durante *indicatu* ad militiam aliquis promoveatur,
 non per hoc amittet munus, vt declaratum fuit per Iuratos
 Urbis de consilio Advocatorum, & confirmatum per Prin-
 cipem Regio *rescripto, dat. Matrili die 3. Februarij 1594. ad*
favorem Petri Dasio, quod quidem rescriptum registratum
extat in lib. 5. epistolar. Urbis, pag. 204. Et ratio est, nam non re-
 peritur forus, aut aliquod ius, quo caveatur, quod *Sindicus*
 debeat esse ex Civibus: quavis enim ex Civibus eligi debeat,
 non inde sequitur, quod si singulum militiz obtinuerit, inca-
 pax continuandi fiat, quod secus est in Iustitia, Iuratis, & Ædi-
 li: nam quoad hunc, & Iustitiã *alternativa* clarè concepta est
 in foris, quoad Iuratos verò clarè dispositum est, quod duo
 Milites fiat, quatuor verò ex Civibus, vt dixi §. 1. *num. 17. &*
seqq. quod definitum per Senatum fuit in causa Francisci Pe-
 rellò domini de Benifaraiz, qui dum Iuratus ex Civibus erat,
 cingulum militiz obtinuit, ob quod exclusus fuit ab ipsis Iu-
 ratis de consilio Advocatorum: sed eo reclamante, in Senatu
 fuit pronuntiatum, quod ex eo, quod non obtinuit *expeditio-*
nem tituli, nondum ex cœtu militari erat, & sic Civis remanea-
bat. Et quod amplius est, dum ipse Petrus Dasio fuit Sindi-
 cus, post adeptam militiam interventum habuit in Brachio
 Regali, & nominatus fuit Electus illius, vt fuit definitum Re-
 gio *rescripto, dat. Matrili die 8. Octobris 1598. registrato in lib. 6.*
epistol. Urbis, fol. 79. Et ratio est, nam tunc non inspicitur per-
 sona, sed officium, vt in Iurato Milite, vel in Locumtenente
 Monteziz, nam isti inspecta persona sunt de statu militari,
 attamen inspecto officio, vel dignitate sunt de statu Regali,
 vel Ecclesiastico respectivè. At cum potestas horum Sindi-
 corū tribuatur ab ipso Concilio generali, in instrumento con-
 stitutionis eorum, quæ in vnoquoque diversimodè concipi
 potest (licet à communiter contingentibus vna sit) ibi peten-
 da est; sunt enim adinvicem substituti inter se, sed Cameralis
 loco, & prærogativa alteri præfertur.

27

Solemnitates à iure requisitæ ad Sindici legitimam con-
 stitutionem, tradit Lofeus *de iur. univers. dict. cap. 1. num. 12. in*
 quo

- quo tractatu plura de Sindico, ipsius potestate, atque dignitate reperies. Sed apud nos certa forma data est in privilegio infaculationis, ut dixi *dict. §. 1. num. 23.* quare non repeto, nec
- 28 Doctorum tradita de Sindico, quia prae manibus habentur. Solum de Sindico nostrae Urbis tradendum est, consuetudine immemoriali quae situm habere privilegium speciale, ne subscribatur nomine proprio ad poenam talionis, quoties criminaliter accusetur nomine universitatis.
- 29 Ad cuius rei explicationem observandum est, quod de iure accusator tenetur se subscribere ad poenam talionis, ex latè deductis per Farin. *quest. 16. num. 1. Caballum cas. 166. num. 1. & seqq.* Sebastian. Guazzin. *ad defens. reorum, lib. 1. defens. 3. cap. 13. num. 1. & seq.* Scacciam *de iudicijs civil. & crimin. lib. 1. cap. 51.* qui plures, & plura tradunt. Quod intelligendum est de iure duodecim tabularum, ut notat Parladorus *rerum quotidianar. part. 2. differen. 139. num. 2.* & licet praedicti Doctores cum pluribus alijs testentur, quod de generali consuetudine non est necessaria haec subscriptio: tamen apud nos ex *for. 3. & 4. de accusat.* accusator tenetur se subscribere sub nullitatis iudicij decreto, ut in *dict. for. 4. & for. 5. de accusat.* cavetur, ita ut Iudex cogatur decidere in sententia, an poena talionis actor condemnandus veniat, vel non (quod intelligo si absolutoria sit, cum in condemnatoria dispositio non procedat, quia poena talionis non tenet) sub poena amissionis salarij, & solvendi expensas. Quae dispositio in viridi observantia est, nam accusatio sine subscriptione nulla declaratur. Sic Senatus, me referente, sententia publicata per Gasparem Mascarò R. M. Scribā, die 4. Martij 1631. in favorem Francisci Serra rei accusati, & contra Raymundum Gotaredonda accusatorem, cuius causae actuatorius fuit Iacobus Almenara Benavarre Not.
- 33 Universitates accusare possunt per Sindicos, ut latè probant ex multis Farin. *quest. 12. num. 51.* Guazzin. *dict. defens. 3. cap. 8. num. 6.* & cum nostro iure requiratur necesse subscriptio ad poenam talionis, quam universitates facere non possunt, ut omnes Doctores tenent, ideo Sindici non accusant nomine universitatis, ut communiter Doctores docent, & testantur Clarus *lib. 5. recept. sentent. §. fin. quest. 14. num. 24.*
- 34 Farin. *dict. quest. 12. num. 52.* Sicut enim tutor, vel curator non potest

potest titorio nomine accusare, sed nomine proprio ad utilitatem pupilli, Annan. in cap. 2. num. 2. extra. de calumniator. Clarus, & Farin. ubi proxim. Cum enim necessario requiratur, quod accusator subscribat ad poenam talionis, & nemo possit alieno nomine subscribere, ac poenae subijci, ideo ad accusandum alieno nomine, nemo admitti debet, aut potest.

- 35 Quibus positis privilegium vsu quæsitum Sindico nostræ Urbis est, ut nomine proprio non accuset, sicut cæteri Sindici accusant, nec subscribat ad poenam talionis, sed absolute nomine Civitatis accusando subscribat, & licet hæc subscriptio nullius momenti sit, cum vniuersitas non subijciatur poenæ, neque corpus sit aptum ad eam sustinendam (loquor de poena corporali) tamen accusatio valet: nam ut tradunt Farinac.
- 36 dict. quæst. 16. num. 1. Cabal. dict. cas. 166. num. 1. & Guazzin. dict. cap. 13. num. 1. consuetudine, subscribendi solemnitas tollitur: & quamquam hæc contra foros inducta videatur, tamen cum immemorialis sit, attendenda est, Anguian. de legib. lib. 2. controvers. 1. num. 37. cum seqq. Salgado de Reg. protect. part. 1. cap. 1. num. 120. cum plur. seqq. Cantellus decis. seu orat. 20. num. 11. & 91. cum seqq. & de immunit. lib. 3. quæst. 5. per tot. præcipue num. 6. & 8. Don Ioannes Castillo de tertijs cap. 3. per tot. Fontanella decis. 117. num. 18. & de pactis claus. 4. glos. 17. num. 30. Cancer variar. lib. 3. cap. 4. num. 42. Larrea allegat. fisc. 8. n. 19. dominus don Petrus Sanz in consultat. pro iurisdictione Ordinis Montesiæ in Sindicum de Benasal, vers. Y aunque le parece, fol. 2. in not. lit. A. & B. Solorzano de iur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 20. num. 20. & seqq. etiam in criminalibus Clar. dict. §. fin. quæst. 64. num. 19. 37. & passim. Faber in C. lib. 9. tit. 21. diff. 13. num. 6. P. Castro Palao tom. 2. Theol. moral. tract. 13. disput. 3. punct. 4. §. 2. per tot. præcipue num. 5. pluribus Barbof. in collect. ad cap. super quibusdam, de verbor. signif. num. 3. & seqq. Et sic decisum fuit per Senatum in causa Petri Nigrifol, qui anno 1647. condemnatus fuit ad poenam capitalem in Curia Iustitiæ in criminalibus Urbis, quæ confirmata fuit referente Nobili domino Don Braulio Esteve. In causa appellationis inter alia deductum fuit, sententiam Iudicis à quo nulliter latam fuisse
- 37 defectu subscriptionis; Sindicus in comprobationem privilegij edidit plurium causarum acta, ex quibus resultabat con-
- suc-

- suetudo septuaginta annorum, & amplius, & cum Senatus adhuc hæsitareret, cum Fiscipatroni munus tunc gererem, & crimen falsi, de quo imputabatur, pessimum sit, quòd Sindicus non probavit, consecutus fui, consuetudinem plusquam centenariam (quod labore non caruit) probando: & cum centenaria immemoriali æquiparetur, Faber in *C. lib. 7. tit. 13. diffin. 2. & seqq.* Gratian. *discept. tom. 1. cap. 2. nu. 23. & seqq.* Gaspar Ant. *Thesaur. quæst. foren. cap. 27. lib. 2.* Castillo de *tertijis, cap. 24. num. 1. & cap. 26. num. 68.* Mari. Curtell. *decif. seu orat. 1. num. 9. & decif. 20. num. 91.* Fontanel. *decif. 217. num. 19.* dominus don Petr. Sanz *vbi sup. in not. lit. G.* & sufficiens sit ad inducendum ius, etiam in his quæ supremo Principi reservantur, Xamar. *de offic. Iud. & Advocat. part. 1. quæst. 15. nu. 79.* qui alios laudat, ideo Senatus iudicavit pro Fisco, & Sindico sententiam confirmando, non obstante foro, quia consuetudine magna vis tribuitur, etiam contra leges quas immutat, interpretatur, & abrogat, vt Doctores superius laudati tradunt, & ita docet Fontanella *decif. 254. num. 12. tom. 1. & decif. 305. num. 9. & 10. vbi plures, & decif. 586. nu. 17. tom. 2.* præsertim cum hæc habeat eas qualitates, vt potius immemorialis dicenda sit. Fontanella *diët. decif. 305. num. 18. & 19. & decif. 539. num. 17. & 18.*
39. Ædilis officium apud nos abusive, nunc *Mustaçaf* vocatur; nam à principio *Almudaçaf* vocabatur, *for. 1. 4. & 8. de offic. demus.* Quod nomen ab Aragonia potius, quàm à Cathalonia nobis mutuatum fuit, quia *Sesse de inhibitionib. cap. 5. §. 9. num. 72.* *Almudaçafos* Ædiles appellat. Apud Beticos dicitur; *Fiel executor*, aut *Almotacen*, ex deductis per Sebast. Covarruvias, in *Thesaur. ling. Castel. verb. Almotacen, & verb. Fiel executor.* Bobadill. *lib. 3. cap. 8. num. 135.* Solorçano *de iur. Indiar. lib. 4. cap. 1. num. 20. tom. 2. & in politic. lib. 5. cap. 1. vers. Si bien.* P. Ioannes Mandariaga *diët. cap. 4. vers. el Mustaçaf*, dominus Cerdan *in arbor. iuris diët. verb. Almutacen, & in notis lit. F.* Tاراçona *instit. foral. lib. 1. tit. 10. per tot.* dominus Leon *decif. 9. num. 189. tom. 3.* Fontanel. *decif. 310. num. 4. tom. 2.* Quod quidem officium convenire cum officio Ædilis, tradunt Solorçano, & dominus Leon *vbi proxim.* quibus convenit Lexicon Ælij Antonij Nebrisenfis à Latino in Catalaunum sermonem

monem, verb. *Ædilis*, Fontanell. *dict. decis. 310. num. 4.* sed quia Solorçano *ibidem*, ait esse *Ædilem cerealem*, notandum est, apud nos minimè verificari, nam *Ædiles cereales* de annonâ tantum curabant Romæ, teste Fenestella *de Magistratib. Romanor. cap. 13.* ibi: *Sed duos tandem Ædiles creatos à Julio Casare, qui quoniam frumento præessent, cereales appellati sunt*, tradunt Alexandr. ab Alexand. *lib. 4. dier. genial. cap. 4. in princ.* Sigonius *dict. lib. 1. cap. 20.* Rasinus *dict. lib. 7. cap. 25. in fin. l. ideo condemnatus*, vbi Gloss. *ff. de compensat. ibi: Quod aëtiorem annorum ædilitatis tempore præbuit.* Apud nos autem cum vbertatis annonæ, & copix cibariorum cura ad Iuratos pertineat, *Ædilis cerealis noster Mustaçaf esse non potest.*

40 Quare non abs re erit dicere, quòd noster *Mustaçaf* gerit officium *Ædilis plebis*, de quo in *l. 2. §. Itemque essent, ff. de origin. iuris*, licet non omnibus quæ ab Alexandro, & alijs plebis *Ædilibus* tribuuntur apud nos *Ædilis* fruatur. At plura ad eum pertinent ex eis quæ tunc ad *Ædilem plebis* pertinebant: curat enim de rebus in foro venalibus, ædibus, publicisque vijs, de servitutibus ædificiorum, sive prædiorum urbanorum, de pondere, atque mensura, de fraudibus patris, tam in hoc, quàm in qualitate rerum venalium, ne adulterinæ, aut corruptæ veneant, de assignandis locis vendentibus in foro, & sic similibus *dict. l. 2. §. itemque vt essent; ff. de origin. iur. l. Ædiles, ff. de via publica, l. lectos, ff. de pericul. & commod. rei vendit. l. item quæritur, §. si quis mensuras, ff. locati, for. 4. & seqq. de officio de Mustaçaf, privileg. 76. & 92. Domini Reg. Iacob. 11. for. 1. 3. & 4. de pond. & mensur. Fenestella *dict. cap. 13.* Sigonius *dict. cap. 20.* Rosin. *dict. lib. 7. cap. 22.* Julius Cæsar Bulenger. *de Roman. Imper. lib. 7. cap. 15.* Langleus *Semestr. lib. 8. cap. 14. in princ. latè Fragos. de Repub. lib. 7. disput. 21. per tot. tom. 1. vbi plura ad materiam nostrorum fororum pertinentia.**

41 Ex quo dimanat ratio decisionis *for. 28. vers. Entenem, de Cur. & Baiul.* ibi: *Entenem empero que algun Cavaller, ò Generós no sia forçat en la Ciutat, ne en les viles de esser Mostaçaf.* Id est: *Intelligimus tamen quod nullus Miles, aut Generosus compellatur in Vrbe, aut oppidis, quòd Ædilis sit.* Nam cum à iure vnusquisque compellatur officium admittere, *l. si quis Magistratus, & ibi*

- 42 Bartol. ff. de muner. & honor, cum hoc officium humiliora Reipublicæ moderetur, & plebeis Aedilibus assimiletur, & quod amplius est, Romæ ad libertini generis homines delatū fuerit, teste Tito Livio lib. 3. decad. 1. ad fin. & Valerio Maximo lib. 2. cap. 1. Plin. lib. 33. cap. 1. (licet postea Patricijs restitutum, ut Alexander ibid. fatetur) quamvis in municipijs Magistratus fuisset, & à Decurionibus exerceretur. Amaya in l. 1. & 2. num. 4. C. si servus, aut libert. lib. 10. Bulenger. dict. cap. 15. semper humilior locus ei debetur, vnde explicandus venit locus Tertuliani, aliàs difficillimus in apologet. cap. 46. ibi: Si de modestia certem, ecce Pythagoras apud Tyrios, Zeno apud Prienenses tyrannidem affectant: Christianus verò, nec adilitatem. Tanquam enim vltimam exaggerationem humilitatis apponit officium Aedilis quærere: & bene, nam de rebus minimis curat: loca Ædilem metuentia appellavit Seneca in lib. de vita beata, foros rerum venalium: de mensura ius dicit, Iuvenal. satyr. 10.

Et de mensura ius dicere? vasa minima.

Frangere pannosus vacuis Ædilis vlubris.

Perfius satyr. 1. ad fin.

Fregerat heminias Arreti Ædilis iniquas.

- 44 de quo Vlpianus in l. item quæritur 13. S. si quis mensuras, ff. locati. Inde ratione cautum est, ut ex speciali prærogativa Militēs, & Generosi excusentur: quod ita intelligendum est, ut ante electionem animum aperiant Iuratis: aliàs enim minimè indulgentia prodest, ut in dicto text. habetur, ibi: En altra manera sino ho dira als Iurats, è serà elet, sien forçat. Hoc est: Aliter si non dixerit Iuratis, & electus sit, compellatur. Et ratio est, nam ex taciturnitate elicitur consensus, & sponte suscepisse munus videtur, l. campanus 47. ff. de oper. libert. cum alijs adductis per Don Francisc. Amaya in l. 1. num. 13. & seqq. C. de his qui sponte, lib. 10. licet in præsentì statu pro officio magno reputetur, ita, ut per ipsius consecutionem Civis quis efficiatur, & Militari privilegio fruatur; atque non parum utilitatis adferat, quare rarissimè Militēs excusantur.

- 45 Cognitio Aedilis summarissima est; nam de rebus levissimis tractat Bobadilla dict. lib. 3. cap. 8. num. 145.

Lan

Langleus *dict. cap. 14.* nam levia crimina audire, & discutere de plano oportet, *l. levia, ff. de accusat.* sicque vsu receptum est in Curia illius, vt verbaliter omnia expediat. A gravaminibus ipsius Iurati Urbis adeuntur, vt dixi, *ex privileg. 6. Domini Regis Martini*, dominus Cerdan *dict. vers. El Almotacen.* Obtinet etiam ius condonandi, seu remittendi pœnas ad suam iurisdictionem spectantes, *privileg. 27. Domini Regis Petri I. & dict. privil. 6. Domini Reg. Martini*, habetque Locumtenentem, qui creatur ad instar Locumtenentis Iustitiæ criminalis, qui ex populo eligitur.

46 Sed nota, quòd licet Ædilis impediri non possit per Baiulum in rebus ad eum spectantibus, in foro vbi pisces venales habentur, *for. 9. & 10. de offic. Mustaçaf.*, hoc est intelligendum respectu piscium maris, nam quoad pisces paludis nuncupatæ *la Albufera*, tantum ad Ædilem spectat quod attinet ad pondus, & mensuram, cætera verò ad Baiulum, & piscatorum Iuratos, *privileg. 7. in extravagant. fol. 236.* sicque post varias contentiones diffinitum fuit Regio rescripto diei 22. Aprilis anni 1652.

47 Explicata remanent officia præcipua Urbis, nunc de more tradere debemus qui ea obtinent: sunt enim sequentes.

Iudices Ordinarij.

Egregius Don Simon Petrus Calatayu Comes de Real, Iustitia in criminibus.

Gregorius Nicolau Civis, Iustitia in civilibus.

Doct̃or Michael Angelus Dalp, Assessor Iustitiæ criminalis.

Doct̃or Franciscus Ferragut Marti de Pujades, Baro de Chova, & Bellota, Assessor Iustitiæ in civilibus.

Doct̃or Donatus Sanchez del Castellar, Assessor Iustitiæ in civilibus.

Philippus Fora Locumtenens Iustitiæ criminalis.

In domo Urbis sunt sequentes:

Don Ludovicus Monforiu Primarius Militum.

Vincentius Moliner Primarius Civium.

Michael Angelus de Gaona Generosus.
Petrus Ioannes Andreu Civis.
Antonius Balanzat Civis.
Maurus Abalcisqueta Civis, omnes Iurati.
Vincentius del Villar Civis, Rationalis.
Franciscus Romeu Civis, Syndicus Cameralis.
Victorinus Forès Civis, Syndicus Rationalatus.
Iosephus Eximeno secretarius Urbis.

Edilis

Christophorus Liñan Civis.
Andreas Puntarrò Locumtenens.

§. V.

De eligendorum ad hæc officia qualitate ad explicationem for. 4ta.
§. Mes avant de Cur. & Baiul. & alijs
iuribus.

T E X T U S.

F E R D I N A N D V S R E X,
 Anno 1488. Oriolz.

MES avant, com sobre les nominacions, é eleccions de juraderia, è de altres oficis de la Ciutat en dies passats hi sien estats fets alguns abusos, é insolencies per proprias passions, eliginthi persones maça jovès, no avéts practica, ne experiencia dels afers, provehins mes a les persones que als oficis, en dany notori de la dita Ciutat. Nos voléts aço obviar, provehim, volem, é ordenam perpetualment, que de aci avant no sien admeses, ne elets persones que no hajent vinticinch anys complits ensus, è hajen hauda, ò hauran muller dins lur casa, è habitacio per solemnizacio de matrimoni en fas de santa mare Sglesia, é sia natural, è habitador de la Ciutat, ò almeins haura estat dins de aquella per espay de
 ving

vint anys continus. E totes, e sengles coses damunt dites,
&c.

SUMMARI A.

- M**ILITES, aut Cives insaculandi esse debent, num. 1.
 Nobiles exclusi ab his officijs, num. 2.
 Christus nobili ex sanguine natus fuit, num. 3.
 Apostolorum plures nobiles fuerunt, num. 4.
 Nobiles ad officia approbati in sacra pagina, num. 5.
 Nobiles à Theseo electi ad honores, num. 6.
 Romulus idem fecit, num. 7.
 Nobiles ceteris paribus præferendi, num. 8.
 Contrarium qui tenuerint, num. 9.
 Nobiles noviter admissi, num. 10.
 Cives qui sint, num. 11.
 Maiores 25. annis esse debent, num. 12.
 Maiores 24. annis admittuntur ad officia Generalitatis, num. 13.
 Annus coeptus pro completo habetur, num. 14.
 Fallit in his officijs Vrbis, num. 15.
 Decisio Senatus, num. 16.
 Vxorati debent esse eligendi, num. 17.
 Ad matrimonium præmijs invitari solet, num. 18.
 Nuptiæ favoribus prosecutæ, quia solæ prolem legitimam præstant,
 num. 19.
 Rectores Republicæ in æconomia debent præexercitari, num. 20.
 Assessores Iustitiæ sub hac dispositione non comprehenduntur, num. 21.
 Naturales esse debent, num. 22.
 Contrarium infertur ex pluribus iuribus, num. 23.
 De civilitate ficta remissive, num. 24.
 Exteri debent eligi, num. 25. & ibi ratio.
 Exteri rectius Iustitiam administrant, num. 26.
 Civis in Civem animadvertens inimicitias causare solet, num. 27.
 Cives inter se faciliores sunt ad gratiam, num. 28.
 Ex sacra pagina comprobatur, quòd naturales debent eligi, num. 29.
 Naturales etiam approbantur per scriptores humanarum literarum,
 num. 30.
 Hi qui sunt præficiendi maiorem fortunarum partem habere debent
 fixam, vbi administrant, ibid.

Exteri de migrando cogitant, num. 31.

Exteri olim non admittebantur Romæ ad officium Iudicis, num. 32.

Exempla harum rerum, num. 33.

Ratio prædictorum, num. 34.

Trajani constitutione cautum, vt nemo peteret honorem, nisi tertiam bonorum partem in Vrbe habens, num. 35.

Exteri patriarum legum inexpertes sunt, num. 36.

Cartaginenses, & alij idem obseruarunt, num. 37.

Resolutio quæstionis, num. 38.

Inter Senatores vnus, aut alius admitti potest ex exteris, num. 39.

Eligendi debent contribuere in oneribus Civitatis, num. 40.

Municipes sunt participes honorum, & onerum. num. 41.

- 1** **A**D hæc officia Urbis obtinenda in primis requiritur, quod eligendi sint de Ordine equestri, vel militari, & ex Civibus honoratis. De militibus diximus *cap. 3. §. 1. num. 57.* sed ex eis solum Generosi, & Milites admittebantur: & quamquam in substantialibus Nobiles ab eis non distinguantur, nec in alio, nisi in illa nota nominis *Don*, qua designantur, ex Fontanella *de pactis claus. 3. gloss. 3. num. 83.* domino Mora *in regopil. for. general. rub. 2.* & domino Leon *decis. 9. num. 173. cum, eqq. tom. 3.* Amaya *in l. 1. & 2. num. 67. C. si servus, aut libert. lib. 10.* imò vt Fontanella ait *ibid. num. 85.* deterioris conditionis erant apud nos, sicut apud Catalaunos, nam exclusos fuisse à regimine Urbis consuetudine constat. Et licet, an ea sustinenda sit, tanquam ratione carens, cum incivile videatur Nobiles à muneribus publicis excludi, dubitari possit, eo quod pluribus contrarium probari potest: **2** Christus enim Rex Regum, & fons Magistratum nobilitatem ex genere non despexit, cum ex semine Abraz, & ex progenie Regia naturam humanam mirabili modo sibi copulaverit, natusque fuit ex clara David stirpe: é duodecim **3** Apostolis, quos elegit ad Principes, & Iudices terræ, septem nobili genere natos fuisse aliqui tradunt, videlicet Bartholomæum, vtrumque Iacobum, Thadzum, Simonem, Ioannem, & Paulum. Ita Monteleon *in promptu. iur. verb. Nobilis, lit. D. Casaneus in catalog. glor. mund. part. 8. conf. 28. vers. Militarem videtur, Castillo in sua politic. lib. 1. cap. 4. num. 12. in scho-*
- lijs*

- 5 *lijs, lit. C. & D.* Quod & comprobatur ex sacra pagina; nam in electione nobilitatis qualitas exprimitur tanquam necessaria, Deuteron. i. v. 15. *ibi: Tuli de tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui eos Principes, Tribunos, Ceteriones, & quinquagenarios, ac Decanos.* Divus Thom. *de regim. Principis, lib. 4.*
- 6 Et si humana testimonia petantur, Plutarc. in Theseo scribit, Theseum primum nobiles à ceteris seiunxisse, illisque potestatem fecisse Magistratus ex suo ordine creandi, administrandique leges. De quo etiam Dioni. Halicarnas. *lib. antiq. Roman. 2.* qui tradit, Romulum illustres genere sacra perficere, Magistratus gerere, ius dicere, ac secum quoque publica administrare iussisse. Solon ille Atheniensium legislator Magistratus omnes constituit ex nobilibus. Aristot. *lib. 2. politic. cap. 10.* Plutarcus in Solon. & Pollux. *lib. 8.* semper enim maiestas, ac dignitas Reipublicæ nobilitate augetur. Quibus videtur probari, consuetudinem eligendi Nobiles ad Magistratus, & munera publica utilissimam esse. Docet Avendaño *de exeq. mand. part. 1. cap. 19. num. 18.* adeo, ut Reipublicæ, quæ magis à Nobilibus gubernantur, tanto magis splendore, ac duratione illustrentur. Quod Venetorum exemplo probari posse videtur, qui de more Nobiles in Præfides, & Magistratus eligunt semper. Fulgos. *conf. 6.* Barbat. *consil. 36. lib. 2.* Castill. *lib. 1. cap. 4. num. 22. & 23.* atque adeo ceteris paribus semper Nobiles præferendi sunt, tam ad Magistratum, quàm ad Sacerdotium; ut latè probat Tiraq. *de nobilit. cap. 20. num. 1. & 10. ubi plura per tot. cap. & cap. 22. & ad leges Connub. l. 7. num. 1. & seqq.* Iustus Lips. *civil. doct. lib. 3. cap. 10.* Bellug. in *specul. rub. 26. num. 1.* Bobadill. in *politic. lib. 3. cap. 8. num. 1. & seqq.* Castill. in *politic. lib. 1. ex cap. 4.* Simancas de *Repub. lib. 5. cap. 4.* P. Marquez in *Guber. Christ. lib. 1. cap. 3.* Mastril. de *Magistr. lib. 2. cap. 8. per tot.* Francisc. à Ponte de *potest. Proreg. §. 7. num. 17.* alijs relatis Caput de *regim. Reipub. cap. 1. num. 26.* P. Fragos. de *Repub. tom. 1. lib. 4. disput. 9. §. 1. per tot.* Don Christof. Benavent. in *docum. legat. & Princip. cap. 7.* Solorçan. de *iur. Indiar. tom. 2. lib. 4. cap. 4.*
- 9 Sed contrarium pluribus probare intendit. Petr. Gregor. Tolos. de *Repub. lib. 4. cap. 3. num. 5. cum seqq. & lib. 24. cap. 6. num.*

num. 13. quod & satyricorum acrimonia fulcitur; nam vt ait Trajan. Bocalin. in reg. guagl. centur. 2. reg. guagl. 8. in fin. La congregazione non vi haveva fata reflesione alcuna stante la chiara fede de gli Anatomisti, della parte contraria produta in giudicio, nella quale concludentemente vedendosi provato che le ossa, i nervi, la carne, le budelle delle persone, tute erano fato ad vn modo, chiarament mostrava che la vera nobilita de gli homini stava posta nel cervello, non ne le vene. Sed quidquid hi dicant, solummodo probabunt; non ex eo quod aliquis Nobilis fit, ex eo solum eligendum esse, nam vt dixit Ovidius in panegir. ad Pison.

perit omnis in illo.

Gentis honos, cuius laus est in origine sola.

non autem vt nobilitas omnino excludatur; nam id ratione careret, ob quod consuetudine de non admittendis Nobilibus non valere, tanquam irrationabile probat Caputus dict. cap. 4. num. 31. qui plures laudat: sicque ceteris paribus firma conclusio est, vt nobilitas preferatur, tantum abest vt excludatur omnino. Sed post hzc scripta lis quz pendeat in Senatu super admissione Nobilium transactione terminata fuit, & Nobiles admissi fuere ad officia Urbis, approbante Domino Rege, siue constituyente ad preces ipsius Civitatis, mandatumque executioni in insaculatione anni 1652. qua quatuor Nobiles matriculati fuerunt, & in electione ipsius anni cecidit fors super Comitem del Real, fuitque Comes Iuratus primarius. Sed non inde disputatio inutilis manet, nam in alijs Civitatibus Regni adhuc exclusi sunt, licet credam matricem imitaturas statim fore.

Cives honorati qui admittendi sunt, hi censentur, qui nunquam mechanicam artem per se, vel per parentem exercuerunt: qui autem isti sint qui ex artificio manuali, siue mechanico excluduntur, explicat Caputus dict. cap. 4. num. 32. & tercentas libras annuas in bonis habent, for. 25. solut. matrim. for. 40. Cur. anni 1626 de quorum dignitate, differentia, & privilegijs Fontanell. dict. claus. 3. glos. 2. par. 1. & dominus Leon decif. 9. num. 183. cum seqq. lib. 3. Caputus dict. cap. 4. nu. 3. cum seqq. sed nunc ad insaculationem tam in Cive, quam in milite requiritur, quod habeat in bonis quatuor centum libras annuas saltem, cap. 7. secund. insacul. in quibus computari nequeunt bona dotalia

alia, textus expressus in *l. Lucius 21. §. idem respondit, ff. ad municip.* Nec obstat quod aliter fuit decisum, nam hoc non fuit oppositum, ut in simili dixit Vincentius de Franq. *decis. 278. num. 6.*

- 1 2 Præterea requiritur, quòd maiores viginti quatuor annis sint hi qui ad electiones destinantur, ut in text. habetur, & in *privil. 16. R. Alfons. III. l. ad Rempublic. 8. ff. de muner. & honorib.* & ibi Doctores, dominus Leon *decis. 31. per tot. tom. 1. Bovadilla in polit. lib. 3. cap. 8. num. 11. & in not. lit. H. Fragos. de Repub. part. 1. lib. 7. diffut. 21. num. 2. Petr. Gregor. Tolos. de Repub. lib. 4. cap. 8. nu. 34. & sintag. lib. 47. cap. 9. à nu. 19. pluribus Narbona de atate anno 25. præcipue, quest. 31. & seqq. &*
- 1 3 in terminis ætatis à præcis Romanis requisitæ ad Magistratus, & Senatoriam dignitatem, pulchrè Ian. Langleus *Semestr. lib. 7. cap. 10. vers. ceterum, pag. mihi 382.* Sed notandum est, quòd licet à iure annus cœptus pro completo habeatur, ita ut ad honores admittantur non solum qui annum vigesimum quintum adimpleverint, sed qui tetigerint etiam, Guid. Pancirol. *de Mag. municip. cap. 2. in princip. Marquez dict. lib. 1. cap. 5. Mastril. dict. lib. 2. cap. 5. num. 41. & 52. Dominicus Tasson ob-servantiarum iuris dict. 3. vers. 3. num. 80. Narbona ann. 70. q. 3.*
- 1 4 nu. 3. (licet aliter teneat Bovadilla ubi proximè) quæ dispositio quoad officia Generalitatis Regni procedit, per *for. in c. 18. & 19. in extravag. de electio de Diputats.* & in Sacerdotio, & sacris Ordinibus, ut probant plures congesti à Narbona anno 12. *quest. 1. num. 6. cum seqq.* à foro expressè requiritur, quòd viginti quinque anni adimpleti sînt ad officia Urbis, ut in nostro text. ibi: *Vinticinch anys complits ensus*, quod de iure Lusitano etiam tradit Fragos. ubi *supr.* Sic pronuntiavit Senatus referente domino Vicecancellario Don Christophoro Crespi anno 1641. nullam declarando electionem Locumtenentis Iustitiæ in criminalibus in persona Baltasaris Guardia Ianionis, ad cuius officium hæc dispositio extenditur: sicque in executione supradictæ decisionis facta fuit nova extractio, die 23. Martij eiusdem anni, & fors cecidit super Petrum Vidal, qui munus illud administravit vsque ad finem anni. In hac dispositione non comprehenduntur curatores operarum publicarum, sive *Obres de murs y valls*, ut infra dicitur §. 11.

De3

- 17 Demum requiritur, quod sit pater familias eligendus, sive quod vxoratus fuerit in facie Ecclesiz, vt in textu cavetur: & dixi, quod sit pater familias, nam per contractum matrimonij ius patriz potestatis apud nos solvitur, dominus Leon *decis. 55. num. 13. tom. 1.* Quod quamvis videatur contra dispositionem textus in *l. illud*, & ibi Castrens. ff. *quod cuiuscumque vniuersitatis*, vt probat Caputus *de reg. Reipub. cap. 3. num. 7.* duplici ex ratione optimè sancitum est. Primò, nam non est novum ad matrimonium præmijs invitare, *l. assiduis 12. §. ad hæc vers. quis enim, C. qui potiores in pignor. ibi: Pro quibus multa nostris legibus inventa sunt privilegia.* Plin. minor. in *panegir. ad Trajan.* quod tam à Græcis, quàm à Romanis observatum historiz narrant; tum legum Iuliz de maritandis ordinibus, & Papiz Popez promulgatione, tum etiam ex alijs congestis à Pareja in *otio quadrim. 2. par. per tot.* Nuptiz enim solz prolem legitimam Reipublicæ præstant, & immortalitatem artificiose introducunt, Iustin. in *uovell. de nup. in princ. & novel. 39. de restit. in fine præfationis*, plura per Præceptorem meum Don Franc. Ramos. in *comment. ad leges Iul. & Pap. cap. 1. nu. 1. in fin.* Quare Reges nostri vtilitatem nuptiarum agnoscentes inter alia hoc præmio ad eas invitarunt, scilicet expressè cavendo, ne cælibes ad munera Urbis admitterentur, quod etiam cautum est respectu officiorum Generalitatis in Brachio Militari in *cap. 18. eiusdem extravag. de electio de Diputats.*
- 20 Secundò, nam oportet, vt futurus Urbis Rector in rebus œconomicis, seu domesticis præexerceatur, quia, vt dixi, domus est quædam parva civitas, & œconomia compendiarie Respublica, Civitasque magna domus, & politia communis quædam œconomia. Cuius rei exemplum sacra pagina tribuit in sancto Patriarca Ioseph: præpositus enim factus conservis suis ab hero communi, totius familiz curator, ac domus præfectus, natura iam conciliante totius Ægypti Principatum; Philo. *lib. de Iosep. fol. mihi 345.* Nevil. in *sylva nuptial. lib. 5. nu. 110.* prosequitur Fragos. *diæt. tom. 1. in introduet. proæmial. §. 1. num. 7.* quod apertè declarat dominus Rex Alfons. in *diæt. privil. 16. ibi: Nec vxores habentes, & seu qui domos proprias nondum gubernare noverunt*, sub qua dispositione omnes officiales annuales Urbis comprehenduntur, demptis curatoribus opera-
- rum

rum publicarum, & Assessoribus Iusticiarum; nam hi quamquam cęlibes, minimę excluduntur quavis alias qualitates habere debent iuxta *for. 47. & 48. de Cur. & Baiul.* & sic vsu receptum est. Anno 1640. fuit Assessor in civilibus Don Ludovicus Ruiz de Liori adhuc cęlebs: anno 1641. fui Assessor in criminalibus, antequam vxorem ducerem, anno 1642. fuit Assessor in civilibus Doctor Franciscus Ferragut Generosus, ante nuptias, & sic passim contingit: quoad curatores operarum publicarum exempla sunt in eodem Doctore Francisco Ferragut, & in Doctore Mathia Morlà (ante adeptam Pręposituram, ille verò ante nuptias) qui pro inclyto Brachio Militari curatores operarum publicarum fuerunt.

22 Vltro requiritur, quod sit originarius, & in Vrbe domiciliũ habeat; vel ad minus habeat domicilium contractum per tēpus viginti annorum continuę, vt in textu disponitur. Quod videtur revocatum per *cap. 1. & vlt. in extravagant. quod officia Regni, fol. 22.* quoad exteros habitantes per viginti annos; sicque solum naturales nunc esse possunt, sed de iure contrarium cautum videtur in *l. fin. C. de crim. sacril. l. 3. C. de divers. offic. lib. 12.* licet in aliquibus specialiter dispositum reperitur;

23 quod naturales admitti possint, *l. fin. ff. de offic. Assessor. quĩ* textus loquitur de officio Assessoris procuratoris Cęsaris, vt notat Acurf. in *dict. l. fin. C. de crim. sacril. verb. officium, & in l. fin. C. de offic. Prætor.* nam tres Prætores in Romana Vrbe constitui iubet, ex his qui larem ibi habent, & in *novella Iustin. 15. de defens. Civit. defensores civitatum ex earum incolis creari*

24 *cavetur: & quoniam in cap. sequenti plura trademus de civilitate ficta, ibi lector cętera capere potest.* Sed quia dispositio hęc contraria videtur dispositioni iuris communis, non abs re erit, vt hanc quæstionem decidamus, nempe an exteri admittendi sint ad honores, vel naturales tantum.

25 Pro exteris faciunt *dict. l. fin. C. de crim. sacril. ibi: Ne quis sine sacrilegij crimine desiderandum intelligat gerendę, ac suscipiendę administrationis officium intra eam Provinciam, in qua provincialis, & Civis habetur: nisi hoc cuiquam vltronea liberalitate per divinos affatus Imperator indulgeat. l. 3. C. de diver. offic. lib. 12. ibi: Ad eam Provinciam ex qua oriundus est, vel in qua collocaverit larem. l. si cui 83. in princ. ff. ex quib. caus. maior.* Et ratio ea est, nam
san

- 26 sanguinis, vel affinitatis gratiâ multa videtur ab ipso dari posse, quæ non æque ab extero fieri poterat, qui nullo sanguinis, vel affinitatis vinculo cuique obstrictus est, ut innuit Glossa in dict. l. fin. C. de crim. sacril. Sanguinis communio, necessitudinis, vel amicitiz, inimicitizvè, aut inter vivos contractz, vel à maioribus hæreditario quodammodo iure acceptz mentes in transversum agunt, indeque iustitiz sacra rectius, ac decen-
tius impleturus extraneus erit in ipsos, inter quos amicitias, vel inimitias habeat nullas. Paulus lib. 5. sentent. tit. de iure
fisci: In ea (inquit) Provincia, ex qua quis originem ducit, officium
Fiscale administrare prohibetur: ne aut gratiosus, aut calumniosus
apud suos esse videatur. Apud Dion. in Antonin. Philol. extat
ipsius Philosophi constitutio, qua canit ne quis imperio, vel
potestate esset apud eam gentem ex qua ortus est: nam cum
27 Magistratus, & munera Urbis aliquid iurisdictionis annexum
habeant, ultio quæ in fontes dirigitur, inimicitias, & odia susci-
tat inter Cives, eo quòd Civis in Civem animadvertit. Ex
alio capite sunt etiam faciliores ad gratiam, propensiores ad
clementiam populares inter se, quàm si res à peregrinis age-
retur, sicque magis Reipublice interest hos perfici, quàm illos.
28 Qua quidem ratione adducti, plerique Italiz Populi Magis-
tratus suos aliunde accercere consueverunt, ut testatur Fran-
cisc. Patrit. de institut. Reipub. lib. 3. cap. vlt. difficile enim est
in genitili solo Magistratus recte exerceri.
29 Sed contraria sententia nostro iure definita firmioribus
fulcitur fundamentis: si enim ad sacram paginâ oculos ver-
tamus, dubium non est, quin ea quæ per foros disposita sunt,
comprobata inveniamus. Deuteron. 1. cap. 17. fons verita-
tis Moysen alloquens dixit: Cum ingressus fueris terram quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in
illa, & dixeris: Constituam super me Regem, sicut habent omnes per
circuitum nationes: eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit
de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Re-
gem facere qui non sit frater tuus. Hoc de Principe. De Magistra-
tibus cap. 16 ibi: Iudices, & Magistros constitues in omnibus portis
tuis, quas Dominus Deus dederit tibi per singulas Tribus tuas. Et
Exod. 18. v. 25. Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit
eos Principes populi, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios,
& Decanos. Ex

30 Ex humanz literaturz scriptoribus plures sunt, qui ad
 vsum Reipublicz præficiendos naturales, aut hos qui maiore
 fortunarū partem, fixumq; domicilium ibi habeant, quàm ex-
 traneos dixerunt: durius enim imperium exercere creduntur;
 qui non inter suos imperant; nam cum plerumque exteri de
 migrando in sua cogitent, nil pensi habent, nisi de se existi-
 31 mationem apud eos relinquere, quos nulla necessitate de-
 vinc̄tos tenent, vt ait Cicero ad Marcellum *famil. lib. 4.* Ideo
 fertur à Tranquil. in Claudium *cap. 14.* initio sui principa-
 tus affirmasse non electurum Senatorem; nisi Civis Romani
 abnepotem, observatumque vsque ad suam ætatem testatur
 Plinius, non tantum vt Peregrinus minimè ad iudicandi mu-
 nus admitteretur; sed ne Civis etiam novus, sic ille *lib. 33. na-*
 32 *tur. histor. cap. 1.* *Servatum in hodiernum diem est, ne quis è novis*
Civibus in decurijs iudicem iudicaret. Quod & asserit Valerius
 Maximus *lib. 1. tit. de auspif. ibi: Patritijs auspicijs non alienigenis*
administrari Rēpublicam oportere veteres iudicabant. Nec dis-
 sentit Aristoteles 3. *politicor.* vbi dixit: *Ne his qui Civitate do-*
nati essent, honores, reique publicæ administrationem committendam.
 33 Iulianus Constantinum Imperatorem non temere apud Se-
 natum inculavit, quasi veterum institutorum contemptorem;
 & qui celsiores potestates peregrinis tribueret: vt tradit Am-
 minian. Marcell. *lib. 21.* Quapropter Valentin. & Maximin.
 tres Prætores in Vrbe per singulos annos ordinari præcepe-
 runt, ex eis tantum qui proprium larem in Vrbe haberent,
dict. l. fin. C. de offic. Prætor. & Iustinianus defensoris Civita-
 tis munus ab incolis tantum iussit regi *dict. novell. 15.* Quod à
 Piscennio Nigro mutasse videtur, cuius illud fuit, vt *nemo*
administraret Romæ, nisi Romanus, hoc est oriundus ab Vrbe.
 Ita Spart. in eum.

34 Et ratio est, nam turpe, & indecorum videtur Magistra-
 tum in Vrbe gerere, qui in ea nec natus sit, nec fortunas ha-
 beat vllas: quamque non pro patria, sed diversorio tanquam
 viator habitur⁹ sit, ob quod Trajanus lege cavet, vt qui honorē
 Romæ petitori essent, tertiam bonorum suorum partem illic;
 35 aut in Italia in res quæ soli essent collocarent, vt testatur Plin.
iunior. epistolar. lib. 6. in epist. ad nepotem, ibi: Deforme arbitratus
honorem petituros, Urbem, Italiamq; non pro patria, sed pro hospitio,
 36 *aut stabulo quasi peregrinantes habere.* Hunc imitatus fuit Anto-

ninus Philos. vt tradit Iulius Capitol. in eum. Quibus additur quòd exteros patriarum legū, iuris, morisq; & constitutionū inexpertos esse nō ambigitur. Quomodo enim ius dicere, aut Rempubicā regere secundū leges, & mores eius poterunt, l. 2. C. quemad. n. test. oper. l. si fundū, ff. de euid. si quā nunquā habitauerunt, obtineant gubernandam? Si aliquando (vt contingere potest) verba idiomatis illius regionis non percipiūt, & si percipiūt, non propriē sensus locutionis capiunt, leges ita scriptas practicabūt, quę aliquando in rigorosa significatione verborū loquuntur, aliquando abusivo sermone?

37 Nec hoc solum ex Romanis, sed ex Cartaginensibus, Lacedemonijs, alijsque quampluribus cerni licet, qui Magistratus omnes suis Civibus tradiderunt, verū ex Venetorum quoque Republica, in qua Peregrinis nullus est locus, nec tamen iustitia, aut severitas deest, nec ex huiuscemodi iudicijs, vel regimine seditiones, aut inimicitiz oriuntur, Patrici. *de institut. Reipub. lib. 3. cap. 2.* Petr. Greg. Tolos. *de Repub. lib. 4. cap. 6. n. 9.* Mastril. *de Magistr. lib. 2. cap. 7.* vbi plura. Videndus etiam Augustinus Capatus *de reg. Reipub. cap. 3. num. 57. & seqq.*

8 His animadversis quid dicendum seclusa dispositione fori ad perfectum Reipublicę statum? Si meum iudicium in tam gravi dubio proponere licet, distinguendum arbitror: nam quoad officia, & munera bonorū Civitatis administrationem tractantia, incolas, & originarios tantū admittēdos duxi, nam hi defensores, & administratores Civitatis sunt, de quibus Iustinianus cavet *dict. novell. 15.* exteros excludendo. Sic tenent Mastril. *dict. c. 7. n. 29.* Solorçan. *de iur. Indiar. lib. 4. c. 1. n. 9. tom. 2.* In his autem qui ad iustitiam administrandam præcipue constituuntur, veluti qui in Senatoria dignitate versantur, quamvis vtplurimum naturales, & incolę esse debeant, non abs erit, vt vnus, alterve ex peregrinis admittatur. Tum exemplo Romanorum, de quibus Tacit. *ii. anal. At conditor noster Romulus tantum sapientia valuit, vt plerosque populos eodem die hostes, dein Cives habuerit: advenę in nos regnaverunt.* Tū quia Dñs Rex noster, nunc foeliciter regnans id ipsum observat, vnū ex Aragonia in quocumque Senatu admittendo. Quod nō semel utilissimum experientia comprobavit, tam ad hoc vt in Senatu notitiam de rebus alienis tribuat, quàm vt honestius operetur, aliqua, quę naturales non ita decent.

- 40 Postremò requiritur, quòd hi qui admittuntur, subeant onera Civitatis contribuendo cum reliquis incolis Urbis, ita for. 28. ibi: *Sien tenguts de contribuir en los cafes de contribucio vehinal. privileg. 58. Reg. Iacob. 1. fol. 58.* nam secundum naturam est, vt cum sequantur incommoda, quem & commoda sequuntur, *l. secundum naturam, ff. de regul. iur.* & ibi Doctores. Et ratio est, nam municipes dicti sunt, qui honorum, & onerum sunt participes, *l. 1. & tot. tit. ff. ad municipal.* in quo sensu hæc iura interpretatur Petrus Gregor. *dict. cap. 6. num. 9. vers. interdum*, ex quo dimanat ratio pulchra, ob quam Ecclesiastici teneantur contribuere in vectigalibus generalitatis, nam ad officia Regni admittuntur, de quo dixi *supr. cap. 3. §. 3.* dimanat etiam ratio cur Milites teneantur sequi vexillum Urbis, vt in dicto foro 28. habetur.
- 41 Quæ autem sint istæ contributiones Urbis, tradit dominus Leon *decis. 159. per tot. vbi forum 22. de rerum divisione*, latè explicat. Sed quia hæc materia postulat ampliorem disputationem, ideo de ea in §§. sequentibus.
- 42

§. VI.

An exempti à contributione collectarum Urbis arceantur ab electionibus, & de exemptione parentum duodecim filiorum, ad for. 239. Curiar. anni 1604. iunctis alijs iuribus.

T E X T V S.

P H I L I P P V S T E R T I V S R E X.

Anno 1604. Valentiz.

I T E M per quant conforme disposicions, y comunes resolucions de rahò natural escrita, & aliàs estan concedits molts privilegis, exempcions, y prerogatives als pares de dotze fills, pera poder subvenir, y ajudar adaquells, y per lo q̄ es just privilegiarlos, per haver ab dits fills, y sobole reomplit la Republica: supliquen per çò los dits tres Braços á V. M. sia de son Real servey, que los pares de dotze fills puguen tractar, y negociar fins en suma, y quantitat de tres milia liures

res calcun any, y no mes, franchs de tots drets de qualsevol especie, y qualitat que sien, y ab que la dita quantitat haja de ser, y sia propia del dit pare de dotze fills, y no de altri. *Plau d' sa Magestat.*

S V M M A R I A.

- F** *ACTI species proponitur, num. 1.*
Preces Iuratorum, num. 2.
Responsum Regium, num. 3.
Princeps solutus legibus, num. 4.
Iure suo nemo sine causa privatur, num. 5.
Officij privatio est pœna, num. 6.
Officij privatio non irrogatur sine causa quæ mereatur pœnã, num. 7.
Officij privatio habet annexam famæ notam, num. 8.
Clausula, mera, & libera voluntate durante, quid importet, nu. 9.
Sacrilegium est arguere quem Princeps elegit, num. 10.
Principis iudicium in minimis fulget, & operatur, num. 11.
Privilegium infaculationis remuneratorium fuit, num. 12.
Et transivit in contractum, factumque fuit irrevocabile, num. 13.
Principis contractus leges sunt, num. 14.
Privilegiati cõtractus irrevocabiles ex forma cõtractus immixta, n. 15.
Subditi tenentur vitam exponere in servicio Principis, num. 16.
Princeps tenetur remunerare subditos, num. 17.
Remuneratio Principis non est donatio, ibidem.
Remuneratio quid, num. 18.
Privilegium infaculationis habebat vim legis pactionatæ, num. 19.
Lex pactionata revocari potest de consensu pacifcentis, num. 20.
Iurati Civitatem non repræsant, num. 21.
Concilium generale impetravit primum privilegium infaculationis, & sic eius consensus requirebatur, vt tolleretur, num. 22.
Infaculati ex propria persona veniunt ad matriculam, & sic sunt tot concessiones, quot sunt personæ, num. 23.
Causa ad revocationem privilegij de novo advenire debet. nu. 24.
Princeps exemptum infaculando, cum eo dispensat, 25.
Exemptio Parentum duodecim filiorum à iure, num. 26.
A mente Principis non aberat ratio exemptionis, num. 27.
Preces rescriptum declarant, num. 28.
Sanctiones speciales formam capiunt à voluntate concedentis, num. 29.
Parentes duodecim filiorum ob exemptionem non excluduntur ab honoribus, n. 30.

Nul.

*Nulla Respublica invenitur, in qua procreatio liberorum non profec-
quatur premio, num. 31.*

*Hominibus ampliare Rempublicam ingentius est, quam pecunijs,
num. 32.*

Leges Iulia, & Papia ad quid latae, num. 33.

Nuptiae praemij profecuta ob sobolem, num. 34.

Græcorum exempla, ibidem.

Romanorum exempla, num. 35.

Privilegia parentibus concessa ut plurimum quoad honores, num. 36.

Exempla plurima, ibid.

L. 2. ff. de minoribus expenditur, num. 37.

Munerum administratio interdicta minoribus, num. 38.

For. 51. de Cur. & Baiul. explicatur, num. 39.

Pater quinque filiorum à muneribus publicis excusatur, num. 40.

*Parens duodecim filiorum ratione exemptionis non declinabit à regia
minis recta via, num. 41.*

Parentes magis in liberis terrentur, num. 42.

Parentibus carior est vita liberorum, quàm propria, ibid.

Parentes plus diligunt filios, quàm se ipsos, num. 43.

*Si pater, & filius torquendi sint, pater cito delictum fatetur, si filius
coram ipso torqueatur, num. 44.*

Exempla memorabilia, num. 45.

Filius est pars corporis patris, num. 46.

Et eadem persona, num. 47.

Filius ieiunare pro patre permittitur, ibid.

Nummi vita, & sanguis sunt, num. 48.

Decisio Senatus supremi, num. 49.

1 **D**IXI numero fin. §. præcedentis, quòd requiritur ad
concursum, quòd onera urbana subeat eligendus. Id
considerantes Iurati anni 1642. (nisi anguis sub her-
ba lateret) cum epistola diei 17. Septembris has preces Prin-
cipi nostro obrulerunt.

2 *Entre les persones que estan insaculades pera concorrer als officis
majors desta Ciutat, ni ha algunes, que per tenir Benifets Ecclesiastichs,
y per ser oficials del sant Ofici de la Inquisicio, no contribueixen
en les sises de aquella, y sels restitueix la imposicio, lo que en cas de
sortejar estes persones en dits officis ve a redundar en dany, y perjuhi*

del govern: per ço que aquelles no poden regirse en ells ab lo affecte, voluntat, y amor que tenen a la Republica los que contribueixen.

- 3 Princeps credendo preces veritate niti, rescripto diei 29. eiusdem mensis Septembris sic sanxit.

Por justas consideraciones, y lo que vos me representais en la carta de 17. deste, tengo por bien que los que estan en qualquier bolsa de la insaculacion de essa Ciudad (que sean exemptos de pagar las sisas de-lla) no puedan concurrir a los oficios en que estuvieren insaculados, sino las pagaren, y no queriendolo hazer sean excluidos de la insaculacion.

Cum rescriptum generaliter loquatur de exemptis, in eo comprehensi videbantur parentes duodecim filiorum, è quibus vnus tantum insaculatus reperiebatur inter Generosos, hic erat Laurentius Bou Penarrocha, & ex officialibus sancti Officij Inquisitionis alter Iosephus del Olmo miles à secretis: quorum primus mihi est affinitate coniunctus, secundus erat familiaritate carus, vtriusque causam defendendam suscepi, & quæ tunc allegavi, quia de materia sunt, iterum trado.

- 4 Pro affine dicebam, Principem licet solum legibus vi coactiva, ligatum vi directiva, ex Divo Thoma 2. 2. *quæst.* 96. *artic.* 5. pluribus Barbol. *in collect. ad cap. 1. de constit. num.* 6. & alijs probavi *supr. cap. 1. §. 2. num. 39. & seqq.* sicque eo rescripto non cenleri abrogatas leges, nec earum dispositiones; cum ipse Princeps ex innata clementia profiteatur observantiam ipsarum.

- 5 Quod rescriptum esset, contrarium legibus videbatur, eo quod nemo sine causa privatur iure suo, nec Principem per rescriptum, aut privilegium creditur iuri tertij derogare, *l. nec filio 4. l. patrono 5. ff. de nat. restit. l. divus, ff. de iure aureor. annul. Doctores in l. 2. C. de precibus imper. offer. cum alijs adductis per Cancer variar. lib. 3. cap. 3. num. 20. præcipue in terminis munerum, & officiorum ob famæ notam, quæ sequitur privationem: nam privatio similis, pœna est, l. metus 43. §. pœna, ff. de procur. Roman. consil. 236. Boer. *quæst.* 1. num. 72. Clarus *in prax. §. ultim. quæst.* 73. & ibi Bajard. num. 2. & 3. Faber *in C. lib. 9. tit. 25. defin. 12. num. 1. in allegat.* Sed pœna non imponitur, nisi delictum præcedat, & condemnatio sequatur, ut est tritum in iure: ergo sine his imponi non potest; communiter enim*

enim

enim Doctores tenent iuxta textum in *cap. decet 16. de reg. iur. in 6.* quòd remotio ab officio fieri non potest sine causa, quæ mereatur poenam privationis, Guiliel. Benect. in *cap. Raymun. verb. duas habet filias, num. 40.* Bobadill. in *politic. par. 1. lib. 1. c. 16. per tot. & par. 2. lib. 5. cap. 1. num. 198.* Capicius *decif. 12. num. 20.* Farin. *quæst. 19. num. 42.* propter annexitatem infamiz, vel potius, quia ipsa privatio infamia videtur, *l. 2. ff. de his qui not. infam. l. qui cum vno 4. §. exautoratus, ff. de re milit.* Bobadilla *d. cap. 16. num. 35. & lib. 5. cap. 1. num. 198.*

9 Quod procedit adeo, vt in officijs concessis cum clausula, *mera, & libera voluntate durante,* privatio non sit nisi cum causæ cognitione, nam hæc clausula tantum operatur, & inducit quandam monitionem ad bene se habendum, & fideliter gubernandum. Oliban. in *vsat. alium namque, cap. 4. num. 49.* Bolognetus *consil. 1. per tot. & sic de iure Castellæ videtur procedere per l. 12. tit. 10. part. 2. vbi Gregor. Lopez in gloss. verb. Mantenerle, Iosephus Ramon consil. decif. 35. num. 4.* ergo qui de Principe benemeritus privilegium infaculationis obtinuit sine causæ cognitione, ab eo removeri non poterat.

10 Quibus addebatur, quòd à Principe erat matriculæ adiectus, sicque sacrilegium esset de eius merito disputare, *l. 2. C. de crim. sacrileg. ibi: Disputare de principali iudicio non oportet: sacrilegij enim instar est dubitare an dignus sit, quem elegerit Imperator.* nam vt ait Plin. iunior. *lib. 4. epistol. 4. Gravissimi Principis iudicium in minoribus etiam rebus consequi pulchrum est.* Quanto pulchrius in re ingenti, vt matricula ad munera maiora Republicæ? Si enim, vt ait Theodor. apud Casiodor. *lib. 1. epistol. 12. Pompa meritorum est Regale iudicium, quia nescimus ista nisi dignis impendere,* vt alibi dixi, de idoneitate ipsius approbati non erat disceptandum, quin nova causa emergeret, ob quam amisisset approbationem.

12 Quæ confirmantur attenda narrativa privilegij primæ infaculationis, à qua dispositio specificabatur, & formam capiebat, *l. fin. ff. de hered. instit. cum alijs traditis à Cancer. d. cap. 3. n. 402.* Domino Casanate *consil. 10. num. 34. tom. 1.* in eo enim hæc verba reperiuntur expressa: *Inservientes nobis pro hac gratia cum viginti mille libris.* Et ibi: *Sed omni obsequiorum genere inservivit.* Ex quib⁹ desumitur privilegiū illi⁹ infaculationis remuneratorium

13

- torium fuisse, sicque transiisse in contractum, Bald. in l. qui se patris 3. C. unde liber. Socin. consil. 38. nu. 9. Roman. consil. 436. num. 14. Surdus consil. 419. num. 51. & seqq. & ideo irrevocabile, l. quod semel, vbi Bart. ff. de decret. ab ord. faciend. dict. cap. decet 16. vbi Gloss. verb. mansurum, de regul. iur. in 5. Bartol. Bald. Molin. cum addit. & alij complures congesti à Castillo controvers. tom. 5. cap. 106. num. 17. & seq nec omittendus Bellug. in specul. rub. 1. num. 2. in fin. & rub. 9. num. 30. Contractus enim Principis leges esse dicuntur. Bald. in dict. l. digna vox, plures apud Menoch. consil. 403. num. 7. tom. 4. & Gratian. discept. tom. 5. cap. 991. num. 9. & seqq. sicque vocantur contractus privilegiati, l. Titius pueri 3. ff. de obseq. prest. ac per consequens ex sui natura irrevocabiles manent: nam forma contractus immixta privilegio revocabilitatem excludit l. Aquilius regulus 27. ff. de don. Bald. in l. si cum mihi 35. ff. de dolo, Capici. decis. 121. nu. 16. Ofalc. decis. Pedemont. 139. nu. 28.
- 16 Quod provenit ex eo, nam quamvis subditi teneantur vitam exponere, & substantiam expendere in obsequium Principis, ipse debet merita subditorum remunerare, vt exemplo prazmij ceteros ad imitationem impellat: tum etiam, quia
- 17 adstringitur id ipsum facere amplitudinis Regiz gratia, ne ingrati culpam subeat, Alexand. ab Alexand. dier. genial. lib. 5. cap. 1. ac per consequens prazmium hoc ad quod officio Regiz dignitatis impellebatur, donatio non erat. l. 29. ff. de donat. ibi: *Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur, & vt explicat Hippolit. Riminal. in princ. instit. Nullo iure, hoc est, neque naturali, neque civili, l. munus, ff. de verbor. signif. ibi: Dona sunt quæ nulla necessitate iuris officij, sed sponte præstantur.*
- 18 Demum remuneratio, id est, quod fit propter merita non inducentia civilem actionem. Cæsar, Gralsis decis. 7. de donat. num. 18. Mantica de tacit. lib. 13. tit. 15. num. 16. & lib. 21. tit. 4. num. 7. Gratian. discept. for. lib. 2. cap. 36. num. 13. Igitur quamvis Civitas non inserviret cum viginti mille libris, virtute servitorum, de quibus inferius mentio habetur, irrevocabile privilegium manebat. Sed huius privilegij virtute fuit Penarroja matriculatus: igitur nulla præcedente causa, quæ de novo proveniat ad illū exuendum ab eo iure, irrevocabilis manebat eius matricula.

Quod

19 Quod confirmari potest ex eo, nā privilegiū primæ infaculationis habebat vim legis pactionate, nā fuit concessū ex causa onerosa, sed matricula istius est pars ipsius privilegij, ergo non censetur derogata à Principe, qui leges pactionatas nunquam derogat. Bellug. in *specul. dict. rub. 2. num. 2.* & nos diximus latè *cap. 1. §. 2. num. 39. & seqq.*

20 Nec valebit si dicas, hanc legem pactionatam posse à Principe revocari accedentibus precibus Iuratorum Urbis in dicta epistola memoratis, tanquā alterius paciscentis voluntate, sicque revocationem matriculæ, sive infaculationis ratam manere, ex *l. nihil 35. ff. de regul. iur. cum vulgat.*

21 Nam negatur revocationi concessisse, licet enim Iurati id precibus exposuerint, ipsi non habebant potestatem ad eum effectum, nam Civitatem non repræsentant, sed solum sunt Administratores ipsius, *privil. 47. Domini Reg. Petr. II. dixi latius hoc cap. §. 3. num. 20. & 21.* sed Concilium generale, ex cuius consensu privilegium impetratum fuit, & sic eiusdem Concilij voluntas desiderabatur, *Osalcus dict. decis. 17. Raudens. decis. 14. num. 37. Cancer. dict. cap. 13. num. 95. & seq.*

22 Et quod amplius est, similis concessio indulta fuit Civitati in communi, sed quoad executionem unicuique ex matriculatis, qui omnes veniebant, ut singuli ad istud privilegium, ex propria persona, cum unicuique privilegium matriculæ concederetur: quare censebantur tot concessiones irrevocabiles, quot erant personæ, *l. si abrogata, vers. penult. ff. de adopt. l. cohæredi, §. cum filia, vers. nec fideicommissum, ff. de vulgar. latè Zucarel. consil. 50. num. 3. & unusquisq; directò habebat beneficium irrevocabile ex principali concessione, Suarez in *quæst. maioratus, num. 18. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 40. num. 84. Cancer. dict. cap. 3. num. 22. cum seqq. ac per consequens unusquisque consentire debebat, cum unicuique specialiter concessum videretur.**

24 Nec obstat si dicas, causam adesse ut exempti excludantur, ut exprimitur ab ipsis Iuratis in dicta epistola: nam ad revocationem huiusmodi privilegij de novo debet causa emergere, & vrgeri, Abbas in *cap. audistis, num. 1. de off. legat. Bartol. in l. quod servius, num. 4. ff. de condiçt. ob caus. Zephal. consil. 302. num. 138. volum. 3. ibi: Non est in proposito causa introducenda na-*

vita-

vitatis, quæ etiam ab initio tempore investitura urgebat; sed oportere, quod sit nova causa nondum ex cogitata, nec defecta, & quæ tunc temporis intelligi, vel præsumi non potuit. argument. text. in l. si hominem, vbi Bartol. num. 2. ff. mandati. Roman. consil. 118. Osafcus decis. 91. num. 15. & seqq. Franc. Beccius consil. 59. volum. 1. Roland. á Valle consil. 76. num. 23. & seq. volum. 2. Tiraq. in præfat. l. si vnquam, num. 168. & 170. C. de revoc. donat.

- 25 Princeps enim, & sui administri evidenter tempore concessionis notum habebant, Valentiz exemptos esse à præstatione iurium Urbanorum, qui ad hæc officia admitti poterant. Nam (omissis obtinentibus beneficia Ecclesiastica, nam hi à foro exclusi sunt, for. 8. de notar. ob quod superflua quoad hos precum oblatio fuit) parentes duodecim filiorum, aut officiales sancti Officij Inquisitionis, habiles ex exemptis erant; isti ex indulgentia ipsius Principis, qui eos ad matriculam eligendo dispensasse videtur, vt s. seq. dicam. Illi à iure communi, l. si quis decur. & ibi Gloss. C. de Decur. lib. 16. Anton. The-saur. quæst. for. lib. 1. quæst. 13. & quæst. 96. Franq. decis. 289. Borrel. conf. 28. num. 10. Riccius collect. decis. 42. 1. par. & collect. 1707. par. 5. Faquin. controvers. iur. lib. 3. cap. 49. Surdus decis. 123. Ioan. Baptist. del Toro in comp. decis. tom. 1. verb. immunitas, Caputus (qui bene qui filij computentur declarat) de regim. Reipub. cap. 7. §. 27. nu. 53. & seqq. & iure nostro per textum, & for. 155. Cur. anni 1626. atque adeo Principem nostrum vnus ex foris conditorum, qui omnia iura in scrinio pectoris habet per Administros doctissimos, quos in Supremo Aragonum Concilio fovet, nullatenus hæc ignorasse dici potest; sicut nec vigilantiam ipsorum omisisse res tanti momenti, si exemptio causa esset, vt à matricula repellendi essent.

- 27 Nec urgebit si instes dicendo, tunc à mente concedentis inconueniens resultans ab exemptione abesse, posteaque experimento comprobatum; nam onus probandi hæc incumbet asserenti, & vltra temeritatis notam, quam incurret apud omnes, intentum obtinere nequibit.

- 28 Sed demus quod ista cessarent, & voluntas Principis adesset, nihilominus Penarroja in dispositione rescripti minimè comprehendebatur; nam ad eius interpretationem recurrendum est ad preces, cap. inter dilectos; vers. ceterum de fid. instrument.

26 *ment. cum vulgatis : sed in precibus tantum de obtinenda*
tibus Beneficia Ecclesiastica , & officia Inquisitionis lo-
quuntur Iurati : igitur hi soli comprehensi rescripto cen-
sentur. Quia similia rescripta sunt sanctiones speciales,
quæ essentiam, & formam mutuantur à voluntate conceden-
tis, l. cum dilecta de rescript. l. cum hi, §. Prator, ff. de transact.
Anguian. de legib. lib. 3. controvers. 4. num. 14. voluntas conce-
dentis solum fuit evitare damnum sibi in precibus expositum,
& ideo non dicitur disponere in alios casus. Quod compro-
batur à natura ipsorum rescriptorum, nam in dubio numquã
iuri tertij præiudicare præsumuntur , nec latè interpretanda
sunt, sed strictè, vt vulgatum est in iure.

30 *Nec credibile videbatur, Principem voluisse à regimine*
Urbis expellere parentes duodecim filiorum, qui eximuntur
à præstatione gabellarum, & vestigalium, nec Iurati talia
in precibus contineri contenderunt : id enim esset pœnam
imponere bene merentibus, & punire quos præmia destinata
expectant, ex eadem causa, ob quam meritum obtinere dig-
 31 *noscentur ; nam adeo utilis Reipublicæ est filiorum procrea-*
tio, vt Divus Augustinus lib. 19. de Civitat. Dei, relatus per Ca-
putum de regimin. Reipub. cap. 3. num. 52. dicat ; quòd procrea-
re filios propter patriam , pertinet ad officium virtutis ; nul-
lumque reperitur Imperium, aut Respublica, à quibus præ-
mia ingentia parentibus plurimorum filiorum non desti-
nantur.

32 *Publicam vtilitatem prædicabat Hadrianus, vt in fit Pau-*
lus in l. cum ratio 6. §. si plures, ff. de bon. damnat. Cum ampliari
Imperium hominum adiectione, quàm pecuniarum copia malim. l. 1.
ff. solut. matrim. l. 3. C. de bon. libert. l. 2. C. de Div. Adri. tollend.
Plato dialog. 6. de legib. fol. mihi 553. Tertul. de exort. castit. cap.
 33 *13. ibi : Forsan Reipublica prospectu aguntur, ne Cives deficiant, si*
sobolem non habeant, ne leges, ne iura, ne commercia deficiant. Quod
veteres Romani cognoverunt in prolatione legis Iuliz de
maritandis Ordinibus, & Papiz Popez, quarum vtilitatem
perpendit Consultus in l. hoc modo 64. ff. de condit. & demonst.
& meminit Iustinian. in l. assiduis 12. §. ad hæc, vers. Quis enim ;
C. qui pot. in pig. & Romanus Pontifex in cap. quadam 6. 2. dis-
tinct. ibi : Continens præmia pro suscipiendis liberis. Fundamenta
Rei.

Reipublicæ visi fuere Auctori panegyrici Maximin. & Constant. his verbis: *Leges hæ, quæ multa calibibus vetavere, parentes præmijs honorarunt: verè dicuntur esse fundamenta Reipublicæ, quia seminarium iuventutis humanæ, & quasi fontes humani corporis Romanis exercitibus ministrarunt.* De his loquitur Tertul. *ad vxor. lib. 7. cap. 5. & de exort. castit. cap. 12.* Divus Ambros. *in cap. 12. Divi Luca. Macrob. saturnal. cap. 4. Tacitus 3. annal. & Iustus Lipsius ad eum not. 45. Ioannes Pareja in otio quadrimestre 2. part. per tot. & plura didici apud Præceptorem dominum Ramos in comment. ad eas leges in præm. & per tot.*

3 4 Nec solum parentibus præmia destinarent, sed etiam matrimonijs, vt supra dixi §. præcedenti circa fin. Nec primi Romani fuere, imò à Græcis hæc inter aliâ mutuarunt, cum antiqui legum latores præmijs ingentibus ad scobolem, & nuptias invitaverint. De Licurgo testantur Plutarch. *in apophth. lacon. in Licur. & in vita ipsius. Atheneus lib. 3. dignos. cap. 1. Xenophon. de Repub. Lacedem. in princip. Aelian. lib. 2. variar. histor. cap. 5. Aul. Gel. noct. attic. lib. 2. cap. 5.*

3 5 Secutus fuit Græcos primus Iulius Cæsar; vt tradunt Diony. *lib. 54. Apian. lib. 2. belli civil. Sueton. in Iulian. cap. 21. Lipsi. in Tacit. dict. lib. 3. annal. anot. 45. Pareja vbi prox. num. 1. & in Hispania vltra nostros foros in reformat. gener. anni 1622. nu. 19. & Navarret. in discurs. Polit. ita vt nulla gens ita barbara reperitur, quæ præmia parentibus negasset. Alexand. ab Alexand. lib. 4. dier. genial. cap. 8. Petr. Gregor. Tolos. lib. 9. syntag. cap. 7. num. 38. Conann. lib. 8. comm. cap. 1. nu. 7. Brisson. de reg. Persar. fol. 29. quod & Philosophi antiqui falsi fuerunt, vt constat ex Platone dict. dialog. 6. de legib. pag. 553. Aristotel. lib. 2. politic. cap. 7.*

3 6 Vt plurimum privilegia patribus concessa quoad honores fuerunt: dubitabatur cui ex Consulibus ius sumendi fasces primum tribueretur, & cui maior numerus filiorum esset, concessum fuit. Idem, vt scriberetur in albo Prætoris, & sententiam ferret in Senatu; & quamquam ex l. 1. ff. de albo Prætor. id ad seniorè pertinebat, ex c. 7. l. Iulia, habenti plus filios in potestate, aut bello amissos concessum fuit, quod videtur attigisse; Vlpianus in l. bello 18. ff. de excusat. tutor. quam scripsit lib. 20. ad l. Iuliam, & Pap. exornant Anton. August. de legib. cap. de leg.

leg. lul. de marit. pag. 77. Othomanus lib. 7. obser. cap. 7. Faber. in iurispud. tit. 24. princ. 1. illat. 2. licet dissentiat Balduin. de leg. Pap. pag. 110.

37 Expenditur ad rem textus in l. 2. ff. de minor. ibi: *Quod enim legibus cautum est, ut singuli anni per singulos liberos dimittantur, ad honores divus Severus pertinere ait, non ad suam rem recipiendam.* Interdicebatur minoribus munerum administratio, l. ad Rē.

38 *publicam* §. ff. de muner. & honor. & diximus §. præcedenti num. 12. sicut & administratio bonorum, nam sub regimine curatoris erant. Sanxerunt hæc leges, ut singuli anni per singulos liberos dimitterentur, dubitabatur apud Consultum, an id intelligendum sit de administratione bonorum, & Ulpianus respondit lib. 28. ad leg. lul. & Papi. in dict. leg. 2. quod minimè, nam id divus Severus tantum ad honores pertinere, non ad suam rem recipiendam.

39 Ad id ipsum respicit dispositio for. 41. de Cur. & Baiulos, quo cautum est, ut hi qui ad honores, & munera admittuntur, nuptias contraxisse teneantur, ut dixi §. præcedenti num. 17. Si enim à foro requiritur expressè, ut matrimonium contraxerit, qui ad honores admittendus est, quomodo dici potest, quòd his excludendus, qui mediante ipso matrimonio fœcundè finem obtinuit, ob quem supremus Artifex sacramentum, hoc magnum instituisse est apertum?

40 Vtèrius, pater quinque filiorum à muneribus publicis excusatur, tot. tit. de his qui num. filior. se excus. C. lib. 10. Pæz tract. de excus. parentum, in princip. num. 7. Novat. quest. forens. 75. in princip. ergo filij nullatenus excludunt patrem à regimine munerum, nam non esset opus excusationis ob causam excludentem ab eo ipso, medio quo conceditur à iure.

41 Neque obstabit si dicas, filios non excludere patrem à regimine, sed exemptionem; utatur itaque pater vno ex eis privilegijs, nempe exemptionis à vectigalibus, aut insaculationis ad officia, cum concursus amborum implicet. Non obstat, inquam, nam in nihilo privilegiatus pater existeret, si ad hoc ut in concursu admitteretur, exemptionem iurium Civitatis amitteret, quia ceteris Civibus adzquaretur. Nec ratione exemptionis deviabatur à recto regiminis tramite;

424 De regim. Reg. Val.

- imò eo ipso ad bene regendum, & fideliter gubernandum absque dubio impelleretur, ob causam fecundæ pro-
- 4 2 lis: cum charitate paterna magis in filijs terreatur, qui onera imponenda solvere tenebuntur (quæ est ratio à lueratis expressa) *l. isti quidem, s. ultim. ff. quod metus causa, ibi: Nihil interest, an in se quis veritus esset, an in liberis, cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur.* A curs. ibidem Aristotel. 8. *Ethicor. cap. 12. Æque (inquit) parentibus vita liberorum cara est, atque sua.* Latin. Paccat. in panegir. Theod. ibi *Instituente natura plus fere filios, quàm nos metipsos diligimus.* Albert. Gan. in tractat. maleficior. tit. de quæst. & tutor. vers. nunc videndum, docet, quòd casu quo torquèdi sint pater, ac filius, filius in conspectu patris torqueatur, quo cito maleficium fatebitur, quem sequuntur, Guid. Suaz. in tractat. de torment. column. 3. vers. *Quo ordine*, & alij plures relati à Tiraquel. in l. vnquam, in prafat. num. 7. & sequent. C. de revocan. donat.
- 4 4 Quod comprobatur ab historia relata per Andræam de Isernia in cap. 1. s. *publici latrones, titul. de pace tenend.* cum enim pater, ac filius inquisiti de homicidio fuissent, extante liquida probatione, quod vnus ex eis facinus patrasset, Imperator Carolus Secundus suspendi filium mandavit, quo audito pater passus fuit crimen. Gordianus Imperator audita filij morte laqueo se suspendit. Ægeus credens Theseum filium amissum, è vertice in scopulos se præcipitavit, Catul. in nup. Pele. & Ther.
- 4 5

Præcipitem sese scopulorum, è vertice iecit,

Amissum credens immiti Thesea fato.

Seneca in consol. ad Albin. scribit Rutiliam secutam fuisse filium in exilio, & optima ratione, cum mallet pati exilium, quàm desiderium.

- 4 6 Nec mirum videatur, cum filius sit pars corporis patris, *l. cum simus, s. ultim. C. de agricol. & cens. lib. 11.* & ibi Lucas de Penna multa colligens Aristotel. *Ethicor. s. cap. 5.* perpulchrè Ovidius in epistol. Didonis ad Æneam.

Forfitan, & gravidam Dido scelerate relinquis;

Parfque, tui latitat, corpore clausa meo.

- 4 7 Imò ambo eandè personam esse intelliguntur, *l. ult. C. de impub. & alijs subst. latè Langleus semestr. lib. 7. cap. 2.* quibus addi potest

potest, Gloss. in cap. 4. de pœnit. distinct. 3. verb. puniens se, & Castrensis conf. 264. col. 3. lib. 2. vbi quod filius ieiunare pro patre permittitur, & Iustinianus in §. ei qui tuo, instit. de inutil. vbi quod vox vnus est vox alterius, eo quod, vt Eccles. 30. habetur: *Mortuus est pater, & quasi non est mortuus, similem enim relinquit sibi post se.*

48 Si enim sic se habent hæc, & filij istius exempti ad omnia iura tenentur Civitatis, nullatenus credendum est de patre, quamquam à præstatione eorundem exempto, vitam filijs adimi permitturum; nam nummi; quos in exactione iurium filij soluturi sunt, pro vita, & sanguine eorundem reputabuntur. Celius lib. 4. antiquar. lectio. cap. 2. Salicet. in l. admodum vendi, colum. penult. vers. *Quæro, de iur. iurand. Firminian. in tractat. de Episcop. vbi inter alia hæc carmina refert.*

Sunt nummi fratres, sunt nummi vita, salusque;

Est nummus sanguis, delitiaque hominum.

49 Postremò, nam rescriptum hoc per obreptionem, & subreptionem impetratum esse dignoscitur, ex dicendis infra §. sequenti, ergo nullius roboris, & momenti.

50 His itaque deductis obtinuit Penarroja rescriptum ab ipso Principe, quo declaravit primum, ne dispositio eius ad parentes duodecim filiorum extenderetur; sicque sequenti anno iuratus extractus fuit.

§. VII.

De obreptione, & subreptione rescriptorum; ac de exemptione præstationis iurium urbanorum causa officij sanctæ Inquisitionis, ne impedimento sit ad ea officia obtinenda, ad for. ult. de precib. Prin. offer. & alijs iuribus.

T E X T V S.

I A C O B V S P R I M V S R E X,

Q Valque cosa nos donem, ò perdonem, ò otorguem, ò entre altres sia feyt per alcun contracte, ò en alcuna manera alienat tot hora. sic entes que sic feyt sens

Nō

per

perjudici del dret d'altri: ja't sic ço que es pressament no sic dit,
ne contengut en la carta.

S V M M A R I A.

- F**ACTI species proponitur, num. 1.
 De potestate Principis dubitare est sacrilegium, num. 2.
 Princeps tantum disponere solet de his quæ secundum leges potest, num. 3.
 Rescripta contra ius, aut utilitatem publicam nulla sunt, num. 4.
 Nam licet adsit potestas, non adest voluntas, num. 5.
 Subreptio, aut obreptio per quæ inducantur, num. 6.
 Exemptos gubernare non est perniciosum Reipublicæ, num. 7.
 Exemptio concedi solet eis ipsis qui gubernant, num. 8.
 Exempti non solent esse faciles ad iura imponenda, num. 9.
 A luratis non pendet impositio iurium, num. 10.
 Ecclesiastici qua ratione admittuntur ad officia operariorum murorum, & vallorum, num. 11.
 Murorum, & vallorum officia mixtim, è Generalitate, & Vrbe creantur, num. 12.
 Ecclesiastici tanquam exempti admittuntur, num. 13.
 Exempti iurium Generalitatis admittuntur ad ea officia, num. 14.
 Narrativa tanquam pars gratiæ verificari debet ab impetrante, n. 15.
 Rescripta nulla exequi non debent, num. 16.
 Decisio Senatus, num. 17.
 Rescripta ex quibus aliena iniuria infertur, nulla sunt, num. 18.
 Exemptio iurium Urbis quo iure pertineat ad officiales sanctæ Inquisitionis, num. 19.
 Lex lata in speciale odium alicuius doli arguitur, num. 20.
 Dolus intervenire potest in legibus, num. 21.
 Ius tertij, etiam iam quæsitum, tolli potest interveniente utilitate publica, num. 22.
 Privilegium sanctæ Inquisitionis cedit in utilitatem totius Regni, & Monarchiæ, num. 23.
 Civitas respectu totius Regni privata persona reputatur, num. 24.
 Privilegium infaculationis proveniebat ex contractu, num. 25.
 Causa utilitatis publicæ debet esse nova, ut privilegium, vel ius quæsitum auferatur, num. 26.

Res-

Rescriptum posterius, ut primum revocet, debet mentionem expressam habere illius; n. 27.

Rescripta interpretari debent, ita ut effectum operentur, ibid.

Concordia sanctae Inquisitionis confirmata per forum, num. 28.

Officiae sanctae Inquisitionis non fruuntur privilegio fori in spectantibus ad officia Urbis, quae administrant, num. 29.

Senatores omnium Regionum Conciliorum obtinent officia Consultoris sancti Officij Inquisitionis, num. 30.

Iuri quaesito per actus civiles derogari potest per Principem, num. 31.

Fallit in Regno iuxta dispositionem textus, num. 32.

Privilegium exemptionis non competit Inquisitioni per actus civiles, n. 33.

Decisio Senatus supremi, num. 34.

SUPPOSITIS rescripto Principis, & epistola Iuratorum, de quibus in §. precedenti num. 2. & 3. nulli dubium erit, Iosephum del Olmo famulum a secretis sanctae Inquisitionis sub eo comprehendi: sed ut de nullitate rescripti ipsius, appareret, pro amico deduxi ea, quae traduntur à subtilissimo Antonio Fabro in C. lib. 1. tit. 11. diff. 1. per totam, quam scripsisse suadebat expressé ad nostram speciem: ut verò Clarius ius quod fovebam appareret, & tradita ab ipso ad factum nostrum adaptarentur in modum paraphrasis dictam definitionem, tanquam textum propositam sic explicabam.

2 Et si de suprema. Propriissimè Faber nota sacrilegij damnavat dubitantem de Principis potestate; ex l. 5. C. de divers. rescript. cum nemo Principi leges scribat, ut ait Plin. iunior. in panegir. ad Trajan. plura apud Casaneum in catalog. glor. mundi part. 1. confid. 38. conclus. 44. num. 5: sed quia digna vox Principis est legibus alligatum se profiteri; Theodor. apud Casiodor. var. lib. 10. Cum omnia possumus sola credimus licere nobis laudanda; sine sacrilegij nota dicere possumus Principem tantum de his quae secundum leges fieri possunt, constituere; aut disponere consuevisse. Nec hoc est ex defectu potestatis, sed voluntatis, ut ait Faber in fin. ex l. ex imperfecto, C. de testam. l. digna vox, C. de legib. pluribus relatis Faquin. controvers. lib. 1. cap. 2. & Sesse decis. 74. num. 41. cum seqq. lib. 1.

4 Ex quo deducitur quod docet Faber, nempe rescripta, quae contra ius, aut utilitatem publicam impetrantur, nullatenus cen-

seri concessa, vt in nostro textu apparet *for. 3. & 4. si contra ius aliq. sit impetr.* Et ratio est, nam circumuenta per obreptionem, & impudentiam religioni Principis, qui nec voluisse vnquam credendus est, quod iuste velle non potuit. Dominus Leon decif. 21. num. 9. tom. 1. *Licet ad sit potestas Principis, non tamen eius voluntas interuenit propter obreptionis vitium resultans ex narratis in proemio.* Sicque nullius valoris sunt, *l. si quis 29. ff. ad l. Cornel. de falsis, l. vlt. C. de divers. rescript. c. super literis 20. & ibi Barbol. in collect. de rescript. dict. for. vlt. de presip. prin. offer. for. 3. & 4. si contr. ius,* late Gratian. *discept. for. cap. 961. num. 25. & cap. 991. num. 7. sam. 5. Cancelet vantar. lib. 3. cap. 3. nu. 200. Duran. decif. Rota 100. num. 6. tom. 1. cum alijs pluribus adductis per Barbol. in dict. collect.*

6 Videamus igitur si in nostra specie reperiuntur ea, quae obreptionem, aut subreptionem inducant. Primum enim requiritur, vt *falsum exprimat, vel verum supprimatur; dict. cap. super literis 20. for. 2. si contra ius aliquid.* Barbol. cum ab eo relatis in *dict. collect. num. 3.* Secundo, vt ex suppressione veri, vel expressione falsi, siue cum malitia, siue cum ignorantia damnum alicui inferatur, *l. 1. ff. de natal. restit. dict. for. fin. & dict. for. 2.* Et in nostra specie vtrumque adesse videbatur (omitto nunc secundam partem, de qua statim, & loquor de prima) nam Iurati in epistola expresse dixerunt, perniciosum Reipublicae esse, vt ab exemptis gubernaretur. Quod à veritate alienum probabatur ex observantia ipsius Urbis, quae ipsis gubernantibus, siue officia obtinentibus exemptionem concedit, nempe Rationali, & Sindicis, ex speciali statuto, sententia Advocatorum Urbis de novo confirmato causa cognita, coram eisdem Iuratis: ergo evidenter sequebatur, quod exemptio non obest, quominus officia debite gerantur, imò primum assignatum est ab eadem Urbe ad bene gerendum, & administrandum, quare cum Ouidio 13. *Metamorphos.* dicere poteramus.

——— *legem sibi dixerat ipse.*

9 Et quod ab exemptione nullum damnum Reipublicae inferatur, ex eo apparebat, nam ex quo quis exemptus sit, neque facilius erit, dum administrat ad novorum iurium impositionem, cum nulla utilitas ei sequatur, nec verisimile est, quod

ex

ex quo nullā utilitatē expectat, dictamen rationis deponat, ex quo possit in sindicatu teneri. Neque impositio qua nullatenus gravatur, si ratio suadeat, ab aliquo ex ipsis vitabitur, atque adeo deficiente causa impulsiva (si hoc nomen utilitas propria meretur) voluntas exempti in hoc, vel illud facilius inclinabitur, sed libera manente per rationis tramites perfectius operabitur. Quibus addebatur, quod à Iuratis, vel alijs Magistratibus, ex his qui ex matriculatis per sortem extrahuntur, non pendet impositio iuriam urbanorum, cum postquam ab ipsis rationi consentaneum videatur, assensus quatuordecim Deputatorum luitionis censualium, vulgò *del Quitament*, & deliberatio Concilij generalis postuletur, ac (quod magis est) licentia Principis, ut iam dixi §. 3. num. 34. Quid enim proderit, vel nocebit vnus voluntas (ad quem numerus exemptorum ad matriculam destinatorum, tunc reducebatur) inter tot tantarumque congregationum copia? Rescripta enim sub ea conditione conceduntur, si preces veritate nitantur, *dict. l. ult. C. de divers. rescriptis*; ergo dum veritate minimè nituntur, nullius effectus sunt.

Iterum videbatur ex quo Iurati in precibus affirmarunt, quod ideo Ecclesiastici admittebantur ad Magistratum curantem de reficiendis muris, vallibus, pontibus, & similibus, apud nos *Obres de murs, y valls*, quia solvunt ea iura, quæ ad id ipsum imposita fuere; quod nullatenus poterat verificari, nā non ad instar Urbis id administratur, neque ad instar Deputationis, aut Generalitatis, sed mixtim, cum ex tribus Brachijs tot Operarij constituentur quotannis, qui simul cum Iuratis ea iura regunt (de quibus infra §. II. latius disputabimus) iuxta sententiam arbitralem, & sic quamvis non teneatur solvere prædicta iura, eo ipso quo ad Brachia Regni spectabat electio, Ecclesiastici admitterentur, licet quoad officia Urbis excludantur, *ex for. 23. de advocat. privil. 32. & 37. Domini Reg. Petri II. for. 8. de notar.* Quod clarius patet ex eo, quod vnusquisque ex Brachijs independenter ab alio creat, seu eligit Operarium, aut Præfectum murorum, & vallorum, & in *for. in extravag. Confirmaciõ, fol. 6. cap. 1.* sic dicitur: *Inseguint la qual de present, en la present Cort, entre los del dit Braç esfer, è donat orde com los exempts debuen de aqui avant esfer elegits en lo dit offici;* quæ

quò expressis verbis dicitur, quòd Ecclesiastici tanquam exempti eliguntur, ac per consequens contraria veritati erat propositio Iuratorum, in quantum assererat, *per hon al concurs dels officis de la fabrica de murs, y valls son admesos los Ecclesiastichs y tots los demes que contribueixen, los quals no serien admesos sino contribuïsen.*

- 14 Quibus addebatur, quòd parentes duodecim filiorum, & officiales sanctæ Inquisitionis Milites, exempti sunt à præstatione iurium Generalitatis, vt dixi *cap. præcedent. §. 2. num. fin.* & nihilominus insaculantur, & admittuntur ad ea officia: ergo admissio ad hæc munera publica non provenit præcissè ex contributione iurium, ac per consequens cum in veritate preces deficiebant omnino, nullum rescriptum pronuntiandum, *Cancer. dict. cap. 3. num. 200. cum seq. Barbol. in dict. collect. nu. 3. cum seqq.* Nec obstabit si dicas, quòd noviter damnatum experti erant Iurati, nam neq; deprehendebatur ex narratis, neque in Republica percipiebatur, & asserenti incumbat onus probandi cum narrativa, tanquam pars gratiæ debeat probari ab impetrante. *Mantica decis. 358. Duran. decis. 100. num. 6.*
- 15 *Veritumque iudicibus.* Pergit Faber docendo interdictum esse iudicibus, ne rescripta huiusmodi executioni mandent, si quam subesse iniquitatem intueantur, *l. penult. C. si cont. ius, vel util. pub. for. 3. eod.* (quo iure data est potestas Gerenti vices generalis Gubernationis inhibendi Iudices, qui rescripta contra ius impetrata executioni mandant) *for. 9. eod.* dominus Leon *dict. decis. 21. num. 14.* sicque observasse Senatam, tradit *decis. 34. num. 41.* quod in casu occurrenti obtinui, nam emisso recursu ad Senatam die 27. Novembris 1642. ex deliberatione trium Aularum, ita fuit definitum cum Regia provisione diei sequentis.
- 16 *Ea maximè rescripta.* Tradit iam Faber, quæ rescripta contra ius censeantur, scilicet ea maximè, ex quibus iniuria alicui infertur, quoties alteri iam quæsitum ius, aut invito, aut ignorantiam adimitur. *l. nec avus 4. C. de emancip. liber. l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loc. pub. l. quoties, C. de precib. imper. offer. vulg. l. quod nostram, ff. de regul. iur.* in nostro textu cavetur expressè, ex quo resultabat, nullum esse rescriptum.

Quia

- 19 Quia si de exemptione agamus, nullatenus hoc iure Olmo privari poterat, nam illud obtinebat tanquam famulus à secretis sanctæ Inquisitionis Valentinz, simul cum ceteris eiusdem sancti Officij officialibus titulatis, quibus competit ex Motu proprio Leonis XI. & ex concessione Domini Regis Catholici Ferdinandi II. & probatur ex Regia sententia publicata per Alreus, die 31. Maij 1613. ad favorem Melchioris Mendocça versus Syndicum Urbis, & ex cap. 13. *primæ concordie anni 1554.* quæ vim fori obtinet ex *for. 24. Cur. ann. 1585.* quibus sic extantibus minimè ei auferri poterat.
- 20 Si de infaculationis privilegio, ita pariter ei competebat, ex latè traditis §. præcedenti ex *num. 10. cum seqq.* quibus additur dominus Leon *decis. 21. num. 5. ibi: Est tamen verum, quòd si lex communis, & generalis quoad formam est edita, sed in speciale odium alicuius, is qui ex ea læditur, potest Principem supplicare, & illam de iniquitate arguere, cum competat ei doli exceptio. l. 1. vers. fin.*
- 21 *ff. de dol. mal. & met. exempt. ibi: Et quidam dolo fit, tam in contractibus, quàm in testamentis, quàm in legibus.* Hoc enim rescriptum in odium Iosephi del Olmo impetratum fuisse patet, nam neq; in precibus, neque in rescripto poterant comprehendi obtinentes beneficia Ecclesiastica, vel Clericatum, cum hi exclusi sint per *for. 8. de not. vt dixi, & numquam admissi ad munera fuere, vt notum est, sicque quamvis verbis epistolæ Juratorum continebantur, in effectu nullatenus, nam iam excluderentur à foro, & de facto.* De parentibus duodecim filiorum falsi fuerunt Iurati non locutos fuisse, & sic Princeps decrevit, vt dixi §. præcedenti *num. fin.* Igitur solum remanebant officiales sanctæ Inquisitionis; sed ex eis tantum reperiebatur infaculatus Iosephus del Olmo: ergo in eius odium impetratum fuit, & sumus in terminis prædictæ decisionis 21. domini Leon.
- 22 *Nisi privatam illam iniuriam publicæ utilitatis favor extorqueat, & emendet, ait Faber.* Ex quo argui poterat, cum utilitas publica sufficiens sit, vt Princeps ius, & dominium alicui, tam de iure gentium, quàm de iure civili quæsitum tollere possit. *l. Lucius 11. ff. de edict. l. item si verberatum, §. 1 vbi Doctores de rei vindic. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 6. quæst. 6. num. 104.* Sed in occurrenti casu utilitas publica non versabatur, cum, vt
- supe

- superius dixi *num. 4. & seqq.* nullum damnum sequatur Vra-
 bi, eo quod exemptionem tribuit gubernantibus, & adminis-
 trantibus, nec ab ipsorum exclusione vtilitatem aliquam cap-
 tabit, cum eis exclusis alij in eorum loco matriculandi sint, qui
 iam iura solvunt, etiam si non matriculentur. Sed dato, quod
 23 in hoc vtilitatem Civitas, aliquo modo obtineret, nullatenus
 excludendi erant officiales sancti Officij; quia cum privile-
 gium exemptionis concessum sit supremo Senatui Inquisitionis,
 & omnibus officialibus Inquisitionum cuiuscumque Pro-
 vincia, cedit hoc privilegium in vtilitatem totius Regni, &
 verius totius Monarchiz Hispaniz, & adhuc totius militantis
 Ecclesiz; cum mediante hoc sancto Inquisitionis Officio in-
 tegeritas religionis Christianaz, & vera Fidei obtineatur; ex
 quo sequitur, quod quamquam Civitas vtilitatem aliqualem
 obtineret, cedere debebat vtilitati totius Regni, Monarchiz,
 & religionis Catholicaz. Optime ad rem Moneta *dict. cap. 6.*
 24 *quest. 2. num. 107. ibi: Multo magis respectu totius Provincia, vel*
dominij, cuius comparatione ipsius etiam municipij, ac Civitatis, vti-
litas privata dicitur, cum vnum corpus, & vnam personam repraesentet.
Quod comprobatur alij, relatis.
- 25 *Illa tamen distinctio, &c.* Distinctio hæc à Fabro proposita
 pro Iosepho del Olmo aderat, cum privilegium infaculationis
 ex legitimo contractu proveniat, vt supra ostensum est §.
 precedenti *num. 15. cum seqq.* sicque citra iniuriam auferri à
 Principe non poterat, vt dixi ibidem.
- 26 *Si nulla ratio urgeat, dixit Faber.* Quo loci conditionaliter
 loqui videtur, & consequenter adstante causa posse auferri
 non absurdè affirmari poterat. Sed animadvertendum est præ-
 ter superius dicta, quod causa, sive ratio vrgens, debet esse
 nova, & quæ tempore concessionis excogitari non posset, vt
 dixi §. precedenti *num. 24.* Tempore enim quo Iosephus del
 Olmo matriculatus fuit, per quatuor & viginti annos exemp-
 tionem obtinuerat, nec id à Principe ignorabatur, cum Regio
 rescripto diei 6. Ianuarij 1629. ei expressè concessisset, quod
 non obstante officio Secretarij Inquisitionis ad munera ad-
 mitteretur. Ex quo ultra scientiam Principis colligebatur casu
 quo id impedimento fuisset quominus admitteretur, specia-
 27 liter sibi indultum; quod revocatum non apparebat per res-
 criptum

criptum, de quo disceptabamus: nam rescriptum posterius debet expressé mentionem facere de priori, *cap. 1. de constit. in 6. pluribus relatis Moneta cap. 8. quæst. 6. conclus. 4. num. 526. Barbol. in collect. ad dict. cap. 1. de constit. in 6. num. 1. præsertim cum dispensatio illa non sit clausa in corpore iuris, & solum ad hunc effectum requiratur; rescripta enim similia, sunt privilegia quæ interpretari debent, vt effectum operentur, *Cap. s. Civitas, de sentent. excommunic. in 6. Andr. Gail. observat. 130. num. 1.**

28 Quòd dispensatio ad hoc tantum requireretur, ex eo apparet, nam à iure, nec à foro cautum reperiebatur, vt officiales sanctæ Inquisitionis à regimine Urbis exterminarentur, imò ex necessario antecedenti posse admitti supponebatur, *in cap. 1. concordie primæ anni 1554. & in cap. 4. concordie secundæ anni 1568. confirmatis per dictum for. 24. Curiar. anni 1585. quibus cautum est, quòd officiales sanctæ Inquisitionis, qui ad regimen admitterentur, non fruerentur privilegio fori quoad delicta in regimine commissa, sicque habiles à iure, & foro sunt, atque adeo, vt plurimum eis obesse poterat exemptio, quod obstaculum removebat dispensatio prædicta.*

30 Et si hæc omnia deficerent, nihilominus admittendi erant; eo quòd Dominus Rex noster pijsimus in omnibus suis Regijs Cancellarijs, Audientijs, & supremis Senatibus observat, quòd Senatores officijs sanctæ Inquisitionis fruantur; nam ubicumque concurrunt Senatus, & Inquisitio, Senatores sunt Consultores S. Officij, & in Supremis ex quocumque duo Senatores præcissè nominantur Consultores generalis Inquisitionis, ob quod licet in aliquo utilitas Urbis attingeretur, omitti poterat, ne exemplum hoc ab ipsa non imitatum assereretur.

31 Possit autem iuri quæsito per actus civiles, vt putà per sententiam, &c. Id obijci poterat, cum exemptionem ad officiales sanctæ Inquisitionis pertinere dicatur per sententiam, vt dixi num. 19. in hoc §. sed non obstat, cum iuxta textum indistinctè caveatur, quòd rescripta quæ continent iniuriam alicuius, nullius roboris sint, & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l. non distinguemus, ff. de recep. arbitris, cum vulgatis, & ad*

& adductis à Barbosa *axiomat.* 136. *num.* 2. fori enim ad licentiam intelligendi sunt, vt latius dixi *cap.* 1. §. 2. *per tot.* Sicque sicut generaliter loquitur, generaliter disponit. Quibus addi potest, quòd privilegium exemptionis competit ex Motu proprio Leonis XI. ex dicto *cap.* 13. *primæ concordie*, per forum confirmatur, vt dixi dicto *num.* 19. & sic non per actus civiles, neque à solo Principe, sed à Pontifice, & in Curia generali, quæ dispositio habet vim contractus. Ex quibus omnibus resultabat rescriptum per obreptionem obtentum, ac per consequens nullius momenti esse. Sic obtinui in supremo Senatu, & Iosephus del Olmo remansit in matricula donec vixit; sed immutatum fuit hoc in privilegio 2. infaculationis, vt statim trademus.

§. V. III.

De impedimentis perpetuis, & temporalibus ad officia urbana obtinenda, ad explicationem for. 8. de Notarijs, & aliorum iurium.

T E X T V S.

P E T R V S P R I M V S R E X;
Anno 1283, Valentiz.

I T E M statuimus, & ordinamus, quòd prohibeatur de cætero, ne aliquis portans coronam recipiatur in procuratorem, nec in officio publico.

S V M M A R I A.

E C C L E S I A S T I C I excludantur à muneribus publicis;
num. 2.
Amplia in Militibus Ordinum Militarium, eo quòd vere Religiosi sunt. *num.* 3.
Quæ procedunt etiam in officijs Generalitatis pro Brachio Militari; *ibidem.*
Miles qui officium obtinet actu, si Militaris Ordinis habitum suscipiat,

- piat, excluditur à munere, cum decisione Senatus, num. 4.
 Iurisconsulti excluduntur à muneribus Urbis, non verò Generalita-
 tis, num. 5.
 Irrationabile videtur quòd Iurisconsulti excludantur, num. 6.
 Domini molendinorum arcentur à muneribus, num. 7.
 Domini furnorum minimè, licet adsit eadem ratio, ibid.
 Inopes arcentur à muneribus Urbis, num. 8.
 Faber sua fortunæ vnusquisque est, num. 9.
 Officiales perpetui Regij, sanctæ Inquisitionis, & Civitatis excludun-
 tur, num. 10.
 Concubinarij excluduntur, sed vsu receptum non est, num. 11.
 Impedimenta temporalia quæ, num. 12.
 Officialis actu non admittitur ad alium concursum, num. 13.
 Triennij vacatio ab eodem officio, num. 14.
 Debitorcs fisci impediuntur, num. 15.
 Debitorcs Urbis pariter, num. 16.
 Conductores iurium Urbis, eorumve parentes, vel liberi impediuntur,
 num. 17.
 Debitorcs qui impediuntur, non sunt minimæ quantitatis, num. 18.
 Administratores, num. 19.
 Cuenta conpago, quid significet, num. 20.
 Pater filium impedit, & è contra, num. 21.
 Pater, & filius faciliter in eandem sententiam coeunt, num. 22.
 Senatus observantia, num. 23.
 Sindico existente patre, filius Iuratus esse nequit, num. 24.
 Quid dicendum quoad officia Iustitiarum, num. 25.
 Accusatus de crimine, num. 26.
 Accusatus non promovetur ad Ordines sacros, neque ad dignitatem
 Ecclesiasticam, num. 27.
 Limita vt, num. 28.
 Accusatus qui fama notatus non est, potest admitti, num. 29.
 Post annum an admittatur, num. 30.
 Senatus decisiones, num. 31.

1 **V**LT RA qualitates, de quibus supra diximus hoc
 eodem capite, §. 5. requiruntur aliqua in matricu-
 landis negativè, ne impediuntur, quorum quor-
 dam

dam perpetuè impediunt, ita vt à matricula talia habentes excludantur, quzdam verò quz ad tempus tantum impediunt, vel verius non quoad matriculam, sed quoad concursum.

- 2 In primis enim perpetuò excluditur quicumque Ecclesiasticus, vt ex textu apparet *for. 23. de Advocat. privileg. 32. & 37. Regis Domini Petri Secundi*, vt dixi §. præcedenti, *num. 12. & 21.* quod iure Canonico cautum est, *cap. 1. & 2. de postuland. cap. 1. & tot. titul. ne Cleri. vel Monachi* Barbosa in *collectan. ad hos textus*, & in *cap. 4. & 5. ne Cler. vel Monachi*: plura ad rem per Mastrillum de *Magistratibus lib. 2. cap. 6. per totum tom. 1.* Sub qua dispositione comprehenduntur Milites Ordinum militarium, nam hi verè Ecclesiastici sunt, vt communis opinio tenet, & verè religiosi, vt dicam infra *cap. 7. §. 7. per tot.* tradunt in specie Franq. *decif. 479. num. 2. & 3. Caball. casu 64. per tot.* Carol. de Tapia in *constit. Clerici, num. 5. sub tit. de Episcop. & Cler. imbrian. de iudic. Regni part. posterior. num. 23. & seqq.* Azevedo in *l. 14. lib. 3. tit. 5. tom. 1. alijs relatis Mastril. decif. 149. num. 18. & de Magistrat. dict. cap. 6. num. 35. & 36. extat apud Castellanos l. 12. tit. 16. lib. 2. ordinament. tradunt Pisa in centur. lib. 2. cap. 21. Bobadilla in politic. lib. 1. cap. 15. num. 6. (licet dicat contrarium observari.) Quz dispositio apud nos viget, tam in officijs Urbis, quàm Generalitatis, nempe ne admittantur Milites in Brachio Militari, si Ordinum Militarium stemma adepti sunt, nisi obtineant vocem illius Ordinis ad ad Brachium Ecclesiasticum. Et quod magis est, si obtinendo officium, habitum suscipiat aliquis, desinit officium habere, iuxta *cap. præsens 20. quæst. 3. cum alijs traditis per Mastrillum dict. cap. 6. num. 22. cum seqq.* & sic diffiniuit Senatus anno 1646. in causa Petri de Balda Generosi, qui tunc Deputatus existerat, & sumpsit habitum Divi Iacobi, pronuntiando quòd ipso iure per successionem habitus Deputati officium vacavit, & fuit de novo facta electio, vt dixi *cap. 3. §. 3. num. 35.**
- 3
- 4
- 5 Secundò, excluduntur Iurisperiti non à foro, vel iure, sed consuetudine negativa, & facto, cui standum est in electionibus,

buſ, *l. ſuper C. de iur. Fiſc. lib. 10. l. 2. C. de Decur. ead. lib. 10.* & ibi Doctores, & late Amaya *in l. nominationes 46. num. 9. eod. tit.* qui plures refert; in foro enim nequaquam prohibitū reperitur, neque in corpore privilegiorum, aut privilegij infaculationum: in libris autem Urbis, quod reperitur eſt habitatio quorundam iuriſperitorum, quod ſupponit inhabitatam. Doctor Nicolaus Figuerola fuit habitatus per Regem Alphonſ. III. *privileg. datis Gayeta die 31. Octobris 1437. regiſtr. in 1. lib. epistol. Urbis fol. 2.* Doctor Ioannes Mercader habitatus, ut in dicto libro habetur *fol. 3.* iſque fuit Iuratus; Doctor Franciſcus Tallada, ut patet *ibidem fol. 160.* Doctor Gondizalvus Ruiz, *ibidem fol. 189.* & alij plures; ſed ſolummodo admittuntur ad officia Aſſeſſorum, & Conſiliariorum Urbis, *for. 41. 47. & 48. de Cur. & Baiul.* Secus eſt in officijs Deputationis, nam ibi admittuntur Milites, Nobiles, vel Generoſi Iuriſperiti, ut quotidie videtur, & dominus Mora dum Deputatus exiſtebat, compilavit foros Deputationis. Nec rationem huius obſervantię percipere potui; ſolum in noſtra Vrbe Valentina id obſervatur, quod quidem à iure improbatum eſt, ut probat Caput *dict. cap. 4. num. 46. & ſeqq.* nam in reliquis Civitatibus Regni Iuriſperiti admittuntur indiftinctè, ſicuti apud Catalaunos, & Aragonenſes.

6 Neque adhuc credo, quòd in aliqua Vrbe Hiſpanię, vel Orbis Iuriſconſulti ita excludantur. Solatium Antiquitus erat exclusio Nobilium, nam propter affinitatem nobilitatis, cum literatura id inductum credebam: nunc iam Nobiles admiſſi fuere, de Iuriſconſultis verò nemo curat; fortè quia ipſi curarent, ſi admitterentur, de his quę ad rectam gubernationem ſpectant; nam ut dixi *cap. 2. §. 2. num. 115.* iuris ſcientia neceſſaria eſt ad rectam gubernationem, non ſolum in Iudice, ſed in Magnate, & Principe. Sub hac diſpoſitione uſu, vel abuſu, comprehenduntur etiam Medicinę Doctores; quibus quoad Vrbes Regni, adimere aliqui hanc pręrogativam procurabant, ut videre eſt per actum *Curi. Brach. Regal. 17. Curiar. anni 1626.* ſed denegatum in decreto, & meritò, nam Medicos honorare veritas infallibilis iubet. Bene Caput *dict. cap. 4. num. 38. & ſeqq.*

7 Tertiò, excluduntur habentes molendina intra terminum Urbis per statuta specialia ipsius, & nescio quare domini furorum passim admittuntur; nam si ratio valet, supposito privilegio annonæ panis, apud nos *del Pastim*, sicut vrget quoad possidentes molendina, sic quoad obtinentes clibanos, sive furnos.

8 Quartò, impediuntur tendentes ad inopiam; sub quibus comprehenduntur illi qui constante matrimonio dotem vxori solverunt; de quibus Faber *in C. lib. 5. tit. 7. diffin. 2. Franquis decis. 54. dominus Leon decis. 118. num. 2. & 4. tom. 1.* Qui miserabili celsionis bonorum remedio vsi fuerunt, de quibus Ansaldo *consil. 20. num. 43. Brunus de cession. bonor. per tot. tract. faciunt privil. 8. Domini Reg. Ferdinand. II. & privilegium 58. Domini Reg. Alfons. III.* Qui privilegium militare ne conveniantur ultra quam facere possint, deducto ne egeat, adepti sunt, vel intentarunt, iuxta *l. miles*, & ibi *Iasson de re iudicat. de quibus dixi plura cap. 3. §. 4. num. 8. & seq.* Et qui in executione in bonis mobilibus defecerunt, ex debito proprio; quæ omnia caventur *in cap. 8. privileg. secund. insacul. & merito*, non ratione paupertatis, quia hæc virtus est, sed quia, ut *Salustius ait in bel. Catil. in princip. Vnusquisque faber est sue fortune.* Quomodo enim publicam vtilitatem querere poterit, qui de propria ita negligens est, ut succurrere sibi non queat?

9 Quintò, qui obtinent officia perpetua Regiæ Curie; sanctæ Inquisitionis, vel ipsius Civitatis, *cap. 9. eiusdem privileg. secund. insaculationis*, latè quoad ad officiales Regios Fontanella *decis. 599. per tot.* Aliter in Aragonia observatur, nam Regij Administrati ad officia Urbis, & Regni admittuntur, ut ceteri: quid vtilius sit, dicat exitus Reipublicæ, nam quæ meliori modo gubernata conspicitur, hæc vtilitatem in ea observantia captat.

10 Sextò, habentes concubinam; *dict. privileg. Domini Reg. Ferdinand. II. Fr. Hieronym. Garcia in politic. Ecclesiast. tract. 9. difficult. 4. dub. 6. num. 7. tom. 2.* quod vsu receptum non est, nunquam enim de eo obstaculo tractari audivi, quamvis non paucis obstare credam: difficilis probationis concu-

concupinatus est, difficilis etiam eiusdem obstaculi oppositio. Circa hæc plures quæstiones quotidie emergunt, quæ quia instituti non sunt, sapientiori relinquuntur agitandæ.

1 2 Impedimenta temporalia sunt, quæ non ingressum in facul-
tationis excludunt, aut ab ea excludunt omnino; sed in hoc, vel illo concursu obsunt, quominus tunc admittatur ad sortem. Primo impediuntur obtinentes actu aliquod officium, ad concursum alterius, nam à iure duplex officium in eadem persona est inhibitum, *l. quisquis*, ubi Bartol. *C. de cohartal. lib. 12.* difficile enim est, ut unus duorum vices sustineat, *l. si plures, ff. de pactis*, Fontanell. *decis. 247. num. 12.* dominus Leon *decis. 29. num. fin. tom. 1.* cautumque expressè est per *cap. 1. secund. insacul.* Conferunt tradita per P. Fr. Hieronym. Garcia *in politic. Ecclesiast. tom. 2. tract. 11. difficul. 4. dub. 7. per tot.* quod intellige quoad proprietatem, ut dixi §. 4. *num. 17.*

1 4 Secundò impeditur qui officium de quo agitur obtinuerit, proprietariè per trienniū antecedens, ita ut ab officio ipso, sive concursu ad illud, excludatur per bienniū postquā administravit, *for. 27. de Cur. & Baiul. de cuius materia videndus Baldus in l. non dubium, num. 10. C. de legib. Alex. consil. 48. volum. 1. Craventa consil. 259. Bobad. in politic. lib. 3. cap. 8. num. 60. & lib. 5. cap. 3. num. 145. Solorçan. de iur. Indiar. lib. 4. cap. 1. num. 17.* quod etiam cavetur *in cap. 15. privil. 2. insacul.* ubi additur, quod in officijs Iustitiæ criminalis, vel civilis, Ædilis, & Rationalis, ac Sindici, ibi observatur respectivè. Quoad officia Generalitatis etiam cautum est respectu Militarium, ut per duplex triennium impediuntur, *cap. 16. in extravagant. Eleccio de Diputats, fol. 40. dominus Mora in compil. foror. general. rub. 2. nu. 29.*

1 5 Tertiò impediuntur debitores Fisci, *l. rescripto, §. debitores; ff. de muner. & honor. l. 4. ff. de legation. l. 1. C. debit. Civit. lib. 11.* & ibi Doctores, quod etiam extenditur ad debitores ipsius Civitatis, & conductores iurium ipsius, Lofeus *de iur. univers. part. 3. cap. 6. num. 18.* plura ad rem Langleus *semestr. lib. 7. cap. 2. per tot. Capitus de regim. Reipub. cap. 3. nu. 95. & seqq.* Quod apud nos non solum cautum est ut impediuntur ad concursum, sed si mora contracta debitores permaneant in debito per triennium, à matricula arceantur, *cap. 21. privil. secund. insacul.* Conductores etiam *ex privil. 8. Dñi Regis Ferdinand. II.*

- 17 Quę dispositio extenditur ad parentes, & filios con ductorum per cap. 111. *statutor. vulgò del Quitament*, & ad dominos Ma-
cellorum, vbi carnes scinduntur, & venales habentur. Et no-
tandum est, quòd licet debitum, impediens iuxta iuris dispo-
sitionem debeat esse ex reliquatu alterius administrationis,
iuxta text. in *dict. l. rescripto, §. debitoris*, apud nos ex quacum-
que causa debitum proveniat impedit quominus admittatur
ad sortem, & indistinctè loquantur Loleus, & Caputus, vbi
18 *proximè*. Sed intelligendū est de debito considerabilis quanti-
tatis, non tamen modicæ, vt in terminis docent Cancer. *var.*
tom. 3. cap. 2. nu. 55. & seqq. Alfar. de offic. Fiscal. gloss. 16. privil.
31. nu. 132. & seqq. dominus Leon decis. 113. per tot. tom. 1. Capu-
tus *dict. cap. 3. num. 99. in fin.* sub qua dispositione comprehen-
19 duntur etiam quicumque bona Urbis administrarunt, nam
tenentur reddere rationes administrationis, & reliquatum
solvere, vt cavetur in *dict. cap. 21. ibi: Hasta que realmente ayan*
20 *pagado, y dado la cuenta con pago.* Caputus *dict. cap. 3. num. 97.* quæ
verba quomodo interpretanda sint, colligi potest ex traditis
per Escobar *de ratiocin. cap. 2. per tot.*
- 21 Quarto casu, quo pater, & filius, socer, & gener, aut duo
fratres matriculati sunt, vno sortem obtinente ad officium
Iurati, alius excluditur, ac impeditur, & si ambo simul obti-
nuerint, qui nondum Iuratus fuit arcetur, ac si sortem non ob-
tinuisset, vel si ambo Iurati fuerunt, vel non, qui ætate minor
est excluditur, per *cap. 14. privil. secund. in facul. & optima ratio-*
22 *ne*, nam verisimiliter ambo in eandem sententiam ituri viden-
tur, neque alterum ab altero discessurum, ita vt sententia ab
vno dicta, quædam quasi assentiendi necessitas facta alteri sit:
si enim Reipublicæ inter sit libertas in suffragando, vix obti-
nuisset inter tam coniunctos. Ita docet Langleus *semestr. dict.*
lib. 7. cap. 3. Fontanell. decis. 367. num. 15. tom. 2. Quæ disposi-
23 tio in Senatu ipso amplexa est, nam in eo Senator civili cla-
mide insignitus reperiebatur dominus don Marchius Anto-
nius Silternes, fuitque ad eam promotus dominus don Mel-
chior Silternes filius ipsius, in eadem Aula in locum domini
Leon, qui ad Supremum ascenderat: & cum Domino Regi
hæc ratio proponeretur, cū Regio rescripto diei 28. Novem-
bris 1617. iussit quòd filius ad aliam Aulam civilem migra-
ret,

- ret, & in locum eius dominus Ioannes Baptista Iust translatus fuit. Ex quo infero dubitatione minimè caruisse, quod in
- 24 electione Iuratorum anni 1656. observatum fuit: nimirum existente Sindico Camerali Mattheo Moliner Cive admissus ad sortem, & electus per eam fuit Vincentius Moliner filius, & quamquam in dicto cap. 14. verba clara non sint, eo quòd videntur loqui de vna, & eadem electione, tamen ratio dispositionis eadem est; nam licet electio Sindici fiat diverso tempore, & forma diversa, vt dixi, Syndicus cameralis suffragiũ habet, & interventionem simul cum Iuratis, sicque filius non poterat iuxta præsumptionẽ iuris recedere a sententiã patris, quæ est ratio ob quam hoc ius inductum fuit; atque adeo credebam filium repellendum esse ab electione, sed contrarium observatum fuit, licet sine discussione, quia nemo obstaculum proposuit. Quoad electiones Iustitiæ idem observandum esse
- 25 autumo, nam licet difficile videatur, quòd pater, & filius, aut duo fratres concurrant, eo quod vnus debet esse de ordine Militum, alius vero de ordine Civium, impossibile non est mediantibus privilegijs militiæ, & in genero, ac socio quotidie contingere potest, & dispositio omnia comprehendit; & quod plus est, intra biennium vacantis duo ex eodem domicilio eligi non possunt, for. 27. de Cur. & Baiul.
- 26 Quintò, inquisitus, vel accusatus de aliquo crimine impeditur, l. reus delatus ff. de muner. & honor. l. libertus, §. in quaestionibus, l. huius, §. idem Respondit, ff. ad municip. l. vnica, C. de reis postul. lib. 10. l. reos criminis, C. de infamib. lib. 10. c. omnipotens 4. de accusat. Boer. decis. 150. num. 15. Maltril. de Magistrat. lib. 2. cap. 9. num. 2. Ponte de potest. Proreg. tit. 3. de elect. official. §. 5. num. 3. Cardof. in praxi iud. verb. officium, num. 37. Carol. de
- 27 Tapia decis. 17. num. 1. Quemadmodum, nec ad sacros Ordines, nec ad dignitatem Ecclesiasticam promoveri inquisitus potest, dict. cap. omnipotens, Covarruv. var. lib. 1. cap. 16. num. 11. vers. 4. Selva de benefic. 3. par. quæst. 5. num. 31. Navarrus consil. 6. & 7. de accusat. Garcia de benef. par. 7. cap. 8. n. 6. Fr. Hieron. Garcia d. diffic. 4. dub. 6. nu. 4 & 6. Tamburin. de iur. Abbat. disp. 24. quæst. 15. Suar. de relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 2. num. 26.
- 28 Quæ limita, primùm si in accusatione procedatur iuris ordine servato, nam hoc deficiente cuique patebit via optimos exclu-

excludendi ab honoribus, si ex sola accusatione, vel inquisitione male, vel bene instituta impedirentur, textus in cap. *meminimus de accusat.* Felin. *ibid.* & in *dict. cap. omnipotens*, Navar. *dict. conf. 6. & 7.* Tapia *dict. decis. 17. num. 9.* Secundum, quando inquisitus, vel accusatus non est, vel non venit infamiz nota afficiendus apud probos, & honestos viros, sed apud malevolos, & calumniolos, aut detractores, tunc enim non impeditur, Navarr. *conf. 2. de accusat.* Garcia de *benef. dict. cap. 8. n. 7.* Barbof. *de potest. Episcop. 2. part. allegat. 43. num. 14.* & in *collect. ad dict. cap. omnipotens*; esset enim iniquum, quod sola accusatio à quovis malevolo, vel improbo instituta, non secuta diffamatione apud probos, & graves viros sufficeret ad repellendum ab officijs, Tapia *dict. decis. 17. num. 7.* Barbof. *ubi proxim.* itaque necessum erit, vt de aliquo substantiali constet, ex informatione Curie, vel testibus ab actore productis. Novar. *quest. for. part. 1. q. 129.*

3° Tertium, quod non multo à tempore electionis instituta fuisset inquisitio, vel accusatio, vel quando annus elapsus est à die institutionis, si per reum non stetit quominus causa expediatur, *dict. l. reus delatus 7. de muner. & honor. l. Lucius Titius, §. idem respondi, ff. ad municip.* Innocent. in cap. *accusatum, de simonia*, Ioann. Platea in l. 1. C. *de reis postul. lib. 10.* Lancelot. *de attentat. 2. part. cap. 5. num. 33.* Tapia *dict. decis. 17. num. 8.* Neque obstare videtur, l. *fin. C. vt crimi. quest. intr. cert. temp.* quo iure cavetur per biennium durare criminale iudicium, neque Iacobi Cujacij sententia in *dict. l. reus delatus, lib. 10. observ. cap. 3.* nam in *dict. l. reus delatus* non cavetur intra annum finiri criminalem questionem, sed cum illo transacto, nisi per reum steterit, possit ad novos honores provehi, absq; cause peremptione, ibi: *Sed post annum, quam reus delatus est, petere non prohibetur, nisi per ipsum stetit quominus causa intra annum expediretur.* At in *dict. l. fin.* cavetur perimi causam criminalem per biennium, ibi: *Criminales causas omnimodo intra duos annos à contestatione litis connumerandos finiri censemus.* Sicque neque hæc iura adverlantur, neque egent emendatione aliqua. Ita pronuncia- vit Senatus sententia publicata per Alreus, die 11. Augusti 1611. referente domino Leon ad favorem Petri Compani loci de Torrent, ibi: *Attento quod licet dictus Company fuerit per Re-*
gium

glum Fiscum accusatus, non tamen de eo reperitur condemnatus, sed imò cum annus sit elapsus, & per ipsum non steterit, quominus in dicta causa declaretur, ad dictum munus admitti non prohibetur. Sicque iuxta secundam, & tertiam limitationem fuit pariter iudicatum in Senatu, sententia publicata per eundem Alreus, die 7. Decembris 1633. in favorem Petri Ioannis Faura Civis Alonensis, versus Thomam Pina Civem eiusdem, in causa electionis Ædilis, referente domino Polo. Quæ tradit dominus abunculus Don Petrus Sanz in suis observationibus, liter. A. observat. 16.

33 Sunt & alia impedimenta, de quibus in statutis Urbis nuncupatis del Quitament, quorum plura nec usu recepta, nec memorata in electionibus, quare de eis agendum non est.

§. IX.

De electionum appellatione, recurso, nullitate, & devolutione ad explicationem act. Brach. Reg. 21. Cur. anni 1626. cum alijs iuribus.

T E X T V S.

PHILIPPVS QVARTVVS REX,
Anno 1626. Montisoni.

ITEM Senyor, per quant algunes Ciutats, y viles Reals del Regne de Valencia tenen privilegi de insaculacio pera extraccio de persones als officis de sos governs. Suplica per tant a V. M. sia servit provehir, y manar, que de huy en avant, si cas serà que algu, ò alguns particulars pretenen agravi en la insaculacio, que serà feta per les persones a qui per dits privilegis toca ferla, recorreran à Iutge superior, encara que sia a la Real Audiencia, no se entrometa lo tal Iutge superior, ni la dita Real Audiencia en concixer de ago, ni expedir mandatos de que les tales persones que hauran recorregut sien insaculades; pues la facultat de fer dita insaculacio està comesa als Consells, ó habilitadors de les Ciutats, y Viles, y aquells saben, y concixen millor los subjectes que convenen

nen peral regiment, y bona administracio de aquelles: y de ferse lo contrari resulta notable dany de les tals Ciutat, y Viles, per los molts gastos que resulten dels plets que per dita raho se mohuen. Y per quant en algunes Ciutats, y Viles lo dia ques junten à fer dites insaculacions, se procura afectadament per algunes persones, que tocant la mijanit resten aquelles devolutes pera poder acudir a la Real Audiencia a que dita insaculacio alli se faça, y succeheix posarse en les insaculacions en estos casos persones no dela calitat que requereix. Suplica per tant a V. M. lo dit Braç Real, sia servit provehir, y manar, que en tal cas la dita Real Audiencia haja de restituir les parts, y causa a les dites Vniversitats. *Plan a sa Magestat exceptat lo cas de recors, y que en cas que per no haverse fet la eleccio en lo dia senyalat, sia devoluta al Loçtinent general, aquell haja de senyalar los dies que li pareixeran necessaris pera fer la eleccio; y no fense en dit termini, reste del tot devoluta al Loçtinent general.*

S V M M A R I A.

F O R M A opponendi impedimenta, num. 1.

Gravatus in impedimento sibi opposito, recursum emittit ad Senatum, num. 2.

Praxis expediendi similes causas, num. 3.

Electio facta absque illo qui obtinuit in recursu, licet eligens provocet, nulla est ex decisione Senatus, num. 4.

Approbatus semel non potest reprobari sine nova causa, num. 5.

Appellatio, aut nullitatum propositio, in his non suspendit iudicatum, num. 6.

Insaculati habent ius quaesitum, quia electi ad sortes per Principem, num. 7.

Insaculatio vere electio est, ibid.

Insaculati qui obtinuerunt in recursu non obstante appellatione, excludi non possunt, num. 8.

Impedimentum opponens tenetur probare, num. 9.

Impedimenta an tempore insaculationis extantia possint purgari, num. 10.

Negative resolvitur quaestio, num. 11.

Sortis extractio est quasi executio electionis Principis in matricula, num. 12.

Qua-

- Qualitates requiruntur tempore infaculationis, num. 13.*
Appellationis remedium opportunum est in electionibus, num. 14.
*Appellatio an admittatur quoad devolutivum tantum in electionibus;
 an vero quoad suspensivum, num. 15.*
*Appellatio ante adeptam possessionum quoad utrumque effectum ad-
 mittitur, num. 16.*
Secus si post possessionem, num. 17.
Limita si deficit electio in forma, num. 18.
Limita si tempore adeptæ possessionis appellans protestetur, nu. 19.
Senatus decisio, num. 20.
*Tempus quod labitur pendente appellatione computatur in anno;
 num. 21.*
Salaria temporis appellationis cui debeantur, num. 22.
Electio peccans in forma, quoad omnes est nulla, num. 23.
*Electio non peccans in forma, licet inhabiles admittantur, non est quo-
 ad habiles nulla, num. 24.*
Decisiones Senatus, num. 25.
*Electio ad superiorem devoluitur, si electores scienter indignum, aut
 inhabilem admisere, num. 26.*
*Electio fienda per superiorem, virtute devolutionis fieri debet ex ma-
 triculis, num. 27.*
*Si electores non idoneos elegerint, vel admisserint ignoranter, non est
 locus devolutionis, num. 28. & 34.*
In dubio ignorantia præsumitur, num. 29.
*Textus non loquitur de electionibus per sortem, sed de electionibus
 ad matriculam, num. 30.*
Decreti verba expenduntur, num. 31.
Decretum non continet nisi contentum in petitione, num. 32.
*Devolutio sublata per decretum textus, non est quæ ad superiorem per-
 tinet ratione admissionis inhabilium, sed ratione lapsus temporis,
 num. 33.*
Electus potest etiam appellare, num. 35.
Electus cui competit exceptio, tacendo consentire videtur, num. 36.
Renuntians semel an perpetuè renunciassè dicatur, num. 37.

ANTE QVAM materiam textus agrediamur, aliqua dicenda sunt de forma opponendi impedi-
 menta ad concursus, & infaculationem, in cap. 11.
 privil.

privil. secund. infaculat. cautum est, quòd iurati teneantur tractare per quindecim dies ante concursum cuiuslibet officij, de habilitate, vel inhabilitate eligendorum, ita vt hora matutina decima, congregati in Aula coram omnibus intervenire cupientibus, medijs Advocatis ordinarijs Urbis, qui quatuor sunt, ius dicant de impedimentis in scriptis; quæ opponi debent per Rationalem, & Syndicos, mediante instrumento publico, penes scribam Aulæ Iuratorum conficiendo. Et in ipso die electionis in Concilio habiles publicare tenentur; quod est observandum præcissè, cum forma sit inducta, quæ impleri debet omnino, ad tradita *cap. 3. §. 3. num. 17. & seqq.* aliàs electio erit nulla.

2 Si enim aliquis gravetur, vel impediatur sine legitima causa, ad Senatum accedit mediante recurso; nam licet remedium appellationis opportunum sit, vt infra dicam, praxis communis ita observat, de qua dominus Leon *decis. 29. tom. 1.* in cuius causæ expeditione præceditur summarie, & per compareant partes, ac per brevissimas dilationes, iuxta tradita per Fontanellam *de pact. claus. 4. gloss. 10. par. 1. num. 97. in fin.* & si vrget tempus electionis, & gravatus habet ius quæsitum, quia matriculatus, interponitur decretum de nihilo innovando, per quod electores inhibentur sub nullitatis decreto.

4 Et quamquam expressè non apponatur, tacitè inest, sicut contigit in causa recursus Zepherini Feo Militis, & aliorum litis sociorum, ab oppositione impediendi ad electionem Iustitiæ anni 1651. nam cum emitterent recursum antequam tempus vrgeret, non fuit interpositum decretum superius dictum; & cum prædictus Feo obtinisset eum, & cæteros habiles declarando, Concilium generalè credidit, quòd ex eo quòd deficiebat inhibitio, interposita in applicatione à sententia, sive provisione, qua habiles declarati fuerunt, poterat eis exclusis ad sortem procedere, vt de facto processit, & fuerunt extracti Petrus Ioannes Ivars ad Iustitiam criminalem, & Ioannes Aliaga Miles ad Iustitiam civilem: sed Feo, & consortes iterum recursum ad Senatum emiserunt, & Regia sententia publicata per Vincentium Ferrera Militem Reg. mandati Scribam, die 27. Februarij 1651. referente nobile Decano domino D. Francisco Bono fuit annullata extractio.
Nam

- 5 Nam semel approbatus ad officium nō potest amplius reprobari, nisi superveniente nova causa reprobationis, Innocent. in cap. venerabilis de except. Panormit. in cap. presentium; num. 7. de testib. Cellus Hugo consil. 28. nu. 5. Vivius decis. 270. lib. 2. Boerius decis. 149. num. 16. 17. & 18. Fontanell. vbi prox. num. 92. & seqq.
- 6 Neque appellatio, supplicatio, vel nullitatum propositio Civitatis operabatur, vt effectus iudicati suspenderetur; nam habilitati obtinuerunt declarationem re integra, & sic citra vitium attentati ad electionem sine eis perveniri nequibat, ex traditis per Fontanellam, *ibidem* 98. Quibus addebatur,
- 7 quod isti infaculati habent ius quæsitum ex infaculatione ad sortem, cum à Principe electi sint ad concursus: nam infaculatio verè electio est, vt tradit dominus Leon *dict. decis.* 49. num. 3. & vnusquisque venit ex propria persona, cuius industria quæsitæ, & approbata fuit ad electionem, tradit Cancer *variar. lib. 3. cap. 3. num. 21.* & obtenta declaratione qua impedimenta removebantur, licet eam suspensam concedamus, ius habent ad electionem, vt idem Cancer probat *num. 3. & seqq.* Cabedo *decis.* 84. num. 11. part. 2. Fontanella *decis.* 464. num. 8. & 10. tom. 2. ac per consequens, dum Iurati eis exclusis per sortem electionem perficiebant, ius omnino eis auferrebant, cum amplius eadem fors mitti nequiret, sicque nulliter, & attentate; si ergo antequam obtinuissent habebant ius ex propria persona, eo quod electi à Principe reperiebantur, & nisi ex nova causa reprobari non poterant, vt dixi, & onus probandi eam, opponenti iucumbat, tanquam fundamentum exclusionis, non sufficiebat intentare, sed obtinere definitivè, quia nemo excludendus est ab officio, aut eo privari, nisi prius audiatur, de inhabilitate convincatur, & condemnetur, pluribus relatis Barboza *in votis decisivis lib. 3. voto 97. num. 83. & seq. præcipuè num. 85. tom. 2.* Nec relevat per remedium quo vta fuit Civitas, declarationem suspensam esse, nam clarius erat, suspensam oppositionem impediendi per remedium ab eis interpositum, & in dubio pro reis erat pronuntiandum. Neque nova causa adesse poterat, nec in ea opponenda servata fuit forma, *dict. cap. 11.* ex quibus vt dictum est, attentatam fuisse electionem decrevit Senatus.

10 Et notandum est, ex eo quòd insaculatio electio sit, quòd impedimenta illa quæ respiciunt qualitates, de quibus supra hoc capite §. 5. removeri debent antequam ad matriculam recipiantur, verbi gratia: si quis ante vigesimum quintum annum completum ad insaculationem eligatur, quamvis tempore electionis eam ætatem obtinuerit, nihilominus invalida insaculatio erit: nam licet valida videatur, eo quòd ætas superveniens tempore habili, & re integra proficit, quando tempore extractionis eam obtinet qualitatem á foro requisitam, quod suaderi potest ex doctrina Decij *in cap. post cessionem, num. 21. de probationibus*, qui loquitur de reelectioe non transacto tempore effectum habitura, eo iam effluo, ob quod valida videtur, argument. text. *in l. in tempus 61. ff. de hered. instit.* Contrarium est verius, quia insaculatio vera, & effectiva electio est, vt dixi ex domino Leon *decis. 49. num. 3.*

11 Extractio verò per sortem est veluti executio, & quasi consummatio præcedentis ratæ electionis, quæ ex futuro eventu suspensionem habere nequit, quippe ab eligente vnico actu perficitur, Bald. *in l. ultim. num. 5. vers. Tertio quæro, C. de condit. ob turp. caus.* Paulus Anton. Montaner *ad pragm. Regn. Neapol. super prag. ad ministr. Civit. pertin. pag. 5. §. 17. & 18. fol. 38.* Bartol. *in l. impuberem, §. 1. in fin ff. ad l. Cornel. de fals.* qui de electione notarij, docet non posse eligi qui minor, vt maior factus notariatum exercent. Suarez *allegat. 13. num. 23.* Azeved. *ad Cur. Pisanam lib. 1. cap. 12. num. 10.* Avendaño *de exequend. mandat. 2. part. cap. 26. num. 7.* Quod in exemplo ætatis evidentius procedit, cum ibi non solum de electione, sed de admilsione ad sortem *ex for. 141.* maior ætas viginti quinque annorum desideretur. Tradit hæc Doctor Mattheus Rejaule *in suis manuscriptis adversar. 160.* quæ simul cum notis domini Polo habentur.

12

13

14 Sed vt pergamus, appellationis remediũ opportunũ esse his qui gravari creduntur in electione, certi iuris est: nam ab electione posse appellari probat text. *in l. 2. C. de Decur. lib. 10. l. his qui, C. de appellat. c. si postquam 33. de elect. in 6.* Ruginell. *de appellat. §. 2. cap. 3. nu. 19.* Aviles *in cap. Prætor. cap. 17. gloss. etijan, num. 4.* Sigismundus Scaccia *de appellat. quæst. 17. limit. 33. num. 2.* Scipio Rovit. *in prag. Reg. Neapol. fol. 21. dominus Leon decis.*

15 *decif. 40. num. 3. novissimè Fr. Hieron. Garcia in politic. Eccles. tom. 2. tract. 9. difficult. 6. dub. 3. num. 1.* Sed dubitari solet, an admittenda sit quoad utrumque effectum, ita ut electus non admittatur ad exercitium officij? In quo articulo distinguendum est, aut enim fuit appellatio interposita ante adeptam possessionem, & præstitum iuramentum, vel postea: si ante, 16 electus inhiberi debet ab exercitio officij: si autem postea, appellatione pendente non debet inhiberi, textus in *l. Imperatoris in fin. ff. de Decurion. Aviles cap. 5. gloss. suspendidos, num. 4. Lancellot. de attentat. 2. part. cap. 12. de attentat. appellat. pend. limit. 5. Cabedo decis. 122. in fin. tom. 1. Elobadill. in politic. lib. 3. cap. 8. num. 17. & 57. Lambertin. de iure patronat. lib. 2. part. 2. princip. quest. 5. artic. 12. num. 2. Franq. decis. 419. & decis. 609. Mastril. de Magistrat. lib. 1. cap. 27. num. 44. Phebo decis. 65. Fontanell. de pact. tom. 1. claus. 4. gloss. 10. part. 1. num. 98. Berart. in specul. visit. cap. 7. num. 10. Pat. Garcia ubi 17 proxim. num. 5. Idem enim dicendum est, si nullitates electionis proponantur: Scipio Rovit. ad pragmat. Neapol. de administr. univers. pragmat. 2. num. 43. pag. 24. & ita receptum est in Senatu, ad quem quotidie provocatur ab electionibus officiorum, licet communiter per recursus remedium, de hoc agatur.*

18 Limita tamen primò hanc conclusionem, ut procedat admissio quoad suspensivum, si apparet de aliquo defectu electionis à qua provocatur, circa substantialia formę ipsius: aliàs enim non interdicitur electo administratio, Franq. decis. 8. num. 4. Novar. quest. forens. 1. part. quest. 129. num. 6.

19 Limita secundò, ut si tempore adeptę possessionis, vel iuramenti præstiti adversarius protestetur, se provocare ab electione, & in effectum provocat, tunc pariter admittitur, quoad utrumque effectum, & interdicitur interim electo administratio, quia idem est, ac si ante iuramenti præstationem provocaret, sicque censuit Senatus in favorem Antonij Ioannis Guittart, Iuris utriusq; Doctoris civitatis Setabis, & contra Michaëlem Ioannem Olomar anno 1626. refer. nobile domino 20 avunculo meo Don Balchafare Sanz.

21 Tempus verò, quod electo interdicitur in administratione officij, si postea obtinuerit, dubitari potest an computetur in

anno, vel triennio, ad cuius regimen electio facta fuit, & videtur quòd non debet reintegrari ex anno, vel triennio sequenti, Franq. *decif.* 419. Valascus *consult.* 155. num. 4. Barbos. *in collect.* cap. fin. de iudic. num. 7. licet salaria, & emolumenta illius temporis consequi poterit ab appellante simul cum damno, interesse, & expensas. Franq. *dict. decif.* 419. & ibi addition. Mastril. *de Magistrat.* lib. 1. cap. 21. num. 90. & cap. 23. num. 56. Novar. *ad prag. collect.* 31. num. 12. Fontanel. *ubi sup.* nu. 102. cum seq. & nu. 105. qui tradit decisionem Senatus, don Ioseph. Vela *discert.* 2. nu. 85. qui fere omnes tradunt, quòd si annus, vel triennium transferint sine declaratione, quamvis postea obtineant, non administrabit in anno, vel triennio sequenti, quia electio ad certum annum, vel triennium fit, & sic pronuntiavit Senatus in causa Gasparis Zapata ad relationem domini Ioannis Arquez Senatoris eximij anno 1649. vt dixi §. 4. num. 20.

2 3 Si autem electio fiat de aliquibus idoneis, & habilibus, & de aliquibus inhabilibus, an nulla sit quoad omnes, vel tantum quoad inhabiles, disputandum est, quia quotidie quaestio haec emergit, & an eo casu ius eligendi deferatur ad ipsos eligentes, vel devolvatur ad superiorem, quod etiam pluries contingere solet. Vasta materia haec est, sed de more resolutivè dicendum, quòd si electio, in qua habiles, vel inhabiles admissi fuere, peccavit in forma positiva praescripta à foro, privilegio, vel alio iure, vigore cuius fit, vel non peccat in forma, sed in alijs solemnitatibus, & requisitis. Primo enim casu electio 4 quoad omnes nulla est, nam ob actus individui naturam pro parte valere non potest, sed omnino corrumpitur. Secundo vero casu dividua censetur, & ob id nulla dumtaxat, quoad inhabiles tantum, ita tenent Geor. Cabed. *decif.* 84. nu. 7. & 15. par. 2. Fontanell. *ubi proxim.* num. 53. & 54. Capiblanco *de Baronibus prag.* 10. num. 8. & ita fuit iudicatum in Regio Senatu tribus Regijs sententijs. Prima publicata per don Ioannem Daça Reg. mandati Scribam, die 31. Octobris 1614. ad favorem Sindici vrbis Orcelis, referente domino Guardiola. 2 5 Secunda publicata per Antonium Ludovicum Cales Reg. M. Scrib. die 15. Iunij 1632. versus Syndicum vrbis Setabis, & alios, sub examine dñi Polo. Tertia publicata per eund. Daça die

die 22. Decembris 1634. inter Syndicum Urbis, & Regij fisci Procuratorem, referente eodem domino Polo. Quæ quidem procedunt dum inhabilis admittitur, sed si habilis, cum habet ius quæsitum, ut dixi, & incertus sit sortis effectus, ex qualibet causa excludatur, eo reclamante nulla electio pronuntiatur, ut diffinivit Senatus in dicta causa Zepherini Feo, & litis consortium.

- 26 Quoad devolutionem electionis, distinguendum est cum Menochio *de arbitr. lib. 2. centur. 6. cas. 511.* aut enim scienter electores indignum admiserunt ad electionem, vel dignum excluderunt, & tunc privantur pro ea vice iure eligendi, quod ad superiorem devolvitur, *cap. gratum de postul. Prælat. cap. bona el segundo, cap. incunctis, §. fin. de elect.* Fontanell. *ubi supr. à num. 41.* & ita definitum fuit per Senatum in dicta secunda Regia sententia 15. Iunij 1632. & in hac 4. Zepherini Feo, &
- 27 hoc in casu superior, ad quem devolvitur ius eligendi, tenetur eligere ex destinatis in matriculis insaculationis, ita ut electio fiat ex eodem gremio, sive ordine, ex quo electores tenebantur, ex vi subrogationis, Cabedo *decis. 52. part. 2.* Fontanella *ubi prox. num. 45.* & ita iudicavit Senatus in dicta sententia, ibi: *Mandamus dictæ Civitati, ut nomina insaculatorum, ex quibus electio fieri possit, quam cito transmittat, & observavit in casu dicti Feo, nam habitis nominibus habilium, ex eis elegit dominus Archiepiscopus, tunc Prorex huius Regni, Petrum Ioannem Andreu Civem ad officium Iustitiæ criminalis, & Iosephum Artès de Villarasa Generosum ad officium Iustitiæ civilis.*

- 28 Sed in dubio præsumendum non est electores notitiam habuisse de inhabilitate, & nullitate, quæ multoties consistit in facto occulto, & in iure intricato ab electoribus verosimiliter ignorato, Fontanella *ubi proxim. num. 54.* ut in motivis tertiz sententiæ anni 1634. fuit suppositum, & pariter in dicta sententia Zepherini Feo: sed in hac cum comminati electores fuissent assignato termino, ut electionem noviter facerent, & non obtemperassent, transacto termino iure devolutionis superior elegit, ut dixi.

- 30 Neque huic resolutioni obstabit textus noster, quo cautum est, quòd postquam per Senatum cognitum sit media

3 1 via recursus de impedimētis oppositis in electionibus, vt devolutio competat, assignetur terminus electoribus, intra quē electiones fiant; nā textus loquitur de insaculationibus fiendis ad sortem per vniversitates quibus commissæ sunt, nō autem de electionibus per sortem ex iam insaculatis, quod valde distat ab specie textus, & licet decretum loquatur per verbum *electio*, insaculatio verè, & propriè electio est, vt dixi, ad concursum, & sortes, & decretum nil amplius continere dicendum est, quàm petitione contentum, *cap. inter dilectos, vers. Cæterum, de fid. instrum.* vbi Bart. argument. text. in *l. qui defensor, §. qui interrogatus, ff. de interrogat. action. §. præterea, instit. de inutil. stipul.* Imola in *l. qui iudex col. 5. ff. de re iudic.* Alexand. *conf. 84. colum. 2. volum. 1.* Felin. in *cap. super literis, colum. 9. de rescript.* Iasson in *l. iustitia, ff. de iust. & iur.* Decius *consil. 3. volum. 1.* Marcabrun. *consil. 26. num. 62.* Paris. *consil. 3. num. 56. lib. 4.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 190. num. 4.* Cancer *dict. cap. 3. num. 367.* Beccius *consil. 55. num. 1, lib. 1.* Ioseph. Ramon *consil. decis. 37. num. 21.* Anguian. *de legib. contr. 2. lib. 5. num. 5.* dominus Leon *decis. 32. num. 31. tom. 3.* & in hoc textu id suadet genuina sermonum proprietates, & consonum petitioni responsum, & ita iudicavit Senatus in dicta tertia Regia sententia anni 1634.

3 3 Quibus addi potest, quod etsi in decreto de sortis electionibus caveretur, non loquitur casu quo devolutio fit ad superiorem per nullitatem electionis ob admissionem inhabilium vel defectum forme, aut exclusionem habilium: sed casu quo ius eligendi devoluitur ob non factam electionem die illo, ad quem destinatur ab statuto, iure, vel consuetudine, & sic cum casus admissionis inhabilium sit omissus hoc iure, remanet in dispositione iuris communis.

3 4 Aut ignoranter nominatio, seu electio fuit facta, & tali in casu non propterea electores privantur pro illa vice iure electionis, sed possunt iterum electionem, seu nominationem facere, ita Doctores vbi *supr. num. 26. & seq.* Fontanel. *num. 46.* Ayendaño *de exequend. mand par. 1. cap. 19. num. 22. vers. Et de novo.* Azevedo *ad Curiam Pisan. lib. 2. cap. 4. num. 15.* Bobadil. *lib. 3. cap. 8. num. 46.* Iulius Lavor. in *var. lucubr. tit. 4. de elect. Canon. cap. 21. num. 36.* Quod definivit Senatus in dictis duabus

Re-

Regijs sententijs anni 1614. & 1634. Quz fere omnia tradit dominus avunculus Don Petrus Sanz *in suis observat. lit. B. observat. 12. & 19.*

- 35 Hucusque actum est de appellatione interposita à coëligendis contra electum, videndum superest, an ipse electus possit ab electione appellare? Et videtur, quòd sic ex idemitate rationis, nam dispositio vniversaliter loquitur sine distinctione electi, vel eligendi, imò vt testatur Fontanella *ibid. num. 128.* si electo competit exceptio aliqua ex relatis ab ipso, vt à muneribus excusetur, tenetur appellare, ne aliàs tacendo electionem suo consensu confirmet, *l. hi qui, l. nominationes, C. de appellat. Avendañ. part. 1. cap. 19. num. 26. Cabedo decis. 84. num. 27. & 34. par. 2.* An autem per tacitam acceptionem, non appellando, vel absque protestatione munus exercendo, sibi prziudicet in privilegio, vel excusatione, & an per renuntiationem sortis, vel officij, exclusus perpetuò remaneat, tradit bene Fontanella *num. 130. cum seqq.* omnino ad hæc videndus *in dict. claus. 4. gloss. 10. par. 1. per tot.*
- 36
- 37

§. X.

De Consulibus maris, sive Mercatorum, alijsque officialibus minoribus Urbis adfor. 17. de clam. non. mut. & alijs iuribus.

T E X T V S.

MARTINVS REX, ANNO 1403.
Valentiz.

COM lo offici del Consolat sia devallat del Iusticiat de la dita Ciutat, è segons costumes de mar les questions que allis menaran dejen esser tractades de paraula. Per ço statuim que les scriptures que esfaran en lo dit Consolat, sien fetes aixi sumariament com se fan, è dehuen fer segons fur en la Cort del Iusticia de Trecentis sous de la dita Ciutat. E lescriva quies, ó per temps serà del dit Consolat, sia

ten

tengut iurar cada un any en poder dels dits Consols, que servarà la taula de les dites scriptures, segons ordinacio, é taxa de la dita Cort de Trescents sous: lo qual dit Notari sia tengut tenir publicament la dita taula en la casa de la Cort del dit Consolat. E si lo dit Notari no servarà la dita taula, sia privat de la dita scrivania, é encorrega en pena de deu morabatins per tantes vegades com contrafarà sens alcuna gracia, é perdo: de les quals penes puixa esser feta inquisicio per mer offici.

S V M M A R I A.

- C**ONSULES mercatorum creati in Vrbe anno 1283. num. 1.
 Consulum vnus peritus in rebus mercatura, alius in rebus maritimis, num. 2.
 Consulum iurisdictionis, num. 3.
 Navigatio, & mercatura prosecuta privilegijs, num. 4.
 Doctores tractantes de Consulibus mercatorum, num. 5.
 Consulum iurisdictionis ordinaria est, num. 6.
 Consulum iurisdictionis prorogabilis non est, num. 7.
 Decisio mirabilis Senatus quoad iurisdictionem Consulum, & distributionem iurisdictionis in Regno, num. 8.
 Consulum iurisdictionis privativè competit, num. 9.
 Limita in causis viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, quorum privilegia non derogantur, num. 10.
 Decisio Senatus, num. 11. confirmata in Supremo.
 Solorçani traditioni respondetur, num. 12.
 Iudices appellationum Consulum qui sunt, num. 13.
 Forma electionis Consulum, & Iudicum appellationum, num. 14.
 Consules qui eligi possunt, num. 15.
 Iudices appellationum privativè cognoscunt, num. 16.
 Secunda appellatio an admittatur in his causis, num. 17.
 Iudex secundæ appellationis nominatur à Iustitia in civilibus, num. 18.
 Causæ mercaturæ sine scriptis Assessore, aut causidicis, tractari debent, ibidem.
 Administratores iurium Urbis remissivè, num. 19.
 Officia infima plura in Vrbe, num. 20.
 Prefecti insilium qui, num. 21.

Pra:

*Præfæcti infilium de quibus cognitionem habent, ibidem.
Iurisdictio eorum Vrbi concessa fuit, num. 22.*

- 1 **Q**UONIAM vt textus expressè dicit, officium Consulum mercatorum dimanat ab officio Iustitiæ, ideo pertinet ad officia Civitatis: sed quia diversæ qualitaris sunt hi qui Consulatum administrant, ideo separatim de eis tractamus. Consules itaque maris, vt vulgus infit, dimanarunt ab ipso officio Iustitiæ, vt noster forus tradit: hi enim fuerunt instituti in Vrbe anno 1283. vt expressè cavetur in *privil. 20. §. 1. Domini Reg. Petri I. ibi: Item statuimus, & ordinamus, quòd in Valentia sint duo Consules.* Ex quibus verbis clarè liquet, tunc officium Consulatus institutum, & creatum esse.
- 2 A principio fuerunt duo periti in rebus navigationis, & ceteris maritimis, vt in dicto privilegio habetur, vnde nomen mutuarunt Consulatum maris, quod observatum fuit vsque ad annum 1358. quo data nova forma fuit, ita vt vnus esset ex mercatoribus in rebus negotiationis expertus, alius verò ex peritis in navigatione, & rebus maritimis, *privileg. 89. Domini Reg. Petri II.*
- 3 Iurisdictio eorum in omnibus rebus maritimis, siue pertinentibus ad navigationes, & maritimos, ac mercantiles contractus, negotiationesve se habet privativè quoad alios Iudices, vt in text. habetur iunct. *for. 18. & 19. eod. dict. privil. 20. Reg. Petr. I. & privil. 89. & 107. Reg. Petr. II. privileg. 9. Reg. Alfons. III. extantq; plura privilegia in libro nuncupato Consulatus maris.* Nec id inepte introductum est duplici ex ratione.
- 4 Prima, nam semper navigatio, & negotiatio privilegijs, ac prerogativis plurimis prolecutè reperiuntur, pluribus relatis Solorçano *de iure Indiar. lib. 5. cap. vnic. num. 60. Larea allegat. Fiscal. num. 14. & seq. bene ad rem Saavedra symbol. polit. 68. per tot.* Secunda, nam cum res pertinentes ad navigationem, & mercaturam specialibus consuetudinibus, & moribus tractentur, atque peragantur, inde est, quòd per expertos eandem rerum quæstiones terminandas iura nostra disponant.
- 5 Tractant de Consulatu, & Consulibus præter *dict. lib. Consulat. dominus Cerdan in arbor. iuris. vers. Los Consules. Benevenut. Stract de mercatur. in 2. particul. ultim. part. fol. mihi 525. per tot.*

tot. *Cancer variar. lib. 2. cap. 10. num. 22. & seqq. & lib. 3. cap. 10. num. 8. cum seqq. Fontanell. decis. 230. cum seqq. tom. 1. & decis. 403. num. 4. tom. 2. Ripoll Regal. cap. 41. num. 8. & seqq. Molin. in report. for. Arago. verb. Confratria, & verb. Iudex mercatorum, & ibi Portoles num. 106. & seqq. Christophor. Belold. lib. 1. politic. cap. 12. num. 26. & seqq. pluribus de more Solorçano de iur. Indiar. tom. 1. lib. 1. cap. 8. num. 11. cum seqq. & cap. 16. num. 31. & tom. 2. lib. 5. cap. vnic. num. 60. & in politic. Indian. lib. 6. cap. 14. vers. Otro privilegio, pag. mihi 1012. pluribus dominus Vico tit. 48. cap. 3. num. 2. tom. 2.*

- 6 Et quia diximus iurisdictionem Consulum derivari á Iustitia, consequenter dicendum est, ordinariam esse iurisdictionem ipsorum, vt tenent Gregor. Lop. in l. 1. tit. 4. part. 3. verb. *Menester es, Parlador. rerum quotidianar. in sesquicentur. differen. 129. num. 4. Solorçano in politic. dict. cap. 14. vers. El segundo, pag. 1014.* Sed ita limitata est ad res mercantiles, & maritimas,
- 7 vt non possit prorogari partium consensu, nec virtute pacti renuntiationis proprii fori, Iudicis, ac iudicij electione, vel variatione, si causa non sit ex contentis in capitulis Consulatus. Benvenut. *Stract. vbi proxim. num. 12. Solorçano dict. vers. El segundo ad finem. Molin. in repertor. vers. Iudex mercatorum in fin. & ibi Portol. num. 124.* sicque decissum antiquitus in Senatu fuit sententia Regia publicata per Ioannem Dominguez Regij mandati Scribam, die 19. Martij 1515. Quam sententiam quia mirabiliter iurisdictionem distribuit iuxta forales dispositiones, tradere decrevi ad literam, vt nemo sit qui eam non vidisse dicat.

8 **SENTENTIA REGIA MIRABILITER**
distribuens iurisdictionem ordinariam
Vrbis.

Xps **E**T attendentes, quod disceptatio contenta in precedenti processu, sumpsit exordium á prædicta supplicatione coram nobis prius proposita, per Scribas tam Curie Gubernationis, quam Iustitiæ in civilibus: cumque fuit nobis notificatum de certo præiudicio factò dictis Curijs Gubernationis, & Iustitiæ in civilibus, per Curiam Consulatus præsentis Civitatis, vt in dicta supplicatione continetur.

tar. Supplices, ut coram nobis adduci faceremus librum rēgēstrum executionum, seu mandatorum executoriorum, ac aliarum literarum dicti Consulatūs, ex eo quia à dicta Curia Consulatūs emanant mandata executiva, literæ subsidiariæ in alijs causis non spectantibus ad iurisdictionem dictorum Consulū, ut sic viso dicto libro, & contentis in eo, per nos valeret debite provideri. Hinc sumpta occasione dictus Scribe Consulatūs coram nobis firmavit de iure; & pari modo cum alia supplicatione supplicavit, ut convocarentur Consules maris: quorum mandato, & præcepto dictus Scribe expediebat dicta mandata executoria, ac alias literas. Quibus ita stantibus per dictos Scribas Curia Gubernationis, & Iustitiæ in civilibus fuit posita coram nobis quædam supplicatio, cum qua fuerunt dicta, & allegata multa; propter quæ dicunt, quòd dicti Consules maris habent iurisdictionem taxatam, & limitatam in certis tantummodo causis, & quòd in alijs causis non potest in eos fieri prorogatio virtute clausulæ submissionis fori, aut alijs. Pro parte verbò dictorum Consulū maris, & eorum Scribæ prætendentium oppositum, fuit posita quædam longa supplicatio supra iam mentionata, & calendata, ad effectum ostendendi, quòd in eis potest fieri prorogatio in alijs causis civilibus, licet non pertinentibus ad ordinariam eorum iurisdictionem, & hoc multis causis, & rationibus in dicta supplicatione contentis. Dicentes ulterius, quòd si, & ubi ex dispositione fororum, vel rationis naturalis scriptæ, in eos non potest fieri dicta prorogatio, virtute dictæ clausulæ submissionis fori, vel alijs quòd hoc est acquisitum eis ex longa consuetudine, quæ est optima legum interpret, ad quam consuetudinem probandam, producerunt multos testes: & etiam dicunt, quòd dicti Scribæ dictarum Curiarum nullam ius, nullamque actionem habent, ad instandum per eos supplicata, ut in dicta supplicatione, & alijs scripturis præsentis processus, sunt hæc omnia pro eorum parte deducta, & allegata. Pro parte etiam dictorum Scribarum Gubernationis, & Curia Iustitiæ in civilibus, fuerunt etiam producti testes, ad probandam contrariam consuetudinem, seu interruptionem præallegatæ longæ, sive præscriptæ consuetudinis. Ista sunt in effectum quæ in præsentis processu sunt deducta, probata, & allegata. Nunc est videndum quid in præsentis disceptatione sit iudicandum, & decidendum. Et considerantes, quòd in determinatione, & decisione præsentis disceptationis est tractandum de iurisdictione proroganda in dictos Consules maris, vel ex dispositione rationis naturalis scriptæ, vel mediante præscriptione, aut virtute longæ consuetudinis

tudinis dictam prorogationem inducentis : ideo est præmittendum, quod in præsentis Regno Valentia omnis iurisdictio, cuiuscumque generis, gradus, vel speciei, habuit ortum, originem, & principium in personam serenissimi, memoria indelebilis, Domini Regis Iacobi, hoc Regnum à faucibus infidelium Sarracenorum eripientis, & consecutivè dicta iurisdictio fuit translata in personam aliorum serenissimorum Regum, in præsentis Regno succedentium; nec in aliquo unquam tempore, penes populum huius Civitatis, seu Regnicolas huius Regni fuit aliqua iurisdictio. Et sicut in præsentis Regno alicui non existit permissum condere leges, foros, vel statuta, nisi solo Domino Regi omnimodam iurisditionem habenti, vel ex sua Regia provisione, ita etiam nemini est permissum inducere consuetudinē foris obviantem, aut aliàs: nisi cum scientia, & patientia Domini Regis; cum secundum dispositum per rationem naturalem scriptam, illis solis sit permissum inducere consuetudinem, quibus est permissum condere leges, foros, & statuta, quia à pari procedunt potentia: & ideo paris sunt effectus. Quia omnimoda iurisdictio in personā dicti domini Regis residente, prædictus Serenissimus quondam Rex Iacobus, pro debita Iustitiæ administratione, in principio fororum concessit omnem iurisditionem civilem, & criminalem primo Curia: ut patet in foris per illum conditis in capite primo sub rubrica de la Cort, & postea vni soli vicino, quod in idem recidit, ut patet in capite vn sols vehi, in rubrica del Batle; è de la Cort, in foris per eundem dominum Regem Iacobum conditis. Postmodum verò augete, & crescente hac Civitate iurisdictio ordinaria fuit divisa in plures Magistratus, sive per plura officia gerenda, & administranda per plures personas, distinguendo inter eas potestatem, habitum, & exercitium in regimine, & administratione dictorum officiorum. Quia fuit creatus Iustitia in criminalibus, qui præset cognitioni criminum: fuit creatus Iustitia in civilibus, qui cognosceret de causis civilibus. Fuit etiam creatus Ædilis, sive Mustaçafius, qui eorum curam haberet, ne morbofa caro, vel corrupta victualia venderentur, vel nimis grandi pretio, & de similibus iuxta foros, & ordinationes dicti officij. Fuerunt etiam creati Consules maris, qui cognoscerent de causis mercantilibus, & maritimis, in foris præsentis Regni, & capitulis Consulatus expressatis, taxatis, & limitatis, ut dictum est: non tenerentur iudicare secundum foros huius Regni, sed tantum secundum ordinationes capitulorum Consulatus, ut patet ex multis capitulis Consulatus, & signanter ex capitulo tenoris

noris sequentis. Les sentencies que per los dits Consols, é Iutge son donades, se donen per les costumes, è capitols scripts de la mar, é segons que en diversos capitols de aquelles es declarat, è a hon les costumes, é capitols no abasten, donense à consell de dits prohomens mercaders, é de mar: ço es, tota hora a les mes veus del Concell. *Alij. veró Iudices in omnibus causis, tam civilibus, quàm criminalibus tenentur iudicare secundum foros presentis Civitatis, & Regni; vt est expressum in capite secundo in rubrica de la Cort in foris antiquis. Qui forus est tenoris sequentis:* La Cort ab concell dels Prohomens de la Ciutat, jutge tots los pleits criminals, é civils, observades en totes coses, & per totes les costumes de la dita Ciutat. *Et attendentes, quòd contrahentes communiter in omnibus fere contractibus appoi faciunt clausulã renuntiationis proprij fori, & submissionis fori cuiusvis Iudicis ordinarij: & ista clausula, licet veniat ex pacto contrahentium; attamen quasi ex communi stylo, & practica omnium notariorum apponitur in omnibus fere contractibus, quæ clausula submissionis fori est intelligenda de Iudice ordinario, & tali qui teneatur iudicare secundum foros huius Regni, & non est intelligenda de alijs Iudicibus foros ignorantibus, & qui non tenentur sequi dispositionem fororum, nec secundum illos iudicare, & sic dicta clausula non debet intelligi de Consulibus maris; quorum capitula, & consuetudines maris, nihil habent commune cum alijs causis non mercantilibus. Et considerantes, quòd secundum dispositionem rationis naturalis scriptæ omnes Civium dispositiones, sive pacta, vel contractus, censentur referri ad foros, & consuetudines cum quibus reguntur, & vivunt, & non ad capitula Consulatus, & consuetudines maris; cum illi qui contrahunt, videãtur semper inijsse contractum eo modo, prout iubent fori, & statuta propria Civitatis, volentes semper se adstringere ad observandum ea quæ disponuntur in foris, & statutis, & videntur velle sequi id quod vult forus, & statutum patriæ suæ. Cum ergo forus disponat, vt omnes causæ iudicentur secundum foros presentis Regni, videntur velle contrahentes, se submitentes foro alieno, quòd causæ illorum iudicentur, & decernentur secundum foros presentis Regni, non autem secundum capitula Consulatus. Quæ clausula submissionis fori si aliter intelligeretur, iam Consules maris haberent quasi parem iurisdictionem cum Iustitia in civilibus, cum, vt dictum est, in omnibus fere contractibus, est solita apponi dicta clausula submissionis fori, & sic*

omnes quasi causæ iudicarentur cum capitibus Consulatatus, & non secundum foros præsentis Regni; quod nullatenus est dicendum; quia contrahentes noluerunt discedere à dispositione fororum, nec hoc facere potuerunt, quia dicti fori sunt facti ad publicam utilitatem; & exigente iustitia his quæ ad utilitatem publicam inducta sunt, non possunt contractum partium renunciari. Attendentes ulterius, quod secundum communem sententiam scribentium super ratione naturali scripta, à qua in iudicando non est recedendum, prorogatio de causa ad causam fieri non potest, cum limitata causa limitatum producat effectum. Quæ ratio non militat in alijs prorogationibus, de persona ad personam, de quantitate ad quantitatem, propter similitudinem, quam habet una persona ad personam, & quantitas ad quantitatem: ideo de una ad aliã fit facilius extensio, & prorogatio, quia in habentibus symbolum, & similitudinem facilius est transitus. Quod tamen secus est de causa ad causam; quia cum de una ad aliam longæva sit similitudo, ideo non ita de facili, fit extensio, & prorogatio, sicut in alijs supradictis. Considerantes etiã quod scribentes super ratione naturali scripta in individuo determinant, & dicunt esse communem sententiam, à qua, ut dictum est, in iudicando non est recedendum, quod Consules maris per prorogationem in eis factam non possint cognoscere de causis non mercantilibus. Et attendentes, quod præscriptio, & consuetudo allegatæ pro parte dictorum Consulium, non potuerunt induci, tam ex defectu potestatis volentium dictam præscriptionem, & consuetudinem inducere: quàm ex defectu requisitorum, ad præscriptionem, & consuetudinem inducendam. Et considerantes quod depositiones dictorum testium productorum pro parte dictorum Consulium, non deponunt taliter, quod ex dictis eorum possit dici inducta talis consuetudo, quæ aliquo modo præiudicet regali iurisdictioni, ut dicti Consules dicantur, per consuetudinem acquisivisse, ut eorum limitata iurisdictione sit prorogabilis ad alias causas non mercantiles. Et attendentes quod dicti scribæ eiusmodi Curie Gubernatoris, & Iustitiæ in civilibus, non proposuerunt, neque intenterunt aliquam actionem contra dictos Consules, vel eorum scribam; nec agunt contra illos ex aliquo iure in personas eorum erradicato; sed tantum per eos fuit nobis notificatum de abusu introducto in dicta Curia Consulatatus, ut videri potest ex dicta prima eorū supplicatione coram nobis proposita, & oblata, quæ notificatio fieri poterat, per quemcumque de populo pro interesse Regiæ Maiestatis, & conservationis regalis iurisdictionis, cum ad nos qui vices, & locum Regiæ Maiestatis gerimus in hoc

hoc Regno, pertineat, & spectet inordinata ordinare, male gesta, & facta corrigere, aliorumque excessus, & abusus compefcere, & limitare. His propterea, & multis alijs attentis, animum nostrum rectè morventibus, pronuntiamus, sententiamus, & cum hac Regia, & nostra sententia declaramus, quòd ad dictum officium dictorum Consulum solummodo pertinet, & spectat, cognoscere, & iudicare de causis mercantilibus, & maritimis, taxatis, & limitatis, tam per foros presentis Regni, quàm per capitula Consulatus, & non possunt cognoscere, & iudicare de alijs causis in dictis foris, & capitulis Consulatus non expressis. Pronuntiamus, sententiamus, & declaramus, quòd dicti Consules, nec virtute alicuius prorogationis, vel virtute clausulæ submissionis fori cognoscere, & iudicare non possunt. Mandantes eisdem Consulibus, & dicto eorum scribæ ne de cætero de alijs causis, quàm supradictis causis mercantilibus, & maritimis, & ad eorum iurisdictionem ordinariam pertinentibus, se intromittant, nec in eis permittant fieri executiones, nec mandata executiva, nec literas subsidiarias. Quòd si contrarium factum fuerit, contra eos procedetur, prout fuerit iuris, & iustitiæ, & ita pronuntiamus, sententiamus, & declaramus, non obstantibus in contrarium allegatis. Neutram dictarum partium in expensas condemnantes ex causa.

Gallart Regens.

Vt. Antist.

Vt. Pardus.

Vt. Cirera.

Vt. Dassio.

Publicata, &c.

In hac sententia non solum habes decissionem in materia iurisdictionis Consulum maris, sed in pluribus alijs rebus ex traditis à nobis capitibus præcedentibus, ita vt hæc sententia videatur substantialis epilogus iurisdictionalis materiæ.

9 Sed vt redeamus ad Consules, quamvis ipsi iurisdictionem habeant privativè ad omnes causas mercantiles, & maritimas, vt ex capitibus Consulatus resultat, & tenent Doctores relati supra num. 5. dempto domino Vico vbi proximè num. 3. id limitandum est in causis pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum; nam cum in concessione iurisdictionis Consulum non habeatur mentio de privilegio pupillorū, viduarum, ac cæterorum miserabilium, non intelligitur su-

Q 2

bla-

blatum, sicque fruuntur electione fori, ut cum decisione Senatus dixi *cap. 2. §. 2. num. 51.* sed quia ibi tantum doctrinam tradidi, & decisionem allegavi, non abs re erit, ut verba decisionis referam, sic se habent.

¶ 1 Quia privilegio viduis, pupillis, & miserabilibus personis, tam à iure, quam à foro, miserationis gratia concessio, ut possint forum cuiusvis iudicis declinare, & Principis tribunal, seu Gubernatoris adire, ut ibi conveniantur, derogatum non dicitur per aliud privilegium, in quo de prædictis personis mentio non fit; & cum in privilegio per Serenissimum Regem Ferdinandum Consulibus maris huius Civitatis concessio, nulla mentio de prædictis personis fiat, nec sub clausulis cuiusvis gradus, status, aut conditionis, nec alijs in eo apposis comprehenduntur, saltim ad hoc, ut non possint forum declinare, idcirco, &c. Quæ decisio confirmata fuit in Supremo, ut dixi.

¶ 2 Neque obstant tradita à Solorzano, *dict. cap. 14. vers. El segundo*, nam ut ibi tradit, expresso iure cautum est in Castella, nempe per *leg. vnic. tit. 13. lib. 3. recopil.* & cum autem apud nos neque foro, neque privilegio aliquo cautum reperiat; inde est quòd privilegium concessum miserabilibus personis non sit sublatum per concessionem iurisdictionis Consulatus.

¶ 3 Habent isti Consules iudices appellationum primarum, ad quos provocatur ab eorum sententijs, quos nostrates dicunt, *Iurges de appels, privileg. ultim. Domini Reg. Petr. Secund.* sed tunc dabatur à Rege, vel Gubernatore, ut ibi cavetur, postea immutatum fuit per dictum *privileg. 9. Domini Reg. Alfons. III.* quo forma electionis ipsorum Consulium, ac Iudicum appellationum latissimè habetur, & cum ibi clara reperiat, ideo in ea tradenda non immoramur. Qui autem ad hæc officia eliguntur, præter experientiam rerum mercantium, & maritimarum vxorati esse debent, maioresque viginti quinque annis, & naturales Regni, iuxta *for. 41. de Cur. & Baiul.* cum alijs traditis hoc eodem *cap. §. 5.*

¶ 6 Iudex appellationis privativè de ipsis causis cognoscere debet *privil. 107. Domini R. Petr. II.* & quamquam iuxta consuetudinem maris, & capitula Consulatus civitatis Barcinonæ teneantur ius dicere, sicut expresse cavetur in *dict. privileg. 20. §. 1. Reg. Petr. I.* hoc non procedit quoad appellationem; nam ut testatur Fontanella *dict. decis. 403. num.*

- 17 *num. 3. ea in Vrbe tantum vnica appellatio in causis Consula-*
tus permittitur, etiam si diversæ sententiæ sint, aut secunda
revocatoria primæ. Apud nos quando prima sententia con-
firmatur, amplius appellatio non admittitur; sed si revocatur,
ac per consequens non sint conformes, secunda appellatio per-
 mittitur: tuncque Iustitia in Civilibus assignat Iudices appel-
 18 *lationis eiusdem qualitatis, & peritiæ, for. 17. de appellat. causæ*
autem istæ summarie, sine scriptis, absque Assessore iurisperi-
to (nisi spontaneè Consules velint) & causidicis tractari de-
bent for. 18. & 19. de clam. non mutand. Cetera qui cupit, adeat
Doctores superius laudatos, qui lato calamo de Consulatu
scribunt.
- 19 Sunt etiam in Vrbe plures officiales inferiores relati, Se-
 20 *cretarius, aut Scriba Aulæ Iuratorum, Coadiutores Ratio-*
nalis, Administratores iurium, & rerum vrbicularum, Præfecti,
sive vt dicunt Cap de caules, rerum administrandarum, & plu-
ra alia quæ ad nos non pertinent, eo quod iurisdictionem non
obtinent, præterquam administratores iurium, sive contribu-
tionum, de quibus hoc capite §. 3. num. 34. & num. 40. &
seqq.
- 21 Præfecti incilium, vulgò *Cequiers*, sunt qui cognoscunt de
 22 *quæstionibus spectantibus ad aquam incilium irrigationes, &*
munditiã ipsorum, for. 1. & seqq. de cequiar. privil. 34. & 38.
§. ultim. Reg. Iacob. I. privileg. 130. 135. & seq. Domini Reg. II.
alijsque pluribus iuribus, in quibus iurisdictione privativè con-
cessa eis est, seu verius Vrbi, cui donata fuerunt omnia incilia
fluminis Turix, dempto incili de Moncada, vt in privil. 8. Do-
mini Reg. Iacob. I. patet, sed Præfecto incilium committitur
exercitium huius iurisdictionis, adeo vt si in termino genera-
li Urbis, aut oppidi Regij reperiat aliquam Baroniam, cogni-
tiõ harum rerum non pertineat ad Baronem, sed ad dictum
Cequiarium nomine illius vniuersitatis, vt declaravit Senatus
in causa villæ de Murvedre, & Baronie de Gilet, sententia
publicata per Vincentiũ Ferrera R. M. S. die N. Ianuarij anni
1653. sub examine Magnif. domini Victoriani de Calahorra.
Si autem Præfectus, vel Cequarius deliquerit in officio, Iu-
rati in eum animadvertunt, dict. privil. 34. in fine. domini Reg.
Iacob. I. iunct. for. 5. de cequiar. tradit dominus Cerdan in arbo-

464 De regim. Reg. Val.

re iurisd. vers. Cavacequinos. Sed hzc de Civitate dicta sufficienter
cuius omnia conveniunt ceteris civitatibus, & Villis, seu op-
pidis Regijs totius Regni, nisi id quod speciali iure concel-
sum Vrbi adnotavimus.

§. XI.

*De curatoribus operum publicorum, apud nos appellati Obrers
de murs y valls, ad forum 137. Cur. anni*

1564.

T E X T V S.

PHILIPPVS SECVNDVS REX,
Montisoni anno 1564.

ITEM senyor per quant lo adob del camins en la vos-
tra Ciutat de Valencia, y contribucio de aquella toca, y
se guarda a la fabrica de murs, y valls, y conve molt que
aquells estiguen ben conrreats, y adobats, y aixi mateix los
escorredors de dits camins, per que les adzembles, y carros
que porten vitualles, y provisions puguen sens treball, y pe-
rill anar, y venir, per que la dita Ciutat vivint de carreix, pui-
xa esser millor provehida, y avituallada, è alguns frontalers
hereters regant les sues heretats, sorreguen, è lancen la aygua
en dits camins, è volentlos executar per les penes en que son
encorreguts per haver lançat la ayga en dits camins, è aixi
mateix manant als dits frontalers que adoben, y netejen los
dits escorredors, sino que a despeses de aquells se netejaran, y
adobaran: è no obtemperant los dits hereters, y frontalers
la dita fabrica, en desidia de aquells ho fa fer, y apres quât de-
mana la paga de les despeses per dita raho fetes, molts de
aquells se volen eximir de pagar les dites penes, y despeses,
sots pretensio que son officials de la Seca, y de jurisdiccio dels
Alcaldes de aquella, de que resulta molt gran dany a la dita
fabrica y a la bona y deguda administracio de aquella. Per ço
los dits tres Braços supliquen a V. M. sia servit provehir, y
manar que los dits Alcaldes de la Seca nos puixen en manera
alguna

alguna empatchar, ni se empatchen de semblants coses, ni als dits hereters, ni frontalers los valga, ni aprofite en respecte de les dites coses lo privilegi de la dita Seca, ans qualsevol persona per los dits danys, y penes, haja de ser executada per los oficials de la dita fabrica, ó per lo Racional de la dita Ciutat de Valencia, é que lo mateix se entenga en respecte de qualsevol deutes deguts a la dita fabrica en qualsevol manera. *Plau a sa Magestat.*

S V M M A R I A.

CURATORES operum publicorum eliguntur adinstar officialium Generalitatis, num. 1.

Curatores operum publicorum administrant simul cum officialibus Urbis, num. 2.

Cura viarum publicarum antiquissima est, num. 3.

L. 2. §. eodem tempore 30. ff. de origin. iuris expenditur, ibid.

Cura viarum publicarum primitus ad Censorem deinde ad Praetorem pertinebat, num. 4.

Curatores operum publicorum curabant de alveo Tiberis, & Cloacis, num. 5.

Cloaca Romanae mirum admodum opus fuit, per Tarquinum Priscum perfectum, num. 6.

Cloacinae Deae simulachrum ab ipso Tarquino consecratum, num. 7.

Cluere quid significet, num. 8.

Cluacina Venus qualis fuit, ibid.

Cloaca Romanae purgatae per Agrippam, qui per ipsas ad Tiberim usque navigavit, num. 9.

Cloaca Valentiae facta per Romanos, num. 10.

Cloaca Valentinae facta a Gneo Scipione fuerunt, num. 11.

Valentiae Viriati Militibus data fuit, non vero Militibus, Romanis qui in Viriatum dimicant, num. 12.

Curatores murorum, & vallorum ad quid apud nos instituti, num. 13.

Curatores murorum, & vallorum quomodo eligantur, num. 14.

Clerici an teneantur contribuere in collectis impositis ad constructionem, vel reparationem murorum, pontium, &c. num. 15.

Opera constructionis, vel reparationis pontium, murorum, & viarum an remotè vel immediatè cedat in utilitatem Ecclesiae, num. 16.

Clerici

466 De regim. Reg. Val.

Clerici tenentur hæc onera subire apud nos, num. 17.

Clerici in dubio debent contribuere, vel non, iuxta consuetudinem, num. 18.

Fabrica veteris à nova distinctio, & huius iura ad quæ imposita censeantur, num. 19.

Iura fabrica novæ imposita fuere auctoritate Pontificia, num. 20.

Canonicorum vnus admittitur in cætu Curatorum fabrica murorum, & vallorum, vt interveniat nomine Cleri in administratione rerum ad fabricam novam spectantium, num. 21.

Opera ad quæ tenetur fabrica vetus describuntur, num. 22.

Iura imponenda de novo ad hanc curam à quo imponi debent, num. 23.

Princeps iuxta iuris communis regulas compellere potest subditos ad contribuendum in refectione murorum, pontium, & viarum, ibid.

Iura imponenda Ecclesiasticis, quo pacto debent imponi, num. 24.

Summus Pontifex consulendus quoties fieri potest, num. 25.

Iurisdictio in his rebus concessa est Rationali Urbis, num. 26.

Curatores operum publicorum statuere possunt, quamquam non habeant iurisdictionem, num. 27.

Iurisdictio Rationalis extenditur quoad hæc ad quoscumque exemptos, num. 28.

Reparatio viarum onus est prædiorum in confinio via publica, nu. 29.

Oppida totius contributionis generalis Urbis pendunt hæc iura, nu. 30.

Villa Muriveteris postquam amisit interventum in Curia generali, contribuit in his iuribus Urbis, num. 31.

Ratio contributionis oppidorum totius districtus, num. 32.

Veredorum Præfectus, vulgò Correo mayor, antiquitus cognitus, num. 33.

Dij ethnicorum nuntium habebant Mercurium, num. 34.

Deus verus Paraninphis vtitur, vt decreta sua mentis annuntient, num. 35.

Cyro tribuitur principium cursus publici, num. 36.

Xerxes Persarum Rex, iuxta Herodoti tradita, fuit inventor cursus publici per mutationes equorum, num. 37.

Augustum primum inter Romanos hoc introduxisse aliqui tradunt, num. 38.

Vsus veredorum publicorum antiquissimus apud Romanos, num. 39.

Doctores de materia tractantes, num. 40.

Indorum Reges cursu publico utebantur, num. 41.

Eaque

- Ea quæ spectant ad veredorum publicorum iura, tanquam omiſſa à foro, iuxta ius commune decernenda apud nos, num. 42.*
- Differentia inter Curſorem publicam, & ordinarium veredum, num. 43.*
- Præfectus veredorum ſubest Præfecto Prætorio, num. 44.*
- Præfectus veredorum abſq; licentia Præfecti Prætorij evedtionem alicui concedere nequit, num. 45.*
- Equi ad evedtiones publicas deſtinati, non omnibus concedendi ſunt, ne deficient quando ad Reipublicæ cauſas neceſſarij ſunt, num. 46.*
- Veredi publici ab itinere recto deviare non poſſunt, num. 47.*
- In veredis publicis, ſive ſit Curſor, ſive Eſtafeta, aſportari præter epistoſas nihil debet ſine licentia Proregis, num. 48.*
- Equos non deſtinatos ad vereda, in curſu commodans tenetur pœna, quadrupli, num. 49.*
- Curſorum Præfectus decimam partem ſtipendij lucratur, & lucrum ingens reſultans ex transportatione epistoſarum, num. 50.*
- Curſor maior tenetur ſubire onera officij num. 51.*
- Quæ neceſſaria ſint ad curſum publicum, num. 52.*
- Sajones, ſive curioſi qui propriè ſint, num. 53.*
- Parrochi qui ſint, num. 54.*
- Parrochi dicti metaphorice quicumque publicos cibos miniſtrabant, num. 55.*
- Parrochi appellati Corepiſcopi, publicum, & ſalutiferum cibum miniſtrantes ſacræ Euchariſtiæ, num. 56.*
- Tabellarij qui dicantur, num. 57.*
- Tractatorij qui dicantur, num. 58.*
- Hippocomij qui ſint, num. 59.*
- Parippij qui dicantur, num. 60.*
- Omnes iſti officiales ad curſum publicum deſtinati fideliter ſe gerere debent, num. 61.*
- Omnes iſti tenentur ex retardatione ad intereſſe, num. 62.*
- Curſor maior non habet iuriſdictionem in hos, ſed omnes ſubiiciuntur ordinarijs Iudicibus, num. 63.*

CVRATORES viarum publicarum, murorum, vallorum, pontium, & cloacarum in Vrbe eliguntur, eo ipſo modo quo officiales Generalitatis Regni, nati

468 De regim. Reg. Val.

- 2 ex unoquoque Brachio, sive Statu, vel Stamento Regni unus eligitur quot annis, sed administrationem habent commissarii simul cum Iuratis, Rationali, & Sindico Urbis, quare de ipsis agendum erat postquam munera omnium explicata sunt; licet enim pro dignitate officij antea collocandi essent, ut facilius muneris natura percipiatur, operis pretium duxi explanationem reservare ad hunc locum, quo iam explicata sunt munera horum omnium.
- 3 Cura viarum publicarum a deo antiquo in usu est, ut Salomonem vias quæ ducebant Hierosolymā, lapide stravisse nigro, ut suæ Maiestatis opus ostenderet, Iosephus *lib. 8. antiquit. iudaicarum cap. 2. narret*, & Pomponius Iuriconsultus *in l. 2. §. eodem tempore 3. ff. de orig. iur.* dicat quatuor viros qui curam viarum gererent creatos Romæ fuisse eodem tempore, quo Decemviri in litibus iudicandis instituti fuere, quod ut dixi *c. 2. §. 6. num. 8.* factum fuit anno ab Urbe condita 301. meminerunt horum Magistratum Fenestella *de Magistrat. Romanor. cap. 23. ad fin.* & Pomponius Letus *de Magistrat. c. de Prætorib.* ad suntque in iure rubricæ *de operib. publ. ff. & C.* Antea autem hoc ad Censoris munus pertinebat, posteaque ad Prætoris officium, ut tradunt Barnabas Brissonius *antiquit. lib. 4. cap. 12. Rosin. de antiquit. Romanor. lib. 7. c. 27* Bulengerius *de Imper. Roman. lib. 5. cap. 27.* quo mirifica opera per hos Curatores facta describit: hi enim Curatores non solum de vijs, publicisque operibus curabant, sed etiam de Tiberis alveo, & cloacis: quod expressè cautum reperio *in l. 2. ff. de cloacis*, ibi: *Ipse dicendum est, ait, ut ne factam cloacam purgare, & restituere permitendum sit per interdictum, novam verò facere is demum concedere debeat, cui viarum publicarum cura sit.* Licet enim Iuriconsultus dum de reficienda cloaca verbum instituit, ait ad Prætoris edictum pertinere, hoc intelligendū, ut ex ipso textu depromitur, de cloaca privata, ne vis fiat reficienti: at quando loquitur de fienda in publico, ad eum, cui cura est viarum publicarum pertinere ait.
- 6 Cloacarum Romanæ Urbis opus mirum admodum fuit per Tarquinum Priscum susceptum, & perfectum, ut Titus Livius tradit *lib. 1. decad. 1. Plin. lib. 36. histor. cap. 15.* Alexand. ab Alexand. *der. genial. lib. 13. cap. 14. ad fin.* & ibi Tiraquel. *lit.*

lit. L. Iulius Cæsar Bulenger. *de Imper. Roman. lib. 2. cap. 7. & lib. 5. cap. 18.* Rosin. *antiquit. lib. 7. cap. 32.* qui plura; & quod magis est, simulachrum cloacarum causa ab ipso Tarquino
 7. condecoratum, dicitur Cloacinæ Dez, de qua Tertulianus *lib. de pallio, num. 84. & 1. contr. Martionem, num. 122.* & ibi Iacobus Pamelius, Lactantius Firmianus *de fals. relig. lib. 1. cap. 20.* Plinius *lib. 15. cap. 19.* Turnebus *ad lul. lib. 23. cap. 12.* Rosin. *antiquitat. lib. 2. cap. 21.* Divus August. *de Civitat. Dei lib. 4. cap. 8.* & ibi Leonardus Coqueus, & noster Ludovicus Vives; sic appellata, sive quia eius effigies in Romana cloaca inventa fuit per Tatium, & cum ignoraretur cuius esset, ex loco ei nomen indictum fuit, vel quia Veneris Cloacinæ erat, nam *cluère* est purgare, unde Venus Cloacina, sive Colluacina, ut ex Divo Cipriano *de idolorum vanitate, num. 24.* Turnebo *lib. 23. adversar. cap. 21.* Pamelio *dict. num. 122.* Coqueo *dict. lib. 4. cap. 8.* & Rosino *dict. cap. 1.* patet (quamvis hoc non placeat nostro Ludovico Vives *eod. cap. 8.* dicens *cluere, pugnare esse*) meminuit & Ædis Cloacinæ, sive tabernarum Cloacinarum, Titus Livius *lib. 3. decad. 1.* ibi: *Data venia seducit filiam, ac nutricem prope Cloacinæ tabernas, quibus nunc novus est nomen.* Agrippa autem cloacas purgavit, & per ipsas in Tiberim navigavit, ut Plinius, & Bulengerus tradunt *vbi prox.* de qua navigatione videndus Præcep. Melchior Valent. *illustr. iur. lib. 2. tract. 1. cap. 2.* & de illarum amplitudine mira, Livius *decad. 1. lib. 1. & 5.* Eutropius *lib. 1.* Alexand. ab Alexand. *lib. 3. genial. cap. 14.* Iust. Lips. *de admiran. Romanor. lib. 3. cap. 2.* Solorzano *de iur. Indiar. lib. 1. cap. 8. num. 78.* Et quamvis alij alios hæc administrasse dicant, semper tenendum, quod postquam Curatores viarum instituti fuerunt, & fluminis alvei, & cloacarum susceperunt curam, ut ex *dict. l.* deducitur, & tradit Bulenger. *dict. cap. 18.*

10 Apud nos cloacæ fabricatæ reperiuntur ab ipsis Romanis, quæ licet non tantæ amplitudinis, ut per eas navigari possint, factæ tamē ut equus agitari per ipsas ab homine in eo sedente sine incommodo possit. Valentia enim, ut dixi, Roma antiquitus appellata fuit, Romani eam nobilitarunt, ampliarunt, illustrarunt, nomen commutando, pluribusque operibus publicis exornando. Petrus Antonius Beuter *lib. 1. cap. 17.* & Gaspar Escolano *lib. 4. cap. 10.* (quos sequitur Iosephus del

del Olmo in Lithologia *cap. 1. num. 12.*) Gneo Scipioni hoc opus tribuunt. Pater Franciscus Diago nihil expressé dixit, sed innuit hoc factum fuisse à Iunio Bruto Consule *lib. 3. cap. 23. ad fin.* (quo etiam intendit probare Valentiam ex oppido exiguo Roma nomine ampliata fuisse, nomen innovando, ex militibus Romanis, qui in Viriatum certaverunt: at ut dixi *cap. 1. §. 1. num. 3. & seqq.* his qui sub Viriato militarant, oppidum datum fuit, quod Valentia vocatum est. Hoc expressé dicitur per Titum Livium, ut ibi probavi, vel si mavis Patrem Diago sequendo, per Lucium Florum: ingloriosior non est vna ab alia origine, nam si ex his qui sub Viriato militaverant, Hispani prisci erant, strenuè pro libertate certantes, qui fortè nobiliores Romanis erant: atque adeo mens non est fatiganda hoc, vel illo discursu, ex quibus coniecturæ fallaces resultare solent, tam clara, & individua traditione ampliationis antiquissimæ nostræ Urbis) quoquo modo ex his sumatur, vetustas operis satis commendatur, eius mira dispositio oculis intuenda proponitur, utilitas publica, atque munditiæ Urbis effectus sensibiles adhuc sunt, nam vrbs sordibus omnibus continuè purgatur, sine fœdo illo aspectu, sine sœvo illo fœtore, quo aliæ Vrbes laborant antequam purgari possint. Muri enim Civitatis sancti appellati sunt in iure, *l. sanctum*, & ibi communiter Doctores, *ff. de rer. divis. §. sancta inst. de rerum divis. pluribus Ripoll regaliar. cap. 43. num. 8.* Caput de regim. *Reipub. cap. 7. §. 35. num. 1.* Petr. Gregor. Tolos. *de Repub. lib. 2. cap. 3. num. 2.* & quamvis cura ad Principem principaliter spectet, apud nos concessa est vrbicanis Rectoribus *privil. 57. Reg. Iacob. 1.* quare ad eos pertinet, sicut & viarum ex eadem concessione, nam licet quoad protectionem de regalibus sint, ut probat latè Horat. Montan. *de regalibus, cap. via publica, per totum*, cum de communi reficiendæ sint, *l. 2. §. refectio, ff. ne quid in loco publico*, vrbicanis Rectoribus commendata est.

13 Ut autem de muris, vallis, fossis; pontibus, publicis vijs; fluminis alveo, cloacisque curarent, instituti fuerunt hi Curatores vrbicani, quos *Obrers de murs, y valls*, nuncupamus (quod ita intelligendum est, ut curent de refectioe viarum extra Urbem, & de constructione cloacarum maiorum, apud nos

nun-

nūcupatās *Mares*, taxa opportuna tribuendo ad earum constructionem, & conservationem (nam cura viarum intra Urbem, & refectio cloacarum privatarum, atque purgatio ex munere ad *Ædilem* spectant) vnusque eligitur ex quolibet Stamento Regni, hoc est, vnus ex Ecclesiastico, alius ex Militari, aliisque ex Civibus honoratis pro populo, sive statu Regali, qui tres simul cum Iuratis, Rationali, & Sindico, iura ad hæc instituta administrant, vt Escolano (licet brevissimé) attingit *dict. cap. 10. in princip.* & tradit Pater Mandariaga *de Senatu, & Princip. cap. 4. vers. Sin estos ay otro Senado.* Ratio autem, ob quam cœtus horum omnium componatur ad hæc administranda, ea ni fallor est: ad hæc tenentur non solum incolæ Urbis, & suburbiorum (sub quibus comprehendi videntur oppida contributionis particularis) sed totius contributionis generalis, qui quidem non representantur per Concilium generale Urbis, sicque ab eo solo non poterant iura hæc imponi, aut administrari, atque adeo per tria Brachia, sive Stamenta Regni administranda erant. Ab alia parte Urbis obtinuit concessionem a Domino Rege Iacobo Primo, de muris, vallis, vijs publicis, & alijs pluribus, *privileg. 57.* eiusdem Regis, ob quod ius habebat ad administrationem ipsorum: vt autem hæc inter se dissonantia ad concordiam reducerentur, facta fuit antiquissima transactio, & per eam data forma fuit in his administrandis, modo prædicto, quod novum non est, nam præter superius dicta de Romanis, idem observari in civitate Neapoli, tradit Caputus *d. §. 25. num. 3. & §. 7. per tot.* quo plura ad rem tradit, Montanus *dict. cap. viæ publicæ, num. 8.* qui officium Portulanæ hoc appellant. Modus autem electionis horum trium Magistratuum talis est: Ecclesiasticus eligitur ex vocibus illius cœtus, iuxta concordiam initam anno 1363. vt habetur *in extravag. vnic. Confirmacio al Braç Ecclesiastich, fol. 62.* Militaris verò per Electores, & Examinatores, vt dicitur *in cap. 8. in extravagant. Eleccio de Diputats, fol. 41.* cuius electionis formam tradidi *cap. 3. §. 1. num. 57.* At verò Brachij Regalis modo quo antiquitus fiebat electio Iuratorum, duodecim ex Parrochijs desumendo, & ex ipsis vnum sorte extrahendo (sed ad hæc officia non requiritur ætas 25. annorum, vt in cæteris Urbis, sed sufficere

472 De regim. Reg. Val.

22. annorum, ut fuit diffinitum per Senatum sententia publica per Bervegal, die 5. Martij 1608. ad favorem Raymundi Angresola contra Syndicum Brachij militaris; nam hæc officia non sunt de contentis *in for. 41. de Cur. & Baiul.*) quo pacto extrahuntur etiam subcurator, sive ut dicimus *Sotfobrer*, Scriba, & cæteri officiales inferiores huius fabricæ; ut constat ex sententia arbitrari anni 1406. cap. 3. Sed quoniam hæc trita sunt, ad alia transeamus.

15 Eligitur, ut dixi, vnus ex istis Magistratibus Urbanis ab statu Ecclesiastico, quia Ecclesiastici pendunt iura hæc, *l. ad instructiones, C. de sacrosanct. Eccles. for. 18. de rerum. division. privileg. 38. §. omni excusatione, Domini Reg. Iacob. I. l. 2. §. refactio ff. ne quid in loco publico.* Sed valde controversa est quaestio apud Doctores vtriusque literaturæ; an Clerici teneantur ad contributionem horum operum, sive ad collectas impositas pro constructione pontium, fossarum, murorum, atque viarum publicarum? ut patet ex pluribus congestis per Patrem Thomam Sanchez *consilior. moral. lib. 2. cap. 4. dubio 55. per tot. Patrem Castro Palao tom. 2. oper. moral. tract. 12. disputat. vnic. punct. 9. num. 3. & seqq. Marius Cutell. de immunitat. lib. 2. quaest. 39. per tot. ex nostratibus Patrem Michaëlem Salon de iustitia & iure tom. 2. tractat. de vectigal. artic. 6. vers. Sunt, & alia, colam. mihi 478. Ioannem Ægydium Trullench lib. 7. Decalog. cap. 12. dub. 5. num. 6. & seqq.* Varietas opinionum in eo consistit, nifallor, an opera hæc cedant in utilitatem Ecclesie proximè, vel remotè, nam si remotè, prout quando in communem totius Reipublicæ utilitatem cedunt, tunc non teneri est certum, si verò proximè, tenentur, eo quòd qui sentit commodum, & incommoda sentire debet, *l. secundum naturam, ff. de regul. iuris, cum vulgatis.* Considerat optimè hanc differentiam Pater Sanchez *dict. dub. 55. num. 4. & num. 13.* latissimè fundat Ecclesiasticos teneri ob utilitatem resultantem ex istis operibus, plures eandem sententiam firmantes allegando, bene Ancarranus *in cap. non minus, num. 8. de immunitat. Eccles.* Lucas de Pena *in l. vltim. colam. 2. C. de exactor. tributor. lib. 10.* Francisc. Ripa *respons. lib. 2. cap. 20. num. 6.* qui de communi consensu Theologorum, & Canonistarum, testatur, *Purpuratus consil. 50. num. 5. lib. 1. Duenas*

nas

nas fallent. regular. iur. regul. 100. fallent. 16. M. Anton. Nata consil. 311. num. 4. Tiberi. Decian. respons. 14. ex num. 19. Sforc. Oddo consil. 70. num. 3. lib. 1. Burlat. consil. 161. num. 11. & 4. Nicolaus Balb. in consil. post decis. Ofasc. 68. num. 8. Ludovic. Mexia in pragmat. taxæ panis, conclus. 1. num. 60. & quod ad refectionem murorum teneantur, probat text. in l. ad portam, C. de oper. public. Platea in l. ultim. num. 4. C. de exactor. tributor. lib. 10. & ibi Luc. de Pena colum. 2. in fin. Bald. consil. 312. in fin. Nata consil. 215. Purpurat. consil. 442. num. 1. & 3. & consil. 485. num. 2. lib. 2. Guid. Papæ quest. 28. Ofasc. decis. Pedemontan. 68. num. 8. & ad reparationem fluminis Ancarran. cap. non minus, num. 8. de immunit. Nata consil. 311. num. 4. Purpurat. consil. 324. num. 6. Ofascus dict. decis. 68. num. 8. Cavalcan. decis. 44. part. 1. num. 10. dominus Monterde in consilio pro Vrbe, edito anno 1592. vers. Tandem, Bobadill. in politic. lib. 2. cap. 18. casu fin. fallent. 24. & lib. 4. cap. 1. num. 20. Victor. relect. 1. de potestat. Eccles. quest. ultim. Cardin. Belarmin. 2. tom. de Cier. lib. 1. cap. 28. disp. 2. Caputus dict. cap. 7. §. 25. num. 2. & §. 27. num. 27. quibus addendi relati per Curtellum ubi proximè.

17 Iura enim apud nos imposita pro his operibus reficiendis, & conservandis antiquissima sunt, ita ut initiū memoriam excedat, necessitas evidens, utilitas clericorum clara, atque patens, Cleri, & Episcopi interventus certus: quare quoad iura fabricæ antiquæ nulli dubium erit Clericos contribuere teneri, ut defacto contribuunt, & in casu dubio consuetudini multum deferendum est, ut tradit Curtel. dict. quest. 39. num. 55. cum sit observantia interpretativa, quæ dubia removet, ut idem probaverat quest. 36. num. 38. in his enim in quibus necessitas urget, atque utilitas, non remote, resultat Ecclesie, sufficit interventus Episcopi, & Cleri, ut dixi cap. 3. §. 2. num. 21. quam conclusionem firmat noster Trullench dict. dub. 5. num. 9. prope finem. Sunt & alia iura, quæ noviter

18

19 imposita sunt anno 1590. die 8. Septembris, hæc non ad vsum simpliciter necessarium, sed ad opera, quæ simul cum necessitate ornatum Urbis respiciunt, eo quod constructi fuerunt quinque pontes magnifici in flumine Turia iuxta nu-

merum portarum Urbis, quas defluendo perlustrat, aggeraque lapideus actu construitur, tum fortitudine, tum pulchritudine mirus, quo alveus ipsius circumclauditur, ne inundationes Vrbi, aut suburbij inferre valeat, opus sanè mirandum cunctis prospicientibus, haud minus, quàm illæ Romanorum celebratissimæ moles. Hæc à principio induta ab ipsis Magistratibus ex consensu populi, sed demum contentione orta de legitimitate impositionis, eruditissimum iuris responsum pro impositione edidit doctissimus dominus Christophorus Monerde, cuius doctrinam omnium scientiarum Princeps, Salmantica, inquam, Academia, non parum celebravit. Attamen Rota Romana tribus decisionibus, prima diei 4. Decembris anni 1595. & secunda diei 29. Ianuarij anni 1596. (quas refert Garcia de benef. part. 2. cap. 3. num. 14. (tertia 9. Decembris 1598.) memorat Pater Antonin. Diana in decis. Rota coram Pegna ad finem, 5. part. resolution. mor. l. pag. mihi 449. & attingit noster Præpositus Morlà in allegatione pro solution. d. bonis Nunt. Apostol. iur. Generalitat. edita anno 1650. num. 24. ad fin.) definivit ad hoc non teneri sine expressa licentia Pontificis summi, & sic obtentata fuit specificè, ad hæc opera ornatum Urbis respicientia cum Bulla à Clemente Octavo sub annulo Piscatoris, die 25. Maij 1602. qua conceditur Vrbi facultas ad hæc iura imponenda Clericis, cum hoc quòd in alios vsus non convertatur, quæ quidem appellatur *Fabrica nova del riu*, opus novum fluminis, quod per eosdem Curatores administratur, ex commissione Urbis, sed distinctè ab alia fabrica antiqua; cum hæc non solum necessitatis sit, sed etiam ornatus, & ut nostrates dicunt *embelliment de la Ciutat*, foveat, & curet superadditusque fuit vnus pro parte Ecclesiæ Præfectus ex Capitulo almæ Sedis, auctoritate Pontificia; in eadem bulla contenta, in his peragendis interveniens. Ex quibus resultat, & distinctionis nostræ comprobatio, & quòd dictæ decisiones minime obstant, cum loquantur de iuribus novæ fabricæ; quæ quidem animo tenenda sunt, ut percipiuntur tradita per Salon, & Trullench, non ita explicantes.

Ad

2 2 Ad quæ opera reficienda, & conservanda teneatur fabrica
 vetus, definitum est per sententiã arbitralem anni 1406. alias,
 que declarationes subsequentes, quæ præ manibus habentur
 typis mandatz. Sed pone quòd necessarium sit iura aliqua
 addere, nam antiqua, præ temporum angustia, ita ad nihilum
 redacta sunt, vt minimè sufficiant ad opera prædictæ veteris
 2 3 fabricæ adimplenda, quis enim hæc imponet? Iuris civilis dis-
 positione attentata Princeps compellere potest subditos, vt ex-
 fiant, *l. si legatum §. s. fines, ff. de oper. publ. dict. l. 2. §. refectio. ff. de
 ne quid in loco publ. l. omnes 12. C. eod. tit.* Petr. Gregor. Tolos.
de Republ. lib. 2. cap. 3. num. 7. quod apud nos difficultate caret,
 nam, vt dixi, Princeps concessit muros, vias, plateas, pontes,
 & similia, Vrbi, & sic cum Principis inter sit, vt hæc omnia con-
 serventur, poterit Urbem compellere ad conservationem; sed
 2 4 ex eadem concessione Regia oritur, quòd Administratores
 ipsius possint imponere iura necessaria ad refectiõnem eodem
 pacto quo cætera iura Urbis imponuntur, vt dixi §. 3. num. 34.
 quod intellige quoad seculares. Quoad Ecclesiasticos verò
 distinguendum est, aut imponitur aliquod ius in rebus regio-
 nis, vulgò *bona de realengo*, tuncque onus tenebit, eo quod
 hæc semper maneat sub regia iurisdictione, vt dixi *cap. 2. §. 3.
 num. 44. cum seqq. & cap. 3. §. 2. nu. 20.* & concessa sit potestas
 vrbicanis officialibus compellendi Ecclesiasticos possidentes
bona de realengo, ad contribuendum in iuribus ad ea bona spe-
 ctantibus, vt dixi hoc cap. §. 3. num. 34. si autem personis, vel
 bonis, quæ *de realengo* non sunt, urgente necessitate omnes Do-
 ctiores superius relati tenent quòd imponi possunt, accedente
 consensu Capituli, & Episcopi, medio quo & totius Cleri
 consensum adesse est dicendum, præsertim dum agitur de ope-
 ribus cedentibus in vtilitatem, non remotam Ecclesiæ, & Ec-
 clesiasticorum; vt sunt hæc ad quæ fabrica vetus tenetur, sicut
 2 5 cõmunis observantia, & consuetudo interpretatæ fuerunt ab
 antiquo; sed securius erit, quòd consulatur summus Pontifex,
 si necessitatis urgentia permittat, prout Rex noster Catholi-
 cus observat, quoad iura imposita in Comitibus generalibus;
 Si verò ratio necessitatis omnino non urgeat, sed ratio aliqua
 congruentiæ admixta sit, prout in operibus fluminis, tunc au-
 thoritas Pontificia necessaria est; vt Clerici, & Ecclesiastici

teneantur talia iura subire, quæ quidem procedunt ex mente dictorum Doctorum, nec refragantur cum traditi spectentur
Garciam *dict. cap. 3. num. 12. & seqq.*

- 26 Iurisdicção horum iurium non pertinet ad hos Curatores, nam expressè concessa est Præfecto Rationum Urbis, ut patet ex *privil. 3. Domini Reg. Ferdinandi II.* & in eo redditur pulchra ratio, nempe *propter paritatem, quàm dictum opus cum dicta Civitate habet, & tenet.* Unde provenit, quòd cœtus iste congregetur in domo ipsius Urbis in Aula Rationalis eiusdem, ibique libri rationum asservari debeant, ac in omnibus fere administraretur ad instar iurium Urbis, hoc vno dempto, quòd distinctæ stationes factæ sint, una ad fabricam veterem, & eius iura, alia verò ad opus novum fluminis. Nec hoc dissonare videtur cum superius dictis: nam iura Civitatis administrantur per Iuratos, & tamen iurisdicção ad exigenda debita Urbis, est penes Rationalem, ut dixi hoc eodem capite *s. 3. num. 20. & seq. & s. 4. num. 1. & seq.* Nec ex eo, quòd aliquando statuta, vel edicta fiant per hos Curatores aliquid obijcitur, nam ut dixi *dict. s. 3. num. 30.* hæc statuta non sunt respectantia ad iurisdictionem, sed ad administrationem, nam etiamsi sint penalia (iuxta metas tamen potestatis illorum) ad administrationem spectant, ut pluribus probavimus *dict. s. 3. num. 30.*

- 28 Effectus huius iurisdictionis procedit in quocumque exempto *l. ad portas 7. C. de operib. publ. dict. privil. 3. Domini Reg. Ferdinandi* & in nostro textu apparet, nam licet tot privilegijs monetarij prosecuti reperiantur, ut dixi *cap. 2. s. 6. num. 1. & seqq.* in exactione horum iurium, in punitione etiam, sive impositione pœnæ pro effusione viarum, vel purgatione aquæ ductus, de quibus in *l. 1. cum seqq. ff. de locis, & itin. public. l. 1. & seqq. ff. ne quid in loco publ. & utrobique communiter Doctores, Cuiacius in paratitlis ad hos titulos, l. vnic. s. construat, ff. de via publ. & si quid in ea fact.* nullatenus suis privilegijs fruuntur, sicut nec frui dicuntur Familiares sancti Officij, quoad solutionem iurium, *cap. 3. primæ concordie*, quoad refectionem viarum, & operum publicorum, *cap. 30. secundæ concordie.* Sed hoc non ita generaliter procedit, nam quoad Ecclesiasticos, tantum procedere debet quoad actionem provenientem ex bonis
nis

- 29 nis *de realengo*. Bene verum est, quòd purgatio aqueductus iuxta viam publicam constructi, vulgò *escorredor*, est onus prædiale, vt in textu habetur, nam prædia confinia ad hoc tenentur, & cum hæc ex bonis *de realengo* sit, etiamsi in dominium Ecclesiastici transeant, cum eo onere, & sub Regia iurisdictione sunt, vt dixi *dict. cap. 2. §. 5. num. 44. & seqq. & num. 106.*
- 30 Contribuere tenentur ad hæc opera non solum oppida contributionis specialis Urbis, quæ vt dixi suburbia reputantur, sed totius districtus generalis ipsius Urbis, nam vtilitatem omnium eorum respicit constructio viarum, vt merces, & fructus per eas asportentur; sicque ad onus tenentur; imò villa Muriveteris contribuit, postquam ei interventus Curie generalis, vel Comitiorum denegatus fuit, & quodammodo Urbi supposita, vt cavetur expressè *in privileg. 8. Domini Reg. Alfonsi III.* sed ista oppida contributionis generalis, meo iudicio tantum teneantur ratione refectionis viarum, & pontium,
- 31 per quas mercimonia fructus, & alia ad humanas necessitates sublevandas vehuntur, nam ex his commodum sentiunt, non autem murorum, vallorum, & cloacarum, ceterorumque operum publicorum intra Urbem factorum, & sic quodlibet oppidum iuxta illius facultates, & magnitudinem certam summam contribuere solet. Qui hodie hæc munera moderantur sequentes sunt.

Don Hieronymus Ferrer Equestris Ordinis Divi Iacobi, Præceptor & que de Orqueta, Curator operum pro Brachio Ecclesiastico.

Zepherinus Feo de Esforcia Generosus, pro Militari.

Martinus de Almança Civis, pro Regali.

In opere novo fluminis adest pro Ecclesia Valentina.

Don Archileus Figuerola Canonicus almæ Sedis.

- 33 Attigimus enim viarum publicarum curam; & quia absentes inter se non aliter colloqui, vel contrahere possunt, nisi per nuntium, aut epistolam; vt ait Consultus *in l. 2. ff. de patris, cum alijs adductis per doctissimum Don Ioannem Sorzano de iure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 12. num. 2. de veredis publicis, eorumque Præfecto, sive cursorum Magistro, vulgò Correo mayor, aliqua dicenda sunt, nam eius institutio vna ex-*
par-

partibus est bene constituta Republicæ, cum ad rectum regimen plurimum iuvet cursus publici usus; qui quidem ex antiquissima deducitur origine, quia necessarius omnino est in Republica. Quæ ad ipsum spectent, non satis apud nos explorata, aut quo pacto de istis rebus curandum, nondum enodatum: quare ut omnia hæc facilius percipiantur, breviter attingenda sunt.

- 3 4 Necessitas huius rei satis ab antiquioribus Ethnicis commendatur, nam ipsi Dijs illis quos colebant, sine nuntio speciali credere noluerunt. Hunc Mercurium designarunt, cui coturnos alatos ad hoc peragendum tribuebant, ut omnes Mythologi scribunt. Natalis Comes lib. 5. cap. 5. Lucianus in dialog. Mart. & Mercur. S. Fulgentius in lib. Mytholog. Horologius Afraganus lib. 3. de aggreg. stellarum; diff. 22. Fr. Balthasar de Victoria in Theatr. Deor. 2. p. cap. 1. ad fin. meminerunt & Poëtæ, Virgil. 1. Æneid.

*Hæc ait, & Maia genitum demittit ab alto;
Ut terra, ut quæ nova pateant Carthaginis arces,
Hospitia Teucris: ne fati nescia Dido,
Finibus arceret, volat ille per æra magnum
Remigio alarum. ———*

Ovidius in epistol. Paridis.

*Constitit ante oculos actus velocibus alis,
Atlantis magni, Pleionesque nepos,
Fas vidisse fuit: fas sit mihi visa referre;
Inque Dei digitis aurea virga fuit.
Tresque simul Deæ, Venus, & cum Pallade Iuno,
Graminibus teneros imposuere pedes.
Obstupui: gelidusque comas erexerat horror;
Cum mihi, pone metum, nuntius ales ait.*

Oratius Carminum lib. 1. Ode. 10.

*Te canam magni Iovis, & Deorum,
Nuntium. ———*

- 3 5 Imò, & Deæ nuntiam habuerunt Iridem, de qua Natalis Comes lib. 8. cap. 20. Victoria lib. 3. cap. 6. Sed quare in his immoramur, cum Deus optimus maximus Angelicis Paranimphis utatur, ut decreta suæ deitatis nobis annuntiet, sicut patet ex Genes. 16. 7. Lucæ 1. 11. & 26. (quæ loca mirificè explicantur

tantur per omnis eruditionis fulgore decoratū Patrē Christophorū de Vega in consummatissima Theologia Mariana; dum hæc prælo dantur edita, *part. 2. palest. 23. certam. 4. num. 1529.* quo probat Gabrielem inter omnes cœlestes spiritus primum locum obtinuisse, quia missus ad Mariā fuit) & alibi passim, quod clarè dixit Sanctus Dionysius Arcopagita *de cœlest. Hierarchia cap. 4.* ibi: *Hæ sunt igitur, quæ principali, & multiplici modo divinæ societatis honore sunt præditæ: secretumque divinum præcipue, multisq; enuntiant modis. Idcirco, & præ omnibus Angelicam cognomen meruerant, quòd cum in eas primo divinæ claritatis fulgor emanet, ipsæ postmodum in nos enuntiationes illas sublimiores supernè trajiciant.* Divus Augustinus *lib. 15. de Civit. Dei, cap. 23. in princ.* ibi: *Facit esse Angelos suos, iniungendo eis officium nuntiandi. Qui enim Græcè dicuntur ἀγγέλῳ, quod nomen Latina declaratione Angelus perhibetur, Latina lingua nuntius interpretatur.* Vnde Divus Hieronymus dixit Angelorum nomen non naturæ esse, sed ministerij: tradit Ludovicus Vives *in commen. ad dict. cap. 23.* latissimè Divus Thomas *1. part. quest. 112. artic. 1. & seqq.*

- 36 Quoad homines Xenophont. *de Cyro. instit. pag. 232.* Cyro principium vsus cursus publici attribuit, dicens ipsum Cyrum, vt celerius sentiret ea quæ maximis locorum intervallis distabant, stabula equorum tantum separata fecisse, quantum itineris die vnus equus facere posset: quibus locis non solum equos constituerat velocissimos quosque, verum equorum custodes: quibus & virum addiderat, qui esset aptus ad literas capiendas, quæ ferebantur, easque tradendas: quique reciperet equos defatigatos, atque homines, & alios recentes substitueret. Herodotus *in Vrania, lib. 8. histor. Persicæ, num. 98.* initia huius, per equorum mutationem, festinantia à Xerxe Persarum Rege deducit. Apud Romanos Suetonius Tranquillus hoc Augusto tribuit *in vita ipsius*, sed Titus Livius multò ante Augustum huiusmodi mutationis iumentorum accelerationis gratia, atque equorum publicæ dispositorum meminit, nam *lib. 6. decad. 3.* ita scribit: *Romanis Frangilanus nuntius, diem, noctemque itinere continuato, ingentem attulit terrorem, tum multuosiusque allatum erat, erat cursus hominum affingentium vana.*
- 37
- 38
- 39 Et *lib. 7. decad. 4. T. Sempronius Graccus longe tunc accerrimus iuve-*

iuvenum ad id delectus, per dispositos equos prope incredibili celeritate ab Amphissa (inde enim est dimissus) die tertio Pellam pervenit. Quod probat textus in l. servis 99. §. fin. ff. de legat. 3. ibi: Si alij verna, alij Cursores legatisunt: siquidem, & verna, & Cursores sint, Cursoribus cedent. Latè Vvolfgangus Latius comment. Republ. Roman. lib. 2. cap. 14. Corral. lib. 5. miscellan. cap. 12. Guid. Pancirol. in not. vtr. imper. 1. part. cap. 6. & in Thesaur. variar. lib. 3. cap. 31. Brislonius de verbis iuris, verb. Cursus publicus, & verb. Eve-lio, Anton. August. in l. 6. §. Philosophos, ff. de excusat. tutor. Budeus in post. not. l. eos 27. §. vltim. ff. ad l. Cornel. de fals. Re-wardus lib. 2. variar. cap. 15. Parlador. rerum quotid. cap. 19. num. 5. Lipsias de Milit. Roman. dialog. 5. Zipet. de Mag. lib. 3. cap. 19. Symachus lib. 7. epistol. 105. Casiodor. lib. 1. variar. epistol. 29. & lib. 4. epist. 47. & lib. 5. epist. 5. & lib. 11. epist. 9. & lib. 6. epistol. 6. Lucas de Pena in l. 3. C. castrensia ministr. lib. 12. Iacob. Cuiac. in paratit. ad Rub. C. de offic. Magistr. officior. Menoch. arbitral. cas. 229. Tiraquel. in Alexand. lib. 1. dier. genial. cap. 27. lit. H. Calixt. Ramirez de leg. Reg. §. 26. num. 50. & seqq. Marin. Frexia de subfeudis, lib. 2. tit. quis dicatur Dux, num. 41. Camillus Borrel. de potest. Reg. Cathol. cap. 19. num. 27. & ad Bellug. rub. 46. §. donum appellatur, lit. C. Iacob. Guterus de offi. dom. August. lib. 3. cap. 14. Bulenger. de Imper. Roman. lib. 6. cap. 27. & seqq. Leander Galganetus de iur. public. lib. 4. tit. 48. Regn. Sixtin. de regal. lib. 2. cap. 13. nu. 2. & seqq. Ioannes Franciscus de Ponte consil. 137. num. 5. Alciatus in l. neminem, num. 2. C. de sacros. Eccles. don Ioan. Baptist. Larrea allegat. Fiscal. 50. à num. 1. vsque ad 16. quo bene probat institutionem cursus publici de regalibus esse, don Acasius Ripollregaliar. cap. 19. nu. 17. Estque tam vrgens necessitas huius rei, vt etiam apud Indos hæc in vsu erant, etiamsi barbarè ante Hispanorum expeditionem viverent, vt ex Acofta, Torquemada, & alijs probat don Ioannes Solorçano dict. cap. 12. num. 12. & seqq.

41 In Regnis Castellæ adest titulus de hoc agens, qui est 9. lib. 6. recopil. apud nos, nec verbum vllum, quamvis vsus huius rei ab antiquo apud nos sit, atque adeo tanquam de casu; omisso á foro agendum est, & regulandum iuxta iuris communis sanctiones. Sed antequam hoc aggrediamur, notanda est differentia perpulchrè explicata, de more. per Larcã

42 dict.

43 *dict. allegat. 50. num. 18. & seq.* nempe aliud esse Cursoris publici officium gerere, & aliud Veredarij ordinarij munus adimplere: illi enim in casibus extraordinarijs cum ad Principis servitium expedit, mittuntur impensis filci, & ad hoc equi veloces destinati, quos *Postas* vocamus, & ex stipendio illorū decima pars Magistro debetur. Veredarij verò ordinarij, non ita antiquitus præcogniti, diebus statutis epistolas privatorum, impensis eorum de vno ad alium locum transportant, quos vocamus *Estafetas*, de cuius nominis etymologia Sebastianus Covarruvias, don Ioannes Solorzano, & Larea *num. 13.* Sed quamvis hæc munera diversa inter se sint, hodie Veredarij Magister, sive, ut dicimus Cursor maior, equaliter curat, licet multum de eo dubitari videatur, ex deductis per eundem Larea *per tot. allegat. 50.* Iste enim Præfectus subest immediatè Præfecto Prætorio, & Magistro officiorum, text. *in l. iudicibus 9. C. de Curs. public. lib. 12.* nam cum hoc de regalibus sit, his supremis ministris subijciendū, consonum erat Præfecto Prætorio ad res iustitiæ, atque gubernationis expediendas: Magistro verò officiorum ob res domesticas Principis, & sic absque alicuius istorum concessione evectiois copia facienda non est. Vnde infertur, quòd si Cursores, vel Veredi expediantur, aut alicui concedantur equi publici, cæleris itineris gratia, vulgò *para correr la posta*, absque licentia Præfecti Prætorio, aut Magistri officiorum, & Cursor maior, & qui evectitur, pœna illius legis tenetur: Quod rationi cōsentaneum est, nam equi illi publicè destinati, non ad nutum petentis concedendi sunt, nam non semel minimè expedit, quòd aliquis velociter evectatur, vel epistola ad aliū locū trāducatur, continens factum, quòd aliter se habere potest, vel nō convenit, quòd privatim feratur: sicque in Regia concedenda est facultas per Præfectum Prætorio; nempe Vicecancelarium in rebus nostræ Coronæ, & Præsides aliorum Conciliorum in rebus ad eos spectantibus, vel per Magistrum officiorum: in nostro Regno verò per Proregem, qui Præfectus Prætorio munus gerit, ut dixi *cap. 2. §. 1. num. 12. & §. 2. num. 166. dict. l. iudicibus 9. l. 3. l. nullus 11. C. de curs. public. lib. 12. & ibi Luc. de Pena, Novar. in collect. ad pragm. Neapol. tit. de offic. præfect. Cursor. collect. 1. num. 1. Ripoll. de regal. dict. cap. 19. num.*

482 De regim. Reg. Val.

num. 18. Bulenger. *dict. lib. 6. cap. 3. vers. Cursus publicus.* Quibus accedit alia ratio, nam hi equi publice destinati sunt ad servitium Principis, & si pro libito concedantur cuicumque petenti, evenire potest ut res aliqua ingens deferenda velociter sit ad Principem, cuius interest brevitatis transductionis; nam sæpe in ea consistit optima negotij expeditio, quod fieri nequivit, si equi occupati, vel fatigati reperiantur; atque adeo per supremos illos administratores eVectio concedenda est, ut ipsi cognoscant an expediat, nec ne, talis concessio, cum plerumque pro luxu, vel ambitu eVectiones ab aliquibus postulentur.

- 47 Secundo infero, quòd hi Veredi ab itinere recto, sibi destinato, divertere nequaquam possunt, ut expressè cavetur in *dict. l. 5. eod. tit. l. 2. eod.* nam cum iter auctoritate publica destinatur, nemo abuti debet deflectendo ab itinere designato, & abuti censetur quoties via directa dimissa, occulte velociter vehi conatur, quæ quidem prohibitio comprehendit omnes cuiuscumque dignitatis, *dict. l. 5. ibi: Cuiuscumque dignitatis, vel militiae, ab itinere directo diverterit.* Excepto tamè Præfecto Prætorio, cui sublimitati prærogativa hæc expressè conceditur, *dict. l. 2. ibi: Excepta videlicet tua sublimissima sede, cui cursus publicus, & proficiscendi per eum licentia, & uti ratio exegerit, præstest.* Quibus autem concedenda eVectio sit, tradit Imperator in *l. his tantum 16. cum seqq. eod. tit.* Huc quoque spectat prohibitio asportandi res in veredis publicis, quod prohibitum reperio per *l. comperimus 19. eod. tit. l. fin. eod.* in qua limitatio respectu illorum qui devehunt pecunias publicas continetur. Si autem quis equum non destinatum, ad cursum miserit, pœna
- 49 quadrupli illius equi punitur, *l. si quis 15.* & ibi Bartol. *eod. tit.* quod apud nos ita sumendum est, si privatus, cui hoc commissum non est, equum commodaverit ad cursum, nam cum hodie equi isti non sint Principis, vel Reipublicæ, sed illius qui ad curandû de hoc est destinatus in quolibet oppido (de quibus statim) ratio textus non procedit ex mutatione simplici equi, sed ex suppositione per eum cui non est commissum.
- 50 Tertio infero, quòd Magister Veredorû, sive Cursor maior cum obtineat decimam partem stipèdij Cursorum immisforum, vel Veredi, & lucrum ingens ex Veredis ordinarijs, nem.

nempe *Estafetas*, debet omnia necessaria ad optimum Veredorum exercitium in districtu muneris parata habere, nam secundum naturam est, ut cum sequantur incommoda, quem & commoda sequuntur, *l. secundum naturam*, & ibi Doctores de regul. iur. l. 1. de instit. action. cap. 5. §. vltim. de leg. praestandis, cum vulgatis, pluribus Barboza *axiomat. 63. num. 2. & 121.*

- § 1 Quae autem necessaria sint, explicata manebunt explicatis officijs inferioribus eiusdem. Ad cursum publicum antiquitus destinati erant Saiones, Parrochi, Portitores, Tabellarij, Hippocomij, & Parhippi. Saiones, qui & Curiosi sunt dicti; idem antiquitus erant, ac hodie sunt Cursores maiores, nam
- § 2 hi erant qui cursuales equos paratos habebant, ut Casiodor. ait in *lib. 4. variar. epistol. 47.* aderat enim vnus generalis in Vrbe metropoli, & per singulas Provincias singuli destinabantur. Meminit etiam ipse Casiodor. *variar. lib. 4. d. epist. 4. Theodor. ad Gondisalcum Saionem. ibi: Legatorum itaque nostrorum suggestionem comperimus cursuales equos frequēti vsurpatione fatigari.*
- § 3 Et de mum: *Nullum praeterea Saionū discursus facere patiaris: sed ad causam ad quam directus fuerit, vno tantū itinere permittatur accedere, vel redire.* Meminit etiam *lib. 5. epist. 5. & lib. 7. epist. 42.* Sic explicat Vvolfgangus *Latius dict. lib. 2. cap. 8.* licet aliter ex Casiodoro ipso, *Bulenger. de Imper. Roman. lib. 6. cap. 55.* quod intellige de Saionibus, nam de Curiosis, ita explicat *cap. 33. in principio.* Parrochi autem erant in publico cursu mansionum Praefecti, qui & equos dispositos, & cibum currentibus praebant, quales hodie sunt inferiores Magistri postarum, in quolibet oppido destinati, de quibus Tullius Cicero *lib. 13. epistolar. Ariarathes Arioharsani filius Romam venit, vult, opinor, Regnum aliquod emere à Casare. Nam quomodo nunc est, pedem vbi ponat in suo non habet. Omnino eum Sestius noster Parochis publicis occupavit. Quod quidem facile patior; verumtamen quod mihi summo beneficio meo, magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per literas, ut apud me diversetur.* Horat. *sermonum lib. 1. satyr. 5.*
- § 4

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.

Proxima campis ponti quæ villula tectum;

Præbuit, & Parochi quæ debent: ligna, sale mque.

Hinc nulli Capuæ clitellas tempore ponunt.

D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1.

SS

Por.

- 55 Porphy. *in comment. Horat.* dixit Parochos dispositos in via ligna, & salem eis præbere solitos, qui Reipublicæ causa peregrinabantur, aliàs Copiarij dicebantur. Inde factum fuit, vt metaphoricè omnes qui publicos cibos ministrabant, non quidem Veredis, sed in civitatibus passim, Parrochi sint appellati. Ex his ad Corepiscopos (de quibus Bulenger. *in apend. officior. Eccles. Constantinopolit. ad finem*) sive curam animarum gerentes deductum est, eo quòd publicum, & salutarè cibum ministrant, nempe sacrosanctam Eucharistiam; vnde etià & Parrochia dicta, quæ decem saltem familijs cõstat, Vvolfgan. *Latius d. lib. 2. cap. 4. Barbof. de iur. Eccles. lib. 1. cap. 20. n. 16.*
- 57 Tabellarij propriè erant, qui hodie Curlores, sive *Correos* nuncupantur, nam illi qui in Veredis, sive equis dispositis currebant, ita appellabantur. Herodianus *lib. 4. historiar. Has igitur literas, vt mos est, cum reliquis obsignatas dat ignaris qui ferrent tabellarijs.* Qui quidem si victoriæ partæ factum in literis gestabant, laureati mittebantur, Alexand. ab Alexand. *genial. lib. 1. cap. 27.* Tractatorij qui curabant equos publicos, *l. vnic. C. de tractator. lib. 12. ibi: Qui animalia, atque equos sacro vsui necessarios prosequuntur.* Quorum munus correpondet his quos nunc *Postillones* vocamus. Hippocomij verò, qui equos dispositos in mansionibus curabant, *l. non patimur 13. C. de Cursor. publ. lib. 12.* Parhippi verò præter numerum in tractatoria comprehensum, vehicula, & equos agebant, de quibus Iulianus *in l. 4. C. eodem titul.* nam antiquitus non solum ad personas, vel epistolas evehendas, sed ad pecunias publicas, aliasque res in vsum publicum asportandas Veredi destinati erant, de quibus omnibus curabant Saiones, vel Curiosi, *l. 2. cum duobus seqq. C. de Curiosis, eodem lib. 12.* quod probatur ex locis Casiodori allegatis *num. 53.* quod apud nos non semel in vsu est, nam pluries pecuniz publicæ summa ingens, per Cursores ad Duces generales evehitur. Omnes enim isti tenentur adhibere diligentiam in recipiendis, vel transmittendis mandatis, aut literis fideliter, ac velociter, iuxta modum evectionis, cuius stipendia soluta ipsis sunt, & si in aliquo defecerint, iuxta metas deli puniendi veniunt, cum delinquant in officio, & adhuc ex retardata traditione tenentur ad interesse, vt probant Vivius
- deci-

§ 2 *decif. 62. Novar. dict. tit. de off. Curs. collect. 2. num. 1. & 2.* omnes enim isti inferiores subsunt à iure, Iudicibus ordinarijs; nam Cursor maior nullam obtinet auctoritatem, probat textus in *l. r. de Curios. lib. 12.* quem intelligendum credo de Curiosis curantibus de cursu publico, non vt Cuiacius in *paratit. ad eum tit.* explicat de denūtiantibus crimina, nam textus hoc non dicit claré, & cætera iura eiusdem tituli de cursu publico expresse loquuntur; inepta enim esset talis commixtio, nam omnino separata sunt crimina nuntiare, & de cursu publico curare, sicque Curiosi illi Præfecti Cursorum sunt. Quo posito expressé Constantinus ait, quòd crimina iudicibus nuntiare debent, hoc est non per se punire, sed iudicem ad eundo, & probationes ministrando. Antequam Prorex adesset in Regno, Baiulus de Cursoribus cognoscebat, sed cum hoc sit spectans ad regaliam, vt superius dixi, ad supremam Præfecti Prætorij, sive Proregis auctoritatem spectat.

CAPVT V.

DE IVRE PASCENDI.

§. I.

De concessione generali pascuorum facta vrbi Valentia, ad forum & de pasturis.

TEXTVS.

IACOBVS PRIMVS REX.

ATORGAM quels pobladors de la Ciutat del terme de Valencia, hajen pastures franques, é liures dels termens de les villes dels Cavallers, è dels Clergues, è Religiosos de era à era, è de cequia á cequia: è hajen vn albeurador sobre la Vila, è altre dejus la Vila. E si farà tala en blats; ò en viñes smenen aquella: è si talaran arbres, doné cinch sous smenada primerament la tala.

S V M M A R I A.

PASCVORVM pulchra materia, num. 1.
 Pascendi labor ad otium accedit, num. 2.
 Pascere pecora iucundum est, num. 3.

Pascendi exercitium vtile, num. 4.

Romani primævi, pastores fuerunt, num. 5.

Pastores optimorum Principum symbolum, num. 6.

Christus Dominus Pastorem se esse asseruit, num. 7.

Pascendi ius concessum in toto Regno incolis Valentia, num. 8.

Pascendi ius non comprehendit ius aquandi, num. 9.

Pascua ad vniuersitatem pertinent, num. 10.

Vsus pascuorum ad singulos vniuersitatis spectat, num. 11.

Fons ad appulsum pecoris debet esse in ingressu, & egressu oppidi, n. 12.

Concessio hæc extenditur ad alia oppida Regni, num. 13.

Limi-

Limita in defefsia Albuferæ, num. 14.

Ratio concessionis pascuorum, num. 15.

Valentiæ non sunt agri vacantes, nec saltus ad pascua destinati, nu. 16.

Frumentum extrahi non potest á Regno, num. 17.

Frumentum quod defertur ad Urbem sequestrari non potest, num. 18.

Principes ob annonæ penuriam plura concedunt, quæ aliàs nos erant concessuri, num. 19.

Servitus pascendi imposita est in bonis Ecclesiasticis, num. 20.

Domini oppidorum nullum habent dominium in pascuis, num. 21.

Vniversitates Ecclesiasticorum profanæ sunt, ibid.

Rex reservavit sibi iurisdictionem in omnibus bonis immobilibus Regni, num. 22.

Iuridictio Regis in bonis de realengo, procedit etiamsi agatur actione personali cum decissione Senatus, num. 23.

Servitutes pascendi, & aquandi inter prædiorum rusticorum servitutes annumerantur, num. 24.

Fori facti fuerunt interveniente Nuntio Apostolico, & habent vim Canonis Provincialis, num. 25.

Servitutes pascendi, & aquandi reales sunt, & intuitu Municipij, sive Urbis impositæ, num. 26.

Servitutes hæ transferuntur ad successores, num. 27.

L. penult. §. ult. si servitus vindicetur, expenditur, num. 28.

Servitutes lege imponi possunt, num. 28.

DIXI in præcedenti capite §. 3. num. 28. ad Iuratos pertinuisse iurisdictionem adempriorum, quæ spectat ad ius pascendi. Tractatum autem ipsius consultò, tunc omisi, quia specialem locum exoptulat, nam inter hominum curas, & suavitate, & utilitate cæteris præstantior hæc est. Suavitate alijs præstare videtur, quia etiamsi greges pascere labor sit, ita ad otium, ac tranquillitatem accedit, ut pastores otiosi reputentur. Bene Aristotel. politic. 1. cap. 5. ibi: *Nam pigerrimi qui sunt, pastoralem vitam sequuntur, quoniam à mansuetis animalibus sine labore, educatio ipsis provenit otiosis. Et iucunda nimis occupatio censetur, aiente Ovidio de remed. amor. lib. 1.*

Aspice labentes iucundo murmure rivos:

Aspice tondentes fertile gramen oves.

Ss 3

Ecce

*Ecce petunt rupes, præruptaque saxa capella,
Iam referunt hædis vbera plena suis.*

*Pastor inæquali modulatur arundine carmen,
Nec desunt comites, sedula turba canes.*

Quamobrem nil mirum, quod ab aliquibus fervēter appetatur; nam non solum in his quæ delectabilia sunt voluptatem captant; sed in ipsis tempestatibus, ob quod dictum antiquitus fuit proverbium illud, *Fluctus numerare*, de quo meminit Cicero lib. 2. ad Atticum, ut explicat Erasmus in adagijs, verb. *occupatio, & otium*, ibi: *Pastoribus tempestatem spectantibus, & fluctus eius numerantibus magna voluptas est.*

4. Utilitate, nam præter innumera commoda, quibus naturalis egestas pascuis gregis subvenitur, ad victum; & obedientium, & dominantium rectam normam pastores tribuunt. Obedientium, nam ut ipse Aristotel. testatur *politic. 6. cap. 4.* *Post agriculturalum multitudinem, optimus est populus, ubi pastores sunt, & vivunt ex animalibus* Quod experientia comprobavit in Vrbe Romana: nam pristini Romani, ut plurimum pastores fuere, sicut Livius testatur lib. 1. *decad. 1.* ibi: *Ad id pastores quoque accesserunt, qui omnes facilè spem facerent.* Conducit Alexand. ab Alexand. *dier. genial. lib. 4. cap. 25.* dicens: *In antiqua moneta bovis, ovisque imagines, quæ res Romanos gregibus olim, & pecudibus valuisse, vnde nomen pecuniæ derivari inferit.*

5. Dominantium, nam pastores rectam, atque pacificam Reipublicæ administrationem repræsentant; cum ipsi Principes, aut Reges pecoris videantur. Clemens Alexan. *stromat. lib. 1. in fin.* Quod depromitur ex eo, quod Deus Principes; ac Reges iustos, & mites ab ipsis pascuis desumpsit. Moyse enim pascebat oves cum ad Principatum à summo Artifice vocatus fuit, Exod. 3. 1. David greges parentis pascebat cum ad regium culmen Samuel Propheta ipsum vngendum quærebat, Regum 1. cap. 6. 11. eleganter Hieronymus Vidæ Cremonen. Alb. Episcop. in *Hymno divo David.*

Pastoris ultimus Ephatai, è liberis

Oves paternas pauculas;

Pascens puer, iam tum imperabas omnibus;

Amabilis pastoribus.

Iam te supremus ætheris Rex legerat;

Cui Regni habenas crederet.

Cui

Cui metaphorico imperio egregiè favet ipsius Davidis vaticinium, Psalm. 77. dum dicit: *Sustulit eum de gregibus ovium; de post factantes accepit eum pascere Iacob servuum suum, & Israel hereditatem suam.* Quem locum explicat ad rem Pater Marquez in *Gubernat. Christ. lib. 1. cap. §.* vbi moderatur Philonis sententiam, qua docebat omnes imperantes à pascuis assumi debere. Tradit ex nostratibus Solorçan. *de iur. Indiar. lib. 2. cap. 23. num. 143.* P. Velasquez *de optim. Princip. lib. 4. adnot. 7. num. 5.* Beatus etiam Ioachimus præclarus Dei genitricis Parens; pastor fuit, vt tradit Divus Ioannes Damascenus *orat. 1. de dormit. Deiparæ.* & novissimè dum hæc prælo dantur eruditissimus P. Christophorus à Vega in *Theolog. Marian.* (opus sane omni celebritate dignissimum) *palestr. 10. certamin. 3. num. 913.*

7. Sed quare in ipsis famulis immoramur, dum Dominus Iesus Princeps pacis, ac futuri sæculi, Rexque vivorum, & mortuorum pastorem se profiteatur, Ioan. 10. 11. *Ego sum pastor bonus.* Pastorem etiam Vicarium suum summum, Petrum constituit, dum iubebat Ioann. 25. 18. *Pasce oves meas,* à quo dignitas pastoralis in cæteros Ecclesiæ militantis Præsules derivatur. Arripuit calamum materix suavitas, quod parandum est dum miscetur vtile dulci.

8. Sed vt revertamur quò institutum nostrum vocat (omissa explicatione terminorum huius materix, nempe sylvæ, czduæ; saltus, prati, exitus, nemoris, & sic similia, quæ bene explicantur per Antonium Fernandez de Otero in *tract. de iure pascendi cap. 1. per tot.*) in foro concessit invictissimus Dominus Rex Iacob. I. incolis vrbis Valentix ius pascendi per totum Regnum, sive, vt itadicam, servitutem generalem iuris pascendi, & pecoris ad aquam appulsus (quamvis Otero *cap. 37. num. 1.* dicat, nec servitutis, nec ususfructus speciem continere, sed esse ius quoddam incolatus, quod in vtendo nemoribus, & pascuis communibus vnicuique ex vicinis communiter competit) nam si non exprimeretur ius aquandi, nullatenus comprehendetur in iure pascendi, Scipio Rovit. in *const. Neapol. rub. de pascu. & nemor. num. 13.* Ioannes Baptist. del Toro in *compend. decis. verb. ius pascendi, lib. 1.* Quæ concessio expressè extenditur ad terminos oppidorum Militum, & Ecclesiasticorum

- corum, vt in textu patet. *privil. 8. Reg. Iacob. l. vers. Et habeatis; iunct. privil. seq.* quod à iure minimè ad Cives Urbis pertinebat; nam iuxta iuris regulas pascua ad vniuersitatem ipsius territorij spectant, & sub eiusdem vniuersitatis dominio censentur, *l. in tantum, s. vniuersitatis, ff. de rerum divis. l. omnes, la segunda, C. de oper. pub. l. Duumvirum, C. de decurion. lib. 10. l. omne territorium, C. de censibus, Bertrand. conf. 1. lib. 3. colum. 2. & consil. 37. lib. 1. num. 1. Cancer variar. lib. 3. cap. 4. nu. 59. Montanus de regalib. cap. de regalia argentaria, num. 10. per tot. Otero de iure pascendi, cap. 2. num. 6. & cap. 3. per tot. & cap. 9. num. 16. (qui licet contrarium teneat num. 18 loquitur de iure Castellæ & non respondit ad iura superius allegata) & pro nostra sententia pluribus relatis Larrea *decif. 30. num. 11.* quamvis vsus, & utilitas ad singulos vniuersitatis pertineat, *l. 2. C. de pascu. publ. lib. 11. vbi Bartol. & alij, Avendañ. de exq. mand. part. 1. cap. 4. num. 3. vers. Hoc sequitur, & cap. 12. num. 1. Surd. consil. 65. num. 4. Sesse decif. 74. num. 15. Hermosill. in addit. ad Gregor. Lopez, tom. 2. gloss. 2. l. 15. tit. 15. part. 5. num. 46.* iuxta locorum consuetudinem, vt tradit Otero *dict. cap. 3. per tot.* Quod ita intelligendū est in hoc Regno, vt quod de iure civili vniuersitates proprium habebant, in nostro Regno ex concessione Regia, nam Rex habet intentionem fundatam in omnibus quæ sunt intra Regnum, vt ex dictis per Oterum, & Montanum, *vbi proxim. colligitur.* Sed cū in alieno pascere nemini liceat invito domino, *l. quintus 39. adl. Aquil. necessarium fuit, vt incolis, & civibus præfatæ urbis talis servitus concederetur, nam seclusa hac concessione tantum licebat eis pascere greges, aut armenta intra fines ipsius Urbis.* Quod similiter concessum est respectu appullus ad aquam, vt ex nostro textu constat, quo non solum servitus aquandi conceditur, sed expressè iubetur, vt in ingressu, & egressu oppidi sit fons destinata ad appullum, vt exprimitur illis verbis: *è hajan vn albeurador sobre la vila, è altre dejus la vila.**
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- Hæc textus nostri concessio postea extensa fuit ad alia oppida Regni: nam licet in eo tantummodo indulgeatur nostræ Urbis, postea concessum reperitur aliquibus oppidis contentis in *privil. 28. Domini Reg. Petri l. dempta extensione concessionis tradita in privil. 20. eiusd. Reg. in s. vlt.* quo indulgetur Civ-

Civibus Urbis ius pascendi in saltu, sive *Dehesa*, paludis magni vocati *Albufera*.

25 Ratio ob quam dicta concessio generalis pascuorum libera, & franca tributa fuit à Domino Rege ipsi Vrbi, ea meo iudicio fuit; quia cum Vrbs nostra Valentia adeo incolarum copia abundet, & Civium frequentia, & exterarum gentium commercio, sicut plurimo frumento opus habet, ita pariter carnibus ad vescendum: situs enim ipsius est ad litus maris, locis irriguis, atque amœnissimis, sicque minimè ad pascua aptis, cum potius arboribus, quarum frondibus bombices nutriuntur, & aliorum fructuum copia, seu vinearum abundantia occupetur, quàm herbis, quæ post fruges sponte nascuntur: in eius enim termino, nec sunt agri vacantes semine, nec prata constituta, nec saltus ad pascua destinati. Quo posito prudentissimus Rex, tam vastam, atque diffusam facultatem Civibus tribuit, ne carniùm egestate comprimerentur, & ipsa Vrbs incolis depopularetur. Quæ carniùm egestas significatur per *privileg. 4. Reg. Perr. II.* dum in ipso prohibetur, ne greges, & armenta à Regno extrahantur, *for. 41. de secur. præstat.*

26 Eadem prohibitio versatur respectu frumenti, eo quòd par est ratio prohibitionis, *for. 35. de secur. præst. de cuius materia Doctores in l. cætera, §. sed etsi quis, ff. de legat. 1. Guid. Pap. decis. 373. Franc. Marcus decis. 155. 1. part. Clarus in §. fin. quæst. 82. Vulpe. consil. 148. & latissimè Ripa de peste, tit. de remed. ad conser. vbert, num. 42. cum seqq.* Sub qua prohibitio ne, neque comprehenditur, iuxta tenorem fori, modica quantitas, ibi: *ab que no sia en gran cantitat*; neque id, quod ad vsus proprios extrahitur simul cum persona, ut notat Baldus in d. l. cætera, §. sed etsi quis, num. 4. de legat. 1. & in dict. *for. 53. ex primitur, ibi: Ney son compressos aquells del dit Regne, qui per visitar lurs amichs, è per provisio de lur compania.*

28 Ob quam rationem plura à nostris serenissimis Regibus concessa privilegia sunt nostræ Vrbi, nempe quòd frumentum, quod dictæ Civitati defertur, vlla ex causa sequestrari possit, *for. 2. in extravag. de la treta del forment, fol. 71.* & quòd nomine Civitatis, & ad eius utilitatem extrahi possit frumentum à Regno Siciliæ, ut cavetur in *for. 1. & 4. eiusd. extravag.*

Sed

Sed de effectu huius concessionis videndus Pater Salon *de iustit. & iur. tom. 2. de vectig. artic. 5. colum. mihi 449. vers. Offerunt cum seqq.*

19 Nec mirum est, cum non sit novum plura à Principibus concedi ob annonæ penuriam, quæ aliàs non erant concessuri, nam inter reliquas regnantium curas hæc maximè prosequi favoribus debet, prosequitur Ripa *de peste, tit. de remed. ad procur. vbert. Petr. Gregor. lib. 19. syntag. cap. 6. Bovad. in polit. lib. 3. cap. 3. & 4. Matthæus Lopez de Bravo de Rege, & regnandi rat. lib. 3. A ponte de potestat. Proreg. tit. de abund. Civit. per tot. ad quod respicere videtur Vlpiani responsum in l. 1. s. cura carnis, ff. de offic. Præf. Urb. ibi: Sed & caterorum pecorum, sive armentorum, quæ ad huiusmodi præbitionem spectant, ad ipsius curam pertinent. Mornacus in omis. pag. 1072. Solorzano de iur. Indiar. lib. 1. cap. 7. num. 34. tom. 2. quam rationem expressè considerat Rex Petrus II. *privil. 109. & seqq.**

20 Solum superest, ut dicamus, quo iure Dominus Rex imposuit expressè has servitutes in bonis Ecclesiasticis, ibi: *E dels Clergues, è Religiosos*, cum id contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam esse videatur, & sic nullius roboris, & momenti. *Authent. cassæ, & irrita, C. de sacrosanct. Eccles. c. quæ in Ecclesiarum, de constit. Bald. in Aut. iam nulla communitas, C. de Episcop. & Cleri. Barbol. in collect. ad dict. cap. quæ in Ecclesiarum, cum vulgatis.*

21 Sed respondendum est primo, quòd licet oppida sint Ecclesiasticorum, ipsi domini Ecclesiastici, quamvis habeant iurisdictionem civilem, vel criminalem, nullum habent dominium in pascuis territorij, ut latè probat Covarruvias *dict. cap. 37. num. 1. Otero de iure pascendi, cap. 9. num. 13.* sed ad universitatem pertinent: cum autem universitas sit profana, dum Dominus Rex imposuit servitutem pascendi, de re profana ius dixit, non de re Ecclesiastica. Secundò respondetur, quòd

22 in Regno cum omnia à principio in dominio Regio fuerint, in traditione rei propriæ reservavit sibi iurisdictionem, etiam si ab Ecclesiastico acquireretur, *for. 6. de iur. omn. iud. cum alijs adductis supra cap. 2. cap. 5. num. 44. & seqq.* Atque adeo cum oppida Ecclesiasticorum sint bona *de realengo*, potuit Rex optimo iure concedere ius pascendi in terminis ipsorum, quod

vt

23 ut dicam onus reale est, & etiam si actio personalis de bonis
 istis proponatur, pertinet ad cognitionem Regis, ex *for. 15. de*
rebus non alienand. Belluga in *specul. rub. 14. §. veniamus, num. 31.*
 24 cum *seqq.* dominus Leon *decif. 148. num. 6. & decif. 159. num. 11.*
 & 12. Et sic iudicavit Senatus sub auditione nobilis domini
 Doh Cosmz Gombau ad favorem Antonij Oliver, & con-
 tra Nicolaum Fransi Presbyterum, Regia interlocutoria diei
 22. Iunii 1643. aetuario Balthasare Blanes; in hac enim causa
 24 praedictus Oliver agebat ex vendito. Quo posito cum hae ser-
 vitutes inter praediorum rusticorum annumerentur, *l. 1. l. 4.*
ff. de servit. rust. §. inter rusticorum, inst. de servit. Pichar. in *princ.*
instit. eodem num. 13. & 14. domini praediorum servientium
 in eis pascua pati tenentur, quod est natura harum servitutum.
 Dominus Aegydius Polo in *schol. iurium. Affer. 1. vers. Pro certo.*
 sicque affectiones bonorum *de realengo* sunt, & immunitas Ec-
 clesiastica non potest dici laesa, eo quod bona praedicta Ecclē-
 sia adquisivit sub hac lege.

25 Quibus additur, quod fori isti fuerunt facti interveniente
 Nuntio Apostolico, ut Belluga testatur in *specul. rub. 11. §. vi-*
endum, num. 10. & fin. dominus Leon *dict. decif. 148. num. 7. &*
 ego dixi *cap. 1. §. 2. num. 30.* habentque vim Canonis Provin-
 cialis, & ligant Ecclesiasticos, & eorum bona, plures referens
 Cenedo *Canonic. quest. 18. num. 17. Cancer variar. lib. 2. cap.*
1. num. 124. ergo Ecclesiastici tenentur ad impendendam hanc
 servitutem in bonis *de realengo*, & oppidis ab eis possessis.

26 Quare autem hac concessione servitutes reales concessas
 esse observemus, facile haberi potest; nam hae intuitu Muni-
 cipij, sive Civitatis impositae sunt, ut patet in textu, & toto ti-
 tulo de pasturis: aliàs enim non poterant transferri ad succes-
 sores, sicuti translatae reperiuntur. Si enim ad personas indul-
 gentia haec referatur, tantum concessa censebitur his, qui tem-
 27 pore concessione incolae reperiiebantur. Et quamquam verba
 textus de incolis futuris non loquatur, loquuntur de eis expresse,
privil. 9. Reg. Iacob. 1. & si hoc deficeret, esset tantum in dicta
 concessione cessio iuris pascendi, non servitus, & idem erit in
 appulsu ad aquam. Donell. *lib. 11. com. cap. 7.* & ibi Osual. *Illig.*
lit. C. & observantia subsequuta, verbaque dicti privilegij suc-
 cessoribus concedentia, has servitutes, potius praediales ar-
 guunt

28 guunt quàm personales, cū hzc non transmittantur ad succēssores. Quo pacto interpretandus est difficilis textus in *l. penult. §. vltim. ff. si servitus vindicetur*, iunctis traditis á Fulgof. & Alberic. *ibid. Fab. in C. lib. 3. tit. 24. diffin. 11. Conanus lib. 4. comm. cap. 10. num. 3. Covarruv. variar. lib. 1. cap. 17. Menoch. de recup. remed. 3. num. 38.* doctissimé hzc publicè recitabat Salmanticæ Præceptor meus D. D. D. Franciscus Ramos del Mançano in *recitationibus solemnibus ad titulum, ff. de servitut. in rub. c. 2. n. 17.* quibus addendus Cacer *variar. lib. 3. c. 4. n. 50.* cum alijs ab eo relatis, & post eum Otero *de iure pascendi cap. 37. num. 4. & seqq.* Nec dubites, an lege servitus imponatur, nam explorati iuris est posse, ex text. in *l. vltim. §. vlt. C. de servit. & aqua*, sicuti Principis, aut Senatus iussu, textus in *l. 1. §. vlt. l. 2. ff. de aqua plu. arcen. vbi bene Cuiacius lib. 49. Pauli ad edictum.*

§. II.

De pascuis reservatis ad pecora, & armenta cuiuscumque oppidi, vulgò dictis Bovalars, ad for. 3. de pastur.

T E X T V S.

I A C O B V S P R I M V S R E X.

CAVALLER, ne altre, no pusque fer vedat en algun loch dintre los termens de la dita Ciutat, no del Regne sens nostra licentia, é sens perjudici daltre: mas pusca fer bovalar convinent segons la valor, è la granea de la Vila en la qual aquell fer voldra.

S V M M A R I A.

PRATA, & defesias ad usus fieri nequeunt absque Principis licentia, num. 1.

Principis regalia est terminorum constitutio, & pascaorum assignatio, num. 2.

Rex per expugnationem Regni obtinuit supremam potestatem in omnibus, num. 3.

Tera

- Terminus probatur per concessionem Regiam, num. 4.*
Prior scopus regie dignitatis, iustitie administratio, num. 5.
Posterior scopus, divisio terminorum, num. 6.
Regia dignitas paternitati assimilatur, num. 7.
Rex dotat oppida terminos assignando, num. 8.
Dominium pascuorum termini universitati acquiritur, utilitas vero pascuorum singulis de universitate, num. 19.
Quae irrevocabiliter ipsis quaruntur, num. 10.
Dominus territorij non potest auferre incolis usum pascuorum, nu. 11.
Ratio dispositionis textus, num. 12.
Domini, vel Rectores oppidorum non possunt auferre, aut alienare pascuas, num. 13.
Domini particulares possunt prata, & defesias constituere in fundis, num. 14.
Saltus, vel prata constitui possunt de licentia Regis, num. 15.
Saltus, & prata, ut constituantur de licentia Regis, debet esse absque tertij iniuria, num. 16.
Boale, sive Boalar, quid, num. 17.
Boalia apud Græcos ludi taurorum, num. 18.
Taurorum agitationes Thessali invenere, Cæsar dictator, Romam adduxit primus, num. 19.
Boalia apud nos quid significant, num. 20.
Dulia quid sit, sive Dula, num. 21.
Boalis, sive bovalaris constitutio, quam ob rationem inducitur, nu. 22.
Boalar, à quo derivetur, num. 23.
Exempla aliarum linguarum, num. 24.

IN huius textus principio continetur prohibitio generalis constituendi saltus, defesias, vel prata, ad privatos usus prohibitos universitati, quæ *vedados*, vocantur. Hæc prohibitio licet à iure inducitur, ut tradit Covarruv. *lib. 1. var. cap. 37. num. 2.* Milites habentes iurisdictionem, & possidentes vasallos, solent constanter sibi hanc potestatem arrogare, ut ibidem probat, cui succurrere voluit Dominus Rex Iacobus I. in hoc textu, prohibendo, ne aliquis similes defesias, aut saltus ad privatum usum constituat. Sed ut ratio huius iuris percipiatur, aliqua prælibare debemus.

2 Inter varias honorum differentias, & regalias ad supremum

D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

Tc

num

- mum Principem spectantes, de quibus Covarruvias in *regul. possessor. part. 2. §. 2. num. 7.* Menoch. *consil. 201. num. 127. lib. 1.* duæ præcipuè constituuntur, nempe terminorum assignatio, & pascuorum constitutio, quæ comprobatur Portoles ad Molin. *verb. Boalare, num. 1.* Et cum Dominus Rex Iacobus à manibus Sarracenorum omne Valentix Regnum obtinuit iure belli, fuit consecutus universale dominium ipsius, ut asserit idem Rex in *for. 6. de iurisdiction. omn. iudic. ibi: Car al començament totes les damunt dites coses foren de nostra Señoria*, tradit dominus Leon *decis. 3. num. 15. tom. 1.* & Hermosilla ad *gloss. 3. l. 15. num. 2. part. 5.* qui plures laudant. sicque in toto Regno adquisivit supremam, & omnimodam iurisdictionem, ut cum Belluga, & alijs dixi *cap. 1. §. 2. in princip.* Ex quo sequitur, quòd nulla Civitas, seu oppidum, aut persona privata contendere potest certam terrarum latitudinem pro termino, nisi exhibeat titulum regium, vel possessionem illum inducentem, Innocent. in *cap. cum ad sedem, de restit. spoliat.* Bald. in *l. 1. de emancip. lib. Ancarr. conf. 142.* Avendaño de *exequend. mandat. cap. 1. & cap. 4. num. 4. & 12. num. 2. & seqq.* Cavalcan. *conf. 89.* & Hermosilla *dict. gloss. 3. num. 4.* & dicam *infra cap. seqq. §. 1. in prin.*
- 5 Harum regaliarum prior, & præcipuus scopus est iustitiæ recta administratio; quoniam Principis est subditos, tam respectu bonorum, quàm personarum tueri, ius, & iustitiam ministrando: *Nam huius virtutis tanta vis est, ut nec ij quidem, qui scelere, ac maleficio pascuntur, possint sine vlla particula iustitiæ vivere;* verba sunt Tullij 2. *de offic.* prosequitur Pater Velazquez de *optimo Princip. lib. 4. adnot. 1. & seq.* Solorçano de *iure Indiar. lib. 3. cap. 8. num. 29.* Lipsius *civil. doctrinæ lib. 2. cap. 10.* Saavedra in *symbolis, symbol. 22.* Don Alfonsus Peralta, & Cabrera in *artificio prudentiæ cap. 3. §. 2. per tot.* Posterior, & secundarius scopus est divisio terminorum, in alimenta vasallis præstanda, quia cum Princeps vasallorū parens sit, rectè Arist. *Ethic. lib. 8. c. 10. ibi: Ipsum namq; Regnū, imperiū est suapte natura paternum.* Plinius in *paneg. ad Trajan. Non de domino, sed de parente loquimur.* Debet ipsos, ut filios alere, Bald. *consil. 460. lib. 1.* Ias. in *l. si quis filiū, C. de inoff. testa. in prin.* Cravet. *conf. 241. n. 8.* & sicut decet patris dotē, & alimēta filijs tribuere, *l. qui liberos, ff. de rit.*

rit. nuptiar. ita & Princeps assignatione terminorum ad pascua, ex quibus alantur, dotare populos tenetur. Innocent. vbi proxim. X Suarez allegat. 7. num. 2. Ramirez de leg. reg. §. 26. num. 12. Capiblanco de Baronibus, pragm. 11. num. 10. cum seqq. tom. 1.

- 9 Ex hac assignatione per Regem facta dominium pascuorum in vniuersitatem transiit, *l. in tantum, §. vniuersitatis, ff. de rer. divis. l. omne territorium, ff. de cens. Burgos de Paz in l. 3. Tauri, num. 477. Larrea decis. 30. num. 11. & dixi §. precedent. num. 10. vtilitas vero pascuorum, & terminorum in singulos de vniuersitate presentes, & futuros, ita vt solis incolis, & veris habitatoribus adquisita sit. l. testatrix, §. 11. ff. si seruit. vindic. vbi Alberic. & Bald. in rub. de rer. divis. num. 17. Dixi ibidem, num. 11. etiamsi Clerici, vel Ecclesiastici sint, vt cum Otero, & alijs probat Fontanella decis. 513. per tot. tom. 2. sed in hoc casu tenentur subire onera, quæ ob pascua subeunt ceteri Cives, Mastril. decis. 49. per tot. Ioan. Baptist. Testay alleg. 6. num. 385. Fontanell. dict. decis. 513. num. 11. & sicut dominium translatum in vniuersitatem est irrevocabile, *l. perfecta donatio, C. de donat. quæ sub. mod. Bald. cons. 326. num. 1. Avendaño dict. cap. 4. num. 4. & cap. 14. num. 19.* ita similiter pascuorum vtilitas translata in singulos per terminorum assignationem, quæ sita fuit irrevocabiliter, ita vt nec ab vno ex vicinis, alio auferri possit, Alberic. in *l. testatrix, §. 1. ff. si seruit. vindicet. Cravet. consil. 60. num. 3. Avendaño dict. cap. 4. num. 20. & 25. Burg. de Paz in dict. l. 3. num. 498. Menoch. de arbitr. cas. 245. in fin.* adeo vt non possit fieri sine consensu omnium vicinorum, qui ius possint habere ad pascua; & qui consenserint, solum sibi nocent, non verò hæredibus, & successoribus, Larrea dict. decis. 30. num. 12. Vnde dominus territorij non potest auferre vicinis vsum pascuorum, Fab. in *tit. de l. Fus. canin. tollend. Casan. in consuetud. Burg. rub. 13. §. 2. in fin. Avendaño cap. 4. num. 25. & cap. 12. num. 30. & cap. 13. num. 6. Burgos de Paz in dict. l. 3. num. 430. 461. & 492. Capiblanco dict. prag. 11. num. 5. cum seqq. bene, & latè Don Ioan. Larrea; allegat. f. c. 110. per tot. tom. 2. Quibus positis benè infertur ratio ob quam domini inferiores populorum non possint præta, siue defensas constituere in terminis illorum, quia auferrent**

pascuorum utilitatem, & usum, sibi arrogando, quod ad singulos pertinet, quod sine ipsorum contentu fieri non debet, *Aflct. lib. 1. consil. Neapol rub. 85. num. 8. Covarruv. in dict. cap. 37. num. 2. Avendaño dict. cap. 12. num. 30. Burgos de Paz in dict. l. 3. num. 478. Camil. Borrel. de Magistratib. lib. 4. cap. 6. num. 28.* quoniam, nec dominus, nec Rectores ipsius populi, aut universitatis possunt pascua auferre, vel alienare, ut omnes Doctores iam laudati concordantes tradunt, & probat latè *Otero de iure pascendi, cap. 11. num. 4. & seq.* imò quia vsui publico destinata, inprescriptibilia sunt, idem *Otero cap. 17. per tot. Larea dict. num. 12.* imò nec Rex, nisi magna, & publica causa interveniente, *Isernia in tit. quæ sint regalia, ver' portus, colum. 2. num. 31. vers. Nec dum dominus, Larrea dict. num. 12.* Et cum Dominus Rex Iacobus utilitatem publicam desiderabat, ut Regnum à Sarracenorum manibus noviter ereptum, Christianorum floreret opulentia, & incolarum abundaret copia, noluit hæsitationem in re tam magni momenti relinquere, sed lege expressa sanxit, ne domini vasallos vexarent in pascuis, subditis auferendo: quod non est novum fieri, ut de dominis oppidorum Castellæ Covarruvias testatur. Tradit plura ex his, licet non ita explicet, *Sesse dict. decis. 74. num. 3. cum seqq.*

14 Hæc ratio militare non potest, quoad dominos agrorum particularium, nam cum singuli habeant dominium illius agri quem possident, inde est, quod possint in eis prata, & defesias constituere, eosdemque agros reducere ad pascua, omittis alijs fructibus, quos ex ipsis agris, eorundemque cultura percipere solebant, prohibendo concivibus, ne sua animalia in eos agros mittant ad pascendam herbam illic sponte nascentem; nam præterquam quod id de iure communi procedit, ut latè probat *Covarruv. dict. nu. 2. cum plur. seqq.* apud nos lege cautum est, *for. 55. de leud. host. & tal. for. 16. de rer. divis.* Unde infertur, quod si dominus territorij habet in eo aliquem agrum, in quo ultra iurisdictionem obtineat dominium utile, poterit ibi pratum, & defesiam constituere ratione dominiij utilis, nam habetur loco singularis, & non debet esse deterioris conditionis, dummodo hoc iure moderatè utatur, nam tam magna portio termini esse potest, ut damnum ingens

Ingens vniuersitati inferatur, tuncque iuxta textus prohibitionem constituere nequibit; nam, vt dixi, pascua publico vsui destinata, sunt inadquisibilia, & inpræscriptibilia. Quod vbi que procedit vbi aliter privilegio, vel consuetudine non reperitur dispositum: nam plura castra, & Baroniz: reperiuntur in Regno, quorum pascua, dempto boali, ad dominos pertinent.

- 15 Sed hæc textus dispositio limitatur casu quo præcedente licentia Domini Regis, absque alioius injuria factus, vel præsumtum constituitur: tunc enim cum Regia auctoritate constituitur, non dubium erit constitutionem eius tenendam, & prohibitionem mittendi pecora observandam esse; nam cum de suprema Principis potestate dubitari non possit, eo quod expressè in textu sibi reservavit, & quamvis non reservasset, de ea dubitandum non erat, cum instar sacrilegij, sit de potestate Principis disputare, *l. 2. C. de crim. sacrileg.* cum vulgatè præcipuè dñi ius tertij illud remanet, vt ex textu apparet, quo expressè cavetur, quòd vltra Principis facultatem, non absint tertij alicuius injuria. Ex quibus, ni fallor, decisio Senatûs Aragoniz, de qua Sesse *vbi supr.* nullatenus potest huic nostræ legis disputationi obstare, cum ex ipsius decisionis materia constet de læsione iuris tertij.
- 16 Remanet nobis vt videamus quid sit *Boale*, siue pascua reservata ad greges vniuscuiusque oppidi, de quibus in text. ibi: *Mas pascua fer boalar conuinent segons la valor, è la gramà de la mila.* Ad cuius intelligentiam observandum est, quòd *Boale*, de quo in nostro textu, nõ significat idem, quòd apud Græcos similis vox significabat; nam *Boale* apud eos significabat ludos bouum, siue taurorum, vt innuit Ambros. Calep. verb. *Boalia*, quos ludos Thessali primùm inuenère, & Iulius Cæsar primus omnium Romæ exhibuit, vt testatur Plin. *lib. 8. histor. cap. 45.* ibi: *Thessalorum gentis inventum est equo iuxta quadrupedante cornu intorta cervice tauros necare. Primus id spectaculum dedit Romæ Cæsar dictator.* Quod attingere videtur Sueton. *Trāquil. in Claud. cap. 21.* ibi: *Thessalos equites, qui feros tauros per spatia circi agerent, defesos insilirent, & ad terram cornibus detraherent.*
- 17 licet perperam Fr. Hieron. *Roman. de Republ. gentil. cap. 6. lib. 10.* cum *Mexia*, dicat inventum fuisse hoc genus ludi à Romanis

manis tempore Tarquini Superbi. Significat itaq; *Boale* apud nos partem termini cuiusvis oppidi destinatam ad pascendas bestias, armenta, & greges necessarias ad vñus proprios illius oppidi, scilicet necessarias bestias ad culturam, aliaque similia exercitia, armenta, & greges necessarias ad victum ipsius; ita vt in macello scindantur, & venales habeantur iuxta illius magnitudinem. Quod colligitur claré ex *for. 7. hoc tit. ibi: Que en lo bovalar competent: a la dita vila, segons fur anticb, no meten lurs bestiars, encara que los del dit lach de Lutxen meten lurs bestiars de arada, è als bestiars tachats a la taula de la carniceria, segons la exigencia del lach en lo dit bovalar.* Quod etiam exprimitur in *for. 2. cap. 4. hoc tit. ibi: Ne y puixa metre, ne consentir que y sien mes ses sino bestias de laurada, è aquelles que vagen, è acostumen anar a la dula, è porchs, è lo bestiar del carnicer.* Quo obiter nota, dictionem *dula*, quæ fortè derivatur à verbo Græco *δουλει*, *dulia*, quæ idem est, ac *seruitus*, *D. Thom. 2. 2. quæst. 103. artic. 3. ibi: Dulia enim Græca seruitus dicitur.* Anton. Nebril. in dict. verb. *Dulia* Ioseph. Laurent. in *Amalt. onomastic. in eodem verb.* apud nos vocatur pars illa termini, in qua pascua cõtinentur, ad quæ vñduntur certis diebus bestiz vñius cuiusque oppidi. Sed vt redeamus ad *Boale*, sive *Bovalar*, apud Castellanos *Boyales*, vocantur, tradit *Bovadilla in politic. lib. 4. cap. 2. num. 27. ibi: Como sean de los reservados, y boyales.* Apud Aragonenses *Boalares*, vt tradit *Sesse dict. decis. 71. per tot.*

21

22

Ratio autem quare permittatur assignatio *Boalia* in vnoquoque oppido, ea est. Constitutio terminorum, & pascuorum assignatio à iure communi, est veluti donatio vñius cuiusque oppidi, vt dixi *num. 8.* Civitati nostræ concessa fuerunt pascua in terminis oppidorum, sicque communia hæc sunt posita concessione. Ius pascendi in prætis alienis cessat cum pascua non sufficiunt omnibus, & in hoc casu præferuntur illi in quorum termino pascua nascuntur, ita docent *Abbas in cap. dilecti, num. 7. alijs relatis Cancer variar. lib. 3. dict. cap. 4. num. 52. Hermosill. vbi supr. gloss. 2. num. 101. cum seqq. alijs relatis Fontanell. decis. 164. num. 19. tom. 1.* Sicque providissimus noster legislator sicut consuluit incolis vrbis Valentiz concedendo ius pascendi libere per vñiversum Regnum, ita pariter consultum habere voluit vicinis oppidorum, eis concedendo facul-

facultatem concedendi *Boalia*, ne per privilegium Civitatis eriperetur pascua necessaria ad bestias culturæ agrorū, & greges macelli carniū; atque adeo *Boalia* non comprehenduntur in concessione, sed omnino interdicta sunt Civibus Valentinis, ut patet in *dict. privileg. 8. vers. Et habeatis*, ibi: *Excepto boalario, à iure verò vestro, & vestrorum penitus extrahentes*: ob quod quoties *Boale* assignari debet in aliquo oppido Regni, fit cum citatione Urbis, ob interesse, quod habet generaliter ad pascua per univèrsū Regnum.

23 Nec inepta est hæc vox *Bovalar*, cum bos apud nos *bou*, nominetur, quæ vox eadem est cum Græcâ *Bov*, per quam idem animal significatur, ut tradit Ant. August. in *dialog. 10. monet. antiq.* & Sebastian. Covarruv. in *thesaur. ling. Castell. verb. Buey*, & sicut à verbo *bos*, plures voces denominantur in lingua Latina, nempe *boalia*, ut dixi, & *bovilia* quæ vox loca, ubi boves morantur significat, Colum. lib. 2. *Duplicia bovilia sunt, hyberna, & æstiva*, & *Bubulcus* qui est custos boum. Ovid. 4 de *ponto*.

Per medias istri plaustria bubulcus aquas.

Cato de re rustica.

Bubulcum unum habeat, asinarium unum.

Et sicut Castellana lingua derivantur à verbo *Buey*; *Boyerizo*, & *Boyada*, Covarruv. ubi prox. sic nostro idiomate à voce *bou*, *bover*, *bovalar*, & alia similia.

§. II.

De concedenda civilitate in Urbe, ad for. 9. (quo sententia adempriorum continetur) cap. 1. hoc titulo.

T E X T U S.

M A R T I N V S R E X A N N O

1403. Valentiz.

P R I M E R A M E N T que en rebre, é fer scriure aquells qui novellament volran esser vehins de la dita Ciutat, ó del terme de la contribucio general de aquella,

lla, è haver la franquea de la dita Ciutat, è sien, è hajan esser apelats los Iusticia, è Iurats de aquella, è hajan à rebre los dits vehins, è lurs sacraments, obligacions, è caucions segons fur, è segons la forma acostumada, è fer liurar aytals vehins rebuts la carta de la franquea. Calcu empero dels dits vehins ans que sia rebut, faça, è fer sia tengut sacrament en poder dels dits Iusticia, è Iurats. E per virtut de aquell iurar que ell demana lo dit vehinatge, è franquea per intencio, è per cor de esser verdader vehi, fahent, è tenint son domicili, è cap major statge ab sa muller, sin ha, sens tota frau, è ficcio en la dita Ciutat, ò en la sua contribucio del terme vell de aquella, segons fur, è de vlar dels dits vehinatge, y franquea justament ab veritat, è les dites coses aixi observar tota frau, è ficcio cessants. E si alcu en altra manera serà rebut al vehinat, que la dita franquea no li valla, ne la Ciutat, ò Sindich de aquella lo puixa defendre com a vehi seu en los dits amprius. Enadic que si als dits Iusticia, è Iurats serà vist per informacio, ò per bõ arbitre lur que alcu, ò alguns dels dits volents esser novells vehins noy dejen esser rebuts, que puixen desdir, ò repellar a aquells, è de negar a ells lo dit vehinatge, è franquea: Hoc encara que si lo dit vehi rebut en la forma damunt dita contra les coses per aquell jurades, ò alcuna de aquelles farà, qui li sia tolta la franquea: è que de alli avant per temps alcu no li sia restituida, ni donada.

S V M M A R I A.

TEXTVS non fuit à principio forus, sed postea foro confirmatus, nam. 1.
Modus contrahendi domicilium, sive acquirendi civilitatem, traditur in textu, num. 2.

For. 1. hoc tit. explicatur ibi als pobladors, ibid. & num. 3.

Tempore concessionis for. 1. nullus pene Christianus reperiebatur in Vrbe oriundus, sive originarius ex ea, num. 4.

Habitator quis dicatur de iure. num. 5.

Habitatoris nomine qui contineantur, num. 6.

Lis quam terminat sententia contenta in textu, num. 7.

Iustitia, & Iurati concedunt civilitatem, num. 8.

Habi

Habitasse in Vrbe per decem annos constare debet, vt quis civilitatem obtineat, num. 9.

Iuramentum, obligatio, & cautio à textu requisita, ad quid? num. 10.

Mutantes domicilium non omnes debent admitti, num. 11.

Iurisdictionem infimam habens potest impedire ingressum sui territorij, num. 12.

Et dare formam ingredientibus, & iubere, quòd fideiubeant, num. 13.

Habitantes Urbem animo redeundi ad proprios lares, non obtinent domicilium, nec fruuntur pascuis, num. 14.

Abutens privilegio, eo privandus est, num. 15.

Ademprivorum nomine quæ comprehendantur, num. 16.

Valentina lingua exterarum gentium commercio immutatur, num. 17.

Ademprivorum nomen non solum comprehendit pascuorum ius, num. 18.

Ademprivorum nomine ea quæ continentur, iuris publici sunt, num. 19.

Ademprivorum vsus non ad proprios tantum, sed etiam ad vendendum ex foro, num. 20.

Lignandi ius concessum incolis Valentia per totum Regnum, num. 21.

Ademprivorum cognitio pertinet ad Iuratos, num. 22.

Ademprivorum cognitio quæ sita Iuratis consuetudine, num. 23.

Forma cognoscendi de causis ademprivorum, num. 24.

Iuris pascendi iurisdictio non pertinet absolutè ad Iuratos, num. 25.

Iurisdictio ademprivorum an pertineat privativè ad Iuratos, num. 26.

Regia Audientia cognoscere potest de causis ademprivorum, num. 27.

Affirmativè resolvitur quoad Gerentem vices, & inferiores, num. 28.

Privileg. 29. Domini Reg. Martini expenditur pro iurisdictione Regia Audientia, num. 29.

Regia Audientia tempore Regis Martini eadem est cum nostra, num. 30.

Civilitatem obtinentes in pluribus immunes sunt à præstatione vectigalium, num. 31.

Peatge, sive pedaticum quid sit, num. 32.

Lenda, sive lezda, quid sit, num. 33.

Cives Valentini immunes sunt à præstatione horum tributarum, num. 34.

Iurati concedendo civilitatem, an concedant immunitatem horum tributorum? num. 35.

Privil. 7. Dñi Reg. Iacob. I. expenditur pro affirmativa, num. 336.

Argu-

Argumentum à contrario sensu validum in iure, num. 37.

Privil. 4. Domini Reg. Petr. 1. & for. 1. de leuda, & privileg. 3. 5. prater ea laudamus, Domini Reg. Iacob. 2. expenduntur, num. 38.

Immunitas horum iurium pertinet ad Cives Valentia per omnia Regna Corona, dempto Regno Sicilia, num. 39.

For. 2. 4. 5. 8. & 10. de leuda expenduntur, num. 40.

Privilegia Regni habent vim contractus, num. 41.

For. 1. de leuda iunct. privil. 7. Reg. Iacob. 1. aliter pro eadem sententia expenditur noviter, num. 42.

Privil. 7. 8. si verò extraneus, declaratur, num. 43.

For. 41. de leud. expenditur, num. 44.

Observantia pro exteris allegabatur, num. 45.

Sententia Senatus supremi pro hac parte reperiebatur, num. 46.

Bona Gallorum an sequestrari possint, si civilitatem obtineant, num. 47.

Rescripta Principum contra immunitatem Civium Valentinorum nulla proponuntur, num. 48.

Princeps non est solutus legibus quas iuravit, num. 49.

Contraria sententia proponitur, num. 50.

Immunitas concessa advenis, qui animo contrahendi domicilium veniant ad Urbem, limitata est per iura superioris allegata, ibid.

Exceptio firmat regulam in contrarium, num. 51.

For. 31. de leudis expenditur, num. 52.

Iurati non concedunt immunitatem, sed civilitatem, num. 53.

Rex solus concedere potest immunitatem, num. 54.

Fori conformes iuri ab eo interpretantur, num. 55.

Iustitia, & Iurati possunt negare civilitatem, multò magis Princeps, num. 56.

Iustitia, & Iurati exercent iurisdictionem non iure dominij, sed administrationis, num. 57.

Iurisdictione concessa in officium cumulativè concessa est, num. 58.

Rex potest iubere ne aliquis admittatur in Civem, num. 59.

In iurisdictionalibus semper censetur reservata auctoritas superioris, num. 60.

Etiamsi concedatur per modum contractus, num. 61.

Tributa, nervi Republica, num. 62.

Tributa portoria, vt pedatium, lezda, & similia, ad quid fuerint inducta, num. 63.

Abdi-

*Abdicatio potestatis à Principe tendit in damnum Reipublicæ, n. 64.
Non venit in concessione generali, quia est ex regalibus supremis;
num. 65.*

*Potestas excludendi externos à civilitate, non est adempta in foris Prin-
cipi, num. 66.*

Consuetudo à Regno capto, num. 67.

Itali obtinentes civilitatem solvunt hæc iura, num. 68.

*Sanctio Regis Ioannis non est contra foros ex deliberatione S. S. Ara-
gonum Concilij, num. 69.*

Clericis coniugatis concedi non potest civilitas, num. 70.

*Exteri qui non sunt subditi Domini Regis, etiamsi obtineant civili-
tatem, solvere debent hæc iura, num. 71.*

Civilitates conceduntur, & interpretantur salvis iuribus regijs, nu. 22.

Observantia, optima legum interpres, num. 73.

Senatus decisio, num. 74.

*Sententia in causa immunitatis iurium in unum effectum, iudicati vim
operatur quoad omnes illius speciei, num. 75.*

*Actiones in factum, quæ competunt loco interdictorum pro iuribus pu-
blicis, populares dicuntur, num. 76.*

Privil. 7. Domini Reg. Iacob. I. explicantur, num. 77.

For. 1. cum seq. de quibus num. 39. & 40. explicantur, num. 78.

*Alienigena quomodo intelligi debet, nam multipliciter intelligi potest,
num. 80.*

*Alienigenis à Regno subditis tamè domini Regis, concessa fuit immu-
nitas acquisita civilitate, num. 81.*

*Civium immunitas nõ pertinet ad eos in mercibus, sed in rebus ad usus
proprios, num. 82.*

Quod specialiter indultum veris civibus, num. 83.

Exteris denegatur acquisitio civilitatis quoad immunitatem, nu. 84.

Consuetudo pro exteris allegata extat in contrarium, num. 85.

*Confessio facta per tria Brachia Curie præiudicat cuicumque univer-
sitati Regni, num. 86.*

Non solutio iurium quomodo probanda sit, num. 87.

Sententia Supremi ab exteris allegata declaratur, num. 88.

Sententia decisionis pro Rege allegata applicatur, num. 89.

*Rescripta pro Rege allegata, non fuerunt impetrata contra foros, imò
conveniunt foris, num. 90.*

Licet

- 1 **L**ICET textus non sit forus, sed caput primum cuiusdam sententiæ latæ in Comitij generalibus per serenissimum Dominum Regem Martinum die 28. Septembris 1403. cum postea in alijs Comitij approbata reperiat ad preces totius Curie, vt patet in for. 10. cum tribus seqq. hoc titulo, vim fori obtinet, ideoque inter alios prædicta sententia collocata reperitur.
- 2 In hoc enim capite expenditur modus cōcedendi civilitatem, & contrahendi incolatum in Vrbe Valentiz, vt medio eo adquiratur ius pascuorum, & cætera privilegia indulta Civibus eiusdem Urbis, vt §. 1. huius cap. dictum est. Et cum in for. 1. hoc titulo, ius pascendi, & aquandi concedatur incolis, ibi: *Als pobladors*, quod poterat strictè interpretari, nempe de veris civibus ratione originis, inde est vt explicari debeat qui incolæ sint hi, ad quos privilegium spectat.
- 3 In primis enim dispositio *fori primi*, nullatenus potest intelligi de Civibus ratione originis tantum, nam Civitas Valentiz fuit é manibus infidelium erepta anno 1238. vt dixi cap. 1. §. 1. & forus fuit conditus anno 1240. vt probavi cap. 2. §. 5. num. 55. vel anno 1239. vt cum Patre Diago alibi dixi. Eo enim tempore pauci, aut nulli erant Christiani, quibus talis facultas indulgeretur: tota enim Civitas plena infidelibus fuit expugnata, de novoque Civibus Catholicis repleta, atque adeo nullus civis esse poterat, saltem adultus, ex Catholicis tempore concessionis, atque adeo accuratè in foro habetur *als pobladors*, nam Dominum Regem, qui fidem plantare in Vrbe, proprio sanguine decrevit, non est possibile privilegium, sive forum condidisse, quo Catholici ipsi, excluderentur ab eadem indulgentia. Quare præcisè intelligendus est forus de advenis, qui animo contrahendi domicilium in Vrbe remanserunt, & cæteris qui simili privilegio invitabantur ad eam ampliandam.
- 4 De iure autem quis dicatur habitator alicuius oppidi, notant Grammat. decis. 87. per tot. Gratian. discept. for. cap. 181. à num. 1. tom. 1. nec inepte dominus Ægydius Polo in recitatione ad tit. ff. ad municip. & de incol. per tot. & quoad ius pascendi in terminis Covarruv. dict. cap. 37. var. lib. 1. num. 1. in fin. & ad interpretationem huius fori, Boer. decis. 260. per tot. Sesse decis. 90. tom.

6 tom. 1. Otero de iur. pascendi, cap. 4. nu. 5. & seqq. Paulus Balzaranus ad const. vtriusq. Siciliae tit. de Iustitiarijs, nu. 4. & 5. & Hermosilla dict. glos. 2. l. 15. à num. 55. ubi plures quæstiones ex frequentioribus, breviter, & resolutivè tradunt. Nèpe an sub hac concessione cõprehendantur Cives adoptivi, Advocati, Medici, Doctores ad legendũ conducti, Terratenentes (ad pascendum iumenta, quibus terras ibi sitas colere solent tantum) Curæ animarum, sive Rectores Parrochialium, Domini ipsorum oppidorum, ibi non habitantes, atq; communitates Religiosorum, famuli mercenarij incolarum, & alij plures. Optimè etiam Cancer var. dict. lib. 3. cap. 4. num. 64. & seqq. Anello Salernit. decis. 12. per tot. & ibi add.

7 Cum dictus forus apertè loquatur de his qui noviter civilitatem obtinent, orta fuit lis inter hos, qui has servitutes impedere tenentur, scilicet Brachia Ecclesiasticum, & Militare, & aliquas vniuersitates Regias Regni ex vna, & vniuersitatem civitatis Valentiz, cui facta concessio fuit ex altera, ratione adempriorum, seu herbagiorum terminorum locorum singularium, dictorum Brachiorum, Ecclesiastici, & Militaris (verba sunt dict. for. 9. in princ.) quam diffinitivè terminans Dñs Rex Martinus in cap. 1. exponit formam, sub qua novi Cives admittendi sunt, ut fruatur hoc privilegio.

8 In primis enim addèdi sunt Iusticia, & Iurati, qui admittere tenentur in Cives, seu incolas, advenientes iuxta formam, & licet in textu non sit præfinitum tempus habitationis quod præcedere debet, ut admittantur, moribus receptum est ut saltim præcedat decennalis habitatio, & optimo iure, nam per decennium contrahitur civilitas, l. 2. & ibi Gloss. verb. constituerunt, C. de incol. lib. 10. Menoch. consil. 390. num. 6. lib. 4. & de arbitr. lib. 2. cas. 86. num. 15. Cephal. conf. 451. num. 173. lib. 4. Gratian. dict. cap. 181. num. 16. Quod procedit de iure Castellæ per l. 2. tit. 24. part. 4. probant Avendaño de exeq. mand. 1. part. cap. 3. n. 5. Burgos de Paz in l. 3. Tauri. 3. p. concl. 3. n. 327. Salced. ad Bernard Diaz cap. 54. num. 33. Barbol. in l. hæres absens, §. Proinde, ff. de iudic. in articulo de foro ratione originis, nu. 74. Azeved. in l. 10. tit. 3. lib. 11. recopil. num. 1. Otero de iure pascend. c. 4. num. 11. & cū hæc consuetudo sit cõsona iuri, & interpretatiua nostri textus, omnino observanda est, ut tradit Sesse dict. decis. 90. num. ult. cum vulgatis, prout de facto inconcussè observatur.

- 10 Cætera requisita, scilicet iuramentum, obligatio, & cautio, respiciunt effectum habitandi cū vxore, & familia (quod apud nos, *domicili*, è *cap major*, appellari solet) animo manendi in Vrbe, absq; fraude, & dolo, vt in fit textus, & optima iuris ratione fulcitur, ex traditis per Doctores in *c. fin. de Parroch.* Socin. in *c. vlt. colum. 10. q. 6. n. 24.* Alciat. in *l. pupillus, §. incola, de verbor. signif.* Romanus *consil. 195. & 264.* Malcard. *de prob. concl. 534.* Menoch. *de arbitrar. cap. 46. & de præsumpt. lib. 6. præsump. 42.* Gail. *lib. 2 obser. c. 36.* Bertazol. *consil. 56. nu. 33. in civil. & consil. 103. nu. 20.* Gracian. *dict. cap. 181. per tot.* bene don Ioannes De-xart. *decis. 67. num. 25. & 27.* & Regens Thomas Anellus Sa-lernit. *decis. 12. in addit. Ioannis Baptist. del Toro nu. 2.* Et quoniã
- 11 anceps quæstio in iure est, an omnes transeuntes è suo domici-lilio in aliam vniversitatem admittendi sint, vt tradit Azevedo in *l. 1. tit. 9. lib. 7. recopil.* (licet ex dispositione illius legis permis-sum sit in Regnis Castellæ) & refert Hermosilla *d. gloss. 2. nu. 61.* Otero *de iure pascend. c. 5. per tot.* in hoc textu conceditur Iu-stitiz, & Iuratis facultas denegandi vicinitatem, & domiciliũ his quibus sibi deneganda videbitur. Quod intelligi debet iu-sta, & legitima causa existente: Et ratio est, nam eis tributa est facultas concedendi vicinitatem, & cū concedens habeat po-
12 testatem impediendi ingressum sui territorij habitare volen-tibus, etiam si sit ex his qui habent iurisdictionem inferiorem; Ruin. *conf. 28. n. 15. tom. 1.* quemadmodũ dare formam ingre-dientibus, putà quòd fideiubent de habitando in loco per de-cenniũ, Grat. *discep. lib. 1. c. 139. n. 5. & 6.* Hermos. *d. gloss. 2. n. 62.* ita potest expellere; aliàs frustra daretur facultas admittendi;
- 13 nam vbi nemo excludi potest, necessaria nõ est admissio, sed debet adesse causa, vt probat Grat. *ibid. nu. 7.* qui non distinctè loquitur (imò videtur distinguere inter expulsionẽ receptorũ, & impedimentũ ingredientium) sed in terminis nostri textus tenet; nam cõcessio huius civilitatis supponit habilitationem, & est veluti quædã declaratio civilitatis obtente, sicq; denega-tio illius esset expellere iam receptũ, ad quod requiritur iusta
14 causa. Ex quibus sequitur, quòd habitantes in Vrbe animo se transferẽdi in aliud oppidũ, seu retinẽdi primũ domiciliũ, nec habitationẽ decenij adimplent, nec vtũtur pascuis, Paz in *l. 12. tit. 7. lib. 7. recopil. nu. 396.* Doctores in *l. si patrem, C. de incol. lib. 10.* Iasson *conf. 77. vol. 2.* Socin. *consil. 35. col. 2. lib. 1.* Hermos. *dict.*

dict. glos. 2. num. 60. dominus Ægydius Polo in dict. tit. ad municip. vers. Sed quid dicimus, Otero dict. cap. 4. num. 27. & seqq.

15 Ultimo cavetur in textu, quod privilegiū huiusmodi amittatur quoties iusiurandum violabitur, vel eo privilegio abusus fuerit obtinens, iuxta textum expressum in *cap. privilegium 11. quest. 3. c. vbi 74. distin. cap. tuarum, de privil. tradunt Gonzales ad regul. 8. cancellar. gloss. 56. num. 2. Tuscus tom. 6. lit. P. conclus. 754. Pater Suarez de leg. lib. 8. cap. 36. per tot. noster Ægydius Trullench in exposit. bull. Cruciat. lib. 1. §. 1. dub. 9. num. 6. Barbosa. in collect. ad dict. cap. privil. num. 1. & in axiom. 190. num. 8. P. Castro Palao in oper. moral. tom. 1. tract. 3. disput. 4. de privil. punct. 20. per tot.*

16 Et quia supra num. 7. iam dictum est sententiam, de qua in nostro textu, latam fuisse à Domino Rege Martino ratione *adempriorum*, non abs re erit, ut videamus, quæ eo nomine contineantur, & quæ sit iurisdictio *adempriorum* Iuratis huius Civitatis concessa? nam id in explicatione textus genuinè tractandum venit, cum in eodem privilegio concedendi civilitatem, de quo in textu, comprehendantur omnia, quæ *adempriorum* nomine continentur.

17 Apud nos dicuntur *Amprius*; unde ethimon huius nominis desumatur dubito: & adhuc vocis Latinæ *Adempria*, qua in his utuntur, Molin. in verb. *infantio*, fol. mihi 174. col. 4. post princip. Thomas Mier. in 1. part. constit. *Catalon. collat. 2. cap. 47.* subdit de *adempriis* Sesse *decis. 393. nu. 7. & seqq. tom. 4.* In nostro idiomate tantum reperitur verbum *Amprar*, quod est affine nomini *Ampriu*, & significat petere mutuū, vel commodatum, & fortasse ab eo derivatur, quia oppida Regni commo-
dant Vrbi servitutes, sub eo nomine comprehensas: nam ut dicunt isti Doctores, verbum *adempriare* est nimiū generale, & comprehendit iura pascendi, lignandi, scalandi, adaquandi, & omnem speciem *ademprii* foralis. Sesse *d. n. 7.* quod etiam colligitur ex Mier. *d. c. 48. n. 3. ibi: Sed sunt ad empramentum cunctorum vicinorum.* Sed quid commodare cum *adempriare*? Quid mutuare cū passione harum servitutū? sicq; potius crederim derivari ab aliqua voce antiqua nostro idiomate recepta; nam Valentina lingua eadem fere est cum Catalauna, & hæc affinis est Narbonensi, sed locorum vicinitate, & cō-

mercio magna ex parte vocabula, moreſq; mutamus, ſic dixit Mariana *lib. 1. de reb. Hiſpan. cap. 5.* atque adeo nunc antiquitate involutus eſt ſenſus proprius nominis iſtius. In foris autē ali-
 quando promiſcuè cum iure paſcendi apponitur, vt in text. ibi:
amprius, ò herbatges, & in cap. 5. eiufd. for. 9. ibi: *Los dits herbatges,*
ò amprius, & in for. 8. eod. ibi: fer paſtures, è amprius.

- 18 Quibus poſitis clarè liquet, quòd ſignificatio huius vocis
Amprius, apud nos non ſolum comprehendit ſervitutes paſ-
 cuorum, & aquandi, ſed lignandi, lapides ſcindendi, calcis co-
 quendæ, arenæ fodiendæ, & cætera lumendi quæ ad ædifican-
 dum apta, & neceſſaria ſunt: quæ & iuris publici eſſe conſtat
 19 ex *for. 16. hoc titulo, for. 16. de rer. diſi. l. in tantum, §. vniuerſi-*
tatis, ff. de rer. diſi. l. ergo, ff. de ſeruit. ruſticor. ad quorum iu-
 rium materiam, & explicationem videndi ſunt præter lauda-
 tos, Covarr. *var. d. lib. 1. c. 37. nu. 11. & in regul. poſſeſ. 2. p. §. 3.*
Auendaño d. lib. 1. cap. 4. nu. 21. & 24. Et nota, quòd eſſi à iure
 non licet vti his rebus, niſi in quantum opus eſt ad vſus pro-
 prios, *d. l. ſi ergo, & ibi Baldus*, à foro non procedit hæc limita-
 20 tio, nam vti poteſt quiſque ex civibus Urbis his rebus ad ven-
 dendum, & alienandum, *d. for. 16. in fin. hoc tit. ibi: Encara a ven-*
dre, è en altra manera alienar.
- 21 Quæ iura lignandi, & cætera ſuperius dicta iam ipſi Urbis
 cõceſſa erant per totū Regnū ex *d. privil. 8. verſ. Donamus, Dñi*
R. Iacob. 1. & quod hæc dictio amprius hæc omnia comprehen-
dat, patet ex privil. 109. Dñi R. Pet. II. de quibus etiam privil. 19.
Dñi R. Martini. Cognitio autem horum iurium ad ſe abſolu-
 22 tè pertinere Iurati contendunt; ſed non ita veritas ſe habet, nā
 ad ipſos ſolum ſpectat cognitio caſu quo Cives perturbentur
 in vſu harum ſervitutum, ſic expreſſè loquitur Dñs R. Pet. II.
 in dict. *privileg. 109. ibi: Et cognoscendi de eis libere, & ſine contra-*
 23 *ditione cuiuſcumque, ſi in aliquo per quemlibet perturbentur.* Quod
 clarius explicatur in *for. noſtro 9. cap. 5.* vbi expreſſa ad lon-
 gum a deſt forma, ſecundūm quam Iurati procedere debent
 caſu quo aliquis perturbetur in perceptione adempriorum,
 vel damnum aliquod inferatur habenti privilegium civilia-
 24 tatis. Et clarius etiam explicatur in *cap. 9. eiufdem fori,*
 vbi traditur forma ſub qua pœnæ imponendæ ſunt, his qui
 damnum inferunt in agris fructiferis, iuxta diſpoſitionem
 for.

25 *for. 4. hoc titulo* (quod ut mox explicabitur, pertinet ad ordinarios) quæ distinctio nondum à nostratibus tradita est, nam indistinctè dici solet ad Iuratos pertinere iurisdictionem iuris pascendi, & dominus Cerdan *in arbor. iurif. vers. Iurados*; perperam absolutè affirmat ad eos iurisdictionem pertinuisse, nam nititur dicto privilegio, & in eo tantum mentio habetur de cognitione casu quo Cives perturbentur in adempvorum usu. Concessio autem civilitatis non pertinet ad Iuratos solos, sed ad ordinarium, nempe Iustitiam simul cum Iuratis.

26 Sed quia dominus Cerdan *ubi proximè*, asserit iurisdictionem in his pertinere ad Iuratos privativè, quoad alios, & Regium Senatum cognoscere de his per viam recursus; videndum est, an hæc propositio ita debeat intelligi, ut solummodo patens sit via recursus ad Senatum, sicut respectu aliorum, ad quos pertinet cognitio privativè, an verò cumulativè possit Regia Audientia de his cognoscere. Et quamvis iurisdictione specialiter concessa ad certam speciem causarum, privativè videatur data, præcipue si per viam privilegij, ut hic concedatur, *l. nec quisquam, vers. 1. ff. de offic. Procons. Baldus in l. unica, §. ubi autem, num. 7. C. de cad. tol. Afflict. decis. 41. nu. 2. Franq. decis. 416. num. 7. tom. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 18. num. 18. Ioan. Garcia de nobilit. gloss. 1. num. 6. vers. Item facit. Barbos. ad l. 1. artic. 4. num. 89. & 134. de iudit. & Iuratis non solum concessa sit specialiter ad supradicta, sed privativè, ut innuit dict. privil. 109. iunct. privil. seq. tamen non per hoc videntur exclusi maiores iudices, quibus Iurati ipsi subijciuntur, *l. 1. C. de offi. Præf. Urb. Decis. consil. 3. num. 3. Iason in l. Titia textores, num. 19. ff. de legat. 2. Grammat. decis. 30. num. 2. & consil. 2. num. 8. post decis. Roland. consil. 80. nu. 7. & 10. tom. 3. & consil. 35. num. 60. alijs relatis Barbosa d. art. 4. nu. 102. & 110. Ponte de potest. Proreg. tit. 2. de abundant. Civit. §. 1. num. 16. & seqq. vsq; ad 25. Mastril. de Magistrat. lib. 3. cap. 2. num. 35. & seqq. nisi id expresse caveatur: cum enim in istis privilegijs tantum expresse inhibeatur iurisdictione Gerentis vices generalis Gubernatoris, inde est quòd quamvis ipse sit superior, ut re vera est, eius iurisdictione sit exclusa.**

29 Sed Regia Audientia non solum non excluditur expresse;

- sed etiam clarè includitur in cognitione harū causarum: tū ex eo quod est supremum Tribunal maius ipso Governatore, & nomine Principis iudicans, vt dixi *cap. 2. §. 2.* tum etiam quia in *d. privil. 19. Domini R. Martini*, aperte sancitur, causas similes evocari posse, ibi: *Cum dictas causas ad nostram Audientiam pro- viderimus evocandas, vt inde visis quæ videnda fuerint, partibus audi- tis possimus in nostra Audientia super dictis causis, sive litibus iusti- tiam ministrare.* Vbi non solum exprelsīs verbis de evocatione, sed de plenaria cognitione dignoscitur statuisse. Nec obstabit si dicas, eo tunc non posse loqui de hac Regia Audientia, cum sic stabilita, & confirmata per pragmaticam Domini Regis Ferdinandi, & foros Curiarum annorum 1564. 1585. 1604. & 1626. & hoc privilegium impetratum anno 1408. nam vna eademque Audientia est, vt probavi *supra dict. cap. 2. §. 2.* & patet ex his quæ observantur pro executione *for. 18. & 19. de iudicijs*, qui fuerunt editi ab eodem Rege Martino anno 1403. nam vt dixi *cap. 4. §. 2. num. 26. & seqq.* sicut Audiētia, de qua in dictis foris, censetur eadē ad hoc vt absente Rege, vel Pro- rege per decem dies causæ devoluantur ad ordinarios, sic si- militer eadem censenda est, vt cognoscat de his causis, nam ea- dem ratio militat.
- 31 Sed an per instrumentū civilitatis, sive ipsius concessio- nem, quod appellatur *Franquea*, censetur concessa immunitas gabellarum, & tributorum ad Regem attinentium, quæ apud nos *Peatge*, & *Leuda* vocantur? *Peatge*, sive pedaticum, vel pedagia, de quibus Roman. Pontifex in *cap. super quibusdam, de verbor. signif. vbi gloss. verb. Pedagia*, ibi: *Quæ dantur à transcū- tibus in locum constitutum à Principe.* *Nata consil. 139. num. 4. lib. 1.*
- 32 *Tepat. var. lib. 1. de public. & vectig. per tot. Tuscus verb. Peda- gium, conclus. 203. num. 8. cum seqq.* Additionator ad Guidon. Pap. *decif. 413. Anel. de Amatis concil. 77. num. 12.* Quod idem esse cum portorio, & trutina dicitur in *for. 41. de leuda*, ibi: *Que vna mateixa cosa es peatge, portatge, è pes. Leuda autem, sive vt fori Latine lati habent, Lezda, (sicuti, & eam vocat Fontanel. decif. 308. num. 2.)* in proprio significato idem fere est cum pe- datico; nam in dictionario Ant. Nebris. typis mandato
- 33 *Barcinon. anno 1560. ex Latino in Catalaunum idioma, & è cōtra, reperio huic nomini Leuder, correspondere Portitor, Pu- blica*

blicanus. Itaque bene sequitur *lezdam* esse idem; ac portoriū, hoc est præstatio quæ datur pro navium applicatione, seu statione, & mercatione facta in portu, de quo Imperator in l. 3. C. de vect. & commiss. ibi: Si qua portoria debere te apparuerit exolvere: nomine enim portorij, pedagia, & alia iura comprehenduntur, ut probat Gloss. in dict. cap. super quibusdam, verb. Pedagja, & in nostris foris idem videtur contineri, quia promiscue accipiuntur, for. 2. de leuda, ibi: Peatge, o leuda, & alibi, sed in effectu hodie differunt in aliquibus, ut si licuerit, alibi dicemus.

3 4 Sed ut ad questionem propositam redeamus; Cives Valentini per for. 1. de leuda, iunctis alijs iuribus vulgatis, immunes sunt à præstatione horum tributorū. Et de Civibus veris ratione originis nullatenus dubitatur, nam constituto de origine, & civilitate vera, explorati iuris est immunes esse, for. 1. 8. 12. 13. & 16. vers. Aquesta pena, de leuda (qui autem isti sint, explicant plures ex superius adductis, & post eos Don Ioannes Deixart decis. 62. per tot.) Dubium in hoc versatur, an Iurati cum Iustitia concedendo civilitatem extraneis, iuxta facultatem sibi attributam ex textu, possint concedere immunitatem harum præstationum? Quæ quæstio anceps, ac difficilis revera est, paucis ab hinc annis in praxi suscitata, in lite, quam fovebat Regij Patrimonij Procurator, cum Sindico Urbis, & aliquibus Gallis.

3 6 Pro parte Sindici, & Gallorum allegabatur *privil. 7. Domini Reg. Iacob. I. vers. Si verò*, quo cavetur, quòd exteri venientes ad Urbem causa inhabitandi, si civilitati antiquæ renunciarint, de rebus, quas duxerint non solvant pedaticum, sive *lezdam*. Et *vers. Si lezdam*, cavetur, quòd non solventes *lezdam* in duplum teneantur, & quòd idem observetur in Cive Valentiz si retinuerit hæc iura, de his, de quibusolvere debet, videlicet de rebus extraneorum sibi commissis: unde à contrario sensu videtur, quòd de proprijs mercibus non teneatur; argumentum enim à contrario sensu in iure procedit, Barbof. in locis commun. argum. 27. per tot.

3 8 Secundo allegabatur *dict. for. 1. de leuda, & privil. 3. S. præterea laudamus, Reg. Iacob. II. privil. 4. Reg. Petr. II.* quibus generaliter incolis Valentiz hæc immunitas concedebatur, & *privil.*

39 *privileg. 15. vers. Et insuper, eiusd. Reg. Iacob. 11. quo verbis amplissimis dict. privileg. 4. confirmatur ad omnia Regna Coronæ Aragonum concedendo eandem immunitatem, dempto Regno Siciliæ, & cum exceptio firmet regulam in contrarium ex l. quæsitum, §. denique, ff. de fundo, instruct. pluribus Barbof. axiom. 85. num. 4. in omni calu videtur immunitas concessa præterquam in excepto, quibus iungebantur, privileg. 110. & 148. eiusdem.*

40 Tertio expendebantur *for. 2. 4. 5. 8. & 10. de leuda*, quibus de hominibus, vicinis, habitatoribus, & incolis Valentiz, eadem immunitas exprimitur, & executio commendatur. Sub his nominibus Galli comprehendi debent, cum civilitatem obtinuissent iuxta nostri textus formam. Et cum hæc concessiones habeant vim contractus: tum quia privilegia concessa, de quibus supra, fuerunt remuneratoria, sicque irrevocabilia per textum in *l. si semel*, vbi Bart. *de decret. ab ord. faciend. cap. concessa 17. de regul. iur. in 6.* vbi Gloss. *verb. mansurum*, Bartol. in *l. omnes populi num. 30. de iust. & iur.* Bald. in *l. cum mihi. ff. de dolo*, Innocent. in *cap. novit. de iudic.* Molin. *de Hispan. primog. lib. 3. cap. 3. num. 16. cum seqq. Castillo controvers. tom. 5. cap. 106. num. 13. cum seqq. Gironda de gabell. 1. p. num. 17. dixi cap. 1. §. 2. & cap. 4. §. 6.* Quod quidem videtur falsus

41 Dominus Rex Alfons. III. *privileg. 52. ibi: Qui son leys paccionades, è iurades, a les quals de justicia no es pot contradir, ne præiudicar.* Tum etiam, quia dispositionibus foralibus sunt ista privilegia confirmata, sicque nullatenus possunt revocari, quia fori sunt leges pactionatæ, & transierunt in contractum, Bellugarub. 1. num. 12. Petr. *de potest. Princip. cap. 32. sect. 3. num. 89.* Petrus Gregor. *de repub. lib. 7. cap. 20. num. 26.* Ioan. Koachier. in *thes. polit. aphor. lib. 2. cap. 2. per tot. Salas de legib. disp. 1. sect. 9. num. 59. cum alijs traditis dict. cap. 1. §. 2. à num. 37. & cap. 4. §. 6. num. 12. & seq.*

42 Quibus quarto expenderem textum in eodem *privileg. 7. iunct. dict. for. 1. cum alijs, à nemine hoc pacto, ni fallor, pensum. in hunc modum. Concessio dicti privilegij fuit facta d. cimo kalendas Decembris anno 1240. sicque tempore quo adhuc non erant in vrbe Valentiz Cives originis Catholici, sed verè, & realiter novi incolæ, & habitatores, vt dixi, & fori*
con-

conditi eodem anno, vt tradidi *cap. 2. §. 5. nu. 55.* vel anno 1239. vt cum Patre Diago alibi probavi Quibus positis clarè sequitur non posse loqui de alijs Civibus, quam de advenis, & exteris assequētibus civilitatem: sed sic est quòd Galli habentes instrumenta vicinitatis, iam civilitatem obrinuerunt: ergo clare sequitur frui debere immunitate, & ceteris privilegijs, quibus vtuntur Cives originis, aut naturales.

43 Nec hoc argumētum diluit differentia, quam aliqui inducere volunt *in dict. privil. 7. in princ. & §. si vero extraneus*, credendo inclytum Regem in principio loqui de Civibus originis; *in dict. §. si vero, de exteris, & advenis*; nam vt dictum est, tempore huius concessionis nondum erant Cives originis, quibus concederetur, nam proxima multum fuit expugnationi præcedenti, sicque differentia, ni fallor, consistit in hoc, quòd in principio privilegij concessio loquitur de advenis iam habitantibus Urbem, & ab ipso Rege acceptis in cives eiusdem; *in dict. §. si vero*, de his qui animo contrahendi domicilium ad Urbem erant properaturi; & cum isti adhuc frui non poterant immunitate incolis indulta, nam adhuc cives non erant, vt facilius videretur aditus properantibus, vel properaturis, declaravit provide Dominus Rex sapientissimus suam liberalitatem, vt non solum comprehenderentur obtinentes civilitatem, sed etiam properantes animo obtinendi eam, quoad bona secum asportata, de quibus solvere hæc iura non tenerentur.

44 Quintò expendebatur *for. 31. eod. tit. ibi: E que no faça altruys cofes, ò altruys smerçaments seus per ço quens emble lo peatge.* Nam postquam dixerat in eo textu quis sit incola Urbis, cui exemptio competit, ait, ne aliz impensæ fiant ab incolis, nisi ratione propriarum mercium, ne inde eripiât Principi pedaticum. Quibus verbis aperte declarat, quòd exemptio, & immunitas competit incolis in bonis propriij patrimonij, non autem in alijs.

45 Sextò allegabatur observantia ab immemoriali, quæ est optima legum interpret, *l. si de interpretatione 37. ff. de legib. cum vulgat. dominus Leon decis. 3. num. 32. Sesse dict. decis. 9. num. fin. & habet vim privilegij, Bald. consil. 29. lib. 2. Alciat. consil. 187. Afflict. decis. 239. num. 6. Paris de Put. de reintegr. feud.*

feud. cap. an inter num. 12. Decius conf. 496. num. 5. Corn. conf. 24. lib. 4. num. 20. Cravet. conf. 111. num. 25. Farin. decis. 11. tom. 1. part. 2. num. 2. & seqq. pluribus relatis Castillo de tertijs lib. 7. cap. 3. num. 7. cum alijs adductis cap. 4. §. 4. num. 36. quam immemorialem probasse assererat Syndicus plurium testium de positionibus.

46 Septimò, quia sic decissum reperiebatur sententia publicata per Antonium Angles Not. die 8. Martij ann. 1568. qua fuit decissum in sacro supremo Aragonum Concilio, Petrum Ballesta Gallum non teneri ad præstationem iuris Almozarifatici virtute privilegiorum vicinitatis, quæ obtinuit in civitate Oriolæ, vbi nupsit, & per longum tempus moram contraxit. Neque hoc revocatum censeri per aliam Regiam sententiam eiusdem Supremi Concilij diei 3. Septembris 1586. pro Regij fisci patrimonij Procuratore, contra Guillerimum Luti; nam non erat Gallus, sed Orientalis plagæ, apud nos *Levantisch*, oriundus ab insula Corcicæ, sicque exceptus ab immunitate, vt tradit Ocaña in tract. iur. Almozarifatici, fol. 62. §. En lo qual proces, ob quod nullatenus ad rem erat.

47 Octavò, proponebatur sententia lata per Excellentissimū dominum Marchionem de Povar, huius Regni Proregem, die 23. Octobris 1626. iuncto Regio rescripto die 5. eorundem; quibus declaratum fuit non procedere sequestrum factum in bonis Gallorum civilitatem obtinentium, vt patet ex dicta sententia, ibi: *Han, y deven gozar como vezinos de la presente Ciudad, y vasallos de su Magestad, de todas las franquezas.* Et in epistola, ibi: *Que el dicho embargo no se ha de entender con las hazien- das de Franceses que estan avezindados, y casados con mugeres naturales destos Reynos, con asistencia de sus casas, y familias, diez años antes que se hiziese la represalia.*

48 Nonò, nam quæcumque rescripta Principum contra hanc immunitatem civium Valentinorum obtenta, aut expedita, nullius roboris existunt, *for. 2. cum pluribus seqq. si contra ius aliq. impetr.* cum enim immunitas pertineat ad quoscumque Cives Urbis virtute fororum, & privilegiorum, qui transierunt in contractum, vt dixi, inde est, quòd observari debent, signanter, quia sunt leges iuratæ, nam Princeps non dicitur solutus legibus, quas iuravit, Cuiac. in l. ex hoc iure §. col. 5.

lit.

lit. D. de iust. & iur. Soufa in allegat. oppid. de Mula, dub. 1. fund. 6. Petra dict. sect. 3. num. 99. Salas disput. 15. sect. 2. num. 25. vers. Sed ad hoc, Doctor Iosephus Aznar in allegat. pro Sindico Urbis edita anno 1637. & don Franciscus de los Herreros in allegat. edita eodem anno pro Ludovico Prats.

50 Sed in contrarium erat veritas sequentibus fundamentis. Primò dicebatur foros, & privilegia concedentes immunitatem civibus Valentinis non loqui de bonis, seu mercibus advenz absolutè, sed limitativè ad res quas duxerint cum ad contrahendam civilitatem properant, vt patet ex dict. privil. 7. vers. Si verò extraneus, ibi: *Et cum venerint Valentie causa habitandi, de aliquibus rebus suis, quas tunc duxerint, non donent pedaticū sive lezdam, nec aliquid de prædictis.* For. 2. de leuda, ibi: *De les coses que portaran a lurs obs.* Cum enim expressum reperitur id, de quo solvere non debent, nempe *de rebus suis, quas tunc duxerint*, benè sequitur de omnibus alijs solvere teneri: nam exceptio firmat regulam in contrarium, vt dixi cum Barbof. axioma. 85. num. 4.

52 Secundò expendebatur pro Fisco, for. 31. eod. tit. cuius verba sic se habent: *Aquell es dit vehi de la Ciutat, qui jurarà starge, ó habitacio de la Ciutat aqui, ó haura famuller, ó tindrà aqui son major cap, è que no sens peatge en altre lòch, en la nostra juridiccio, è que no faça altruys coses, ó altruys smerçaments seus: per ço quens emble lo peatge, ols altres drets nostres.* Quo loci postquam legislator noster dixit illum civem nostræ Urbis esse qui iuraverit habitationem in ea, aut habuerit vxorem, aut præcipuum domicilium, subiungit, *è que no sens peatge en altre loch en la nostra iuridiccio*, id est, & *qui non sine pedatico in alio loco in nostra iurisdictione.* Quæ oratio imperfecta est defectu verbi, quod supplendum est ex antecedentibus, vel subsequētibus proximioribus. Proximum verbum antecedens est *tindrà, habuerit*, subsequens verò *faça, faciat.* Sitque sensus *qui non habuerit, aut faciat sine pedatico in alio loco.* Sine est dictio quæ importat negationem privationem, & exclusionem, Barbof. dict. 371. num. 1. ob quod est idem, ac si diceret, *qui non faciat pedaticum in alio loco*, sed vitiosa est litera huius textus in editione nova, nam in antiqua est for. 21. hoc tit. & habet, *è que no scus peatge en altre loch*, id est, & *quod non excusetur à pedatico in alio loco*, quod est idem, sed clari-

rius;

rius: vnde apparet, quòd ad hoc vt civis verè, & propriè dicatur, & fruatur immunitate (nam ex contextu fororum ad hoc civitas definitur) debet iurare habitationem, vel habere uxorem in Vrbe cum domicilio præcipuo, non obtinere immunitatem pedatici in alio loco iurisdictionis Domini Regij, ultra quas qualitates additur, è que no faça altruys coses, ò altruys *Smerçaments seus*: per ço quens emble lo peatge, ols altres drets nostres, id est, ne aliquid faciat, aut alia mercimonia propria, ex quibus eripiat nobis pedaticum, & alia iura. Ergo ex proprijs mercimonijs pedaticum debetur, aliàs non prohiberetur, ne ea civis faciat, quibus pedaticum eripitur. Sicque ipse legislator clarissimè declarat, quòd mercimonia propria civis adventitij nõ eximuntur à præstatione iurium horum. Nec novum est simili modo locutionis forum conditum esse, nam pleraque iura sub figuris Rethoricis, & Poëticis concepta reperiuntur, de quibus Ioan. Bellon. in libel. de figur. iur. per tot. alijs relatis don Francisc. Amaya lib. 2. observat. cap. 3. Præpos. Morlà in allegat. 2. pro Sindico general. cum Sindico Fratrum Minor. num. 15. & seqq.

- § 3 Tertiò, nam vrbs Valentina, & cæteræ vniversitates Regni, quibus datum fuit ius concedendi civilitatem, & conficiendi instrumenta exemptionis, vulgò *Franquees*, nullatenus possunt concedere immunitatem horum iurium, quæ Regi debentur, quia solū pendet à Regia auctoritate, nã ad Regē spectat ipsa iura. Roland. conf. 79. num. 17. lib. 3. Tuscus conclus. 276. n. 29. lit. C. tom. 1. Mastril. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 127. sed
- § 4 ad eas tantum pertinet ius admittendi in civem, hunc, vel illum: & licet consequenter in aliquibus obtineant isti aliquam immunitatem, intelligendum est de iuribus pascendi, aquandi, & cæteris superius dictis, ita vt idem eis tribuatur, quod de iure communi pertinet ad vniversitates. l. 1. §. 1. vbi Bart. num. 16. ff. ad municip. & de incol. l. cives, & ibi Lucas de Penã C. de incol. lib. 10. Alexand. consil. 157. num. 13. vol. 2. & conf. 148. num. 7. vol. 6. Tuscus conclus. 277. num. 1. lit. C. Afflictis decis. 384. num. 4. & ibi Cæsar Vrsil. in fin. Prosper Caravit. super rit. mag. Cur. Neapol. rit. 301. num. 19. Macerat. var. resol. lib. 2. resol. 42.
- § 5 num. 1. March. Anton. Thomat. decis. 7. num. 4. & cum fori, & privilegia Regni conformes sint iuri, ab eo debent interpretari,

tari, Bellug. in specul. rub. 38. num. 2. vers. Sed videtur obstare. Dñs Leon decis. 1. num. 36. & decis. 91. num. 10. dixi pluribus relatis cap. 1. §. 2. num. 14. & seqq. Vnde quamvis iuxta foros possint admittere in cives, quoad hunc effectum non possunt quos Princeps prohibuerit.

5 6 Quarto, nam iuxta textum Iustitia, & Iurati possunt denegare civilitatem his, quibus ex iusta causa sibi videbitur deneganda, vt dixi *supr.* n. 12. ergo à fortiori Princeps poterit civilitatis acquisitionē prohibere, cū iurisdictio respectu huius rei Iustitiæ, & Iuratis concessa, sicut & in cæteris, non pertineat ad eos iure dominij, sed administrationis, nam habent exercitium illius, non ad propriā, sed ad publicam vtilitatem. Andrzas de Ifern. in cap. 1. de prob. feud. alien. per Loth. Vinc. de Franq. decis. 370. num. 4. & seqq. Mastril. de Magistr. lib. 3. cap. 2. num. 37. in princip.

5 8 Quibus additur, quod iurisdictio concessa in officiū semper censetur concessa cumulativè, & nunquā privativè quoad concedentem, vt probabo *infr.* c. 6. §. 1. in prin. atque adeo Princeps, in quo amplior residet, & à quo tanquam à fonte procedit, idem potest, ac Magistratus, sive officiales, quibus concessa reperitur, c. non datum, §. nos igitur, de preb. in 6. Bartol. in l. 1. ff. de off. Præs. Urb. Doctores in l. fin. C. de iuris. om. iud. & in c. per hoc, de hæreticis, Bellug. rub. 25. n. 7. Fontanel. de pact. claus. 4. gl. 10. p. 1. n. 158. & decis. 388. n. 14. to. 2. latè Mastril. d. c. 2. nu. 37. cum plur. seqq. imò, vt dixi nu. 29. Iurisdictio Regiz Audientiz nō censetur exclusa: ergo bene sequitur, quod Dñi Reges possunt iubere, ne aliqui admittantur in cives, & multò magis modū imponere in admisione; nam qui totum potest denegare, à fortiori & partē denegare posse certi iuris est, plurib. Barbof. in argum. loc. 114. per tot. & sic optimo iure potest præcipere, ne immunitatem adquirant cum civilitate.

6 0 Quintò, quia dato, sed non concesso, quod Iustitia, & Iurati possint concedere immunitatem ab his præstationibus directè, nihilominus Princeps potest prohibere admisionem extraneorum; nam in iurisdictionalibus semper censetur reservata auctoritas superioris, vt possit eam limitare, vel corrigere, tam si concedat iurisdictionem per modum privilegij, quam per modum contractus. Bald. in l. qui se patris, nu.

34. C. vnde liber, laté Bellug. rub. 26. §. Princeps autem, num. 4.
 vers. Bene est tamen verum, & rub. 22. §. Et quia, nu. 31. Afflict. in
 constit. ea quæ ad decus, nu. 5. Salon de Paz consil. 21. Bos. de regul.
 num. 34. vers. Scias ne erres, Aretinus in c. novit. colum 3. de iudicijs,
 Nata consil. 36. nu. 54. volum. 3. Roder. Suar. allegat. 7. nu. 8. cum
 duob. seqq. Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 1. num. 32. Dñs Casanate
 consil. 43. à num. 43. Mastril. de Magistratib. lib. 1. cap. 27. nu. 11.
 & seqq. atque adeo nullatenus possunt obstare fori, quantū
 vis sint leges pactionatæ, & habētes vim contractus, ne Prin-
 62 ceps possit iubere, vt extraneis excludantur á civilitate: ma-
 ximé extante publica vtilitate, quæ versatur in exactiōe ho-
 rum iurium; nam vt dixit Imperator Iustinian. in novell. const.
 149. cap. 2. Impossibile est, vt sacris tributis non illatis alioqui Res-
 publica conservetur. Tacit. lib. 13. Annal. Dissolutionem Imperij do-
 cendo, si fructus quibus Respublica sustinetur diminuantur. Probant
 laté Ioan. Kochier. polit. afor. lib. 2. c. 10. Petr. Gregor. Tolos.
 de Repub. lib. 3. cap. 3. Navar. in cap. fraternitas 12. q. 2. num. 46.
 & seqq. Pet. Barbol. in l. competit 6. C. de præscrip. trigint. vel qua-
 drag. annor. Ponte de potest. Proreg. tit. 2. §. 2. Peregr. de iur. fisc.
 63 lib. 1. tit. 1. nu. 22. Cancer. var. lib. 3. cap. 13. num. 317. Cum hæc
 vectigalia imposita sint pro securitate portuum, & stratarum
 publicarum, & virtute eorum non solum teneatur Princeps ad
 eorum custodiam, sed curare de securitate. Doctores in l. ma-
 nerum, §. Irenarchæ, ff. de muner. l. Divus Adrianus, ff. de cust. reor.
 Franc. Marcus decis. 893. par. 2. Decius consil. 534. nu. 9. Tepar.
 tit. de vectigal. cap. 16. vers. Ille qui recepit, fol. mihi 735. Tuscus
 verb. Pedagium, claus. 203. num. 8.
- 64 Sextó, quia prohibere quòd exteri non admittantur in ci-
 ves, nullatenus obstat foris Regni, nam abdicatio huius pro-
 hibitionis à Principe supremo, tenderet in perniciem status;
 ac tranquillitatis publicæ. Aristotel. lib. 5. politicor. cap. 5. &
 lib. 7. cap. 6. l. mercatores, C. de commun. mercat. A ponte de potest.
 Proreg. tit. 2. §. 2. num. 3. & seqq. & tit. 10. sect. de exter. habit.
 inter. Franc. Marcus decis. 356. Mastril. d. lib. 3. cap. 4. num. 135.
- 65 Ioan. Baptist. del Thoro in comp. decis. tom. 1. vers. Rixofus. Ob
 quod nō venit in concessione generali similis facultas, quam-
 vis concepta sit verbis amplissimis, & vberissimis, quia est ex
 regalijs supremo Principi reservatis. Doctores in cap. quod tras-
 lationem

- lationem de off. delegat. & in cap. fin de offic. Vicar. Bartol. in l. 1. C. de excus. muner. lib. 10. Bald. in l. 2. colum. penult. C. de pedan. Iudic. Peregrin. de iur. fisc. lib. 1. cap. 14. n. 3. & seqq. Cancer. dict. lib. 3. cap. 3. num. 316. Maltril. de Magistr. lib. 1. cap. 14. nu. 3. & seq.*
- 66 ac per consequens, vt interdicta sit Principi, necesse est, vt expressis verbis sibi ipsi adimatur cum consensu populi, vt bene probat Horat. Montanus *de regal. in pralud. quest. 4. per tot.* quod neque in foris, aut privilegijs reperitur, neque aliquid ex quo in proximum, vel remotum consequens inferri valeat.
- 67 Septimo, quia à Regno capto Domini Reges consueverunt, tam per viam pragmaticarum sanctionum, quam privatis, aut publicis rescriptis reprimere excessus in similibus; vt patet inter alia ex sanctione Domini Regis Ioannis II. *dat. 18. Iulij 1472.* quæ est in leudario *fol. 50. pag. 2.* qua plura sancita reperiuntur circa exactionem horum iurium in vicinorū prziudicio. Ex provisione, sive decreto Domini Regis Ferdinandi Catholici *diei 12. Maij 1480.* quæ est in *leudar. fol. 95.*
- 68 qua cavetur, vt Itali, quamvis obtineant civilitatem, solvant hæc iura. Ex alio decreto eiusdem Regis *diei 16. Aprilis 1490.* quo ex deliberatione Regij Concilij supremi declaratum fuit, sanctionem Domini Regis Ioannis non esse contra foros, &
- 69 privilegia Regni, est in *leudar. fol. 105. pag. 2.* Ex *privil. 37. Domini Reg. Petr. II.* quo cavetur, quòd Clericis coniugatis nullatenus concedantur instrumenta civilitatis, & concessa eis non profint. Ex rescripto eiusdem Regis Catholici Ferdinandi, *dat. Barchin. die 19. Iulij. 1493.* quo expressè disponitur, quòd exteri qui non sunt subditi dicti Domini Regis, etiamsi obti-
- 70 nuerint civilitatem, solvant hæc iura. Ex rescripto Dñi Regis Philippi II. *diei 23. Septembris 1561.* quo iubet ne concedantur civilitates, nisi cum clausula salvis iuribus regijs, & quòd concessa, vel concedenda aliter, intelligantur, & interpretentur, sine prziudicio illorum. In quo rescripto Princeps asserit, quòd dum hoc Regnū gubernabat serenissima Infans Portugalliz, immunitatem habere conatus fuit alienigena quidā, nomine Lucas Santemò, & sua celsitudo revocavit concessionem civilitatis, iubendo ne similes concederentur; quæ omnia ferè observantia actuali comprobata reperiuntur. Et cum observantia sit optima legum interpres, vt dixi *nu. 45.* in dubio se-
- 72

- 73 quenda venit hęc sententia, quam amplexatus fuit Senatus Neapoli in terminis fortioribus, nēpe Baronis, qui Civis primus Baronię appellatur, Rovit. *ad prag. 12. de Baron. Capiblan. de Baron. prag. 12. n. 9. Thoro in comp. decis. tom. 3. verb. Baro vti primus civis*, quam decisionē de Thoro nota, quia multa tradit ad rem. Sicque decisum fuit in hac sacra Regia Audientia sententia publicata per Vincentium de Albitu R. M. Scrib. die 5. Septembris 1586. contra Guillermmum Luti, & ad favorem Regij patrimonij Procuratoris, & postea sic declaratum
- 74 in Curia Baiuliz generalis, die 9. Julij 1635. & quamvis Syndicus Urbis, & Galli provocarunt, nondum decisā appellacionis causa est, cuius Assessor assumptus erat dominus Avunculus Don Petrus Sanz, ad quam causam plura ex his mirificē deduxit Magnificus dominus Michael Hieronymus Sanz, tunc Regij Filci Advocatus, postea verò nostri criminalis Senatus Auditor literatissimus, poesis celebritate notus, feliciori fato dignus. Et Regia sententia superius memorata rei iudicatz vim habet, nam sententia in causa immunitatis iuriū
- 75 in vnum lata omnibus eiusdem speciei prziudicat. Guid Pap. *decis. 549. & ibi addit. iunct. decis. 279. Cancer. d. lib. 3. c. 17. n. 190. Dñs Leon decis. 78. nu. 4. cui resolutioni non obstat textus in l. 1. C. res inter alios acta*; nam actiones in factum, quz competunt
- 76 loco interdictorum, pro iuribus publicis, populares dicuntur, *l. 1. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loc. publ. & in actionibus popularibus deficit regula, dict. l. 1. sicut in alijs casibus tradit Guid.*
- 77 Pap. *d. decis. 549. n. 3. videndus ad rē Paul. Castr. in l. Papinianus §. vlt. ff. de inof. test. Cancer. cum ab eo ad ductis var. lib. 2. cap. 16. num. 20. & 48. cum seqq.*
- 78 Neque obstant in contrarium adducta pro Sindico Urbis, & exteris. Non enim primū, nā *privil. 7. §. si verò, Dñi R. Jacob. I.* non loquitur de cive Valentiz, sed de extraneo properante, vt Civis fiat, cui conceditur exemptio rerum ad proprios vsus asportatarum secum, ex quibus nō infertur, quod postea etiā si Civis fiat, exemptione fruatur in mercimonijs, sive mercatura. Neque in *vers. Si lezdam*, nam argumentum à contrario sensu non valet, vbi contrarium expresse dispositum reperitur, vt docet Barbof. *dict. loco 27. nu. 5. & noster casus expresse decisus reperitur, vt ex dictis patet.*

Ad

79 Ad secundum, & tertium respondetur, quòd fori allegati ibi, explicantur per *for. 31. eod. tit. à nobis perpensum supr. nu. 52.* atque adeo non ad mercimonia, sive mercaturam, sed ad proprios vsus, sicuti etiam exprimitur in *for. 2. eod. à nobis deductum, num. 51.*

80 Ad quartum responderi potest. Primò, quod licet vicini Valentiz, quibus concessum fuit *dict. privil. 7. & for. 1. de leuda,* essent omnes adventitij, nemoque originarius, tamen *alienigena*, interpretari multipliciter potest. Primò, vt intelligatur omnis, qui non est ex civitate, quomodo originarius ex ipso Regno inter exteros annumeratur in *for. 41. in fin. de Cur. & Baiul.* Secundò, omnis qui non est de Regno, de quibus in *for. 16. de leuda.* Tertiò, qui quamvis non sint de Regno sunt ex subditis Domini Regis Aragonum concedentis, ex quibus Civitatem, & Regnum, vt plurimum implevit post vindicationem è manibus Agarenorum, vt tradit Pater Mariana *dict. lib. 12. cap. 19. in fin. ibi: Episcopus datus novæ Urbis indi-*
 81 *genis, magna ex parte Catalaunis, ac ferme ex Gerunda, Tarracone, Dertusa.* Quartò, omnes alij qui non erant subditi ipsius: hi enim exclusi sunt à concessione, cæteri verò inclusi, vt cavetur in rescripto Regis Catholici diei 29. Julij, de quo *num. 69. ibi: Los estrangers, è no subdits nostres.*

82 Secundò responderi potest, quòd quamvis æqualiter intelligenda sit concessio privilegij, & fororum, quoad omnes alienigenas, & exteros, tamen cives Valentiz re bene inspecta non obtinebant exemptionem horum iurium in rebus ad mercaturam comparatis, sed ad proprios vsus tantum, vt probatur ex *dict. for. cap. 3 hoc tit. ibi: E ab la major, è gran part de lurs bens mobles que no sien mercaderies. For. 2. de leuda, ibi: que portaran à lurs obs. Idem in for. 1. & 31. eod. in dict. privil. 7. Reg. Iacob. I. ibi: De quibuscumque dare teneantur, aut debeant. Privil. 14. Dñi Reg. Iacob. II. ibi: Solvant pro dictis mercibus, sive mercaturis lez-*
 83 *dam.* Ex quibus adhuc quoad cives originis praxi receptum erat, vt instrumenta civilitatis non expenderentur, quin Regij patrimonij Advocati subscriptio adesset, qui clausulam limitativam apponebat his verbis, *valeat quoad vsus proprios.* Quod immutatum fuit in Curia anni 1645.

84 Tertio respondetur, ex dictis superius *num. 85. cum seqq.*

Dominus Rex potest denegare civilitatem omnibus illis, quibus denegandam esse iudicabit, & sic cum denegata reperitur per sanctiones, decreta, & rescripta, de quibus *supr. num. 67. cum seqq.* bene sequitur quod frui non possint ea immunitate quae sequitur civilitatem.

Ad quintum dicendum est, verum sensum *for. 31. de leuda*, ibi deductum, traditum fuisse à nobis *num. 52.* qui quidem est genuinus, licet faciliter non percipiatur propter obscuritatem sermonis veteris, quo scriptum reperitur.

- 85 Ad sextum dicendum est, quod propter adducta superius *num. 72.* resultat quod non versamur in casu immemorialis possessionis, & quod amplius est, ipsius Urbis Syndicus (tanquam unus ex curialibus) fassus fuit contrariam observantiam in Curia generali anni 1626. *in cap. 31. gravam. fol. 7. pag. 2.* ibi: *Y en rabo de aquella hanfet, y fan pagar los drets de peatge, y leuda als Italians.* Ita pariter in Curia anni 1645. dum supplicabatur, ut clausula apponi solita per Regij patrimonij Advocatum tolleretur. Quae narrativae cum proponantur in Curia per Syndicos, & Brachia, continent confessionem ipsius Urbis, ex qua resultat observantia in eam, & pro Fisco. Cui additur, quod constabat de solutione Gallorum per relationem Praepositi horum iurium, apud nos appellati *Credencier*, & quamvis non constasset, non sufficiebat negativa ad observantiam pro eis probandam, sed probari debebat, quod cum fuissent petita à Gallis, ipsos exemptionem consequi, vel alias actus positivos non solvendi, sciente Domino Rege, & eius Magistratibus praecipuis, ut probant *Mantica de tacit. & ambig. convent. lib. 5. tit. 13. num. 42.* *Gracian. discept. for. cap. 559. uum. 40. cum seqq.* *Azeyed. in l. 1. tit. 18. lib. 9. num. 164.* *Tusculus in verb. consuetudo conclus. 798. num. 1. & 6.* nam consuetudo negativa non probatur, quin constet de petitione, & non solutione, *Tusculi sibi proxim. num. 8. & verb. Praescriptio, conclus. 536. num. 2. & 4.* *Azeyed. ibid. num. 16. vers. Aunque digan que nunca la pagaron,* *Costa decis. 408.* *Cancer. variar. lib. 2. cap. 3. num. 98.* *Gracian. discept. cap. 740 num. 23.* *Amat. decis. 120. num. 3.*

- 88 Ad septimum respondetur, quod sententia de qua ibi, tantum declarat Petrum Ballesta gaudere immunitatibus Civibus Oreelis concessis, & non teneri ad praestationem iuris al-

moxa

mozarifatici. Et præterquam, quod non loquitur de nostris iuribus, intelligendum est loqui de rebus proprij vsus, non de mercimonijs, neque mercatura, vt percipitur ex eadem sententia, in qua nec verbum de mercatura, aut mercibus. Nec ad rem pertinet, quod sententia nostræ decissionis lata fuisset contra Orientalem, nam à foro non sunt exclusi specialiter, sicque æqualis quoad eos, & Gallos est dispositio: excluduntur enim per speciale rescriptum, vt patet ex loco de Ocaña ibi allegato: atque adeo exclusio istorum retorquetur in Gallos, nam cum pari ratione comprehensi sint in forali dispositione, exclusio Orientalium recepta, & observata inconcussè probat potestatem Principis, & excludit assertam observantiam, & possessionem ex aduerso deductam.

89 - Ad octavum dicendum est, illud specialiter dispositum fuisse in reprefalijs ex rescripto Principis diei 5. Octobris, de cuius potestate nemo ambigit, & cum extante sua voluntate in rescripto declarata, de viribus rescripti ambigendum non sit, si similis declaratio voluntatis, quoad iura prædicta extaret, dubitationi non esset locus.

90 - Ad nonum dicendum est, ex supradictis satis constasse rescripta Principis, de quibus in nostra sententia, non solum non esse impetrata, aut emanata contra dispositiones forales, verum etiam cum eis conformari. Quibus firma ac indubitata manet conclusio, quod per concessionem civilitatis non concedebatur immunitas iurium prædictorum: & quamquam per forum anni 1645. id immutatum sit, ex dictis resultat vera, & genuina doctrina in concessione civilitatis. Omnia hinc, inde deducta, diligentia qua potui, collegi, vt facilius percipiatur Iuratorum, quoad hæc, potestas & iurisdictio.

* * *

*An iurisdictio Iuratorum se extendat ad cognitionem querelarum
apud nos dictarum clams, è tales, & de iurisdictione Sub-
iustitiæ dicti de Trecentis sous, ad for. 5.
hoc titulo.*

T E X T V S.

C A R O L V S I M P E R A T O R R E X
Hispaniz anno 1342. Montisoni.

I T E M Senyor per fur del Rey en Jaume Primer, rubrica de les pastures, è del vedat, lo capitol quart es disposat, è ordenat que ningu no tinga, ni puixa tenir cabanya de bestiar de ovelles, ne vaques, ne de altres besties dins la orta, ò alqueries de la orta de la ciutat de Valencia, per lo molt dany que dits bestians farien si dins aquella entraren: è com los Iusticies de Trecentis sous, olvidantse del jurament que han prestat, contravenint al dit fur, han donat, è donen algunes licencies, è permeten entrar en la dita orta de la dita Ciutat algunes cabanyes de ovelles, è cabres, en gran dany dels habitants, è hereters de dita Ciutat. Per ço suplica lo Brac Real a vostra Magestat sia merce de aquella provehir, è manar ab acte de la prelent Cort, que lo dit fur sia inviolablement observat. E que lo Iusticia de Trecentis sous que huy es, è per temps serà no puga donar licencia à ninguna persona pera que puixa passar dins la orta de la dita Ciutat algunes ovelles, ò cabres, ne altres bestians. *Plau à ja Magestat que sia servat lo fur levats tots abusos, è que de aci avant no sien donades per los Iusticies de Trecentis sous dites licencies contra disposicio de dit fur.*

S V M M A R I A.

P A S C E R E gregem in horta Urbis prohibetur per forums
num. 1. & 5.
Iustitia tercentorum solidorum, sive Subiustitia, iudex ordinarius est, num. 2.

Sub-

Subiustitia cognoscit de querelis damni dati per pastores, & alios, num. 3.

Pœnæ harum querelarum continentur intra limites potestatis Subiustitiæ, num. 4.

Subiustitia non potest concedere licentiam, aut facultatem pascendi in horta, num. 6.

Facti species in praxi suscitata anno 1648. num. 7.

Iurati sunt iudices causarum adempriorum, num. 8.

Statuta Urbis plurima sunt dissonantia de his querelis, num. 9.

Iurati cognoscere consueverunt de querelis ratione pascuorum, num. 10.

Iurisdictio pascuorum est eius intra cuius terminos sunt pascua, num. 11.

Iurisdictio adempriorum non absolutè pertinet ad Iuratos, num. 12.

Querela ratione damni dati cum grege, vel armento cognoscitur per Ordinarios, num. 13.

Iurati non possunt adiri ratione causarum spectantium ad Subiustitiã, num. 14.

Statutum primo loco allegatum per Iuratos supponit iurisdictionem ordinariam in Subiustitia, num. 15.

Explicatur dictum statutum, num. 16.

Statutum derogatum est per forum, num. 17.

Iurati non possunt habere iurisdictionem in aliquo à Concilio, n. 18.

Iurati non possunt statuere in rebus ad pascua spectantes, num. 19.

Nemo in alium plus iuris transfert, quàm ipse habet, num. 20.

Statuta condere in Concilio Urbis, administrationis est, non iurisdictionis, num. 21.

Alteri per alterum conditio deterior non fit, num. 22.

Ex iuramento Subiustitiæ non potest queri iurisdictionis Civitatis, num. 23.

Concilium non habet iurisdictionem mandatam, sed administrationem, num. 24.

Iurisdictionis non queritur per binum actum iudicandi, num. 25.

Actus habentes verba prolata in genere, interpretari debent in his que cadunt sub potestate agentis, num. 26.

Subiustitiæ iurisdictionis an sit prorogabilis, num. 27.

Subiustitia ratione clausulæ renuntiationis proprii fori potest cognoscere de maiori summa, num. 28.

Et per viam reconventionis, num. 29.

Cum

1 **C**VM prohibitio pascendi in ea termini Urbis partē,
 quam hortam vocamus *ex for. 4. hoc tit.* sub potestate
 Subiustitiz, sive ut vulgò dicitur, *Iusticia de Trecentis*
 2 *sous*, constituta sit, ut in textu clarè percipitur, supponendum
 est, ultra tradita *in cap. 4. §. 2. num. 6.* quòd cum Subiustitiz iur-
 3 isdictio sit tanquam membrum iurisdictionis ordinarię, quę
 à principio residebat in vnico vicino, *for. 18. de Cur. & Baiul.* &
 ipsa ordinaria est, & pertinet ad eum, cum omnibus suis qua-
 litatibus, & pręrogativis, in causis illis minimis conservando
 naturam Regię iurisdictionis; nam à Decimo Rege deriva-
 tur, & ab eo tanquam à fonte procedit.

3 Ob quod ad Subiustitiam pertinet cognitio querelarum
 damni à pecudibus, seu armentis illati in agris fructiferis, tam
 ratione pascuorum, quàm alia de causa; quę querelę, sive de-
 populationes agrorum nostro idiomate nuncupantur, *clams*
de tales, sic expressè cavetur *in for. 3. in extravag. que los moneders,*
fol. 16. ibi: *E en los clams de tales que pertanyen al Iusticia de Tre-*
cents sous. For. 37. Curiar. anni 1547. ibi: *E per lo semblant les clams,*
è tales ques fan en les hortas de la Ciutat de Valencia, è en les hortas de
les altres Ciutats, è Viles Reals, sien peculiars del Tribunal del Iusticia
de Trecentis sous. Et ratio est, nam cum pœnæ istę secundum
 4 praxim nostram exigantur civiliter, & secundum foros, non
 excendant summam cognitionis ad eundem Subiustitiam spe-
 ctantem: nam pœna tantum est, solvendi sexaginta solidos
 ultra damnum, *for. 29. & 30. de malefactor.* inde est, quòd ad
 eum pertineat cognitio harum querelarum.

5 Quibus, ut certis pręlibatis, & deveniendo ad textus ex-
 plicationem, cum *in for. 4. hoc titul.* cautum sit ne quis audeat
 pascere gregem intra fines hortę civitatis Valentię, aut prę-
 diorum rusticorum eiusdem (pręter bestias necessarias ad
 culturam vniuscuiusque prędij, quas in eo pascere tenetur) ne
 amœnitati, & vbertati damnū inferatur, & Subiustitia, cui cō-
 6 petit ius dicere in his, consuesceret concedere facultatem im-
 mittendi greges ad pascua: ne agricolis damnum aliquod in-
 feratur, Brachium Regale supplicavit Domino Imperatori
 Carolo invictō, quòd observantiam prędicti fori inviolabi-
 liter commendaret, & iuberet ne Subiustitia permetteret pas-
 cua in ea Urbis termini parte; quod utique iussit. Ex quo cla-

rè

ré sequitur, & Brachium agnovisse ad Subiustitiam cognitionem harum rerum pertinuisse independenter ab Vrbe, & Regem dominum id ipsum comprobasse.

- 7 Ex quibus infertur, quòd coram Iuratis nemo potest gravamen proponere ratione cognitionis ipsius Subiustitiæ, sive mandatorum eiusdem; nam licet Iurati contendant se esse iudices causarum pascuorum, & adempriorum, iuxta foros, & privilegia allegatos *hoc cap. §. 3. num. 23. cum seqq.* quod comprobare conantur ex multis, signanter ex statuto confecto per Concilium generale Urbis die 13. Augusti 1372. quo videtur commissa hæc iurisdiction Subiustitiæ ab ipso Concilio generali, & sic quodcumq; exercitiū iurisdictionis Subiustitiæ in his causis nomine Civitatis videri tributū, & ex statutis factis per Iuratos, & alios probos homines adiunctos die 6. Novembris 1560. quibus aliqua cavetur circa hæc pascua, virtute potestatis eis attributa per dictū Concilium; quæ statuta tenentur iurare ipse Subiustitia, sicq; resultat ipsos ordinasse circa hæc pascua tanquā de re sibi subiecta. Et ex duabus provisionibus prima diei 13. Augusti 1632. secunda verò diei 9. Decembris 1634. in causis pascuorum similium ab ipsis Iuratis factis, deprehendebatur vsus ipsius iurisdictionis, sicq; ad eos, & non ad Subiustitiam pertinuisse, & per consequens Iuratos cognitionem habere gravaminum factorum per Subiustitiam.
- 8
- 9
- 10
- 11 Sed tamen verius est ad Subiustitiā spectare cognitionem depopulationis agrorum, ac cæterarum querelarum comprehensarum sub nomine *clams de tales*, independenter ab Vrbe, vel Iuratis; quod comprobatur ex eo, quòd de iure iurisdiction pascuorum censetur esse illius, intra cuius terminum sunt nemora, & pascua, *Castr. in l. 1. ff. de acquir. posses. Iasson in l. rē quæ nobis, num. 31. ff. eodem. Antonius Gomez in l. 45. Tauri, num. 22. Avendaño de exequendis mandatis, lib. 1. cap. 4. num. 5. & 39. Casaneus in consuet. Burg. rub. 9. §. 4. num. 4. Don Ioannes Baptista Larrea allegat. fiscal. 2. part. allegat. 69. num. 2. Quibus consonant fori huius Regni, per quos idem sancitum est, for. 3. in extravag. *quels moneders*, fol. 16. for. 37. Cur. ann. 1547. cap 7. actor. Cur. Brach. Eccles. & Reg. eiusd. ann. & sic definitum per Senatum. sententia Regia publicata per Anton. Ludovic. Cafes R.M. Scribam die 12. Septembris 1622. inter Syndicum*

dicum Collegij monetariorum, & Petrum Ioannem Soler ex vna, & Iustitiam Tercentorum solidorum ex alia. Cum autem hic disceptetur de iurisdictione pascuorum intra fines Urbis, inde est, quod pertineat ad Principem, & in eius locum ad Ordinarium eiusdem, per ipsum constitutum, & creatum; non autem ad Iuratos, quibus tantum concessa est iurisdictione adempriorum, modo explicato s. precedenti num. 25. & seqq. Neque ex natura officij ad ipsos spectat, nam ab eo iurisdictionem non habent, vt dixi cap. 4. s. 3. num. 25. ex privil. 47. Reg. Petr. II.

- ¶ 2 Neque obstabit dicere, quod iurisdictione adempriorum concessa est ipsis Iuratis, & in ea comprehendi cognitionem harum querelarum; nam vt dixi dict. num. 25. & sequent. hoc non est intelligendum generaliter, & absoluté, sed limitativé ad casum contentum in concessione, nempe quando Cives ab aliquo perturbantur in perceptione adempriorum, & aliorum iurium, sub hac dictione comprehensorum, modo, & forma præscripto in dict. for. 9. cap. 5. hoc titulo, quod clarè dignoscitur ex cap. 9. eiusdem fori 9. nam in cap. 5. præscribitur forma qua debent Iurati procedere casu quo privilegia Civitatis contemnantur, & cives in usu adempriorum perturbentur; & in cap. 9. quo de depopulatione agrorum specialiter agitur, & de damno illato per pecora, vel armenta in agris fructiferis, expressé cavetur, quod depopulator, sive damni illator puniri debet ab Ordinario territorij, aut domino loci, intra cuius fines damnum, aut depopulatio fit, vt clarè cavetur in dict. cap. 9. ibi: *Que fet lo dany per lo talat, ó damnejat, al senyor, ó al ordinari del loch en terme, ó territori, del qual la tala ol dany serà fet, ó feta. Et ibi: Lo dit senyor ordinari faça pagar la dita estima a aquell qui haura feta la dita tala.* Sicque dum non agitur de privilegio Civis, vel Civitatis, sed de querela damni, vel depopulationis, quamvis proveniat ex pascuis, iurisdictione pertinet ad Subiustitiam.

- ¶ 4 Quod confirmatur ex dispositione textus, nam in eo proponitur querela versus Subiustitiam, quia tribuebat facultatem pascendi intra fines hortz Urbis, quæ querela proponitur per Brachium Regale, quod efformatur ex Vrbe, & ceteris universitatibus Regiz ditionis, vt dixi cap. 3. s. 1. num. 78.

cum

cum seqq. quæ exposcebant, ne amplius hanc facultatem concederet Subiustitia, quod utique à Domino Rege obtinuit. Nunc sic: si iurisdictionem Iurati haberent in materia subiecta, eamque ab ipsis delegatam haberet Subiustitia, ut asserbatur, frustra à Principe impetrabant, quod propria iurisdictione impleri poterat: sed sic est, quod prohibitio concedendi licentiam ad pascendum in horta à Rege exposcebant: ergo quia per Iuratos Urbis exposcentis succurri non poterat.

- 15 Et quòd iurisdictionis Subiustitiæ in istis querelis non fuit, nec potuit delegari medio statuto exhibito sub litera *A.* quod fuit confectum anno 1372. constat primùm, nam in eo habentur hæc verba, dum loquitur de Subiustitia: *Al qual ordinariament pertany la judicatura, y conexença de dites coses.* Quo notanda sunt verba illa, *ordinariament pertany*; nam ipsi statuentes fatebantur in eodem actu, quòd iurisdictionis harum rerum ordinariæ, id est, in modum ordinariæ iurisdictionis spectabat ad Subiustitiam; sicque in eo statuto non agebatur de concedenda iurisdictione, nam hæc iam ad eum spectabat, sed de statuendo modo quo, dum ipse iurisdictionem mandat, quia impeditus reperitur, vel substituit, aut delegat, substitutus, vel delegatus iudicare debet; & hoc non quoad substantiam iudicij, sed quoad accidens sportularum, sive salarij, quod clarè percipitur in eodem statuto, ibi: *francament, è sens salari algu*, atque adeo ex eo ipso, quod agebatur, apparet non mandasse iurisdictionem, sed statuisse ne pro cognitione rerum ad pascua spectantium mercedem, aut salarium caperet delegatus Subiustitiæ. Et quamvis id ad Civitatem non attinebat, valde diversum est mandare iurisdictionem ab statuto de non obtinendo salario. Et quòd de hoc, & non de illo tractabatur, apparet ex verbis superius relatis, & ex fine dispositionis, qua cavetur, quòd casu quo Subiustitia delegatum constituat, de salario ordinario officij teneatur solvere mercedem delegato. Et quamquam Concilium Urbis possit facere statuta, ut dixi *cap. 4. §. 3. num. 30.* hoc est deficiente foro, non autem contra dispositiones forales, ut expressè habetur *in for. 2. in proæm. foror.* ibi: *Quod ubi forus Valentia non sufficiat: ipsi quatuor Iurati possint*

facere novos quotos, & certa statuta: & factis per eos possint removere inde illud, quod eis videbitur expedire: ita tamen quod semper fiat cum consilio. Atque adeo quamvis per modum statuti aliquid circa hæc disponere possint, erit in his quæ non repugnant foris, vt est concessio iurisdictionis ad Ordinarium spectantis. Nec ius statuendi competit per modum iurisdictionis, sed per modum administrationis, vt dicam statim num. 21.

17 Præterea, nam dictum statutum est antè for. 3. in extravag. que los moneders, quia statutum fuit conditum anno 1372. forus autem anno 1310. sicque derogatum per forum statutum fuit, nam lex lata in Curia sine dubio derogat statuta Urbis anteriora, quibus repugnat.

18 Amplius, nam statutum non potest tribuere iurisdictionem ad Iuratos in adempriuis pertinentem, quia est actus Concilij generalis, de quo supra cap. 4. § 3. num. 19. sicque nullatenus potest disponere in his, quæ speciali iure pertinent ad Iuratos; cum diversæ hominum conciones sint, diversam potestatem habeant, & diversimodè procedant; eo quòd nunquam Consiliarij interveniunt in his, in quibus aliqua iurisdictionis mandatata est Iuratis specialiter; Iurati verò quamvis interveniant, & proponant in Concilio, non tamen suffragantur, vt est notum: sed sic est, quod iurisdictionis adempriuorum iure speciali concessa fuit Iuratis, vt dixi §. præcedenti num. 25. & seqq. ergo Concilium Civitatis nullatenus potuit delegare iurisdictionem adempriuorum.

19 Quæ omnino responderi possunt ad statutum exhibitum sub litera B. anni 1360. nam Iurati non tanquam iudices adempriuorum statuerunt, sed nomine Concilij, vt dicitur in eodem statuto, ibi: *Per lo poder a ells atribuit, y donat per lo Magnifich Concell de la dita Ciutat*, & consequenter non vt Iurati, sed vt mandatarij Concilij generalis statuerunt, & non soli, sed alijs associatis (ex quo apparet in hoc non ratione officij operatos fuisse) & cum Concilium non habeat iurisdictionem in pacuis, neq; mandatarij illius habebunt, quia nemo in alium plus iuris transferre potest, quàm ipse habet, nec dare id quo caret, l. traditio, ff. de acquir. rer. dom. l. 2. C. de pæn. pluribus Barbof. axiom. 160. per tot. Nec te moveat facultas statuendi, quam habent Con-

Concilium, & Iurati, nam illud administrationis est, non iurisdictionis, Bellug. *in specul. rub. 2. num. 6. Sesse de inhibitionibus, cap. 29. §. 1. num. 22. & seqq.*

22 Neque Subiustitia iurat observationem horum statutorum, quoad delegationem iurisdictionis, quia nullius momenti sunt quoad hanc ex defectu potestatis statuentium, & iuramentum est accessorium principalis obligationis, ut dixi *cap. 1. §. 2. nu. 34.* & etiam si iuraret, ut asseritur ex instrumento exhibito sub *lit. C.* regia iurisdictione lesa maneret, nam alteri per alterum conditio deterior non fit, *l. non debet 47. ff. de reg. iur. Barbof. axiom. 22. num. 1.* Neque id tribuere potest iurisdictionem non habenti, aut eam supponit sine Principis concessione, a quo tanquam a fonte procedit, & cum ad Concilium Urbis nullatenus pertineat iurisdictione, sed bonorum universitatis administratio, latè Loseus *de iur. univers. d. c. 3. n. 3. & seqq.* nec quoad hanc a Principe unquam quaesita sit, inde est, quod per iuramentum Subiustitiae eam non adquiret.

23
24
25
26 Neque observantia inferri potest ex duabus provisionibus, sive interlocutionibus exhibitis sub *lit. D. & E.* nam per binum actum illiquidum non quaeritur iurisdictione in praeiudicium Principis, ex traditis à Cancer. *variar. resol. tom. 2. c. 2. nu. 114. cum seqq.* & nos dicimus latius *c. seq. §. 1. n. 1. & seqq.* Quibus addebatur, quod istae interlocutoriae sententiae factae per Iuratos, intelligendae sunt in causis ademptorum, in quibus modo praedicto iurisdictionem habent, nam in dubio actus habentes verba prolata in genere (ut hinc) referri debent ad validos, hoc est ad eos qui cadunt sub potestate agentis, Bolognin. *conf. 31. nu. 14.* quem refert Tuscus *tom. 4. lit. l. conclus. 330. n. 60.* Barbof. *axiom. 12. nu. 19. in fin.* Hanc allegabam pro Fisco, dum fisci Patroni munus gerebam in causa, quae agebatur inter eum, & Baptistam Esteve Not. Subiustitiam anni 1648. ex una, & Syndicum Urbis ex alia. Pignora extracta fuerant per Iuratos dicto Subiustitiae, quia cuidam provisioni non paruit: recursus emisit ad Regiam Audienciam, sub examine domini Francisci Aguirre, quondam Senatoris eximij: sed his a me deductis pignora restituta fuerunt, at lis nondum terminata; quia adhuc pendet ad relationem domini Don Cosmæ Gombau doctissimi Senatoris, cuius exitus in dies speratur, simul cum

alterius causæ antiquioris inter eundem Subiustitiam ex vna; & Præfectum incilis paludum ex alia, quæ suscitata fuit supplicatione diei 14. Maij 1614. & commissa domino don Ioanni Hieronymo Blasco, cuius merita fere eadem sunt cum meritis superius dictis, ambæ cumulatè reperiuntur; si per tempus licuerit decisionem tradam.

- 27 . . . Solum remanet, vt dicamus respectu Subiustitiæ, qui vñ dixi, habet iurisdictionem limitatam, an prorogari possit tacite, vel expresse, ad cuius quæstionis decisionem videndi sunt. *Aviles in cap. prator in proæm. verb. Qualesquier, nu. 6. Menochi de arbitrar. cas. 40. num. 9. Guid. Pap. decis. 285. Maranta de ordin. iudicia. 4. par. tit. iud. ord. & prorogabile num. 3. qui resolunt prorogabilem esse. Faciunt adducta per Dñm Leō decis. 105 à n. 1 vsq. ad 9. in contrarium, sed n. 14. affirmativam tenere videtur, Fontanel. decis. 375. n. 6.. In cōtractibus vbi ex clausula*
- 28 speciali proprio foro renuntiatur, submittendo se cuicumque foro, dicēdū est quòd Subiustitia possit cognoscere, ex l. si quis ex consensu, vers. Septimo quæro, C. de Episcopal. Aud. Angel. & Alberic. in l. 1. C. de iudicijs, & hoc iure vtimur, & faciunt motiva sententiæ, de qua in d. decis. nu. 10. ibi: *Deinde vigore clausularū renuntiationis proprij fori, & submissionis alterius fori positarum in contractibus.* Per viam verò reconventionis poterit etiam cognoscere de maiori summa, cap. firmiter, §. præterea, de prohib. alien. feud. & ibi Bald. & in authen. & consequenter, de sententijs, idem Bald. & Imol. in cap. super debilitate, de offic. delegat. Innocent. in cap. 1. de mutu. petit. An autem delinquens coram eo mulctari possit vltra tercentum solidos, responde quòd non, iuxta doctrinam Baldi in l. 3. num. 5. C. de sportul. sed hæc quæstio in Regno necessaria non est, nam mulctæ vsu receptæ non sunt. Qui autem hodie hoc munus subit, est

Nicolaus Salvador Notarius.

CAPUT VI:

DE HIS QUI HABENT IURISDICTIONEM
in dominium concessam.

§. I.

De Baronibus, eorumque iurisdictione, & quomodo ipsis queratur,
ad for. 150. Curiar. anni 1604. & for. 10.
de feudis.

TEXTVS.

PHILIPPVS TERTIVS REX
Anno 1604. Valentiz.

ITEM per levar tota manera de dubte, y litigis, que se han offert en la Real Audiencia del present Regne, y en altres Corts de aquell, y que per conservar la jurisdiccio dels Barons del present Regne, adquirida per qualificats servicis fets per aquells, y sos predecessors a la Corona Real de V. Magestat, y per ferlos gracia, y merce: supliquen los dits tres Braços à V. M. sia servit provehir que los Barons del dit, è present Regne, y que tenen en aquell jurisdiccio alta, y baixa, mer, y mixt imperi, hajan de coneixer, y coneguen de totes, y qualsevol causes civils, y criminals, y de qualsevol delictes, é casos, que en les Baronies, y termens de aquelles se cometran, encara que sien feytes, y comesos en camins Reals, y delictes, per los quals se haguès de imposar pena de confiscacio de bens. Exceptats tan solament los crims, y delictes de lesa Magestat divina, ó humana, falsa moneda, y collera, la qual concixança, è permisso la hajan de tenir, y tinguen, no sols entre sos vasalls, pero tambe en qualsevol estrangers delinquents, ó en altra manera for sortins, en les dites Baronies, y termens de aquelles, encara que los tals delinquents estrangers sian vasalls de V. M. com no sien militars, ni que gozen de privilegi militar. *Plau à Ja Magestat que los que tenen tota*

jurisdictio alta, y baixa, mer, y mixt imperi, coneguen de totes, è qual-
sevol causes civils, y criminals, y de qualsevol delictes, exceptats los
expresats en lo present capitol, no solament inter suos, sino tambe de
qualsevol estrangers delinquents, ò en altra manerà for sortints en les
dites Baronies, y Viles, encara que sien vasalls de sa Magestat.

S E C T I O P R I M A.

S V M M A R I A.

IURISDICTIO concessa in officium cumulativa est, num. 1.

Declarata, nisi aliter expressè caveatur, num. 2.

Jurisdictio in dominium concessa privativa est, num. 3.

Jurisdictio adquiri potest privilegio, & consuetudine, num. 4.

For. 10. de feudis explicandus desumitur, num. 5.

Titulus in scriptis requiritur à foro ad exercitium meri imperij, & il-
lius legitimam acquisitionem, num. 6.

Possessio nulla queri potest in regalibus contra Principem, num. 7.

Privileg. 53. Domini Reg. Alfonsi III. explicandus proponitur, ibid.

Jurisdictio suprema est de regalibus, num. 8.

In jurisdictionalibus non datur possessorium sine tituli discussione
num. 9.

For. 72. de iurisdic. omn. iud. & for. 17. de rer. divis. prohibent acqui-
sitionem meri imperij, etiam per privilegium, num. 10.

Fori predicti de toto Regno loquuntur, num. 11.

Regalia quedam sunt suprema, & prima classis, velut gemmae, &
margaritae diadematis Regij, & istae sunt incommunicabiles,
num. 12.

Regalia secunda classis communicabiles sunt per privilegium, &
possessionem, num. 13.

Regalia secunda classis incommunicabiles fiunt, si ex acquisitione
sequatur damnum enorme Regno, aut Regio patrimonio, nu. 14.

Jurisdictio non recognoscens superiorem, non est adquisibilis, num. 15.

Merum imperium recognoscens superiorem, adquisibile est, nu. 16.

Dominium in solidum penes duos esse non potest, nisi sit diversi ordinis,
& rationis, ibidem.

For. 10. de feudis explicatur, num. 17.

Merum imperium queritur per processionem cum titulo per quadra-
ginta

giata annos, num. 18.

Merum imperium acquiritur per immemoriam possessionem, etiam sine titulo, num. 19.

Ex immemoriali possessione titulus resultat, num. 20.

Immemoralis possessio vim tituli habet, ibid.

Immemoralis possessio est species probationis tituli legitimi, ibid.

Privileg. 53. Domini Reg. Alfons. III. explicatur, num. 21.

Sine possessione prescriptio non datur, num. 22.

Regalia inalienabiles sunt ex iure nostro, non solum quoad proprietatem, sed quoad possessionem, & nudam tenentiam, num. 23.

Possessionis exclusæ nomine non comprehenditur immemoralis, nisi expressa mentio fiat, num. 24.

Consuetudines contra foros sunt reprobatae, num. 25.

Consuetudo immemoralis, dum non sit irrationalis, tenet, etiam si consuetudo reprobetur, num. 26.

Consuetudine sublata non censetur sublatum privilegium resultans ex possessione, aut consuetudine immemoriali, num. 27.

Directo permittitur privilegij adquisitio, & sic non per indirectum fit fraus foro ex adquisito per immemoriam, num. 28.

For. 72. de iurisdic. omn. iud. & for. 17. de rer. divis. explicantur, num. 29.

Fori predicti non pugnant cum foro 10. de feudis, nam loquuntur in specie diversa, num. 30.

In territorio alieno iurisdic. suprema, sive merum imperium queri non potest iure domini, neque privilegio, neque possessione, num. 31.

Litigans cum fisco cumulare tenetur petitorium cum possessorio, num. 32.

In regalibus iudicium semper est mixtum favore fisci, num. 33.

Rex semper habet fundatam intentionem in regalibus, num. 34.

In regalibus iudicia summaria exclusæ sunt, num. 35.

Possessio, cui ius resistit, non est manutenibilis, ibid.

Possessio de facto occupata contra Principem, de facto interrumpi potest, num. 36.

In regalibus fiscus non litigat sine possessione, num. 37.

Possessio interrumpi debet à fisco audita parte, licet summarissimè, & ea citata, num. 38.

Nemo à possessione expellitur sine causæ cognitione, num. 39.

In regalibus ad interrumpendam possessionem sufficit unica citatio, num. 40.

Titu.

Titulata possessio non est admissibilis, nisi in quantum titulo conformis est, num. 41.

Titulus vitiosus, & nullus, non potest prestare causam iustam prescribendi, num. 42.

Tituli vitium debet esse manifestum, num. 43.

Iurisdictio possessione acquisita, an sit privativè, vel cumulativè, num. 44.

- H**ACTENVS dictum est de iurisdictione concessa in officium, & administrationem, num ea sit concessa immediate ab ipso Principe, num median-
 1 tibus electionibus Urbis, & Regni, vel Generalitatis ipsius; quæ quidem semper cumulativè concessa intelligitur, vt late probant Mastrillus *de Magistrat. lib. 2. cap. 2. num. 37. cum seqq.* Illiger. *ad Donell. lib. 17. comment. cap. 7. lit. B.* Iosephus Ramon *consil. 25. per tot. dominus Morlà in empor. tit. 2. in præmis. num. 9. & seqq.* Sesse *decis. 438. num. 38.* Fontanell. *decis. 341. nu. 5. & seqq. & decis. 388. num. 8. tom. 2.* Petrus Francil. *de Tonduti de content. iurisdic. part. 1. cap. 11. num. 10.* Horat. Montanus *in tract. de regalib. tit. de potest. constituendor. Magistratum, nu. 25.*
 2 qui plures alios laudant. Quod intelligendum est, dum aliter à Principe non concedatur; nam si expressè iurisdictione privativè conceditur in his, quæ non sunt ex supremis regalibus of-
 3 sibus ipsius Principis inheretibus, vt nostrates dicunt, privativè concessam esse non dubitabimus ex statim tradendis.
 Nunc autem agendum est de iurisdictione concessa in do-
 4 minium, quæ privativè concessa semper censetur, vt probant Mastril. *dict. cap. 2. nu. 46.* dominus Morlà *ibid. nu. 11.* Illiger. *lit. C.* Fontanell. *dict. decis. 341. nu. 8. & seq.* Sesse *dict. decis. 438. num. 4. & post eos Tonduti dict. cap. 11. num. 11. & 2. par. cap. 2. num. 23.* Montanus *ubi proxim. num. 6. & seqq.* Et quamvis iurisdictione quæri possit per prescriptionem quadraginta annorum cum titulo, vel immemoriali sine eo, textus *in cap. 1. de prescription. in 6.* Covarruv. *in regul. posses. 2. par. §. 2. num. 3.* dominus Morlà *ubi proxim. num. 12.* plures laudati per Barbol. *in collect. dict. cap. 1. num. 8.* Cancer *variar. lib. 2. cap. 2. num. 69. & 14.* latissimè Horatius Montanus *de regalib. in prælud. quæst. 4. & 5. num. 14. & 31. & tit. de potest. constitut. Magistr. num. 23.*
 ad

5 ad fin. apud nos anceps quæstio est ex decisione textus in for. 10. de feudis, quo cavetur, quod nemini quæzratur iurisdictionio in Regno, nisi à Rege titulo speciali concessum sit in scriptis, ibi: *Si donchs a ell otorgat de nos specialment, ó espressa ab carta.* Nam quamvis ad essentiam, seu substantiam privilegij non requiratur scriptura, Cap. institutionis 25. q. 2. & ibi Gloss. Clement. dudum, de sepultar. Abbas Panormit. in cap. in nostra, num. 11. de rescriptis, Navarr. conf. 1. num. 1. de privil. Fr. Emanuel Rodrig. quæst. regular. 7. artic. 5. Bonacin. de legib. disput. 1. quæst. 1. punct. 4. nu. 5. Tamburin. de iur. Abbat. tom. 1. disput. 16. quæst. 2. Barbol. in cap. lex est 3. distinct. 1. noster doctissimus P. Martinus Perez ab Vnana de matrim. disput. 47. sect. 6. num. 2. ex foro clarè liquet scripturam requiri. Quare cum pro forma requiratur scriptura, nisi titulus in scriptis edatur, iurisdictionē supremā, sive merum imperiū minimè quæri posse infertur, imò prohibitum est sub pœna ultimi supplicij, ut in eo textu clarè dicitur. Cui additur decisio privil. 33. Domini Regis 41. fons. III. in quo sic expresse dicitur: *Sine enim titulo contra Principem nulla possessio adquiri potest, ut non possit de facto interrumpi, quemadmodum de facto usurpata est.* Cum autem iurisdictionio suprema sit de regalibus, nam omnis iurisdictionio à capite Principis, tanquam à fonte procedit, ut alibi dictum est, tradunt Alciatus in cap. quod sedem num. 27. ff. de offic. ordin. Roland. à Valle consil. 42. num. 60. volum. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 97. nu. 24. Zazius de feud. par. 5. num. 11. Morz. in tit. de his qui feud. dar. posses. num. 13. Peregrin. de iure fisc. lib. 1. tit. 5. num. 10. Montanus de regalib. tit. de mulctarum, pœnarumq; compen. num. 1. benè sequitur, quòd iurisdictionio quæri non possit præscriptione aliqua, nā hæc dari non potest sine possessione, ut inferius dicam, ac per consequens sine titulo. Vnde doctissimè de iure Don Marius Currelli Villarolatx Comes decis. seu orat. 20. num. 55. dixit: *Impossibile est in iurisdictionalibus, dari possessorium sine tituli discussione, ad doctrinam Osafchi decis. 25. num. 10. & c. quod alijs laudatis firmaverat orat. 1. & 2. & orat. 3. nu. 13.* Augetur amplius difficultas ex decisione textus in for. 72. de iurisd. omn. iud. for. 17. de rer. divis. in quibus prohibetur acquisitio, sive exercitium iurisdictionis, aut meri imperij, & hæc verba adduntur: *E nen-gun privilegi qui de nos, ne dels nostres serà donat, contra aquest nostre stabli-*

- 10 *Stabli ment perdurable nenguna valor, ne fermet at no baja. Hoc est: Et nullum privilegium per nos, vel nostros concessum, contra hanc nostram sanctionem perpetuam robur, aut firmitatem obtineat. Nec relevat si dicas loqui de termino Urbis, nam licet in fine sic se habeat, in principio clarè de toto Regno loquitur, ibi: Quasque fortalees sien del Regne de Valencia. Et experientia comprobante apparet, nam sicut in Regno castra reperiuntur, in quibus Barones merum imperium exercent, pariter in termino*
- 11 *Urbis, ut sunt Castra de Manices, & Paterna, sicque nulla ratio disparitatis ex ea distinctione oriri poterat, ob quod videbatur dicendum, neminem iurisdictionem supremam legitime obtinere in Regno, cum prohibita sit adquisitio, non solù possessionis, & prescriptionis, sed per privilegium, & titulum.*
- 12 *Hęc difficultas deferenda erat ad eos, qui acerrimè tenent foros ad literam semper esse intelligendos: si enim secundum chartam, ut nostrates dicere solent, recipiendi sunt, vniuersus Status militaris spoliatus mero imperio maneret: hoc fieri acerrimè negabunt; ergo velint nolint, interpretationem iuris admittere debent. Sed ut congrua tradatur, nam hæc omnia difficillima sunt, & vsu frequentia, separanda sunt certa ab incertis, sicque brevius res expedita manebit. Regaliarum alię sunt supremę, veluti pretiosissimę gemmę, & vniones diadematis Principis, ita olsibus ipsius (ut habent nostrates) annexę, quod minimè alicui quæri possunt, aut communicari, neque per privilegium, neque per consuetudinem, vsum, aut possessionem: quales sunt ea, quę reservantur in signum vniuersalis, ac supremi dominij, potestatis, & iurisdictionis: hæc enim nemini communicari possunt, quin communicetur Regia dignitas (a qua inseparabiles, & inalienabiles sunt, *privil. s. eiusd. Reg. Alfons. III.*) quod impossibile est, ut latissimè, & bene probat Horatius Montanus in *prælucl. tract. de regal. quæst. 4. num. 15, & seqq.* qui omnes regalias primę classis enumerat.*
- 13 *Alię autem sunt regalię secundę classis, minores, & communicabiles per privilegium, & possessionem, aut prescriptionem; attenda iuris dispositione, eo quod plus respiciunt ad utilitatem Principis, quàm ad superioritatem, & dominium supremum, & sic licet incorporatę reperiuntur in Regio patrimonio*

nio in commercio esse solent. Quæ quidem differentia probatur ex cap. super quibusdam, §. præterea, de verb. signific. & ibi communiter Doctores, Barbof. plures adducens in collect. ad hunc text. num. 4. & seqq. Don Franc. Alfaro de offic. Fiscal. gloss. 16. num. 167. & gloss. 20. §. 4. num. 41. Peregrin. de iur. fisc. lib. 1. tit. 2. num. 59. & lib. 6. tit. 8. num. 9. & lib. 7. tit. 3. num. 22. Don Ioannes Castillo Sotomayor de tertijs, cap. 3. num. 7. & seqq. & cap. 18. num. 173. & cap. 20. num. 38. & cap. 21. num. 1. Mar. Curtel. dict. decis. 1. num. 8. & 105. in fin. Don Ioan. Baptist. Larrea allegat. fiscal. 13. num. 38. Fontanel. decis. 217. nu. 23. Don Acafius Ripoll regaliar. cap. 2. nu. 10. & seqq. Montanus in prælud. quæst. 3. num. 6. 29. & 49. ex nostratibus Bellug. in specul. Princip. rub. 22. §. Et quia quotidiana, nu. 55. & seqq. dominus Morlá in empor. tit. 2. in præmis. num. 12. 60. & seqq. Quod quidem intelligendum est dum non redundat concessio, vel adquisitio per consuetudinem, in enorme damnum Regni, aut Regiæ Coronæ; quia hoc in casu nequaquam valet concessio, aut adquisitio, eo quòd tam titulus tacitus, quàm expressus nullius momenti est, pluribus Castillo de tertijs, cap. 18. num. 180. Solorzano de iur. Indiar. lib. 2. cap. 30. num. 73. tom. 2. Montanus d. quæst. 4. nu. 29. vers. In Regno. Vnde clarè sequitur, quòd iurisdictio illa suprema, siue imperium summum non recognoscens superiorum, quod Princeps, vel Rex habet in suo Regno, de quo in l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de tact. l. bene à Zenone, C. de quadrienn. præscrip. à nemine adquiri potest, vt bene probant Belluga dict. num. 55. cum seqq. Ripoll d. cap. 2. num. 15. Montanus d. quæst. 3. num. 6. & seqq. & plures alij ex superius relatis. At verò merum imperium, recognoscens superioritatem Principis, & iurisdictio illa de re sanguinis, quæ est in commercio, bene potest adquiri, vt idem Belluga tradit ibid. nu. 61. Ripoll d. cap. 2. num. 16. Montanus in prælud. d. q. 4. num. 29. Nec quia in dominium concedatur, dicendum est ex concessione adquiri in solidum, ac per consequens, nil remansisse apud concedentem, cum dominium duorum in solidum esse non possit, l. si vtr. certo, §. si duobus i. 3. ff. commodat. nã præterquam quod nunquã dominium in solidum conceditur iurisditionis, cum maior remaneat penes concedentem, decisio textus vera est si loquamur de dominio eiusdem rationis, & ordinis, & sic cum

domin

dominium iurisdictionis concessæ, sit diversi ordinis, à remanente penes concedentem, non implicat, vt penes duos reperiat, sic docet cum alijs P. Vega in *Theolog. Marian. palastr.* 27. cert. 1. num. 1642.

- 17 Quod de iure nostro procedit, nam in *dict. for. 10. de feudis*, expressé cavetur, quòd merum imperiũ, per quod ius de persona, aut sanguine fieri potest, si expressé, & specialiter concedatur, adquiri possit. Quæ dispositio pariter procedit in acquisitione per processionem cum titulo per quadraginta annos, Belluga *vbi proxim. num. 64.* Castillo *cap. 2. num. 15. & cap. 3. num. 22. cum seqq. & cap. 34. per tot.* dominus Morlà in *emporio, tit. 2. in præmis. num. 62.* Larrea *allegat. fiscal 10. num. 2.* Marius Curtell. *decis. 4. num. 20.* cum alijs adductis *supr. num. 4.* Solorçano *de iure Indiar. lib. 2. cap. 28. num. 46. & seqq.* (& licet Montanus in *prælud. dict. q. 5. num. 34.* teneat cum titulo decem annorum præscriptione adquiri inter præsentis, & inter absentes viginti, hoc non firmat quoad Principem, sed inter privatos, veluti dum duo Barones dubitant de iurisdictione agri in confinibus Baroniarum siti, & sic similia) & immemoriali sine titulo, text. in *cap. 1. de præscript. in 6. & ibi communiter Doctores Covarruv. in regul. possess. 2. p. s. 3. num. 3.* dominus
- 19 Morlà *vbi supr. num. 13.* plures relati per Barbof. in *collect. dict. cap. 1. num. 10. & dict. c. super quibusdam, num. 3. & seqq.* Salgado *de reg. protect. 1. par. c. 1. q. 3. num. 125.* Cancer *variar. lib. 2. cap. 2. num. 69. & 114.* Gratian. *discept. for. cap. 578. num. 11.* Montanus *de regalib. in prælud. q. 5. nu. 31. vers. Consuetudine, & num. 32.* Nec obtabit, quòd in *for. 10. de feudis*, pro forma titulus in scriptis requiratur, nam forus interpretandus est iuxta mentem & rationem intrinsecam, vt dixi *cap. 1. s. 2. nu. 13. & seqq.* in possessione enim quadragenaria iam supponimus titulum, respectu verò immemorialis ex ipsa præscriptione, seu consuetudine resultat titulus vberimus ad favorem illius, qui ea nititur, nam vim habet tituli, & decreti, & consensus, & iustitiz, & est species probationis tituli, & scripturæ potioris, ac si in scriptis ederetur, *cap. licet ex suscepto, de for. competent.* Cardinalis Tuscul. *lit. C. conclus. 959.* Vincent. de Franq. *decis. 166. num. 1. & 2. & ibi addend. Bellug. dict. s. quia quotidiana, num. 62.* Castillo *de tertijs, cap. 3. nu. 6. & seqq.* Marius Curtel. *decis.*

decif. 20 num. 91. & seqq. Sixtin. de regalibus, lib. 1. cap. 5 num. 132. cum seqq. & cap. 6. num. 66. Molin. de Hispanor. primogenitur. lib. 1. cap. 2. num. 20. & ibi Addent. Fontanella decif. 217. num. 17. & 27. Ioannes Baptist. de Thoro in compend. decision. d. verb. Baro possidens regalia. Don Francisc. Amaya in l. 1. num. 37. C. de bon. vacant. lib. 10. Larrea allegat. fiscal. 8. num. 19. & allegat. 69. num. 4. & allegat. 110. num. 32. Peregrin. de iur. fisc. lib. 1. titul. 2. num. 61. & lib. 6. titulo 8. num. 15. Alfaro de offic. fiscal. gloss. 10. §. 3. num. 30. don Ioannes Solorzano de iure Indiarum, lib. 3. cap. 20. num. 22. Don Acaſius Ripoll regal. cap. 43. num. 130. & seqq. Augustinus Caputus de regimin. Reipublic. num. 16. & seqq. Montanus de regalibus in prælud. quæst. 5. num. 31. dict. vers. Consuetudo, dominus Don Petrus Sanz in consultatione ad Regem pro iurisdictione Ordinis Montesia in Præceptoris de Benasal, fol. 2. in not. lit. A. B. & C. & nos diximus cap. 4. §. 4. num. 39. & seqq. vbi quod centenaria equipollet immemoriali.

- 21 Neque obstat huic resolutioni privilegium § 3. Domini Regis Alfonsi, quo cautum reperitur, quod contra Principem nulla possessio adquiri possit; & cum sine possessione præscriptio non detur; cap. sine possessione, de regulis iuris in 6. l. sine possessione, ff. de vsucap. Belluga dict. rubric. 22. §. Quia quotidiana, num. 19. Gutierrez de gabellis, quæst. 5. num. 9. &
- 22 seqq. Augustinus Barbol. in collectan. dict. cap. sine possessione, num. 1. qui plures laudat, Larrea allegat. fiscal. 15. num. 15. & allegat. 5. num. 8. & seqq. videbatur dicendum, nunquam ex immemoriali præscriptione iurisdictionem posse adquiri. Quod firmabatur ex eo, quod regalia sunt inalienabiles, dicto privilegio §. Domini Regis Alfonsi Tertij, non solum quoad proprietatem, sed quoad possessionem, tam iuris, quam facti, & nudam tenutam, vt in dicto privileg. §. 5. Sicque deinde, cum seqq. clarè dicitur, tradunt Alfaro dicta gloss. 10. §. 3. num. 43. Castillo de tertijs, cap. 27. num. 3. ob quod ex possessione nunquam iurisdictionis adquisibilis videtur.

- 24 Non, inquam, obstat, nam vt Belluga ibidem num. 32. (quem sequuntur communiter Doctores) inſit, licet possessio
- D. Laurentij Masheu oper. tom. 1. Zz ho,

fio, vel præscriptio à lege, vel privilegio excludantur expressé, consuetudo, præscriptio, usus, vel possessio immemorialis, nunquam censentur exclusæ, aut sublata, vel improbata, nisi specificè de ea fiat mentio, textus in l. 3. §. duntaxat, ff. de aqua quotidian. dict. cap. 1. vers. nisi de præscriptio. cap. fin. eod. titul. Petrus Barbosa in l. omnes 4. C. de præscriptio. trigint. vel quadragint. annor. & in l. competit, eodem titul. num. 18. Dominus Morlà in empôr. titul. 6. quæst. 4. num. 3. Gratian. disceptation. forens. cap. 441. num. 21. Castillo de tertijs, cap. 24. num. 1. cum seqq. Fontanella de pact. clausula 4. gloss. 17. num. 34. Cancer. variar. 3. part. cap. 3. num. 265. & cap. 4. num. 39. Rota apud Farinac. 1. part. recentior. decis. 324. num. 11. in fin. Barbol. in collectan. dict. cap. 1. de præscription. num. 10. Pereyra de manu regia, prælud. 3. num. 10. Salgado de regia protection. parte 1. cap. 1. prælud. 3. num. 153. pluribus Curtel. de immunitat. lib. 1. quæst. 1. num. 14. & seq. & lib. 2. quæst. 6. num. 15. sicque quamvis regaliz inadquisibiles sint possessione, vel præscriptio, aut consuetudine, non per hoc tollitur immemorialis usus, effectus. Nec relevabit si dicas consuetudinem, vel usum similem, esse contra nostras leges, & sic reprobatum, vt patet ex foro 4. & 5. si contra ius aliq. impetr. nam in eis iuribus minimè fit mentio specialis consuetudinis immemorialis, & sic dum irrationalis non sit, effectus suos operabitur, textus in cap. 1. de constitut. Anguian. de legibus, lib. 2. controvers. 20. num. 25. dominus Leon decis. 29. num. 14. tom. 1. Pater Suarez de legibus, lib. 7. cap. 7. Castillo de tertijs, cap. 24. num. 6. Salcedo de lege politic. lib. 1. cap. 7. §. 1. num. 108. cum seqq. Pereyra, Salgado, & ceteri superius adducti ibid. dominus don Petrus Sanz vbi prox. Et ratio est, nam licet sublata censeatur possessio, & per consequens consuetudo, aut præscriptio; tamen nunquam censetur exclusum privilegium in his quæ sunt adquisibilia: & cum ex usu, & consuetudine immemoriali resultet privilegium ad favorem illius qui usu, vel consuetudine nititur, prout melius sibi prodesse potest, inde est, quod etiam sublata consuetudine remaneat privilegium probatum. Sic tenet expressé Peregrin. de iure fisci, lib. 6. titulo 8. num. 22. Belluga dicto 5.

quia

quia quotidiana , num. 40. Cancer. variar. 3. part. cap. 3. num. 239. Fontanella dict. gloss. 17. num. 40. & seqq. alijs relatis Castillo dict. cap. 3. num. 5. & seqq. & cap. 22. num. 3. & cap. 23. num. 8. Anguian. d. contr. 20. num. 39. Sesse in epistol. ad Reg. in prin. lib. 2. decis. num. 112. Carol. de Graf. de effect. cleric. effect. 1. num. 381. & seqq. Salgado de reg. protect. dict. Pralud. 3. num. 132. Salcedo dict. §. 1. num. 111. & seqq. Neque per hoc fraus fiet dispositis in dicto privilegio, nam vt respondit Castillo dict. cap. 3. num. 11. vers. Nec per indirectum, & num. 13. vers. Non est tamen omittendum, cum directo permittatur, vt impræscriptibilia privilegio adquiri possint, vt ex for. 10. de feud. patet, allegans privilegium probatum per immemoriam usum, non per indirectum admittitur, sed directè ad id quod directè permissum est, licet variato modo probandi, & quamquam in dict. privil. 5. eiusdem Regis Alfons. III. inalienabiles reddantur regalia, illa dispositio non est generalis, sed limitata ad expressas in eodem privilegio, & sic non extenditur ad cæteras, quæ iuxta verba expressa dict. privileg. 53. titulo adquiri possunt.

29 Denique non obstant for. 72. de iurisdict. omn. iud. & for. 17. de rer. divis. nam licet prima fronte antimoniã continere videantur cum dict. for. 10. de feud. (nam nullatenus potest dici vnum correctum fuisse per alios, vel è contra, quia omnes sunt ex foris conditis per Regem Iacobum I. anno 1240. vt dixi cap. 2. §. 5. num. 55. vel si mavis anno 1239. vt tradit Pat. Diago lib. 7. annal. Valentie, cap. 28. & cū eo alij historici) facilis tamen solutio est, animadverso quòd in dicto for. 10. loc-

30 cutus fuit Rex de obtinentibus castra, seu oppida in feudum; ibi: que algu feuaer, id est, quòd aliquis feudatarius: feudatarijs enim prohibitum est exercitium iurisdictionis personalis, siue pœnæ corporalis, sub pœna capitis, nisi obtineat titulum à Principe; at in dicto for. 72. & 17. loquitur de particularibus non obtinentibus feudum, quibus omnimode prohibetur exercitium similis iurisdictionis, etiamsi privilegium obtineat. Vt autem contrarietas iurium vitetur, ita interpretandi sunt, vt inadquisibilis sit iurisdictionis suprema, aut merum imperium in alieno territorio, castro, villa, vel oppi-

31 do, non recognoscendo feudum Domino Regi, at in pro-

prio castrō, vel oppido à Rege in feudum concessio adqui-
ri possit : quæ differentia suadet ex collocatione ipsorum
iurium, nam *dictus forus* 10. collocatus fuit ab ipso Rege con-
cedente *in titulo de feudis*; at *dictus forus* 72. & 17. (qui idem est)
à Rege condente collocatus fuit in titulo de rerum divisione,
quo non agebatur de habentibus castra; oppida, vel villas;
in editione enim antiqua solum in hoc titulo reperitur, in edi-
tione verò novissima translatus fuit ad *titul. de iurisdic. omn.*
iudic. hoc enim non mutat substantiã iuris, nec operatur, quòd
loquatur de alijs, quam de non habentibus castra: in his enim
sicut verum est, quòd privilegio minimè iurisdicção adquiri
valet iure dominijs, sic neque consuetudine, possessione, præ-
scriptione, vel usu, quamvis immemoriali, ob incapacitatem
illius, qui feudum non obtinet iure dominijs; nam iurisdic-
ção in officium adquisibilis est modo quo expendam *infra* §.
4. *per tot.*

- 3 2 Ex his aliqua resultant notatu digna. Primum, quòd quò-
ties aliquis litigat cum Fisco ratione iurisdictionis, vel cuius-
cumque regalię, cumulari debet possessorium cum petito-
rio, nam in regalibus iudicia sunt mixta, vt tenent Colle-
gium Patavinum *consil. 2. inter consil. Peregrin. num. 2. &*
3 3 *seqq. idem Peregrin. consil. 3. num. 26. lib. 1. Sixtin. de regali-*
libus, lib. 1. cap. 7. num. 34. Curtell. dict. decis. 2. num. 26. &
decis. 3. num. 12. Alvar. Valasc. de iur. emphyteutic. quæst. 8.
num. 27. Alfaro de offic. fiscal. gloss. 10. §. 12. num. 469. Cas-
tillo de tertijs, cap. 3. in princip. & num. 1. & cap. 10. num. 2.
Et ratio est, nam Rex semper habet intentionem funda-
tam in regalibus, quare qui allegat exemptionem huius ge-
3 4 neralis dispositionis, debet ostendere titulum, & possessio-
nem, *l. 2. §. divus, ff. de iure fisci, l. 2. C. de Limitroph. lib. 10.*
l. 1. ff. de offic. Procur. Cesar. Colleg. Patavin. dict. consil. 2.
num. 15. & 20. Sixtin. de regalib. lib. 1. cap. 5. num. 37. & cap. 7.
num. 37. Castillo de tertijs, cap. 16. num. 2. & 13. Optimè
Montanus de regalibus, cap. de flumin. navigab. num. 8. &
seqq. nam in his præsumptio iuris semper assistit Fisco, &
resistit privato litiganti cum eo, Curtell. dict. decis. 2. num. 6.
Peregrin. consil. 3. num. 1. & seqq. & de iure fisci lib. 7. cap. 3.
numer. 11. & de fideicommiss. articul. 52. num. 39. Alvar.
Valas-

Valasc. *dict. quest. 8. num. 32.* Belluga *rub. 14. vers. restat. nu. 23.*
 Cancer. *variar. 3. p. cap. 13. num. 23.* Gracian. *discept. cap. 441.*
num. 3. Larrea *allegat. fiscal. §. num. 4. & alleg. 13. num. 36.* Quod
 expressé cautum est in *dict. privil. §. 3. ibi: Verum si aliqui super his*
legitimum titulum habere prætendant, audito fisco nostro plenariè in
 35 *iuribus suis, utriusque parti ius reddatis; sicque iudicia summaria*
exclusa censentur cum fisco, nam plenariè audiendus est, eo
quòd quælibet possessio cui ius resistit, manutenibilis non est.
Mastril. de Magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 64. Curtel. *dict. decis. 2.*
num. 17. Postius *de manutenendo, obser. 44. num. 14. & seqq.* Ob
 quod requiritur titulus, saltem præsumptus, Postius *ibid. num.*
29. & 33. vel coloratus Solorçano dict. lib. 2. c. 28. num. 46.
 Montanus *d. num. 8.* Quæ conclusio non solum procedit dum
 litigatur cum Fisco, sed quoties vni ex litigantibus resistit ius
 ad possessionem, Menochius *de retinend. possess. remed. ultim.*
num. 24. pluribus Postius *de manutenend. d. observ. 44. num. 12.*
39. & 146. Et sic diffinitum pluries per Senatum, signanter
 me referente, sententia publicata per Vincentium Ferrera R.
 M. Scrib. *die 24. Decembris 1652.* inter Syndicum officij Sarto-
 rum, & Subsyndicum Urbis ex vna, & Syndicum Interpolato-
 rum ex altera.

36 Secundum est; quòd cum sine titulo in regalibus, contra
 Principem possessio adquiri non valeat, ita ut non possit de
 facto interrumpi, quemadmodum de facto usurpata est, ut in
dict. privil. §. 3. clarè dicitur, in materia regaliarum Fiscus non
 litigat sine possessione. Quod quidem est privilegium Prin-
 cipis, ut post Rebufum, & alios tradunt Covarruvias *prædicar.*

37 *cap. 17. num. 6.* Menoch. *de retinend. remed. 3. nu. 154.* Peregrin.
consil. 3. num. 109. Cancer. *variar. 3. p. c. 14. num. 42.* Curtel. *d.*
decis. 1. num. 19. & 142. cum seq. & d. decis. 4. nu. 4. & 10. Larrea
dict. allegat. §. num. 15. Don Ludovic. Peguera *decis. 46. part. 2.*
 Alfaro *de offic. fiscal. gloss. 16. nu. 133.* Gratian. *discept. for. cap.*
441. num. 14. Belluga *dict. rub. 14. vers. Restat, num. 22. & 23.*

38 Sed hoc non ita strictè sumendum, ut inaudita parte ex
 abrupto expellat quemquam à possessione: sed summarissi-
 ma cognitione causæ præcedente, & parte legitimè citata.
 Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. nu. 55. & lib. 7. tit. 3. n. 3.* Curtell.
dict. decis. 2. nu. 19. & decis. 24. nu. 1. ne aliàs tollatur defensio quæ

- 39 iure naturæ debetur, Curtel. *dict. decis. 4. num. 21. Larea. dict. allegat. 5. num. 6. & allegat. 8. num. 20.* quod de iure nostro procedit *for. 11. de prescript. privil. 5 1. Domini Reg. Iacob. 1 & privil. 22. Domini Reg. Petri 1.* quibus iuribus cavetur, quòd nemo à possessione eiiciatur, quin causæ cognitio præcedat. Sed hæc non debet esse plenaria, imò summarissima, prout in regalibus fieri debet, Peregrin. *de iur. fisc. lib. 7. tit. 5. n. 3. Alfaro d. gloss. 16. num. 185. Mar. Curtel. in respons. 1. ad allegationem ibi positam, num. 4. fol. 101. & in decis. num. 19.* qui vnicam citationem sufficere docet *dict. decis. 4. num. 16.*
- 41 Tertium est, quòd titulus si exhibeatur possessio, admissibilis non est, nisi quatenus est titulo conformis, etiam si possessio esset immemorialis: nam in eo, quod excedit titulum, adest mala fides, & sic possessio prodesse non potest. *c. penult. de prescript. c. cum personæ, §. quod si tales de privil. in 6. ita Petrus Barbof. in rub. c. de prescript. trigint. vel quadr. annor. num. 342. Fontanel. de pact. claus. 4. gloss. 13. part. 4. num. 47. & seqq. & decis. 45. num. 17. Otalora de nobilitate 2. part. priv. 3. c. 3. num. 4. Larrea allegat. 9. num. 29. & allegat. 13. num. 34. & allegat. 14.*
- 42 *num. 19. Capiblanco de Baronib. prag. 1. num. 226.* Et sic quando titulus vitiosus, vel iniustus producitur à possessore, qui nō potuit iustam causam præbere ad præscribendum, ut si tituli nullitas, vel iniustitia notoria sit, immemorialis possessio non prodest, nam constat de indicio vitioso, & in effectu videtur constare de mala fide, nullitate, aut iniustitia tituli manifestè.
- 43 Peregrin. *consil. 2. num. 24. & 56. & consil. 3. num. 73. lib. 1. Petr. Barbof. in d. rub. de prescript. num. 146. & seqq. & num. 348. & seq. Gratian. dict. cap. 441. num. 12. dominus Leon in respons. iur. post decis. 173. num. 254. Molin. de Hispanor. primog. lib. 2. cap. 6. n. 64. & ibi Addent. Castillo de tertijs dict. cap. 3. num. 13. & c. 18. n. 181.* Ex his plura notavit doctissimè, collega dominus Calahorra ad decisionem cuiusdam causæ patrimonialis, dum Assessoris Baiuliz generalis munus gerebat, & ante eum, licet brevius, dominus don Petrus Sanz in dicta consultatione pro Ordine de Montesa, quam prælo dedit anno 1640. & scripsit ex regio præcepto, dum Assessoris Ordinis munus obtinuit.
- 44 Quartum est, quòd si dubitetur an iurisdicção consuetudine

ne obtenta sit privativè, vel cumulativè acquisita, distinguendum optimè est cum domino Morlà *in empor. tit. 2. in premis. num. 12. vers. Sed in hoc articulo*, quò docet quòd si iurisdictionis quæritur per præscriptionem in titulum officij, cumulativè concessa, seu quæsitæ censeatur, nisi constet de aliquo actu prohibitivo ab initio facto per possessorem, concurrentibus cum eo ad cognitionem: si verò quærat per titulum dominij annexa alicui castro, villæ, vel oppido, tunc privativè acquisita videtur.

S E C T I O S E C U N D A,

S V M M A R I A.

MERVM imperium, an comprehendatur sub nomine iurisdictionis remissivè, num. 45.

Iurisdictionum distributio in Regno quoad dominium, in Barones, dominos Alphonsinæ, & directos, num. 46.

Doctores de Baronibus tractantes, num. 47.

Baronis nomine comprehenduntur omnes illustriores dignitates obtinentes, ut Duces, Marchiones, Comites, & Vicecomites, num. 48.

Doctores tradentes originem nominis Baronis, num. 49.

Baronum natura diversimode inducta fuit in Regnis Coronæ Aragonum, num. 50.

Barones in Aragonia habere dicuntur potestatem legibus absolutam, num. 51.

Observantia Aragonum quoad hanc potestatem examinatur, num. 52.

Baronis nomine in Catalonia venit quicumque obtinens oppidi dominium cum aliqua iurisdictione, num. 53.

Barones apud Valentinos sunt obtinentes merum, & mixtum imperium, num. 54.

Baro propriè est qui habet merum, & mixtum imperium, num. 55.

Baronum iurisdictionis privativè concessa est, tam in prima instantia, quàm in ulterioribus, num. 56.

Rekursus reservatus est Principi in casu manifestæ oppressionis, num. 57.

Baro quando dicatur gravare, num. 58.

Rekursus causæ expeditio qualis secundum praxim, & stylum Senatibus, num. 59.

Baro

548 De regim. Reg. Val.

Baro qui defert appellationi interposita ad Regia tribunalia, renunciat suo iuri, num. 60.

Idem quoties Baro facit actum, per quem renuntiatio inducitur, num. 61.

Decisio Senatus, num. 62.

Baro, cuius persona offensa est, suspectus redditur, cum decisione Senatus, nam. 63.

Baro non cognoscit de crimine laesa Maiestatis divinae, vel humanae, falsae monetae, vel plagij, num. 64.

Baro non cognoscit private ad Regem in delictis fractionis viarum publicarum, confiscationem merentibus, forensium, & armorum prohibitorum per regias pragmatikas, num. 65.

Decisio Senatus, & Regium rescriptum, num. 66.

Barones non cognoscunt de Militibus, nec de fruementibus privilegio militari, num. 67.

Baro non cognoscit de alio Barone delinquente, aut contractante, vel quasi in suo territorio, num. 68.

Baro non cognoscit de habente mixtum imperium, num. 69.

Baro non cognoscit de condomino, sive conbarone, num. 70.

Baro non cognoscit de causa inter ipsum, & vassallum, num. 71.

Baro non cognoscit de famoso latrone, aut bannito, nec de receptante, num. 72.

Baro non cognoscit de regio officiali delinquente in suo territorio, n. 73.

Baro non cognoscit de vasallo obtinente salvam guardiam, nu. 74.

Baro non cognoscit quando reperitur in dolo, nu. 75.

Baro non cognoscit de offensa facta officiali Regio, num. 76.

Baro non cognoscit de crimine patrato, dum Princeps reperitur in terra Baronis, num. 77.

Delinquens coram iudice punitur ab eo, num. 78.

Baronis iurisdiclio non derogat privilegium miserabilium personarum, num. 79.

Declaro in non vasallo fruente privilegio predicto, num. 80.

Distingue, in Barone, & non in domino mixti imperij, num. 81.

Limitationes aliae remissive, num. 82.

Baro non potest imponere vectigalia, num. 83.

Baro concedit universitatibus suae ditionis facultatem imponendi contributiones, qu. 84.

Baro potest visitare oppida suae Baroniae, num. 85.

Baro

- Baro potest evocare ad se causas suorum officialium, num. 86.*
Jurisdicção concessa per Baronem officiali, cumulativè censetur concessa, ibid.
Distingue inter officiales universitatis, vel Baronis, num. 87.
Observantia Regni Valentiae quoad hæc, num. 88.
Baro potest mutare locum iurisdictionis, sive iuris dicendi, & causas extrahere à Baronia, num. 89.
Declara, vt num. 90. quo de observantia huius Regni, & de concessione territorij.
Baro intra cuius territorium adest oppidum alienum potest ibi apponere officialem ad cognoscendum de causis meri imperij, num. 91.
Baroni non præstant homagia fidelitatis vasalli in Principatu Cataloniae, num. 92.
Secus de foro in Regno Valentiae, num. 93.
Baro tenetur iurare observantiam privilegiorum Baroniae, num. 94.
Extende in e mente Baroniam sub hasta, num. 95.
Barones cognoscunt de criminibus suorum officialium, num. 96.
Extende etiam si officialis sit Familiaris sancti Officij, si delictum est in officio, num. 97.
Limita si deliquerit in his, in quibus iurisdicção spectat ad Principem, nam solus Princeps cognoscit, num. 98.
Baro non tenetur ad damna, & interesse malæ administrationis sui officialis, num. 99.
Nec ad eum exhibendum, num. 100.
Baro potest remittere pœnas delictorum ad se spectantium, nu. 101.
Baro quando excedat in remittendo, seu condonando pœnas, nu. 102.
Limita, vt num. 103.
Princeps per legem generalem moderari potest iurisdictionem Baronis, num. 104.
Baro non potest remittere delicta extra territorium commissa à subdito suo, licet cognoscere possit ad effectum puniendi, num. 105.
Baroni non competit privativè facultas remittendi, num. 106.
Mero imperio concessio de iure non competit ius agrandi, num. 107.
In Regno non adest consuetudo impediendi gratias Principis in delictis quorum cognitio pertinet ad Barones, num. 108.
Princeps potest remissiones similes concedere, etiam extra Curiam, num. 109.
Vsfructuaria in Baronia non exercet iurisdictionem, sed qui habet ius

ius proprietatis, num. 110.

Calixti Ramirez locus explicatur, num. 111.

Tenutaria exercere iurisdictionem debet in Baroniam, quam tenet iure pignoris, num. 112.

Idem in quocumque possidente iure pignoris, num. 113.

45. **I**URISDICTIONE in dominium concessa (seclusa illa disputatione an merum imperium comprehendatur sub nomine iurisdictionis, de qua latè Illiger. ad Donell. lib. 17. com. cap. 7. lit. A.) in triplici differentia est: aut enim conceditur merum, & mixtum imperium, tuncque Baronis iurisdictione censetur: aut mixtum tantum dominis utilibus oppidorum, tuncque iurisdictione Alfonsina apud nos vocatur, sumpta denominatione à Domino Rege Alfonso II. qui forum condidit 78. de iur. omn. iud. de quo Belluga rub. 24. Dominus Leon decis. 101 tom. 1. & decis. 10. tom. 3. & nos dicemus latius §. sequenti; vel civilis tantum in certis bonis adinstar simplicis iurisdictionis, ut in dominis directis rerum feudaliū, vel in emphiteusim concessarum, de quibus in hoc capite §. 3. tradunt hanc differentiam Belluga in specul. Princip. rubric. 24. §. Mixtum, per tot. Hugo Donellus dict. lib. 17. commentar. cap. 7. & ibi Osuald. Illiger. lit. A. B. & C. Iacobus Cancer. lib. 2. variar. resol. dict. cap. 2. num. 45. & seqq. Ioannes Petrus Fontanella de pactis nupt. claus. 4. gloss. 14. à num. 29. vsque ad finem.

47. De Baronibus plura dici poterant, quia ampla materia est; nō speciali capite, vel paragrafo declaranda est, sed diffuso tractatu absolvenda, de qua latè Capiblanco in duobus voluminibus de Baronibus, Mastrillus de Magistratibus, lib. 4. cap. 1. & seqq. Regens Don Francisc. de Ponte de potest. Proreg. tit. de ascens. reg. §. 3. num. 7. Nova: ius. ad pragmat. Reg. Neapol. tit. de Baronibus, per tot. Ioannes Baptist. del Thoro in compend. decision. tom. 1. 2. & 3. verb. Baro, & signanter tom. 3. verb. Barones an possint indultare, August. Cuquetus de reg. Reipublice, cap. 1. §. 1. num. 15. & alibi pluries, Montanus de regalibus cap. de potest. const. Magistrat. & cap. de officijs, & cum ijs omnes ferè Neapolitani, & Siculi passim. Ex nostratibus Belluga in speculo, rub. 23. per tot. præcipue vers. sed pone, domi-

dominus Leon *decif. 49. num. 8. cum seqq. & decif. 42. num. 15. & seqq. tom. 1. decif. 9. num. 139. cum seqq. & decif. 10. per tot. tom. 3. dominus Cerdan in arbor. iurisdic. vers. Los Barones. Ex Catalaunis Oliban. in vsatic. alium namque, cap. 9. Cancer variar. lib. 2. cap. 2. & lib. 3. cap. 5. & 13. Iosephus Ramon *consil. 25. & consil. 27. num. 15. Fontanell. dict. claus. 4. gloss. 10. part. 1. cum aliquib. seqq. & decif. 366. & 388. cum aliquib. seqq. tom. 2. Paulus Xamar de offic. Iud. & Advocat. part. 1. quest. 14. num. 67. cum seqq. Don Acaſius Ripoll. regaliar. plurib. in locis per tot. tractatum, qui multos alios ex antiquioribus laudat. Ex Aragonensibus Molinus in reportor. foror. verb. iurisdic. & verbo domini locorum, & ibi Portol. Sesse *decif. num. 41. & seqq. tom. 1. & decif. 362. num. 3. cum seqq. tom. 4. & de inhibit. cap. 26. per tot. Bardaxi ad for. Aragon. & alij relati per Calixtum Ramo, rez de lege regia, §. 32. cum aliquibus seqq. Ex Castellanis Bobadilla in politica lib. 2. cap. 16. per tot. Azevedo ad l. 10. tit. 9. lib. 3. recopil. Don Ioannes Solorzano de iure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 3. num. 36. & cap. 27. num. 27. Don Franciscus A maya in l. vnic. num. 17. C. ne oper. a collect. exig. lib. 10. Ex Lusitanis Cabedo *decif. 104. part. 2. qui plures alios laudant, tam ex exteris, quam ex subditis nostri invictissimi Principis, apud quos invenies quidquid desiderabis. Sed ne intactam materia dimittamus, aliqua sunt dicenda, brevitate solita non omiſſa, que valde conducunt ad regimen nostri Regni, & ad iurisdictionalia iuxta foros, quod est scopus nostræ operationis.****

48 Baronis nomine comprehenduntur omnes, illustriores dignitates obtinentes, vt probat Mastril. *de Magistrat. lib. 4. cap. 1. num. 1. & seqq.* sicque sub nomine eorum, quoad iurisdictionalia veniunt Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, & Barones. Quid Baro, & Baronia sit, tradunt optimè relati per Mastril. *dict. cap. 1. num. 2. Fontanel. dict. gloss. 10. part. 1. num. 1. & seqq. Capiblanc. de Baron. tom. 1. in rubr. num. 5. & seqq. Novar. ad prag. Regn. Neapol. tit. de Baronib. in rub. num. 1. & seqq.* dominus Leon *dict. decif. 9. num. 139. cum seqq.* vbi de origine, antiquitate, & præminentijs: quare in hoc non immoramur, cum exactissime ab istis Doctoribus, cum ab eis relatis, tractentur omnia, quibus addendus Caputus *dict. num. 13. cum seqq. & Montanus vbi proxim.*

Sed

- 50 Sed antequam ulterius progrediamur, liceat notare magnam differentiam quã habemus in istis tribus Provincijs Coronarum Aragonum circa potestatem, & iurisdictionem Baronum. Aragonenses in extremum plaris labuntur, cū non solū concedant suis Baronibus iurisdictionem supremam, sive merum, & mixtum imperium, sed potestatem legibus absolutam, vitæ, necisque in subditos, & vassallos, quos vocant *servitutis*, de quibus latè per Molin. *verb. domini locorum*, vbi Portol. Sesse *de inhibet. cap. 4. §. 3. cum seqq. & decis. 73. num. 1. tom. 1. Cenedo collect. iur. Canon. 167. n. 2. Calixtum Ramirez de lege regia, §. 32. & seqq. per tot.* qui quamquam doctissime, vt solet, fundare nitatur observantiam illius Regni, per quam similis potestatis usus sustinetur, quòd id ratione assequatur, impossibile credo; Nam quomodo ratione inductum probabit, quod omnino ratione caret? Afferit enim dominum subdito, seu vassallo (quem vocat *servitutis*) eripere posse vitam, honorem, & bona, absque causæ cognitione, de facto, & absolute, & quod non adest superior qui in his succurrere possit oppresso, & rationi consentaneum probabitur eam observantiam tolerandam? Respondeant quæso domini Aragonenses, ad quid leges illas pactionatas, sive foros obtinuerunt à Regibus? Non ne ad id quod Mariana dum de ipsis sermonem instituit *lib. 1. de rebus Hispaniar. cap. 4. ad medium*? Hoc ne omnibus Aragonensibus indultum? Maximè. Quid enim proderit illi misero subdito Principis potestas legibus directive annexa, si Baro ea quæ in pretio inter homines sunt, sine culpa ipsius deprædare potest? Sed quare in his immoramur, cum nemini innotescat illius abusus, sive (vt vocat) observantiz iniquitas: succedant dicta per eundem Cenedo *dict. collect. 167. num. 3.*
- 53 Catalauni verò in aliud extremum inclinant; nam nomine Baronum intelligunt quemcumque obtinentem iurisdictionem in oppido, sive castro, vel sit suprema, vel infima; vel media, vel vtraque, vt ex Fontanella *dict. gloss. 10. part. 2. num. 68.* & ex traditis ab omnibus Catalaunis superius laudatis patet. Apud nos verò, mediam viam eligentes, nomine
- 54 Baronum intelliguntur, qui habent iurisdictionem supremam, merum, & mixtum imperium, vt in nostro textu habetur, & tra-

tradunt Belluga *rub. 23. vers. Sed pone, nu. 16. cum seqq.* dominus
 55 Cerdan *in arbor. verb. Los Barones*, dominus Leon *vbi supr. sicq;*
 propriè nomen sumptum intelligendum esse testantur plures
 relati per Mastril. *d. lib. 4. c. 2. n. 61. Giurb. con. 27. n. 3.* Quid autè
 sub concessione meri, & mixti imperij cõprehendatur, tradunt
 Doctores superius laudati *nu. 8. & 9. sicq;* non est vt quid im-
 moremur, cùm Doctores prædicti clarissimè tradant; iuris-
 dictio enim eis concessa privativè attributa est, vt in textu ha-
 bemus, & dixi *nu. 3.* quod non solum procedit in Regno, quo-
 56 ad primam instantiam, sed etiam primam, & secundam appel-
 lationem; sicque Barones Regni cognoscunt de omnibus cau-
 sis civilibus, & criminalibus in eorù territorio, & inter suos,
 quin Princeps per suos officiales, & ministros se intromittat
 in cognitionem similium causarum: solum reservata Principi
 est instantia recursus, & manifestæ oppressiois, *for. 8. de feud.*
 57 *for. 34. Cur. ann. 1585. for. 151. Cur. ann. 1604. & meritò, cum sit*
 regalia ex supremis Principis, ab eo inseparabilibus, ita vt ad-
 huc Aragonenses, qui dum loquuntur de potestate absoluta,
 suorum Baronum, negant omne remedium, dum de iurisdic-
 tione verba faciunt, recursum nõ audeāt negare. Ramir. §. 33.
nu. 8. & 24. & rationem reddit optimam Fontanell. decis. 347.
nu. 1. & 10. & seqq. qui plures laudat, quibus addendi Capi-
blanc. tom. 1. prag. 1. ex num. 155. cum seqq. & prag. 3. nu. 1. & seqq.
Mastril. d. lib. 4. cap. 16. n. 260. & Marius Giurb. conf. 69. num.
23. dominus Leon decis. 49. nu. 191. & 10. Montanus de regalib.
cap. de potest. constit. Magistr. nu. 27. quæ quia in foris clara sunt,
 non indigent explicatione.

58 Solum dubitari potest quādo Baro dicatur gravare, de
 quo articulo latè Capiblanco *d. prag. 3. & benè, licet brevius*
 per Novar. *ad prag. Neapol. tit. 6. de Baron. collect. 4. vbi expli-*
 cant, ob quod nos non immoramur. Praxis expediendi causas
 59 recursus talis est, vt quoties recursus è mittitur à procedimētis
 Baronis, siue civiliter, siue criminaliter agat, causa recursus
 non evocatur, sed ad recognoscendū cõmittitur; in eo articulo
 evocationis pulsantur merita causæ ad effectum videndi, an
 adsit oppressio, vel ne; si enim non adest, illico ad Baronem
 restituitur, & licet adsit aliqua iniustitia, vel nullitas, si reo
 competit remedium ordinarium coram Barone, restituitur

etiam: nam vt alibi dixi, remedium extraordinarium non est concedendum, cui competit ordinarium. Si autem procedimenta Baronis continent iniustitiam, vel nullitatem, per quã reus gravetur, evocatur ad effectum cognoscendi de oppressione tantum, & simul cum evocatione, nullitas, aut oppressio reparatur aliquando, aliquando verò post evocationem.

60 Sed nota pulchram speciem propositam per Cancer. *var. lib. 1. cap. 17. num. 83.* supposito enim quòd Baroni competit prima, & secunda appellatio (quæ mutato Assessore expediuntur) & quòd gravatus non potest appellare ad Regium Tribunal, de facto vasallus Baronis appellavit ad Regios officiales, id expressè declarando in libello, si Baro deferat appellationi, absolutè, vel cum clausula *si & in quantum* videtur suo iuri renuntiasse, iuxta textum *in cap. cum appellationibus frivolis, de appellat. in 6. Andr. Ancarran. Iasson, Gomez, & alij relati á Cancer. ibid. alijs relatis Barbol. in collect. ad eum text. num. 1. & 4.*

61 Quæ iuris dispositio procedit quoties per Baronem fit actus per quem renunciari videtur suo iuri, nam dispositio illius textus procedit, quia abdicavit à se iurisdictionem, vt cum Gomezio, & Surdo docet Barbol. *num. 4.* sicque censuit Senatus me referente in mense Septembris anno 1649. Domna Anna Zarzuela, & Arnal, cuius est Baronia de Vivel, & Toro, virum suum Don Franciscum Zapena cum pleno possiderat simul cum Assessore, & Scriba ad visitandum officiales ipsius Baronis; qui ne traderent libros computorum administrationis, conspirare intenterunt, & de facto resistebant Vicario Baronis, & eo inter ipsos non modicum periclitante ipsa Domna Anna factum exposuit in Senatu, supplicando quòd vnus ex Regijs Senatoribus Aulæ criminalis accederet ad prædictum oppidum de Vivel, vt informationem de resistetia cõpararet, fontesq; condigne puniret. Mihi causã cõmissa fuit, & ex deliberatione Senatus evocata, eo quòd dũ supplicabat ipsa Baro, quòd fontes punirentur, iurisdictionem à se abdicabat, & provisum, vt supplicata fierent. In cuius decreti executionem cū satellitibus necessarijs ad prædictũ oppidũ properavi, ibiq; informationes de crimine substantiavi, de iure procedendo contra criminis reos. Sed postea ipsa dõna Anna resti-

- 6 3 restitucionem causæ supplicavit, & quamvis de iure non procedebat instantia, attento rigore dictæ dispositionis, tamen quia Baro, sive eius Vicarius ritè, & rectè processerat, ex æquitate, & gratia fuit ei restituta, maximè cum non fuisset facta offensa Baronis personæ, seu ipsius Vicarij, sed officio, ad tradita per Capicium *decis. 124. Ioan. Baptist. del Thoro in comp. decis. tom. 1. verb. Baro an possit.* (si enim offensa facta fuisset personæ, seu Vicario, qui erat vir ipsius, suspecti redderentur, ex traditis à Tonduto *dict. cap. 2. num. 45. & seqq.* atque causæ cognitio ad Senatum spectaret, vt fuit decissum sententia publicata per Gasparem Mascarò R. M. Scrib. die 23. Februarij 1654. referente Mag. domino Berenguer, in causa Comitum de Sirat, & R. Fiscus Procuratoris, in qua disceptabatur de cognitione criminis patrati per Ioannem Ramon, qui præfatū Comitem vulneravit, & aliorum, qui auxilium Baroni non præstiterunt) sequitur explicans bene Montanus *de regalib. cap. de potest. const. Magistr. num. 30.* Sed ne suspicio remaneret, ex deliberatione Senatus extraiudicialiter monui, vt non per eundem Assessorem in causa procederet. Nota has decisiones, quia pulchræ in materia sunt, actuarius illius causæ fuit Policrinus Miravet Not. istius Zamora.
- 6 4 Sed hæc generalis regula iurisdictionis privativè Baronibus concessæ, limitanda est in aliquibus casibus. Primò, limitata in criminibus læsæ Maiestatis divinæ, & humanæ, falsæ monetæ, & plagij, vt in textu habetur, & tradit Belluga *d. rub. 33. vers. Sed pone, num. 17.* alijs relatis *Mastril. d. cap. 16. nu. 216. 232. & 270.* Ioan. Baptist. del Thoro *in comp. decis. d. tom. 1. verb. Baro habens amplissimam.* Fontanel. *claus. 4. gloss. 14. num. 12.* in his enim reservata est cognitio expressè, sicque interdicta omnino cognitio Baronibus, & hoc iure vtimur. Sed quid dicendum si moneta adulterata esset optimæ materiæ, sub forma alterius Principis? Est tenendum contineri in reservatione, eo quòd Rex vt minister iuris gentiū, cum ratione cōmercij institutus fuit vsus monetæ, sub publica forma cuiusvis regnantis, offensus est ex tali fabricatione, vt pulchrè tradit Montanus *de regalib. c. de moneta, num. 7.*
- 6 5 Secundò, in quatuor casibus, de quibus in nostro textu, & *for. 154. eiusd. Curiar. ann. 1604.* Ante illorum dispositionem re-

66 servata cognitio erat Dño Regi, nempe de delictis patratis in via, sive itinere publico, in criminibus pœnâ cōfiscationis merētibus, in patratis per exteros in territorio Baronis, pr̄cipuè si erant subditi, & vasalli Dñi Regis, & in delatione armorum prohibitorum per regias pragmaticas; nam licet per textum eis permittatur cognitio horum criminum, non privativè, sed cumulativè, prout de iure D. Ludovic. Peguer. *in pract. crim. c. 13. n. 4.* Fontanel. *de pact. claus. 4. glos. 14. n. 22.* Cancer. *lib. 2. c. 2. nu. 96.* Mastril. *d. c. 16. nu. 149. cum seqq.* sicque forum explicatum habemus per Regium rescriptum *dat. en Ventosilla die 29. Octobris 1606.* & pluries iuxta hanc explicationem diffinitum, tam in Supremo, quàm in nostro Senatu.

67 Tertiò, in Militibus, versus quos nullatenus Barones possunt procedere criminaliter, nec adhuc coram eis conveniri civiliter, nisi dum agitur de re censita, vt censita, *for. 20. de feudis,* tradunt dñs Cerdà *in arbor. iuris. vers. Los Barones,* quo ampliatur hanc conclusionem ad Cives honoratos, Jurisperitos, & Medicos (quia fruuntur privilegio militari, vt probat Dñs Leon *decis. 9. n. 185. cum seqq.* & in textu habetur, ibi: *Com no sien Militars, ò que gozen de privilegi militar.*) Mieres *in constit. Catal. collect. 4. c. 16. n. 7.* Calix. Ramir. *de leg. Reg. §. 33. nu. 1. & 14.* Fontanel. *decis. 366. nu. 20.* quod ampliatur in alio Barone in territorio al-

68 terius delinquente, etiam si non sit ex his qui militari privilegio fruuntur, vt probat *nu. 2. latissimè Ioan. Bapt. del Thoro in comp. decis. tom. 2. verb. Baro exter a nationis,* vbi *decis. Senatus Neapolitani tradit, & tom. 3. verb. Baro dominus, & verb. Baro an cognoscere,* quidquid in contrarium tradat Merlin. *controvers. for. 69.* Et nota, quòd cum Fontanella loquatur de Baronibus Cataloniæ, quorū nomine comprehenduntur habentes mixtū imperium, si dominus oppidi obtinens Alfonsoinam iurisdic-

69 tionē tantū, deliquerit in territorio Baronis, non poterit à Barone puniri, quæ dispositio procedit in condomino, tum quia eadē ratio dignitatis militat, tum quia par in parem nō habet imperium, vt in terminis alijs relatis probat Cancer. *variar. lib. 2. c. 2. nu. 19.* Nec obstabit si dicas, quòd ex Baronia acquiritur nobilitas, quod sufficiens est ad excludendā potestatem Baronis illius territorij, ex traditis per Tiraq. *de nob. c. 7. n. 4. nā vt explicat August. Caput. de regim. Reipub. c. 1. n. 53 ex seq. ex parte rei* feu-

feudalis non conceditur Nobilitas, nisi ex tenore investituræ aliud resultet, sicque non ex generali regula de Militaribus loquente, sed ex speciali de habentibus iurisdictionem pro-
venit.

7 1 Quartò, in causa quæ vertitur inter subditum, & ipsum Baronem ratione iurisdictionis, vel aliàs dum non de recen-
sita, vt censita, vel feudali agitur. Capicius *decis.* 214. Aven-
daño *de exequend. mandat. lib. 2. cap. 10. & 11. num. 4. §. Si vero*
iudex, Anton. Gomez in l. 40. Tauri, num. 10. Capiblanco de
Baronibus prag. 16. num. 56. Cancr. variar. lib. 3. cap. 13. num. 187.
alijs relatis Mastril. *de Magistrat. dict. lib. 4. cap. 15. num. 29. &*
seqq. Fontanell. dict. gloss. 10. part. 1. num. 9. Ioann. Baptist. del
Thoro in compend. decis. tom. 1. verb. Baro an possit, dixi cap. 2. §.
3. num. 53. Tonduti, qui bene hanc conclusionem explicat dict.
par. 2. cap. 2. num. 38. cum seqq.

7 2 Quintò, in famosis latronibus, & bannitis, eorumque re-
ceptatoribus, vt dixi *dict. cap. 3. §. 2. num. 40. tradunt Vincent.*
de Franq. decis. 470. Calic. de iur. fisc. dub. 8. num. 169. Ponté
de potest. Proreg. tit. de provis. fieri solitis, §. 3. num. 27. & 47. cum
seqq. & de elect. official. §. 1. nu. 16. & seq. Mastril. dict. c. 16. nu.
18. 21. & seqq. quidquid dicat Eliseus Dança in pug. Doct. tom.
2. tit. de armation. per campan. cap. 2.

7 3 Sextò, in delictis officialium regionum commisis in terrâ
Baronum, Cancr. *variar. lib. 3. cap. 13. num. 221. Capiblanco*
de Baronib. prag. 8. num. 122. Mastril. decis. 147. num. 24. & dict.
cap. 16. num. 258. cum seqq. sicque observatum per Senatum
anno 1647. cum quatuor Birorarij Curiz Gubernationis
occidissent, sclopetorum ictibus, Philippum Elparsa oppi-
di de Castellnou, in civitate Sugurbij, quò cū alijs missi erant
à Regio Concilio ad ferendum bannitum quendam; sive
criminosum, in ea apprehesum: qui capti fuerunt per ministros
Regiæ Audientiæ, causaque eorum in ea ducta; duo, nempe An-
tonius Amargos, & Ioannes Benet epidemia oppressi intra
carcerem animam emiserunt; duo superstites, nempe Simon
Valero, & Ioannes Climent ultimo supplicio damnati.

7 4 Septimò, in causis vasallorum habentium salvam guardiã
à Domino Rege obtentam, ex aliqua iusta causa, Guid. Papæ
decis. 62. Gramat. decis. 104. Capiblanco de Baron. prag. 3. nu.

558 De regim. Reg. Val.

73. cum seqq. Cancer. *variar. d. lib. 2. cap. 2. num. 167. & lib. 3. c. 13. num. 160.* alijs relatis Mastril. *dict. cap. 16. num. 266.* qualem salvam guardiam obtinent officiales villz de Elig, eo quòd litem cum eorum domino fovent, sicque mihi commissa fuit, anno 1650. causa accusationis positæ per Illustrem Ducem de Maqueda, versus Iustitiam illius Villz, ob resistantiam factam per eundem Procuratori generali, & Baiulo eiusdem Ducis, & causa prosecuta vsque ad diffinitivam.

75 Octavò, quando Baro est in dolo, & delicti particeps, vt alijs relatis, tradit Mastril. *dict. decis. 274. in fin. & d. cap. 16. nu. 229. & dixi cap. 2. §. 2. num. 41.* cum decisione Senatus in causa eiusdem Ducis de Maqueda Marquionis de Elig.

76 Nonò, si offendantur officiales regij in suo exercitio; textus in *l. nulla, C. de testib. Franq. decis. 722. Mastril. dict. decis. 147. num. 16. & dict. cap. 16. nu. 252.* Sicque observatur à Senatu quotidie: me referente fuit punitus Baiulus Baronie de Lu-chent, quia executores Locumtenentis Gerentis vices ultra Sucronem, male tractavit anno 1650. & anno 1647. quidam Medicus villz de Novelda fuit correctus, eo quòd non vrbanè se gessit cum vno ex Regijs Alguacellis.

77 Decimò, si Princeps reperiat in loco Baronis, nam tunc ibi delinquens poterit à Principe puniri, Cancer. *dict. c. 13. nu. 355. Mastril. dict. c. 16. num. 259.* Et ratio est, nam Rex est fons perennis omnis iurisdictionis, bene Parlador. *rer. quotidian. lib. 2. cap. 1. nu. 7.* alijs relatis Illiger. ad Donell. *dict. lib. 17. cap. 7. lit. O.* Vnde præsente Principe omnia Magistratuum imperia conquiescunt, Bodin. *1. de Repub. n. 313.* quemadmodum enim fluviorum impetus vnà cum nomine absorbetur, cum ab ostijs in mare confusi labuntur, & siderum omnium lux nulla percipitur, cum Sol exoriri cœperit, ita præsente Principe omnis iurisdictionis obdormit, hæc, & alia, Illiger. *ibid.* Quibus & alia ratio addi potest, nam si delinquens coram Iudice punitur ab eo, quamvis non sit de eius iurisdictione, textus in *l. nullum, C. de testib. Farin. quæst. 21. num. 158. in fin.* multò magis puniri poterit à Principe, si coram eo deliquerit, vel in loco vbi adest.

79 Vndecimò, in causis viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, Capiblanco. *prag. 8. nu. 154. & 165.*

cum

- 80 cum seqq. Mastril. dict. decis. 147. num. 28. & seqq. & dict. cap. 16. nu. 23. cum seqq. pluribus Ioan. Baptist. de Thoro in compend. part. 3. verbo Baro an possit petere remissionem. Quæ conclusio de iure absolutè procedit, sed apud nos distingue cum Belluga dict. rubr. 23. vers. Sed pone, num. 6. & 10. aut loquitur de vidua, pupillo, aut alio quocumque miserabili subdito Baronis, vel subdito Regis: si enim non vtatur privilegio electionis fori propter miserabilitatem, subditus Baronis, privilegium nõ est ei sublatum per concelsionem iurisdictionis Baronum: si autem esset subditus Baronis, qui est de Brachio militari, sublatum privilegium reperitur per actum Curiz, de quo in for. 72. de iur. omn. iud. si verò Baro est alterius Brachij, videtur dispositio actus Curiz extensa per for. 34. Curiar. ann. 1585.
- 81 ad alia Brachia; sed cum hac distinctione, quòd actus Curiz dispositio se extendit, non solum quoad subditos Baronum, verùm etiam cuiuscumq; domini oppidi obtinentis mixtum imperium tantum, fori verò extensio solum loquitur de Baronibus, atque adeo privilegium miserabilium personarum in electione fori, quoad vasallos Brachiorum Ecclesiastici, & Regalis, tantum sublatum est in subditis, sive vasallis Baronum de illis Brachijs: non verò dominorum infimæ iurisdictionis. Pluribus alijs limitationibus traditis per Mastrillum in dict. cap. 16. à num. 216. vsque ad fin. materiam expedit, sed hinc non transcribuntur, quia vel non ita practicabiles, vt hæc; vel apud nos non vsu receptæ, vel superioribus comprehensæ, sicque illum lectori consulendum relinquimus.
- 82 Sed videamus aliquos casus, in quibus iurisdicção, & potestas nostrorum Baronum fulget. In primis, quamvis Baro non possit imponere vectigalia, seu indicere iura, quia hæc potestas est de regalibus supremo Principi reservatis, vt probat Montanus de regalibus, cap. de vectigal. num. 4. & cap. de extraord. collat. num. 3. potest tamen concedere facultatem, sive licentiam
- 84 vniuersitati sui territorij imponendi assisas, seu contributiones, Mastril. dict. cap. 16. num. 276. cum seqq. dominus Leon decis. 80. num. 15. & seqq. sed concedere immunitatem vectigalium minimè potest, ex traditis per Bellugam rub. 46. num. 7. Capiblanç. de Baron. prag. 8. num. 14. Mastrillus de Magistr. lib. 3. cap. 10. num. 127.

Secun-

- 85 Secundo, potest visitare vniuersitates Baroniz, & officiales ipsarum sindicare, computa, & rationes rerum administratarum dispungere, vt late probant Cancer. *variar. lib. 3. cap. 3. num. 451, & cap. 12. num. 237. Capiblanco de Baron. prag. 5. num. 96. Mastril. dict. cap. 16. num. 134. & cap. 17. eiusdem lib. 4. num. 43. & lib. 6. cap. 1. num. 37. dominus Leon decis. 10. per tot. tom. 3. vbi decisio Supremi.*
- 86 Tertiò, potest ad se aliquas causas evocare ex his, quæ ducuntur coram officialibus eiusdem, probat Fontanel. *dict. gloss. 10. par. 1. num. 155.* nam iurisdictio concessa per Baronem officiali suæ iurisditionis semper censetur cumulativè, vt alijs re- latis probat ipse Fontanella *ibid. num. 158.* & Cancer. *variar. lib. 3. cap. 13. num. 276.* quos sequitur Scipio Rovit. *ad pragmat. tit. de suspicion. prag. 2. ex nu. 10.* Sed maximopere repugnant Capiblanco *de Baron. prag. 3. n. 186. cum pluribus seqq.* & Montanus *de regalib. cap. de potest. constit. Magistrat. num. 16.* quo nituntur probare impossibilitatem huius dispositionis, tam de iure, quàm de praxi, & observantia: ad hanc controversiam componendam optima est distinctio Fontanell. *ibid. nu. 159.* dum docet posse evocari à Barone causas pendentes coram
- 87 officialibus ad nutum amovibilibus per ipsum Baronem constitutis, non autem quæ ducuntur coram eis qui ex privilegio, consuetudine, vel aliàs eliguntur ab ipsa vniuersitate annuatim. Quæ quidem distinctio congruè adaptatur vsui, & consuetudini nostri Regni, nam licet æqualiter ab omnibus Baronibus possideatur iurisdictio, inæqualiter exercetur: in omnibus enim oppidis eligitur Iudex ordinarius annuatim, qui *Iusticia* appellatur, ad instar Iustitiæ Urbis, de quo *cap. 4. §. 2. per tot.* sed non omnes Iustitiæ iurisditionem exercent, nam siue sit inductum consuetudine, siue privilegio, in aliquibus oppidis Iustitia exercet omnem iurisditionem, merum, & mixtum imperium in prima instantia, in aliquibus causæ meri imperij, vel omnes criminales reservantur Baroni, in alijs verò Iustitia est merus executor Baronis, sitque solum executioni mandat ea quæ à Barone, seu Vicario ipsius (quam vocamus Procuratorem generalem, & Baiulum) ipsi mandantur. Supposita igitur hac differentia exercendi iurisditionem, facilis est applicatio distinctionis: opinio namque Capiblanco, &
- Monta-

Montani negantium procedit in causis, in quibus per usum, vel privilegium cognoscere solent officiales ordinarij vniversitatum : opinio verò Rovit. in causis quæ ducuntur coram officialibus ad nutum amovibilibus ipsorum Baronum.

89 Quartò, Baro in causis ad se pertinentibus potest mutare locum iuris dicendi, id est, extrahere causas ipsas de Baronia, sive loco, vt expressè cavetur *in for. fin. de feudis*, ibi: *En qualque loch lo señor se volra el feu, ço es, del senyor dins lo Regne de Valencia.* Probat alijs relatis Fontanella *dict. gloss. 10. par. 2. num. 1. & 9.* sed in foro cavetur, quòd sit intra Regnum, & quòd sit ipse Baronis, ibi, *ço es del senyor*, attamen observantia, & communis praxis interpretatz sunt hunc forum, vt extrahatur ad matricem in causis gravioribus, in quibus iuris quæstio disceptanda venit. Quod in vtilitatem subditorum redundare est compertum; nam posita potestate extrahendi causas à loco originis delicti, vel contractus, vtilius est tam actori, quàm reo, vt ducantur in Urbem, vbi Iurisperiti adsunt qui adhiberi possunt; tam ad iudicandas ipsas causas, quàm ad defendenda, & patrocinandam iura partium; ob quod quotidie practicatur in criminibus gravioribus, reos captos in carceres regio detruendo, in quo custodiantur sub nomine, & iurisdictione Baronis, sive vt dici vulgò solet, *al traft del Baro*, vsque dum causa expenditur: in civilibus verò quando causa ardua est, aliquando in ipsa Civitate, vel matrice districtus inchoatur, perficitur, & absolvitur, sed frequenter processus perficitur in Baronia, & conclusus ducitur ad matricem, vbi medio Iurisperito per sententiam declaratur in prima instantia; in secunda verò, & vltiori, aliquando in Vrbe, aliquando etiam in Baronia, sicuti res expostulat, ad quod Gerens vices libentissimè concedere solet territorium Baronibus, de quo *Mastril. dict. cap. 16. n. 107. cum seqq. & melius Font. dict. claus. 4. gloss. 12. num. 152. & seqq. & gloss. 11. num. 24. cum seq.*

90 Quintò, cum plerèque Baroniz reperiantur, intra quarum territoria sunt oppida alterius domini habentis iurisdictionem infimam tantum, Baro potest in eis officialem habere, qui cognoscat de causis ad merum imperium pertinentibus. De qua quæstione tractat Fontanella *dict. gloss. 10. par. 2. nu. 86.* & resolvit negativè, ne per constitutionem officialis latenter trahat

trahat Baro ad se omnem iurisdictionem. Sed contraria de iure verior est, vt late probat Franq. *decif.* 166. *per tot.* & in fine optimè respondit ad rationem Fontanellæ, quam secuti fuerunt Riccius, & cæteri Addentes ibi. Capiblanco *de Baronib. prag.* 3. *num.* 144. Ioan. Baptist. del Thoro *in compend. decif.* 10. 1. *verb.* Baro habens iurisdictionem criminalem, & *verb.* Baro habens cognitionem, Capicius *decif.* 27. *nu.* 33. & *seqq.* & sic decissum per Senatum refertur in *cap.* 92. *actor. Cur. Brach. Regal. ann.* 1626.

- 92 Sextò, nam licet alibi dubitetur, an vasalli, & subditi teneantur iuramentum fidelitatis præstare tantum, sicuti bene de Catalaunis tradit Fontanella *dict. gloss.* 10. *par.* 1. *num.* 11. & *seqq.* an etiã homagia, siue vt dicimus, *homenages*: in hoc Regno homagia præstanda sunt, vt expresse cavetur in *for.* 13.
- 93 *de feudis*, ibi: *E facense los homens de mans, é de boca*, sicque quotidie observatur, quoties Baro mittitur in possessionem, qui tenetur iurare observationem privilegiorum ipsius Baronis,
- 94 vt docent Cancr. *dict. cap.* 13. *num.* 326. & *seqq.* Mastril. *dict. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 10. Fontanell. *ubi proxim. nu.* 35. & *seqq.* & licet dicat id consuetudine receptum esse in Catalonia, ratio ab his Doctoribus tradita vbique procedit, quod absque difficultate est tenendum in successore vniuersali: sed nunquid in particulari, veluti emptore Baronis sub hasta? & cum in hoc casu teneatur seruare privilegia per prædecessores concessa, vt probant Scipio Rovit. in *prag.* 1. *de privil. vniuersit. conces.* *num.* 16. *cum seqq.* Ioan. Baptist. del Thoro *in comp.* 10. 1. *verb.* Baro emens feudum, ad iuramentum præstandum etiã teneri dicendum est, ex ratione, ab eisdem Doctoribus tradita.
- 96 Septimò, Barones cognoscunt de delictis suorum officialium, Cancr. *dict. lib.* 13. *cap.* 12. *num.* 237. Fontanell. *dict. gloss.* 10. *par.* 2. *num.* 66. & *decif.* 366. *num.* 1. Quod quamvis limitet Cancr. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 330. in officiali qui reperitur Familiaris sanctæ Inquisitionis, limitatio apud nos non procedit; nam
- 97 officialis deliquens in officio non fruitur privilegio fori sanctæ Inquisitionis, vt cavetur in *cap.* 12. *primæ concordiæ.* Quæ generalis regula limitanda est quoties officiales Baronis deliquerint in criminibus, in quibus iurdictio pertinet ad Regem: quia eo in casu si crimen sit ex his quæ Regi privatim refer-

reservata sunt, vel quia qualitas personæ id exigat, eo quòd sit militaris, tunc ab ipso Rege est puniendus: si verò pertineat cumulativè cum Barone, poterit utique per Regios officiales puniri, & per Baronem, sic probat Fontanella *ubi prox. num. 68.* Quæ nota ad crimina patrata cum armis igneis sclopeti, quæ frequentiora sunt.

99 Octavò, nam licet nominans officialem teneatur subsidia-
rie ad damna substituti, seu officialis nominati male admini-
strantis, si officialis Baronis deliquerit in officio, & nō habeat,
vnde solvat damna, & interesse, non tenetur Baro, Fontanel.
dict. gloss. 10. par. 1. num. 166. Cancer. var. lib. 2. cap. 2. num. 153.
eo quòd tantum tenetur officialis ipse, per text. *in l. vnic. C. vt
omnes iud. ad fin. nec etiam tenebitur Baro ad eum exhibendum,*
100 vt bene probat Ioan. Baptist. de Thoro *in comp. decis. tom. 2.
verb. Baro an teneatur.* Paulus Xamar. *de offi. Iud. & Advoc. p.
1. quæst. 24. num. 9.* quam conclusionem *num. 97.* limitat in de-
lictò successivo officialis, nam ex continuatis fraudibus domi-
nus tenetur, eo quod præsumatur de eius voluntate deliquisse,
Menochius *lib. 5. præsumption. 27. num. 2.* Nata *conf. 499. nu.
2.* Gratian. *discept. lib. 4. c. 625. n. 15. & 16.* Sed Baro quamvis
absolutè officiales creet in sua Baronìa, nō tamen vendere of-
ficia potest Vivius *decis. 407.* Capiblanco *de Baron. prag. 4. nu.
122.* Mastril. *lib. 1. cap. 20. num. 45. & lib. 4. cap. 17. num. 53.* No-
var. *ad prag. Reg. Neapol. collect. 5. tit. de Baron. num. 4.* quo do-
cet, quòd non solum est vendere officia, dum pecunia interve-
nit, pro electione, sive de pretio conveniunt Baro, & officiales,
sed etiam quando munera accipiuntur, vel salarium retinetur,
nam id vendere in his terminis est, vt alibi dixi.

101 Nonò, nam possunt remittere, aut condonare pœnas de-
lictorum ad se spectantium, *for. 78. de iur. omn. iud. ibi: Aixi de
remissions, è perdons ques faran per nos, ó per los dits havents mer im-
peri dels dits cascs de mort, ó mutilacio, com de altra manera, vt do-
cent Belluga d. rub. 23. vers. Sed pone, in. fin. Capiblanco. de Ba-
ronib. prag. 6 nu. 31. & seqq. Mastril. de Magistr. dict. lib. 4. c. 16.
num. 97. & seqq. & de indult. cap. 2. num. 25. & seqq. Ioan. Bapt.
de Thoro in comp. decis. tom. 3. verb. Barones an possint indultare, in
princ. Novar. tit. de Baronib. collect. 7. num. 6. & seqq.* qui bene
declarat quando Barones excedant in usu facultatis condo-
nandi;

- 102 nandi, Horatius Montanus *de regalibus, cap. de potest. constitut. Magistr. num. 31.* Sed hæc potestas limitata reperitur in omnibus casibus, in quibus Prorex non potest indulgere pœnas, & ultra eos in delictis commissis cum instrumentis igneis per Regiam pragmaticam anni 1613. nec consuetudo, aut forus adversantur, nam forus non adest qui expresse hanc facultatem Baronibus concedat, præter *d. for. 78.* qui præsuppositivè loquitur, & de delictis eius tēporis intelligi debet, & sic multò ante ipsam pragmaticā. Cōsuetudo autem (sicut dixi respectu ordinariorum qui per forum eam obtinent) limitata est per dispositionem pragmaticæ, quia in ea ex non delicto fuit factum delictum cum qualitate irremissibilitatis: ob quod tunc per supremam Principis potestatem legislativam potuit apponi in bonum commune totius Regni; nam Princeps per generalem legem potest moderari iurisdictionem suorum feudatariorum, Borsius *de for. competent. nu. 49.* Roland. à Val. *conf. 1. num. 137. & conf. 1. vol. 1. alijs relatis Mastril. dict. cap. 16. nu. 140.* Bene ad rem Montanus *de regalib. cap. de potest. constit. Magistr. num. 33.* Quod ita intelligendum est, ut Baro remittere possit delictotum in suo territorio commissorum pœnas; non autem quando tanquam dominus originis cognoscit de crimine vasalli patrato extra territorium, nam licet eo in casu possit cognoscere de crimine vasalli ad effectum puniendi, nō autem ad effectum remittendi, Belluga *rub. 23. S. dicamus, nu. 4. Gamma decis. 53. Cancer. variar. lib. 2. cap. 2. num. 75. cum seqq.*
- 103 Sed dubitari potest, an hæc facultas pertineat privativè ad Baronem, an cumulativè cum Principe? & licet per textum iurisdictionis quæ sita sit Baronibus privativè quoad contentiosam partem, quoad voluntariam, & dispensativam, neque in eo, neque in alio foro expressum habemus; nam in dicto foro 78. nullatenus explicatur quomodo pertineat ad Barones: quare tanquam casus omissus à foro remanere videtur in dispositione iuris communis, & eo attento ius remittendi est de regalibus ad supremum Principem pertinentibus, ut probavi
- 104 *cap. 4. §. 2. num. 16.* & tradit Mastril. *de indultu cap. 2. num. 1.* Et quamquam aliqui teneant, quod concessio mero, & mixto imperio, agratiandi facultas concessa videatur, ut testantur ad-
- 105 ducti

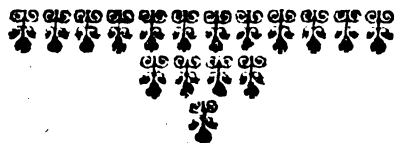
107 ducti per eundem Mastrillum *dict. cap. 2. num. 25.* Ioan. Bapt. de Thoro *in comp. decis. verb. Barones an possint indultare, part. 3.* hęc conclusio non procedit sine contradictione, vt pluribus relatis tenet idem Mastr. *ibid. num. 27.* dominus Leon *decis. 10. num. 28. & seqq. tom. 3.* sicque seclusa Regni consuetudine, securior, & verior esset sententia eorum, qui negant hanc potestatem Baronibus, ex concessione meri, & mixti imperij; atque adeo regulandum est iuxta consuetudinem (nisi aliter privilegio expressé caveatur) & quamvis adest consuetudo agratiandi per Barones, non adest consuetudo impediendi gratias à Principe obtentas, quod necessarium erat, vt privativé adquisita videretur, sicut supra dixi *nu. 7.* ob quod credo, quòd Princeps poterit indulgere pœnas. Et ratio est clara, nam indulgendi potestas solius Principis est, vt dixi *d. c. 4. §. 2. nu. 16.* & quamvis dominis vasallorum hanc potestatem concesserit, sibi semper indulgendi potestatem reservasse est dicendum. Tradunt plures relati per Mastrillum *de indult. d. c. 2. nu. 1. & seq. & cap. 3 nu. 11. & cap. 44. num. 5. & de Magistr. lib. 4. cap. 16. num. 155.* optimè don Ioan. Baptist. Larrea *decis. Granatensi 30. num. 7. & 8.* Montanus *d. c. de potest. constit. Magistr. n. 31. & 32.* (qui monet ne absque causa fiat, ne privetur fructibus iurisdictionis Baro) quod limitatur in pœnis pecuniarijs ipsi Baroni applicatis, vt bene declarat idem Mastril. *d. c. 44. n. 5.* Thor. *d. part. 3. verb. Barones an possint indultare,* licet contrarium validissimis rationibus probet Larrea *ibid. nu. 6.* quo respicere videtur monitio Montani. Nec te moveat quod Mastrillus loquitur in indulto generali, nā indultum, de quo per Mastrillum, non fuit factum in Comitijs, aut Parliamentis, in quibus adest consensus Regni; eo enim in casu nulli dubium est subditos Baronum in indulto comprehendi, sed loquitur de indulto facto, motu proprio Principis ex natali successoris, vel causa conjugij: & sic non interveniente assensu Regni, & in *d. cap. 16. n. 255.* generalem conclusionem statuit, quòd Princeps per viam gratiæ possit concedere vasallis Baronis, ex Camillo de Curt. Bovadilla, & Ponte, & sic decisum in omnibus tribunalibus Neapolis testantur Montanus *d. nu. 32.* & Larrea *d. decis. 3. n. 6. in fin.* Nec te moveat in casu illius decisionis contrarium decrevisse Senatum Granatensem, nam fuit ratione spe-

108

cialitatis, de qua idem Larrea *num.* 20. Quare dum non appa-
reat de consuetudine obtinendi á Principe, quòd absteineat à
simili concessione, posse per Principem concedi tenendum
est.

- 109 Denique si Baro vsufructum Baroniz vxori legaverit,
filio, aut fratre, vel alio quocumque hærede instituto, ea que
sunt iurisdictionis exerceri non debent per vsufructuariam,
sed ad hæredem pertinent, vt bene probant Belluga *d. rub.* 23.
vers. Sed pone, *num.* 1. & *seqq.* Nec obstant tradita á Ramirez
110 de *leg. regia*, §. 33. *nu.* 4. quò dixit ratione viduitatis, vsufructus,
vel aliàs vxorem dominam vocari; nam hoc non procedit
quoad exercitiũ iurisdictionis (nec de eo loquitur Ramirez)
sed quoad honores, & dignitatem, atq; reverentiam. Et quã-
vis ex eisdem rationibus adductis per Bellugã videbatur dis-
111 positionem illam procedere in vidua tenutaria, quia hæc nullũ
ius habet in proprietate, sed tantum iure pignoris retinet bo-
na mariti faciendo fructus suos, dominus Leon *decis.* 39. *num.*
24. & *decis.* 62. *num.* 20. *cum seqq.* tamen contrarium de iure
verius est, nam cum hæc iurisdictione concessa sit in dominium,
& patrimonium, & tenuta competat in patrimonio viri,
sub quo iurisdictionem esse dubitari non potest, inde est, quòd
exerceri debet per quemlibet possidentem Baroniam iure
112 pignoris, ita eleganter in terminis Anton. Faber. *in codice*, lib.
8. *tit.* 6. *diffin.* 11. & post eum Cancer. *var. lib.* 3. *cap.* 13. *nu.* 365.
Mastril. *dict.* lib. 4. *cap.* 16. *num.* 144. Sicque praxi receptum est,
& signanter practicatum vidimus in tenuta Baroniz de Ayo-
dar, quam obtinuit domina Beatrix Muñoz, & Artès, senten-
tia publicata per Ludovicum de Berbegal R. M. Scrib. *die* 3.
Iulij anni 1600. nam dum ipsam obtinebat, iurisdictionem
Baroniz exercebat. Sed hæc de Baronibus dicta sufficiant,
nam in hoc opere solum iurisdictionalia præcipua
tradere promisimus.

* * *

*De iurisdictione Dominorum oppidorum qui habent mixtum imperium tantum, dicta apud nos Alfonsina, ad for. 78.
in princ. de iur. omn. iud.*

T E X T V S.

ALFONSVS PRIMVS REX;
Anno 1328. Valentiz.

ATORGAM, que Prelats persones Ecclesiastiques, richs homens, Cavallers, persones Generoses; Ciutadans, é homens de viles qui no han mer imperi, hajan iurisdicció civil, é criminal, é exercici, é coneixença, é determinacio de aquella. E totes colonies, é penes civilis, é criminals, é drets de aquelles en los lochs, é alqueries lurs hon stan, ó staran quinze casats, ó mes de Christians situades, é situats dins los termens de la Ciutat, viles, ó lochs del Regne: aixi Reals, com daltres senyors qui consenten, ó consentiran, als presents furs, é fora a quells termens de la Ciutat, viles, é lochs sobredits, entre els homens dels lochs, ó alqueries lurs tan solament quant als crims comesos en los dits lochs, ó alqueries, ó dins terme, ó limitacions de aquelles. Exceptats tots cascs hon haja loch pena de mort natural, ó civil, é cas de mutilacio de membre: la qual mutilacio sia deguda, principalment per algun crim. En los quals cascs la coneixença, é punicio de aquells pertanga à nos, é a nostres Ordinaris; en los lochs, é alqueries situats, ó situades dins termens dels lochs nostres, é daltres hon havera mer imperi. E aço mateix pertanyga als altres del dit Regne qui han mer imperi, é a lurs ordinaris en los lochs de alqueries situats, ó situades dins termens dels lochs hon han mer imperi. Exceptat encara execucio de justicia corporal, quis haja a fer en subsidi: ço es, com lo criminos no porrà pagar la pena pecuniaria, en la qual serà condemnat per lo crim: aixi com en cas de nafres, é de exili del Regne, ó de semblants cascs: la qual pertanygue à nos, ó a nostres ordinaris, é als altres qui han mer imperi, é a lurs or-

dinaris. Si empero pena corporal sens mort, é tallament de membre deguda principalment, é secundaria deurà ésser imposada a algun criminos: aixi com fustigacio que no sia molt greu, ò posar en castell, ò altra pena arbitraria deguda principalment, ò secundaria sens mort, ò perdiment de membre per injurries verbals, ó per altres crims pertáyga al senyor del loch é alqueria, é en nengun cas los senyors dels lochs, ò alqueries desus dites no puxen alcú posar a questions, ò turments: mas si per ventura en algun dels cafes dels quals la coneixença los es atorgada, se convendrá pronunciar q̄ alcu sia posat a questions, ò torments, la coneixença pertanyga als senyors dels dits lochs, é alqueries: mas la execucio sia feta en tot cas per nos, ò per nostres ordinariis, ò per aquells que han mer imperi, ò per lurs ordinariis. Si empero per lo proces aparrà a nos ó a nostres ordinariis, ò als altres qui han mer imperi, ò a lurs ordinariis, que justament sia pronunciat sobre els dits turments. Atorgam encara que els senyors dels lochs, ò alqueries desus dites hajan la meytat de les penes pecuniaries pertanyents a nos; ò a aquells qui han mer imperi en los lochs, é alqueries, en los quals es atorgada la jurisdiccio en, è per tots los dits cafes de mort natural, é civil, è mutilacio de membre; la qual mutilacio sia principalment deguda, è encara de qualque cantitats se hauran aixi de remissions, è perdons ques faran per nos, è per los dits havents mer imperi dels dits cafes de mort, ó mutilacio, com de altra manera. Retenim empero a nos, è als dits altres havents mer imperi, la meytat de la pœna pecuniaria provinent per crim de nafres, é l'altra meytat atorgam als senyors dels lochs, ò alqueries de sus dites.

S V M M A R I A.

IURISDICTIONE *Alfonfina denominatur ab Alfonso Secundo Rege, qui eam concessit, num. 1.*

Dominus oppidi, in quo adsunt quindecim domus cum vasallis, acquirit hanc iurisdictionem, num. 2.

Jurisdicctio Alfonso non cognoscit de criminibus, ex quibus imponenda est pœna mortis naturalis, num. 3.

Idem de pœna mortis civilis, ibidem.

Idem

Idem de pœna mutilationis, ibidem.

Idem de executione pœnæ corporalis, ibidem.

Idem de tortura, ibidem.

Iurisdictio Alfonsina idem est, ac mixtum imperium, num. 4.

Exilium non potest imponi ab habente iurisdictionem Alfonsinam, num. 5.

Intellige de exilio perpetuo, num. 6.

Exilium perpetuum est species mortis civilis, ibid.

Dominus Alfonsina cognoscere non potest de crimine homicidij rixosè patrato, num. 7.

Senatus decisio, num. 8.

Pœna remigij temporalis an possit imponi per dominos Alfonsina, num. 9.

Remigij temporalis pœna est mixti imperij, ibid.

Pœna remigij non potest imponi per dominum Alfonsina, num. 10.

Pœna verberum levium potest imponi à domino Alfonsina, non verò gravium, ibidem.

Pœna verberum levior est pœna remigij, ibid.

Iurisdictio Alfonsina non spectat absolutè ad dominos oppidorum, sed limitativè ad subditos ibi delinquentes, num. 11.

Declara in causis criminalibus, non verò in civilibus, num. 12.

Pœnæ pecuniaria medietas in delictis pertinentibus ad merum imperium queritur dominis Alfonsina, num. 13.

Decisio Senatus, num. 14.

Compositiones quomodo fiant, ibidem.

Iurisdictio Alfonsina concessa est in prima instantia, num. 15.

Iurisdictio Alfonsina pertinet privativè, ibid.

Appellationum causæ per actorem possunt introduci coram ordinarijs ex foro, ibid.

Licentia imponendi contributiones, seu asissias, nõ potest concedi in edia hac iurisdictione, num. 16.

Visitare universitates subditorum non spectat ad hanc iurisdictionem, num. 17.

Censualis oneratio super bonis universitatis prohibita est sine licentia domini, num. 18.

Licentia alienandi bona universitatis est de regalibus, num. 19.

Licentia alienandi bona universitatis pertinet ad dominum meri imperij, num. 20.

Decisio Supremi, & nostri Senatus, num. 21.

Amplia in causa executiva, num. 22.

Defectus huius licentiæ reddit contractum nullum, num. 23.

Prohibitio opponendi exceptiones in causa executiva, defectum licentiæ non comprehendit, num. 24.

For. 58. vers. O si alguna, de iure emphyteutico expenditur, num. 25.

Pensiones solutæ non computantur in sortem censualis, cuius contractus est nullus ex defectu licentiæ, cum decisione Senatus, num. 26.

Belluga explicatur, num. 27.

Expenditur for. 26. de iure emphyteutic. num. 28.

Dominus Alfonsina pro suo interesse potest comparere coram domino meri, quando male tractat subditos, num. 29.

Dominus Alfonsina non potest imponere operas subditis, num. 30.

Extende ad Barones, num. 31.

Quindecim domus si ruina, vel casu diminuatur, non amittitur iurisdictio, num. 32.

Vniuersitatis iura conservantur in vno, num. 33.

Vniuersitas remanet, etiamsi omnes extinguantur, num. 34.

Explica vt num. 35.

Reedificatio oppidi permisa est, num. 36.

Ratio dispositionis fori ea est, vt concessa iurisdictione plures invitarentur ad constructionem oppidorum, num. 37.

Oppidorum constructio potest fieri vbiq; etiamsi redundet in damnum obtinentis merum imperium, num. 38.

Et etiamsi redundet in damnum domini directi, salva iura quæ ei competunt ratione emphyteusis, num. 39.

Ædificare in suo per æmulationem quando quis prohibeatur, num. 40.

Duobus dominis concurrentibus, & mandantibus eidem subdico, quis preferri debet, num. 41.

Speclantia in textu ad Sarracenos antiquata sunt per expulsionem, & sic omittuntur, num. 42.

DIXI superius s. præcedenti num. 9. dominos oppidorum exiguorum huius Regni obtinuisse iurisdictionem mediam, sive mixtum imperium, quod apud nos nuncupatur, *Iurisdictio Alfonsina*, vocabulo denominato ab Alfonso domino concedente ipsam per nostrum textum; cuius inscriptio corrigenda est, ex traditis per dominum Leon decid.

decis. 101. tom. 1. & decis. 10. tom. 3. vt in simili dixi, cap. 4. §. 2. num. 5. & cum dict. num. 9. laudati sint Doctores tradentes quid nomine mixti imperij comprehendatur, ideo non repetimus nunc.

- 2 Conceditur enim per textum cuiuscumque domino oppidi; vel pradij rustici, siue vt dicimus *Alquerias*; quòd si in ea adsint quindecim domus fidelium, consequatur omnem iurisdictionem civilem, & criminalem in eisdem, vt in textu apparet. Tradunt Belluga in *specul. rub. 24. vers. Postremo, nu. 3. Dominus Cerdan in arbor. iurisdict. verb. Los señores de lugares, dominus Leon dict. decis. 101. num. 1. & seq. tom. 1. & dict. decis. 10. nu. 4. tom. 3.* Sed in eodem foro expressè reservatur domino meri imperij impositio mortis naturalis, civilis, mutilationis membrorum, & executionis pœnz corporis afflictivæ in subsidium imponendæ, & torturæ, vti expressè in eo legitur, explicant Belluga *dict. rub. 24. vers. Et primo videamus, num. 1. dominus Cerdan vbi supra, & dominus Leon vbi proximè*; sicque isti domini merum imperium non obtinent; sed mixtum obtinere dicuntur, eo quòd vt Doctores superius relati §. *præced. num. 9. & cum eis Fontanella dict. claus. 4. gloss. 14. num. 73. Cancr. variar. lib. 2. cap. 2. num. 46. & 47. & don Garcia Mastril. de Magistr. dict. lib. 4. cap. 16. num. 29. in casibus reservatis merum imperium versari, non verò mixtum docent.*
- 3
- 4
- 5 Et quia Belluga in eodem *num. 1.* docet, quòd potest addi exilium à Regno, videamus, an hæc illatio à foro fiat, vel à iure? Et tam de iure, quàm de foro procedere asserendum est. De foro, nam in eo habentur hæc verba, ibi: *Axi com de cas de nafres, è de exili del Regne.* De iure, nam exilium (loquor de perpetuo, nam temporale exilium propriè non est. Fontanel. *dict. gloss. 14. num. 67. & 69. dominus Leon d. decis. 101. num. 22.*) est species mortis civilis, sicque pertinet ad merum imperium. Mieres *ad constit. Catalon. collat. 4. cap. 9. num. 20. Farin. in prax. quæst. 19. num. 3. & 15. cum seq. præcipue num. 15. Mastril. decis. 167. & de Magistr. dict. lib. 4. cap. 16. nu. 152. cum seqq. dominus Leon dict. decis. 101. num. 3. & 8.* Ex quo clarè deducitur, quòd crimen homicidij in rixa patratum non pertinet ad dominum
- 6
- 7 Alfonsoz iurisdictionis, sed ad Baronem, vel ordinarium illius territorij obtinentem merum imperium, quia iuxta *for.*

42. *de crim.* imponitur pro eo crimine pœna exilij perpetui, quæ est mortis civilis, vt dixi, & casu contraventionis delinquens exponitur periculo, vt occidatur impunè à cõsanguineis occisi intra quartum gradum, de qua pœna infra dicam, *cap. 8. §. penult.* sicque subsidiarie pœna mortis naturalis exequenda per consanguineos occisi, quæ omnia spectant ad merum imperium. Ita pronunciavit Senatus sub examine domini Don Braulij Esteve de anno 1650. in causa contentions Don Pauli Sifternes, Equestris Ordinis divi Iacobi, domini oppidi de Benillup, & Illustris Marchionis de Guadalest Admirati Aragonum cognitionem homicidij rixosi adjudicando dicto Admirato obtinenti merum imperium.

9 Sed dubitari potest, an isti domini obtinentes Alfonso nam possint imponere pœnam remigij temporalis, quam esse mixti imperij tenent Fontanella *dict. gloss. 14. num. 57.* & Cancer. *dict. cap. 2. nu. 48.* Tamen quidquid de iure sit, apud nos attemptata fori dispositione, negativè respondeo, nam in textu expressè dicitur, quòd pœna corporalis imponi non potest, nisi in subsidium, tuncque exequenda est per dominum meri imperij: ergo quoties principaliter pœna corporis afflictiva, sicut est pœna remigij, est imponenda non per dominum Alfonso nam, sed dominum meri imperij. Secundò, nam maior pœna quæ secundum textum imponi potest per dominum Alfonso nam, est verberum, sive fustigationis; quæ fustigatio non gravis, sed levis esse debet: quam interpretantur Belluga, & ceteri à centū verberibus infra, vt in locis superius adductis habetur: sed sic est, quòd pœna remigij gravior est pœna fustigationis levioris, vt notum est; ergo pœna remigij imponi non potest: quam conclusionem probat dominus Leon, *dict. decis. 101. num. 14.*

11 Hæc criminalis iurisdictio non pertinet omnimode ad dominos oppidorū: nam limitata reperitur ad subditos eiusdem intra territorium delinquentes; sicque si non subditus in territorio deliquerit, vel subditus extra territorium, non pertinet cognitio ad dominum Alfonso nam, vt cum Belluga, & alijs declarat dominus Leon, *ibid. num. 18. & seq. tradens num. 23.* decisionem Senatus. Quod secus est de iure communi, vt probant Cancer. *variar. dict. lib. 2. cap. 2. num. 71.* Ioan. Baptist. de Tho-

Thoro in compend. decis. part. 3. verb. Iurisdictio concessa Baroni.
 Quod non extenditur ad causas civiles, nam omnes spectantes ad simplicem iurisdictionem, quæ per foros antiquiores pertinebant ad dominos ipsorum oppidorum ante dispositionem textus, ut patet ex *for. 70. & 71. de iurisd. omn. iud.* spectant pariter ad dominos prædictos, ut declarat Belluga *dict. vers. Postremo, num. & post eum dominus Leon dict. decis. 10. num. 10 tom. 3.*

13 Ceterum quamquam limitata sit iurisdictione horum dominorum modo prædicto, in omnibus criminibus reservatis dimidium pœnz pecuniariæ, vel pretij compositionis eis applicatur, ut in textu habetur, cuius dispositio in viridi observantia est, nam quoties domini Alfonsinæ petunt à domino meri imperij dimidium pœnz, vel pretij indultus id consequuntur, ut fuit pronuntiatum per Senatum in causa Illustris Marchionis de Benedites domini oppidi de Rafebuñol, & Iustitiæ in criminalibus Urbis, & quotidie practicatur, & practicavi non semel. Quomodo autem compositiones horum delictorum fiant per utrosque dominos, tradit Belluga *in dict. vers. Postremo, in princ. & num. 1.*

15 Iurisdictione autem concessa est per forum absolutè in prima instantia, nam causæ appellationum requirunt speciale mentionem, ut late probant plures relati per Mastril. *de Magistr. lib. 3. cap. 8. per rot. & cum concessa sit in dominium, censetur privativè, ut dixi §. superiori.* In causa verò appellationis, respectu actoris, clarissimum est posse introduci coram Ordinarijs Urbis, vel villæ illius districtus *for. 70. & 71. in fin. de iurisd. omn. iud.* & quoad reos idem dicendum est, ex superius dictis: quare quotidie causæ evocantur, tã ad Senatum, quàm ad Curiam Gerentis vices, & non semel ducuntur coram Iustitia in civilibus.

Sed ad maiorem textus explicationem videamus aliquos casus ad materiam spectantes. In primis enim, cui isti domini mixtum tantum imperium obtineant, non possunt concedere licentiam imponendi contributiones, vel sissas universitatibus sui domini, nam *for. 14. de leuda*, intelligitur de Barone, & domino meri imperij, cui communicata est regalia concedendi similem facultatem, ut accurate expendit dominus Leon

Leon *decif.* 82. *per totam.*

17 . Secundó, domini obtinentes Alfonso nam iurisdictionem nō possunt visitare officiales, & vniversitates sui domini, quia ius visitandi, & sindicandi est de regalibus, quæ nullatenus cōmunicata sunt ipsis, vt latè docet idem dominus Leon *dict. decis.* 10. à *num.* 19. *vsque ad fin.* cum decisione Supremi, sicq; vsu receptum est, vt dixi *cap.* 2. §. 3. *num.* 52. & *seqq.*

r 8 Tertio *per for.* 35. & 36. *de iure emphyteutic.* ad hoc vt legitimè imponatur censuale, siue redimibile, siue vitalitium super bonis alicuius vniversitatis domini Brachij Ecclesiastici, vel Militaris, requiritur licentia domini ipsius vniversitatis (de quo bene dominus Leon *decif.* 188. *per tot. tom.* 2.) Sed dubitari potest quis hic dominus esse debeat, an qui obtinet Alfonso nam, eo quòd dominus propriè est, an verò obtinens me-

19 rum imperium? & cum concedere hanc licentiam sit de regalibus, eo quòd concedere licentiam alienandi res vniversitatis pertinet ad supremam potestatem, vt probat textus in *l. fin. C. de venden. reb. Civit. lib.* 11, ibi: *Non aliter, nisi Imperiali auctoritate vendantur*, vbi Bart. & alijs relatis tradit Hermosilla in *l. 15. gloss. 2. tit. 5. part. 5. num.* 32. & 33. *tom.* 2. (qui licet dicat procedere de iure Castellæ, cum apud nos adsint *fori predicti* 35. & 36. *de iure emphyteut.* similem dispositionem continentès, clarè sequitur dispositionem procedere) Don Ioan. Baptist.

20 Larrea *allegat. Fiscal.* 110. *num.* 4. *cum seq. tom.* 2. *Canter. var. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 102. & *seqq.* Bovadilla in *politic. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 135. inde est, quòd pertineat ad dominum meri imperij, & sic pronuntiatum fuit in Supremo Aragonum Concilio in causa Regij Fiscus Procuratoris, & Sindici villæ de Nulles, sententia publicata per Petrum Franqueza R. M. Scrib. *die* 14. *Novembris* 1584. de qua dominus Leon *dict. decis.* 82. *num.* 14. *in fin. tom.* 1. & postea in nostro Senatu sub examine domini don Cosmæ Gombau, doctissimi Senatoris, sententia publicata

21 per Gasparem Mascarò R. M. Scrib. *die* 5. *Decembris* 1651. ad favorem Laurentij Bou Penaroja Generosi, & contra Ioannè Raymundum Gil, & in pluribus alijs causis. Quæ non solum procedunt in causa ordinaria appellata, apud nos *requisitionis* instituta ad infringendam executionem, sed in ipsa causa executiva, nam in *dict. for.* 35. & 36. *de iure emphyteut.* adest clausula

22

irri-

irritans, sicque reddit nullum contractum defectu huius licentiz, & impedit executionem instrumenti guarentigij, vt late probat Azevedo *in l. 2. tit. 3. lib. 5. recopil. nu. 29. & seqq.* (qui plures refert) loquendo de defectu licentiz viri in contractu vxoris, in quo per legem Castellz requiritur, qui calus est idē ac propositus.

- 2 4 Nec obstat dispositio fori § 8. *de iur. emphiteut.* de quo dominus Leon *decis. 48. num. 1. & seqq.* nam licet per id forum excludantur plures exceptiones in executionis causa instituta virtute instrumenti venditionis censualis, non per hoc oppositio huius exceptionis defectu licentiz excluditur, vt tenent omnes relati ab Azevedo, *ibid. n. 30.* nam exceptiones quz oriuntur ex eodemmet instrumento, ex quo oritur actio, non censentur reiectz ab statuto recijciente omnes exceptiones, vt late probat Carol. de Gralsis *de exception. except. 13. nu. 1. & seqq.* & quotiescumque ex probatione actoris resultat exceptio, impeditur executio, vt in terminis tenet Fontanella *decis. 139. nu. 16. & seqq.* & quod amplius est quoties resultat suspicio, Giur. ba *decis. 10. num. 8. & seqq.* & quod magis est, in eodem foro est hzc exceptio reservata inter eas quz opponi possunt in executionis iudicio, ibi: *O si alcuna vniversitat de Sglesia, ò de Baro, ò de Cavaller, ò de altri Gentilhome haurâ fet, ò fara alcun carregament de censal, ò violari, è en virtut del dit carregament sera impetrat alcun manament executori, ò contra la dita carta de censal, ò violari sera allegada nullitat. Per ço com seria stat fet lo dit carregament sens licencia de lur senyors contra forma, prohibicio, è disposicio del fur del Rey don Marti oncle nostre.* Sicque definitū in eadem Aula domini Don Cosmæ Gombau. In mea verò, sententia publicata per Felicem Monçò R. M. Scrib. die 12. mensis Octobris anni 1654. inter Don Franciscum Valeriola, & Syndicum vniversitatis de Sueca, referente magnifico domino Calahorra, & me referente in causa Angelz Matheu, & Sindici oppidi de Aldaya, sententia pub. per Ferrera die 16. eorundē. An autem, id quod ex contractu nullo solutum est pro annua prestatione, debeat in sortem computari, vel ex bona fide quzri emptori censualis, difficilis quæstio est. Et videbatur quòd sic, eo quòd *dit for. 35. & 36.* resistunt simili cōtractui, quare est ipso foro, & iure nullus, & emptor census non potest ipsos fructus exactos suos
- 2 5
- 2 6

suos facere, sed restituere tenetur, *l. vetere* 14. & *l. si pradium* 16. *C. de prad. minor.* nam fructus restituuntur, quando titulus est nullus, *Surdus consil.* 340. *num.* 11. *lib.* 2. *Mareicot. variar. lib.* 2. *cap.* 112. *à num.* 36. *vsque ad* 42. Sed contrarium fuit decissum, nam licet cēsus nullus sit, quādiu nullitas non declaratur, emptor facit fructus suos, eo quòd ad sit implicitus actus validitatis, & dum tacet ille ad cuius favorem actus est nullus, & non opponit de nullitate, sed fructus solvit, videtur habuisse actum pro valido, ita tenent *Gracian. discept. for. cap.* 175. *num.* 15. & *cap.* 559. *num.* 64. *Cursius de censib. par. 2. cap. 2. q. 4. art. 7.* *Duard. de censib. q.* 20. *Leotar. de usuris, q.* 80. *num.* 16. & 23. sic pronunciatum in alia Aula, sententia publicata per Felicem Monçò R. M. *Scrib. die* 27. *Novembris* 1653. in causa vniversitatis de la Alcudia, & Don Ioannis de Brizuela; & quamquam aliquando aliter sit definitum, ex eo fuit, quia pars non opposuit, nec fuit punctus discussus: & pariter iudicatum in mea Aula in dicta sententia *diei* 12. *Octobris* 1654.

27 Sed opponi potest doctrinæ, de qua *num.* 19. *dispositio for.* 26. *de iure emphiteutico*, de quo dominus Leon *decif.* 1. *num.* 29. *rom.* 1. nam in eo prohibetur impositio census in re iam subiugata alteri censuali, & *num.* 30. cum decissione Senatus declarat hoc procedere si impositio secundi censualis fiat in præiudicium domini primi: & ratio est, nam eius favore inducta est dispositio, sicque dum damnum primi cessat, cessabit dispositio, vt pluries est fuit iudicatū. Sed sic est, quòd dispositio *for.* 35. & 36. facta fuit in vtilitatem dominorum vtilium ipsorum oppidorum: ergo tantum erit contractus nullus, in quantum ius illius domini præiudicabitur; atque adeo ad illum spectat concedere licentiam, vt videtur tenere *Belluga in speculo rub.* 41. *S. leges Regni, num.* 59. *vers. Adverte, ad fin.*

28 Nam bene perpenſa doctrina *Belluga in principio dict. vers. Adverte*, loquitur de particularibus, de quibus in *dict. for.* 26. & in fine facit transitum ad vniversitates, de quibus in *dict. for.* 35. & 36. & est maxima differentia, & ratio disparitatis: eo quòd singulares, ad hoc vt res proprias distrahere possint, nullam solemnitatem observare tenentur, sicque eorum contractus tenent in quantum ius domini vtilis non læditur, vt superius dictum est; at verò in vendendis rebus vniversitatis, vltra inter-

interesse domini utilis, requiritur, quòd observentur solemnitates, de quibus *in dict. leg. fin. C. de vendend. reb. civit. lib. II.* quorum vna est, *vt non aliter, nisi imperiali auctoritate vendantur*, sive vt explicat Bartol. *ibid.* in vniuersitatibus provinciarum auctoritate Præsidis, tradunt Leseus *de iure vnivers. part. 3. cap. 9. num. 7.* Cancer, Larrea, & Hermosilla *ubi proxim.* & sic non sufficit licentia domini Alfonsoz, sed requiritur domini meri imperij, quod in rebus Regiz ditionis exercetur, per Baiulum generalem. Quæ dicta sunt respondendo ad argumentum subtiliter, & doctè propositum à quodam domino Collega literatissimo. Quibus addi potest, quòd *in for. 26.* non adest clausula irritans, sed pœnalis, atq; adeo disposita in vno non extenduntur ad alium.

29. Quartò, dominus Alfonsoz licet non cognoscat de criminibus reservatis, tamen pro suo interesse potest comparere coram domino meri imperij, quando ratione iurisdictionis criminalis reservatz male tractat vasallos, vt ex Anna. *singul. 6. Masul. decis. 9. num. 9.* Capiblanco, & alijs tradit Ioannes Baptist. de Thoro *in compend. decis. tom. 1. verb. Baro an possit comparere.*

30. Quintò, domini Alfonsoz non possunt imponere subditis suis operas, servitia, aut exigere hospitia, bestiasque petere pro rebus proprijs asportandis, quod vulgò apud nos dicitur *demanar bagatjes*, vt bene pluribus relatis docet don Francisc. Amaya *in l. vnic. num. 17. C. ne oper. à collator. exig. lib. 10. & in l. vnic. num. 42. & seqq. C. de auro coronar. eod. lib. 10.* quod extendit ad Barones etiam casu quo per multum tempus id soliti sint imponere, aut exigere, nam per metum, & violentiam intelligitur exactum, vt ex Casan. Bovadilla, & alijs probat *dict. num. 17.* Quam conclusionem limita cum Horatio, Montano, *de regalibus, cap. de angarijs, & per angar. num. 6.* non soluto salario, vel in eo qui operas suas locare non solet, & in eo qui rebus proprijs necessario vacare debet, nam in his casibus cogere subditos non potest, aliter extra hos casus, nam nimis grave esset locare alijs, & dominis suis denegare, vt docet Montanus *ibid. & cap. de plauf. & navium prestation. num. 2.* & casu quo conducat bestias pro rebus proprijs asportandis à vasallis, non viliori pretio, sed ultra victualia tenetur sol-

vere salarium alijs non subditis assuetum, Capiblan. de Baro-
nib. pragm. 16. num. 35. Ioan. Baptist. de Thoro in compend. de-
cis. tom. 1. verb. Baro conducens, Montanus dict. num. 6.

- 2 2 Sextò, quod licet ad acquirendam iurisdictionem requi-
ratur numerus quindecim domorum cum vasallis, & subdi-
tis, vt in textu habetur, ibi: *quinze casats*, non enim dixit *cas-*
ses, id est, domos, sed *casats*, quod significat domos habitan-
tibus, & incolis plenas. Si postea casu fortuito numerus extin-
guatur, nihilominus iurisdictione apud dominum permane-
bit iuxta forum, eo quod iura hæc in textu concessa, sunt iura
3 3 vniuersitatis ipsius, & nomen, ac iura vniuersitatis conservan-
tur in vno solo, si vnus solus remanserit de vniuersitate, l. 7. §.
in decurionibus, ff. *quod cuius vniuers. nom.* & ibi Bartol. in princip.
Decius consil. 45. num. 18. Loseus de iur. vniuers. part. 1. cap. 1. nu.
30. & seqq. Sicque observatur, nam plura oppida sustinentur,
& conservantur in duobus, aut tribus incolis. Imò, quod ma-
gis est, etiamsi omnes extinguantur, remanet vniuersitas,
3 4 Gloss. in l. 1. in verb. *competit*, ff. de colleg. illicit. Francisc. Mar-
cus decis. 1339. per tot. Loseus vbi proxim. num. 33. Quod, vt ip-
se explicat, intelligendum est, non actu, sed habitu, quia pri-
vilegia vniuersitatis non censentur extincta mortuis omnibus
de vniuersitate, Paulus Castr. in l. *sigrege*, num. 4. ff. de legat. 1.
3 5 sed hoc, meo iudicio, procedere potest quoad honorifica, nam
plures videmus qui nomen honorificum domini istius, vel al-
terius oppidi conservant, quæ omnino extincta sunt, vt in
oppido de Pardines, de Cotes, & alijs apparet: hi enim nul-
lum subditum habent, sed possident solaria, & territorium
hæremum.
3 6 Bene verum est, quòd possunt rexdificare oppida illa ac-
cedentibus vasallis, & subditis, vt probat Cancer. va-
riar. lib. 3. cap. 13. num. 20. & seqq. etiamsi aliàs esset con-
structio, aut xdificatio oppidi prohibita, & attentata dis-
positione fori, non solum rexdificatio est permessa, verùm
etiam nova oppidi constructio: eo quòd generalis con-
sensus, de qua in nostro foro, inducta fuit invitando, hoc
3 7 præmio iurisdictionis, ad incrementum oppidorum per quæ
Provincia illustratur; sicque quilibet in proprio solo pote-
rit construere oppidum, dum pareat conditionibus textus.
Neque

Neque per dominum meri imperij, vel directum poterit impediri, eo quòd, vt in eodem textu patet, omnes qui obtinent merum imperium, tenentur hac dispositione, quia satis cautum est eis reservando casus, de quibus in eodem textu, vt diximus, ad suam cognitionem, sed maius obstaculum videbatur domini directi, quia ratione emphiteusis lædi potest in constructione oppidi. Attamen si salva, & libera remaneant iura ad dominium directum spectantia, non dubito posse emphiteutam oppidum construere, quia concessio in emphiteusim ad bene meliorandum est, & si oppido in recensita fiat melioratio, negari non potest, per quam augebitur suis in casibus ius laudemij. Et quàmquam ponatur, quòd res emphiteutica sit in termino alicuius domini obtinentis Alfonso sinam, qui etiam dominus directus est; & negari non possit ex constructione novi oppidi damnum ei inferri, eo quòd iurisdictionem Alfonso sinam amittit in ea parte, in qua oppidum erigitur, sicque videatur factum per emulationem, & edificare in suo per emulationem nemini permittatur, vt probat Cance. *dict. cap. 13. num. 4. & seqq.* id explicandum est cum eodem *num. 13.* nempe quando emulationis est publica, sive iuris publici, non verò quando est alicuius privati. Tunc enim non dicitur emulari publico, eo quod lege permittente fit, & utilitas publica versatur in incremento vniuersitatum Regni, & sic utilitas domini directi cedere debet utilitati communi totius Regni, vt alibi diximus.

Postremo, si in oppido Alfonso sinz dominus illius, & Baro obtinens ibi merum imperium concurrant, & vnusquisque mandet aliquid vni, & eidem subdito, vel duo domini pro indiviso id faciant, cui parere debet? Frosterus pro iurisdictione criminali adest, *tract. de iurisdict. fol. 473.* Besoldus pro civili *politicor. lib. 1. cap. 10. nu. 66.* Sed responde, quòd si compatibilia sunt, vtrique obedire debet; si verò incompatibilia, tenetur domino inferiori, qui immediatus est, dummodo non sit mandatum circa hæc quæ pertinent ad merum imperium; & si ambo sint æquales, quia vterque in solidum, & pro indiviso possidet vnam, aut aliam iurisdictionem, preventionis locus est, atque adeo tenetur parere illi, qui primus mandavit, sic docent Costa *de re integ. distinct. 28. per tot.* & Petrus Francisc.

cisc. Tonduti de contentione iuris. sive de pravent. part. 2. cap. 51. nu.
10. quz explica, vt ibi nam. 12.

¶ 2. Cætera quz in textu continentur, antiquata fuerunt per expulsiõnem Maurorum, qua deterior in plurimis facta fuit cõditio horum dominorum, & cum non extantibus subditis illius speciei, cessent omnia quoad eos disposita, inde secunda pars textus non indiget explicacione.

§. III.

*De iurisdictione dominorum directorum in rebus emphiteuticalibus;
vt censitis ad for. 17. de iur. emphiteut. &
alijs iurib.*

T E X T V S.

I A C O B V S P R I M V S
R E X.

CA S C V pot leixar terra, casa, obrador, é qualque altre loch que per altre tingue a cens, ó a certa part de fruyts, ò de servi, ò de tribut: mas lo cens tot del temps qui es passat pach, é del dan que haura feyt, ó dat en la heretat, ò en la casa, ò en qualque altre loch que per lo senyor tingue sia tengut en poder del senyor de la cosa respondre, è fer compliment de dret, el senyor donli Iutge que no sia sospitos. E si el senyor agreujara a ell a tort, en axi ques senta agreujat del juhi, nos pusque a nos, ne a la Cort de la Ciutat appellar: mas lo senyor asigne a ell Iutge el pleyt de totes les appellacions. Aquella cosa mateixa sia servada en qualque cosa que sia donada a certa part de fruyts, ò de tribut, ò de servi.

S V M:

S V M M A R I A.

EMPHITEUSIS materia tantum explicatur hic quoad iurisdictionalia, num. 1.

Emphiteusis materiam qui Doctores tractant, num. 2.

Differentiam inter emphiteusim, & feudam, num. 3.

Domini directi à iure non habent iurisdictionem in emphiteusi, num.

4. & 5.

Domini feudorum à iure habent iurisdictionem, num. 5.

Emphiteusis huius Regni sapit naturam feudi, ibid.

Domini directi in Regno habent iurisdictionem in re censita, num. 6.

Iurisdictio domini directi private queritur, num. 7.

Amplia ad causas possessorias, & appellationis, ibid.

Limita in casu recursus, & manifesta oppressionis, num. 8.

Amplia in causis consistorialibus, & miserabilitatis, dum agitur de re censita, ut censita, ex decis. Supremi, num. 9.

Census potest pertinere ad vnum, & dominium directum ad alium, num. 10.

Iurisdictione pertinet ad obtinentem dominium, num. 11.

Ex concessione emphiteusis tria oriuntur, & quae ista sunt, ibid.

Vsfructuario queritur laudimium rei censita, num. 12.

Iurisdictione, & investitura domino proprietatis, num. 13.

Domini directi dant iudices, quos delegatos ipsorum nominamus, n. 14.

Iurisdictione eorum ordinaria est, num. 15.

Iurisdictionis species ut cognoscatur, non inspicitur persona indicantis, sed eius cuius nomine iudicat, num. 16.

Domini directi ubicumque iurisdictionem exercent, num. 17.

Declarat, ut ibid.

Emphiteutae non possunt extrahi ultra vnam diocesan extra domicilia sua, ibidem.

Emphiteutae si amplius extrahantur consequuntur, conductum, & quid, hoc sit, num. 18.

For. 8. de feudis explicatur, num. 19.

Conductum tribuendum emphiteutis regulari debet iuxta disposita per vsaticos Barchinonae, ibid.

Emphiteuta in lite actionis personalis potest adire iudices ordinarios, num. 20.

Ccc 3

Limita

Limita quoad solutionem canonis, num. 21.

Decisio Senatus, num. 22.

Iudicis delegati electio pertinet ad dominum directum, num. 23.

Ita ut nec compelli possit ad conuindicem assignandum, iuxta decisionem Senatus, ibid.

Intellige imprimis instantia, focus in causa appellationis, vel legitima causa existente, num. 24.

Appellationis causa non venit in concessione, absque speciali mentione, num. 25.

Decisio Senatus, num. 26.

Associati, sive conuindicis assignatio non pertinet ad dominum directum, sed ad Regiam Senatum, scilicet Senator est eligendus, num. 27.

Senatus observantia, & decisio, num. 28.

Idem in associatis assignatis in causis Urbis, & Generalitatis, num. 30.

Inferior dicere legem superiori non potest, ibid.

Associati de Regio Concilio, si eligantur à Iuratis, vel Deputatis, ex nominatione Regia, vel Kicerigia iudicant, & non vliter, n. 31.

Associatus de Regio Concilio precedit Iudici delegato, num. 32.

In causis Deputationis sub dubio est, & expectatur Regium decretum, ibidem.

De associatis, & conuindicibus qui tractant, num. 33.

Quindenniorum materia remissa, num. 34.

1. **L**egimus in C. E. T. materia emphiteusis vsu frequentissima sit apud nos, hic tantum de iurisdictionalibus agemus; quia cum haec sit intentio, vt in hoc volumine iurisdictionalia omnia tradantur, ideo tantum spectantia ad iurisdictionem, quaeque per foros inducta sunt explicamus; in ceteris lectorem remittendo ad Doctores hanc materiam tractantes, quorum praecipui videndi sunt, Canez. var. lib. 1. cap. 11. Fontanel. de pactis, claus. 4. gloss. 12. per tot. Ant. Faber in C. lib. 4. tit. 43. Parlador. rer. quocid. parax. lib. 2. cap. 16. & part. 2. in sesquicentur. different. 71. cum aliquibus seqq. Valasc. de iur. emphiteut. per tot. tractat. Donell. lib. 9. comment. cap. 13. cum seqq. & Osualdus Illig. ad eum, dominus Morla in empor. sit. 10. de locat. in praemis. num. 32. & seqq. Ant. Gomez ad leg. 68. Tauri. Tiraquel. de retractat. conuent. 5. 74. gloss. 1. num. 1. Ioan. Baptist. de Thoro in comp. decis. verb. Dominus directus, & verb. emphiteuta

teuta. tom. 1. 2. & 3. dominus Leon decis. 77. tom. 1. plures adducti per Barboſam in collect. c. potuit, de locato, & cond. num. 2. & 20. Tonduti de cont. iuris. par. 2. cap. 55.

- 3 : Hæc emphiteuſis materia plurimum implicari ſolet cum materia feudali: & ſic prænotanda eſt differentia inter vtramque. Quam accuratè tradit Parlador. *diſt. differ. 71. num. 1.* Non videtur omnino adæquata, nam licet verum ſit feudum obligare ad personale obſequium, emphiteuſim verò ad annuam penſionem, ſive canonem: feudum conceſſum ſit à Principe, Epilcopo, aut Magnate: emphiteuſis verò à quocumque, ve ipſe tradit *num. 5.* quo plures alias differentias ad eſſe affirmatis
- 4 meo iudicio differentia ſubſtantialior, iuris diſpoſitione attendita, in eo conſiſtit, quòd dominus directus à iure conlequitur iuriſdictionem in feudo, in emphiteuſi verò minimè, vt ſignificat Fontanella *diſt. gloſſ. 12. num. 140.* Sed cum apud nos, ſicut ipſe de Catalaunis tradit, feudorum materia raro, aut vniquam in uſu habeatur, niſi in conceſſione caſtrorum, & Baroniarum facta à domino Rege, cuius iuriſdictione indubitata eſt, ideo hîc de emphiteuſi tantum agemus.
- 5 - De iure enim domino directo non quaeritur iuriſdictione ali qua ratione emphiteuſis, vt notant communiter Doctores in *diſt. cap. potuit de locat. Iaſſon in uſib. feudor. num. 55. in fin. Cancero varlar. lib. 1. cap. 11. num. 63. Fontanell. diſt. gloſſ. 12. nu. 140.*
- 6 dominus Leon *diſt. decis. 77. num. 12.* plures relati per Barboſam in *collect. ad diſt. cap. potuit. num. 141.* ſed de iure noſtro iuriſdictione quaeritur domino directo in emphiteuſi, ſive in re cenſita, vt i cenſita, *for. 4. cum aliquibus ſeqq. de iur. emphiteut. Dominus Leon diſt. decis. 77. num. 15. & ſeqq. dominus Cerdan in arbor. iuriſd. verb. Los ſeñores directos, Cancero diſt. num. 631 & Fontanell. diſt. num. 140.* ſicque, quoad hæc, correctæ eſt diſpoſitio iuris negans iuriſdictionem domino directo, ac peti conſequens cauſæ feudales, & emphiteuſis in Regno, quoad hæc æquiparantur, ita vt cauſa emphiteuſis capiat naturam feudi.
- 7 Nec differentia conſideratur inter fundum vectigalem, etn phiteuticum, & ſuperficiarium, nam de his omnibus loquitur, textus in *prin.* & hæc omnia, ſynonyma ſunt, vt bene declarat Parlador. *diff. 72. per tot.* Quæ quidem iuriſdictione quaeritur domino directo in re cenſita, vt cenſita dum, durat emphiteuſis,

sis, vel ea finita, nam textus in principio loquitur de eo, qui de-
relinquit emphiteusim, *in fin. aut. vers. Aquella*, generaliter de
omni re concessa ad censum, seu partem fructuum, aut vecti-
galis, & private, tam in prima instantia, quàm in omnibus
appellationis iudicijs, tam in causa possessoria, quàm proprie-
tatis, etiamsi de summarissimo possessorio agatur, ut in text.
habetur *for. 19. eod. tit. tradit dominus Leon dict. decis. 77. nu.*
20. & dominus Cerdan ubi proxim. Quod nititur duplici ra-
tione. Prima, nam hæc iurisdictio quæritur in dominium, sic-
que private, ut dixi *hoc cap. §. 1. num. 3.* Secunda, nam in foro
nostro expresse habetur, ibi: *Nos pusque à nos, ne a la Cort de la*
Ciutat appellar, quod per legem concedi posse nemo dubi-
tat.

8 Sed ut dominus Cerdan tradit *ibid.* in causa recursus, &
oppressionis, bene tribunalia Regia possunt cognoscere, nam
hæc auctoritas superioris numquam censetur exclusæ, quia
est regalia Regis inseparabilis ab ipso, ut dixi hoc eodem capi-
te, §. 1. num. 20. Quæ quidem procedunt etiamsi emphiteuta
sit pupillus, vidua, vel miserabilis persona, aut universitas, vel
Collegium, sicut diffinitum habemus per Senatum, cum vo-
tis sacri Supremi Aragonum Concilij, me referente in causa
9 quindenniorum prædij rustici nuncupati *la torre de Espioca*, cu-
ius evocatio denegata fuit Collegio Divi Pauli Societatis Iesu,
prædictum privilegium inter alia alleganti, ad favorem Illustris
Ducis de Bexar, sententia publicata per Vincentium Ferre-
ra Militem R. M. Scrib. die 21. Ianuarij 1654. & vnicum mo-
tivum Supremi illud est, quod agebatur de re censita, ut cen-
sita.

10 Etenim quamvis iurisdictio dimanare videatur ab imposi-
tione census, ut ex textu colligitur, nihil obest, quominus cen-
sus, sive canon pertineat ad vnum, & dominium directum ad
aliud, ut quotidie videmus in beneficijs Ecclesiasticis anti-
quioribus, quorum proventus maximè consistunt in his cen-
sibus rerum emphiteuticalium, quibus applicati reperiuntur;
dominio directo reservato patrono, sive obtinenti ius patro-
natus, aut alij. Sed hoc in casu iurisdictio non pertinebit ad
11 obtinentem censum, sed dominium, ut bene probat *Giurba*
decis. 83. num. 1. & seqq. nam dominium est principale, census
verò

verò accessorium, Guid. Papæ *decis.* 264. *num.* 1. quia ex concessione emphyteusis tria nascuntur. Primum, dominium directum: secundum, ius activum exigendi censum annuum: tertium, ius utile quod in emphyteutam transit cum iure pascendi vo census, quæ inter se diversa sunt & separata, & sic potest esse penes vnum census, & penes alium dominium, *l. fin. §. fin. ff. de cont. empt.* Guid. Pap. *decis.* 264. *num.* 2. Socin. *conf.* 50. *num.* 24. *volum.* 4. Mastril. *decis.* 58. *num.* 12. Intrigliol. *singul.* 120. *lib.* 2. Giurb. *dict. decis.* 83. *num.* 1. & *seqq.* qui licet contrariam decisionem tradat, ideo quia in casu illius non fuerunt separata.

2 - Si autem usufructus dominij directi alicui quæzatur, iurisdic-tio non pertinebit ad usufructuarium, quamvis ei debeatur laudimium, vt probat Iulius Clarus *in praxi, §. emphyteu-*

3 *fis, quæst.* 23. *num.* 5. nam commissum vero domino proprietatis debetur, Guid. Pap. *decis.* 477. Oldrad. *con.* 240. sicut laudare, & investire, vt ipsi tradunt, & licet usufructuarius videatur procurator proprietarij, *l. si pignori, in fin. ff. de pignor. action.* hoc tantum procedit quoad laudimium, non quoad pertinentia ad dominum directum, vt est investitura, commissum, & iurisdic-tio, *l. vlt. C. de iur. emphyteu.* nam usufructuarius non est directus dominus, probat præter Guid. Pap. *vbi proxime,* bene vt solet Anton. Fab. *dict. tit.* 43. *diffin.* 46. *per tot.*

4 : Causæ istæ tractantur coram iudice delegato ab ipso domino directo, nam licet in textu dicatur ibi: *Sia tengut en poder del senyor de la cosa respondre,* additur: *el senyor donli jutge que no sia sospitos,* quia nemo in causa propria iudex esse debet, vt post Cancer, Capicium, & alios bene explicat Tonduti *de content. part. 2. cap. 2. num.* 45. & 46. & cum interesse sit pecuniarium, conceditur iurisdic-tio ad delegandum. Sed dubitari potest, an hæc iurisdic-tio ordinaria sit, vel delegata, & ordinariam esse tenendum est, eo quòd dimanat à lege contenta in textu

5 nostro, & alijs foris superius adductis, docet Fontanell. *dict. gloss.* 12. *num.* 144. & *decis.* 285. *num.* 3. *tom.* 1. quamvis enim ipse dominus non iudicat, eo quòd prohibetur iudicare in causa propria, & delegat causam iudici non suspecto, non tamen sententiæ dicuntur iudicis delegati, sed Ordinarij, quia non

attens

16 attenditur persona eius qui iudicat, sed illius qui causam commisit sicuti in Gerente vices, Baiulo, vel Iusticia, quotidie evenit: nam si Assessores Ordinarij impediuntur, ipsi assumunt Assessorem, tuncque iurisdictio ordinaria exercetur, etiam si delegata sit cognitio.

17 Quæri autem potest, vbi domini directi causas has tractare possunt? & tenendum quod vbiicumque voluerint, dummodo fiat vbi habeant domicilium in Regno, vel vbi adest res illa in emphiteusim concessa, si emphiteuta non extrahatur à proprio domicilio vltra vnam dietam; ex propria enim habitatione extrahi non potest, nisi ad locum ex quo, eodem die

18 redire valeat ad proprios lares, nisi dominus velit conductum ei præstare, hoc est necessaria ad victum, vt in terminis probat; & explicat Fontanell. *dict. gloss. 11. num. 28. & gloss. 12. num. 150.* quæ apud nos expressè disposita sunt per *for. 8. de feudis*, ibi: *Deulos donar en loch hon pusquen aquell dia tornar a son alberch, è sino fahia, deulos fer sos obs, segons que es contengut en los*

19 *casos del vsatge de Barcelona.* Quamvis enim textus iste de feudo, & Rege loquatur, cum emphiteusis equiparetur feudo, & regulari debeat iuxta disposita in vsatico Barchinonæ, qui generaliter loquitur, vt Fontanella tradit *ibid.* inde est, quod generaliter disponat. Quid, & quomodo conductum solvendum sit pete à Fontanella *dict. gloss. 12. num. 153. & seqq.* qui bene declarat.

20 Hæc omnia procedunt dum agitur de re censita, vt censita: secus autem dum aliter agitur, nam quæstio de dominio directo coram ordinarijs agitanda est, *dict. for. 19. in fin. de iur. emphiteut.* ac per consequens in lite, quam emphiteuta habet cum domino directo super contractu personali, & illius validitate, vel nullitate, potest adiri Iudex ordinarius, dummodo non sit ratione canonis, vt tradit dominus Leon *dict. decis. 77. num. 19.* In cæteris autem non coram delegato, sed ordinarijs agendum est. Marius Muta *decis. 70. num. 19.* dominus Leon *dict. decis. 77. num. 13.* Milanens. *decis. 6. per tot. Castillo decis. 201. num. 29. tom. 3.* & ita decisum pluries fuit in Senatu, vt sub examine domini Don Melchioris Sister-

21 nes, Sacri Supremi Aragonum Concilij, postea meritisimi Regentis, sententia publicata per don Franciscum Alreus

R. M.

R. M. Scrib. die 5. Februarij 1619. ad favorem Hieronymi Audinet, & contra Ludovicum del Rio Presbyterum, & referente domino Polo, Regia provisione diei 12. Decembris 1634. ad favorem Conventus Divi Philippi Ordinis Carmelitarum Discalceatorum, & adversus Syndicum Collegij sancti Pauli Societatis Iesu, actuario Fabra, & sub auditione domini avunculi Don Petri Sanz provisione diei 30. Maij 1636. in favorem Franciscæ Paulæ Fabubuiæ, contra Syndicum Capituli Almx Sedis Valentinx: quas decisiones notat ipse dominus Don Petrus Sanz in suis observationibus lit. E. observatione 18.

- 23 Electio autem ipsius iudicis ita spectat ad ipsum dominum directum, ex textu, & for. 19. vt neque compelli possit ad tribuendum coniudicem, vel associatum, sic expressè cavetur in for. 18. de iur. emphiteut. ibi: *No puixa ser remogut, ò dat a ell associat,* & sic decisum fuit per Senatum, referente domino Leon, sententia publicata per eundem Alreus, die 20. Maij 1611. ad favorem Laurentij Trifan de Valençuela Presbyteri, & versus Ioannem Baptistam Palau. Quæ intelligenda sunt in prima instantia, & legitima causa non extante. In iudicio vero appellationis, & iusta, ac legitima causa existente, observantia sic interpretata fuit illum forum, vt decerni soleat coniudex, vel associatus iudici delegato, per Regium Concilium ex ipso Senatu: nam appellationis causa non venit in dispositione, vel concessione, nisi de ea facta sit specialis mentio, Angel. in l. 1. §. qui mandatum, in fin. ff. de offic. eius. Iacob. de Sancto Georgio de feud. in verb. cum mero & mixto imperio, num. 9. Nata consil. 580. num. 25. Cabed. decis. 40. num. 12. part. 2. Mastril. de Magistratib. lib. 3. cap. 8. num. 9. & seqq. & sic decisum in dicta Regia sententia diei 20. Maij 1611. & alia publicata per Antonium Ludovicum Cases die 26. Februarij 1627. sub examine domini Don Gabrielis Sancho, in favorem Archiepiscopi Valentin. & contra Syndicum oppidi de Puçol. Sed hoc in casu nominationis coniudicis, vel associati dubitare licet, an illius electio conferatur domino directo, vel fiat per ipsum Regium Senatum? & quamvis aliquando fuisset nominatio relicta domino directo, de quo sunt aliquæ Regiæ sententiæ, id fuit factum re non discussa: sed postea maturius
- 24
- 25
- 26
- 27

rius perpenſa in duabus Aulis civilibus, vnanimiter fuit de-
 ciſſum in ſimilibus cauſis nominandos eſſe coniu-
 dices, vel aſſociatos de Regio Concilio per eundem Senatum, nam ita
 vtplurimum antiquitus obſervabatur, licet vt dixi non ſemel
 omiſſum fuit, & de obſervantia teſtabantur fere omnes Se-
 natores tempore deciſionis. Quod ratione nititur, eo quòd
 28 Senatores non debent iudicare, vt coniu-
 dices ad nutum ip-
 ſorum dominorum, quorum omnes ſubditi ſunt Regij Con-
 ciliij, & plurimi privatæ perſonæ. Inferior enim non poteſt di-
 cere legem ſuperiori, *c. cum inferior. de maior. & obed.* pluribus
 29 Barboſ. *in collect. ad illum text. num. 2. & ſeqq.* Nec qui mino-
 ris eſt auctoritatis, cum qui maioris eſt poteſtatis, iudicijs ſuis
 addicere, ac proprijs diſſinitionibus ſubiugare valet. *c. infe-*
 30 *rior. 21. diſtinct.* Quod pariter obſervatur in cauſis ſpectantibus
 ad Rationalem Urbis, Iuratos, vel Deputatos Regni, in qui-
 bus ex nominatione regia, vel viceregia Senatores applican-
 tur in coniu-
 dices, vel aſſociatos. Et ſi aliquando Iurati, vel
 31 Deputati eos eligunt, adeunt dominum Proregem, vt ſuam
 regiam interponat auctoritatem in diſtis nominationibus. Sic
 diſſinitum fuit ſub examine domini Polo die 22. Octobris anni
 1633. in cauſa quæ ducebatur inter Syndicum Cleri Parochia-
 lis Eccleſiæ Sancti Nicolai Urbis, & Franciſcum, ac Vincen-
 tium Perez oppidi de Paiporta ex alia, quæ confirmata fuit
 in alia Aula, & virtute huius declarationis nominatus aſſo-
 32 ciatus dominus avunculus Don Petrus Sanz, qui hæc notat
in ſuis obſervat. lit. D. obſer. 21. & addit, quòd tunc etiã fuit in du-
 biũ revocatum, an iudex delegatus præferri deberet? & ex
 deliberatione trium Aularum deciſſum, quòd aſſociatus de
 Regio Concilio præferatur iudici delegato, quæ deciſio ni-
 titur pluribus rationibus, & iuribus adductis per Larteam
allegat. fiſcal. 52. per tot. tom. 1. ſicque præfertur in cauſis Urbis
 & dominorum directorum. In cauſis vero Deputationis ſub
 33 dubio eſt, & dubium ad Principem delatum, cuius exitus per
 plures annos expectatur. Tractant de adiunctis Stephanus
 Gratian. *diſceptation. for. cap. 100. ex num. 30. per plures ſeqq.*
 Ludovicus Saravia *in pleno tractatu de iuriſdict. adiunctorum per*
tot. plures adducti per Barboſam de Canonicis, & dignitat. cap.
28. per tot. & in collect. ad Concil. c. 6. ſeſſ. 25. de reformat.

De

34

De quindennio resultante ex dominio directō aliqua diximus cap. 2. §. 5. in fin. sicque ibi petenda sunt, nam nulla est ratio cur hic repetantur.

§. IV.

De habentibus iurisdictionem titulo gubernatorio, sive in gubernium ad cap. 91. actor. Cur. Brach. Regal. anni 1626.

T E X T V S.

PHILIPPVS QVARTVVS REX,
anno 1626. Montisoni.

ITEM per quant es cosa contra lo benefici de les Ciutats, y Villes del present Regne concedirse gubernatorio nomine la iurisdiccio suprema als senyors dels lochs situats dins dels termens generals de les dites Ciutats, y Villes, y tambe en dany del patrimoni Real, per ser molt danyòs apartarse de la Real Corona vna cosa tan preciosa com la iurisdiccio suprema in perpetuum, quzfito colore del titol gubernatorio nomine. Suplica per tant à V. Magestat lo dit Estament Real sia servit de no concedir semblants concessions de iurisdiccio, que en efecte, y en veritat encara ques vulla colorarles ab lo dit titol de gubernatorio nomine, son alienacions, y separacions verdaderes del dit Real Patrimoni. Sa Magestat tindrà conte en lo que se li suplica en lo present capitol.

S V M M A R I A.

CONCESSIO iurisdictionis in gubernium noviter apud nos vsu recepta, num. 1.

Iurisdiccio in gubernium ad heredes transmissibilis concedi potest, num. 2.

For. 33. de rebus non alienandis expenditur, num. 3.

Iurisdiccio est incorporata Regio patrimonio, num. 4.

D. Laurentij Martheu oper. tom. 1.

Ddd

Iuris

Iurisdictio per forum inalienabilis, ibid.

Iurisditionis in gubernium inducenda ratio, num. 5.

Iurisditionis concessio in officium non est alienatio, num. 6.

Magistratum, & officialium creatio ad Regem attinet, num. 7.

Ampliare officium, & successoribus concedere, Principi non est impossibile, num. 8.

Fori Valentia non limitant potestatem Regis in creatione officialium, num. 9.

Ordinaria, iurisdictio non leditur per concessionem in gubernium, num. 10.

Ordinarij possunt cognoscere de criminibus ad se spectantibus in oppidis, quorum iurisdictio concessa est in gubernium, num. 11. ubi observantia.

Iurisdictio in gubernium privativè quoad Curiam Gubernationis conceditur, num. 12.

Decisio Senatus, num. 13.

Gubernator non vitur verbis præceptivis in literis expeditis ad dominos oppidorum hanc iurisditionem obtinentes ex Regio rescripto, num. 14.

Iurisdictio in gubernium regulanda est iuxta disposita in Gerente vices limitativè ad territorium, num. 15.

Iurisdictio in gubernium non derogat iurisditioni quæsitæ Ordinario oppidi in prima instantia, num. 16.

Domini obtinentes hanc iurisditionem subijciuntur Regiæ Audientiæ num. 17.

Item tenentur expedire causas meri imperij cum Reg. Fiscii Advocato, num. 18.

Item non possunt nominare fiscum ex Regio rescripto, num. 18.

Item revocari non potest concessio sine causa, num. 20.

Nec sequitur naturam castri, vel oppidi, sed personam cui concessio est facta, num. 21.

Nominari potest successor, tam in testamento, quàm in contractibus, num. 22.

In hac iurisditione succedunt venientes ab intestato, si non est destinatus successor, num. 23.

Fœminæ succedere nequeunt, nisi fiat expressa mentio, num. 24.

Facultas nominandi successorem, non expirat semel facta per primum nominationem, effectu non secuto, num. 25.

Est

1 **E**ST & noviter apud nos vsu recepta alia species iurisdictionis, quam dominus Rex concedit titulo gubernatorio dominis oppidorum, qui tantum Alfonso nam obtinent, vt de criminibus reservatis ad merum imperium cognoscere valeant. Quæ in dominium concessa non est, eo quod dominus ipse creatur Locumtenens Gerentis Vices generalis Gubernatoris limitativè ad illud oppidum, eiusque territorium, sed tantum in officium; nam licet regulariter officium sit personale, & ad hæredes non transmissibile. Gloss. in l. penult. ff. de tutelis. Text. in l. 1. C. si quis ignor. rem min. emer. ibi: Cum officio morte finiatur; vnde concessio officio in perpetuum non alterabitur natura officij, & sumenda est interpretatio, vt duret donec vita concessionarij duraverit. Barboza in l. quia tale, num. 10. vers. Exemplum erit, ff. solut. matrimon. tamen natura hæc alterari potest ex forma concessionis, vel pacti. Baldus consil. 159. num. 5. lib. 3. pluribus, & benè, Montanus de regalib. cap. de officijs, num. 5. & seqq. omnino videndus. Neque omnino incognitus est in iure huius iurisdictionis vsus, sive concessio, nam in cap. 1. de feud. Guardia iam de hoc agebatur; nam Castaldus, de quo in eo textu, is est, cui res domini committuntur gubernandæ, vt cum Andrzea de Ifernìa explicat. Gloss. ibid. lit. B. tradunt Doctores in eo textu. Capiplane. de Baronib. tom. 1. pragmat. 8. part. 1. nu. 37. & seqq. Mastrillus de Magistratib. lib. 3. cap. 2. num. 59. licet gubernium illud, de quo Mastrillus ibi, differat à nostro, vt ex infra dicendis patebit.

3 Ratio, ob quam concessio huius iurisdictionis vsu recepta est, ea nimirum videtur, nam per for. 33. de rebus non alienandis, iunctis alijs for. seqq. & privilegijs ibi mentionatis, iurisdictionio suprema, & merum imperium tanquam res pretiosa, & ad regium splendorem spectans, vnita, & incorporata est Regio diademati, & patrimonio; adeo vt inalienabilis sit, sicut sunt castra, oppida, & cætera ad Regem spectantia. (ad cuius materiz explicationem videndi sunt, Belluga rub. 13. §. tractemus, num. 40. dominus Leon decis. 3. num. 28. Mastril. dict. lib. 1. cap. 12. per tot.) siq; lege pactiõnata cavetur, ne hæc alienari possint. Brachia Regni in Curia non solum non præstabant consensum ad alienationes faciendas, sed imo enixe observatio-

5 nem huius dispositionis postulant, eo quòd per hoc mediũ
 6 servari iurisdictionem vniuersitatibus cõcreditam experiuntur,
 sicut in textu apparet. Cum autem Reges in remunera-
 tionem seruitiorum à dominis oppidorũ factorũ aliquid dare
 cupiunt, ne in dominium iurisdictionis concedatur suprema, siue
 merum imperium, concedunt iurisdictionem in gubernium,
 siue titulo gubernatorio, sicque non in dominium, sed in of-
 ficiũ, seu exercitium, de quo *for. 33.* non loquitur, quia con-
 celsio in officium alienatio non est, vt bene probat Fontanel.
decis. 388. num. 9. & 16. cum seqq. tom. 2. quæ comprobantur ex
 sequentibus.

7 Per hanc concessionem dominus Alfonso creatur offi-
 cialis, & creationẽ officialium nemo est, qui ignoret ad Prin-
 cipem spectare, vt pluribus laudatis probat Mastril. *d. lib. 1.*
cap. 4. per tot. & post eum don Acasius Ripoll regal. cap. 35. per
tot. Castillo de tertijs, cap. 41. num. 17. & seqq. qui plures etiam
 8 laudat: sicque dispositio foralis illæsa manet in creatione offi-
 cialis. In ampliacione, siue concessione succedendi minimè
 etiam læditur, nam id à Principe fieri potest. Andr. *in cap. fin.*
col. penul. de iud. per textum in l. 2. §. novissimè, de orig. iur. pluri-
 bus Mastril. *d. lib. 1. cap. 28. per tot. Montanus vbi proximè d. nu.*
5. & seqq. quare salva forali dispositione, qui de Principe bene-
 meriti sunt, donationem remuneratoriam, vel gratiosam ca-
 piunt huius iurisdictionis, & sic perperam de hoc Brachium
 Regale conqueritur, quia non intervenit alienatio, neque
 damnum Regij patrimonij, quamobrem decretum precibus
 non correspondit.

9 Et ratio est, nam ad Principem attinet ius creandi officia-
 les necessarios ad suam iurisdictionem exercendam, neque in
 hoc reperitur dispositio foralis limitans potestatem Principis,
 & sic bene potest in oppidis sibi bene visis erigere, siue creare
 officium Locumtenentis Gubernatoris, per quẽ merum imperium
 10 administratur. Neq; ex hoc iurisdictionis Ordinariorum læditur
 in aliquo: tum quia iurisdictionis hæc concessa in officium, cumula-
 tivè concessa est, vt ex Mastrillo, & alijs pluribus probavi hoc
eod. c. 6. §. 1. n. 1. tum quia praxi receptum est, vt Ordinarij Ci-
 vitatũ, & villarũ non per hoc impediuntur in cognitione cri-
 minũ ibi patrorũ, imò est locus preventionis, prout accidit eũ
 codẽ

- 11 eodē Vicesgerente, & sepius ita practicavi, & praticari vididum enim officium Assessoris Iustitiæ in criminalibus Urbis gelsi anno 1641. in oppidis sitis intra territoriū Urbis, in quibus iurisdictio concessa est titulo gubernatorio, exercui eodē modo, ac in Vrbe, & signanter processum informativū perfecti in oppido de Almuçafes in facto necis Antonij Pi, nequiter sclopetorum ictibus patratæ per Iosephum Benedicto, qui postea fuit suspensus hac de causa, & dum eram in Aula criminali, coram me actitata fuit causa contentions inter Marchionem de Quirra. obtinentem hanc iurisdictionem in oppido de Nulles, & Iudicem ordinarium villæ de Villareal, qui disceptabant de præventione criminis raptus cuiusdam feminz nuptæ, & causa declarata ad favorem Marchionis, quia præventionem realem obtinebat, sicq; de hoc non est ambigendum.
- 12 Bene verum est, quod cum hi sint creati Locumtenentes Gerentis vices Gubernatoris, eorū iurisdictio privatim è cōceditur quoad Curiam Gubernationis, sicque explicatur in ipso privilegio, & decisum fuit per Senatū, de anno (nifalhor) 1649. inter Comitem del Real obtinentem iurisdictionem, eo modo, in oppido de Catarroja, & Curiam Gubernationis, dum dominus Don Franciscus Scorcia, nuno Fisci Regij Advocatus, erat Assessor in criminalibus eiusdem Curiz: bitronarij enim in eo oppido quendam apprehenderunt arma prohibita deferentem, & emissio recurfu per ipsum Comitem, sub examine domini don Braulij Esteve, partes, & causa restitutæ fuerunt, simul cum armis dicto Comiti.
- 14 Quod etiam deprehenditur, eo quod licet Gubernator verbis præceptivis utatur in literis expeditis in sua Curia directis quibuscumque Ordinarijs Regni, per Regium rescriptum cautum est, quod cum dictis dominis iurisdictionem habentibus titulo gubernatorio, utatur verbis deprecativis, sicque respectu eorum non habetur pro superiori.
- 15 Ex quibus plura scitu digna inferuntur. Primum est, quod cum hæc iurisdictio concessa sit in officiam, ut ipsis concessionum literis habetur, regulata est omnibus illis legibus, quibus iurisdictio Gerentis vices subijcitur, sicque omnia quæ de eo dicta sunt cap. 2. s. 3. quoad cognitionem causarum, & potestatem indulgendi, procedunt in illis dominis limitative ad

oppidum, & territorium contentum in concessione.

16 Secundum est, quòd cum iurisdictio Gubernatoris in causas quæ pertinent ad Ordinarios in prima instantia non se debeat intromittere: sic pariter isti domini dum ab Ordinario oppidi, vel territorij per privilegium, vel consuetudinem quæ sita sit iurisdictio in prima instantia, non se debent intromittere, nam per hanc concessionem non censebitur derogatum illi iurisdictioni.

17 Tertium est, quòd sicut Curia Gubernationis est sub potestate Regiz Audientiz, nam ad eam appellatur, & causas evocantur, vt dixi *dict. cap. 2. §. 3.* ita pariter domini habentes hanc iurisditionem subijciuntur Senatui, & à sententijs per eos latis rectè ad Senatum appellabitur, aut causas evocabuntur, adstantibus qualitatibus ad evocationem requisitis, vt dixi *ead. cap. 2. §. 2. num. 12.* respectu habito ad districtus gubernationum, intra quos oppida horum dominorum, sita reperiuntur.

18 Quartum est, quòd cū sint Regij officiales, tenentur causas determinare cum interventu Regij Fiscij Advocati illius districtus, & illi deferre informationes criminum ad deliberandum, an accusare debeat nec ne; nam sicut Gerens vices non habet ius nominandi Fiscum, sed causas expedit in Curia cum interventu Regij Fiscij Advocati, & Procuratoris, sic nec illi. Quod observare vidi per aliquos dominos oppidorum obtinentes hanc iurisditionem, dum officium Fiscalis obtinui à die 8. Aprilis 1647. vsque ad 29. Iunii 1649. & quamquam de facto aliqui aliter observabant, per Regium rescriptum directum domino Chrylostomo Berenguer, qui in eo munere successor fuit, absolutè fuit iussum; ne dominis oppidorum permitteretur. Rescriptum sic se habet.

EL REY:

Magnifico amado Consejero, hase visto vuestra carta de 9. del passado, en que representais el perjuizio que se sigue a mis regalias, y a la buena administracion de la justicia, de la permission que se ha tenido en que algunas villas Reales de esse Reyno nombren Abogado, y Procurador Fiscal para sus causas, y lo mesmo en algunos lugares, cuyos dueños tienen la jurisdiccion gubernativa

torio

sorto nomine, y dezis lo que conuendrà prevenir para el remedio deste abuso, y ha parecida encargaros, y mandaros (como lo hago) que para que no se tolere de aqui adelante esta introduccion, hagais todas las instancias, y diligencias iuridicas que pareciere conuenir, que en ello me servireis. Dat. en Madrid a 5. de Noviembre. 1650.

Y O E L R E Y

Vt. Vayetola Vicecancel.

Vt. Don Christ. Cresspi Reg.

Vt. Hortigas Reg.

Vt. D. P. Villacampa Reg.

Vt. Comes de Robles Reg.

Vt. Casteltor Reg.

Vt. l. Epif. Angel.

Joan Valero Diaz Secretario.

Virtute huius rescripti predictus dominus Fiscalis obtinuit inhibitionem Senatus, ne amplius fieret.

20 Quintum est, quod quamvis concessio hæc sit in officium, non inde sequitur, quod ad nutum concedentis revocetur; nam semel approbatus reprobari sine causa non solet à Regia Maiestate, pro benignitate, & clementia sua, præsertim cum concessio non habeat clausulam, *mera, & libera voluntate durante*, tradit Capiblanco de Baronib. prag. 8. part. 1. num. 44. & seqq.

21 Sextum est, quod concessio iurisdictionis in hunc modum non sequitur naturam castri, vel oppidi in quo conceditur, nam non est accessoria eiusdem, sed personæ, cui indulgetur; & sic præxi receptum vidimus in dicto egregio Comite del Real, qui dum possidebat oppidum de Catarroja, obtinuit iurisdictionem gubernatorio nomine; postea frater ipsius Egregius Comes de Villamonte, vindicavit oppidum, & tamen iurisdicção gubernatorio nomine remanet penes ipsum Comitem del Real, & pertinebit ad nominatum, vel nominandum per ipsum, vt late tradit Mastril. d. c. 28. tam si nominatio fiat titulo hereditario in vltima voluntate, quàm inter vivos in contractu, vt idem probat n. 51. (videndus omnino Montanus d. cap. de offic. num. 26. & seqq. quo probat quid faciendum quando conceditur sibi, & hæredibus, vel sibi, & liberis, & c.) dum:

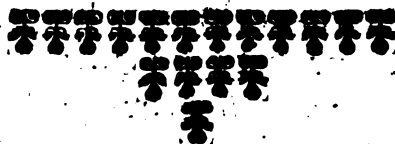
dummodo non sapiat naturam venditionis, nam officia vendi nequeunt ab alio, quam á Principe, vt probat pluribus relatis Ripoll *regaliam. cap. 14.*

23 Septimum est, quód si neminem nominaverit, succedunt venientes ab intestato, ad textum in *l. secundum responsum, C. de com. stipul.* Bald. in *l. cum potest, §. gener. in lect. antiqua, ff. de iur. dot.* Ann. Franq. Menochius, Thesaurus, & alij plures relati per Mastrillum *vbi supr. num. 5. cum seqq.* quo bene explicat.

24 Octavum est, quód cum hzc iurisdictio in officium concedatur, quamvis sit pro se, & successoribus, vel heredibus, forminz succedere non possunt, *l. 2. & ibi Doctores, ff. de regul. iur. for. 8. & 24. de iudicijs,* pluribus Ponte *de potest. Proreg. tit. de divers. provis. §. de potestat. substituendi in offic. num. 4.* Mastril. *vbi proxim. num. 60. & seqq.* Don Iosephus Vela *differ. 4. nu. 89.* qui bene explicat. Quod declara, nisi de eis expressa facta sit mentio, aut consuetudine aliter receptum sit, nam privilegio & consuetudine formina capax fit iurisditionis, & administrationis publicz, pluribus don Iosephus Vela *dict. dissert. 4. n. 90. & seqq.* Montanus, qui bene tradit *dict. cap. de offic. num. 16. & 17.*

25 Nonum est, quód facultas nominandi successorem non expirat facta semel nominatione, si successor nominatus antequam sortiatur effectum, decesserit, vel aliter impediatur; nam cum potestas nominandi sit facultas, non extinguitur per primam nominationem, nisi secuto effectu, etiamsi concessa sit vni soli ad nominandum vnicum successorem, quanto magis quando omnibus successoribus indulgetur. Mastril. *ibid. num. 41. & seqq.* Montanus *dict. cap. de offic. num. 25. & seqq.* Hzc in re tam sterili à nemine hucusque elaborata colligere potui, quibus periti plura addere possunt, quibus hzc corrigantur.

* * *

De Assessoribus omnium Magistratum, eorumque substitutis, vel subrogatis, ad for. 44. de Cur. & Batul. cum alijs iuribus.

T E X T V S.

I A C O B V S P R I M V S R E X.

L Assessor de la Cort jur que sia fel, è leal en donar consells a la Cort, è en donar sentencies, è en totes coles que pertanyen à offici de Assessor, è que no prenga ningun do, ne servi, ne promessa per ningun pleyt que sia en la sala de la Cort, ne de fora en poder de la Cort, ne que hi sperassen à esser.

S V M M A R I A.

RATIO ob quam ultimo loco disputatur de officio Assessorum, num. 1.

Assessoris et huiusmodi, & natura, num. 2.

Doctores de officio Assessoris tractantes, num. 3.

Assesores Consiliarij appellantur, & verè sunt, num. 4.

Assesores Comites dicebantur, & ab eis deducitur origo dignitatis Comitum, num. 5.

Assessor proprie non est qui consilium præbet Principi, num. 6.

Consiliarius Principis non sedit cum eo, num. 7.

Consistorium à quo dictum, num. 8.

Iovis Assessor quis, num. 9.

Præstantissimi viri munus Assessoris gesserunt, num. 10.

Illustrissimus dominus Vicecancellarius nostræ Coronæ Don Christophorus Crespi, Assessoris munus obtinuit, num. 11.

Ipsius Illustrissimi Vicecancellarij genium, num. 11. cum duob. seqq.

Assessoris munus introductum ad supplendam imperitiam Magistratum, num. 14.

Magistratus, sive Iudicis officium obtineri potest ab imperito, num. 15.

Idiota an possit esse Iudex, num. 16.

L. cera

L. certi iuris, C. de Iudicijs expenditur, num. 17.

Imperitus esse potest iudex, quando officium iudicandi comprehenditur sub alio munere publico, secus quando per se existit, num. 18.

Assessoris muneris antiquitas, num. 19.

Princeps ignaro iudici causam committens intelligitur, ut adhibito consilio sapientis sententiam proferat, num. 20.

Magistratus in iure peritus Assessorem habere debet, & quare, nu. 21.

Papinianus Iurisconsultus Assessores habuit in Pratura Vlpianum, & Paulum, num. 22.

Docilitas est vna ex precipuis partibus perfecta prudentia, quae consistit in acquiescentia consilijs alienis, num. 23.

Praxis Orceles in non nominando Assessore si Iustitia Iurisperitus eligatur, improbatur, num. 24.

Assessoris, & Iudicis officia (vbi haec distincta reperiuntur) incompatible sunt, num. 25.

Exemplum actuale id demonstrans in Regno Neapolis, num. 26.

Assessores à iure non habebant iurisdictionem, num. 27.

Iudex Ecclesiasticus nominare potest saecularem Assessorem ad causas spirituales, & Ecclesiasticas, num. 28.

Assessores non habentes iurisdictionem sunt assumpti ab ipsis Magistratibus, vel Iudicibus, non verò nominati à Principe, vel ministerio legis, num. 29.

Assessores de consuetudine iurisdictionem habent, num. 30.

Consiliarij nostri Senatus iurisdictionem habent ordinariam, num. 31.

Iudex habens Assessorem à Principe datum, vel ministerio legis, tenetur sequi illius consilium in rebus Iustitiae, num. 32.

For. 45. de Cur. & Baiul. explicatur, num. 33.

Fisci Advocatus in Regno habet interventum, & suffragium, n. 34.

Assessoris assumpti votum non est decisivum, sed consultivum, n. 35.

Limita in Magistratu, qui ministerio legis habet Assessorem, nu. 36.

Decisio Senatus, num. 37.

Assessores creati à lege, vel Principe mortuo officiali non expirant, num. 38.

Assessor assumptus expirat morte principalis, num. 39.

Assessor assumptus non expirat ex morte principalis re iam cepta, num. 40.

Extende ad omnes delegatos, & substitutos, num. 41.

Assessores electi à Principe, vel lege revocari non possunt, num. 42.

Rex

- Rex non revocat officiales sine causa, num. 43.*
Causa qualis requiratur ad revocationem, num. 44.
*Officiales Baronis ad certum tempus constituti revocari sine causa tē-
 pore durante non possunt, num. 45.*
*Officiales Baronis ad nutum amovibiles de iure revocari non poterant
 sine causa, sed contrarium usu receptum, num. 46.*
Novitas grata diabolo, num. 47.
*Assessoris officium dignitas est, si à lege, vel Rege eligatur, num.
 48.*
Vbi est iurisdictio, ibi est dignitas, num. 49.
*Assessor fruitur omnibus privilegijs concessis officiali, cui asidet,
 num. 50.*
Assessori equalis honor debetur, ac officiali, num. 51.
*Officialis est caput Curia, Assessor verò cerebrum illius capituli,
 num. 52.*
*Assessor equaliter tractandus, ac Locumtenens eiusdem Curia,
 num. 53.*
*Officialis an in proprio carpento primum locum tribuere debeat Asses-
 sori, num. 54.*
Inaqualitas omnis procedit à dignitate, vel à nobilitate, num. 55.
Inaqualitas generis rependitur virtute, & scientia, num. 56.
*Locus, quem officialis tribuit personis eiusdem qualitatis non Asses-
 soribus, Assessoribus debetur, num. 57.*
*Magistratibus plurimum commendatur urbanitas, & affabilitas,
 num. 58.*
Christus urbanus, & affabilis fuit, num. 59.
Beata Maria urbanam comitatem ostendit, num. 60.
Sancti urbani, & civiles esse solent, num. 61.
*Humana testimonia traduntur plurimorum Principum, ex celebriori-
 bus, num. 62.*
*Sententia, absente officiali ferri potest de iure nomine Assessoris,
 num. 63.*
*Secus in Regno, quia in qualibet officio adest Locumtenens, seu Vi-
 carius à lege nominatus, num. 64.*
*Locumtenentes quale exercitium obtineant, & an inter se differant?
 num. 65.*
*Assessores ius dicere possunt, & actu dicunt, in domibus proprijs, sed
 nomine officialis, num. 66.*

Casus

Casus pendens in Senatu, num. 67.

Officialis iniquam sententiam ferens de consilio Assessoris, nō teuetur, si datus sibi sit, num. 68.

Officialis eligens Assessorem tenetur, eo quōd eligere dignum debeat, nisi nominatus habeat publicum testimonium doctrinae, num. 69.

Officialis an teneatur Assessorem exhibere, num. 70.

Assessor non potest esse Advocatus in sua Curia, num. 71.

Nec in alijs de iure antiquo, num. 72.

Assessoribus Gubernationis prohibitum est advocare in Curijs inferiorum, num. 77.

Assessor quamvis iure permittente possit advocare coram superiori in causa appellationis, honestius est abstinere, num. 74.

For. 53. Curiar. anni 1604. dispositio expenditur, num. 75.

Advocati munus omnino interdictum Assessoribus, tam de iure, quā de foro, num. 76.

For. 75. de Cur. & Baiul. & 53. Curiar. anni 1604. conciliantur, num. 77.

Assessoria quaelibet totum hominem requirit, num. 78.

Indecentia advocandi per Curias, qui togati incedunt, perpenditur, num. 79.

Senatoris nostri Senatus Assessores esse non possunt in causis Baronum; & quare, num. 80.

Assessores Ordinariorum an sub eadem prohibitionem comprehendantur? num. 81.

Assessor non solum advocare in causis suae Curiae potest, verū nec alteri in concreto aperire, quomodo advocare debeat, num. 82.

Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, num. 83.

Officialis potest mandare, & praecipere Locumtenenti, & Assessori, num. 84.

Sed intellige directivē, in quantum praest in Curia, non coercitivē, num. 85.

Par in parem non habet imperium, num. 86.

Officiales apud quem iudicem puniendi sunt, num. 87.

Assessores Ordinariorum salarium sententiarum lucrari minime possunt, num. 88.

Assessor Baiuliae generalis in quibus causis habeat salarium, num. 89.

Auditor, sive Assessor Magistri Militum, vel Ducis generalis, non lucratur salarium sententiarum, num. 90.

Domi-

Domini iurisdictionum tenentur in prima instantia facere iustitiam francam, num. 91.

Assessor Baronis non habens salarium utiliter exigit à litigantibus, licet ipsis remaneat regressus versus dominum, num. 92.

Qualitates requisitæ ad officium Assessoris Ordinariorum obtinendum, num. 93.

Ætas requisita ad officium Iudicis iuxta iuris regulas, num. 94.

Iudex apud nos esse potest maior 20. annis, num. 95.

L. si quidam 57. ff. de re iudicat expenditur, ibid.

Ratio disparitatis inter officia Iudicis, & cætera Urbis, vel Regni, num. 96.

Qui literas didicerunt, duplo plus vident cæteris, num. 97.

Literæ sunt nutrices, & matres omnium virtutum, num. 98.

Praxis scientiæ legalis, qualis requiratur in Assessore, num. 99.

Tempus requisitum à foro continuum esse debet, num. 100.

Assessores exteri esse nequeunt, num. 101.

Assessores creati à lege, vel Rege substituere possunt, num. 102.

Qui Magistratus substituere possint de iure, num. 103.

Ministri cogati de Regio Senatu non possunt substituere, demptis Locumtenente Thesaurarij, & Advocatis Fiscali, & Patrimoniali, sed hi duo ad actus extra consilium, num. 104.

Substitutiones officialium Gubernationis, num. 105.

Magistratus, & officiales qui non sunt domini iurisdictionis, non possunt creare Vicarium, sed substituere ad casus necessitatis, num. 106.

Substituti debent esse eiusdem qualitatis cum substituente, num. 107.

Substituti non possunt alium loco sui substituere, num. 108.

Limita in delegato Principis, num. 109.

Limita etiam quando delegato data est potestas delegandi ab Ordinario, num. 110.

Delegatus substituens non à se, sed nomine Ordinarij substituere videtur, num. 111.

Delegatus ad substituendum tantum, an debeat esse ex eodem gremio, vel habere eandem qualitatem, num. 112.

Electus non obtinet potestatem ab eligente, sed ab illo, ex cuius commissione eligitur, num. 113.

Ordinanti, non verò exequanti tribuitur actus, num. 114.

Delegati equiparantur procuratoribus, num. 115.

Subrogatus debet esse eiusdem qualitatis cum subrogante, num. 116.

Actus eligendi substitutum non potest fieri citra ius, & nomen officij, num. 117.

Impeditus ad electionem potest mittere procuratorem, sed debet esse eiusdem gremij, num. 118.

Nominatio delegati est species electionis, num. 119.

Ex consensu eligentium potest admitti in electione extraneus de gremio, vel collegio, dummodo sit capax, num. 120.

Substitutus quamvis recipiat officium à Principali, id fieri nequit sine actu substituents, num. 121.

Regulares ad postulandum vtiliter, debent obtinere licentiam superioris, num. 122.

Regularis ex quocumque mandato non potest substituere, quin concurrat qualitas licentia, requisita ad officium Procuratoris, num. 123.

Qui potestatem obtinet ad nudum ministerium nominandi substitutū, non debet habere qualitates iuxta sententiam Bartholi, num. 124.

Intellige Bartholum quando qualitas respicit habilitatem, vel inhabilitatem, non verò quando per eius negationem subiectum redditur incapax, num. 125.

Exempla proponuntur incapacitatis, & inhabilitatis, num. 126.

Nudum ministerium, vel nuda executio quando concedatur, num. 127.

Nuda executio committi potest inhabili, non vero incapaci, num. 128.

Assessorum electiores, num. 129.

POSTQVAM explicata sunt omnia officia, atque Magistratus seculares istius Regni, superest vt dicamus de illorum Assessoribus, & Consiliarijs cum substitutis eorundem: inepta enim fuisset in quolibet Magistratu de Assessore tractatio, eo quòd plura in vnoquoque repetenda erant: sicque ad hunc locum consultò reservavi, nam explicatis his quæ ad munus Assessoris spectant in communi, specialia ad notando, omnia brevius explicata manebunt.

3 Assessor dicitur ab assidendo, quod est simul sedere ad consilium præbendum, vt tradunt Nonius Marcellinus lib.

de propriet. sermon. cap. 1. num. 312. Ambrosius Calepin. in dictionar. verb. *Assessor*. Galpar Molés in *Thesaur. lingua Hispan.* verb. *Asideo*, Iosephus Laurent. in *Amaltea Onomast.* verb. *Assessor*, & Alexander Scotus in *diction. iur.* verb. *Assessores*, quod depromitur ex l. 1. ff. de offic. *Adessor*. l. 1. C. de *Adessoribus*, & ibi communiter Doctores. Tradant Donellus. lib. 18. comm. 3 cap. 2. in princip. & ibi Osvaldus Illiger. lit. B. Guid. Pancirol. in not. Imper. Orient. cap. 8. per tot. Tepatus *variari*. lib. 1: tit. de different. *Assessor*. Calaneus in *catalog. glor. mund part. 7. considerat.* 27. Iulius Cæsar Bulenger. de Imper. Roman. lib. 3. cap. 3. vers. *Ipsi etiam*, Bovadilla in *politic.* lib. 1. cap. 12. in princip. Paulus Xamar. de offic. *Iudic. & Advocat.* part. 1. quæst. 23. & 24. num. 1. & seqq. Marta de *iurisdic.* part. 4. centur. 2. casu 174. per tot. Barbol. in *collect. ad cap. statutum*, s. *Adessores de rescriptis* in 6. & in *collect. ad leg. 1. C. de Adessor per tot.* Fragol. de Republic. tom. 1. lib. 4. disput. 10. num. 101. dominus Morlà in *empor. titul. 2. quæst. 6. num. 2.* Portol. ad Molin. part. 1. §. *Assessor per tot.* Marius Giurba *consil.* 31. num. 2. & seqq. qui plures alios laudant. Ob quod *Consiliarij dicti sunt*, l. 5. & l. fin. ff. de offic. *Adessor*. Guid. Pancirol. *dict.* cap. 8. & cum eo omnes ferè superius adducti. Quod lato modo intelligi debet, nam *Consiliarij proprie sunt*, qui ad certam concionem per Principem destinantur, vt latius dixi cap. 2. §. 2. num. 1. Dicebantur etiam *Comites* l. 6. s. penultim. ff. de pænis, leg. 4. ff. de offic. *Adessor*. Iacobus Cuiacius *observat.* lib. 7. cap. 21. Forcatulus *dialog.* 62. num. 2. Illiger. ad donell. *dict.* cap. 2. lit. H. qui addit, quod hodie dignitas hæc *Comitis effecta est hæreditaria*, sicque literis (non sine gloria ipsarum) usurpata, vt lepide disserit Trajan. Bocalin. centur. 2. *reg. quagl.* 49. Inde sequitur, quod omnes *Magistratus officio Assessoris coadiuvantur*, destinando vnum, vel plures *Iurisconsultos* quorum consilio secundum iura causas definiant, vt Pancirolus notat, *dict.* cap. 8. Quod intelligendum puto de inferioribus Principi, nam ipse non *Assessorem*, sed *Præfectum Prætorio*, aut *Quæstorem* candidatum habebat, de cuius consilio iudicaret, benè Casiodorus lib. 6. var. *epistol.* 5. ibi: *Aliæ quippe dignitates Assessorum solatia quærunt: tua vero dignitas Principi consilia subministrat.* Per quod demonstratur subli-

- mitas muneris consulendi Principi, & differentia à cæteris Consiliarijs, nam licet in rei veritate, id ipsum est consulere Principi, aut Magistratibus, servata proportione, amplitudinis, & sublimitatis Principis, & exiguitatis Magistratum: tamen propriè Assessor Principis nemo dicebatur, quia non sedebat cum eo, sed circa solum stabat, Ioa-
 7 chim. Stephan. *de iurisdiction. lib. 3. cap. 10. num. 4.* Illiger. ad Donell. *dict. cap. 2. liter. E.* Assessores enim sedent cum Magistratibus simul, vnde Consistoria vocata loca ubi sedere solebant ad ius dicendum, eo quòd considebant, vel simul sedebant, vt ex Nonio Marcelino, & alijs probavi supra
 8 num. 2. tradunt idem Stephan. *de iurisdiction. lib. 1. cap. 1. num. 32.* & Illigerus *vbi proxim.* sed postea nomen hoc derivatum ad Concilium, in quo Imperator de gravioris rei negotijs cognoscebat (quadam cum improprietate) vt cum Brilonio, Cuiacio, Petro Gregorio, Bulengero, Gutthero, & Goto-
 9 fredo tradit Amaya *in l. fin cap. 3. num. 11. C. de Decurion. lib. 1.* licet non ita explicet.
- Hinc est, quòd antiqui non solum Magistratibus, aut Principibus Assessores designarent, sed ipsis Dijs, quasi neminem iudicare posse crederent sine consilio, & assistentia alicuius: Iovi enim alij pudorem assidere finxerunt Sophocles *in Oedipode. in colon.* Natal. Comel. *Mithologiae lib. 2. cap. 1. ad medium:* alij æquitatem, vt ex eodem Sophocle Natal. Comel. *ibid.* alij Eunomiam, vt ex Demosthene probat Natal. Comel. *dict. lib. 2. cap. 2.* alij denique Palladem, Illiger. ad Donell. *dict. lib. 18. cap. 2. liter. B.* Quidquid ex his sit, satis demonstratur necessitas muneris, illiusque sublimitas: quare præstantissimi viri Assessoris munus gesserunt: Vlpianus celebris Iurisconsultus, *in l. metum 9. §. sed quod Prætor 3. ff. quod metus causa,* se Assessorem fuisse asserit, ibi: *Et Præto-
 10 rem me assidente interlocutum esse.* Idem Vlpianus *in l. lex Cornelia 5. §. hac lege 8. ff. de iniurijs,* testatur Sabinum præstantissimum iuris Vatem, Assessoris munere functum, ibi: *Sed Sabinus in adfessoria.* Paulus quoque Consultorum decus, Assessor fuit, vt tradunt Pancirol. *dict. cap. 8.* Illiger. *dict. cap. 2. liter. F.* & dominus Morlà *dict. quest. 6. num. 4.* Ex iuris scriptoribus celeberrimis, Cynus Angelus, Bartho-
 lus

lus, Castrensis, & alij relati per Iassonem *in rubr. ff. de offic. Adseff. Cagnol. in l. 2. vers. fin. ff. de orig. iur. Calane. in catal. glor. mundi, dict. part. 7. confid. 27. in fin. Bovadilla dict. cap. 12. num. 55. Ex nostris vnus pro cunctis, Illustrissimus dominus, ac semper domipus meus Don Christophorus Crespi de Valdaura, huius Urbis, & Regni immortalis honos, & decus, Vicecancellarius nostræ Coronæ meritisimus Assessor fuit, vt tradit dominus Leon *decis. 38. in princ. lib. 3.**

11 Subsiste lector, dum gratitudo libat quæ nobilitati, splendori, doctrinæ, ac virtuti tanti Mecænatidis debentur. Non enim *Mandroni ficulna navis* ad sublimioris Præfecturæ portum conduxit Heroem, sed ab initio *tripodem merenti mittere*, Regnum nostrum exoptabat, nam ab incunabulis de filij genio coniecitavit, quod & noster Falcò de alio dixerat *lib. 5. carmin.*

Publica tractavit per totam munera vitam,

Divinis aderit, divisque altaria ponet,

Vnde sibi laudem summo affectabit amore

Singula disponet maturè: in quemque nocentem

Scite animadvertet, iustus super omnia iudex.

Nec spes patriam fefellit, nam honoris gradus ascendendo, consiliorum prudentia eximius, iura prius Valentinis dixit: nunc vniversæ Aragonum Coronæ, cuius gentes cum concive, Martiali *lib. 1. epigramm. 3. clamant.*

Vox diversa sonat: populorum est vox tamen vna,

Cum verus patriæ diceris esse pater.

12 Sed hæc meritis, non ambitu quæ sita, virtutibus, non falliditate extorta, gloria parta est. Evolvantur quæso nostris sacri Senatus codices, ipsi equidem attestantur, quod neque penâ capit, neque lingua proferre valet. Iura enim obscuriora notis, manu propria compactis, illustrata reliquit; pragmaticarum sanctionum librum, peritissimis glossis, copiosissimo indice perfecit; trium Aularum resolutiones ad speciale volumen prudentissimè destinavit; Delatorum catalogum accuratissimè instituit; rescripta Principis oculatissimè compilavit. In iudicando nemo doctior, nemo iustior, nemo æquior: in dicendo, nemo elegantior, nemo suavior, nemo eruditior; in disputando, nemo vrgentior, nemo subtilior;

Ecc 3

nemo

nemo facundior. Hæc enim ad summum honorem; quæm non ambiebat erexere. Claudian. in Honor.

*Hæc tamen innumeris per se quaesita trophæis,
Non generis dono, non ambitione potitus,
Digna legi virtus, vltro se purpura suplex,
Obtulit, & solus meruit regnare rogatus.*

Nam licet illustrissimo genere natus, regali progenie genitus reperiat (vt pulchrè scripsit noster doctissimus Theologiz Angelicz Magister, Fr. Hieronymus Vives, Ordinis Prædicatorum in epistola dedicatoria eruditissimi tractatus *De primatu divinæ libertatis*, noviter przlo traditi in hac Vrbe hoc anno 1654.) ita se virtuti addixit, vt si illam nõ tam przclaro origine illustratâ adinvenisset, proprio fulgore stirpem nobilitasset. Ovidius ad Pisonè cecinit, quod propriùs nostro sublimissimo Præfecto adaptatur.

*Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes,
Vita modos, quæ si deesset tibi fortè creato,
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.*

¶ **A**siduè rebus publicis in vigilavit, & vigilat, sed privatim non minora perficit, ita vt de eo Plinium dixisse, quod de Trajano, videatur. *Sunt quidem præclara quæ in publicum profers: sed non minora ea quæ limine tenes.* Sublimior factus est iustitiâ, quàm dignitate; nam, vt ait Lactantius *lib. 5. de iustit. cap. 16. Tanto quisque sublimior, quanto iustior.* Sed ita, vt nec humanitatem dimiserit, nec vrbانيتatem oblitus sit. Dum ad culmen fœlicitatis sublevatur, tanto proclivior ad benignitatem, tanto magis aures humilioribus accommodat, tanto quasi par omnibus coequari affectat; imò quasi minor laudabili humilitate (decora tamen) se gerere solet. Hinc dum maximam dignitatem obtinet, maiorem cõsequitur in dies. Sed qualis hæc? (Cum Casiodoro loquar *lib. 6. epist. 5.*) *Ad te provinciæ sua vota transmittunt: à te Senatus iuris quarit auxilium: à te docti probantur ex petere, quod noverunt. Et necesse tibi est omnibus sufficere, quantos contigerit legum remedia postulare.* Sed sat sit calamo, qui dum gratum animum, ob ingentia in me collata beneficia, demonstrare cupit, modestiam illius proprias laudes (licet dignas) audiendo, Thimoleonis in morem offendere veretur.

Ratio

- 14 Ratio ob quam institutum fuit officium Assessoris, ea est iuxta omnium scribentium placita, ut imperitia Magistratum suppleretur: nam Magistratum, & officium iudicis obtinere imperitus potest, *l. certi iuris, C. de iudicijs*, latè Bovadilla
- 15 *dict. lib. 1. cap. 6. num. 16. in not. lit. E. Xamar. dict. lib. 1. quest. 13. per tot. & quest. 23. num. 2. cum ab eis relatis.* Quod intelligendum puto de eo, qui imperitus est scientiæ legalis, non autem de omnino idiota, nam licet Bovadilla ubi proximè, (quem sequitur dominus Morlà *dict. q. 6. n. 17.*) ad idiotam extendat ex lege Castellæ ibi deducta, id admitti non potest, eo
- 16 quòd idiotæ cæcis, & infantibus æquiparantur, quibus interdictum est officium iudicis. *for. 24. de iudicijs l. cum Prator, §. non autem omnes, ff. de iudicijs*, Novar. *ad pragmat. Neapol. de offic. Reg. Consil. collect. 1. num. 28.* bene August. *Caputus de regimin. Reipub. cap. 4. num. 46. & seqq.* Quæ conclusio depromitur ex verbis dict. textus in *l. certi iuris*, ibi: *Quidenim obstaculi est, homines qui alicuius rei peritiam habent, de ea re iudicare?* Idiota enim est ille qui omnino literas nescit, ut *Caputus ibid.* tradit, sicque à natura incapax est: sed quamquam imperitus iudex esse possit, hoc procedit quando officium iudicandi comprehenditur sub alio munere publico, veluti ad Civitatis gubernationem spectante, vel ad exercitus moderationem
- 18 pertinente, & sic similibus, ut expressè dicitur in *dict. l. certi iuris*, non verò quando ad munus iudicandi specialiter quis eligitur, ut in terminis cum Roberto, & alijs tradit dominus
- 19 Morlà *dict. quest. 6. num. 16.* Novarius ubi supra. Hinc est, quòd antiquissimus sit usus huius officij, ita ut apud nos à Regno capto Assessoris usus receptus sit, ut patet ex nostro textu, qui est ex foris conditis per Regem Iacobum Primum, statim post Urbis expugnationem; nam cum Urbs administranda per Civem imperitum traderetur *for. 18. de Cur. & Baiul. ut dixi. cap. 4. §. 1. num. 3.* necessum habuit prudentissimus noster legislator statuere, quòd de consilio Assessoris
- 20 periti causæ terminarentur, ne iura privatorum perirent, & Civis ignarus suo arbitrio sententiam ferret: ex quo deducitur, quòd quoties Princeps ignaro iuris, causas committit indistinctè, ex præsumptione iuris intelligatur, quòd non nisi adhibito sapientis consilio sententiam proferat. Butrius in
- cap.

cap. cum olim, de arbitr. Cagnolus in l. consilij num. 3. ff. de regul. iur. Guazzin. ad defens. reor. defens. 13. cap. 3. num. 7. Scala de consilio sapientis, lib. 3. cap. 25. Fabius de Monteleon in prax. arbitr. fol. 523. nu. 44. Hieronym. Laur. decis. 10. nu. 8. Giurb. consil. 31. num. 15.

- 2 1 Sed dubitari meritò potest, an casu quo Officialis, vel Magistratus sit in iure peritus, nihilominus eligendus ei sit Assessor? & videtur quod sic, nam licet ipse sapiat per se, confirmatur tamen eius sapientia, quando sentit idem, quod prudentibus videtur. Plus enim vident oculi, quam oculus. Philipp. Broida in supplement. Polet. histor. for. lib. 5. cap. 5. pag. 450. Illiger. ad Donell. dict. cap. 2. lit. D. Quod comprobatur ex
- 2 2 dictis superius num. 10. nam Ulpianum, & Paulum Jurisconsultos, Assessores fuisse subtilissimi Papiniani testantur Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi, Pancirol. dict. cap. 8. & dominus Morlà dict. quest. 6. num. 4. Si enim sapientissimus Papinianus Assessores habuit, quis erit qui Assessoris consilium renuat ad rectè iudicandum? Magistratus enim læpè affectionibus agitantur, sicque necessarium est consilium Assessoris, ut animus à perturbationibus serenetur: vna enim ex
- 2 3 partibus perfectæ prudentiæ est *docilitas, qua homo aliorum acquiescit consilijs.* ut ait don Alfonso Peralta in *artific. prudent.* cap. 3. §. 2. conferunt tradita per Matthæum Timpij in *specul. boni Magistr.* part. 1. signo. 36. & per P. Marquez in *Gubernat. Christ.* lib. 1. cap. 20. §. 1. in princ. Quare in prudentiam peccat, quisquis, quantumvis literatus, cōsilia renuit, & habere subadiuvam fugit. Vnde venit improbanda praxis observata, non
- 2 4 semel, in vrbe Orclis, in qua si Iustitia in civilibus, vel criminalibus ex advocatis per sortem extrahatur, ipsi applicatur salarium Assessori destinatum, & solus iudicat, quod etiam reprobat Bovadilla in *Correctoribus Castellæ,* quantumvis literatis in *dict. cap. 12. num. 20.* Et ratio est, nam esse quem Iudicem, & Assessorem ubi à lege (ut apud nos ex foris resultat) officia distincta sunt, incompatibilia reputantur, l. *fin. C. de Adessor.* eo quod sibi ipsi quis consulere nequit, argum. l. *penult. de arbitr.* Xamar *dict. quest. 23. num. 13.* sed iuxta foros Iustitia debet habere Assessorem, ut respectu Urbis probatur
- 2 5 ex textu, respectu vero Orclis ex *cap. 43. actor. Brach. Regal. anni*

anni 1604. & sic de cæteris: ergo ipse non potest duplici officio fungi, quamvis Iurisperitus reperiat, & ut Ovidius dixerat.

Si licet exemplis, in parvo grandibus vii.

26 Nam id ipsum praxi deductum aspiciamus in Regno Neapolitano; illius enim Regni Prorex, est actu Excellentissimus dominus dō Garcia de Haro, Comes de Castrillo, qui in iuris scientia nemini secundus est: attamen, non ex hoc sublata est potestas iudicandi Senatui collateralis, cæterisque Concilij illius Regni, ad res tam iustitiæ distributiæ, quam commutativæ expediendas.

27 Isti Assessores à iure nullam habebant iurisdictionem; Gloss. in leg. 1. de offic. Adfessor. vers. Sed an iudicem, Barthol. in l. præcipimus, §. quod si à iudice, C. de appellat. alijs relatis dominus Morlá dict. quæst. 6. num. 18. Tepatus dict. tit. de offic. Adfessor. vers. Auditores Principis, Xamar. dict. quæst. 23. num. 3.

28 Horat. Montan. de regalib. cap. de potest. constit. Magistrat. num. 4. vers. Nec defendi. Ex quo deducitur, quod Iudex Ecclesiasticus possit nominare Assessorem laicum, & quod iudex delegatus, quamvis non possit subdelegare, possit eligere Assessorem: Quæ conclusio solum procedit in Assessore assumpto, ut omnes Doctores superius adducti firmant, non vero in Assessore destinato ministerio legis, vel iussu Principis, nam isti iurisdictionem habent ordinariam, Tepatus ubi proximè, dominus Morlá ibid. qui solum loquitur de Assessore assumpto, dict. num. 18. Bovadilla lib. 3. politic. cap. 8. num. 255. in fin. Scaccia de iudicijs, lib. 1. cap. 23. alijs relatis Cancer. variar. lib. 2. cap. 2. num. 165. Montanus dict. cap. de potest. constit. Magistr. num. 4. in fin. & licet hæc sententia displiceat Xamar dict. quæst. 23. num. 14. postea fatetur de consuetudine iurisdictionem habere, in quo omnes scribentes conveniunt.

30 Ex hac conclusione plura ad rem inferuntur. Primum est, ut dixi cap. 2. §. 2. num. 19. quod nostri Senatus iurisdictionis, & quæ spectat ad Regios Consiliarios, est ordinaria, nam præter ea quæ ibi adduximus, vrget hæc consideratio. Assessores Magistratum, quantumvis inferiorum, sunt Consilij eorundem, & habent iurisdictionem ordinariam, dum consti-

tuun-

- tuuntur à lege, vel ab habente dominium iurisdictionis; ut ex dictis patet: sed Regij Senatores habent iurisdictionem à lege, nempe à principio ex pragmaticis, sanctionibus, & postea à foris, ut ibidem probavi, & à Principe constituuntur ipsius consiliarij: ergo absque dubio iurisdictionem obtinent ordinariam, pulchrè, & breviter Montanus *de regalib. in prælud. q. 10. n. 55. per tot.* absurdū enim esset inferiorum Assessores obtinere, quod superioris Consiliarij non obtinent.
- 3 1
- Secundo sequitur, quòd iudex, cui ministerio legis, vel Principis datus est Assessor, tenetur sequi illius consilium in rebus ad iusticiam spectantibus, etiamsi in lege, vel iussu Principis id non exprimat, docent Felinus *in cap. Sciscitatus, num. 10. de rescriptis*, Alexander *in l. si non venerit, num. 11. ff. de re iudic. A sin. in praxi, s. 25. cap. 10. limitat. 3.* Azevedo *in l. 7. num. 109. titul. 18. lib. 4. recopil.* Casaneus *in consuetud. Burgund. rub. 4. s. 8. num. 30. & seqq.* Aviles *in cap. Prætor. gloss. a las partes, num. 22.* Gonzales *ad regul. Cancellar. regul. 8. gloss. 46. num. 84.* Marius Giurba *dict. consil. 31. num. 13. in fin.* videndus omnino Larrea *allegat. 67. num. 8. & seqq. tom. 2.* Quod apud nos clarè probatur ex *tex. & for. 45. de Cur. & Baiu.* in quo apertè habetur, quòd Assessoris votum decisivum est: licet enim in illo textu solum decidatur, quòd dissentientibus Assessore, & Advocato fiscali (nam fiscali Advocatus votum obtinet apud nos, ut ex dicto foro colligitur, & probant *for. 28. Cur. anni 1564. for. 10. Cur. anni 1604. l. proximè 3. ff. de his que in testam. delent. Authent. de iudicibus, collat. 3. novel. 2. cap. 2. Calicius in margarit. Fisc. in præfat. num. 4. Belluga rub. 33. s. rem novam, in princ. Fontanella decis. 556. num. 12. Petrus Gregor. syntagmat. lib. 1. cap. 7. num. 6. pluribus relatis Sorlorçano de iur. Indiar. tom. 2. lib. 4. cap. 6. num. 6. Don Ioann. Baptista Larrea allegat. fiscal. 1. num. 19. sed intellige de magno Fiscij Regij Advocato, non vero de alijs, ut probat Scaglius *sub. rit. 4. num. 10. quod cavetur per privileg. 67. in princ. Regis Iacobi Primi*) Assessoris sententia sequenda sit, tamen expressè, & generaliter dicitur, quòd suffragium Assessoris est decisivum. Secus verò in Assessore assumpto, qui non habet votum decisivum, sed consultivum tantum, ut probant Xamar *dict. quæst. 23. num. 21. & seqq. Cancer variar. dict. cap. 2. num.**
- 3 2
- 3 3
- 3 4
- 3 5

2. num. 168. & seqq. dominus Morlá dict. num. 18. Bovadilla dict. cap. 12. num. 5. 6. & 40. (quo clarè improbat quodlibet iudicium contra Assessoris consilium, etiamsi fieri posset, nisi
 3 6 in casu notoriz iniustitiz; vt subiungit num. 41.) sed hzc distinctio apud nos dubitatione non caret in his Magistratibus; qui ministerio legis habent Assessores; nam quando Assessor ordinarius impediatur, & ipse ob necessitatem Assessorem desumat, cum teneatur ex mente legis iudicare de consilio periti, non poterit meo iudicio ab assumpti Assessoris voto recedere, quia tunc iste Assessor assumptus, non est revera assumptus, sed vices sustinet subrogati Assessoris Ordinarij, sicque eiusdem naturæ debet considerari, vt ex infra dicendis patebit. Diffinitionem Senatus in hoc articulo tradere nequeo, formiter per sententiã factam, sed pluries vidi hoc diffiniri, dum inter Assessorem, & Iudicem, aut officialem disceptabatur, an aliquod exequendum esset, nam cum hzc non scriptis deferantur ad Senatum, ideo quamvis decidantur, non fertur formiter sententia: anno enim 1641. dum Assessoris Iustitiz in criminalibus officium gerebam, quidam carceribus regijs mancipatus fuit, sub prztextu quòd arma prohibita deferendo apprehensus fuit; ex actis resultabat arma minimè prohibita esse; decretum de liberando ipso à vinculis fui interlocutus: Iustitia, cui executio incumberebat, id facere recusabat, tuncquè interlocutoriam authenticam commentariensi misi, qui carceratum liberavit, & cum hzc fierent dum Senatus iurisdictio obdormiebat propter absentiam Excellentissimi domini Ducis de Medinaceli, tunc Proregis, extraiudicialiter ad Senatum res delata fuit, & ab ipso approbata ea quæ à me gesta fuerunt, vt dixit mihi Nobilis dominus Don Ioannes Blasco, tunc Regens Cancellariam. Demum in Senatu criminali sedendo, quidam ex Gubernatoribus Regni, Assessoris decreta exequi volebat, & formiter ei iussum per epistolam, quòd in omnibus ad Iustitiam spectantibus Assessoris decreta exequi non impediret, superaddita correctione; eo quòd de hoc dubitasset.

3 8 Tertiò inferitur, quòd Assessores creati per Principem, vel ministerio legis, mortuo officiali minimè expirant, vt in terminis probat Xamar dict. quest. 24. num. 1. & seqq. & sic vsq. recep.

- ceptum est. Anno enim 1640. Michael Tafalla Civis, Iustitia in civilibus, decessit, & Assessores continuarunt usque ad finem anni. Anno 1642. decessit spectabilis Don Ludovicus Ferrer Gerens vices generalis Gubernatoris, &
- 39 Assessores permanerunt, & sic pluries observatum est. Secus quando Assessores desumuntur ab eodem officiali (quo pacto explicanda sunt tradita per Parlador. *rerum quotidianar. lib. 2. cap. 1. num. 10.*) nisi re iam incepta decedat, quia tunc licet postea per Assessorem perficiatur, validum actum gerit. *cap. gratum, & cap. relatum, de offic. delegat. dominus Morlá dict. tit. 2. quæst. 15. num. 8. Ledesma in summa cap. 12. post conclus. 5. dub. 2. fol. 539. P. Sanchez lib. 2. decalog. cap. 13. num. 15. P. Lugo disput. 19. sect. 2. num. 24. Diana tom. 1. de Bulla Cruciat. resolut. 94. pluribus Barbosa. in collect. ad dictos cap. relatum, & cap. gratum, novissimè noster Martin. Perez tract. de peniten. disput. 42. sect. 7. num. 2.* (quæ nota ad omnes delegatos, & substitutos) pariterque, quod Assessor electus à Principe, vel ministerio legis revocari non possit ab officiali, ut notat idem Parladorus *ubi proximè num. 13.* Imò, nec Princeps sine causa
- 42 Assessorem, vel alium officialem semel electum revocare solet, ut dixi *cap. 4. §. 6. num. 5. & seqq.* etiamsi Assessoria, vel officium concedatur cum clausula *mera, & libera voluntate durante*, ut probavi *ibid. num. 9.* Pulchrè Montanus *de regalibus, cap. de potestat. const. Magistrat. num. 16.* qui prudenter *vers. Id. autem*, tradit, quòd id fit à domino Rege de congruo, nam de rigore iuris poterat, ob quòd ad revocationem non vitur plenaria causæ cognitione, secus autem ad imponendam poenam criminis, si quòd patretur per officialem. Quæ autem causa sufficiens sit, tradit idem Montanus *cap. de officijs, num. 70.* Sed in officialibus Baronis quid dicendum? Quoad illos
- 44 qui constituuntur ad certum tēpus, liquidum est Barones non posse eos revocare, durante tempore sine causa, ut tradunt Purpuratus, & Cagnolus *in l. diem functo, ff. de offic. Assessor. Marin. Frit. in 9. author. Baron. in fin. Capiblanco. de Baronibus*
- 45 *pragmat. 3. num. 238.* Montanus *dict. cap. de potestat. constis, Magistrat. num. 17.* at in officialibus ad nutum amovibilibus, communis praxis receptum habet, quòd absque causa revocari possint. In puncto iuris valde dubito, quia hæc officia habent
- muls

46 multum honorificentiz, & ad eorum exercitium iuramentum desideratur in ingressu officij, Xamar. *dict. quæst. 23. num. 8.* nam ob notam, quæ sequitur in fama revocati, ex revocatione semper requiritur causa legitima: & si in Principe hoc procedit, ut dixi, quanto fortius in Baronibus qui sunt eius officiales in illo districtu. Montanus *ubi proximè num. 18.* Sed, ut dixi, consuetudine introductum est, ut Barones ad nutum revocent suos Procuratores generales, Baiulos, & Assessores, sicque sustinenda est similis consuetudo: omnis enim novitas nociva est, ob quod multum placet diabolo, Hugo Cardinalis *in cap. 6. Genes. Pater Vega in Theologia Mariana, palæstr. 27. certamin. 3. num. 1662. in fin.* Et sic decisum vidi per Senatum in causa cuiusdam Baiuli Baronis, cuius querela non fuit admissa ex notoria consuetudine.

48 Quarto inferitur, quòd Assessoris officium est dignitas, dum à Rege, vel à lege creatur, nam licet à principio Assessoris officium dignitas non esset, & conferri posset libertis, ut cum Baldo, Paris de Puteo, & alijs probat Xamar. *dict. quæst. 23. num. 9.* hoc intelligendum est dum officium reperiebatur sine iurisdictione; nunc autem cum habeat iurisdictionem ordinariam, sine dubio dignitas est, nam ubi est iurisdictione ibi dignitas est. Boeri. *decis. 286. num.*

49 2. Aretin. *consil. 13. num. 1.* Cavaller. *decis. 649. num. 7.* Barbol. *de iure Ecclesiast. univers. lib. 1. cap. 21. num. 10.* & *de Canonic. & dignitat. cap. 4. num. 13.* novissimè Don Franciscus Salgado *in laborint. credit. part. 1. cap. 24. num. 60.* & Marius Giurba *observat. 115. num. 7.* qui generaliter loquuntur de quocumque habente iurisdictionem, & interminis Assessorum Casaneus *dict. part. 7. consil. 27. vers. Et licet.* Imò, ni fallor, antiquitus dignitatem non contemnendam obtinuerunt; nam ut dixi *num. 5.* Comites appellabantur, si enim officium hoc dignitas non esset, minimè ab alijs usurparetur, ut splendor, & dignitas repræsentetur. Hodie enim non solum dignitate fruuntur, sed etiam omnibus privilegijs officialibus, vel Magistratibus, quibus assident, concessis: nam extenduntur hæc omnia ad Assessores, Gloss. *in l. restituenda, verb. Fæcundissimi, C. de Advocat. divers. Iudic. & æqualis honor debetur Assessori, l. 1. ff. de offic. Adfessor.* Casaneus *dict. confi-*

- derat. 27. Christophorus Lanfrancus de precedent. Doctor. & Milit. num. 44. Xamar. alijs relatis, dict. quest. 24. num. 7. Et ratio est, nam licet Magistratus sit caput Curiz, vel Tribunalis, in quo preest, tamen Assessor est cerebrum ipsius capitis: & licet capiti primum locum debeat, Aristotel. de histor. animalium, lib. 1. cap. 15. ibi: *Caput itaque ceteris omnibus superiorem obtinet situm, cerebrum non in inferiori loco collocatur, idem Aristotel. ibidem cap. 16. Igitur cerebrum capitis priorem obtinet situm, non modo in homine verum in ceteris etiam animalibus, quibus ea pars data est. Et hoc ea ratione quam tradit lib. 2. de partib. animalium, cap. 7. ibi: Datum autem hoc animalibus est ad naturam totius salutem.*
- § 2 Ex qua Philosophia sequitur quantum Assessor debeat honorari, bene Bovadilla dict. cap. 2. num. 54. & seqq. Hinc apparet toto Marte errare Magistratus, qui Assessores non æquali honorificentia tractant; ac Locumtenentes eorundem Magistratum: nemini enim dubium est, quod dum dignitas representatur, Magistratus est omnibus preferendus. Demum si concurrat, Locumtenens (loquor de Gubernatione, & Baiulia, nam in Curia Ordinarij, Assessor preferitur Locumtenenti) & hoc ex consuetudine, nam extante principali, Vicarius, vel Locumtenens nullam habet officij representationem; postea vero Assessor. Sed dignitatis representatione, deposita in proprio carpento dum privatim incedunt, aliqui officiales sunt, qui renunt tribuere Assessoribus. Si ab officio regulanda res esset, nec Locumtenenti primus locus tribuendus erat: si enim Locumtenenti tribuatur, Assessori denegare ineptum erit cum eadem ratio procedat. Nec oberit si dicas, ob inæqualitatem fieri; nam hæc inæqualitas, aut à nobilitate, aut à dignitate est: si à dignitate, procedit quoque in Locumtenente: si à nobilitate, non omne, quo ut tale habetur, vera nobilitas est, quia ex præposteris opinionibus, *Aurum anteponitur literis, generis antiquitas honesto, corporis dotes, animi bonis.* Ut Erasmi ait in adag. simul. colum. 1675. quod iam antequam dixerat, *Generis claritas, si nihil accedat aliud, ridiculum præfuso, & inane nomen.* Sed ponamus, quod disparitas adsit (quavis non semel minimè reperiatur, & si adsit, non est impossibile

- bile; quōd ad partem Assessoris excessus inclinēt) hęc re-
 penditur virtute, & scientia, vt ait Don Alfonso Peralta
in artific. prudentia, cap. 2. §. 2. num. 2. vers. Circa inaequales.
 Demum si personis eiusdem qualitatis non Assessoribus
 locus tribuitur, Assessoribus quare denegandus? Erit ne
 57 Assessoria demeritum, vt non obtineat, quod absque ea
 obtinebat? Quidquid in hoc Magistratus impenderit, sciat
 auctoritate tribunalis detractum esse, & quod sicut ipse se-
 gerit cum administris, sic populus se gerere solet non so-
 lum cum illis, sed cum eodem Magistratu, vt bene per-
 pendit Bovadilla *dict. cap. 12. num. 56.* Vtcrius vna ex vir-
 tutibus commendatis Magistratibus politicis est vrbalitas,
 atque affabilitas, Fredericus Furio Ceriol. *de consil. & con-*
 58 *sil. cap. 2. vers. Decimaquarta*, Hippolitus à Collibus *in con-*
sil. pag. 58. Don Alfons. Peralta *in artificio prudentia cap.*
 3. §. 3. *vers. Vrbalitas.* Christus enim Dominus vrbantum, &
 59 affabilem se maximè ostendit dum divinitatis fulgoribus de-
 coratus, transfiguratus apparuit, Matthæi 17. 5. humanitatem
 mirabiliter ostendendo, Pascasius *lib. 8. in Mattheum.* Sic tem-
 peravit divina Magestas huius visionis formam, vt & mirabilis esset
 visio, qua divinitas predicaretur in Christo, & humanus eum mor-
 talium ferret visus. Et demum: *Vbi transformatio claritatem ad-*
didit ex maiestate divinitatis, sed faciem non substraxit humanita-
tis. Prosequitur P. Velazquez *de optim. Princip. lib. 2. adnot. 17.*
 60 *num. 2.* Beata Maria vrbantem comitatem ostendit Angelos
 vt tradit Pater Vega *in sua Theologia Mariana, palastr. 16. art.*
 14. *num. 1299.* Sancti vrbanti semper sunt, Oleaster 8. *in Ge-*
 61 *nesim. Viri non solum sancti sunt, sed etiam Vrbantem norunt:*
abhorret enim Dominus à sanctis incivilibus. Prosequitur Pater
 Vega *ibidem.* De Alexandro Severo plura ad rem Lampria-
 dius in eius vita, de Agesilao Xenophont. *lib. de eius laud-*
 62 *de Constantino Nazarius, de Traiano, atque Theodosio.*
 Plinius iunior, Paccatus, & Claudian. sicque neque vrbanta-
 nitas dignitatem minuit, neque ab auctoritate regnantis vn-
 quam fuit aliena.
 63 Quinto inferri poterat; quod Magistratū absente, sen-
 tentia ferri poterat nomine Assessoris, quia vices Vicarij
 susti-

sustinet; vt probat Xamar. *dict. quest. 23. num. 19.* Sed hoc
 in nostro Regno minimè procedit, eo quòd in quolibet
 officio ex his quæ specialem Curiam constituunt, dempto
 Prorege, Vicarius Locumtenens destinatus est, vt dixi
 § 4 cap. 2. §. 3. numer. 22. & sequentibus, & §. 4. num. 30. & 47.
 & cap. 4. §. 2. num. 51. sicque ferri debet nomine illius, qui
 præsidet, quamquam non per hoc necessarium sit quòd co-
 ram eodem Magistratu, vel Locumtenente ius dicat: nam
 in propria domo quilibet Assessor audientias habet ho-
 § 5 ris statutis per foros. Bene verum est, quòd omnia expe-
 diuntur nomine Magistratus, ex textu in l. *numquam 13. Co-
 de Adessor.* tradit Xamar. *dict. quest. 23. num. 18.* Hoc enim
 ad Senatum delatum fuit in quadam causa criminali pro-
 cessus contumacialis confecti coram procuratore generali
 cuiusdam Baronis recursu emisso per condemnatos pœna
 § 6 ultimi supplicij, & actis examinatis, reperiebatur senten-
 tia lata nomine Assessoris, & quamquam publicata fuit
 presente; & mandante officiali, Senatus pro nullitate in-
 clinabatur; indecissa adhuc quæstio est, licet proposita
 antequam ad Aulam civilem migrarem: sed ratio esse
 potest, nam licet Assessor habeat iurisdictionem, illa est
 eadem cum iurisdictione Magistratus, vel officialis cui
 præsidet, sicque nulliter sibi arrogat nomen iudicis, quod
 præcipuè competit Magistratui, vel officiali, & sibi tan-
 § 7 tum communicatur. Sed antequam ad alia transeamus,
 nota differentiam inter Locumtenentes, nam Locumte-
 nens Gerentis vices Gubernatoris habet exercitium limi-
 tatum, dum Gerens vices non impeditur, vt dixi cap. 2.
 §. 3. num. 31. & seqq. Baiuli verò, vel Magistri Rationalis
 numquam exercet, nisi principali absente, vel impe-
 dito; nam quamvis Locumtenens Magistri Rationalis
 quotidie computa dispungit, hoc non est ratione Locum-
 tenentis, sed coadiutoris, quam habet annexam: Lo-
 cumtenens vero Iustitiz criminalis habet semper exercitium,
 & quotidie sedet cum eo in Curia hora audientis, ita vt
 inter ipsum; & Iustitiam respectu causarum sit Lo-
 cus præventioni; & vnusquisque de suis causis curat
 nisi

nisi deveniatur ad accusationem in scriptis , nam eo in casu iam causa spectat ad Iustitiam , & hoc praxi , atque consuetudine utimur , quam in scriptis firmatam minimè reperio , sed longeva consuetudine observatam , & iste Locumtenens non secundum , sed tertium locum in Curia obtinet , nam in omnibus præfertur Assessor : Locumtenens denique Ædilis , sic similiter habet omnimodum exercitium , & de causis quas prævenit curat , & per eorum exercitium minimè casu impediendi Iustitiæ , vel Ædilis , locum ipsorum occupat , sed tunc ipsi principales substituunt , nam sunt ad instar plebeiorum officialium , cum eligantur ex plebe per sortem , iuxta formam antiquam eligendi Iustitiam , *for. 38. & 39. de Cur. & Baiul. de qua dixi cap. 1. §. 1.* qui quidem reddere rationem em tenentur Iustitijs , vel Ædilibus , retenta tertia parte pœnarum pro salario , *for. 97. eod. tit.*

- 68 Sextò inferitur , quòd Iudex , sive Magistratus iniquam sententiam ferens de consilio Assessoris , non tenetur ad aliquid , nam quoties officialis sequitur consilium Assessoris necessarii , excusatur omnino , ut pluribus comprobant *Donel. dict. lib. 18. cap. 2. & ibi Illiger. lit. h. h. dominus Morlá dict. quest. 6. num. 14. Giurba dict. consil. 31. num. 6. & seqq. qui num. 12. docet necessarium Assessorem esse , quem Respublica , vel superior Magistratui , vel officiali electo constituit , & sic decisum per Senatum Siciliæ testatur num. 20. & apud nos non semel decisum vidi. Quòd secus erit si officialis Assessorem eligat , nam tenetur eligere peritum , & dignum , ut omnes isti Doctores tradunt , & solum limitant casu quo Assessor habeat publicum testimonium doctrinæ. Sed dubitari poterat , an hoc in casu teneatur eum exhibere , & quoad Magistratus habentes iurisdictionem in officium , & administrationem certum est , quod tenetur exhibere , *Bovadilla dict. cap. 12. num. 7. Calicius , Fontanella , & alij laudati per Xamar dict. quest. 24. num. 95. at in Barone , vel domino iurisdictionis , hæc non procedunt , ut dixi hoc cap. §. 1. num. 100.**
- 69
- 70

- 71 Septimò deducitur , quòd Assessor minimè possit causas quas patrocinatur , coram suo Magistratu tractare , etiam si Iudex competens sit , nam cum ipse obtineat iurisdictionem , fungeretur duplici officio , nempe Assessoris , & Advocati ,

- quod ius non patitur, l. *consiliarijs*, & ibi *Iasson num. 1.* & *Decius num. 1.* & *2. ff. de offic. Adfessor, l. qui praest, ff. de iur. omn. iudic. l. fin. C. de Adfessor. for. 72. de Cur. & Baiul. Illiger. ad Donell. dict. cap. 2. lit. R.* alijs relatis *Portoles ad Molinum verb. Advocatus, num. 100.* & *verb. Assessor. num. 1.* *Fontanella decis. 8. uum. 12. & seqq. Xamar. dict. quaest. 24. num. 23. noster Trullench lib. 8. decalog. cap. 5. dub. 1. num. 5.* imò neque in alio
- 7 2 *Tribunali l. fin. in princip. C. de Adfessor. notat Gloss. in dict. l. 5. Illiger. dict. cap. 2. lit. q.* qui quamvis conatur consiliare hos textus, minimè consequitur. Apud nos ex *for. 75. unct. for. 71. de Cur. & Baiul.* generaliter prohibetur Assessoribus Gubernationis advocare, ibi: *No puixa tenir advocacio alguna, in for. 20. Cur. anni 1585.* prohibitum eis est advocare in alijs Curijs inferiorum iudicum, quod duplici de causa inductum videtur. Prima, ratione indecentiz, nam indecorum videtur si ille qui sententias inferiorum moderari debet, coram eis compareat causas aliorum patrocinando. Secunda, nam cum
- 7 3 ad Tribunal Gubernationis à sententijs aliorum iudicum inferiorum, quotidie appellatio interponatur, rationi consonum est, ut minimè impediatur, & quamvis iure permittente possit coram superiore advocare in causa appellationis, honestius est, si hoc casu ab advocando absteat. *Paulus Castrensis in l. quisquis, C. de postul. & ibi Aretin. num. 2. Aviles in cap. Prætor, verb. Abogados, num. 2. & 5. Portoles dict. verb. Advocatus num. 104. Avendaño de exequendis lib. 1. cap. 2. num. 23. Xamar. dict. quaest. 24. num. 24. Per for. 53. anni 1604.* solum
- 7 5 permittitur Assessoribus Gubernationis, quòd advocacionem obtineant Brachiorum, & villarum Regiz ditionis, ibi: *Los quals puixen tenir dites advocacions.* Obscura hæc inter se sunt, & sic varia observantia subsecuta, prout cuique Assessori melius visum fuit. Si meum iudiciū in hoc aliquid valet, constanter tenendum, quòd nullus Assessor potest Advocati munere fungi: moveor ex textuali dispositione *dict. l. fin. C. de Ad-*
- 7 6 *fessorib.* ibi: *Cum satis abunde qua sufficiat, vel per advocacionem causis perfectissimè patrocinari, vel Assessoris officio fungi.* Hæc apud nos cauta reperiuntur per *for. 71. 72. 74. & 75. de Curia, & Baiulo,* nec alibi derogatum huic decisioni reperitur, nisi
- 7 7 quoad expressa in *dict. for. 53. confirmato per cap. 300. actor. Cur.*

Cur. Brachij Regalis anni 1626. & sic nullatenus Advocati mu-
 nere fungi potest Assessor, nisi pro aliquo ex Brachijs, vel ali-
 7 8 qua villa Regali. Vterius, nam quælibet Assessoria ex togatis
 totum hominem requirit, & per advocationem non parum
 distrahitur quicumque Assessor ab administratione muneris,
Plura qui ambit, male adstringit, dixerat Erasmus in *adagijs ina-*
nis operis, sicque, aut vnum, aut aliud eligere debet, ne in
 utroque deficiat. Nec argumentum á contrario sensu desumi
 valet, ex *dict. for. 20. Cur. anni 1585.* nam hoc argumentum
 non procedit quando contrarium expressum est in iure, vt be-
 ne probat Barbofa *argument. 27. num. 5.* Demum, quia sicut
 7 9 ratione indecentiz status, omnes Monachi ab officio Advo-
 cati expelluntur, *cap. ex parte de postul. pluribus Barbof. in col-*
lect. ad hunc textum, noster Trullench dict. lib. 8. decalog. cap. 5.
dub. 1. num. 3. ita pariter Assessoribus togatis prohibitum est
 advocare vbique: Advocati enim ars non est ex sublimiori-
 bus, nam licet vt ait Casiodorus *variar. lib. 1. epistol. 12. Quid*
enim advocationis officio dignius, si per eum impendatur ornatius?
quod peregrinum negotium ad suas molestias trahit, vt laboribus sub-
veniat alienis, tamen multa patitur, quæ in Magistratu fulgor
 res dignitatis obnubilant. Plin. iunior *lib. 1. epistol. penult. Pompe-*
io Falconi, ibi: Ipse cum Tribunus essem, erraverim fortasse,
qui me esse aliquem putavi, sed tanquam essem, abstinui causis agen-
dis. Primum, quod deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cede-
re omnis oporteret, hunc omnibus sedentibus stare: & qui iubere pos-
set tacere quemcumque, huic silentium Clepsydra iudici, & quem in-
ter fari nefas esset, hunc etiam convicia audire: & si multa patere-
tur, inertem, si ulcisceretur, insolentem videri. Erat hic quoque æstus
ante oculos, si fortè me appellasset: vel ille cui ad essem, vel ille, quem
contra intercederem, auxilium ferrem, an quiesceram, fileremque,
& quasi è iurato Magistratu privatum ipse me facerem. His ratio-
nibus motus malui me tribunum omnibus exhibere, quam paupis ad-
vocatum. Indecorum valde mihi videtur, vt qui toga conde-
 8 0 idem qui sententiam tanquam iudex subscribit, libellos, tan-
 quam causidicus designet: qui cæteros moderari audiendo
 in Curia solet, ab ipsis dum patrocinari vult, irreverenter tra-
 ctetur. Ex eadem ratione dimanat (ni fallor) *decisio for. 143.*
 Curiar.

Curiar. anni 1604. qua prohibetur Regijs Senatoribus, ne officio Assessoris Baronum fungantur. Hinc etiam, casu quo facultas ad petitionem alicuius Magnatis, Senatori tribuitur ad prosequendum patrocinium, quod ante Senatoriam dignitatem susceperat, limitatur ad actus privatos, non vero, ut libelli subscribi per ipsum possint, vel publicè in causa perorare. Ex quibus quamvis contrarius usus reperiatur, prout reperiri fateor, tenendum firmiter credo Assessores togatos, § 1 patrocinari causas nō debere. In Assessoribus Ordinariorum, plura ex his militant, sed ratione temporalitatis officij, & exiguitatis salarij tolerabilius est, ut in Curijs superiorum Iudicum causas agant. Nec transit sine obstaculo, quod firmat Xamar. *dict. num. 23.* dicens, quod licet Assessor advocare nō possit, poterit tamen licite alteri Advocato ostendere, quomodo modo advocare debet: nam si in abstracto intelligendum est, sine dubio procedit; at vero si in concreto loquatur de causa, quam fovet in sua Curia, id repugnat iuris regulæ, qua cavetur, quod qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, l. 1. §. *deiecisse, ff. de vi, & vi armat.* cum alijs adductis per Barbosa *axiomat. 92. num. 1.* frustratoria enim esset dispositio, si mediante alio Advocato idem consequi posset. Demum moraliter impossibile videtur, quod id fiat sine significatione sententiz, & ex hac pro palatione redditur suspectus, ita ut possit recusari, ut latè probat Fontanella *decis. 9. per tot. tom. 1.* quare securius erit ab utroque abstineri.

§ 4 Octavo inferitur, quod licet Magistratus sit caput Curiz, & habeat potestatem precipiendi Locumtenenti, & Assessori, ut ex decisione Senatus dixi *cap. 2. §. 2. num. 35.* hoc intelligendum est directivè, in quantum recta gubernandi ratio in ea Curia, cui preest, postulat: non vero coercitive, ita ut possit punire aliquem ex illis, si crimen aliquod patretur ab ipso forum quopiam; nam cum omnes habeant eadem iurisdictionem, Dominus Morlà *in empor. tit. 2. in præmis. num. 85.* Accedo in l. 10. tit. 5. lib. 3. *recopil. Amaya in l. 2. num. 9. C. de condit. in hor. publ. lib. 10. & in l. nullus 60. num. 13. C. de decur. ead. lib. 10.* par in parem non habet imperium, l. nam *Magistratus, ff. de arbitris, l. ille, §. quo tempore, ff. ad Trebellian.* Bovadilla *dict. cap. 12. num. 60. & in notis lit. H.* Marius Giurba *in eruditissimis*

tissimis observationibus decis. dum hæc prælo dantur habitis *observat.* 11 §. num. 14. quoad Locumtenentes, & Assessores Gubernationis, Baiuliz generalis, & officij Magistri Rationalis; hæc certissima sunt ex alia ratione, nempe quia habent officia ex privilegio Principis, de quibus dixi *cap. 2. §. 2. num. 46. & seqq.* quoad Locumtenentes, & Assessores Ordinariorum; quia punitio spectat ad superiorem, nempe Gerentem vices generalis Gubernatoris, ut tradidi *eod. cap. 2. §. 3. num. 55.* & sic verbo tenus decisum per Senatum anno 1641. nam Iustitia in criminalibus, cui assidebam, ex levi causa Locumtenentem in carcerem mancipavit, iubendo ut in arctiori loco poneretur, rem ad Senatum deduxi, & postquam in eo disceptatum fuit, mihi dixit Mag. dominus Michael Hieronymus Sanz, quod quando adesset iusta causa, id fieri nequibat per Iustitiã, sed per superiorem, & Iustitiã iussit, ut eum statim à vinculis liberaret: at quoad Assessores Baronum, & cæteros officiales eorundem, cognitio pertinet ad Barones, ut scripsi *hoc cap. §. 1. num. 96.*

§ 8 Nono infertur, quòd isti Assessores à lege, vel Principe destinati minimè sportulas, sive salaria sententiarum lucrari possunt *for. 15. for. 54. cum seqq. de Cur. & Baiul. for. 76. cum dub. seqq. de notar.* quæ dispositio extenditur ad Assessorem Baiuliz, nisi in causis patrimonialibus, dum nõ sint ex his quæ suscitantur ratione fraudis factæ in pensitatione iurium *for. 22. Curiar. anni 1585.* Et ratio est, nam cum publicum salarium obtineant, non possunt ultra aliquid pro salario accipere à partibus, docent Covarruvias *in cap. peccatum, §. 3. num. 2.* Abbas *in cap. quia plerique, num. 33. de immunit. Eccles.* Ioan. Medin. *de restit. quest. 25.* Bovadilla *in politic. lib. 2. cap. 11. num. 38.* Xamar. *dist. part. 1. quest. 19. num. 21.* Didacus Perez *in l. fin. tit. 14. lib. 2. ordin. Menoch. de arbitrarijs, lib. 2. centur. 4. casu 342.* Ob hanc causam Pescennius Niger Consularijs iudicum salaria constituit, ne eos gravarent, quibus assidebant, dicens *Iudicem, nec dare debere, nec accipere,* Spartianus *in vit. ipsius.* Alexander Severus quoties iudices promovebat, & argento, & necessarijs instruebat, ne molesti provincialibus essent, aliquidque ex iudicijs expectarent, quo vel ad condemnandum aliquem iniuste, vel ad absolvendum excitarentur, Ælius Lamprid. *in eius vit.*

vic. Hinc est, quòd in textu expressè caveatur, quòd Assessor minimè quid accipiat pro declaratione causarum, ibi: *E que no prenga nengu do, ne servi, ne promessa*, sub quibus xenia comprehenduntur, exceptis esculentis, & poculentis, l. *plebiscito*, ff. de offic. Procons. latè ad rem Langleus *Semestrium lib. 6. cap. 1. per tot.* Sed quamquam per pragmaticam Imper. Carol. V. anni 1543. cap. 4. & per pragmaticam contentam in *privil. 34. Reg. Ferdinand. II. §. aixi mateix*, esculenta, & poculenta permittantur iudicibus, tamen in hoc Regno signanter in Tribunali superiorum, nec adhuc esculenta, & poculenta admittuntur. Integritatem nostri Senatus nunc celebrare debueram, si inter hos integerrimos viros (licet indignus) nò annumerarer: propriam causam agere videbor, sed dū favet veritas, sine pudore affirmare queo, quòd Præsides huius Regni admirantur, quod incolæ necessè prædicant. *Hac est* (inquit Casiodorus lib. 1. epist. 3.) *vita gloriosa commoditas, dominos esse testes, cives habere laudantes.* Statutz illz truncz manibus ab Alciato propositz *emblem. 59. lib. 1. nostri Senatus morem innunt.*

Cur sine sunt manibus? capiant, nec xenia, nec se

Pollicitis flecti, muneribusve sinant.

90 Prosequitur bene Langleus *dict. cap. 1. vers. celebratur.* Sed ut pergamus, generalis conclusio statuenda est, quòd sportulæ, sive salaria, minimè debeantur in prima instantia, nisi in causis evocatis ad Senatum, cap. 76. *Cur. anni 1604. in act. Cur. Brach. Regal.* Quam conclusionem extensam esse ad Assessores Baronum ex ipso cap. 76. apparet, & ratio est, nam domini iurisdictionum tenentur administrare iustitiam in prima instantia proprijs impensis, cum sit onus inevitabile, quod sequitur dominium, & sic tenentur solvere salaria Assessoribus, & quamvis si non solverit Baro, Assessor poterit à parte exigere, eo quod dignus est mercenarius mercede sua. l. 4. §. *in iudicio*, ff. *finiu. regundor. l. ex parte, in princ. ff. famil. herciscunda* alijs relatis Xamar. *dict. quest. 18. num. 16.* (quod debet esse iuxta formam taxatam per foros, & casu quo non habeat aliud quod salarium, quantumvis minimum, à Barone, ut Xamar. docet) tamen competit ius parti ad recuperandum à domino, cum ipse teneatur ad id. Quæ quidem generalis conclusio extenditur ad Assessores Gubernationis, etiam in causis ap-
pella-

pellationum, *for. 55. de Cur. & Baiul.* Sed limita primò in omnibus Ordinarijs, quando Iudices computatores dantur, nam tunc debetur salarium, *for. 56. & 57. de Cur. & Baiul.* Limita secundò, in Assessoribus Gubernationis, quando valetudine detenti ad instantiam alicuius partis delegant Assessorem, nam tunc salarium debetur, *for. 60. de Cur. & Baiul.* Et ratio est, quia licet quando iudex est peritus, non possit compellere partem ad solvendum salarium Assessori, ut probat Xamar. *dict. quest. 19. num. 55.* hoc in casu limitatur hæc dispositio, quia non fit ex voluntate, sed ex necessitate atq; adeo, quoties Assessor non necessitate ductus, sed voluntariè delegat, de proprio tenetur solvere delegato, ut in eodem foro habetur, & sic decisum per Senatum, nam ex illius deliberatione compulsus fuit Assessor cuiusdam Gubernationis, ut salariũ de proprijs delegato præstaret, quod executioni deduxi anno 1651. Limita tertiò, quando Assessor ad instantiam alicuius partis se confert ad aliquem locum, nam tunc debet fieri expensis petentis, & salarium ei, & cuicumque iudici debetur, *for. 49. Cur. anni 1564. l. Prætor ait in fin. ff. de edẽdo. Speculator de Assessoribus, s. salarium, ad fin. vers. Quid si alter litigatorum, Gratian. disceptat. fren. cap. 57. num. 1. Xamar. dict. quest. 19. num. 63.* sed si altera pars comparet coram iudice ad aliquid allegandum, tunc impensæ dividuntur æqualiter, ut ipse Xamar. docet, & quotidie in praxi observatur. Salaria autem iudicum antiquitus exiguissima erant: dum enim ad instantiam fisci ad aliquem locum se conferebant, tantum lucrabatur pro vnaquaque dieta triginta tres solidos, si autem ad instantiam privati, sexaginta sex. At in Curia anni 1645. aucta fuerunt hæc salaria ad triginta drachmas beticas, quãdo solvuntur ex fisco, & ad quadraginta quando per privatum: sed de his omnibus latius dicam alibi Deo dante.

91 Decimo infertur, quòd Assessores á lege, vel Principe constituti tenentur iurare, nam licet Assessores antiquitus in ingressu officij non iurabant, ut notant Paris de Puteo *de sindicatu in verb. Assessor. num. 13.* Xamar. *dict. quest. 23. num. 8.* quia solum erant Consiliarij; cum hodie obtineant iurisdictionem, ut dixi, iurare tenentur, eo quòd veri iudices sunt, & iudices omnes tenentur iurare, ut eleganter probant Iacobus

- bus Revard. *variar. lib. 5. cap. 8.* qui eruditissimé materiam pertractat, Bovadilla *lib. 3. politic. c. 7. num. 19.* Simancas *de Repub. lib. 7. cap. 15.* Fontanella *de pactis claus. 4. gloss. 10. par. 1. num. 112.* Mastril. *de Magistrat. lib. 2. cap. 2. num. 48. & seqq.* Novar. *ad pragm. Reg. Neapol. tit. de officialibus, collect. 4. num. 1. & seqq.* videndus omnino Giurba *observ. 110. num. 1.* Apud nos sic cavetur in nostro text. & in *for. 1. cum alijs seqq. de Cur. & Baiul.*
- 92 quam obligationem extende ad substitutos, vel delegatos, vt depromitur ex *for. 8. in fin. eod. tit.* in quo expressé cavetur, quòd substitutus Iustitiz teneatur idem iusiurandum præstare, ac Iustitia, & cum omnino eadem ratio procedat in Assessore, absque dubio tenendum est delegatum ipsius, iusiurandum præstare teneri. Neque huic obligationi fieret satis ex generali iuramento præstito dum ad officium Advocati admittuntur, nam specialiter ad officium Iudicis requiritur ex dictis iuribus.
- 93 Sed videamus, quæ qualitates requirantur à foro ad officiũ Assessoris obtinendum? Quoad Assessores togatos, qui de consilio Regis sunt, abunde diximus *cap. 2. §. 2. ex num. 72. cum plurib. seqq.* Quoad Assessores Ordinarios Urbis, in primis requiritur, quòd sint maiores viginti annis, nam licet de iure valde controversum sit, quæ ætas requiratur ad officium iudicis, vt apparet ex pluribus congestis per Don Didacum de Narbona *in absolutissimo tract. de ætat. anno 25. quest. 31. per tot.*
- 94 apud nos ex *for. 8. & 24. de iudicijs,* tantum requiritur, quòd iudex sit maior viginti annis, nec hoc deviat à ratione, nam vt ait Vlpianus *in l. quidam 57. ff. de re iudicat. Æquissimum est tueri sententiam ab eo dictam, nisi minor decem, & octo annis sit.* Et ratio est, nam vt ait Narbona *num. 22. & 27.* in maiore decem & octo annis, non adest naturæ, sed legis impedimentum: cum autem leges Romanorum apud nos, non disponant in vim legis, vt dixi *cap. 1. §. 2. num. 9.* & nostris legibus præfinitum sit tempus ad officium iudicis obtinendum, quod nõ implicat cum ratione naturali, inde est, quòd hoc iure recta cum ratione vtamur. Ego enim obtinui Assessoriam Iustitiz criminalis, anno vigesimotertio ætatis completo. Sed si
- 95 dicas, quare ad officia Urbis requiratur ætas vigintiquinque annorum, vt dixi *cap. 4. §. 5. num. 12.* ad notariz artem obtinendam

nendam eadem ætas requiritur, *for. 9. de notar. & ad iudicandū viginti sufficienter* nam videbatur à contrario statuendum esse, eo quod iudicium res magni momenti est, & ad eam maximopere requiritur prudentiæ copia, quæ non nisi cum ætate, & experientia cōparatur. Sed respondendum est, hoc ex doctrina dimanare, nam qui literas didicerunt, duplo plus vident cæteris, Ioan. Affel. *in vir polit. & quia meliores viros reddūt, l. Attilius 27. ff. de donat. l. 3. §. idem, ff. ad exhib. Scipio Gentil. ad apolloq. Apule. not. 55. Comineus lib. 10. pag. 66. vnus promille eruditissimus Don Ioan. Solorçan. in absolutissimis emblematis. polit. legal. emblem. 26. n. 34. elegāter Eumenius in oratione. de scholis instaurandis. Cesar (inquit) pro divina intelligentia mentis æternæ, sentit literas omnium fundamenta esse virtutum, vtpote continentiæ, modestiæ, vigilantia, patientiæ magistras, quæ vniversa, cum in consuetudinem tenera ætate venerunt, omnia deinceps officia vitæ ad ipsa conualescunt, esseque omnis industriæ, atque omnis laudis nutrices, aut, vt verius loquar, matres. Teodoricus apud Casiodorum lib. 3. epist. 33. ibi: *Gloriosa est denique scientia literarum: quia quod primum est in homine, mores purgat: quod secundum verborum gratiam subministrat: ita vtroque beneficio, mirabiliter ornat, & tacitos, & loquentes. Sed quid mirum, nam literarum studium species martyrij est, Alois. Novarin. Sche-dias. sacro prophan. lib. 2. cap. 4. num. 19. benè Petrus Blelensis epist. 14. ibi: *Recogitabo dies perditos in amaritudine animæ meæ, residuumque annorum meorum studijs immolabo. Confert historia apud Cæsarium lib. 12. exemplor. cap. 46. qui verbis mirificis, dulcis parentis immaculatæ Marię, studiosos innocēter viventes, martyres esse tradit, & artes doctas exercentes, magnam mercedem consequi. Refert Narbon. hor. 24. num. 67.***

99 Demum requiritur *ex for. 48. de Cur. & Baiul.* quòd professus sit scientiā legalem in praxi, per biennium in Vrbe, vel per quinquennium extra eam. Et ratio est, nam ad officiū iudicis requiritur sufficientia, tam in theorica, quàm in praxi, scientiæ legalis, probant *Vivius decis. 220. & Novar. in collect. ad prag. Regn. Neapol. tit. de official. collect. 9. n. 2. & seqq.* Vt theoricæ sufficientia resultet, requiritur gradus Doctoris, vt dixi c. 2. §. 2. n. 119. iuxta *for. 25. Cur. ann. 1626.* nam licet à iure non requiratur qualitas doctoratus ad Assessoriam, vt probant relati per

Xamar. 1. par. q. 13. nu. 21. & seqq. cum ex Advocatis apud nos
 desumantur, & ad munus advocati requiratur gradus, aut
 : 0 0 examen, iuxta dict. for. 25. inde est, quòd Assessores, Doctores
 esse debeant, aut saltem examinati iuxta dict. for. Ad praxis
 sufficientiam comprobendam requiritur usus ipsius, in Vrbe
 per biennium, vel extra Urbem per quinquennium, quod
 tempus continuum esse debet, non vero interpolatis vicibus
 in foro versando, ut bene probat Barbat. inter consilia Alexan-
 dri, consil. 135. & consil. fin. volum. 4. Et ratio est, nam lex quæ
 de tempore simpliciter mentionem facit, de continuo, non de
 utili intelligenda est, l. cum hæres 4. §. Stichus, ff. de stat. liber-
 ris, ibi: *Quærendum est, annus quomodo accipi debeat, an qui ex con-*
tinuis diebus trecentis sexaginta quinque constat, an quibuslibet? sed
superius magis intelligendum Pomponius scripsit. Pluribus relatis
 Don Didacus Narbona in horogr. hor. 1. nu. 54. & 105. & Ant.
 Matthæus de aucton. lib. 2. cap. 6. num. 26. quòd succedit lo-
 co illorum decem annorum, de quibus Bovadilla dict. lib. 1.
 cap. 6. num. 16. & examinis, de quo Navar. dict. collect. tom. 9.
 num. 2. & seqq. A iure requirebatur, quod exterus Assessor
 x 0 1 esset, l. in consiliarijs 10. & ibi Barbol. in collect. C. de Assessoribus,
 Bovadilla dict. cap. 12. num. 23. Donel. dict. cap. 2. & ibi Illiger.
 lit. L. Sed de hac materia plura congesti cap. 4. §. 5. num. 22.
 cum seqq. Quoad Assessores, per for. 46. de Cur. & Baiul. requi-
 ritur, quòd sint incolæ Urbis. Præterea requiritur, quòd nō sit
 fœmina, furiosus, infamis, surdus, cæcus, nec mutus, d. for. 8.
 & 24. de iud. sed quoniam de hoc passim Doctores tractant,
 ideo in his non immoramur. In Urbibus Regni, ad instar no-
 stræ Urbis, Assessores eliguntur, at in Villis, & oppidis, in qui-
 bus Iurisperiti nō reperiuntur, Assessorie committuntur notarijs,
 qui simul actuarii munus subeunt, nam quavis acta iudicij nō
 possint scribi per iudices, etiā de consensu partiū, ut docet Vi-
 vivus decis. 48. quia nemo potest iudicis, & scribz muneribus
 fungi, hoc limitatur in levibus, qualia sunt ea, quæ in istis oppi-
 dis geruntur, Lanfranch. decis. 215. Guid. Pap. decis. 564. Navar.
 ad prag. Neap. tit. de actuar. collect. 9. n. 3. Sed quoties ad rem ali-
 quā magni momenti desumendus est Assessor, per Ordinariū,
 vel Baronē, cū à iure requiratur sufficiētia theoreticæ, & praxis,
 qui non habeat prædictas qualitates, desumi non posse est tenen-

nendum ; & sic decissum per Senatum auidi à domino avunculo Don Petro Sanz , qui dixit , quòd cùm Doctor Paulus Ferris substitueretur ab vno ex Assessoribus Iustitiz in civilibus , sententiam tulit contra Paulum Pedro ; hic de nullitate conquisiuit in Senatu , quia nondum per biennium in foro dictus Doctor Ferris versatus erat , & pronunciatum , delegati officium non posse ab ipso geri , sed sententiam sustinendam , ex dispositione textus in *l. Barbarius Philippus , ff. de offic. Prator.*

102

Vndecimo infertur , quòd Assessores habentes officium ministerio legis , vel Principis , aut aliàs obtinentes iurisdictionem ordinariam , nempe quia nominati sunt à domino iurisdictionis , substituere possunt . Sed antequam ad vltiora procedamus , videndum est , qualiter hoc de iure procedat . Officiales enim personaliter seruire tenentur , *Authen. vt null. iud. in rub. l. inter artifices , vbi Bartol. ff. de solut. text. in l. nullus 69.*

103

C. de decurion. lib. 10. pluribus Mastril. de Magistrat. lib. 1. cap. 29. num. 2. & seqq. Marius Giurba consil. 36. num. 1. & seqq. Don Franciscus Amaya in dict. l. nullus , num. 1. & seqq. C. de Decurion. lib. 10. Montanus de regalibus , c. de officijs , num. 56. Et ratio est , nam cum ad officia magna censeatur electa industria personz , inde est , quòd nemo possit munus administrare per substitutum .

104

Quz omnia absque dubio procedunt in Regijs Consiliarijs , tam Senatus civilis , quam criminalis , Advocatis Fiscali , & Patrimoniali , ad res intra Consilium agendas : quoad alios verò cum ex text. in *l. more maiorum , ff. de iurisd. omn. iud. Magistratus possint substituere casu necessitatis , sive sit ex consuetudine , sive quia eis permittitur expresse , vt ex for. 8. cum alijs infra expendendis de Cur. & Baiul. certum est substitutionem tenere , dum iurisdictione ordinaria fruuntur . Sed hoc non ita absolute , nam vt dixi cap. 2. §. 3. nu. 30. & seqq. in officijs Gubernationis substitutionibus forma certa data est .*

105

Ceteri verò , solum in casu necessitatis delegare possunt , nam cum ipsi officiales , non sint Domini iurisdictionum , non possunt creare Vicarium , qui officium semper exerceat , *l. 1. §. cum Urbem , ff. de offic. Præf. Urbis Hostiens. Alexander , & alij adducti per Xamar. dict. quæst. 24. num. 74. latè*

106

Giurba dict. consil. 36. num. 12. qui bene tradit casus necessitatis ,

- tatis, Montanus *de regalib. cap. de offic. num. 16.* qui delegati debent esse eiudem qualitatis, scientiz, & sufficientiz cum proprietario substituente, text. in l. 1. *versic. quod si, C. de præpos. agent. in reb. Amaya in l. 6. num. 1. C. de decur. lib. 1. Giurba consil. 99. per totum, & nos attigimus aliqua cap. 4. §. 3. num.*
- 107 113. Mastril. *dict. cap. 29. num. 41.* & sic decisum per Senatium, ut dixi num. 101. sed isti substituti, seu delegati non possunt alium subdelegare *for. 13. de iudicijs, dict. l. more maiorum, ff. de iurisdict. omn. iudic. l. à iudice §. C. de iudicijs, cum pluribus traditis per Barbosam in collectanea ad hunc textum, num. 1. & 2. nisi sit delegatus à Principe, ut in eodem for. 13. expressè cavetur, Maranta de ordin. iudiciar. part. 4. distinct. 5. num. 26. Boer. *decis. 152. num. 1. Barbof. in dict. l. à iudice, num. 5. dominus Morlà in d. tit. 2. q. 15. n. 10. & seqq.* vel fuerit data delegato potestas ab Ordinario substituente ad suo nomine delegandum, nam tunc potest id facere, quemadmodum procurator qui habet mandatum cum potestate substituendi, *cap. 1. §. 1. & ibi Gloss. de procurator. in 6. Et ratio est, nam tunc non videtur delegatus substituere, sed ipse principalis delegans, & sic subdelegatus, non à delegato, sed ab ipso elegante videtur constitutus iudex, l. item eorum, §. decuriones, ff. quod cuiusque universis.* Dñs Morlà *d. q. 15. n. 9. Barbof. in collect. ad cap. 1. §. 1. de procurat. in 6. n. 8. P. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 31. n. 6. noster Martin. Perez de penitent. disput. 42. sect. 2. num. 5. & seqq.**
- 109
- 110
- 111
- 112 Sed in hoc articulo pulchrum dubiū occurrit, nempe: Ordinarius iudex, vel officialis esse non potest, nisi ex certo gremio, vel cum certa qualitate: is non potest delegare, nisi alium ex eodem gremio, vel eiusdem qualitatis, ut dixi, sed mandatum concedere ad delegandum, an iste cui mandatum simile conceditur debeat esse ex eodem gremio, vel habere illā qualitatem? v. g. Iustitia criminalis est electus, ex civilibus, impeditus reperitur, & concedit mandatum ad delegandum Petro; quæro an Petrus possit esse ex Militibus, vel Ecclesiasticis? & videtur, quòd sic, nam ut dixi, electus non capit potestatem ab eligente, sed ab ipso mandante, ex cuius concessione eligitur. Petrus Peralta *in l. cum quedam, ff. delegat. 2. n. 1. Molin. de Hispanor. primog. lib. 2. cap. 4. num. 6. Fusarius de substitut. quest. 511. num. 7.* qui plures laudat: actus enim tribuitur ordinanti, non verò exequenti, *leg. si hæres testamento, ff. de*
- 113
- 114

de action. empt. l. item eorum, §. si decuriones, ff. quod cuiusque uni-
 versit. Ludovisi. decis. 252. num. 9. Surdus consil. 29. num. 3. Cas-
 tillo de tertijs, cap. 8. num. 6. Fontanella decis. 55. num. 1. & seqq.
 tom. 1. ac per consequens sufficit, quod mandans habeat qua-
 litates requisitas, & delegatus etiam, non autem is cui com-
 mittitur actus delegandi. Demum iste mandatarius equipa-
 ratur procuratori, l. & quia, ff. de iurisd. om. iud. dominus Mor-
 la dict. quest. 15. nu. 7. sed sic est, quod cuilibet liberum est pro-
 curatorem quemlibet eligere, l. 1. & ibi communiter Docto-
 res, ff. de procuratoribus, ergo non est necessaria qualitas in eo
 procuratore, vel commissario, ad delegandum, præcipue cum
 qui per alium facit, per se ipsum facere videatur, ut late pro-
 bat Barbosa axiomat. 42. num. 1. Denique iste commissarius
 solum habet commissum nudum ministerium nominandi
 delegatum, sed sic est, quod hoc exequi potest per inhabi-
 lem, Bartol. in l. 1. §. item adquirimus, num. fin. ff. de adqurend.
 posses. P. Castro Palao tom. 3. tract. 16. disp. 4. punct. 12. num. 7.
 ergo licet inhabilis sit, ratione defectus qualitatis, vtiliter de-
 legavit. Quod comprobatur in procuratore ad contrahendū
 matrimonium, nam licet fœmina inhabilis, imò incapax sit
 à natura ad contrahendum cum alia fœmina, tamen potest
 esse procuratrix viri, ut tradunt Petrus Ledelma de matrim.
 quest. 42. art. 1. dub. 7. Sanchez de matrim. lib. 2. disput. 11. num.
 15. noster Martin. Perez de matrim. disput. 15. sect. 7. num. 12.

116 Sed contrarium verius puto, nam subrogatus debet esse
 eiusdem qualitatis cum subrogante, Gloss. in l. si eum, §. in iu-
 riarum, verb. danda, ad medium, ff. si quis caution. Bartol. in l. 1. C.
 de mancip. & colon. lib. 11. Angelus in l. stipulationes commodissi-
 me, ff. de verb. obligat. Mandos. regut. 4. quest. 8. num. 3. Gratian.
 discept. for. cap. 800. num. 3. & in addit. ad decis. 153. num. 9. sed
 qui eligit substitutum, quoad hunc actum subrogatur in lo-
 cum principalis: ergo esse debet eiusdem qualitatis. Secundo,
 nam actus eligendi substitutum non potest fieri citra ius, &
 nomen officij, & officium exercetur, dum delegatus nomi-
 natur: sed officium exercere non potest, non habens quali-
 tates iuxta statuta præsentia formam electioni, ut ex dictis
 superius abundè constat: ergo nec actum eligendi delegatum
 tanquam, licet instantaneè, officium tunc administratur a no-

- 118 minante, vel mandatario cum vterque concurrat, vnus iubendo, & alius exequendo. Tertiò, quia in materia electionis licet certum sit, quòd impeditus potest concurrere per procuratorem, tamen procurator debet esse de gremio, siue collegio, *cap. quia propter, de election. Iulius-Lavorin. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 17. num. 45. Tamburin. de iur. Abbat. tom. 1. disput. 3. quest. 3. num. 12. Barbol. de iur. Eccles. lib. 1. cap. 19. nu. 104. & in collect. ad dict. cap. quia propter, num. 38. & in collect. ad cap.*
- 119 *si quis iusto, num. 16. de electionib. P. Hieronym. Garcia in polit. Religios. tom. 2. tract. 9. differ. 2. dub. 2. num. 7. sed nominare de legatum est electio: ergo nequaquam fieri potest nisi ab aliquo de gremio, vel collegio ipsius principalis delegantis. Nec obstabit si dicas, ex consensu eligentium, exterum de gremio*
- 120 *admitti posse, nam hoc intelligendum inter personas eiusdem qualitatis, v. g. vox ad eligendum spectat ad Priorem talis Cœnobij, Prior impeditur, tenetur mittere procuratorem de illo Cœnobio, sed consensu eligentium bene poterit mittere Monachum alterius Cœnobij eiusdem Ordinis, non verò alterius ordinis, vel secularem, quia isti incapaces sunt, vt ex mente istorum Doctorum colligitur, & statim dicemus.*
- 121 *Nec obstant in contrarium adducta, nam licet iste tertius nominans non à se, sed nomine principalis eligat, tamen exercet actum, qui citra ius, & nomen officij fieri nequit, & substitutus quamquam non recipiat officium ab eo, sed à principali, id fieri nequit absque actu substituentis, & si potestas in eum collata deriveretur à primo constituaente, fit tamen, mediante actu commissarij incapacis officij, ob quod sine qualitate à lege, vel consuetudine inducta subsistere nequit, Clementina Religiosus de procurator. B. Sanchez in præcep. decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 12. Barbol. de iur. Eccles. lib. 1. c. 42. num. 43. & in collect. ad dict. Clement. num. 1. & 7. qui loquuntur in terminis, ni fallor, nam in Religioso requiritur qualitas licentiz superioris (ita vt actus corruat ea deficiente) ad officium procuratoris. Decius in cap. 2. num. 78. cum seqq. de iudic. Cardinal. in dict. Clement. Religiosus, nu. 7. opposit. 11. Imola ibid. num. 13. Bonifacius num. 26. & 27. Sanchez dict. cap. 13. nu. 19. Barbol. dict. Clement. Religiosus, nu. 6. P. Castro Palao dict.*

- 123 §. 3. num. 7. & tamen ex quocumque mandato, nobi potest procuratorem constituere, quin concurrat qualitas illa, requisita ad gerendum officium procuratoris, nempe licentia: ergo sic similiter si ad substitutionem, vel delegationem requiritur aliqua, qualitas, hzc verificari debet in eo qui vice officialis nominare delegatum utiliter debet. Nec relevat doctrina Bart. in *dist. l. 1. §. item adquirimus, num. fin. ff. de adquirend. poss. fess.* & Patr. Castro Palao *dist. num. 7.* nam expressé loquuntur de inhabilitate, non de incapacitate: inhabilis enim si ei committatur nudum ministerium nominandi, Petrum, verbi gratia, substitutum, aut delegatum, utique exercere poterit, quemadmodum quando nuntius constituitur ad nominandum procuratorem, ut expressis verbis ait Bartolus, nam tunc inspicienda est habitus facti, non veró iuris, cum nudum factum ei committatur, non veró quando incapax est omnino: sicut enim iurisdictio prorogari potest ex consensu partium in iudicem incompetentem, minimé veró incapacem, sic pariter nudum factum nominandi inhabili committi potest, non vero incapaci, Gratian. *discept. 201. num. 21.* et veró incapax, neque nudum factum, aut executionem, vel ministerium exercere potest, ut probat Gloss. in *dist. Clement. Religiosus*, & attingit Bartol. *ibid.* sicut enim, ut prorogatio fiat in iudicem incapacem, repugnat legis prohibitio, ut probant Doctores in *cap. significasti*, & *cap. si diligenti, de for. competent.* pluribus Gralsis *de effect. clericat. effect. 1. num. 42. cum seqq.* Barbol. in *collect. ad dist. cap. significasti, num. 6.* Fontanell. *decis. 376. num. 17.* sic ut actus quilibet ad officium spectans, in eo, qui officium obtinere nequit, quia lex repugnat. Sed si rogas, quz differentia concipiatur inter inhabilem, & incapacem, facilis erit responsio: incapax est ille, qui non habet qualitates requisitas ad concursum, ut putá Ecclesiasticus, qui non potest admitti ad officia destinata per nostras leges Militaribus: Medicus, qui non potest concurrere ad officium Assessoris, & sic similes: inhabilis veró, qui licet capax fiat officij, impeditur, ut putá qui est debitor Filci, vel Urbis, qui intra triennium obtinuit idem officium, & similes. Ex quibus claré infertur, quòd Assessor non potest substituere, nisi medio aliquo iurisperito obrinens qualitates superius dictas, & sic de ceteris. Neque obstat

obstat quod dictum est de foemina contrahente cum alia nomine viri, licet enim incapacitas illius personae non obstat, quominus matrimonium validum sit; hoc procedit, quia non reperitur in iure cautum, quod ordo sexus seruetur in procuratoribus ad contrahendum, ut docet idem Ledesma *ibid.* quem sequuntur ceteri adducti; at respectu delegati reperitur cautum in iure, quod debet esse eiusdem qualitatis. Nec argumentum desumptum ex procuratore ad contrahendum est validum, nam valeret si isti Doctores dixissent, quod qualitas requisita in procuratore non requiritur in commissario ab eo nominando, ut contrahat, quod est nostra conclusio.

229 Assessores Gubernationum, & Baiuliz eliguntur à domino Rege, Ordinariorum per sortem iuxta formam contentam in dict. for. 48. de Cur. & Baiul. Generalitatis per suffragia ex concordii voto, & si non concordaverint, per sortem, ut dixi; aliorum autem iudicum, ad nutum ipsorum. Sed hæc pro puncto sufficient, dum calamus istis iurisdictionibus lucubrationibus absolutis, subsistit aliquantulum, ut in secundo volumine reliqua ad iudicia spectantia feliciter absolvat.

DTG

AD,

A D D E N D A

EX HIS, QUÆ POST HÆC TYPIS EXCVSSA, VELUTI PRÆTERMISSA, seu potius recenter percepta, seligi potuerunt.

- P**ag. 22. num. 35. adde tradita per Antonium Matthzum *in selectissimo tract. de auction. lib. 1. cap. 13. num. 15.*
- Pag. 23 nu. 38. adde celeberrimum Consultum Hispanum Don Ioan. Solorçano *Emblem. Regiopol. 68. num. 6. & seqq.*
- Pag. 65. num. 2. adde Solorçan. *emblem. 54. per tot.*
- Pag. 77. n. 47. adde plura tradita per Larream *decif. Granatens. 98. per tot. præcip. num. 15. & seqq.*
- Pag. 90. n. 80. adde plura congesta per Solorç. *emblem. 10. n. 16. & seqq.*
- Pag. 96. nu. 110. adde dict. Solorçan. *emblem. 47. nu. 17. cum plur. seqq.*
- Pag. 98. num. 117. adde eundem Solorçan. *emblem. 68. num. 33.*
- Pag. 100. num. 137. adde plura tradita per Solorçan. *emblem. 48. num. 35. & seqq.*
- Pag. 103. num. 143. adde Alexandrum Raudensem plura congerentē *decif. 34. per tot. part. 1. & eo non laudato, Don Ioannem Solorçano in emblem. 52. per tot. & generaliter ad omnia, quæ dicta sunt cap. 2. s. 2. sect. 2. de Consilio, & Consiliarijs, conferunt tradita per eundem Solorçan. emblem. 45. cum plurib. seqq.*
- Pag. 126. num. 206. adde don Didacum Narbonā *in Florograp. iur. bor. 7. num. 31. vers. iuxta.*
- Pag. 128. num. 215. adde Ant. Matth. *d. lib. 1. de auction. c. 9. per tot.*
- Pag. 135. num. 10. adde Solorçan. *emblem. 25. per tot. præcip. num. 28.*
- Pag. 154. num. 7. adde plura adducta per eundem Solorçano *emblem. 82. num. 2. & seqq.*
- Pag. 183. num. 50. adde Mariam Giurba *in doctissimis observat. Tribunal. Sicil. observ. 115. num. 18.*
- Pag. 206. num. 113. adde Olibanum *in vsat. alium namque de iur. fisc. cap. 7. num. 43. qui contestatur cum nostro Escolano laudato supra c. 2. s. 5. d. n. 113. respectu conventionis factæ inter Alfonso III. & Ecclesiam quoad bona de realengo, sicque apud nos, nulla reperitur differentia inter Ecclesiasticos, & seculares, quoad hæc bona, atq; adeo quoties ad iura imponenda spectatur auctoritas Pontificis, non est spectanda, nec spectatur, dum imponuntur in his bonis, & sic explicanda sunt tradita pag. 278. n. 23. & pag. 474. nu. 20. & seqq. ita decisum est per gravissimum nostrum Vicarium generalem D. D. Hiacinthum*

A D D E N D A.

cinthum Minuarte Episcop. Maronens. dum hęc p̄zlo dabantur; sentētia lata die 2. Septemb. 1654. in causa appellationis (corameo, vt Metropolitanō vertente) censurarū Maioris Balearis. Et nota, quòd adquisitio bonorū *de realengo*, sic interdicta est Ecclesiasticis, vt minimè revocabiliter adquiri valeant sine habilitatione Regis; quā *amortizationem* vocamus, vt dixi *c. 2. §. 5. n. 106.* Sed explicata quoad Clericos, vt adquirere valeant vita durante *for. 17. de reb. non alienan.* vt ibi dixi. Ecclesiz verò, vel Convētus, aut Religiosi ex titulo particulari cū onere evacuandi intra annū, *for. 5. eod. tit. Oliban. d. c. 7. n. 8. 32. & seqq.* Dñs Leon *decis. 77. n. 8.* ex titulo verò generali minimè, neque ad momentum, *for. 5. de intestat. Bellug. in specul. rub. 14. §. veniamus, n. 39. & seqq.* Dñs Leon *decis. 156. per tot. tom. 2.* nam dispositio excludens Ecclesias, vel Religiosos à successione, in tantum valet in quantum de his bonis disponit: in alijs enim minimè, quia repugnat libertati Ecclesiasticz, vt explicant Belluga, & Dñs Leon *ubi proxim.* & dixi *d. §. 5. num. 45.* Quz facultas, sive habitas adesse debet tempore delatz successione, nam si tunc succedens incapax reperitur, defertur ad alios vocatos, vel venientes ab intestato; nisi antequam isti adierint, amortizatio obtineatur, quia cum adhuc res integra sit, & ius minimè quz situm reperitur tertio, eo quòd aditio facit hzredem, non delatio, vel institutio, *l. 3. §. si quis ita,* & ibi Imola *ff. de hared. instit. cum plur. traditis per Giurb. observ. 3. num. 19.* habitas superveniens sufficit, vt succedere possit; ex doctrina Baldi *in l. Deo nobis 42. §. hoc etiam, num. 9. C. de Episc. & Cler. Bellug. ubi sup. num. 40.* & ibi Camil. Borrel. plures adducens *in addit. lit. S. dominus Leon dict. decis. 156. num. 10.* & sic diffinitum est per Senatum in mea Aula, me interveniente.

Pag. 230. nu. 5. adde Hieron. Blancas *in comm. Arag. pag. 371. cum seqq.* quo plura comprobatur ex traditis per nos circa comitorū solemnia.

Pag. ead. num. 7. adde, quòd licet Blancas *fol. 144. 152. & 154.* dicat ante Iacobum I. Curias celebratas fuisse Aragonibus, non tamen fuerunt solennes cum p̄mulgatione fororum, de quibus nos ibi loquimur.

Pag. 233. num. 19. adde Don Ioan. Solorçan. *emblem. 62. per tot.*

Pag. 259. nu. 96. adde plura congesta per eundem Solorçan. *emblem. 66. per tot.* Quz nota ad omnia quz de legibus dixi *cap. 3. §. 1. sect. 2. num. 95. cum seqq.*

Pag. 267. num. 129. adde Hieron. Blancas *in comment. Arag. pag. 25.* qui postquam verba per me relata ex *cap. 1. legis, sive fori Suprarbijre-* fert, adducit ex *cap. 3. hęc verba: Iura dicere Regi nefas est, nisi adhibita*

A D D E N D A.

- to subditorum Concilio.* Quòd si de iure condendo generaliter intelligèdum esset, aperto Marte pugnaret cum illis verbis, & *foros meliores nobis irrogato.* Sicque explicandum est cum Belluga, ut ibidem dixi, de legibus derogatorijs fororum, vel illis oppositis. Quod experientia comprobante in Aragonia pluries receptum est, ita ut Reges, & Proreges, leges, sanctiones, & edicta, pluries fecerint, ut de Alfons. III. Arag. & I. Valent. t. estat. Blacas pag. 178. in prin. de Alfons. IV. Arag. & Valent. II. pag. 187. de alijs Regibus, & Proregibus, Calixtus Ramirez *de lege regia*, §. 21. num. 12. affirmans quòd hoc non est contra foros Aragonum, sicque pronuntiatum fuisse in Curia Iustitiz, anno 1578.
- Pag. ead. num. 130. adde Ant. Matthzum *de auction. lib. 1. c. 10. num. 34.*
- Pag. 269. num. 137. dum de Castellanis fit mentio, adde Larream *allegat. fiscal. 54. ex num. 10. tom. 1. & Solorç. emblem. 83. nu. 18. & seqq.*
- Pag. 274. num. 9. adde Blancas *in comm. cap. de Comitijs, pag. 373. ad fin. cum seqq.*
- Pag. 276. num. 17. adde Ant. Matthzum *de auction. lib. 2. c. 7. na. 38.*
- Pag. 290. num. 7. adde D. Didac. Narbonam *in horogr. hor. 1. num. 60. & 129.*
- Pag. ead. num. 9. adde Marium Giurbam *observ. 3. n. 13. & Narbon. hor. 12. num. 56.*
- Pag. 300. num. 8. & seq. adde plura tradètem Giurbam *observ. 22. per tot. signanter num. 3. & seqq.*
- Pag. 306. num. 34. adde tradita per Ant. Matthzum *de auction. lib. 2. cap. 6. num. 20.*
- Pag. 308. num. 44. & 45. adde eundem Matthzum *de auction. lib. 2. cap. 6. num. 37. & cap. 11. num. 24. ad fin.*
- Pag. 319. num. 27. & seqq. adde plura adducta per Larream *decis. Gratianen. 45. num. 26. & seqq.*
- Pag. 341. num. 19. adde plura adducta per Giurbam *observ. 78. num. 61.*
- Pag. 371. num. 101. adde Ant. Matthzum *lib. 2. de auction. n. 43. & 83.*
- Pag. 373. num. 109. adde Narbon. *hor. 1. num. 31.*
- Pag. 406. num. 10. adde plura adducta per Larream *decis. 41. per tot. præcip. num. 30. & 48. & Solorçan. emblem. 52. num. 41.*
- Pag. ead. n. 11. dum de artificijs mechanicis verbum instituitur, adde, quòd quæ sit ars sordida, vel ignobilis, pro tēporum varietate, & existimatione dignoscitur, ut eruditissimè docet P. Christoph. Vega *in Theolog. Marian. palæstr. 10. certam. 3. per tot. præcip. n. 917.*
- Pag. 407. num. 11. adde pro interpretatione textus *in l. Lucius 21. §. idem respondit. ff. ad municip. Constantium Rogerium inter tractus de dote, tit.*

A D D E N D A

- rit. dotis quis dominus, & in cuius bonis sit, num. 5. pag. mibi 517. qui elegantissimè interpretatur.
- Pag. 412. nu. 37. & seqq. adde plures relatos per Solorç. de iur. Indiar. lib. 3. cap. 19. ex num. 4. & lib. 4. cap. 4. num. 50. tom. 2. & emblem. 52. num. 67. & emblem. 55. num. 20.
- Pag. 468. num. 6. adde Guidon. Pancirol. in not. Occident. cap. 8. Ant. Mathezum de auct. lib. 2. cap. 10. num. 11.
- Pag. 470. num. 12. ibi: Nobiliores Romanis erant, adde plura congesta per Emanuelem Sousa Faaria in epitom. histor. Lusit. 1. p. cap. 7. & Don Ioan. Larrea decis. Granat. 9. num. 45. & seqq.
- Pag. 479. n. 37. in prin. adde Ant. Mathezum lib. 2. de auct. c. 1. n. 3.
- Pag. 483. num. 54. adde eundem ibid.
- Pag. 489. num. 6. in fin. adde plura congesta per Solorçan. emblem. 11. per tot.
- Pag. 518. num. 53. adde Ant. Mathezum dict. lib. 2. cap. 7. n. 45. & seqq.
- Pag. 539. num. 16. adde Giurbam observ. 40. num. 5.
- Pag. 546. num. 41. adde plura, & plures adductos per Giurbam observ. 71. num. 1. & seqq. & num. 13.
- Pag. 553. num. 55. adde Giurbam observ. 115. num. 6. qui pluribus laudatis docet Baronè esse qui habet civilem iurisdictionem, quod apud nos minimè procedit.
- Pag. 562. num. 9. adde eundem Giurbam dict. observ. 115. num. 17. & licet teneat, quòd officialis domini habentis criminalem, non potest deferre insignia iurisdictionis in oppido alieno, nisi secuto casu iurisdictionis suæ, nostra tamen sententia verior videtur, & receptior ex ibi deductis, sed recogita, quid tenendum.
- Pag. 579. num. 40. adde, quòd æmulationis causa nemo præsumitur ædificare, Oroscus, Padilla, Sixtinus, & alij adducti per Giurbam observ. 47. num. 21.
- Pag. 596. num. 23. adde, quòd habens ius eligendi successorem in officio, ex privilegio Regio si decedat nemine electo, succedit hæres, quia hæredem instituendo videtur nominasse, pluribus Giurba observat. 110. num. 10. cum duob. seqq. & si ab intestato decesserit, veniens ab intestato, idem Giurba observat. 40. num. 16. & 21.
- Pag. ead. nu. 24. adde Fontanellam decis. 252. cum duab. seqq. & Giurbam dict. observat. 110. num. 15. & 16. quæ declaranda per numeros sequentes.

INDEX

INDEX

I N D E X

I V R I V M, Q V O R V M

DECRETA IN HOC VOLUME
EXPENDUNTUR.

PRIOR NUMERVS PAGINAM, SECVNDVS
notam marginalem significat.

E X N O V E M L I B R I S
F O R O R V M.

 Or. 4. de accusatiombus, 396. 29.	For. 118. eod. 233. 21.
For. 5. eod. ibi. 30.	For. 1. de Decimis, 185. 60.
For. 2. de Adulterijs, 19. 22.	For. 3. eod. 191. 73.
For. 23. de Advocatis, 436. 2.	For. 4. eod. 192. 77.
For. 17. de Appellatiombus, 463. 18.	For. 8. eod. 193. 79.
For. 30. eod. 76. 46.	For. 9. eod. ibidem.
For. 1. de Cequiarijs, 463. 21.	For. 20. eod. 73. 34.
For. 17. de clamo non muts. 455. 1.	For. vlt. eod. 191. 73.
For. 23. de criminibus, 58. 102.	For. 8. de Feudis, 586. 19.
For. 34. eod. ibidem.	For. 10. eod. 543. 29.
For. 4. de Curia & Baislo, 215. 174.	For. 8. de Iudicijs, 625. 94.
For. 6. eod. 327. 12.	For. 13. eod. 628. 107.
For. 8. eod. ibi. & 624. 92.	For. 18. eod. 329. 26.
For. 18. eod. 37. 6. & 325. 5. & 327. 12.	For. 19. eod. ibid.
For. 19. eod. 243. 43.	For. 24. eod. 325. 94.
For. 20. eod. 144. 45.	For. 17. de inre emphiteusico, 582. 1.
For. 27. eod. 441. 25.	For. 19. eod. 75. 45. & 20.
For. 28. in princip. eod. 312. 1.	For. 26. eod. 576. 27.
For. 28. vers. Entenem, eod. 399. 47.	For. 35. eod. 574. 18.
For. 28. eod. 325. 6.	For. 36. eod. ibidem.
For. 33. eod. 314. 6.	For. 58. §. O si alguna, eod. 575. 24.
For. 40. eod. 316. 7.	For. 6. de iurisdict. omni. iud. 201. 106.
For. 41. §. Mes avant, eod. 404. 1. & 423. 39.	For. 36. eod. 37. 6.
For. 44. eod. 602. 1.	For. 56. eod. 73. 33.
For. 45. eod. 610. 53.	For. 62. eod. 74. 36.
For. 54. eod. 621. 88.	For. 70. eod. 573. 12.
For. 62. eod. 154. 9.	For. 71. eod. 573. 15.
For. 68. eod. 156. 19.	For. 72. eod. 559. 89.
For. 75. eod. 618. 72.	For. 78. eod. 563. 101. & 570. 1.
For. 94. eod. 160. 42.	For. 96. eod. 142. 37. & 144. 51.
For. 104. eod. 19. 24. & 133. 2.	For. 97. eod. 142. 36.
For. 113. eod. 78. 53.	For. 99. eod. 139. 23.
For. 114. eod. 145. 58.	For. 104. eod. 16. 38.
For. 115. eod. 153. 83.	For. 106. eod. 75. 42.

D. Laurentij Mattheu oper. tom. 1.

Hhh

For.

I N D E X

For. 108. eod.	343. 31.
For. 1. de <i>Lenda, Hostal. & Cur.</i>	513. 38.
For. 2. eod.	514. 40.
For. 31. eod.	515. 44. & 517. 52.
For. 41. eod.	512. 32.
For. 93. eod.	321. 37.
For. 95. eod.	ibidem.
For. 2. <i>Mandati,</i>	49. 52.
For. 6. de <i>Minoribus,</i>	18. 20.
For. 8. de <i>Nosarijs Scrib.</i>	436. 1.
For. 9. de <i>Officio Edili,</i>	401. 46.
For. 10. eod.	ibidem.
For. 1. de <i>Pasturis,</i>	487. 1.
For. 3. eod.	495. 1.
For. 5. eod.	526. 1.
For. 9. in cap. 1. eod.	506. 1.
For. 16. eod.	510. 19.
For. 17. de <i>Procuratoribus,</i>	49. 52.
For. 23. eod.	27. 6.
For. 1. in <i>procuratio fororum,</i> 184. 57. & 258. 95.	
For. 2. eod.	343. 30.
For. 4. eod.	14. 8.
For. 4. <i>verf. Volem,</i> eod.	134. 4.
For. 15. de <i>Quarso, & panis Curia,</i>	327. 15.
For. 16. eod.	ibidem.
For. 17. eod.	146. 64.
For. 6. de <i>rebus non alien.</i>	182. 44.
For. 15. eod.	ibi, & 204. 106.
For. 22. eod.	205. 111.
For. 16. de <i>rerum divis.</i>	510. 19.
For. 17. eodem.	543. 29.
For. 18. eodem.	472. 15.
For. 35. de <i>Securitate prestam.</i>	491. 17.
For. 1. de <i>Termino Regni,</i>	1. 1. & 19. 21.
For. 12. de <i>Testibus,</i>	19. 22.

AB EXTRAVAGANTIBVS.

For. 1. in Extravag. <i>Que Visfrey,</i>	38. 10.
For. 1. in Extravag. <i>Que los contes dels Basl,</i>	160. 42.
For. vnic. in Extrav. <i>Incorporacio,</i>	121. 194.
For. 5. in Extrav. <i>Inquisicio de offic.</i>	138. 23.
For. vnic. in Extrav. <i>fil de la gover.</i>	144. 48.
For. 1. in Extravag. <i>Forma de les substis.</i>	246. 54. & 294. 30.
For. 33. in Extravag. <i>Altes de Cort de la Diputa.</i>	279. 25.
For. 1. in Extr. <i>Quod officia Regni,</i>	294. 28.
For. 1. in Extravag. <i>dels offisis a qui seran don.</i>	ibidem.
For. 20. in Extrav. <i>Elect. de Dipnt.</i>	294. 31.
For. 5. in Extravag. <i>Que los moneders,</i>	390. 5. & 526. 93.
For. vnic. in Extravag. <i>Que los officis de Racio.</i>	394. 22.

For. 1. & vltim. in Extravag. <i>quod offic. Reg.</i>	409. 22.
---	----------

EX CVRIS NONDV M compilatis.

For. 5. Curiar. anni 1547.	246. 54.
For. 22. Curiar. anni 1547.	75. 43.
Cap. 5. Brachij Regal. eiusd. 243. 42. & 271. 1.	
For. 58. Curiar. anni 1564.	345. 34.
For. 84. eiusdem,	246. 54.
For. 94. eiusdem,	354. 47.
For. 137. eiusdem,	461. 1.
For. 9. Curiar. anni 1585.	73. 35.
For. 12. eiusdem,	72. 32.
For. 17. eiusdem,	78. 53.
For. 20. eiusdem,	139. 24. & 618. 72.
For. 34. eiusdem,	559. 8.
For. 38. eiusdem,	298. 1.
For. 57. eiusdem,	113. 162.
For. 58. eiusdem,	354. 47.
For. 77. eiusdem,	53. 75.
For. 113. eiusdem,	346. 35.
For. 120. eiusdem,	191. 74.
For. 255. eiusdem,	245. 48.
For. 256. eiusdem,	246. 53.
Cap. 9. Gravam. Cur. anni 1604.	66. 8.
For. 45. eiusdem,	96. 110.
For. 53. eiusdem,	619. 75.
For. 60. eiusdem,	354. 47.
For. 62. eiusdem,	339. 11.
For. 96. eiusdem,	294. 28.
For. 103. eiusdem,	309. 47.
For. 123. eiusdem,	245. 48.
For. 150. eiusdem,	555. 65.
For. 154. eiusdem,	ibidem.
For. 239. eiusdem,	415. 1.
Cap. 4. Brach. Eccles. eiusdem,	246. 49.
Cap. 22. eiusdem Brach. & Cur.	246. 53.
Cap. 23. eiusdem Brach. & Cur.	294. 33.
Cap. 24. eiusdem Brach. & Cur.	246. 49.
Cap. 22. Gravamin. anni 1626.	257. 88.
Cap. 27. Gravamin. eiusdem,	257. 89.
For. 22. eiusdem,	67. 12.
For. 119. eiusdem,	97. 119.
Cap. 21. Brach. Reg. eiusdem,	445. 1.
Cap. 262. eiusdem Brach. & Cur.	77. 49.
Cap. 264. eiusdem Brach. & Cur.	77. 50.

EX CORPORE PRIVILEGIORVM.

Privil. 7. Reg. Iacob. 1.	513. 36. & 514. 42. & 517. 40.
Privil. 8. 5. <i>Donamus,</i> eiusdem,	185. 58. & 510. 21.
Privil. 8. 9. <i>Et habeatis,</i> eiusdem,	490. 9.

I V R I V M I

Privil. 12. eiusdem,	186. 65.
Privil. 28. eiusdem,	184. 54.
Privil. 37. eiusdem,	ibidem.
Privil. 57. eiusdem,	344. 33.
Privil. 67. eiusdem,	611. 34.
Privil. 2. Regis <i>Petri Primi.</i>	315. 15.
Privil. 47. eiusdem,	342. 25. & 419. 21.
Privil. 6. Regis <i>Alfonsi Primi.</i>	142. 37.
Privil. 8. Reg. <i>Jacob II.</i>	65. 5.
Privil. 11. §. <i>Item vadem, eius.</i>	241. 34.
Privil. 13. eiusdem,	137. 15.
Privil. 74. eiusdem,	65. 5.
Privil. 103. eiusdem,	221. 15.
Privil. 158. eiusdem,	142. 39.
Privil. 2. Regis <i>Alfonsi II.</i>	345. 34.
Privil. 23. eiusdem,	160. 42.
Privil. 12. <i>Petri II.</i>	223. 30.
Privil. 29. eiusdem,	241. 34.
Privil. 32. eiusdem,	436. 2.
Privil. 37. eiusdem,	ibidem.
Privil. 55. eiusdem,	191. 74.
Privil. 97. eiusdem,	345. 34.
Privil. 107. eiusdem,	462. 16.
Privil. 109. eiusdem,	110. 21.
Privil. 117. eiusdem,	385. 152.
Privil. 130. eiusdem,	221. 15.
Privil. 134. eiusdem,	188. 70.
Privil. fin. eiusdem,	328. 19. & 462. 13.
Privil. 2. Regis <i>Martini.</i>	136. 131.
Privil. 16. eiusdem,	345. 34.
Privil. 19. eiusdem,	512. 29.
Privil. 10. <i>Alfonsi Tertij.</i>	223. 29.
Privil. 28. eiusdem,	66. 82.
Privil. 34. eiusdem,	146. 65.
Privil. 39. eiusdem,	385. 155.
Privil. 1. <i>Ferdinandi II.</i>	53. 72.
Privil. 5. eiusdem,	476. 26.
Privil. 7. eiusdem,	155. 15. & 156. 19.
Privil. 8. eiusdem,	438. 8. & 11.
Privil. 17. eiusdem,	149. 31.
Privil. 25. eiusdem,	385. 155.
Privil. 36. eiusdem,	56. 8. & 155. 272.
Privil. 1. in extrayagan.	161. 44.
Privil. 29. in extrayagan.	328. 21.

EX IVRE CANONICO.

C. admonere 8. 23. quæst. 2.	224. 32.
C. cum plantare, de privileg.	179. 38.
C. cum Apostolica, de his quæ fiunt à Prælat.	ibidem.
C. decimas 39. 16. quæst. 7.	179. 39.
C. consuetudo, distinct. 1.	260. 99.
C. erit autem lex 4. distinct.	263. 113.
C. in illis, distinct. 4.	268. 136.
C. Odoardus, de solutionibus,	301. 17.

C. Degradatio, vers. Actualis, de penit.	in 6.	306. 18.
C. 1. de in integrum restitur,		308. 45.
C. Pastor. 1. quæst. 2.		332. 43.
C. nulli 3. quæst. 1.		ibidem.
C. 2. 14. quæst. 5.		ibidem.
C. filijs 16. quæst. 7.		365. 75.
C. nobis, de iure patronat.		ibid.
C. qui plures 21. quæst. 1.		393. 19.
C. decet, de regul. iuris in 6.		417. 7.
C. inter dilectos, vers. Cæterum, de fide instrum.	420. 28. & 450. 31.	
C. cum dilecta, de rescriptis.		421. 29.
C. super literis 20. eodem,		428. 50.
C. 1. & 2. de postul.		436. 2.
C. 1. ne Clerici, vel Monach.		ibid.
C. omnipotens 4. de accusat.		441. 26.
C. si postquam 33. de elect. in 6.		448. 14.
C. gratum, de postulando,		451. 26.

EX IVRE CIVILI.

L. fin. in princip. ff. de cens.	5. 5.
L. meminisse, ff. de offic. Proconsul.	45. 36.
& 283. 36.	
L. ut gradatim, ff. de mun. & honor.	87. 69.
L. 2. §. eodem tempore, ff. de orig. iur.	219.
5. & 468. 3.	
L. 2. §. exactis, ff. eod.	111. 166.
L. 2. §. deinde, ff. eod.	120. 191.
L. 2. in principio, ff. eod.	229. 4.
L. 2. §. deinde, ff. eodem,	277. 22.
L. 2. §. itemque ut essent, ff. eod.	399. 39.
L. unic. §. 1. C. ut omnes iudic.	45. 36.
L. 2. C. de offic. Præfect. Prætor.	76. 46.
L. congruit, ff. de offic. Præsid.	52. 67.
L. 2. ff. de minor.	423. 37.
L. 2. ff. de Closis,	468. 52.
L. ad portus 7. C. de oper. publ.	472. 28.
L. Servis 99. §. fin. ff. de legat. 3.	480. 39.
L. iudicibus 9. C. de iur. pub. lib.	481.
46.	
L. 3. eodem,	ibidem.
L. 5. eodem,	482. 47.
L. 2. eodem,	482. 48.
L. si quis 15. eodem,	482. 49.
L. certi iuris, C. de iudicijs,	607. 17.
L. si quidam 57. ff. de re iudic.	625. 95.
L. præcipimus 32. C. de appellat.	113. 168.
L. unic. C. de condit. & progut. lib.	110. 125.
206.	
L. in sacris, C. de proxim. sacror. scrip. lib.	127. 208.
12.	
L. mittuntur, §. item 2. C. ex quibus caus. maior. iunct. l. 1. C. de pedan. iudic.	134. 5.

INDEX IVRIVM.

L. ea lege, ff. de condit. ob caus.	182. 47.	L. vlt. §. vlt. ff. eodem,	ibidem
L. vltim. §. patrimoniorum, ff. de muner. & honor.	204. 107.	L. illud 16. C. de sacros. Eccles.	377. 128.
L. vltim. §. præterea, eodem,	204. 108.	L. ideo condemnatus, ff. de compensat.	399.
L. 1. 7. & fin. C. de murileg. lib. 11.	219. 3.	L. item queritur, §. si quis mansurus, ff. locat.	400. 43.
L. privatæ 14. eodem,	220. 10.	L. Campanus, ff. de oper. libertor.	400. 44.
L. si quis ex corpore, eodem,	ibidem.	L. Levia, ff. de accusat.	401. 45.
L. filius 19. ff. de condit. instit.	261. 105.	L. Lucius 21. §. idem respondit, ff. ad municip.	407. 11. & in addit.
L. 1. ff. de legibus.	260. 99.	L. ad Rempublicam 8. ff. de muner. & honor.	407. 12.
L. 8. ff. eodem,	263. 113.	L. asidius, §. ad hæc, vers. quis enim, C. qui potior.	408. 18.
L. leges sacratissimæ, C. de legib.	264. 118.	L. fin. C. de crim. sacril.	409. 22.
L. lege leonis, C. de pactis,	ibidem.	L. 3. C. de divers. offic.	409. 25.
L. humanum 8. C. de legib.	264. 119.	L. fin. ff. de offic. Adessor.	ibid.
L. si quis in gravi, §. utrum, vers. Hi quoque, ff. ad Silanian.	268. 139.	L. 1. ff. ad municip.	413. 41.
L. cum post 26. C. de appellat.	280. 30.	L. 2. C. de crimin. sacril.	417. 10.
L. 1. C. de offic. Præf. Prætor Afric.	281. 32.	L. donati 29. ff. de donat.	418. 17.
L. 1. §. si ususfructus, ff. ad leg. falcid.	290. 9.	L. si quis Decurio. C. de Decur. lib. 10.	420.
L. si quis 8. §. vlt. ff. eodem,	ibidem.		
L. si ij, ff. eodem,	ibidem.	L. cum hi, §. Prætor, ff. de transact.	421. 29.
L. 4. §. pater, vers. Ab omnibus, ff. de verb. obligat.	ibidem.	L. cum ratio 6. §. si plures, ff. de bon. damnat.	421. 32.
L. Miles 6. ff. de re iudicat.	300. 9.	L. 1. ff. de albo Prætor.	422. 36.
L. item Miles 18. ff. eodem,	ibidem.	L. isti quidam, §. vltim. ff. quod metus caus.	424. 42.
L. ait Prætor, ff. eod. cum alijs,	333. 25.	L. cum simus, §. vltim. C. de agricol. & cens. lib. 11.	424. 46.
L. 4. §. 1. ff. quod cum eo,	304. 25.	L. pen. C. si contra ius vel util. pub.	430. 16.
L. in condemnatione 173. ff. de regul. iur.	305. 29.	L. si places, ff. de pact.	439. 13.
L. qui minoribus 34. §. 1. ff. de administrat. tutor.	308. 44.	L. rescripto, §. debitores, ff. de muner. & honor.	439. 15.
L. in minorum 3. C. in quibus caus. integrum restituit.	308. 44.	L. reus delat. ff. eodem,	441. 26.
L. Respublica, C. ex quibus caus. maior.	308. 45.	L. fin. C. ut crimin. quæst. intra certum temp.	442. 30.
L. carebit, ff. de action. empt.	309. 45.	L. his qui, C. de appellat.	448. 14.
L. cum ambo 14. ff. de iudic.	319. 28.	L. Imperatoris, ff. de Decurion.	449. 16.
L. si gravis, C. de dignit. lib. 12.	325. 6.	L. ad instructiones, C. de sacrosanct. Eccles.	472. 15.
L. quoties 8. §. 11 & §. viros, C. ubi Senator. vel clarissim.	326. 8.	L. 1. C. de curios. lib. 12.	445. 62.
L. relegati in fin. ff. de pœnis, cum alijs,	327. 17.	L. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divis.	490. 10.
L. fin. C. de donat. inter. cum alijs.	328. 18.	L. 2. C. de pascu. publ. lib. 12.	490. 11.
L. Pupillus, §. Decuriones, ff. de verbor. signific.	339. 12.	L. cætera, §. sed & si quis, ff. de legat. 1.	491. 17.
L. 2. §. privatæ, ff. ne quid in loc. public.	344. 33.	L. 2. C. de incol. lib. 10.	507. 8.
L. 1. §. quod si, C. de præpos. agent. in reb.	375. 116.	L. nec quisquam, vers. 1. ff. de offic. Procons.	511. 26.
L. quos nos 234. ff. de verb. sign.	377. 127.	L. 7. C. de offic. Præf. urb.	511. 27.
L. 3. §. eos milites 13. ff. de mun. & hon.	ibid.		

SYL.

SYLLABVS RERVM
ET VERBORVM.

PRIOR NUMERVS CAPVT, SECVNDVS PARAG-
raphum, tertius numerum marginalem denotat.

A.

ABBATIA Divi Bernar-
di extincta fuit, & in eius
locum subrogatum Cœ-
nobium Divi Michaëlis,
Ordinis S. Hieronymi. 3. 1. 50.
Abbas Populeti, Ordinis Cistercien-
sis, interventum habet in Curia, &
admittitur ad officia Generalitatis
Regni, 3. 1. 43.
Abbas de Valdigne, eiusdem Ordinis,
pariter admittitur, ibid.
Abbas de Benifaça, eiusdem Ordinis,
etiam, ibid.
Abdicatio potestatis à Principe tendit
in damnum Reipublicæ, 5. 3. 64.
Abutens privilegio, eo privandus est,
5. 3. 15.
Academiæ Valentiniæ erectio, vide
verbo *Schola*.
Accusator subscribere tenetur ad præ-
nam talionis, iuxta forum, 4. 4. 29.
Accusatio nulla est sine subscriptione
prædicta, ibid. 32.
**Accusare possunt universitates per Sin-
dicos**, sicut pupilli per suos tuto-
res, ibid. 33.
Accusatus de crimine arcendus est ab
honoribus, 4. 8. 26.
Accusatus non arcetur ab honoribus, si
non procedatur iuris ordine serva-
to, ibid. 28.
**Accusatus, qui fama notatus non re-
peritur apud probos viros**, non de-
bet arceri, ibid. 29.

Accusatus post annum admittendus est
si per eum nõ steterit quominus cau-
sa expediatur, ibid. 30.
Actiones in factum, quæ cõpetunt lo-
co interditarum pro iuribus publi-
cis, populares dicuntur, 5. 3. 78.
Actus Curiaë quid, 1. 2. 49.
Actus Curiaë vnius Brachij si ab alijs nõ
impugnetur, vel protestatione ex-
cludatur, omnes de Regno ligat, &
vim fori obinet, ibidem.
**Actus habentes verba prolata in gene-
re interpretari debent in his quæ ca-
dunt sub potestate agẽtis**, 5. 4. 26.
Actuarij causarum civilium quot, 2. 2.
211.
Actuarij causarum criminalium, ibi-
dem, 212.
**Ademprorum nomine quæ compre-
henduntur**, 5. 3. 16.
Ademprorum nomine contenta, sunt
iuris publici, ibid. 19.
**Ademprorum usus non solum con-
cessus fuit incolis Urbis ad proprias**
necessitates, sed etiam ad venden-
dum, & alienandum, ibid. 20.
**Ademprorum defensio spectat ad lu-
ratos Urbis, & quoad hæc habent**
quæsitam iurisdictionem in Regiõ
per consuetudinem, ibid. 22.
**Ademprorum causæ an possint trac-
tari in Regia Audientia**, ibid. 27.
Adiutor Locumtenentis Thesaurarij
quis, & quo utatur officio, 2. 2. 206.
Adiutoris Magistri Rationalis Regiæ
Curiaë officium, 2. 4. 48.

Hbh 3 Adm

SYLLABVS RERV M;

- Administri Regij** per solum Regē iudicari in criminalibus possūt, 2. 2. 47.
- Administratio officialibus Urbis** concessa in rebus annonæ, non præiudicatur ex superintendencia Proregis, 2. 1. 83.
- Administratores Generalitatis** qui, & quale officium obtineāt, 3. 2. 33.
- Administratores Præceptoriarum Ordinum** militarium, ad quas spectat vox in Brachio Ecclesiastico, nō admittuntur sicut ipsi Præceptores, neque in Brachio, neque ad officia, 3. 3. 3.
- Administratio Nosocomij generalis**, qualis, & quibus deferatur, 4. 3. 144.
- Administratores rerum vrbicarum** an arceantur à cōcursu officiorum finita administratione, dum rationes nō reddiderint, 4. 8. 19.
- Administratores rerum vrbicarum**, & iurium ipsius vrbis plures sunt, 4. 10. 19.
- Advocati fiscali** munus apud nos discretum est inter duos Togatos, quorum vnus curat de criminalibus, & iurisdictione, alius verò de patrimonio, cæterisque Regalibus, 2. 2. 194. & 195.
- Advocatus fisci** habet apud nos votum decisivum, 6. 5. 34.
- Advocatus fisci** non potest alium substituere ad res intra Senatum agendas, ibid. 104.
- Advocatus patrimonialis** pariter, ibidem.
- Advocatus fiscalis**, vide *Fisci Patronus*.
- Advocatus patrimonialis**, vide *Patrimonij Advocatus*.
- Advocare** an possint *Assessores*, vide verbo *Assessores*.
- Ædilis electio**, 4. 1. 18.
- Ædilis officium** quod sit, 4. 4. 39.
- Ædilis de quibus** curat, 4. 4. 42.
- Ædilis antiquum nomen**, & novum apud nos, ibid. 39.
- Ædilis nostræ Urbis** an sit idem ac *Ædilis Cerealis*, ibid. 40.
- Ædilis officium regere**, Miles compelli non potest, ibid. 41.
- Ædilis cognoscere** debet summarissime, vt cognoscit, ibid. 44.
- Ædilem metuentia** loca quæ sint ex Seneca, ibid. 45.
- Ædilis in foro pisciū venalium** quam potestatem habeat, ibid. 46.
- Ætas ad senatoriam dignitatem** requisita, 2. 2. 135.
- Ætas necessaria ad officium iudicis**, iuxta forum, 6. 5. 94.
- Agarenorum tēpore** Philosophia, Medicina, & Astronomia cultæ in Hispania fuerunt, 4. 3. 66.
- Agarenorum tempore** Schola celebris adfuit in vrbe Corduba, ibid. 67.
- Agarenorū Reges** insignes in arte medendi, ibid.
- Alcadorum domus** monetæ officium, privilegia, iurisdictione, & potestas, vide verbo *Monetarius*.
- Alcantara Ordo** militaris de novo admittus fuit ad officia Generalitatis, & intervētum in Comitij inter voces Ecclesiastici Brachij, 3. 1. 43.
- Alfonina iurisdictione**, vide verbo *iurisdictione*.
- Alguazelli ordinarij** munus, & præstantia, 2. 2. 203.
- Alguazelli extraordinarij** officiū, ibidem, 210.
- Alienigena** ab vrbe multipliciter intelligi potest, 5. 3. 80.
- Alienigenis à Regno**, subditis tamen D. Regis Aragonum, concessa fuit immunitas, media acquisitione civilitatis, & non alijs, ibid. 81.
- Per alium** facere, est idem ac facere per se, 6. 5. 83.
- Alimenta** quomodo taxanda Militibus mole creditorum gravatis, ope privilegij militaris, ne conveniantur ultra quam facere possint, 3. 4. 21.
- Alimentorum cōcessio** favorabilis est, sed favorabilius carcerem vitare ex quacunque causa, ibid. 29.
- Alquezarenis Cœnobij erectio**, & cōstructio, 2. 5. 16.
- Alteri

ET VERBORUM.

- A**leri per alterum conditio deterior non fit, 5. 4. 22.
- A**mortizationis ius, & eius origo apud nos, 2. 5. 100. & 111.
- A**nonæ causæ, & iurisdictio ad luras privativè pertinent, 4. 3. 37.
- A**nnus cœptus pro completo habetur, sed non quoad obtinenda officia Urbis, 4. 5. 14.
- S.** Antoninus Archiepiscopus Florentinus, & eius autoritas commendatur, 4. 3. 79. & 89.
- A**ntiquior de Senatu officium Regentis Cancellariam, eo absente, vel impedito gerit, 2. 2. 199.
- A**ppellatio à sententiâ Alcadiorum domus monetè reservata est Regiæ Audientiæ, 2. 6. 29.
- A**ppellatio à decreto Senatus in causa recursus ob impedimentum oppositum ad concursum electionis per sortem, non suspendit iudicatum, 4. 9. 6.
- A**ppellationis remedium opportunum est ad electiones, ibid. 14.
- A**ppellatio in electionibus an admittatur quoad utrumque effectum, ibidem 15.
- A**ppellatio admittitur quoad utrumque effectum, si interponatur ante adeptam possessionem officij, ibid. 16.
- A**ppellatio non admittitur quoad suspensivum, si interponatur post possessionem officij adeptam, ibidem 17.
- A**ppellatio admittitur quoad utrumque effectum, si electio peccaverit in forma, ibid. 18.
- A**ppellatio admittitur quoad utrumque effectum, si tempore adeptæ possessionis appellans protestatus sit, ibidem 19.
- A**ppellatione pendente currit electio tempus officij, ibid. 21.
- A**ppellationis causa durate quis luertur salarium officij, ibid. 22.
- A**ppellare an possit electus ab electione, ibid. 35.
- A**ppellationum Iudices in Consulatu maris, vel mercatorum, 4. 10. 13.
- A**ppellationum Iudices in causis Consulatus privativè cognoscunt, ibidem, 16.
- A**ppellatio secunda an concedatur in his causis, ibid. 17.
- A**ppellationis secundæ Iudices à quo nominentur, ibid. 18.
- A**ppellationis causa inter subditos domini obtinentis Alfonso tantum, vide verbo *Dominus Alfonso*.
- A**ppellatio à sententiâ Baiuli in patrimonialibus ad Regiam Audientiam non datur, 2. 4. 21.
- A**ppellationis causa in re cœsita ut cœsita, pertinet ad dominum directum, ut prima instantia, 6. 3. 7.
- A**ppellationis causa non venit in concessione sine mentione speciali, ibidem, 25.
- A**pprobatus semel non potest amplius reprobari sine nova causa, 4. 9. 5.
- A**quandi ius, non comprehenditur sub iure pascendi, 5. 1. 9.
- A**quandi servitus, vide *servitus*.
- A**ragonum, & Navarræ Regna in Hispania comprehenduntur, 2. 5. 25.
- A**rchiepiscopus Valentinus habet primam vocem Brachij Ecclesiastici in Comitibus, & admittitur ad officia Generalitatis, 3. 1. 43.
- A**rgumentum à contrario sensu non procedit in dispositionibus negativis, 3. 3. 20.
- A**rgumentum à contrario sensu validum in iure est, 5. 3. 37.
- A**ssessores Gubernationis Urbis, & Regni duo sunt, unus ad civiles, & alius ad criminales, 2. 3. 25.
- A**ssessores Gubernationis toga insigniuntur, ibid.
- A**ssessor Gubernationis ultra Sacronè toga insignitur, ibid.
- A**ssessores Gubernationis naturales esse debent, ibid. 27.
- A**ssessores Gubernationis Urbis ad invicem substituuntur, ibid. 40.
- A**ssessores Baiuliæ generalis qui sint, & qualiter decorentur, 3. 4. 21. & 29.
- A**ssesso-

SYLLABVS RERV M,

- Assessoris Ordinariorum munus nō requirit qualitatem nuptiarum vt cætera officia Urbis,** 4. 5. 14. & 15.
- Assessoris etymon, & natura,** 6. 5. 2.
- Assessores Consiliarij dicti, & quare,** ibid. 4.
- Assessores Comites dicebatur olim, & ab eis deducitur origo huius dignitatis,** ibid. 6.
- Assessores Iovis qui,** ibid. 9.
- Assessoris munere functi præstantissimi viri,** 16. 10.
- Assessoris munus ad quid introductum fuit,** ibid. 14.
- Assessoris officij antiquitas,** ibid. 19.
- Assessoris, & Iudicis, aut Magistratus officia incompatibilia sunt vbi discreta reperiuntur,** ibid. 25.
- Assessores à iure non vtebantur iurisdictione,** ibid. 27.
- Assessor Iudicis Ecclesiastici esse potest laicus,** ibid. 28.
- Assessores qui habeant iurisdictionem hodie,** ibid. 29. & 30.
- Assessoris necessarij, consilium sequendum omnino est,** ibid. 32.
- Assessoris assumpti votum, an sit consultivum, vel decisivum,** ibid. 35.
- Assessor an expiret mortuo officiali,** ibid. 38.
- Assessor an revocari possit,** ibid. 42.
- Assessoris officium an sit dignitas,** ibidem, 48.
- Assessor fruitur omnibus privilegijs concessis officiali, cui assidet,** ibidem, 50.
- Assessor æquali honore tractandus,** ibidem, 53.
- Assessores an possint dicere ius in propria domo, & quo nomine,** ibid. 66.
- Assessor an possit fungi munere Advocati in sua Curia,** ibid. 71.
- Assessoribus Gubernationis an prohibeatur munus Advocati,** ibid. 73.
- Assessor an possit patrocinari causam appellationis coram iudice superiori,** ibid. 74.
- Assessoribus generaliter interdictū est** patrocinium causarum, ibid. 78.
- Assessoria quælibet totum hominem requirit,** ibid. 78.
- Assessores Ordinariorū an sub hac dispositione cōprehendatur,** ibid. 81.
- Assessor an possit alteri Advocato aperire modum advocandi,** ibid. 82.
- Assessores non possunt puniri per Magistratum, cui assident,** ibid. 85.
- Assessores Ordinariorum sportulas, si-ve salarium sententiarum lucrari minimè possunt,** ibid. 88.
- Assessor Baiuliæ generalis in quibus causis lucrari salariū possit,** ibid. 89.
- Assessor Capitaniæ generalis non lucratur sportulas, si-ve salarium sententiarum ex foro,** ibid. 90.
- Assessor Baronis non habens salarium ab eo, an vtiliter exigat à partibus litigantibus,** ibid. 92.
- Assessores quas qualitates habere debeant,** ibid. 93.
- Assessores an exteri esse possint,** ibidem, 101.
- Assessores an substituere possint,** ibidem, 103.
- Assessorum electiones,** ibid. 129.
- Assisiliarum causæ ad Iuratos privativè spectant,** 4. 3. 40.
- Associati quando assignandi sunt iudici delegato per dominum directum,** 6. 3. 24.
- Associati nominatio, si desumendus sit ex Regio Concilio, non pertinet ad dominum directum, sed ad ipsum Concilium,** ibid. 27. & 30.
- Associatus de Regio Concilio præcedere debet cuicumque iudici,** ibidem, 32.
- Avaritia in Consiliario, & Iudice condemnatur,** 2. 2. 103.
- Audacia in iudicando reprehenditur semper,** ibid. 100.
- Auditores computorum Generalitatis quot, & quo officio fungantur,** 3. 2. 31.
- Audientia Regia, quæ celebrabatur tēpore Regis Martini, eadem cum nostra,** 5. 3. 30.

E T V E R B O R V M.

Audientia Regia , vide verbo *Concili-
lium*, & *Senatus*.

Auditores, vide verbo *Consiliarij*, &
Senatores.

Aularum nostri Senatus distributio ac-
tualis, 2. 2. 16. & 62.

Aulas Senatus potest Prorex coaduna-
re, *ibid.* 63.

B.

BAIVLI Generalis Curia tertiã est
ordine, & præ eminentia, 2. 4. 1.

Baiuli nomen diversas habet in iure
significationes, *ibid.* 2.

Baiulus apud authores linguæ Latinæ
quis sit, *ibid.* 3.

Baiulus apud nos est nomen dignitatis,
& officij, *ibid.* 4.

Baiulus generalis est Procurator Cæ-
saris, *ibid.* 5.

Baiuli etymon, *ibid.* 6.

Baiulus à baiulando dictus non inep-
tè, *ibid.* 7.

Baiuli generalis præcipua cura qua-
lis, *ibid.* 9.

Baiuli officium à Regno capto intro-
ductum, *ibid.* 10.

Baiulus erat Iudex Agarenorũ, & Iu-
dæorum, dum in Vrbe habitarent,
ibid. 11.

Baiulus dat facultatem armandi fustes,
naves, triremes, *ibid.* 12.

Baiulus est Iudex criminum patrato-
rum in litore maris, *ibid.* 13.

Baiulus est Iudex causarum suorum of-
ficialium, *ibid.* 15.

Baiulus cognoscebat de crimine plagij
patrato per Agarenos, *ibid.* 14.

Baiulo commissa cognitio contentio-
num Alcadiorum domus monetæ,
ibid. 15.

Baiulus cognoscit de quæstionibus pis-
cationis in palude appellata *Albu-
fera*, *ibid.*

Baiulus cognoscit de fraudibus factis
extrahendo à Regno bona prohibi-
ta, *ibid.*

Baiulus cognoscit de quæstionibus in-
cellis villæ Algezira, vulgò nuncu-

pati *la Cequia Real*, *ibid.* 16.

Baiulus est Iudex fluminum, & molen-
dinorum, atque riparum eorum in
toto Regno, etiam in tetris Baro-
num, *ibid.* 16.

Baiulus est Iudex naufragij, etiam in
tetris Baronum, *ibid.*

Baiulus erat Iudex in causis feminarũ
Domus pœnitentiæ, *ibid.*, & 4. 3. 15.

Baiulus cognoscit de cõstructione mo-
lendarum, clibatorum, & bal-
neorum, 2. 4. 18.

Baiuli iurisdictio ordinariã est, *ibi-
dem*, 19.

Baiulus in patrimonialibus immediatè
subest Principi, *ibid.*

Baiuli sententia in patrimonialibus nõ
habet appellatiõem ad Regiam Au-
dientiam, *ibid.* 21.

Baiuli sententia in gradu appellatiõis
quo pacto feratur, *ibid.*

Baiuli generalis iurisdictio prorogabi-
lis, *ibid.* 22. & 23.

Baiulus delegare potest, *ibidem*.

Baiulus antiquicus in electionibus of-
ficialium Urbis pluribus præminẽ-
tijs fungebatur, *ibid.* 24.

Baiulus plura admittit per expulsiõem
Agarenorum, *ibid.* 25.

Baiuliæ generalis divisio, *ibid.* 26.

Baiulus generalis ultra Sexonam civi-
tatis Alonenfis, & illius partis Reg-
ni titulo, decoratur, *ibid.* 27.

Baiuli generales Allessores habent ro-
gatos, *ibidem* 29.

Baiulus generalis Urbis, & Regni ha-
bet Locumtenentem generalem in
officio à Rege creatum, *ibid.* 30.

Baiulus generalis Alonenfis rãtũm ha-
bet Locumtenentes locales, *ibid.*

Baiulus Alonenfis Locumtenens Baiu-
li generalis Valentini appellatur in
nostro iure, *ibid.* 31.

Baiuli officiales numerantur, *ibid.* 32.

Baiuli debet esse naturales, *ibid.* 33.

Baiuli officium ob specialem disposi-
tionem, nemo cogendus est subire,
ibidem.

Baroniarum causæ an possint vocari
ad

SYLLABVS RERV M,

ad Reg. Audient. 2. 2. 36. Barones non cognoscunt de crimine læsæ Maiestatis divinæ, & humanæ, falsæ monetæ, & plagij, ibid. 37. & 6. 1. 64. Barones habent iurisdictionem concessam, cumulativè in quatuor casibus contentis in foro 1. 50. Cur. anni 1604. & seqq. 2. 2. 38. & 6. 1. 65. Barones in causis pœnarum impositarũ per Regias pragmaticas habent iurisdictionem cumulativè concessam 2. 2. 39. & 6. 1. 65. Barones in causis comitivarum an possint cognoscere, 2. 2. 40. Barones non possunt operas imponere subditis, 6. 2. 3. De Baronibus Doctores qui tractant, 6. 1. 47. Baronis nomine comprehenduntur illustriores dignitates, ibid. 48. Baronum natura diversa, ibi. 49. & 50. Barones in Aragonia quam potestatem habeant, ibid. 51. Baronis nomine in Catalonia qui veniant, ibid. 52. Baronis nomine apud nos intelliguntur obtinentes merum imperium, & non alij, ibid. 54. & in addit. Baro proprie quid sit, ibid. 55. Baronum iurisdictione privativè concessa est, tam in prima, quàm in alijs instantijs, ibid. 56. Baro quando dicatur gravare, vt locus sit recursui, ibid. 58. Baro deferens appellationi interpositæ ad Regia Tribunalia renunciat suo iuri, ibid. 60. Baro faciens actum per quem renunciatio similis iudicatur, facit causam evocabilem, & amittit illius cognitionem, ibid. 61. Baro, cuius persona offensa est, suspectus redditur ad iudicandum, ibid. 63. Baro an cognoscere possit de crimine falsæ monetæ, ex legitima materia confecta, sub signatura alieni Principis, ibid. 64. Baro non cognoscit de Militibus, aut	aut frequentibus privilegio militari, ibid. 67. Baro non cognoscit de alio Barone, in sua terra delinquente, vel cõtrahente, ibid. 68. Baro non cognoscit de domino oppidi habente mixtum imperium, ibid. 69. Baro non cognoscit de condomino, vel conbarone, ibid. 70. Baro non cognoscit de causa inter ipsum, & vassallum, ibid. 71. Baro non cognoscit de famoso latrone, bannito, nec de receptante, ib. 72. Baro non cognoscit de Regio officiali delinquente in sua terra, ibid. 73. Baro non cognoscit de vasallo obtinentem salvam guardiam, ibid. 74. Baro non cognoscit quando reperitur in dolo, ibid. 75. Baro non cognoscit de offensa facta officiali regio, ibid. 76. Baro non cognoscit de crimine patratum Princeps reperitur in terra Baronis, ibid. 77. Baronum iurisdictione an derogat privilegiorum miserabilium personarum, vt vidua, pupillus, &c. ibid. 79. Baro non potest imponere vectigalia, ibid. 83. Baro concedit vniuersitatibus suæ ditionis facultatem imponendi contributiones, ibid. 84. Baro potest visitare oppida suæ Baroniz, ibid. 85. Baro potest evocare ad se causas suorum officialium, ibid. 86. Baro an concedat officiali iurisdictionem privativè ad se, ibid. 87. Baro potest mutare locum iurisdictionis, & causas extrahere à Baroniz, ibid. 89. Baro an possit apponere officialem in oppido alieno, in quo habet merum imperium ad causas quæ sunt suæ iurisdictionis, ibid. 91. Baroni an debeantur homagia, ibid. 92. Baro tenetur iurare observantiam privilegiorum Baroniz, ibid. 94. Baro

E T V E R B O R V M.

- Baro cognoscit de delictis suorum officialium, *ibid.* 96.
- Baro an teneatur ad damna, ex male gestis per suum officialem in officio, *ibid.* 99.
- Baro potest remittere pœnas, *ibi.* 101.
- Baro quando dicatur excedere in remittendo pœnas, *ibid.* 102.
- Baro an possit remittere delicta extra territorium commissa à suo subdito; *ibid.* 105.
- Baroni an competat privativè facultas remittendi delicta ad eum spectantia, *ibidem* 106.
- Baro non potest indulgere pœnas delationis armorum igneorum ad malos usus, *ibid.* 104.
- Baronis iurisdictio an spectet ad usufructuariam, tenurariam, vel quemlibet alium possidentem iure pignoris, *ibid.* 110.
- Bonorum *de realengo*, natura, & origo, 2. 5. 44.
- Bonorum *de realengo*, iurisdictio est penes iudices laicos, etiamsi ab Ecclesia, vel Ecclesiastico possideantur, tam in hac, quam in Dicecesi Orcelesi, *ibid.* 99. & in addit.
- Bona *de realengo*, deferuntur ab intestato proximioribus Clerici, & è contra, *ibid.* 110.
- Bonorum *de realengo*, iurisdictio est penes Regem, etiamsi agatur actione personali, 3. 1. 23.
- Bona fideicommissio, vel maioratui perpetue supposita non tenentur ad solutionem quindennij, *ibid.* 115.
- Bona fideicommissio supposita, plerumque alienantur, *ibid.* 122.
- Bona Ecclesiæ, aut vniuersitati quæ sita, inalienabilia fiunt, *ibid.* 123.
- Bonum commune comprehendit privatum, 3. 1. 114.
- Bonum particulare respiciens non est lex, sed privilegium, *ibid.*
- Bona Militum mole creditorum gravatorum venduntur, deductis his, quæ ad alimenta designantur, nisi supposita maioratui, aut fideicommissio sint, 3. 4. 22. & 24.
- Bona reservata Militaribus in executione ad instantiam privati, non reservantur in executione fiscali, Generalitatis, vel Urbis, *ibid.* 34.
- Boale, sive *Bovalar*, quid sit, 5. 1. 17, & 24.
- Boalia apud Græcos, quid, *ibid.* 18.
- Boalis constitutio qua de causa apud nos inducta, *ibid.* 22.
- Bovalar*, nomen à quo derivetur in idiomate nostro, *ibid.* 23. & 24.
- Brachia Regnum representantia in Comitijs generalibus tria sunt apud nos. 3. 1. 36.
- Brachia apud Aragonenses quatuor sunt, *ibid.* 37.
- Brachia, sive status Regni apud omnes nationes sunt tria, *ibid.* 38.
- Brachiorum distributio in Ecclesiasticum, Militare, & Regale antiquissima est, *ibid.* 39.
- Brachium in quo differat ab Stamento in nostro Regno, *ibid.* 40.
- Brachium Ecclesiæ olim ex quatuordecim vocibus constituebatur, hodie novè cum decè vocibus constat, nova adiectione vocis *Alcátara*, *ib.* 43.
- Brachij Ecclesiastici voces enumerantur, *ibid.*
- Brachij Ecclesiastici Syndicus quis sit, vel esse debeat, *ibid.* 45.
- Brachij Ecclesiastici voces antiquæ cū novis conferuntur, & explicantur, *ibid.* 49.
- Brachij Ecclesiastici voces, quos substituere debent, *ibid.* 54.
- Brachij Ecclesiastici voces, substitutos in Vrbe habere compelluntur, *ib.* 55.
- Brachium Militare ex quibus componatur, *ibid.* 56.
- Brachium Militare ordinem nō observat in sedendo, neque in sententiam ferendo, *ibid.* 65.
- Brachij Militaris voces, si aliquando graduandæ sint, id fit sorte, *ibid.* 66.
- Brachij Militaris Syndicus quis, & de eius electione, *ibid.* 67.
- Brachij Militaris deliberationes fiunt ex

SYLLABVS RERV M;

- ex concordî voto, & nemine discrepante, *ibid.* 72. & 73.
 Brachij Militaris electi quo pacto, & per quos nominentur, *ibid.* 74.
 Brachij Militaris singuli possunt intervenire in cœtu electorum, & habent votum consultivum in quacumque re, *ibid.* 77.
 Brachij Regalis, sive domanialis voces, *ibid.* 78.
 Brachij Regalis Syndicus, est Syndicus Urbis, qui ad Rationalatum eligitur, *ibid.* 79.
 Brachij Ecclesiastici electiones ad officia Generalitatis, 3. 3. 1.
 Brachij Militaris electiones ad hæc officia, *ibid.* 2.
 Brachij Regalis electiones ad ipsa officia, *ibid.* 3.

C.

- C**alatravenſis Ordo admittitur in Comitijs, 3. 1. 43.
 Calatravæ vox in Brachio Ecclesiastico spectat ad Præceptorē de Bexis, qui est ex eo ordine, *ibid.* 52.
 Cancellariæ nomē dupliciter sumitur, & ex hæc explicantur, 2. 2. 147.
 Cancellariæ nomen improprie tribuitur Regijs Auditorijs, sive Audientijs, *ibid.* 149.
 Cancellariæ officiales qui, *ibid.* 150.
 Cancellarius quis tempore Romanorum, *ibid.* 153.
 Cancellarij nominis derivatio, *ibid.* 153.
 Cancellarius Coronæ Aragonum, esse debet Prælatus magnus, vel notabilis persona Ecclesiastica, *ibid.* 154.
 Cancellarius Academiae Valentinae, est Præful Valentinus, 4. 3. 73.
 Candidatos proponere ad Senatoriam dignitatem, cui incumbat, 2. 2. 63.
 Candidati proponendi forma, *ibid.* 68.
 Canonicoꝝ almæ Sedis Valent. vnus admittitur in cœtu Curatoꝝ operū publicoꝝ, appellato *de murs, y walls*, vt nomine Cleri interueniat, 4. 11. 21.
 Capitalis sententia in Militem exequi nemo potest incōsulto Principe, ex foro, 4. 2. 7.

- Capituli almæ Sedis Valentinae Syndicus, est Syndicus Brachij Ecclesiastici tam in Curia, quàm extra, 3. 1. 45.
 Capitulum almæ Sedis habet intervētū in Curia, & admittitur ad officia Generalitatis, *ibid.* 43.
 Capitulum Sedis Segobricensis etiā, *ibid.*
 Capitulum Sedis Dertusensis, *ibid.*
 Capitulum Sedis Oreelensis, *ibid.*
 Capitulum vices totius Cleri Diocesis sustinet, 3. 2. 22.
 Capitulum almæ Sedis non est protector Academiae Valentinae, 4. 3. 72.
 Carcerari qui nequit pro debito civili, fruitur privilegio, ne cōueniatur, nisi in quantum facere possit, 3. 4. 17.
 Carcer est mala mansio, *ibid.* 30.
 Carcerari qui potest, excluditur à privilegio militari, *ibid.* 26.
 Carceris remedium quoad debita civilia, est subsidiarium deficientibus alijs bonis, *ibid.* 30.
 Carcerem passus pro debito civili, non vitur privilegio militari, *ibid.* 31.
 Cartusensis Ordinis vox pro Cœnobio de Valdechrist, 3. 1. 41.
 Catalaoni à Gallis iura monetariorum mutarunt, & ab eis ad nos deducta fuerunt, 2. 6. 14.
 Cathedre in Academia Valentina institutæ sunt ad omnes sciētijs edocēdas, 4. 3. 98.
 Ad Cathedrā moderandā electa est industria personæ, *ibid.* 114.
 Ad Cathedras moderandas ascenditur per vigilias, labores, & studia, *ibid.* 115.
 Cathedre an possint moderari per substitutos, *ibid.* 113.
 Cause civiles quæ possint evocari ad Regiam Audientiam, 2. 2. 31.
 Cause criminales quæ possint evocari ad Reg. Audientiam, *ibid.* 32.
 Cause Gubernationū Regni, an possint evocari in prima instantia, *ibid.* 33.
 Cause decimales, an sint evocabiles in prima instantia, *ibid.* 34.
 Cause executivæ an sint evocabiles, *ibid.* 35.
 Cause Baronum, & deminorum oppidorum

ET VERBORUM.

dorum, quo pacto evocentur, ib. 36.
 Causæ Baronum, vide verb. *Baro*.
 Causæ exactio*n*um iurium Civitatis, an
 evocari possint, ibid. 42.
 Causæ exactio*n*um iurium Generalita-
 tis, an possint evocari, ibid. 43.
 Causæ Patrimonij Principis, an sint
 evocabiles, ib. 44.
 Causæ delictorum officialiū præcipuo-
 rum obrinētium titulum Principis,
 an sint evocabiles, ib. 45.
 Causæ custodiæ Urbis tempore pestis,
 an sint evocabiles, ib. 49.
 Causæ spectantes ad statuta Academia
 Valentiniæ, an sint evocabiles, ib. 50.
 Causæ decimales, vide verb. *Décima*.
 Causæ spectantes ad Governatorem,
 vide verb. *Gubernator*.
 Causæ spectantes ad Baiulum, vide ver-
 bo *Baiulus*.
 Causæ appellationum à sententia Alca-
 diorū domus monetę reservatę sunt
 Regiæ Audienciæ omnino, 2. 6. 29.
 Causa legitima existente curiales te-
 nentur donativum concedere Prin-
 cipi, tam in foro fori, quàm in foro
 poli, 3. 1. 140.
 Causa hæc non debet esse proxima, vt
 reneatur, ib. 141.
 Causa plerumque explicari non po-
 test, ibid.
 Causa in prima instantia quando spe-
 ctat ad Iudices ordinarios, 4. 2. 23.
 Causarum devolutio ad Ordinarios, ob
 suspensionem exercitij Senatus, quo-
 modo fiat, ib. 26.
 Causa publicæ utilitatis, vt alicuius
 quæsitum tollatur, qualis esse debet
 à iure, & foro, 4. 7. 22.
 Causa quæ requiratur ad privationem
 officij semel concessi per Principem
 6. 5. 44.
 Cetera consilia evertere solēt, 2. 2. 100.
 Celeritas ingenij in cognoscendo, non
 in deliberando laudatur, ibid.
 Celeritas in exequendo, mora in deli-
 berando requiritur ad optimum re-
 gimen, ib. 101.
 Cœlestis militia æquiparatur armata,
 D. Laurentij Matthei oper. tom. 1.

3. 4. 18.
 Cœnobium S. Sepulchri Ordinis Cisterciensis conservatum in Vrbe tem-
 pore Agarenorum, & in eo Christiani
 mixtarabes fovebantur, quoad
 spiritalia, 4. 3. 86.
 Censualis venditio est nullius momen-
 ti deficiente licentia domini obri-
 nentis merum imperium, vniuersi-
 tatis vendentis, 6. 2. 21.
 Censualis cōtractu nullo, ob defectum
 licentiæ, pensiones solutę non com-
 putantur in sortem, ibid. 26.
 Census rei emphyteuticę potest perti-
 nere ad vnum, & dominium directū
 ad alium, 6. 3. 10.
 Cētenaria possessio æquipollet imme-
 moriali, 4. 4. 38.
 Christiani cum Agarenis cōmercium
 habere solebant, dum Hispaniam do-
 minati sunt, 4. 3. 84.
 Christus Dominus Pastorem se esse as-
 seruit in hoc mundo, 5. 1. 6.
 Christus Dominus vrbæ, & affabi-
 bilis fuit, 6. 5. 59.
 Cisterciensis Ordinis voces in Brachio
 Ecclesiastico, 3. 1. 43.
 Civitatis Valentiniæ impositionum cau-
 sę an evocari possint, 2. 4. 41.
 Civitas Valentiniæ quinque voces habet
 in Comitij generalibus, 4. 1. 78.
 Civitatis Valentiniæ voces, ad constituāc
 dimidium Brachij Regalis, ib. 81.
 Civitati Valentiniæ plurima privilegia
 concessa per Serenissimos Reges
 Aragonum, 4. 3. 41.
 Civitates recognoscentes superiorem,
 non mittunt ad Principem Legatam,
 sed Syndicum, ibid. 44.
 Civis honoratus, apud nos quis dica-
 tur, & ad quos effectus, 4. 5. 11.
 Civitas respectu totius Regni, privata
 persona reputatur, 4. 7. 24.
 Civilitas quo pacto adquiratur in Vr-
 be Valentiniæ, 5. 3. 2.
 Civilitatis concessio per quos Magis-
 tratus fiat, ib. 8.
 Civilitas adquiritur ex contracto dimi-
 cilio per decennium, ibid. 9.
 rii Civi-

SYLLABVS RERV M,

- C**ivilitatem obtinētes in pluribus sunt immunes à præstatione vectigalium Reginorum, *ibid.* 31. & 34.
- C**ivilitate cōcessa an censetur concessa immunitas tributorū, *ib.* 35. & 53.
- C**ivilitas concedi non potest Clericis conjugatis, *ib.* 70.
- C**ivilitatis cōcessio interpretari debet salvis iuribus regijs, *ib.* 72.
- C**ivium immunitas non extenditur ad merces, sed ad res vsus proprij tantum, *ib.* 81.
- C**lausula saluberrima in legibus condendis apponenda, 3. 1. 106.
- C**lausula *cuenta con pago*, quid importet, 4. 8. 20.
- C**lausula *mera, & libera voluntate durante*, quid importet, 4. 6. 9.
- C**lavarij Generalitatis qui, 3. 2. 32.
- C**lavarij Nolocomij generalis, 4. 3. 144.
- C**lericus conventus ratione bonorum *de realengo*, coram laico iudice conveniendus est, etiamsi agatur actione personali. 2. 5. 44. 5. 1. 23.
- C**lericus conventus ratione bonorum *de realengo*, non censetur Clericus, sed quidem de universitate possidēs rem regie ditionis, 2. 5. 50.
- C**lerici acquirentes bona *de realengo*, tenentur disponere inter laicos. *ibid.* 109. & in addit.
- C**leri succedunt proximioribus ab intestato in bonis *de realengo*, è contra, *ibidem*, 119.
- C**lerici, & Ecclesie litigare debent coram Rege super re donata ab ipso Rege, *ibid.* 103.
- C**lerici tenentur solvere onera realia, & vicinialia, *ibid.* 106.
- C**lerici tenentur cōtribuere in iuribus fabricę murorū, & vallorū, 4. 11. 15.
- C**lerici, an in dubio debeant cōtribuere, nec ne, consuetudini multum defertur, *ibid.* 118.
- C**lerici qualiter obtineant privilegiū, ne conveniantur ex c. Odoardus de solutionibus, 3. 4. 17. & 19.
- C**lericorum bona quare non venduntur in executione, *ib.* 22.
- C**lericus conventus ex dolo, maleficio, vel quasi, non fruitur hoc beneficio. *ibid.* 25.
- C**libani dominus, vide verb. *Furni*.
- C**loacæ Romanę opus mirum per Tarquinum Priscum perfectum, *ib.* 16.
- C**loacæ Romanæ purgatæ, *ib.* 9.
- C**loacæ Valentie constructæ per Romanos, *ib.* 10. & 11.
- C**loacina Dea, quæ, & qualis, *ib.* 7.
- C**loacina Venus, *ib.* 8.
- C**luere quid significet, *ibid.*
- C**oadiutores Magistri Rationalis Regiæ Curie, qui, 2. 4. 48.
- C**olerici, & sanguinei debent esse Senatores, & Consiliarij, 2. 2. 141.
- C**oloniæ Decuriones, qui, 4. 3. 12.
- C**olonia quid, *ibid.* 47.
- C**omitia generalia, vide verb. *Curia*.
- C**ompilatoris fororū error in supplicando anno, quo conditi fuerunt fori, 2. 5. 54.
- C**omplexio decens qualis in Consiliario, 2. 2. 140.
- C**ommissarij Regij, qui, *ibid.* 213.
- C**ommendator Conventus B. Mariæ de Mercede, non habet interventū in Curia, sed Magister Generalis eiusdem Ordinis, 3. 1. 52.
- C**omites ab Assessoribus originem ducunt, 6. 5. 5.
- C**ommissiones quæ fiunt per Regentem, 2. 2. 20.
- C**ōputorum Auditores in Generalitate, qui, 3. 2. 31.
- C**ōcessiones Sedis Apostolicę factę Regibus Arag. de decimis 2. 5. 3. & seq.
- C**oncessio pascuorum, facta incolis Urbis per universum Regnum, extensa fuit ad incolas aliorū oppidorū, deperta defensa Albufere. 5. 1. 13.
- C**oncordiæ sancti Officij Inquisitionis confirmatæ per forum, 4. 7. 28.
- C**oncubinarij excluduntur ab officijs publicis, sed vsu nō est receptū, 4. 8. 11.
- C**onductores iurij Urbis, & eorū parentes, vel liberi arcēdi à munerib⁹, *ib.* 17.
- C**onfirmatio fori, vel privilegij, nil de novo addit, sed quod antea erat confer-

E T V E R B O R V M.

concessum in sua natura conservat, I. 2. 35.
 Coniudices, vide verb. *Associatus*.
 Coningij qualitas qualiter requiratur ad officia vrbana, 4. 5. 17.
 Conservatores Academiae Valentinae, qui, 4. 5. 17.
 Consilium Principis quid sit. ibid. 2.
 Consilium vicem sensuum Principis sustinet, ibidem.
 Consilium Regium Valentinum institutum eodem tempore, quo munus Proregis, ib. 3.
 Consilij Regij Valentini prima mentio in iure nostro anno 1315, ib. 4.
 Consilium Regium Valentinum ab antiqua pragmatica Dñi R. Ferdinand. II. informe, & incertum erat, ib. 9.
 Consilium Regium olim statuebatur per pragmaticas sanctiones, ib. 10.
 Consilium per foros statutum ab anno 1564. ibid.
 Consilium a principio temporaliter statuebatur, ibid. 12.
 Consilium statutum perpetue, ib. 13.
 Consilij sedes, quot, ib. 14.
 Consilij Regij Senatores, qui nunc sedes implent, ib. 15.
 De Consilio Doctores tractantes, ib. 18.
 Consilij Regij iurisdictio ordinaria est, imò Consilium habetur, ut est, pro Ordinario Ordinariorum, ibid. 19. & 6. 5. 31.
 Consilium, vide verb. *Senatus*.
 Consilium Regium Valentinum, nomine Regis iudicat. 2. 2. 22.
 Consilium Regium Valentinum est vere Cancellaria, ibid.
 Consiliu cognoscit de omnibus causis, de quibus Ordinarij cognoscere nequeunt, ex defectu iurisditionis, ib. 17.
 Consilium cognoscit de causis miserabilium personarum, ib. 18.
 Consilium cognoscit de appellationibus interpositis a sententijs aliorum iudicum, ib. 29.
 Consilium decernit, an sua sit iurisdictio, ibid.
 Consilium cognoscit de crimine laesae

Maiestatis, & de excelsibus officiarum, & delictis Procerum, ib. 30.
 Consilio Regio tribuitur Maiestatis attributum, dum Rex est in Vrbe, quia iudicat immediate nomine illius, dum ibi residet, 2. 2. 23.
 Consilij Regij locus, est patria communis regnicolis, ib. 24.
 A Consilij Regij sententia non datur appellatio, sed supplicatio, ib. 25.
 Consilium mutare, non est inconstantia, sed virtus docilitatis, dum ratio sequatur, ib. 105.
 Consiliarius irrequisitus, non debet consulere, nisi urgente necessitate, ibidem, 132.
 Consilium Patrimoniale quale apud nos, 2. 4. 34.
 Concilium Lateranense sub Alexandro III. quo anno celebratum, 2. 5. 38.
 Consilium generale Urbis iudicat causas criminales praecipuas, quae ducuntur coram Ordinario Urbis, 4. 2. 11.
 Consilij generalis iudicium, hodie non est necessarium, neque utile, ib. 13.
 Consiliarij eiusdem Consilij Urbis, qui discedunt ab eo quod advocatus Consilij consulit, peccant gravissime sine fructu, ibid. 14.
 Consiliarij Urbis assimilantur Decurionibus, 4. 3. 14.
 Consiliu generale Urbis ad instar Comitiorum centuriarum congregatur, & eligitur, ibid. 19.
 Consilium generale Urbis populum repraesentat, ibid. 21.
 Consilij generalis deliberatio requiritur ad alienationem rerum Civitatis, ibid. 23.
 Consilium generale Urbis potestatem in plurimis tribuit iuratis, ib. 24.
 Consilij generalis electio defertur Iuratis, ibid.
 Consiliarij Principis non sedent cum eo ad iudicandum, 6. 5. 7.
 Consilium Urbis conditum statuta, non ex iurisditione, sed ex administratione 5. 4. 21. & 24.
 Consistorium quid sit, 6. 5. 8.

SYLLABVS RERVM,

Consistoriales causæ evocabiles omnes sunt, 2. 2. 52. Constructio murorum, & vallorum an cedat in utilitatē Ecclesiæ, 4. 11. 160. Consuetudo cognoscendi iudices laicos, de bonis <i>de realengo</i>, ab Ecclesiasticis possessis quo tempore introducta, 2. 5. 58. Consuetudo iudicandi Reges de decimis à Regno capto, <i>ibid.</i> 60. Consuetudine introductum est in hoc Regno, quod omnes qui fruuntur privilegio militari, non conveniatur ultra quàm facere possint, deducto, ne egeant, 3. 4. 14. Consuetudo hæc non viget in debitis fiscalibus Generalitatis, & Urbis, Valentia, <i>ibid.</i> 35. Consuetudo cætenaria æquipollet universali, 4. 4. 38. Consuetudo contra forum reprobata est. 6. 5. 25. Consuetudo immemorialis, dum non sit irrationalis, tenet, etiam casu quo consuetudo reprobetur à foro. <i>ibid.</i> 26. Consuetudine sublata non censetur sublatum privilegium resultans ex immemoriali, <i>ibid.</i> 27. Consuetudini tribuitur, quod deliberationes Brachij Militaris fiant, ex cõcordi voto, & nemine discrepante, 3. 1. 73. Consules mercatorum, sive maris, quo tempore creati in Vrbe, 4. 10. 1. Consulum vnus peritus in rebus maritimis, alter in rebus mercaturæ, esse debet, <i>ibid.</i> 2. Consulum iurisdictio, <i>ibid.</i> 3. De Cõsulibus Doctores tractates. <i>ib.</i> 5. Consulum iurisdictio ordinaria, <i>ib.</i> 6. Consulum iurisdictio prorogabilis minimè est, <i>ibid.</i> 7. Consulum iurisdictio privativè concessa, <i>ibid.</i> 9. Consulum iurisdictio privativa, an excludat privilegium miserabilitatis, <i>ibid.</i> 10. Consules qui eligi possint, <i>ibid.</i> 15.	Contribuere Ecclesiastici an teneantur in iuribus Generalitatis, & murorũ, & vallorum, vide verb. <i>Clerici</i>, & <i>Ecclesiastici</i>. Contributionis generalis oppida teneantur ad iura murorum, & vallorum, 4. 11. 30. Conventus de Portaceli Prior, non habet interventum in Curia, neque in Brachio Ecclesiastico, 3. 1. 5. Conventus Divi Michaëlis de los Reyes habet interventum in Curia, & Prior nomine illius, <i>ibid.</i> 50. Creatio Magistratum, & officialium est de regalibus, 6. 4. 7. Curatores operum publicorum eliguntur ad instar officialium Generalitatis Regni, 4. 12. 1. Curatores operũ publicorum administrant, simul cum officialibus Urbis, iura imposita pro reparatione murorum, & vallorum, <i>ibid.</i> 2. Cura viarum publicarum antiquissima est, <i>ibid.</i> 3. Cura viarum publicarum primitas ad Censorem, deinde ad Prætorem Romæ petiit, <i>ibid.</i> 4. Curatores operum publicorum curabant de alveo Tyberis, & de cloacis, <i>ibid.</i> 5. Curatores murorũ, & vallorũ ad quid in Valentina Vrbe instituti, <i>ibid.</i> 73. Curatores isti, quomodo eligantur quotannis, <i>ibid.</i> 14. Curatores isti statuerè possunt licet iurisditionem non obtineant, <i>ib.</i> 27. Curia quare appellatur Comititia generalia, 3. 1. 3. Curia quid sit, <i>ibidem.</i> Curia instituta à Romulo quales fuerint à principio, <i>ibid.</i> 4. Curia ab antiquissimo tempore in usu sunt, <i>ibid.</i> 5. Curia generales quando apud nos initiata, <i>ibid.</i> 6. Curia apud Aragonenses celebrata primũ tempore R. Iacob. I. <i>ibid.</i> 7. Curia quando in usu cœperunt esse apud Catalaunos, <i>ibid.</i> 8. Cu-

E T V E R B O R V M.

Curia an sint celebratae apud Valentinos tempore Iacobi I. incertum est ex foris, *ibid.* 13.
 Curia apud nos primùm celebratae tempore Regis Petri I. anno 1283. iuxta foros, *ibid.* 14.
 Curiae iudici debent iussu Regis, *ib.* 15.
 Curias celebrare solus Rex potest, *ibid.* 16.
 Curia celebrari possunt per Principem primogenitum, *ibid.* 22.
 Curia celebrari possunt per alium ex Regni consensu, legitima causa urgente, *ibid.* 23.
 Curiae celebratae per primogenitos Regum nostrorum, *ibid.* 24.
 Curia celebratae per alios, de consensu Regni Valentiae, *ibid.* 26.
 Curiae celebrantur extra Regnum, quando non solum Valentinis, sed Aragonensibus, & Cathalaunis indicuntur, *ibid.* 27.
 Curiae extra Regnum habitae enumerantur, *ibid.* 28.
 Curiae in vno loco inceptae, ad alium transferri possunt, *ibid.* 29.
 Curiarum omnium Catalogus cum successione Regum, *ibid.* 30.
 Curiae celebratae per Reginam Mariam, annis 1437. & 1438. incertae, *ib.* 31.
 Curiarum anni 1645. capitula quare non edantur, *ibid.* 32.
 Curiae de triennio in triennium celebrari debent, nisi adsit legitimum impedimentum, *ibid.* 34.
 Ad Curias qui vocentur, *ibid.* 36.
 Curiarum nostrarum Brachia, *ibid.* & vide verbo *Brachia.*
 Curiae sedendi modus, *ibid.* 82.
 Curiae differentia a Parlamento, *ib.* 35.
 Curiarum convocandarum causas, *ib.* 84.
 Curiales non sua, sed publica curare debent, *ibid.* 117. & 142.
 Curiae congregantur ut leges fiant, *ibidem.* 95.
 Curiae convocantur, ut Rex donativis subveniatur, *ibid.* 136.
 Curia Gubernationis, vide verbo *Gubernator*, & verbo *Gerens vices.*

Curia Baiulia, vide verbo *Baiulus.*
 Curia causarum decimalium, vide verbo *Decimarum Curia.*
 Curia iustitiae vide verbo *Iustitia.*
 Curios qui dicantur, 4. 11. 53.
 Cursoris maioris officium antiquitus cognitum, *ibid.* 33.
 Cursoris publici, a Veredo ordinario differentia, *ibid.* 43.
 Cursor maior subest Praefecto Praetorio in rebus ad officium spectantibus, *ibid.* 44.
 Cursor maior absque licentia Praefecti Praetorio, ejectionem alicui concedere nequit, *ibid.* 45.
 Cursor maior quod lucrum capiat, *ib.* 50.
 Cursor maior tenetur subire onera officij, *ibid.* 51.
 Cursor maior non habet iurisdictionem, *ibid.* 63.
 Cursores ab itinere recto deviare non possunt, *ibid.* 47.
 Ad cursum publicum quae necessariae sint, ut celeritas consequatur, *ib.* 52.
 Cursores, & ceteri officiales ad cursum publicum destinari, quo modo se gerere debent, *ibid.* 61.
 Cursores & ceteri officiales tenentur ad interesse, & damnum datum ob retrodationem, *ibid.* 62.

D.

Debitor Civitatis, vel iurium murorum & vallorum, non gaudet privilegio fori concessio monetarijs, 2. 6. 23. & 24.
 Debitor Generalitatis an aequiparetur realibus, & fiscalibus, 3. 4. 2.
 Debitor Generalitatis, & Urbis exigere possunt tanquam fiscalia, *ibid.* 6.
 Debitor Generalitatis, & Urbis aequiparantur fiscalibus quoad capturam personae debitoris, *ibid.* 7.
 Debitum ratione contractus in oppidis quae non sunt Regiae ditionis non obtineat hoc privilegium, *ibid.* 43.
 Debitum resultans ex mala administratione universitatis non regiae, quia

SYLLABVS RERVM,

- habet implicitum delictum, excludit
 privilegium militare, *ibid.* 43.
 Debitor Generalitatis, vel vrbis, an te-
 neatur ad vsuras, *ibid.* 44.
 Debitorum fiscali arcentur ab officijs pu-
 blicis, 4. 8. 15.
 Debitorum Generalitatis, vel Vrbis im-
 pediuntur respectivè, ad officia earū
 per sortem, *ibid.* 16.
 Debitor ut impediatur, nō dicitur qui
 debet parvam quantitatem, *ibid.* 18.
 Decimarum iudex non concurrat cum
 alijs Magistratibus, 2. 5. 1.
 Decimarum causæ ad iudicem laicum
 pertinent in Regno, & quare, *ibi.* 2.
 Decimæ apud nos effectæ sunt profanæ,
 & quare, *ibid.* 29.
 Decimarum cōcessiones factæ per Se-
 dem Apostolicam Regio Sãcio Ra-
 mirez, *ibid.* 3.
 Decimarum plures concessiones factæ
 per Reges Aragonum virtute con-
 cessionis Pontificiæ, *ibid.* 17.
 Decimæ semel factæ profanæ, sunt de
 iurisdictione Regis, *ibid.* 31.
 Decimæ pleno iure adquisitæ fuerunt
 nostris Regibus, eo ipso quo Regna
 infidelibus eripiebant, *ibid.* 33.
 Decimæ an quasitæ fuissent Regi Ia-
 cobo titulo feudi, *ibid.* 36.
 Decimarum alienatio prohibita Epif-
 copis per Concilium Lateranense,
ibid. 38.
 Decimarum alienatio prohibita Epif-
 copis ante dictum Concilium, *ib.* 39.
 Decimandi ius, à iure divino proce-
 dens, an remãserit penes Ecclesiam,
ibid. 41.
 Decimarum tēporalis perceptio, pro-
 fana effecta fuit, ex concessione Pō-
 tificia, *ibid.* 42.
 Decimarum iurisdictione ex cōcessione
 Regia ad favorem Ecclesiæ, an pristi-
 nam naturam obtinuerit, *ibid.* 43.
 Decimarum iurisdictione, vsu cōproban-
 te ad Regem spectat, *ibid.* 60.
 Decimarum iurisdictione exercetur per
 iudicem specialem, *ibid.* 71.
 Decimarum iudex nominatur à Rege
 vel Prorege, & in eius posse præstat
 iuramentum, *ibid.* 72.
 Decimarum iudicis origo, *ibid.* 73.
 Decimarum iudex creatus fuit ex me-
 ro executore, *ibid.* 74.
 Decimarum iudex an sit executor iu-
 risdictionis Ecclesiasticæ, *ibid.* 75.
 Decimarum Curia profana est, etiam si
 reperiatur intra domū Præsulis Va-
 lentini, *ibid.* 80.
 Decimarum iudex, actuarius, cæteri-
 que ministri illius Curia, laici sunt,
ibid. 81.
 Decimarum Curia, separata à Curia
 Ordinarij Ecclesiastici, *ibid.* 83.
 Decimarum iurisdictione per quos admi-
 nistretur in univerto Regno, *ib.* 86.
 Decimarum cognitio est de regalibus
 reservatis, *ibid.* 105.
 Decimæ, si hodie efficerentur Ecclesia-
 sticæ, non redundaret in utilitatem
 Ecclesiæ quoad fructus, *ibid.* 101.
 Decreta Dei cōditionata esse possunt,
 quia in eo adest voluntas cōditio-
 nata, 4. 3. 160.
 Decretum regulandum ad contenta
 petitione, 4. 9. 32.
 Decuriones in militia qui, 4. 3. 11.
 Decuriones Coloniarum qui, *ib.* 12. & 16.
 Decuriones non sunt iurati vrbis Va-
 lentia, *ibid.* 13.
 Decuriones sunt, Consiliarij Concilij
 generalis vrbis, *ibid.* 14.
 Defectus licentiæ Domini obtinentis
 merum imperiū in univertate, an
 reddat contractum censualis nullum
 ipso iure, 6. 2. 23.
 Deferens arma sulfurea non gaudet
 privilegio fori concessio monetarijs,
 2. 6. 25.
 Defensas constituere an possint Domi-
 ni oppidorum, 5. 2. per tot.
 Defensas constituere possunt domini
 oppidorum de licentiâ Regis, sine ini-
 iuria tertij, *ibid.* 15. & 16.
 Delegare qui possint. Vide, verbo *Sub-
 stituere, & substituti.*
 Delegatus quando possit subdelegare
 alium, 6. 5. 104.
 De-

E T V E R B O R V M.

- Delegatus ad substituendum tantū, an debeat esse ex eodem gremio, vel habere easdem qualitates cum delegante, & delegato, ibid.** 112.
Delegati æquiparantur procuratoribus, ibid. 115.
Delegati nominatio est species electionis, ibid. 119.
Delegati potestas non expirat ex morte constituentis, re iam incœpta, ibidem, 41.
Delinquens coram iudice, punitur ab eo, licet non sit de sua iurisdictione, 6. 1. 78.
Delicta officialium Baronū in his quæ pertinet ad Principem, non possunt puniri per Baronem, ibid. 98.
Delicta officialium Regiorum præcipuorum, an puniri possint per alium quàm per Regem, 2. 2. 46.
Depopulatores agrorum, vide verbo querela.
Depopulator agrorum non vitur privilegio fori concessio monetarijs, 2. 6. 22.
Deputati officij origo, & natura, 3. 2. 2.
Deputati quot à principio fuerint, ibidem, 3.
Deputationis officijs perfecta forma quando data fuit, ibid. 4.
Deputati ab initio collectores iurium Generalitatis erant, ibid. 6.
Deputati officij amplitudo, ibid. 7.
Deputati apud nos non curant de defensione fororum, ibid. 10.
Deputati an sint Neophilaces, ibid. 12.
Deputati exactoribus, & Quæstoribus Provincialibus, alsimulantur, ib. 14.
Deputati cognoscunt privativè de rebus spectantibus ad iura Generalitatis, ibid. 25.
Deputati an habeant liberam, & generalem administrationem, ibid. 27.
Deputati nominant officiales, ibid. 28.
Deputatorum deliberationes quomodo fiant, ibid. 29.
Deputationis officia triennialia, ib. 34.
Deputati Valentini in quo differant ab alijs Deputatis, ibid. 36.
Deputato decedēte, electio nova intra decem dies fieri debet, ibid. 39.
Deputationis officia necessaria nō sunt quia renuntiari possunt, ibid. 40.
Deputationis electiones, 3. 3. 1.
Deputatus Nobilis potest admitti ad iuramentum, etiamsi Militaris non admittatur, & è contra, ibid. 15.
Deputatus Nobilis non potest substituere Militem, vel Generosum, & è contra, ibid. 14.
Deputationis officia debent conferri naturalibus, demptis vocibus Brachij Ecclesiastici, ibid. 28.
Deputati cognoscunt de debitore Generalitatis, & de debitore illius private, 3. 4. 10.
Deputationis debita, vide Debitor.
Deputationis Syndicus habet privilegium trahendi causas ad suos iudices, 3. 4. 5.
Deputati an possint mittere Syndicum ad Principem inconsulto Prorege, 4. 3. 49.
Devolutio electionis ad superiorem procedit, si electores sciēter idoneū excluderint, vel indignum admiserint, 4. 9. 26.
Devolutionis iure cū vitur superior, debet eligere ex matriculatis ad officium de quo agitur, ibid. 27.
Devolutio sublata per decretum fori 21. Curiar. ann. 1526. quæ sit, ib. 33.
Deus an habeat voluntatem, & decreta conditionata, vide verb. Decreta.
Deus credi vnus, & coli à Senatoribus debet, 2. 2. 74.
Deus vnus ab ethnicis credebatur, ib.
Deum vnum fatentur demonia, ib. 75.
Differentia inter Nobiles, Generosos, & Milites, 3. 1. 57.
Discordiae inter professores scientiarū nocivæ plurimū sunt, 2. 3. 118.
Dissimulatio qualis in Senatore permittatur, 2. 2. 45.
Dispensator Principis est Magister Rationalis, 2. 4. 41.
Dispositio for. 38. Cur. ann. 1585. quo cavetur, quod pro debito fisci, Genera-

SYLLABVS RERV;

- neralitati, vel Urbis carcerari Milites possint, extenditur ad hæredes, 3.4.36.
- Dividuum quid sit in iure, 3.3.9.
- Docilitas in Consiliario qualis requiratur, 2.2.104.
- Docilitas quid sit, 6.5.23.
- Doctoribus competit privilegium militare, ne conveniantur, nisi in quantum facere possint, 3.4.16.
- Doctorum gradus, vide verbo *Gradus*.
- Doctores bullati, non sunt verè Doctores, 4.3.106.
- S. Dominicus Patriarcha, Valentie operam dedit Philosophiæ, ibid. 79.
- S. Dominicus quo tempore natus, & ordinem fundavit, ibid. 82.
- Dominus in alienatione rei propriæ legem sibi congruentem ponere potest, 2.1.21.
- Domini oppidorum, nullum habent dominium in pascuis publicis, 5.1.21.
- Domini oppidorum, in quibus adtunt quindecim domus cum vassallis, adquireunt mixtum imperium, 6.2.2.
- Domini obtinētes iurisdictionem Alfonso, de quibus cognoscant, ibidem, 3.
- Dominus Alfonso an cognoscat de crimine homicidij rixosi, ibid. 7.
- Dominus Alfonso an possit imponere pœnam remigij temporalis, ib. 10.
- Domini Alfonso in criminalibus solum cognoscunt de subditis, ib. 11.
- Domini Alfonso lucrantur medietatem pœnæ pecuniariæ criminis excepti à sua iurisdictione, ibid. 14.
- Domini Alfonso habent iurisdictionem in prima instantia tantum, iuxta foros, ibid. 15.
- Domini Alfonso, an obtineant iurisdictionem privativè, ibid. 15.
- Domini Alfonso, an possint concedere vniuersitatibus licētiam ad imponendas contributiones, ibid. 16.
- Domini Alfonso, an possint concedere vniuersitatibus licētiam ad imponendas contributiones, ibid. 16.
- Domini Alfonso, an possint visitare vniuersitates suorum subditorum, ibid. 17.
- Domini Alfonso, an vtiliter concedant facultatem vniuersitatibus ad vendendum censualia, ibid. 18.
- Dominus Alfonso pro suo interesse potest cōparere coram domino supremæ iurisdictionis, casu quo male tractet subditos illius, ibid. 29.
- Dominus Alfonso non potest imponere operas subditis, ibid. 30.
- Dominis duobus concurrentibus, & mandantibus eidem subdito, cui obtemperare debet, ibid. 41.
- Dominus Alfonso an amittat iurisdictionem ex diminutione quindecim domuum, ibid. 32.
- Domini directi à iure non habent iurisdictionem in re emphiteutica, 6.3.4. & 5.
- Domini feudorum habent iurisdictionem in feudis à iure, ibid. 4.
- Domini directi à foro habent iurisdictionem in re censita, ibid. 6.
- Dominis directis iurisdictione concessa est privative, etiam in causis possessorijs & appellationum, ibid. 7.
- Domino directo competit iurisdictione, non vero illi, cui ac nō solvèdus venit, ibid. 11.
- Domini directi dant indices delegatos ad has causas, ibid. 14.
- Dominorum directorū iurisdictione ordinaria est, ibid. 15.
- Domini directi vbiicumque intra Regnum iurisdictionem exercere possunt, ibid. 17.
- Domini directi non eligunt coniudices, siue associatos iudicis delegati, si desumendi sunt de Regio Concilio, ibid. 27.
- Dominij obtinentes iurisdictionem titulo gubernatorio tenentur causas expedire cum interventu Regij fisci Advocati, 6.4. 18.
- Domini obtinentes iurisdictionem titulo gubernatorio non possunt nominare fiscum, ibid. 19.
- Domini obtinentes hanc iurisdictionem cum

E T V E R B O R V M.

eum facultate nominandi successorem, quomodo ea utantur, ib. 20.
 Domini iurisdictionum timentur administrare iusticiam in prima instantia proprijs impensis, 6.5.91.
 Domini oppidorum nō possunt alienare pascua publica, 5.2.23.
 Domini vtilis prædiorum possunt in eis prata, sive defensas constituere, ibid. 14.
 Dominium pascuorū vniuersitati acquiritur, vtilitas verō singulis de vniuersitate irrevocabiliter, ib. 11.
 Domus aggressor cum scala non gaudet privilegio fori monetarijs concessio, 2.6.20.
 Domus pœnitentiæ, ad fœmleas quaestuiarias conversas recipiendas, mirabilis constructio, 4.3.149.
 Domus pœnitentiæ antiqua, non eadē cum domo, sub invocatione Sancti Gregorij, constructa, ibid. 154.
 Dolus intervenire potest in legibus condendis, 4.7.21.
 Dotandi Ecclesias onus impositum Regibus Aragoni in concessione Pontificia decimarum, non suspendit acquisitionem earum, 2.5.32.
 Dotandi onus non erat implendum ex decimis, ibid. 34.
 Dotatio Ecclesiæ Valentinię, ib. 35.
 Dos vniuersitatis est assignatio termini, nam eo aluntur cives, 5.2.8.
 Dulia, sive dula, quid sit, ib. 21.

E.

Ecclesiæ Valentinię dissensus non potest esse obstaculum acquisitioni decimarum extate cōcessione Apostolica, Regibus facta, 2.5.68.
 Ecclesia conventa ratione bonorum de *Realengo*, coram iudice laico, nō cesserit Ecclesia, sed quidam de vniuersitate possidens rem Regiæ ditionis, ib. 50. & in addit.
 Ecclesię libertas nō infringitur ex prohibitione alienandi in eam aliqua bona, ib. 49.

Ecclesia super re donata per Regem debet litigare coram Rege, ib. 103.
 Ecclesia adquirens bona de *realengo* tenetur subire omnia onera realia, & vicinalia, ib. 106.
 Ecclesia tenetur solvere ius amortizationis ad acquisitionem bonorum de *realengo*, ib. 111. & in addit.
 Ecclesia solvit quinquennium domino directo, ex bonis emphiteuticalibus per eam acquisitis, ib. 173.
 Ecclesię bona quæ sita, inalienabilia efficiuntur, ib. 123.
 Ecclesiasticum Brachium, vel Stamentū, vide verbo *Brachium*, *Stamentū*, & *Status*.
 Ecclesiastici solvunt iura generalitatis, 3.2.19.
 Ecclesiasticorum bona de *realengo*, cū sint sub iurisdictione regia possunt onere gravari, ib. 20.
 Ecclesiastici gravantur accedente consensu Prælati, & Cleri, ib. 21.
 Ecclesiastici sunt sub iurisdictione deputatorum, in rebus iurium generalitatis, ex cōcessione Adriani VI. Pontificis, ib. 26.
 Ecclesiastici quare admittantur ad munerā murorum, & vallorum in nostra vrbe, 4.7.14.
 Ecclesiastici excluduntur a muneribus vrbis, 4.8.2.
 Ecclesiastici an teneantur contribuere in iuribus impositis pro reparatione murorum, &c. Vide verbo *Clerici*.
 Ecclesiastici qui pacem publicam perturbant, an possint expelli a Regno, quando aliter succurri non valet, 2.1.77.
 Edificare in suo per æmulationē quādo quis dicatur, & prohibitum sit, 5.2.40.
 Elegātia aspectus Senatoris augeat eius auctoritatem, 2.2.143.
 Electio Consiliarij, & Senatoris, res magni momenti est, ib. 146.
 Electiones ad officia generalitatis quomodo fiant, 3.3.1.
 Ele.

SYLLABVS RERV M;

- Electiōnes ad officia vrbis, 4. 1. per tot.**
Electio facta absque illo qui obtinuit in
recurſu, nulla est, etiam si provocatū
fuerit à declaratione super habilita-
te habita, 4. 9. 4.
Electio peccās in forma nulla est quo-
ad omnes, ib. 23.
Electio non peccans in forma, non est
quoad habiles nulla, sed tantum
quoad inhabiles, ib. 24.
Electio ad superiorē revolvitur, si ele-
ctores scienter indignum admise-
rint, vel dignum excluſerint, ibid.
26.
Electiōnis species est infaculatio, ib. 7.
Electiōnis Principis, factæ ad infacula-
tionem, est executio per sortem ex-
tractio ad officia, ib. 12.
Electio faciēda per superiorē virtute
deuolutiōis, fieri debet ex matri-
culatis, ib. 27.
Electio ſucceſſoris in iurisdictione ti-
tulo gubernatorio cōceſſa, quo pacto
fieri poſſit, 6. 4. 21.
Electi Brachij militaris, quo pacto, &
per quos nominentur, 3. 1. 74.
Electores, & examinatores qui, & qua-
liter eligantur in eo Brachio, ib. 75.
Eligendorum ad officia Generalitatis
qualitates, 3. 3. 4.
Electores Brachij militaris discretivē
eliguntur, Milites à Nobilibus, & è
contra, ib. 11.
Electōr nobilis non poteſt nominare
examinatorem ex militibus, ib. 13.
Electi nobiles non poſſunt ſubſtituere
Militem, aut è contra, ib. 14.
Electus poteſt appellare ab electiōne
ad ſui favorem facta, 4. 9. 35.
Electus cui competit excuſatio, tacēdo
conſentire videtur, ib. 36.
Electus non obtinet poteſtatem ab eli-
gente, ſed ab eo de cuius mandato
eligitur, 6. 5. 123.
Eloquentia requiritur in Conſiliario,
& Senatore, 2. 2. 124.
Eloquentiæ gloria cum Iurisprudentia
communis, ib. 125.
Eloquentia non conſiſtit in multilo-
quio, ibidem, 126.
Emphaſis Cōſiliarij qualis eſſe debeat,
ibid. 127.
Emphiteuſis materiam Doctores qui
tractent, 6. 3. 1. & 2.
Emphiteuſis huius regni ſapit naturam
feudi, ib. 4.
Emphiteuſi conceſſa, tria iura oriūtur,
& quæ ſint hæc, ib. 11.
Emphiteutz non poſſunt extrahi ad li-
tigandum extra vnam dietam à ſuo
domicilio, quin cōductum ſolvatur,
ibid. 17. & 18.
Emphiteuta in lite actionis perſonalis
litigat cum domino directo coram
Ordinarijs, niſi agatur de ſolutione
Canonis, ib. 20. & 21.
Episcopi nec ante, nec poſt Concilium
Lateranenſe, potuerunt infeudare
decimas, 2. 5. 38.
Episcopi querela, ratione tertiæ deci-
marum partis, reſervatæ per Regem
Iacobum, ib. 66.
Episcopi reprehēſi per Summos Pon-
tifices, quia impediēbant executio-
nem conceſſionis decimarum, ibid.
69.
Episcopus Dertufenſis habet interven-
tum in Comitijs, & admittitur ad
officia Generalitatis, 3. 1. 43.
Episcopus Segobricenſis etiam, ib.
Episcopus Orcelenſis pariter, ib.
Equi ad evectiones publicas deſtinati,
non omnibus concedendi ſunt, 4.
11. 46.
Equos non deſtinatos ad vereda in cur-
ſum commodans, qua pœna plecta-
tendus ſit, ib. 49.
Evocatio, & evocare quid ſit, 2. 2. 31.
Evocabiles cauſæ ad Senatū. Vide
verbo Cauſa.
Executiva cauſa inſtituta virtute ven-
ditionis cenſualis, an impediatur per
exceptionem defectus licentiæ do-
mini meri imperij. Vide verbo Li-
centia.
Exempla proſunt valdè ad gubernat-
ionem, & prudentiā acquirendam,
2. 2. 123.

Exi-

E T V E R B O R V M.

Exilium perpetuum non potest imponi, ab habente mixtum imperiū, siue iurisdictionem Alphonsoam, 5.2.5.
 Exempti à iuribus Generalitatis, qui sunt in hoc regno, 3.2.24.
 Exemptio à præstatione iuriū ob causam duodecim filiorum. Vide verbo *Parentes*.
 Exemptos à præstationibus gubernare, non est perniciosum Reipublicæ, 4.7.7.
 Exemptio iurium conceditur ipsis gubernantibus, ib. 8.
 Exempti non sunt faciles ad iura nova imponenda, ib. 9.
 Exempti à iuriū Generalitatis præstatione, admittuntur ad ea officia, ibidem. 14.
 Exemptio iurium vrbs, quo iure pertinet ad Officiales sanctæ Inquisitionis, ib. 19.
 Exceptio defectus licentiæ Domini meri imperij ad venditionem censualis. Vide verbo *Licentia*.
 Exceptio firmat regulam in contrarium. 5.3.51.
 Exterminari à Regno per potestatem economicam, qui possint, 2.1.86.
 Exterminationis remedium, nō passim vsu recipi debet, ib. 78.
 Exterarum gentium tyrannide, literæ armis cessere in Hispania, 4.3.64.
 Exteri an sint apti ad officia, & munera Reipublicæ, 4.5.25.
 Exteri qui dicantur ad civilitatem, cum tributorum immunitate obtinentur, 3.3.71. & seqq.

R

Faber suæ fortunæ vnusquisque esse potest, 4.8.9.
 Fabrica murorum, & vallorum. Vide verbo *Curatores operum publicorum*.
 Fabricæ veteris a nova distinctio, & separatio, 4.11.19.
 Facilitas veniæ incentiū tribuit delinquendi, 4.2.18.
 Facultas nominandi successorem in

iurisdictione titulo gubernatorio concessa, an expiret facta semel nominatione, 6.4.18.
 Facultas vendendi censualia super bonis vniversitatis. Vide verbo *Licentia*.
Fadiga de iustitia, quid, 2.2.41.
 Feccialium officium apud nos, *Reyes de armas*, 3.1.83.
 Feudi titulus, quo Ecclesia tertiam decimarum partem concedere volebat Iacobo 1. nullius momenti fuit, 2.5.37.
 Feudum decimarum non potuerunt concedere Episcopi, nec ante, nec post Concilium Lateranense sub Alexandro III. ib. 38.
 Feudi dominus iurisdictionem habet in feudo, 6.3.4.
 Feudi naturā sapit emphiteusis in hoc regno, ibid.
 Fideicommissi perpetui constitutio, an valeat de bonis emphiteuticis sine assensu domini directi, 2.5.115.
 Fideicommissi bona plerumque alienantur, ibid. 122.
 Fideiussores dati in principio officij, extenduntur ad tempus prorogatum ob non adventum successoris in eo, 2.1.42.
 Filiorum procreatio in omni Republica præmio potitur, 4.6.31.
 Filius si coram patre torqueatur, illico pater faceret crimen, ib. 44.
 Filius est pars corporis patris, ib. 46.
 Filius ieiunare pro patre potest, ib. 47.
 Filius an possit esse iuratus, dum pater est Sindicus, 8.24.
 Fisci patroni munitis diuisum apud nos, & quo pacto, 2.2.194.
 Fiscus patronus de quibus curet, ib. 195.
 Fiscus patronus in Regno, obtinet interuentum, & suffragium decisivum, 6.5.34.
 Fiscus litigans facit cumulare petitionem cum possessorio, 6.11.32.
 Fiscus semper habet fundatam intentionem in regalibus, ibid. 34.
 Fiscus favore in regalibus iudiciū semper

SYLLABVS. RERVM;

per est mixtum, *ibid.* 33.
Fiscus in regalibus nō litigat sine possessione, *ibid.* 37.
Fiscus interruptit de facto possessionem de facto occupatam, *ibid.* 36. & 38.
Flumina sunt æterni regionum termini, 2.3.23.
Fluuium, riparum, & molendinorum in eis constructorum iurisdictio, pertinet ad Baiulum, etiam in terra Baronum, 2.4.17.
Fœminæ an succedere possint in iurisdictione concessa, titulo gubernatorio in hoc Regno, 6.4.24.
Fori Regni Valentiz conditi sunt, de consilio Procerum, 1.2.2.
Fori conditi, & scripti Caralano idiomate, & quare, *ibid.* 3.
Fori in Regno ius commune sunt omnibus, *ib.* 10.
Forus qui desumitur à iure civili, omnes interpretationes illius admittere debet, *ib.* 14. & 5.3.24.
Fori, admittunt interpretationem intrinsecam, 1.2.16, & 6.1.12.
Fori habent vim Canonis Provincialis, 1.2.30, & 5.1.29.
Fori conditi per Regem Iacobum Primum, non sunt leges pactionatæ, nec habent vim contractus, 1.2.31.
Fori Regis Iacobi I. non sunt irrevocabiles, *ib.* 32.
Fori iurati, quomodo capi debet, quoad irrevocabilitatem, *ib.* 34.
Fori cõfirmati quo pacto habendi sunt, *ibid.* 35.
Fori conditi in Curia generali mediante pecuniæ oblatione, irrevocabiles sunt, *ib.* 37.
Fori revocari possunt exigente bono publico, *ib.* 44.
Fori omnes ligant, *ib.* 48.
Foro deficiente recurrendum est ad ius canonicum primū, & demum ad ius civile, tanquam ad rationem scriptam, *ib.* 11.
Fori de consensu totius Curiz fieri debent, *ib.* 47.

Fori, vide, verbo *Leges.*
Fori quo tempore conditi fuere, 2. 52.
Fori conditi, anno 1239. vel 1240. *ibidem*, 55. & 6.1.29.
Fororum condendorum tempore nondum erat Episcopus Valentiz consecratus, 2.5.56.
Fori sunt consuetudines scriptæ, *ib.* 57.
Forma servanda in concessione gratiæ poenarum per Proregem faciendæ, 2.1.103.
Forma proponendi cãdidatos ad Senatoriam dignitatem, 2.2.68.
Forma actus est individuz naturæ, 3. 3. 6.
Forma actus per quæ verba inducatur, ut substantialis censeatur, *ib.* 17.
Forma servanda in concessione indulti, siue gratiæ faciendæ per iudices ordinarios, 4.2.19.
Forma apponendi impedimenta ad officia vrbis, 4.9.1.
Fortitudo in animo Cõsiliarij, non in corpore requiritur, 2.2.107.
Fraudantes in pondere, & mensura nō gaudent privilegio fori cõcesso monetarijs, 2.6.21.
V. Fr. Franciscus del niño Iesus, Ordinis Carmelitani Discalceatorum, promotor constructionis domus sancti Gregorij ad fœminas quæstuaras conversas instruendas, 4.3.149.
V. Fr. Frãncisci promissio de non ingredienda peste in vrbem, *ibid.* 150.
V. Fr. Frãncisci promissio in dubium revocata, anno 1647. & dubij solutio, *ibid.* 158.
Fruentum extrahi nequit à Regno, 5.1.17.
Fruentum quod vehitur ad vrbem, sequestrari nequit, *ib.* 18.
Furoi, siue clibani Dominus, an arceatur ab officijs vrbis, 4.8.7.

G.

G Allorū bona an sequestrari possint, si obtinuerint civilitatem, 5.3.47.
Gaf.

E T V E R B O R V M

Gasparis Escolano dictum de antiqua
 Valentina Schola explicatur, 4. 3. 63.
 Generalis Magister Ordinis Beatę Ma-
 ria de Mercede, habet interventum
 in Curia, 3. 1. 52.
 Generalitatis Regni iurium causę an
 sint evocabiles ad Regiam Audien-
 tiam, 2. 2. 43.
 Generalitatis Regni nomen unde de-
 rivetur, 3. 2. 16.
 Generalitatis iura ad quid imponantur
 in hoc Regno, ib. 1.
 Generalitatis iura impenduntur a Re-
 ge, Regina, & Principe, quod iur-
 banum est, ibid. 17.
 Generalitatis iura ab Ecclesiasticis im-
 penduntur, ibid. 19.
 Generalitatis iura per Summum Pon-
 tificem confirmata, ib. 23.
 Generosi qui dicantur, 3. 1. 58.
 Generosi, vide verbo *Milites*.
 Genium Cõsiliarij, vel Senatoris, qua-
 le esse debeat, 2. 2. 97.
 Gerentis vices gubernatoris genera-
 lis Regni officium, 2. 3. 13.
 Gerentis vices officium assimilatur
 Prætori, ibid. 18.
 Gerens vices vrbis, & Regni Domina-
 tionis titulo decoratur, ib. 21.
 Gerens vices vrbis, & Regni habet tri-
 num Locumtenentem, ib. 22.
 Gerens vices Orcelis, & Regni ultra se-
 xonam, vnicum Locumtenentem lo-
 calem habet, ib. 24.
 Gerens vices Urbis, & Regni habet
 duos Assessores togatos, ib. 25.
 Gerentis vices titulo vltra Sacronem
 concessio, officium locumtenentis con-
 cessum est tantum, ibid. 30.
 Gerentis vices Locumtenens generalis
 quod exercitium habeat, ib. 31.
 Gerens vices dum regit officium Pro-
 regis, an exerceat in Curia gubernationis,
 ibid. 34.
 Gerens vices, potest mandare Locum-
 tenenti generali, ibid. 35.
 Gerens vices, & Locumtenentes eius, quo
 pacto subrogare possint, ib. 39.
 Gerens vices, quomodo præstat iura

mentum, ibidem, 45.
 Gerens vices, non se debet intromittere
 in causis ad Ordinarios spectantibus,
 ibid. 45.
 Gerentis vices insigne, ibid. 77.
 Gerens vices, quæ possit, vide verbo
Gubernator.
 Gothorum tempore, quæ literæ in His-
 pania floruerunt, 4. 3. 65.
 Gradus, & honores scientiarum in dig-
 nis conferri nequeunt, ib. 102.
 Gradus scientiarum, non sunt proprie
 honores, sed honori insignia, ib. 103.
 Gradus origo Imperatori Augusto tri-
 buitur, ibid. 105.
 Gradus Bullæ, nõ est verè gradus, ibi-
 dem, 106.
 Gradus Artium liberalium, licet in-
 dignis conferri nequeant, ib. 111.
 Gravamina proponere in Comitibus ge-
 neralibus, cuique licet, 3. 1. 85.
 Gravaminum proponendorum in Curia
 generali natura traditur, ib. 86.
 Gravaminis remedium debet respicere
 bonum commune, & si particula-
 re, absque retri injuria, ib. 87.
 Gravamen debet continere expressam
 operationem contra forum, aut ius-
 titiam indubiam, ib. 89.
 Gravamen ita debet proponi, ut ex nar-
 ratione illius, dedecus nemini resul-
 tare possit, ibid. 90.
 Gravaminis propositio non debet res-
 picere personam gravantis, sed sub-
 stantiam facti, ibid. 91.
 Gravamina proponi possunt in Curia
 adversus inferiores, ib. 92.
 Gravare quando quis dicatur, ib. 93.
 Gravamina dupliciter proponuntur, &
 hoc explicatur, ib. 94.
 Gravaminis provisio executioni dedu-
 citur præstita cautione, casu quo sup-
 plicatio interponatur, ibid.
 Gravati in impedimentis sibi oppositis
 ad concursus fortis, in electionibus
 Generalitatis, & Urbis recursus ad
 Senatum remedio iuvatur, 4. 2. 2.
 S. Gregorij domus fundatio mirabilis,
 4. 3. 149.

SYLLABVS RERVM,

<p>Gregorij VII. Summi Pontificis Bulla, continens cōcessionem decimarum, traditur ad literam, 2. 5. 3.</p> <p>Gregorius VII. quo tempore Sedem Pontificiam occuparit, ibid. 6. & 9.</p> <p>Gubernatoris officium, ad cuius representationem factum, 2. 1. 55.</p> <p>Gubernatoris Curia est prima post Curiam Regis, 2. 3. 1.</p> <p>Gubernator Præsidi Provinciæ an assimiletur, ibid. 2.</p> <p>Gubernator à principio Procurator Regis dicebatur, ibid. 4.</p> <p>Gubernator non est ille Procurator Principis, qui ius inter Fiscum, & privatam dicebat, ib. 5.</p> <p>Gubernator non creatur, sed nascitur, ibid. 6.</p> <p>Gubernandi scientia, non tam discitur in actu speculativo, quàm pratico, ibid. 9.</p> <p>Gubernatores Regni non primogeniti Regis, ibid. 11.</p> <p>Gubernatoris officij primordia in hoc Regno, ib. 14.</p> <p>Gubernator generalis Proregi assimilabatur, ibid. 17.</p> <p>Gubernationum distributio in Regno, ibid. 19.</p> <p>Gubernatoris iurisdictio ordinaria est, ibid. 38.</p> <p>Gubernatoris Assessores ad invicem substituuntur, ex rescripto Principis, ibid. 40.</p> <p>Gubernatoris Assessores iurant in posse Gerentis vices, ibid. 41.</p> <p>Gubernatoris iurisdictio est suprema omnium, dempra Regia Audientia, ibid. 42.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, ibid. 44.</p> <p>Gubernator cognoscit causas appellationum, ibid. 45.</p> <p>Gubernator cognoscit de crimine læsæ Maiestatis, falsæ monetæ, & plagij, violationis itinerum, & resistentiæ, ibid. 46.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis uni-</p>	<p>versitatum, ibid. 47.</p> <p>Gubernator cognoscit de querelis, & recursibus ab oppressionibus inferiorum, ibid. 48.</p> <p>Gubernator cognoscit de criminibus suorum officialium, ibid. 49.</p> <p>Gubernator cognoscit de crimine sodomiz, ibid. 50.</p> <p>Gubernator debet visitare vniuersitates Regiæ ditionis, & eas, in quibus domini non habent merum imperium, sed mixtum tantum, ibid. 51. & 52.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis inter dominos oppidorum, & vassallos suscitatis, ibid. 53.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis incilis de Moncada, ib. 54.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis officialium vrbis, & villarum regiæ ditionis, ibid. 55.</p> <p>Gubernator potest cogere iudices, etiam in his in quibus non habet iurisditionem, vt iusticiam administrat, ib. 56.</p> <p>Gubernator cognoscit de causis Fiscalibus, quæ tractari nequeunt propter absentiam Regis, ibid. 57.</p> <p>Gubernator, absente Rege, tenetur visitare die veneris cuiusvis hebdomadis carceratos, ib. 58.</p> <p>Gubernator moderatur immoderata salaria exacta per iudices delegatos, eorumque excessus reprimit, ibid. 59.</p> <p>Gubernator est iudex exemptorum, qui non habent iudicem in Regno, ibid. 60.</p> <p>Gubernator cognoscit, & præest in cōgregationibus Vniuersitatum, & Collegiorum, ib. 61.</p> <p>Gubernator iubere potest arbitris, quod concordent in laudo, vel tertium eligant, ibid. 62.</p> <p>Gubernator habet facultatem agrariandi, & quo pacto, ib. 63.</p> <p>Gubernator Valentiz, in quo distinguatur à Gubernatoribus Aragonum, & Cathaloniz, ib. 71.</p>
--	---

Gu-

ET VERBORVM.

Gubernationis Curia est media inter Ordinarios, & Regiam Audiētiam, ibid. 73.
 Gubernationis Curia, sive officio, nil additur iurisdictionis, aut potestatis per absentiam Proregis, ib. 74.
 Gubernationis litera, quomodo expediuntur, dum agitur cum Locumtenente Thesaurarij, & Magistro Rationali, ibid. 76.
 Gubernator in Regno, nemo potest appellari, ibid. 78.
 Gubernator, naturalis Regni esse debet, ibid. 27.
 Gubernatorio nomine iurisdicō, quo pacto quaeratur. Vide verbo *Iurisdicō titulo gubernatorio.*
 Gymnasij Valentini statutorum causa an sint evocabiles, 2.2.43.
 Gymnasium Valentinum. Vide verbo *Schola.*

H

Habitator urbis quis de iure dicatur, 5.3.5.
 Habitatio decem annorum requiritur ad civilitatem obtinendam, ib. 9.
 Habitantes urbem animo redeundi ad proprios lares, non adquirunt civilitatem, ibid. 14.
 Hæredes debitoris Fisci, Generalitatis, vel Urbis, an fruuntur privilegio militari, 3.4.36.
 Hæredes in bonis hæreditarijs, nō sunt melioris conditionis, quā testator erat, ibid. 38.
 Hermenegildi Mattheu & Sanz, Theologiae Doctoris, Præpositi Sedis Valentinae, & sacrae paginae Expositoris vespertini, fratris Auctoris, animi dotes commemorantur, 4.3.97.
 S. Hieronymi Ordinis vox in Brachio Ecclesiastico, 3.1.43.
 Hippocomij qui sint, 4.11.59.
 Hispani prius quā Græci Philosophiam agnoverunt, & coluerunt, 4.3.56.
 Hispania à tempore Nini literas obtinuit, ibid. 38.

Hispania à Tubale habitata, ib. 59.
 Hispani ante adventum Phenicum, in tranquillo statu Philosophiam colebant, ibid. 61.
 Hispania an tempore Gothorum literarum studia obtinuerint, ibid. 65.
 Hispania tempore Agarenorum, Philosophiam, Medicinam, & Astronomiam coluit, ibid. 66.
 Historiæ cognitio in Senatore, & Regio Consiliario necessaria, 2.2.122.
 Honores literarum tribuuntur ad instar Athletarum, 4.3.104.
 Honores sciētiarum. Vide verbo *Gradus.*
 Honos calami, non ut triumphus militaris, ex alienis spolijs dicitur, 4.3.57.
 Hospitalis, sive Nosocomij generalis Valentini primordia, & progressus ab ipsius fundatione, ibid. 124.
 Hospitalitas propriè quid sit, ib. 125.
 Hospitalitas, quo in loco exercetur apud Valentinos, ibid. 126.
 Hospitalitas, quid propriè, ibid. 125.
 Hospitalitas abusivè, ib. 129.
 Hospitis ab hoste differētia, ib. 127.
 Hospitalitas. Vide verbo *Nosocomium.*
 Humanitas est propria virtus hominis, 2.2.108.
 Humanitas in Senatore temperanda est ita, ut facilitas non diminuat auctoritatem, neque severitas amorem, ibid. 109.

I.

Iacobus Primus Rex pijsimus in Ecclesiis, 2.5.62.
 Iacobus Primus Rex, vindicavit à manibus Agarenorum Regnum Valentia, & Murcia, 1.1.10. & 2.5.91.
 Iacobus Primus Rex foros, de Concilio Procerum fecit, 1.2.2.
 S. Iacobi ordō militaris vocē habet in Brachio Ecclesiastico, 3.1.43.
 Idiota iudex esse nequit, 6.5.16.
 Illustrissimi Domini don Christopho-

SYLLABVS RERV M,

- ri Crespi de Valdaura Vicecancellarij meritissimi animi dotes, ib.** 11.
Immemorialis cōsuetudo derogat dispositioni legis, 4.4.16.
Immemoriali æquivalet cētenaria cōsuetudo, ibid. 38.
Immemorialis possessio vim tituli habet, & est species probationis tituli, 6.1.20.
Immunitas præstationis vectigaliū cōcessa advenis properantibus ad urbem, & contrahentibus civilitatem, qualis sit, 5.3.10.
Immunitas tributorum quo pacto spectat ad Cives vrbis, ibid. 39.
Immunitatis Ecclesiæ argumentum non procedit quoad decimas, 2.5.98.
Impedimentum vnius non vitiat actum quoad alios nō impeditos, dum forma non requirit certum numerū, 3.3.22.
Impedimenta temporalia ad concursus per sortem officiorum vrbis, & perpetua, 4.8.2. & 12.
Impedimētum opponens tenetur eum probare, ibid. 9.
Impedimenta quæ obsunt tēpore matriculæ, an ex post facto purgari possint, ibid. 10.
Impeditus tempore electionis mittere potest procuratorē, & qualē, 6.5.118.
Imperatoris potestas nō extenditur ad Regna Hispaniæ, neque ad Regnū Valentiz, 1.28.
Imperitus an possit esse iudex, 6.5.18.
Improbi cōsilia cōtagione authoris vilescunt, 2.2.92.
Incilium Præfeti. Vide verbo Præfeti incilium.
Incilis Regij Algeziræ iurisdictio spectat ad Baiulum, 2.4.16.
Incilis de Moneada iurisdictio pertinet ad Gubernationem, 2.3.54.
Indi Reges cursu publico utebantur, etiam si barbarè vivebant, 4.11.41.
Indecentia advocandi per eos, qui toga insigniuntur, 6.5.79.
Indefinita non æquipollent vniversa-
li in odiosis, 3.3.18.
Individuum quid sit, ibid. 9.
Indulta quo pacto cōcedātur, per Proregem, 2.1.93.
Inæqualitas generis repēditur virtute, & scientia, 6.5.56.
Infeudatio decimarum prohibita Episcopis est, ante, & post Cōcilium Lateranense, sub Alexādro III. summo Antistite, 2.5.38.
Infeudatio decimarum non tollit iurisdictionem Regi, ib. 40.
Ingenium Senatoris, quale esse debet ad vtilitatem Reipublicæ, 2.2.97.
Ingenia maxima, periculosa ad gubernationem, ibid. 98.
Ingeniū igneū omnino arcēdū, ib. 99.
Ingenij celeritas in cognoscendo, non in deliberando requiritur, ib. 100.
Iniquo tradere Magistratum, est ponere ensē nudum in manu furiosi, ibid. 89.
Inopes arcentur ab officijs publicis, & quare, 4.8.10.
Inquisitionis officium contra hæreticā pravitatē institutum in Regnis Hispaniæ pro obtinenda integritate Fidei, & Religionis, 2.2.82.
Inquisitionis privilegia cedunt in vtilitatem totius Regni, & Monarchiæ Hispanorum, 4.7.23.
Inquisitionis privilegia, an quæsitā sint per actus civiles, ibid. 33.
Inquisitionis officiales excluduntur ab officijs vrbis, 4.8.10.
Inquisitionis concordiz, confirmatae per forum, 4.7.78.
Infaculatio Brachij militaris ad officia Generalitatis Regni, 3.3.5.
Infaculatio ad officia vrbana quo modo fiat, 4.1.22.
Infaculandi ad officia vrbis, Milites, aut Cives esse debent, 4.5.1.
Infaculandi ad officia vrbis, maiores viginti quinque annis sint, ib. 12.
Infaculandi ad officia Generalitatis, maiores viginti quatuor annis esse debent, ibid, 134.
Infaculandi ad officia prædicta debent,

bent iam uxorem habere, ib. 17.
 Insaculandi debent esse naturales Reg-
 ni, ibid. 22.
 Insaculandi in rebus economicis expe-
 rientia sua præditi, ib. 20.
 Insaculationis primæ privilegium, fuit
 remuneratorium, & transiit in cō-
 tractum, ibid. 12. & 23.
 Insaculati habent ius quæsitum ad sor-
 tes, quia electi per Principem sunt,
 ad eas, 4.9.7.
 Insaculati habiles ad sortem, in causa
 recursus, etiam si ab eligentibus, vel
 opponentibus appellatio interpōna-
 tur à decreto habilitate, excludi ne-
 queunt, ib. 8.
 Insaculationis executio, extractio per
 sortem est, ib. 12.
 Insanorum, sive innocentium hospitium
 à quo fundatum, & quo pacto admini-
 stratum à principio fuit, 4.3.141. & 132.
 Intemperantia sumptuum in ornatu, su-
 pellectile, & convivij, nociva est in
 Republica, 2.1.88.
 Interpretatio fororū, vide verb. *Forus*.
 Itali obtinentes civilitatem, non sunt
 immunes à præstatione tributorum
 in Regno, 5.3.68.
 Ioannes Gilabertus Iofre Ordinis B.
 Mariæ de Mercede, vir sanctimoniam
 clarus, promotor fuit constructionis
 Nosocomij insanorum, 4.3.13.
 Iovis Assessor quis, 6.5.9.
 Iudex Regiæ Curiæ est Senator causa-
 rum criminalium, 2.2.5.
 Iudex pius dum punit, non odio habet
 fontem, sed crimen, ib. 85.
 Iudex pius gloriatur dum prohibet, nō
 dum punit delicta, ib. 86.
 Iudex rectus Republicā amore pro-
 sequitur, ibid. 87.
 Iudicis conscientia, vide verbo *Senator*.
 Iudex sine conscientia, est diabolus,
 ibid. 89.
 Iudici sententiam ferenti, non exeque-
 ti, sportulæ, sive averiæ debentur,
 2.3.70.
 Iudex decimarum causarum, vide ver-
 bo *Decimarum iudex*.

Iudex ordinarius vrbs, vide verbo *Iudex*
Assessor.
 Iudices appellationū in causis mercan-
 tilibus, vide *Appellationis iudices*.
 Iudex Ecclesiasticus potest habere as-
 sessorem laicum, 6.5.282.
 Iudicis delegati electio pertinet ad do-
 minum directum, 6.3.232.
 Iudici delegato an dandus sit cōiudex,
 ibid. 241.
 Iudex tenetur sequi Consilium sui As-
 sessoris necessarii, ibid. 32.
 Iudicis ætas iuxta foros, ibid. 95.
 Iuramentum de servandis foris à Rege
 factum, intelligitur iuxta naturam
 eorundem fororum, 1.2.34.
 Iuramentum præstitum in ingressu of-
 ficij, temporalis, extenditur ad tem-
 pus prorogatum, 2.3.44.
 Iuramentum est personale, ibid. 72.
 Iuramentum, obligatio, & cautio, ut ci-
 vilitas adquiratur, quam ob causam
 inducta, 3.3.82.
 Iurare iudices an teneantur, antequā
 iudicent, 6.5.85.
 Iurati à principio quatuor tantum fue-
 runt, nunc sunt sex, multis abhinc
 annis, 4.1.12. & 4.3.12.
 Iuratorum potestas in rebus annonæ
 non infringitur ex superintenden-
 tia Proregis Regni, 2.1.83.
 Iurati vrbs Valentia habent auctori-
 tatem proceris, & de eorum insigni-
 bus, 4.3.2. & seqq.
 Iurati an sint proprie Decuriones, ib. 11.
 Iurati administratores Republicæ sūt,
 & defensores civitatis, ibid. 20.
 Iurati populum non representāt pro-
 prie, ibid. 21.
 Iurati non habent liberam administra-
 tionem, ibid. 22.
 Iurati non possunt alienare res civita-
 tis, neque expōdere pecunias publi-
 cas, sine potestate Concilij, ib. 23.
 Iurati potestatem obtinent à Concilio
 generali, ibid. 24.
 Iurati Consiliarios Concilij generalis
 eligunt, ibid.
 Iurati ex natura officij, nullam ha-
 bent

SYLLABVS. RERV M,

ben iurisdictionem, *ibid.* 25.
Iuratis quare in aliquibus iurisdictione
 concessa sūt, *ib.* 27.
Iurati possunt prohibere ne victualia
 extrahantur, *ibid.*
Iurati habent concessam custodiam re-
 rum prohibitarum, *ibid.*
Iurati possunt prohibere, ne pecora à
 Regno extrahantur, *ib.* 29.
Iurati possunt armare contra piratas, &
 eos punire, *ibid.*
Iurati possunt facere statuta, *ib.* 30.
Iurati concedunt ordinationes officijs
 mechanicis, & de causis ad hæc spe-
 ctantibus cognoscunt, *ib.* 31.
Iurati cognoscunt de paludibus, vulgò
Marjales, *ibid.*
Iurati curant de sanitate tempore pe-
 stis, *ibid.*
Iurati cognoscunt de divisione aquarū
 fluminis Turix, & de incilibus, dep-
 to Regio de Moncada, *ibid.* 31.
Iurati cognoscunt de fornicis inhone-
 stis reclusis in domo S. Gregori, *ib.*
Iurati cognoscunt de statutis Acade-
 miæ simul cum clauistro, *ibid.*
Iurati possunt indicere ferias, *ib.* 32.
Iurati possunt catenis claudere angu-
 los vrbs, *ibidem.*
Iurati possunt in emphiteusim conce-
 dere plateas, *ib.* 33.
Iurati possunt diruere ædificia, vrbs
 ornatum perturbantia, *ibidem.*
Iurati possunt imponere collectas, &
 contributiones cum licentia domi-
 ni Regis, *ibid.* 34.
Iurati cognoscūt de causis Assisiarum,
ibidem.
Iuratis quæ sint cōcessa privativè quo-
 ad alios, *ibid.* 35.
Iurati non possunt mittere Syndicum,
 vulgò, *Embaxador,* ad Principem, si-
 ne licentia Proregis, *ib.* 43.
Iurati an durante officio possint puni-
 ri, *ibid.* 31.
Iurati vrbs obtinent ius patronatus in
 aliquibus rebus ingentibus, *ib.* 54.
Iurati civitatem propriè non represen-
 tant, 4.6.27.

Iurati per se nō possunt imponere no-
 va iura, 4.7.16.
Iuratus filius an esse possit, dum pater
 Syndicus est, 4.8.24.
Iurati cum Iustitia concedunt civiliza-
 tem, 5.3.8.
Iurati concedendo civilitatem an con-
 cedant immunitatem tributorum,
ibid. 35.
Iurati possunt denegare civilitatem,
ibid. 36.
Iurati exercent potestatem, & iuridi-
 ctionem non iurè domini, sed ad-
 ministrationis, *ibid.* 37.
Iurati sunt iudices causarum defensio-
 nis adempriorum, 5.4.8.
Iurati an cognoscant, de querelis dam-
 ni dati ratione pascuorum, apud
 nos nuncupatis, *Clams de sales,* *ibi-*
dem, 11.
Iurati non possunt adiri in rebus spe-
 ctantibus ad iurisdictionem Iustitiæ
 tercentorum solidorum, *ibid.* 14.
Iurati non possunt habere iurisdictionem
 aliquam à Concilio generali,
ibid. 18.
Iurati soli non possunt statuere in re-
 bus ad pascua spectantibus, *ib.* 19.
Iura imponenda pro reficiendis muris,
 vallibus, & vijs publicis à quo imponi
 possint, 4.11.23.
Iura impendenda ab Ecclesiasticis, quo
 pacto imponantur, *ib.* 24.
Iurisconsultorum copia, iudicium ma-
 læ constitutæ Republicæ iuxta Pla-
 tonem, 2.2.116.
Iurisconsulti Sacerdotes iuris olim nū-
 cupati, *ibid.* 118.
Iurisconsultus dignior non dignoscitur
 ex numero litiū, sed ex gloria triū-
 phi, *ibid.* 121.
Iurisconsulti arcētur ab officijs, & ho-
 noribus vrbs, 4.8.5.
Iurisdictione Regij Concilij ordinaria est,
 imò Concilium est Ordinarius Or-
 dinariorum, 2.2.19. & 6.5.22.
Iurisdictione privativè concessa, an cō-
 seatur derogatum privilegio mise-
 rabiliū personarum, 2.1.52.
 lu-

Jurisdicção omnia à capite Regis, ran-
 quã à fonte procedit, 2. 1. 1. & 6. 7.
 Jurisdicção ordinaria potest dari per
 modum mandati, 2. 1. 1. & 2. 1.
 Jurisdicção Protegis, est ordinaria, &
 eadem cum Jurisdicçãoe Concilij,
 ibid. 24. & 46.
 Jurisdicção emanata per modum man-
 dati, censetur delegata, ib. 35.
 Jurisdicçãoe ordinariæ Protegis effe-
 ctus, ibid. 49.
 Jurisdicção Gubernatoris ordinaria
 est, 2. 2. 38.
 Jurisdicção Gubernatoris est superior
 cæteris totius Regni, dempta Regia
 Audientia, ibid. 42.
 Jurisdicção ordinaria Urbis, & oppido-
 rum omnium Regni per Iustitias
 administratur, 4. 2. 1.
 Jurisdicção Iuratis demandata, non pri-
 vative expresse, cumulative cense-
 tur, quia est concessa in officium, 2.
 3. 35.
 Jurisdicção Alfonsina denominatur à
 Rege Alfonso Secundo, qui eam co-
 celsit in Regno, 6. 2. 1.
 Jurisdicção suprema, vide *Merum im-
 perium*.
 Jurisdicção in rebus incilium, & irriga-
 tionis, Urbis concessa est, 4. 10. 22.
 Jurisdicção in rebus fabricarum muro-
 rum, & vallorum, pertinet ad Ratio-
 nalem Urbis, 4. 11. 26.
 Jurisdicção Alfonsina in quibus delictis
 procedat, 6. 2. 30.
 Jurisdicção Alfonsina idem est, ac mix-
 tum imperium, ib. 4.
 Jurisdicçãoem Alfonsinam obtinens,
 non potest imponere pœnam exilij
 perpetui, ibid. 5.
 Jurisdicção Alfonsina, an procedat in
 prima instantia tantum, ib. 25.
 Jurisdicção Alfonsina pertinet ad domi-
 nos private, ib. 15.
 Jurisdicção Alfonsina, an amittatur per
 diminutionem quindecim domo-
 rum, ibid. 32.
 Jurisdicção est dñi directi in re censita,
 etiamsi causa sit possessoria, summa-

issima, 8. 3. 16.
 Jurisdicção in re censita, spectat ad do-
 minum directum, non verò ad exi-
 gentem canonem, ib. 11.
 Jurisdicção Iudicis delegati per domi-
 num directum, an sit ordinaria, ib. 15.
 Jurisdicçãoe species vt cognoscatur,
 non est inspicienda persona iudican-
 tis, sed eius tulus nomine iudicatur,
 ibidem. 16.
 Jurisdicção titulo gubernatorio quo
 pacto concedatur, 6. 4. 1.
 Jurisdicção titulo gubernatorio ad hæ-
 redes transmissibilis concedi po-
 test, ibid. 2.
 Jurisdicção omnia est incorporata Re-
 gio Diademati, & sic inalienabilis,
 ibid. 4.
 Jurisdicçãoe titulo gubernatorio con-
 cessione, ob quod inducta, ibid. 5.
 Jurisdicçãoe concessio in officium nõ
 est alienatio, ibid. 6.
 Jurisdicçãoe in guberniũ concessio nõ
 ledit iurisdicçãoem Ordinariorum,
 quia cumulative impartitur, ib. 16.
 Jurisdicção titulo Gubernatorio, priva-
 tive queritur, quoad Curiam Gu-
 bernationis, ibid. 12.
 Jurisdicção titulo gubernatorio subijci-
 tur R. Audientie, ibid. 17.
 Jurisdicçãoe titulo gubernatorio con-
 cessione, non potest revocari sine cau-
 sa, ibid. 20.
 Jurisdicção titulo gubernatorio non se-
 quitur naturam castri, vel oppidi, in
 quibus est concessa, sed personam,
 cui facta est, ibid. 21.
 In iurisdicçãoe titulo gubernatorio
 nominari potest successor in testa-
 mento, vel inter vivos, ibid. 22.
 In iurisdicçãoe titulo gubernatorio,
 succedunt venientes ab intestato,
 ibid. 23.
 In iurisdicçãoe titulo gubernatorio,
 an foemina succedere possint, ib. 24.
 Jurisdicçãoe concessa titulo governa-
 torio, an facultas nominandi suc-
 cessorẽ expiret, semel facta electio-
 ne, effectu non securo, ibid. 25.
 Juris-

SYLLABVS RERVM,

- Iurisdictionum distributio in Regno,**
quoad dominium, 6. 3. 4. 6.
- Iurisdicctio concessa per Baronem officiali proprio, an cumulativè, vel privativè censetur, ib.** 86.
- Iurisdicctio Baronæ an pertineat ad usufructuarium, & tenutariam, ibidem.** 110.
- Iurisdictionem infimam habens, potest impedire ingressum sui territorij,** 5. 3. 12.
- Iurisdicctio iuris pascendi, vel in rebus pascuorum non absolute spectat ad Iuratos Urbis, ibid.** 26.
- Iurisdicctio defensionis ademptorum, quomodo pertineat ad Iuratos Urbis, ibid.** 26.
- Iurisdicctio nemini quæritur per binum actum iudicandi,** 5. 4. 23.
- Iurisdicctio in officium concessa semper est cumulativè.** 6. 1. 1.
- Iurisdicctio in dominium concessa est privativè, ibid.** 3.
- Iurisdicctio quæritur privilegio, vel consuetudine,** 1. 6. 40.
- Iurisdicctio suprema est de regalibus, ibid.** 8.
- Iurisdicctio non recognoscens superiorem, non est adquisibilis, ib.** 15.
- Iurisdicctio per possessionem adquisita, an censetur cumulativè, vel privativè, ibid.** 44.
- Iurisdicctio cuiusvis Magistratus, vide sub nomine proprio.**
- In iurisdictionibus semper censetur, reservata auctoritas superioris, 5. 3. 60.**
- In iurisdictionibus non datur possessoriu sine tituli discussione, 6. 1. 9.**
- Iurisprudentiæ necessaria sciencia est in Senatore, & Principibus, 2. 2. 114. & seqq.**
- Iurisprudencia non solum speculativè requiritur in Senatore, sed practicè ibid.** 120.
- Ius decimandi, vide verb. Decime.**
- Iure suo sine causa nemo privandus, 4. 6. 5.**
- Ius tertio quæsitum tolli potest inter-**
- veniente causa publicæ utilitatis, 4. 7. 22.**
- Iuri quæsitio per actus civiles, derogari potest per Principem, ib.** 31.
- Iustitia criminalis, & civilis, ambo ex Militibus, vel Civibus, an esse possunt, 4. 1. 26.**
- Iustitiæ officium assimilatur Præfesto Urbis, 4. 1. 2.**
- Iustitiæ Curia, quoad iurisdictionem obtinet, in Regno, tertium locum, ibid.** 31.
- Iustitiæ officij divisio, ibid.** 4.
- Iustitia criminalis exercet merum, & mixtum imperium, ib.** 5.
- Iustitia non cognoscit de Militibus in criminalibus, ibid.** 6.
- Iustitia licet condemnate possit Milites ad pœnam pecuniariam, exequi sententiam minime potest, ib.** 8.
- Iustitia Urbis Valentia cognoscit de Militibus, ibid.** 9.
- Iustitia Urbis Valentia cognoscit extra territorium, ibid.** 10.
- Iustitia iudicat de consilio proborum hominum, & in quibus casibus, ib.** 11.
- Iustitia potest condonare, seu remittere pœnas, & in quibus casibus hoc procedat, ibid.** 15.
- Iustitia non potest remittere delicta quæ Proregi interdiciuntur, ib.** 20.
- Iustitia non potest remittere crimen percussionis ignominiosæ, ibid.** 21.
- Iustitia non potest remittere pœnas impositas per mandata pœnalia Regiæ Audientiæ, licet exequi possit, ib.** 22.
- Iustitia non potest concubinarium ter indulgere, ibid.** 23.
- Iustitia, absente Prorege, cognoscit iure devolutionis, de causis radicatis in Senatu, ibid.** 26.
- Iustitia, cessante Regij Senatus exercitio, cognoscit tantum de eis causis quæ ad ipsum spectabant ante evocationem, ibid.** 28.
- Iustitia, cessante Regij Senatus exercitio non cognoscit de causis per sententiam terminatis, ib.** 30.
- Iustitia non potest remittere pœnas im-**
posi-

E T V E R B O R V M.

positas per sententiam Senatus, ib. 31.
 Iustitia non auget suam iurisdictionem
 ex devolutione, ibid. 33.
 Iustitia Civilis cognoscit de omnibus
 causis civilibus in prima instantia.
 ibid. 37.
 Iustitia civilis eligit proxenetas Urbis,
 ibidem.
 Iustitia civilis præstet in cætu, in quo
 erantur tabelliones, ib. 49.
 Iustitia civilis potest inquirere contra
 usurarios, ibid. 50.
 Iustitia civilis concedit licentiam ha-
 bendi tabernas rerum venalium, ib.
 Iustitia civilis dat Iudices, ib. 51.
 Iustitia tam civilis, quam criminalis
 potest substituere, ibidem.
 Iustitia tercentorum solidorum, vide
 verb. *Subiustitia*
 Inventus in schola instituenda à volun-
 tatis arcenda est, 4. 3. 120.
 Iuvenibus maius periculum inferitur à
 voluptatibus, quam ab hostibus ar-
 matis, ibid. 121.
 Iuvenes, dum mala cernunt, admonen-
 tur quid facere possint, ib. 122.

L

Laboriosus Senator esse debet, ut
 muneri satisfacere dicatur, 2. 2. 111.
 Laurentius Salon Civis, alijs novem
 Civibus Valentinis associatis, No-
 socomium insanorum, vulgò *Delis*
folis, construxit, 4. 3. 133.
 Lectio Theologiæ Valentini instituta
 in alma Sede a Regno debellato, 4.
 3. 69.
 Lecter Theologiæ fuit S. Vincentius
 Ferrer in alma Sede per sexennium,
 ibidem. 70.
 Leges Imperatorum non disponunt in
 Regno, ut iura, sed ut ratio scripta
 sequuntur, 1. 2. 9.
 Legis verba, absque ratione non ape-
 riant mentem, ibid. 18.
 Legis spiritus ratio, ib. 19.
 Legis anima, mens, & ratio, corpus ve-
 re verba, ibid. 27.

Leges sunt in Curia, sive Comitibus ge-
 neralibus, 3. 1. 95.
 Legis vera definitio, ibid. 98.
 Lex est ordinatio rationis, quia est mo-
 dus imperandi, quod ad rationem
 spectat, ibid. 99.
 Lex voluntate sola, nisi non debet, ib.
 100.
 Lex non est voluntas Principis, absque
 ratione, sed iuquitas, ib. 101.
 Lex non est præceptum iniustum, licet
 ad instar legis feratur, ibid. 104.
 Leges obligant in foro conscientiæ,
 etiam si civiles sint, ibid. 107.
 Leges ex pluralitate infirmitur, ibid.
 110.
 Lex debet esse loco, temporisque con-
 veniens, ibid. 111.
 Lex sine poena condigna, est causa deli-
 ctorum, ibid. 112.
 Lex ordinari debet ad bonum com-
 mune, ibid. 113.
 Lex iam lata publicæ salutis causa præ-
 termitti debet, ib. 117.
 Lex exprimitur debet verbis clarissimis,
 ibid. 118.
 Legis interpretatio vitari non potest
 sine claritate verborum, ib. 119.
 Legis claritas non consistit in multipli-
 citate verborum, ib. 120.
 Lege prohiberi nequeunt omnes actus
 vitiosi, ibid. 122.
 Legis civilis, à Canonica differentia,
 quoad finem, ib. 123.
 Lex ferri debet ab habente supremam
 potestatem, ib. 125.
 Legislativa potestas in hoc Regno non
 fuit translata à populo in Regem, ib.
 126.
 Legem propositam in Curia à Brachijs,
 quæ non contrarietur foris, Rex de-
 cretare ad libitum potest, & decre-
 tum tenet, ib. 134.
 Lex ita proposita si aliquid in derogationem
 fori contineat, & decretum
 diversimode à propositione fiat, te-
 net, Brachijs non dissentientibus, ib.
 135.
 Lex pactonata revocari potest de cõ-
 sensu

SYLLABVS RERV M;

sensu pacifcentis, 4. 6. 20.
Lex lata in speciale odium alicuius do-
li arguitur, 4. 7. 20.
Lepra laborantes, quo in hospitio fo-
veantur in hac Vrbe, 4. 3. 147.
Lezda, sive Leuda, quid sit, 5. 3. 33.
Liberalitas in Senatore qualis requi-
ratur, 2. 2. 102.
Liberorum procreatio in omni Repu-
blica favore prosequuta est, 4. 6. 31.
Licentia imponendi contributiones in
oppidis, an concedi possit per domi-
nos meri imperij, 6. 1. 84.
Licentia imponendi contributiones,
an concedatur per dominos mixti
imperij, sive Alfonso iurisdictionis
in oppidis proprijs, 6. 2. 16.
Licentia ad venditionem censualium
super bonis vniversitatum, an con-
cedatur vsuiter per dominos Alfon-
sinæ, ibid. 18.
Licentia alienandi bona de vniversita-
te reservatur domino supremæ, quia
est de regalibus, ib. 19.
Licentiæ legitimæ defectu redditur
contractus nullus, ibid. 23.
Licentiæ defectus exceptio opponi po-
test in executiva causa instituta vir-
tute instrumenti venditionis cen-
sualis, ibid. 22.
Lictores apparitores qui apud nos, &
quibus assimilentur, 2. 2. 208. & 214.
Lignandrius concessum incolis, sive
Civibus Vrbs per totum Regnum,
ad quid, 5. 3. 21.
Limitatio temporis eam vim habet, vt
finito eo, contrariam contineat dis-
positionem, 2. 1. 34.
Literæ cognitæ in Hispania à tempore
Nini, 4. 3. 58.
Literæ armis cessere in Hispania ex-
terrarum gentium tyrannide, ib. 64.
Literarum antiquitas remissivè, ib. 68.
Literarum habitacula fuerunt Monas-
teria Monachorum, vsque ad annum
1200. ibid. 85.
Literarum honores, vide verb. Gradus.
Literæ faciunt plus duplo videre scien-
tificos, 6. 5. 9. 7.

Literæ matres omniū virtutum, ib. 98.
Loca Ædilem metuentia quæ, 4. 4. 45.
Locumtenentes Gerentis vices Guber-
natoris Vrbs, & Regni tres sunt,
vnus generalis, & duo locales, 2. 3. 22.
Locumtenens gerentis vices Orceles,
& Regni vltra Sexonam localis est,
ibid. 24.
Locumtenentes vltra Sucronem, &
Vxonem habent Assessores, ib. 25.
Locumtenentes, non sunt Gubernato-
ris, sed Gerentis vices, ib. 28.
Locumtenens est destinatus ad distri-
ctus Locumtenentiarum, licet in
titulo dicatur Gerens vices, ib. 30.
Locumtenens generalis, quàm iuris-
dictionem exercent, ib. 31.
Locumtenens generalis quomodo in-
terveniat in visitatione carceris, quæ
fit per Gerentem vices, ib. 33.
Locumtenens Gerentis vices præfer-
tur subrogato eius, ib. 67.
Locumtenentes Gubernationis debet
esse naturales, ib. 27.
Locumtenentes Baiularum genera-
lium Vrbs, & Regni, 2. 4. 30.
Locumtenens Magistri Rationalis Re-
giæ Curia, vtitur omnibus præemi-
nentijs ad eam spectantibus, ibidem
47.
Locumtenens Iustitiæ eriminalis, qua
potestate fruatur, 6. 5. 65.
Locumtenens Ædilis, ibid.
Locumtenens generalis Domini Re-
gis, vide verb. Prorex.
Locumtenentes Magistratum Regni
qualiter distinguantur quoad exer-
citium. ibid.
Don Ludovici Crespi, & Borja Episco-
pi Orcelesis virtus, & doctrina cõ-
mendantur, 4. 3. 94.

M.

Magister Militum quis, & quando
 institutus fuit, 2. 2. 169.
Magistri Militum potestatem habet
Prorex, ibid. 58. & 170.
Magister Rationalis sequitur Baiulum
ordi;

E T V E R B O R V M.

ordine, & prærogativa, 2.4.35.
 Magister Rationalis in Catalonia præcedit Baiulum, secus apud nos, ib. 36.
 Magister Rationalis Principis dispensator est, ibid. 41.
 Magistri Rationalis initium apud nos, ibid. 42.
 Magister rationalis cognoscit de causis civilibus officialium suæ Curia, ib. 44.
 Magister Rationalis habet iurisdictionem ad tuendam iurisdictionem, & privilegia de mus moneta, ib. 45.
 Magister Rationalis ad quæstiones iuris desumit Consultores ex Regio Consilio, quos ipse nominat, ib. 46.
 Magister Rationalis habet Locumtenentem à Rege datum, & coadiutores, ibid. 47.
 Magister Rationalis habet Aulam in Regia, ibid. 50.
 Magister monetariorum, sive domus conflandæ moneta, apud nos dicta *la Seca*, iurisdictionem habet à Rege, 2.6.1. & 16.
 Magister monetariorum antiquitus institutus, ibid. 12.
 Magister monetariorum, officium nobile, ibid. 27.
 Magister Ordinis B. Mariæ de Montesa habet interventum in Comitibus generalibus, & secundum locum in Brachio Ecclesiastico, 3.1.43.
 Magistri artium, indigni creari nequeunt, 4.3.111.
 Magistratus gradatim, non per saltum, concedendi sunt, 22.69.
 Magistratus, cui à lege assignatur Assessor, etiamsi Iurisperitus sit, Assessorum habere debet, 6.5.21.
 Magistratum urbanitas qualis, ib. 58.
 Magistratus qui substituere possint, ib. 103.
 Magistratus an possint creare vicariū, ibid. 106.
 Maiores viginti quinque annis esse debent, qui admittuntur ad officia Urbis, 4.5.12.
 Maiores viginti quatuor annis esse de-

beat qui admittuntur ad officia Generalitatis, 18.
 Maiores viginti annis esse debent, qui admittuntur ad officium Iudicis, 6.5.94.
 Mala sepe eius generis sunt, ut coerceri nequeant, 3.1.124.
 Manus mortua, quæ, & differentia illius à fideicommissis, 2.5.111.
 B. Maria urbanam comitatem ostendit Angelo annuntianti, 6.5.60.
 B. Mariæ Virginis simulachrum venerandum sub invocatione *de los Desamparados*, 4.3.136.
 ad Matrimonium præmij invitatur, ubique gentium, 4.5.18.
 Melancholici, & phlegmatici non sunt apti ad Senatoriam dignitatem, 2.2.141.
 Mercatorum Consules, & eorum iurisdictionis, vide verb. *Consules*.
 Mercatura pluribus privilegijs prosequuta est, 4.10.4.
 Merum imperium an comprehendatur sub nomine iurisdictionis, 6.1.45.
 Merum imperio concessio à iure non venit facultas agrandi, ib. 107.
 Merum imperium recognoscens superiorem, adquisibile est, 6.1.16.
 Merum imperium queritur per possessionem, & qualem, ib. 18.
 Metroici qui dicantur, 2.1.68.
 Militare Brachium, Status, vel Stamentum, vide verb. *Brachium, Stamentum, Status*.
 Militum inter se differentia, 3.1.57.
 Milites, sive *Cavallers*, qui dicantur apud nos, ib. 59.
 Militarium infaculatio ad officia Generalitatis, 3.3.5.
 Militares habilitandi ad matriculam ex duplici genere sunt, ib. 8.
 Militarium electiones in domo Generalitatis divisæ sunt inter Nobiles, & Generosos, aut Milites, ib. 10.
 Milites, & Generosi in Brachio Militari discretivè scribuntur in albo à Nobilibus, ibid. 11.
 Militum Electores divisim eliguntur Mili-

SYLLABVS RERVM,

ab Electoribus Nobilium, ib. 12.
 Militaris Elector non potest nominare
 Examinatorem nobilem, ib. 13.
 Militares Deputati, vel Electi, nō pos-
 sunt substituere Nobilem, ib. 14.
 Militaris Deputatus admittitur ad ius-
 iurandum, etiam si Nobilis impedia-
 tur, ibid. 15.
 Militaris, qui obtulit officium Depu-
 tationis, debet vacare per duo trien-
 nia, etiam quoad substitutionem, in
 eodem officio, ibid. 31.
 Militis nō fruuntur privilegio militari,
 ne conveniantur ultra quam facere
 possint in debitis Generalitatis Vr-
 bis, & Fisci, vide verb. *Privilegium*.
 Militia cœlestis æquiparatur armatæ.
 3. 4. 18.
 Militum alimenta quomodo taxari de-
 bent, quando mole creditorum gra-
 vati, privilegium militare allegant,
 ne condemnentur ultra quam face-
 re possunt, ib. 21.
 Militum bona, deductis alimentis, vē-
 duntur, ut fiat satis creditoribus, ib.
 24.
 Milites non fruuntur privilegio mili-
 tari, quando conveniuntur ex dolo,
 maleficio, vel quasi, ib. 25.
 Militibus nō reservantur bona in exe-
 cutione pro debito Fisci, Generali-
 tatis, vel Urbis, quæ tanquam privi-
 legiata reservantur in executione
 privati, ibid. 34.
 Militari statui maior ignominia resul-
 tat ex carceratione, quàm ex men-
 dicitate, ib. 32.
 Milites non compelluntur admittere
 officium Ædilis, & quare, 4. 4. 41.
 Milites Ordinum militarium exclu-
 duntur ab officijs Urbis, & Generali-
 tatis per Brachiū Militare, 4. 8. 3.
 Miles, qui officiū actu obtinet, si stem-
 ma Ordinis militaris assumpserit,
 amittit ipso facto officium, & matri-
 culam, 3. 3. 35. & 4. 8. 4.
 Ministri rogati, vide verb. *Senatores*.
 Ministri rogati de Regio Concilio non
 possunt substituere, 6. 5. 104.

Modus contrahendi domicilium; &
 civilitatem in Vrbe, 5. 3. 2.
 Molendinorum domini arcentur ab
 officijs Urbis, 4. 8. 7.
 Monasterium Sancti Basilij in Vrbe tē-
 pore Agarenorum remansit, 4. 3. 86.
 Monetarij olim inter viles annumerab-
 antur, 2. 6. 3.
 Monetarij privilegio fori fruuntur
 apud nos, & quare, ibid. 4.
 Monetariorum Præpositi, antiquitus
 aderant, ibid. 5.
 Monetariorum Collegia antiquitus
 cognita, ibid. 11.
 Monetariorum Magister olim, ib. 12.
 Moneta tempore Imperatorum Ro-
 manorum Lugduni conficiebatur,
 ibid. 13.
 Monetariorum privilegia derivata à
 Gallia in Cataloniã, & abhinc in
 nostram Urbem, ib. 14.
 Monetariorum Magister, & Alcadij, de
 quibus cognoscant, ib. 16.
 Monetariorum iurisdictio privative
 concessa, ib. 17.
 Monetarij in quibus non fruuntur pri-
 vilegio fori, ibidem cum seqq.
 Monetariorum Alcadij officia annua-
 lia obtinent, ibid. 29.
 Monetariorum causæ, in gradu appel-
 lationis in Regio Senatu decidun-
 tur, tantum, ibid.
 Mos proponendi tres Candidatos in
 locum demortuorum ad officia va-
 cantia, à quo derivetur, 2. 2. 70.
 Morum integritas in Senatore requi-
 ritur, ibid. 90.
 Municipales qui dicantur, 4. 5. 45.
 Munerum administratio inter dicta
 minoribus, 4. 6. 38.
 Munera, vide verb. *Officium*.
 Murorum, & vallorum administratio
 mixtim ex Generalitate, & Vrbe
 coalescit, ibid. 12.
 Murorum, & vallorum operarij, vide
 verbo *Curatores operum publicorum*.
 Mutantes domicilium, & venientes ad
 Urbem, non omnes admitti debent;
 5. 3. 11.

Nata

N.

Narrativa tanquam pars gratiæ verificari debet ab impetrante 4.7.

- 15. Naturales debent esse, eligendi, ad officia Urbis, & Regni, 4. 5. 22.
- Navigatio plurimis privilegijs profequuta reperitur, 4. 10. 41.
- Nemo à possessione expelli potest sine causæ cognitione, 6. 1. 39.
- Nobilitas in Consiliario requiritur, 2. 2. 138.
- Nobilium differentia, inter se, apud nos, 3. 1. 57.
- Nobilitatis demonstratio præcipua, ex interveto in Brachio Militari, ib. 64.
- Nobilitatis vera definitio, 2. 2. 139.
- Nobilium electiones discretæ sunt ab electionibus Militum, & Generalorum, quoad officia Generalitatis 3. 3. 10.
- Nobilis Depuratus potest admitti ad iurisdictionem, & possessionem officij, etiamsi Generosus impediatur, & e contra, ibid. 15.
- Nobiles an fruantur privilegio Militari, ne condemnentur, ultra quam facere possint, vide verbo *Privilegium*.
- Nobiles an excludantur ab officijs urbanis, 4. 5. 2.
- Nobilis fuit Christus, & plures Apostolorum, ibid. 3.
- Nobiles ad officia approbati in sacra pagina, ibid.
- Nobiles electi ad honores à Thesoro, & à Romulo, ibid. 6.
- Nobiles cæteris partibus præferendifunt, quoad honores, & munera, ibid. 8.
- Nobiles in Urbe Valentia noviter admissi, ibid. 10.
- Nominatio substituti, est species electionis, 6. 5. 119.
- Nosocomij generalis institutio, & constructio, 4. 3. 124.
- Nosocomium proprium est hospitium ad fovendos languentes, & ægros

- destinatum, ibid. 128.
- Nosocomij insanorum institutio, & primus promotor, ibid. 12.
- Nosocomij generalis initium, ib. 142.
- Nosocomij generalis administratio mira, ibid. 144.
- Nosocomij generalis cõfirmatio Apostolica, & Regia, ibid. 145.
- Nosocomium Divi Lazari ad leproscos fovendos, & curandos, ibid. 147.
- Nosocomia alia in Urbe, ibid. 148.
- Nosocomium generale visitatur de mandato Principis, ibid. 162.
- Novalium decimæ nostris Regibus concessæ, 2. 5. 126.
- Novalium materia remissivè, ibidem, 128.
- Novitas gratissima est diabolo, 6. 5. 47.
- Nudum ministerium quando dicatur concessum, ibid. 127.
- Nudum ministerium committi potest inhabili, non verò incapaci, ib. 128.
- Nuptiæ favoribus prosecutæ, quia sobolem legitimam præstant, ibid. 34. & 4. 5. 19.

O.

- O**bservantia optima legum Interpres, 4. 2. 27.
- Observantia Senatus tempore cessationis exercitij, ib. 36.
- Occidens Principem, parricidium vere patrat, 2. 1. 107.
- Oeconomica, & politica, specie differunt, ibid. 61.
- Oeconomica potestatis, virtute, quæ fiant per Proregem, ibid. 66.
- Oeconomiam imitatur Principatus, ibidem, 62.
- Offensi consensus an requiratur ad indultum criminis, 2. 2. 93.
- Officium tacite prorogatur, dum non mittitur successor, 2. 1. 42.
- Officium nūquam extinguitur, donec successor pervenerit, ibid. 43.
- Officium non dicitur novum, ex continuatione ob nō adventum successoris, sed veteris extensio, ibid. 44.

SYLLABVS RERV;

- Officium vnumquodque, vide sub proprio nomine.
- Officia plures ambiunt, quibus denegari debent, 2. 2. 72.
- Officia mechanica exercentes, in spectantibus ad officia, non vtuntur privilegio fori monetarijs concessio, 2. 6. 19.
- Officia Generalitatis non possunt conferri nisi naturalibus, 3. 3. 28.
- Officia spectantia ad Brachium Ecclesiasticum, quo pacto conferantur exteris, ibid. 30.
- Officia urbana in Corona Aragonum sunt valde diversa; ab officijs civitatum Castellæ, 4. 1. 1.
- Officia urbana Valentia, ib. 2.
- Officij Iustitiæ origo, & natura, ib. 3. & 10.
- Officij Iustitiæ divisio, ibid. 4.
- Officij Iustitiæ electio antiqua, & nova, ibid. 7.
- Officij Iurati origo, & natura, ib. 12.
- Officium Iuratorum, electiones antiquæ, & neotericæ, ibid. 13.
- Officium Ætilis, & eius electio, ib. 18.
- Officia urbana annalia sunt, ibid.
- Officium Rationalis triennale est, ibid.
- Officium Syndicorum olim perpetuum vnum, hodie duobus divisum, & ad triennium, ibid. 19.
- Officij Rationalis electio antiqua, & nova, ibid. 20.
- Officij Syndicorum electio, vide verbo *Syndicus*.
- Officium proxenetæ, vide verbo *Proxenetæ*.
- Officia vendere, Principi reservatum est, 4. 2. 46.
- Officia urbana plurima, 4. 3. 41.
- Officium Rectoris Vniuersitatis, vel Scholæ, vide verbo *Rector*.
- Officium expirat, si tempus ad quod fit electio, transeat durante lite, 4. 4. 20.
- Officij salarium debetur à litigante, si electus obtinere debuit, quando factio ipsius tempus labitur, ibidem 21.
- Officia maiora Urbis non conferuntur nisi Militibus, aut Civibus honoratis, 4. 5. 1.
- Officij privatio est pœna, ib. 6.
- Officiorum Urbis impedimenta, vide verbo *Impedimenta*.
- Officium actu obtinens non admittitur ad concursum, 4. 8. 13.
- Officia infima plura in Vrbe, 4. 10. 20.
- Officiales Regij, Inquisitionis, & perpetui ipsius Urbis, arcentur ab honoribus per sortem tribuendis, 4. 8. 10.
- Officiales ad cursum publicum destinati, ad quid teneantur, 4. 11. 61.
- Officiales Baronis an revocari possint ab ipso, 6. 5. 45.
- Officialis iniquam sententiam ferens consilio Assessoris necessarii, non tenetur, ibid. 68.
- Officialis male iudicans de consilio Assessoris ab ipso assumpsi, tenetur, quia male eligit, ibid. 69.
- Officialis, an teneatur Assessorem exhibere, ibid. 70.
- Officialis an præcipere possit Locumtendenti, vel Assessori, vel eos punire, ib. 84.
- Onera realia, & vicinalia, quæ sint iuxta foros, 2. 5. 10 6.
- Orcelis Diocesis quo pacto acquisita, tradita, & recuperata, cum decimis fuit, ibid. 91.
- Ordinis Beatæ Mariæ de Montesa vox in Brachio Ecclesiastico, 3. 1. 45.
- Ordinis Cisterciensis vox, ibid.
- Ordinis Calatravæ vox, ibid.
- Ordinis Divi Ioannis Hierosolimitani vox, ibid.
- Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede vox ibid.
- Ordinis Divi Iacobi vox, ibid.
- Ordinis sancti Hieronymi vox, ibid.
- Ordinis Cartusienensis vox, ibid.
- Ordinis Alcantaræ vox, ibid.
- Ordinationum concessarum per Iuratos officijs mechanicis, causæ non

E T V E R B O R V M

non pertinent ad Iuratos privative,
4. 3. 38.
Ordinari, non exequenti tribuitur,
actus, 6. 5. 114.
Ornatus excessus quæ mala pariat, 1. 1.
87.
Orphanorum pater de quibus curæt in
Urbe, 2. 6. 30.
Orphanorum pater non est proprie iu-
dex, sed Curator, ibid. 31.
Orphani qui dicantur, ibid. 32.
Operarij murorum, & vallorum, vide
verb. *Curatores operum publicorum*.
Oppidi reædificatio permiffa est, si se-
mel, atque iterum diruatur, 6. 2.
36.
Oppidorum constructio est permiffa,
etiamli redundet in damnum domi-
mini meri imperij, vel directi, ibid.
38.

P.

Palentia Sanctus Dominicus an li-
ceris operam dedisset, 4. 3. 81.
Palentina Schola constructa anno 1209.
ibid. 82.
Papinianus Iurifconsultus Assessores
habuit in Prætura, 6. 5. 22.
Parentes duodecim filiorum exempti
sunt à iure, à præstationibus, & on-
eribus, 4. 6. 26.
Parentes duodecim filiorum ob exemp-
tionem iurium, non excluduntur ab
honoribus, ibid. 30.
Parentes duodecim filiorum ob exemp-
tionem non declinabunt à regiminis
recta via, ibid. 41.
Parentes plus in filijs terrentur, quàm
in se ipsis, & ratio, ibid. 42.
Parhippi qui dicantur, 4. 11. 60.
Parlamenti differentia à Curia, 3. 1. 35.
Parrochi qui sint, 4. 11. 54.
Partis private consensus an requiratur
ad validitatem indulget criminis à
Prorege, vel ab alio Magistratu cõ-
cessi, 2. 1. 93.
Pater potest remittere offensam filio
factam sine consensu illius, ib. 105.
Pater orphanorum, vide verb. *Orphani*.

Pater quinque filiorum à maneribus
publicis excusatur, 4. 6. 40.
Pater torquendus est prius, quàm filius,
si ambo initiati de crimine repenti-
tur, & quare, ib. 44.
Patris corporis, filius est pars, ibid. 46.
Pater, & filius facilliter in eandem sen-
tentiam coeunt, 4. 8. 20.
Pater & filius adinvicem impediuntur
in officijs eiusdem cætus, ibid. 23.
Patre existente Sindico, an filius possit
esse Iuratus, vel è contra, ibid. 24.
Patrimoniales causæ non iunt evocabi-
les, nec ad recognoscendum, 2. 2. 51.
& 2. 4. 19.
Patrimoniale Concilium, live ut apud
nos dicitur *Iunta patrimonial*, ib. 34.
Patrimonij Regij Advocatus de qui-
bus curare debet, 2. 2. 196.
Patrimonialis Procurator admittitur
in Concilio Patrimoniali, 2. 4. 34.
Pascuorum pulchra materia, 5. 11. 1.
Pascendi pecora labor ad otium acce-
dit, ibid. 2.
Pascendi exercitium utile, ibid. 4.
Pascendi ius concessum in toto Regno
incolis Urbis Valentia, & aliorum
oppidorum, ibid. 8.
Pascendi ius non comprehendit ius
aquandi, nisi expresse dicatur, ib. 9.
Pascendi servitus impolita ad favorem
Urbis in bonis Ecclesiasticis, ib. 20.
Pascendi, & aquandi servitutes reales
sunt, & quare, ibid. 26.
Pasova ad universitatem spectant, ibid.
10.
Pascuorum usus, & utilitas ad singulos
de universitate, ibid. 11.
Pascuorum concessiois ratio, ib. 15.
Pascuorum usus non potest auferri in-
colis oppidi per dominum, neque
per Rectores eiusdem, 5. 2. 11.
Pascere gregem in locis irriguis ter-
mini Urbis, qui appellatur *la horta*
de Valencia, prohibitum est, 5. 4. 5.
Pastores optimorum Principum sym-
bolum, 5. 1. 6.
Pastor fuit Christus Dominus, David,
Moyses, & alij, ibid.
Pau-

SYLLABVS RERV M,

Pauperum tutela commendata est Iustitię in civilibus, 4. 2. 44.
 Pauper non potest se ipsum eligere in re tribuenda pauperibus, ib. 47.
 Pauperum languentium cura gratissima Deo, 4. 3. 130.
 Pecunia est vita, & sanguis hominum, 4. 6. 48.
 Pedaticū, vel *Pontge*, quid sit, 5. 3. 32.
 Percussionis ignominiosę pœna irremissibilis est respectu Gubernatoris, & Iustitię, 4. 2. 21.
 Philosophia Senatoris, qualis esse debeat, 4. 3. 112.
 Philosophia cognita in Hispania, antequam in Græcia, vide *Hispania*.
 Philosophia colta tempore Agarenorum, ibid.
 Pietas Consiliarij vide verb. *Senator*.
 Pietas vera quid sit, 2. 2. 84.
 Phlegmatici, & melancholici nō sunt habiles ad Senatoriam dignitatem, ibid. 141.
 Pœna imposita à iure divino, vel naturali remitti nequit à Principe sine offensi consensu, 2. 1. 102.
 Explica ut ibid. 108.
 Pœnæ omnes iusta causa interveniēte, remitti possunt, ibid. 109.
 Pœna remigij temporalis, exilij perpetui, vel verberum, an imponi possit per dominos Alfonso, vide *Dominus*, & *Iurisdictio*.
 Pœnæ querelarum damni dati ex patenti, continentur intra limites potestatis Iustitię tercentorum solidorum, sive Sabiustitię, 5. 2. 4.
 Politica, & œconomica specie differunt inter se, 2. 1. 61.
 Ponderis, & mensurę fraudes persequuntur per *Bdilē*, vide verb. *Actus*.
 Ponderis, & mensurę fraudum cognitio, non spectat ad Magistrum, & Alcaidos domus monetę in monetariis, 2. 6. 21.
 Populus an representetur per Iuratos, vel per Concilium generale, vide verb. *Iuratus*, & *Concilium generale*.

Populi pœnitiam imitantur, 2. 1. 86.
 Populus honeste oblectandus, ib.
 Populi tristitia cogitationes adversus Principem, vel Magistratus excitat, ibid. 87.
 Populi studia panis, & circenses, ib.
 Possessio nulla queri potest in Regalibus contra Principem, 6. 1. 7.
 Possessio immemorialis probat titulum, ib. 20. & 21. & vide verbo *Immemorialis*.
 Possessionis nomine non venit immemorialis, nisi exprimatur, 6. 1. 24.
 Possessio cui ius resistit, non est manutenibilis, ibid. 35.
 Possessio de facto occupata contra Principem, de facto interrumpi potest, ibid. 36.
 Possessio interrumpi debet à fisco audita parte, licet summarissime, ib. 38.
 Possessio titulata non est admissibilis, nisi in quantum titulo conformatur, ibid. 41.
 Possidens Baroniam iure pignoris, vitur iurisdictione, ibid. 113.
 Possidens Baronie usufructum non vitur iurisdictione, ibid.
 Potestas Principis, vide *Princeps*.
 Potestatem obtinens ad nudum ministerium delegandam, an debeat habere qualitates ad officium requisitas in delegante, & delegato, 6. 5. 124.
 Potestatis Principis abdicatio cedit in damnum Reipublicę, & non venit in confessione generali, quia est ex supremis regalibus, 5. 3. 64.
 Præceptor de Bexis Ordinis Calatravę, habet interventum in Curia, & vocę in Brachio Ecclesiastico, 3. 1. 43.
 Præceptor de Torrent Ordinis D. Ioānis Hierosolymitani, etiam, ibid.
 Præceptor de Orhera Ordinis Sancti Iacobi, etiam, ibid.
 Præceptoria Ordinis de Alcantara, noviter instituta, etiam, ibid.
 Præceptum iniustum ad instar legis latū, non est lex, sed iniquitas, ib. 101.
 Præconis Regię Audiencię officium, & de quibus curet, 2. 2. 215.
 Præ

E T V E R B O R V M.

Præfectus Prætorio quis tempore Romanorum, ib. 161.
Præfectus Prætorio quale officium obtinebat, ibid. 166.
Præfecti Prætorio officium quomodo pertinere dicatur ad Proregem, & ad Vicecancellarium, ib. 167.
Præfecti incilium, quale officium obtineant in Vrbe, 4. 10. 27.
Præfecti incilium de quibus cognoscant, ibid.
Præfectorum iurisdicção Vrbi concessa, ibid. 11.
Prælati obtinentes officia Deputationis, pro Brachio Ecclesiastico, quos teneantur substituere, 3. 3. 35.
Præpositi monetæ conflandæ tempore Imperatorum Romanorum, 2. 6. 10.
Præpositurarum in alma Sede Valentiana origo 4. 3. 39.
Præposituræ undecim suppressæ, ibid.
Præpositura mensis Februarij sola remanens suppressa à Sixto V. & eius proventus applicati Scholæ Valentianæ, & quo pacto, ibid. 99. & seq.
Præposituræ decem & octo institutæ in alma Sede, vs totidem Cathedras Theologiæ Iuris Pontificij, & Cæsarei moderarentur per Præpositos, ibid. 49.
Præposituræ ad decem novissime redactæ, ibid. 95.
Præpositi qui hodie Sedes implēt, ib. 96.
Præpositorum præminentia, ib. 97.
Præscriptio contra forum, vel legē quo tempore inducatur, 4. 2. 32.
Præscriptio sine possessione non datur, 6. 1. 22.
Pragmaticæ sanctiones, & edicta, à quo tempore robur obtineant, 2. 2. 52.
Pragmaticæ, vidē verb. *Præfix.* & verb. *Senatus.*
Prata, & defesias constituere in fundis proprijs possunt domini ipsorū prædiorum, 5. 2. 14.
Prata, & defesias constituere in terminis oppidorum possunt domini cum facultate, Regia, & absque tertij iniuria, ibid. 15.

Praxis scientiæ legalis, vidē *Senatoſ.*
Praxis scientiæ legalis qualis requiratur in Assessore ordinarij, 6. 5. 99.
Preces declarant rescriptum, 4. 6. 18.
Primogeniti Rēgum Aragonum Gubernatores generales Regnorum à nostro iure sunt, 2. 3. 6.
Primogenitus Regis ceterissimā habet Regni successionem, ib. 7.
Princeps solus iudicat de suis ministris, 2. 2. 47.
Princeps solus prorogat potestatem à se concessam, 2. 1. 31.
Princeps pater, patronus, curator, & defensor subditorum est, ib. 6. & 10.
Princeps medicus est in Regno, ib. 7. 11.
Princeps est medicus Reipub. ib. 84.
Princeps, vt caput Reipublicæ, potest remittere offensam illius, ib. 102.
Principem occidens cōmittit propriū parricidium, ib. 107.
Princeps, vt pater subditi, potest remittere offensam illius, ib. 105.
Princeps credendus est, quoad existentiam iustæ causæ ad indultū, ib. 110.
Princeps non potest sua scientia cuncta complere, 2. 2. 71.
Principes optimi subito fieri non possunt, 2. 3. 8.
Principi non expedit vendere officia, licet solus possit, 4. 2. 46.
Principis contractus sunt leges, ib. 14.
Princeps exemptum matriculæ adscribēdo, cū eo dispēlare videtur, ib. 25.
Princeps tantum disponere solet de his quæ secundum leges potest, 4. 7. 34.
Princeps derogare potest iure quasi iuris per actus civiles, de iure, sed in Regno minime, 4. 7. 31.
Princeps per legem generalem moderari potest iurisdictionem Baronis, 6. 1. 10.
Princeps potest concedere gratias delictorum patrum in terra Baronum, ib. 10.
Princeps non est solutus legibus, quas iuravit, 5. 3. 49.
Princeps non abdicavit per foros à se potestatem excludendi ceteros à

SYLLABVS RERVM;

vilitate, *ibid.* 66.
 Princeps tantum disponere potest de
 eis, quæ secundum leges permilla ei
 sunt, 4. 7. 3.
 Principatus imitatur œconomiam, 2.
 1. 62.
 Privilegium quid sit, 1. 2. 30.
 Privilegium pluribus concessum, cen-
 setur tot privilegia continere, quot
 sunt personæ, quæ directe veniunt
 ad eam, 3. 3. 21.
 Privilegium militare ne condemnetur
 ultra quam facere possint, non pro-
 cedit quoad delicta fiscalia, Genera-
 litatis, vel Urbis, 3. 4. 8.
 Privilegium militare prædictum quo
 iure concessum Militibus, *ib.* 9.
 Privilegium militare ne condēentur,
 &c. Militibus honorariæ militiæ cō-
 petit in Regno ex cōsuetudine, *ib.* 13.
 Privilegio ne conveniantur, &c. fruun-
 tur ex consuetudine omnes, quibus
 privilegia militaria communicata
 sunt, *ib.* 15.
 Privilegio ne conveniatur, &c. fruuntur
 quicūque carcerari nequit pro de-
 bito civili, *ib.* 17. & 26.
 Privilegij ne conveniatur, &c. praxis
 in hoc Regno, *ib.* 20.
 Privilegium ne conveniatur, &c. non
 conceditur ei qui convenitur ex do-
 lo, maleficio, vel quasi, *ib.* 21.
 Privilegium concessum personæ, po-
 tius est quàm cōcessum bonis, *ib.* 22.
 Privilegium militare ne conveniatur,
 &c. non competit hæredibus debi-
 toris fisci, Generalitatis, vel Urbis,
ibid. 36.
 Privilegiū obligationis transit in qual-
 cumque personas, *ib.* 47.
 Privilegium primæ insaculationis trā-
 sivit in contractum, 4. 6. 12. & 19.
 Privilegiatus contractus, irrevocabilis
 est, *ib.* 25.
 Privilegia parentibus concessa, vtpu-
 rum sunt, quoad honores, *ib.* 36.
 Privilegia scholasticorum, 4. 3. 101.
 Privileg. S. Officij Inquisitionis cedunt
 in vtilitatem totius Regni, 4. 7. 23.

Privilegiū exemptionis à præstatione
 iuriū, non tribuitur Inquisitionis of-
 ficialibus per actus civiles, *ib.* 33.
 Privilegia Regni habent vim contra-
 ctus, 5. 3. 41. sed intellige dum inter-
 venit pecuniæ obligatio, 1. 2. 51.
 Procuratores fisci qui, 2. 2. 202.
 Procuratoribus assimilantur delegati
 sive substituti officialium, 6. 5. 115.
 Professores Scientiarum non debent
 Cathedras per substitutos moderari
 4. 3. 113.
 Prohibitio alienandi bona aliqua in
 Ecclesiam, non infringit libertatem
 illius, 2. 5. 29.
 Prohibitio adquirendi bona certa, nisi
 adquirens subeat iurisdictionem ali-
 cuius, tenet. *ibid.*
 Prorex potest condere statuta, & prag-
 maticas sactiones, 2. 2. 53.
 Prorex non potest tollere statuta supe-
 rioris, *ib.* 54.
 Proregis edicta, si fiant de consilio Se-
 natus, perpetua sunt, *ib.* 55.
 Prorex habet potestatem Magistri Mi-
 litis, vel Ducis generalis, *ib.* 58.
 Prorex privativè ad alios curat de re-
 bus spectantibus ad generale Reg-
 ni regimen, *ibid.* 59.
 Prorex potest Aulas Senatus coaduna-
 re, *ib.* 63.
 Prorex supplere potest ex una Aula, vel
 ex Advocatis Fiscali, & Patrimo-
 niali, numerum Aulæ deficientis,
ibid. 66.
 Prorex est primus Magistratus in Reg-
 no, & Principem repræsentat, 2. 1. 21
 & seqq.
 Proregis officium antiquissimum, *ib.* 5.
 Prorex est Locumtenens Regis, *ib.* 6.
 Proregis apud nos institutio, *ib.* 8.
 Prorex assimilatur præfecto Prætorio,
 Præsidi Provinciæ, & Proconsuli, *ib.*
 12. & 167. cum seqq.
 Prorex vititur privilegijs Regis, *ib.* 14.
 & 32.
 Proregis officium nullum symbolum
 habet melius, quàm sigillum, *ibid.*
 15.

Pro-

ET VERBORVM.

Prorex est alter nōs Regis, ibid.
 Proregis officium tribuitur magnatibus, ibid. 16.
 Proreges Valentini plures ex Rege nati, ibid. 17.
 Prorex Primus, nō natus ex Rege, Raimundus de Moncada, ib. 18.
 Proreges Valentini enumerantur, ibi. 17. & seqq.
 Prorex præfertur Prælati, Proceribus, & Magistratibus, ib. 26.
 Prorex sedet in loco Regis, ib. 21.
 Proregis iurisdictio ordinaria est, ac eadem cū iurisdictione Regij Concilij, quia sunt vnum corpus, ibid. 24. & 49.
 Proregis officium nō expirat p̄ mortem Principis, ib. 28.
 Prorex finito triennio continuare tenetur, vsque ad adventum successoris, ibid. 29.
 Prorex habet potestatem subordinatam legibus Provinciæ, ib. 57.
 Prorex non habet plenitudinem potestatis legibus absolutam, ib. 58.
 Prorex tenetur iurare observationem fororum, ibid. 59.
 Prorex habet quadruplicem potestatem, ibid. 60.
 Prorex expellere potest à Regno *Metroicos*, virtute potestatis economicæ, quam habet, ibid. 66.
 Prorex concedere potest privilegia, 73.
 Prorex curare debet de vbertate annonæ, & quomodo, ib. 80.
 Prorex debet curare, quod populus honestè oblectetur, ib. 85.
 Prorex delictorum indulta concedere potest, & quomodo, ib. 93.
 Proregis potestas cessat præsentē Rege, & quare, ibid. 94.
 Prorex cum Senatu proponit candidatos ad Senatoriam dignitatem, 2. 2. 67.
 Prorege mortuo, vel absente cessat exercitium iurisdictionis Senatus, & quomodo, 4. 2. 26.
 Prorege mortuo, vel absente à toto

Regno, lapsus decem dierum nō est expectandus ad suspensionē exercitij iurisdictionis Senatus, ib. 35.
 Prorogatio officij an fiat finio primo termino, 2. 1. 32.
 Prorogatio obtineri, & exhiberi debet intra terminum, ib. 33.
 Proxenetæ Regiæ Audiētiae de quibus curat, 2. 2. 215.
 Proxenetæ nominantur per Iustitiam civilem, & quomodo, 4. 2. 37.
 Proxenetæ officium debetur pauperibus, & vendi non potest, ibid. 42.
 Prudentiā Senatoris necessaria est, ad rectum regimen, 2. 2. 128.
 Prudentia in libris non reperitur, licet eius compendium literis contineatur, ibid. 139.
 Pupillorum, viduarum, ac miserabiliū personarum privilegia nō derogantur quoad electionem fori, sine specifica mentione, 2. 2. 51.
 Pulchritudo in Consiliario qualis requiratur, ibid. 142.

Q

Quærelæ damni dati ratione paucorum, apud nos nuncupatæ, *Clams de sales*, tractari debēt coram Iustitia, tercentorum solidorum, vel Subiustitia, non autem coram Iuratis, 5. 4. 3. & 10.
 Quærelarum p̄cenz quæ sint, ib. 4.
 Quærelæ istæ semper spectant ad Ordinarios, ibid. 13.
 Qualitas requisita ad officij, debet adesse tempore electionis, 4. 2. 34.
 Qualitates requisitæ ad officium Senatoris, 2. 2. 73. & seqq.
 Qualitates quæ requirantur ad matriculam officiorum Urbis, 4. 9. 13.
 Qualitates deficientes tempore matriculæ, an suppleri possint ex post facto, ibid. 10.
 Qualitates requisitæ ad Assessorias Ordinariorum obtinendas, 6. 5. 93.
 Qualitates in substituto eadem requiruntur, ac in principali, ib. 107.
 Qua-

SYLLABVS RERVM,

Qualitates requisitæ ad officiũ in principali, & delegato, an requirantur in substituto ad nudum factum, vel ministerium delegandi, ib. 112.
 Qualitas requisita in vocali, ad electionem, requiritur in procuratore quẽ mittit loco sui, ibid. 118.
 Quindennij ius quod, 2. 5. 113.
 Quindennium an debeatur ex bonis fideicommissio perpetuo suppositis, ibid. 115.
 Quindennia consuetudine introducta sunt, ibid. 120.

R.

Ratio omnia moderatur in homine, ibid. 5. 7. 103.
 Ratio est anima legis, 1. 1. 27.
 Rationalis Urbis officium, 4. 4. 7.
 Rationalis officium simile Quæstori Urbano, ibidem.
 Rationalis nostræ Urbis præcipua cura quæ sit, ibid. 2.
 Rationalis privativè cognoscit de debitoribus Urbis, ibid. 4.
 Rationalis dat iudices appellationum, & cognoscit de debitore debitoris, ibid. 5.
 Rationalis animadvertit in eos qui dolose rationem rerũ urbanarum reddunt, ibid. 6.
 Rationalis olim exigebat rationes ab administratoribus Nosocomiorum, domus mulierum poenitentium, & cõfraternitatis, *Dels Beguins*, ib. 7.
 Rationalis exigere rationes potest à colligentibus eleemosynas pro redemptione Captivorum, ib. 8.
 Rationalis, in iudicialibus procedit de consilio Advocatorum Urbis, & habet Aulam in Archivo sui officij, ibid. 9.
 Rationalis potest compellere laniones, vt solvant conductoribus macelli (si adsint) quidquid debent, ib. 10.
 Rationalis potest coërcere eos qui cũ Iuratis irreverenter se gerunt, ibid. 12.

Rationalis officij institutio, ib. 12.
 Rationalis electio nova, & antiqua quomodo perficiatur, ib. 13.
 Rationalis intervenit in deliberationibus cum Iuratis, & quod habeat suffragium, ib. 14.
 Rationalis officium triennale est, ibid. 14. & 4. 1. 18.
 Rationalatus, tempus per Principem Prorogabatur, 4. 4. 15.
 Rationalatus prorogatio non est interdicta per privilegia infaculationis, ibid. 16.
 Rationalatus, tempore impedimenti, vel vacantis principalis, commendari solet, & debet Iurato primario civium, ibid. 17.
 Rationalis officium, vt expiret, non expectatur adventus successoris, ibid.
 Rationalatus commendatio finitur cũ officio Iurati, ibid. 18.
 Realia, & vicinalia onera quæ sint iuxta foros, 2. 5. 108.
 Rector Academiæ, seu Scholæ Valentiniæ, ex Canonicis, vel Dignitatibus almæ Sedis desumitur, 4. 3. 99.
 Rector Academiæ, quomodo eligatur, ibid.
 de Rectoris Academiæ officio, & privilegijs, qui Doctores tractent, ibidem. 100.
 Rector Academiæ, ex iusta causa per eosdem Electores revocari à munere potest, ibid.
 Recursus ad Senatũ, remedium vlti frequentissimum in electionibus, 4. 9. 2.
 Recursus praxis, ibid. 3.
 Recursu pendente nil innovandum est, ibidem.
 Recursus reservatus superiori, 6. 1. 57.
 Recursus expeditio praxis in causis Baronum, ibid. 59.
 Regaliæ primæ classis incõmunicabiles sunt, 6. 1. 12.
 Regaliæ secundæ classis cõmunicabiles per privilegium, & possessionẽ, ibid. 13.
 Regaliæ secundæ classis incõmunicabiles

E. T. V. E. R. B. O. R. V. M.

- biles sunt, si ex alienatione sequatur damnum enorme Regno, aut Regio Patrimonio, *ibid.* 14.
- Regalia inalienabiles sunt apud nos, non solum quoad proprietatem, sed quoad possessionem, & nudam tenuram, *ibid.* 23.
- In Regalibus iudicium semper est mixtum favore fisci, *ibid.* 33.
- In Regalibus Rex semper habet fundatam intentionem, *ib.* 34.
- In Regalibus iudicia summaria exclusiva sunt favore fisci, *ibid.* 35.
- In Regalibus fiscus non litigat sine possessione, *ibid.* 37.
- In Regalibus ad interrompendam possessionem sufficit vnica citatio, *ib.* 40.
- Regentis Cancellariam officij præstantia describitur, 2. 2. 17. & 171.
- Regens Cancellariam non committit causas, sed distribuit, *ibid.* 20. & 182.
- Regens Cancellariam præest in Regia Audientia, & Cancellariam administrat, ac regit. *ib.* 172. & 197.
- Regentis munus primum est in Regno post Proregem, *ibid.* 173.
- Reges præcedit omnes Titulos, Magnates, Barones, & Magistratus Regni, *ibidem.*
- Regens præstat, non solum iuramentum, sed homagia fidelitatis, *ib.* 175.
- Regens non solum iurat se servaturum, sed facturum servare foros, & iura regni, *ibid.* 177.
- Regens non potest sibi causam committere, *ibid.* 179.
- Regens in omni Aula interventum habet, *ibidem.*
- Regens habet exercitium iurisdictionis civilis, & criminalis, *ibid.*
- Regens intervenit in contentionibus Inquisitionis, vel Ordinis Montessæ cum Inquisitore, vel Assessore antiquiori respectivè, *ibid.*
- Regens dat commissiones ad creandos notarios Regni, *ibid.* 181.
- Regens defert iuramentum omnibus officialibus Togatis inferioribus, *ibidem.*
- Regens commissarios executores eligit, *ibi dem.*
- Regens vsque ad certam summam de pecunia fisci dispensat, *ibid.*
- Regens est tertius in causis contentionum, quæ inter Senatores suscitantur, *ibidem.*
- Regente impedito, antiquior de Senatu illius officium gerit, *ibid.* 199.
- Regia Audientia, vide verbo *Senatus*, & verbo *Concilium*.
- Regia dignitas nunquam moritur, 2. 1. 53.
- Regia dignitas, & potestas semper est vna, 3. 1. 131.
- Regiæ dignitatis prior scopus est iustitiæ administratio, posterior verò divisio terminorum, 5. 2. 5.
- Regia dignitas paternitati assimilatur, *ibid.* 7.
- Regnum Valentia per dominum Iacobum I. Regem invictum, debellatum, & ab Agarenorum faucibus vindicatum, anno 1238. 1. 1. 10.
- Regnum Murcia ab eodem Rege vindicatum, 2. 5. 91.
- Regnum Navarra cum decimis transiit in ditionem Castellæ, *ib.* 93.
- Regnum representatur proprie in Curia generali, 3. 1. 1.
- Regulares ad postulandum utiliter, debent obtinere licentiam Superioris, expressè, 6. 5. 122.
- Regularis ex quocumque mandato, non potest substituere, quin concurrat licentia Superioris, *ibid.* 123.
- Relegatus à patria, ab Urbe, in qua adest noster Senatus Regius, relegatus censetur, 2. 2. 24.
- Religionis vnitas valde prodest ad salutem Reipublicæ, quia vnitate subditorum parit, 2. 2. 77.
- Remedium extraordinarium non conceditur, cui competit ordinarium, 3. 1. 87.
- Remedium non debet adhiberi vbi desperata salus reperitur, *ib.* 124.
- Remissio partis an requiratur ad iudicium à Magistratu concessum, 2. 1. 100.

SYLLABVS RERVM,

- Renunciatio semel excusationi, an pro illa tantum vice, vel perpetuo renunciasset videatur, 4.9.37.
- Rescriptum Principis legis habet vigorem, 3.3.14.
- Rescriptum Principis mandantis, quod ius alicuius per iustitiae tramites decernatur, non potest continere contrafororum, & utilitati publicae repugnare, ib. 25.
- Rescripta contra utilitatem publicam nullius momenti sunt, 4.7.4.
- Rescriptorum obreptio, vel subreptio, per quae inducantur, ib. 6.
- Rescripta nulla executioni mandari non debent, ibid. 16.
- Rescripta ex quibus alicui iniuria infertur, nulla sunt, ibid. 18.
- Rescriptum posterius, ut primum revocet, debet expressam mentionem facere de illo, ibid. 27.
- Rescripta interpretari debent, ita ut effectum operentur, ibidem.
- Rescripta Principis contra immunitates civium Urbis, an sint impetrata nulliter, & contra foros, 5.3.48. & 90.
- Rex cum est in Regno Valentiae, praesidet in Senatu Valentino, & sententiae, atque decreta, eius nomine feruntur, & in supplicibus libellis ad Senatorem emissis attributum maiestatis apponitur, 2.2.23.
- Rex Valentiae non recognoscit superiorem, 1.2.4.
- Regis potestas ex iustitia orta est, ibidem, 38.
- Rex in Regno habet potestatem legibus absolutam, ib. 4. & 4.6.9.
- Rex non est solutus legibus quoad vim directivam, 1.2.39.
- Rex per modum legis an foros revocare possit, ib. 14. & 3.1.127.
- Rex in Aragonum Regnis, est solus legislator. 1.2.42. & 3.1.128.
- Rege praesente cessat officium Proregis, & quare, 1.2.54.
- Reges Hispaniae unitatem Religionis Catholicae, Apostolicae Romanae factentur, & fovent, 2.2.80.
- Reges Hispaniae non parcent impensis, aut laboribus pro amplianda Fide, & tuenda, ibid. 87.
- Reges Hispaniae Tribunal sanctae Inquisitionis erigi curarunt, & fovent, ut integritas Religionis diu permaneat, ibidem.
- Regum Aragonum virtutes, 2.3.70.
- Rex cognoscit de quaestione agitata versus Clericum, vel Ecclesiam super re donata ab ipso Rege, 2.5.703.
- Rex debet personaliter visitare Provincias suorum Regnorum, 3.1.77.
- Rex est anima imperij, ibid. 18.
- Rex ut sol omnia sua praesentia perlustret, ibid. 20.
- Regis praesentia in utilitatem Regni cedit, ibid. 21.
- Rex Iacobus I. Regnum Valentiae, & Murciae vindicavit. Vide verbo *Regnum*.
- Rex Iacobus I. celebravit Curias solemnes, ante omnes Aragonibus, & Catalaunis, 3.1.7. & seqq.
- Rex Petrus I. filius Iacobi, celebravit Curias Valentinis primum, an. 1283. ibid. 14.
- Regum Valentinorum foelix, faustaque successio, compediose traditur, ibidem, 30.
- Rex non habet maiorem potestatem se ipso, etiam in Curia generali, ibid. 130.
- Rex non pendet a Curia, sed Curia a Rege, ibid. 132.
- Rex decretare ad libitum potest foros propositos in Curia, ibid. 134.
- Regis decretum contra propositionem, etiam si de dispositis in foris agatur, tenet, Brachijs non dissentientibus, aut protestantibus, ibid. 135.
- Rex donativis subveniendus in commitijs, ibid. 136.
- Regi debetur iure naturae tributa, dum tria concurrant, ibid. 139.
- Reges Cordubae Mahometani, insignes fuerunt in arte medendi, 4.3.67.

Rex

ET VERBORVM.

Rex quomodo cognoscat de bonis de
realengo. Vide verbo, *Bona de rea-*
lengo.
Reges ob annonæ penuriam, plura cō-
cedunt, quæ aliàs non erant conces-
suri, 5. 1. 19.
Rex dotat oppida terminos assignan-
do, 5. 2. 8.
Rex solus potest concedere immuni-
tatem tributorum, 5. 3. 54.
Rex potest iubere, ne aliquis admitta-
tur in civem, ibid. 59.
Regis Ioannis sanctio, de aliquibus
exteris non admittendis, non est cō-
tra foros, ibid. 69.

S.

S Aiones, sive curiosi, qui sint, 4. 11.
53.
Salarium officij, de cuius electione sub
lite disputatur, an debeat electo à
colligante, 4. 4. 27.
Salaria sententiarum nō debentur Af-
fessoribus Ordinariis, 6. 5. 90.
Salaria sententiarum in prima instan-
tia nemini debentur in Regno, dep-
ta Regia Audientia, ibidem.
Salarium sententiæ, an vtiliter exigit
à litigantibus, Assessor Baronis, in
prima instantia, qui non habet assigna-
tum salarium à Barone, ibid.
Saltus, vel prata de licentia Regis con-
stitui possunt, dum fiat sine tertij in-
iuria, 5. 2. 15.
Sancti urbani, & civiles esse solent,
6. 5. 61.
Sanctiones speciales formam capiunt
à voluntate concedentis, 4. 6. 29.
Sanguinei, & cholericusunt apti ad Se-
natoriam dignitatem, 1. 2. 147.
Scholæ Valentiniæ laudes, 4. 3. 8.
Schola Sagūci floruit à tempore Thu-
balis, ibid. 62.
Schola celebris fuit in Vrbe Corduba,
tempore Agarenorum, ibid. 67.
Scholæ Valentina constructa fuit de
consilio sancti Vincentij Ferrarij,
ibid. 71.

Schola Valentina auctoritate Regiæ, &
Pontificia confirmata, & erecta, ibi-
dem. 71.
Scholæ Valentiniæ patronatus ius non
pertinet ad Capitulum almæ sedis,
ibid. 72.
Scholæ Valentiniæ statuta per quos fiât,
& mutantur, ibid. 73.
Scholæ Valentiniæ Conservatores qui,
ibid. 74.
Schola Valentina administratur per
Vrbis Officiales, ibid. 75.
Scholæ Valentiniæ filij in omni scien-
tia insignes evaserunt, ib. 77. & 91.
Schola Palentina, quo tempore funda-
ta fuit, ibid. 82.
Scholaris indignus, gradum alicuius
scientiæ postulans, peccat mortali-
ter, ibid. 109.
Scholasticorum privilegia remissivè,
ibid. 101.
Scientia legalis, qualis requiratur in
Assessoribus Ordinariis, 6. 5. 99.
Scribæ mandati Regij, in nostro Sena-
tu, qui, & quibus assimilentur, 2. 2.
202.
Scriba maior Regiæ Curie, vulgò, *Cap-*
de taula, quod officium gerat, ibid.
205.
Scribæ regestriarius explicatur, ibid.
207.
Scribæ causarum civilium, & crimina-
lium, qui, & quot, ibid. 211.
Scribæ Deputationis electio, 3. 2. 28.
Scribæ Iuratorum rectè potest manda-
ri, ex legitima causa, ne deliberatio-
nes certas scribat, aut in actis redi-
gat, 4. 3. 53.
Seca dicitur apud nos domus Regiæ,
conflandæ monetæ destinata, 2. 6. 1.
Secatores qui dicantur, ibid. 2.
Secretum Consiliarij quale requira-
tur, 2. 2. 110.
Secretum Regij Concilij servandum
sub iuramento, & censura, ibid.
Secreta servare quis teneatur, 4. 3. 52.
Secretarij Sancti Officij Inquisitionis
munus non oberat tempore primæ
insaculationis, vt admitteretur ad
offi-

SYLLABVS RERV M,

officia Urbis,	4.7. per tot.	Senator non dicat sententiam admo-	
Secretarius Urbis habet interventum		nentem, ibid.	130.
cum Iuratis, & alijs, in rebus perti-		Senatoris vigilantia, ibid.	131.
nentibus ad Scholam Valentinam,		Senatoris ætas, ibid.	135.
4. 3. 76.		Senatoris nobilitas, ibid.	138.
Sedendi in Curia modus,	3. 1. 82.	Senatoris complexio, ibid.	140.
Sedendi modus inter Senatores Regij		Senator conveniente corporis disposi-	
Concilij, atque ordo suffragandi, 2.		tionem ornetur, ibid.	142.
2. 187.		Senatoris electio multum perpēdi de-	
Senatores, vide verbo <i>Consiliarij</i> .		bet, ibid.	14. & in add.
Senatores nostri Senatus in rebus regi-		Senatores nostri Senatus, non solū cau-	
minis habent suffragium, & quale, 2.		sas diiudicant, sed pluribus alijs ne-	
2. 60.		gotijs occupantur, & quæ sint, enu-	
Senatui defertur provocatio, vel sup-		merantur, ibid.	187.
plicatio à decreto Proregis, in re-		Senatores qualiter sedcant in nostro	
bus regiminis, si aliquis lædatur, ibi-		Senatu, & dicant sententiam, ibid.	
dem,	61.	189.	
Senatus nostri Aulæ quo pacto distribu-		Senatores nostri Senatus, cui ex Ma-	
ta, ibid.	16 & 62.	gistratibus Romanorum assimilen-	
Senator sine causa excludi nequit ab		tur, ibid.	190.
interventu litis sibi commissæ, vel		Senatus Romani autoritas tempore	
Aulæ propriæ, in qua radicata est, ibi-		Regum, Reipublicæ, & Imperatorū	
dem,	65.	describitur, ibid.	192.
Senatoris bonitas qualis requiratur,		Senatores nostri Senatus, verè, & pro-	
ibid.	75.	priè Senatores sunt, ibid.	193.
Senator vnum Deum credere debet,		Senatus Valentinus SACRI titulo de-	
ibid.	74.	coratur, ab antiquo, ibidem.	
Senatoris pietas qualis esse debeat, ibi-		Senator antiquior præsidet in Aula, in	
dem,	83.	qua Regēs Cancellariam non repe-	
Senatoris conscientia, & mores quales,		ritur, ibid.	198.
ibid.	88. & 90.	Senator antiquior gerit munus Regenti-	
Senator veritatem amare debet, ibid.		sis eo impedito, ibid.	199.
94.		Senator Proregis officium gerens	
Senator quo modo possit vti dissimu-		omnibus prærogativis Regenti cō-	
latione, ibid.	95.	cessis vitur, ibid.	201.
Senatoris ingenium quale, ibid.	97.	Senatores nostri Senatus, Assessores	
Senatoris scientia, & virtutes, ibid.	102.	Baronum esse nequeunt. ex foro,	
cum seqq.		6. 80.	
Senator debet scire Philosophiam, &		Senatores nostri Senatus, substituere	
quomodo, ac qualem, ibid.	113.	nequeant,	6. 104.
Senator iuris scientiam habere debet,		Sententiam qualiter Senatores dicant	
tam speculativè, quàm practicè, ibid.		in Senatu,	2. 2. 188.
114. & 120.		Sententia arbitralis ad erectionem No-	
Senator historiz cognitionem habeat,		locumij generalis,	4. 3. 143.
ibid.	122.	Sentētia in causa immobilitatis iurium,	
Senatoris eloquentia, ibid.	122.	vel tributorum, in eundem effectū,	
Senator interrogatus ita respondeat, vt		vim iudicati habet, quoad omnes il-	
graviora sint dicta rogatis, ib.	127.	lius speciei,	5. 4. 75.
Senatoris prudentia, ibid.	128.	Servitus pascendi imposita est in bonis	
		Eccle-	

Ecclesiasticis Regni favore incolarum Urbis, 5.1.20.
 Servitutes pascendi, & aquandi, inter prædiorum rusticorum servitutes enumerantur, & sunt reales, ibi. 24. & 26.
 Servitutes impostæ intuitu Urbis transferuntur ad successores, ibid. 27.
 Servitutes lege imponi possunt, ibi. 28.
 Silentium in Consiliario, & Senatore, maximopere requiritur, 2.2.110.
 Silentium Senatoris, non tantum requiritur in ore, sed etiam in corde, mente, & fronte. ibid.
 Simulacrum Beatæ Deiparæ Mariæ Virginis, sub invocatione de los *Desamparados*, quando institutū, vel consecratum ignoratur, 4.3.136. cū seqq.
 Syndicus Brachij Ecclesiastici quis, 3.1.45.
 Syndicus Brachij Ecclesiastici præest in illo Brachio, ibid. 44.
 Syndicus Brachij Militaris quis, & quomodo eligatur, ibid. 67.
 Syndici Brachij Militaris officium expirat ante adventum successoris, & quare, ibid. 69.
 Syndici Militaris Brachij officium expirat per propositionem Curia, ibi. 70.
 Syndici Militaris creati ad Curiam officium, expirat cū ipsa Curia, ibidem, 72.
 Syndicus militaris de consilio duorum, sive ut dicimus, *aconsejado*, quomodo nominet electos, ibid. 76.
 Syndicus Brachij Regalis quis, ibi. 79.
 Syndicus Deputationis quomodo eligatur, 3.2.28.
 Syndicus Deputationis, vel Urbis habet privilegium fiscale trahendi causas ad suos Iudices, 3.4.51.
 Syndici Urbis electio, olim perpetua, hodie ad triennium fit, 4.1.29. & 4.4.12.
 Syndicorum divisio, tempore quo effectum fuit officium triennale, 4.4.23.
 Syndicorum vnus Cameralis vocatur

alius Rationalatus, ibid. 24.
 Syndici licet eligi debeant ex civibus, si durante officium obtineant cingulum militiae, non amittunt officium Syndici, ibid. 25.
 Syndicorum potestas pender à mandato Concilij generalis Urbis, ibi. 26.
 Syndici Cameralis intervetus cum Iuratis, ibid.
 Syndicus Urbis Valentia, accusando non subscribit legitimæ ad pœnam talionis, ibid. 31.
 Syndicus nomine proprio debet accusare ad utilitatem Univerſitatis, ibidem, 34.
 Syndicus Valentia nomine Univerſitatis accusat, & subscribit, de consuetudine, & accusatio sustinetur ex immemoriali, ibid. 35.
 Solidus quid importet, 4.7.6.
 Sortis electio instituta ad officium Iustitiæ Urbis ab anno 1283. 4.1.9.
 Sortis forma ad officia Urbis, ibi. 24.
 Sortis electio an legitima sit, ibid. 27.
 Sors ut iusta sit, mitti debet inter dignos, ibid. 32.
 Sortis electio est executio electionis factæ per Principem ad matriculam, 4.9.12.
 Spectaculorum domus procul ab Schola, vbi scientiæ edocentur, esse debet, 4.3.123.
 Spira, quam gerunt Iurati Urbis super humerum sinistrum, quid significet, ibid. 8.
 Spiræ vsus antiquissimus, ibid. 8.
 Sportulæ, vide verbo, *Salariâ sententiarum*.
 Stamentorum Regni divisio, 3.1.39.
 Stamenti differentia à Brachio, ibi. 40.
 Stamenta Regna quid tractare possunt extra Curias, ibi. 41.
 Stamenti Militaris deliberationes fiunt ex concordii voto, & nemine discrepante, ibid. 71.
 Stamenti Regalis voces, 3.1.80.
 Stamenti Regalis representatio extra Curias residet penes Urbem Valentia, ibidem.
 Mmm
 Sta

SYLLABVS RERVM;

Statuum Regni divisio in Ecclesiasticū Militarem, & Regalem, sive Popularem, antiquissima, ibid. 39.
Statutorum Urbis causæ, vulgò *Stabliments*, privativè ad Iuratos spectant, 4.3.36.
Statuta Scholæ Valentinæ per quos fieri debent, ibid. 73.
Statuta condere in Concilio generali Urbis, administrationis est, non iurisdictionis, ibid. 11.
Stipendia quibus militibus concedebantur antiquitus, 3.4.1.
Subiustitia, sive Iustitia tercentorum solidorum, Iudex ordinarius est in rebus ad eum spectantibus, 5.4.2.
Subiustitia cognoscit de querelis damni dati ratione pascuorum, ib. 3.
Subiustitia non potest concedere licentiam pascendi in locis irriguis termini Urbis, quos *Horta de Valencia*, appellamus, ibid. 6.
Subiustitia iurando statuta Urbis non tribuit iurisdictionem non habenti, ibid. 23.
Subiustitia vsque ad summam tercentorum solidorum cognoscit civiliter, 2.6. & 5.4.27.
Subiustitiæ iurisdictionis prorogabilis an sit, ibid. 28.
Subreptio quæ fit, 4.7.6.
Substituti officialiū Deputationis vel Generalitatis esse nō possunt, qui ipsum officium obtinuerunt per duo triennia antecedentia, 3.3.30.
Substituti officialium Generalitatis rare tenentur, ibid. 33.
Substituti Ecclesiasticorum obtinendi hæc officia, qui esse debent, ib. 34.
Substitutiones Cathedrarum an admitti possint, 4.3.113.
Substitutorum qualitates, ibid. 117.
Substitutiones officialium Gubernationis, 2.3.39. & 6.5.105.
Substituere ex causa necessitatis quando contingat, ib. 106.
Substituti debent esse eiusdem qualitatis cum substituente, ib. 107.
Substituti non possunt subdelegare lo-

co sui, nisi expressè concedatur in substitutione, ibid. 108.
Substituendi actus non potest fieri citra ius, & nomen officij, ib. 117.
Summus Pontifex Ecclesiam gubernat sanctissimè, infallibili Spiritus sancti assistentia illustratus, in rebus Fidei, & morum, 2.2.76.
Superfluitates sumptuum, ornatus, & supellectilis, nocivæ, 2.1.87.

T.

T **Abellarij qui dicantur,** 4.11.57.
Tacens cōsentire videtur, 4.4.44.
Taurorū agitationes per Thesalos adinventæ, & Romam adductæ per Cæsarem Dictatorem, 5.2.19.
Taurorum agitationes, aliorumque ludorum apud Hispanos frequentantur, quia vltus eorum aprobat, 2.1.87.
Tempus praxis requisitæ à foro ad officium Assessoris Ordinariorum, cōtinuum esse debet, 6.5.100.
Tenacitas sententiæ in Consiliario, vel Senatore, valde nociva, 2.2.106.
Tenutaria exercere iurisdictionem debet in Baronia, quā tenet iure pignoris, 6.7.172.
Terminus oppidi probatur ex Regia concessione, 5.2.4.
Tertuliani locus explicatur, 4.3.43.
Theaurarij Locutiones, quis in nostro Senatu, & cui assimiletur, 2.2.184.
Theaurarij Locumtenens non potest esse ex Ministris Togatis Senatus, ib. 185.
Theaurarius, sive Locumtenens illius solam curat de pecunia procedente ex pœnis, & maleficijs, ibid.
Thomæ del Bene doctrina explicatur, 2.5.712.
Titulo exhibito, possessio non est admittibilis, nisi in quantum titulo confirmatur, 6.7.41.
Titulus vitiosus, & nullus, non potest præstare iustam causam præscribendi, ibid. 42.

Tractatorij, qui dicantur, 4. 11. 58.
 Tributa debentur Regibus, 3. 1. 138.
 Tributorum immunitas concessa Civibus Valentiniis, & qualis, 5. 3. 34.
 Tributorum immunitatem ad concedant lurati, ibid. 35.
 Tributa nervi Reipublicæ, ib. 62.
 Tributa portoria ad quid fuerint inventa, ibid. 63.
 Tributa debent Itali in solidum, licet civilitatem in Vrbe adepti sint, & quare, ibid. 68.
 Tributorum immunitas concessa Civibus Vrbs, non pertinet ad eos in mercimonijs, & rebus mercaturæ, sed in rebus ad vsus proprios destinatis, ibid. 82.
 Triennio vacare debet eligendus, ab eodem officio, computado à die electionis, 4. 8. 14.
 Triennij vacationis tempus non consideratur quâdo officium in commâdam traditur. 4. 3. 19.
 Tutor nomine proprio accusat ad utilitatem pupilli, 4. 4. 34.

V.

Vacatio triennij ad idem officium Vrbs obtinendum, 4. 8. 14.
 Vacatio duorum trienniorum ad officium idem Generalitatis obtinendum, 3. 3. 31.
 Valentia in Hispania Tarraconensi, & in Editanis sita, 1. 1. 2. & 2.
 Valentia amoenitas, ibid.
 Valentia à Rege Romæ condita, & Roma nuncupata, ibid. 2. & 4. 3. 57.
 Valentia Regnum ab Agarenis descriptum, ibid. 9.
 Valentia expugnatio ab inclyto Iacobo I. ibid. 10.
 Valentia Regnum quæ comprehendat ibid. 14.
 Valentia magna ex parte ex Catalaunis repleta post expugnationē, 1. 2. 1.
 Valentia Regum compendiosa successio, 3. 1. 30.
 Valentia non est Colonia, sed Metro-

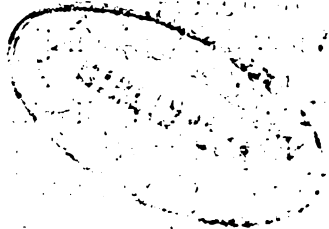
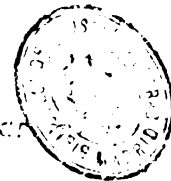
polis, 4. 3. 78.
 Valentia vrbs habet ius patronatus in aliquibus rebus ingentibus, ib. 54.
 Valentia Vrbs Scholam, seu Vniversitatem construxit, ibid. 75.
 Valentia Sanctus Dominicus Patriarcha literis operam dedit, ib. 79. & 83.
 Valentia post mortem Divi Domini ab infidelium faucibus erepta, ibid. 80.
 Valentia, tempore Agarenorum conservabatur Monasterium Ordinis S. Basilij, ubi nunc adest Parochialis Ecclesia Divi Bartholomæi, ib. 86.
 Valentia Viriaci Militibus data fuit, non verò Militibus Romanis qui in Viriatum dimicarunt, 1. 1. 2. & 4. 1. 12. & in addit.
 Valentia non sunt agri vacantes ad pacuam, 5. 1. 116.
 Vectigalia imposita in Comitibus ad quid imponantur, 3. 2. 1.
 Vendere officia Princeps potest solus, sed non semper expedit, 4. 2. 46.
 Vendere officia prætextu eleemosynæ de pretio faciendæ, illicitum, ib. 48.
 Vendere non potest Iustitia in civilibus officium proxeneræ, quia pauperibus debetur, ibid. 45.
 Vetus Cloacina, vel Cluacina, qualis fuit, 4. 1. 1. 8.
 Veredorum Præfectus, vide verb. *Curator maior*.
 Veredorum vsus antiquissimus, ib. 33.
 Veredorum origo, ib. 34.
 Veredi publici ab itinere recto, sibi destinato, deviare nequeunt, ib. 47.
 Veritas in Senatore: qualis requiratur, 2. 2. 94.
 Vicecancellarij officium institutum, & quare, ibid. 155.
 Vicecancellarij officij præstantia, ibid. 157.
 Vicecancellarij dignitas prima post Regiam in nostra Corona, ib. 158.
 Vicecancellarius assimilatur Præfecto Prætorio. 6. 160. & 162.
 Vicecancellarius Assessor immediatus Principis, ibid. 163.

Mmm 2 Vice.

SYLLABVS RER. ET VERB.

Vicecancellarius Iurifconsulcus, & oriundus ab ipsa Corona, ibid. 164.
Vicecancellarius quo pacto iuret, & præstet homagia fidelitatis, ib. 173.
Vicinalia, & realia iura, siue opera quæ, 2. 5. 108.
Vigilantia Senatoris fulget, dum occasione fruitur, 2. 2. 131.
S. Vincentius Ferrer Theologiam publicè docuit in alma Sedis lectura per sexenniū, 4. 3. 70.
S. Vincentius Ferrer promotor fuit erectionis Scholæ Valentiniæ, ib. 71.
Virtus Senatoris, Magistratus, vel Iudicis, qualis esse debet, 2. 2. 93.
Virtutes excolendæ sunt in Scholis, & Academijs, 4. 3. 119.
Vniuersitatis Valentiniæ fundatio, & cætera, vide verbo *Schola*.
Vniuersitates Ecclesiasticorū in Regno, profanæ sunt, 5. 1. 21.
Vniuersitatis iura conservantur in vno, imò etiãsi omnes de vniuersitate extinguantur, 6. 2. 33.
Voces Brachij Ecclesiastici, 3. 1. 43.
Voces Brachij Militaris, ibid. 56.
Voces Brachij Regalis, ibid. 78.
Voluntas Sedes perturbationum animi, 3. 1. 102.
Voluntas Principis, absque ratione non est lex, ibid. 101.
Voluntas Dei conditionata esse potest

& sic decretum conditionatum, 4. 3. 159.
Voluntas Principis nunquam censetur intervenire, vt alicui iniuria inferatur, etiãsi potestas adsit in eo, 4. 7. 5. 5.
Vrbanitas qualis requiratur in Magistratu, 6. 5. 58.
Vrbanitatis testimonia, ibid. 59.
Vrbs, vide verbo *Civitas*, & verbo *Valentia*.
Vrbs respectu totius Regni, privata persona censetur, ibid. 24.
Vtilitas privati cedit bono communi, 3. 1. 116.
Vitici Cataloniæ quando fuerunt cõpilati, & conditi, 3. 1. 8.
Vsfructuaria in Baronia non exercet iurisdictionem, sed qui habet ius proprietatis, 6. 1. 11.
Vsuræ debentur ex debitis Fiscis, Generalitatis, & Vrbs, 3. 4. 44.
Vsus pascuorum acquiritur singulis de vniuersitate irrevocabiliter, 5. 2. 9.
Vulgus maximopere curat de annonæ, 2. 1. 81.
Vulgus imitatur pueritiam, nam solum petit panem, & circenses, ibidem, 86.
Vxorem habuisse, requiritur ad officia Generalitatis, & Vrbs. 4. 5. 17.

ERRATA

ERRATA, QUÆ MUTANT SENSVM, SIC

CORRIGE.

IN epist. dedicat. ad S. C. M. pag. 2. lin. 32. libentis, dic *libantis*. In nomenclat. Author. lir. A. col. 1. lin. 30. Maius, dic *Marcus*. Ibidem lin. 31. Anguicilis, dic *Anguilis*. In summa capitum, col. vlt. lin. 21. dic *cap.* 91. In serie decif. decif. 73. lin. 4. privatione, dic *privatiuè*. Pag. 7. lin. 35. penderent, dic *penderentur*. Pag. 9. lin. 2. Fananella, dic *Fanavel-la*. Pag. ead. lin. 8. cupdet, dic *Capdet*. Pag. 12. lin. 5. ferro, dic *foro*. Pag. 38. lin. 7. Petr. Ter. dic *Petr. Quart.* Pag. 40. lin. 2. anno 1319. dic 1359. Pag. 41. lin. 14. anno 1562. dic 1564. Pag. 43. lin. 30. ad quam, dic *cui*. Pag. 53. lin. fin. quod, dic *quo*. Pag. 57. lin. 16. cum Tiber, dic *Tiberio*. Pag. 58. lin. 22. ab, dic *ob*. Pag. 60. lin. 20. posuit, dic *posist*. Pag. 61. lin. 9. in hæc, dic *in hoc*. Pag. 71. lin. 9. pertinentes, dic *persinentibus*. Pag. 98. lin. 29. principalis, dic *Principis*. Pag. 111. lin. 12. hæc, dic *hoc*. Pag. 138. lin. 13. aliud, dic *alium*. Pag. 150. lin. 4. alijsque, dic *cum alijs*. Pag. ead. lin. 9. vendes, dic *rendes*. Pag. 152. lin. 16. qui dic *quod*. Pag. 172. lin. 24. reperiretur, dic *non reperiretur*. Pag. 179. lin. 32. Baronio, dic *Baronium*. Pag. 182. lin. 24. preferen, dic *preferem*. Pag. 184. lin. fin. iure, dic *iur*. Pag. 197. lin. 27. 1472. dic 1172. Pag. 204. lin. 31. cohæreat, dic *cohæreant*. Pag. 206. lin. fin. Cathalonia, dic *Cathalonia*. Pag. 209. lin. 8. strictè, dic *stricti*. Pag. 217. lin. 29. monetæ, dic *moneta*. Pag. 218. lin. 6. delictis, dic *debitis*. Pag. 219. lin. 5. utilitas protalaretur, dic *utilitas erradicaretur*. Pag. ead. lin. 34. Comensis, dic *Canensis*. Pag. 221. lin. 31. sexti 10. dic 6. & 10. Pag. 223. lin. 13. pariter, dic *Pater*. Pag. eadem, lin. 33. Vrbe, dic *orbe*. Pag. 229. frequentiore, dic *frequentiora*. Pag. 237. lin. 26. 1385. dic 1395. Pag. 239. lin. 9. præcedente, dic *præcedente*. Pag. ead. lin. 12. Almiranti, dic *Almirati*. Pag. 240. lin. 20. anni, dic *annis*. Pag. 257. lin. 16. vocem, dic *ad vocem*. Pag. 271. lin. 3. alijsque, dic *cum alijs*. Pag. 273. lin. 21. quos, dic *quibus*. Pag. 297. lin. 36. requiritur, dic *reperitur*. Pag. 321. lin. 3. alijsque, dic *cum alijs*. Pag. 341. lin. 22. vno, dic *duobus*. Et lin. 23. quinque, dic *sex*. Et lin. 24. quintus additus fuit, dic *duo additi fuerunt*. Pag. 342. lin. 12. proveni, dic *proveniunt*. Pag. 353. lin. 4. siue, dic *sine*. Pag. 354. lin. 27. debent, dic *debet*. Pag. 355. lin. 8. imò excluditur, dic *imò includitur*. Pag. ead. lin. 16. quo, dic *qua*. Pag. 356. lin. 20. priu, dic *Prin.* Pag. 361. lin. 26. debet, dic *debet*. Pag. 371. lin. 28. ante, dic *ant*. Pag. 378. lin. 3. ægtotos, dic *ægtosis*. Pag. ead. lin. 8. quæ, dic *quod*. Pag. ead. lin. 35. in qua, dic *in quo*. Pag. 383. lin. 20. & 26. Benignorum, dic *Beguinorum*. Pag. 387. lin. 10. alijsque, dic *alijs cum*. Pag. 399. lin. 9. annorum, dic *annorum*. Pag. 402. lin. 14. & alijs, dic *cum alijs*. Pag. 406. lin. 15. irrationabile, dic *irrationabilem*. Pag. 407. lin. 5. viginti quatuor, dic *viginti quinque*. P. 409. ille, dic *illo*. P. 410. lin. 13. canit, dic *cavetur*. Pag. 419. lin. 12. concessisse, dic *consensisse*. Pag. 425. lin. 27. & alijs, dic *cum alijs*. Pag. 429. lin. 1. ex, dic *ob*. Et lin. 2. quo, dic *quod*. Pag. 431. lin. 17. & quidam, dic *& quidem*. Pag. 436. lin. 33. succelcionem, dic *susceptionem*. Pag. 437. lin. 1. ead. dic *cod.* Pagina. 453. lin. 21. & alijs, dic *cum alijs*. Pag. 463. lin. 13. relati, dic *relatis*. Pag. 469. lin. 20. novus, dic *novū*. Pag. 471. lin. 1. nūcupatas, dic *nuncupatarū*. Pag. ead. lin. 15. qui, dic *qua*. Pag. 484. lin. 29. duobus, dic *duabus*. P. 490. lin. 32. destinata, dic *destinatus*. P. 499. lin. 3. vbiq̄ue, dic *utiq̄ue*. P. ead. lin. 25. grama, dic *granæa*. P. 501. lin. 1. concedendi, dic *condendi*. P. 520. lin. 27. clauf. dic *cauf.* Pag. 531. lin. 9. læsa maneret, dic *læsa non manerent*. Pagina. 534. lin. fin. procelcionem, dic *possessionem*. Pag. 537. lin. 30. de iure, dic *de more*. Pag. 540. lin. 9. procelcionem, dic *possessionem*. Pag. 543. lin. 35. obtineat, dic *obtineans*. Pag. 546. lin. 24. iudiciodic *initio*. Pag. 550. lin. 26. dele dictionem *est*. Pag. 559. lin. 7. dele dictionem *non*, & transfer eam ad lineam sequentem ante dictionem *subditus*. Pag. 560. lin. 35. quam, dic *quem*. Pag. 576. lin. 25. dele dictionem *est*. Pag. 599. lin. 33. qualibet, dic *quolibet*. Pag. 602. lin. 26. electiores, dic *electio-nes*. Pag. 604. lin. 6. solum, dic *solum*. Pag. 611. lin. 16. aliquod, dic *aliquid*. Pag. 615. lin. 26. art. dic *certamin.* Pag. 627. lin. 1. post dictionem tenendum, adde *quas qualitates habere debet* *substituentis*. Pag. 628. lin. 20. elegante, dic *delegante*. In addit. Pag. vlt. lin. 26. recogita, dic *tu cogita*. Ibid. lin. 30. habens, dic *habenti*.

VALENTIÆ,

Apud hæredes Chrysoftomi Garriz , per
Bernardum Nogués , iuxta molendi-
num de Rovella , anno

1655.

